

క. ప్రతిమార్చనకంఠైఁ గం, స్తుత మగు భావార్చనంబు శుద్ధం బగుటఁ
మతి మెచ్చి ప్రేముడించెఁ, శితికంఠుఁడు వారిఁజట్ల సిద్ధవిచారా. 318

వ. అని చెప్పిన నప్పరమైపుండు పులకితాంగుండై గంగాధరు సంతరంగంబునం దలంచి
నమిస్కరించి వాసుదేవుం బహూకరించి పారాశర్యున కభివందనం బొచరింపఁనతఁ
డంతర్ధానంబు నేయుటయు నితండు తదనుమతంబు వడసిన వాఁడు గావున మరలి
రణతంగంబునకు వచ్చి యహస్కరుం డన్దగిరిచరిసరగతుం డగు తెరింగి దుర్యో
ధను ననుమతంబున నేనల దివియ నియమించినం బొండవులును దమనేనల దివియ
నియమించి రంత. 319

తే. ఏను నాళ్లట్లు రిచ్చొసేస నేర్చి గురుఁడు, దెగినకలమున నానాఁడు దీన మగుచు
నీజనంబును సంతోషశిభ్యతే మగుచు, నాజనంబును విడిచల కరిగె నధిప. 320

—అర్జునుండు న్యాయుని గని తివసంశయంబు దీర్చుకొనుట—

వ. అట్లుభయబలంబులవారును శిబిరంబుల కరిగినంతఁ గాంతేయావరజానకు వేద
వ్యాసుండు దర్శనం బిచ్చిన నతం డతనిం బూజించి యిట్లనియె. 321

చ. మునివర సందియంబు పొడమున్ మనమం దని కేను బోయి యుం
డినతఱ్ఱ నొక్కపూరుఁడుఁడు దిగ్గన నచ్చి త్రిశూలపాశ్చంద్రు
పొనరుటఁ జూచెదం దునుము మున్నతఁ జామహదాయుగంబుతోఁ
దునిమిన వెన్న నే దునుముదుర్ రిపుకోటి నతం డెవం డొకో. 322

క. అడుగిడఁడు పుడమి నాతఁడు, కడునడి వెలుగొందునగ్ని కరగఁ ద్రిశూలం
బడరింప నందుఁ బెక్కులు, పొడమే త్రిశూలములు రిపులపాశ నడఁగించుఁ. 323

వ. అమృహాత్ముం డెవ్వఁడో నా కెఱుంగింపు మనిన సమృహాత్మునిద్రుం డింద్రసందనున
కిట్లనియె. 324

చ. అతఁడు ప్రజానతిప్రభముఁ డాఘ్యండు నాఘ్యులకెల్ల నేద్యుఁడం
చితుఁ డసమాదసిద్ధిఁ రినేచితుఁ డీశుఁడు భూతకోటికిఁ
శిలగఠుఁ డష్టమూర్తి శశిశేఖరుఁ డద్రుసుతాకళత్రుఁ డు
న్నతధవళోతువాహనుఁ డనంతవిలాసుడు నప్రమేయుఁడున్. 325

మత్త. జ్ఞానగమ్యుఁ డగమ్యమానుఁడు సర్వలోకశిరఃస్యం డీ
శానుఁ డున్నతవైభవుండు సితాకరార్ధకలాపుఁ డం
హానిబర్హణదక్షుఁ డతయుఁ డూర్జిత ప్రభవుండు ఁం
చాననుండు త్రిలోచనుండు మహామహుండు మహేశుఁడున్. 326

తరళము. అతఁడు నీపయిఁ బ్రేమిడించుచు నాగతుం డయి శాస్త్రవ

యంతయు నానుపూర్విగం జెప్పె నని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు
ముగం బై. 162

శా. దివ్యాస్త్రంబులు తద్రహస్యగతులుఁ దేదీప్యమానప్రభా
ధన్యుఁ డాఘటజుండు రామునిసమీపంబుండు దా నేర్పియుఁ
దీప్యత్ప్రజ్ఞుఁడు నాత్మసంభవునకుఁ దీపింపఁగాఁ జేసి నా
దివ్యస్తుత్యుఁడు మించె నెల్లర సముద్దీప్తించుశత్రుంబునఁ. 163

రామప్రశిష్యుఁ డింద్ర సముం డతడు కార్తవీర్యున కీ డగు వీర్యమందు
బృహి బృహస్పతిం బురుడించు ధృతిభూమి, భృద్వ కేణ్యమునకుఁ బెద్ద యగును
దేవమున న్యహ్నితో జత వచ్చెడు, గ్రోధమునం బృథాకువును బోలు
గాంధీర్యమునను సాగరమునకుం దీటు, వచ్చు వేగమ్మున వాయుసముండు
శ్రుద్ధుడై యుద్ధభూమి నన్నద్ధుఁ డైన, వాని నింద్రాదు లైన నోర్వంగఁ జాల
రట్టివీరాగ్రగణ్యుఁ డాశెట్టిబిరుదు, తండ్రి చచ్చిన విని యేమి తలఁచెఁజెపును.
తనకన్న తండ్రి నధర్మమ్మునం జంపె, నన విని గురుపుత్రుఁ డనిన దేమి
యైంద్రనారాయణాద్యస్త్రరహస్యముల్, జనకుచే నేర్చినఘనుఁ డతండు
ద్రోణుని వెనుక నాద్రోణియే విలుకాఁడు, పరశురామున కెత్తువచ్చువాఁడు
వేదంబులన్ ధనుర్వేదంబు సాంగంబు, గా నెఱింగినమేటి మానధనుండు
తనదుజనకునిఁ జంపఁగ ధరణి నైన, పార్వతునిఁ జంపఁ బుట్టినవాఁ డతండు
వానియపచారమును విని తాను మిన్న, కుండెనో యేమియేఁ జేసెనో తెలుపఁ. 165
అనిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె నట్లు శారద్యేతుండు చెప్పిన విని గురునందనుండు
తోకఁ ద్రొక్కినత్రాచువలె నేచి నేయి వేల్చి దరికొనునగ్నివలెం బ్రజ్వరిల్లుచుఁ
జే యప్పళించి యాడు గఱచి పండ్లు పటపటంగొఱుకుచు నిట్టూర్పు నిగిడించుచు
నేత్రంబుల నంగారకణంబులం బోనియశ్రుబిందువులు జాలువాఱం దుడుచుకొనుచు
నమర్వోత్కర్షంబున సంతకాకారుండై దుర్యోధనుం జూచి యి ట్లనియె. 166

— అశ్వత్థాను తండ్రిం జంపి రను కోపంబున విజృంభించుట —

అక్కట న్యస్త్రశస్త్రుఁ డగునట్టిధనుర్గురు నొక్కఁడు ద్రకుం
డక్కరణి వధించె నలుసంతయుఁ జింత యొనర్ప కాగముఁ
మిక్కిలి సత్యవంతుఁ డని మేలిమి కైనయజాతశత్రుపే
రక్కజ మైనపాపమున కై యిటు సెల్లంగ నయ్యెఁ దెల్లంగన్. 167
అనిమొనఁ జచ్చుటల్ గలుగునట్టిది యెందును గందు మందనఁ
జనునకు నూర్ధ్వలోకము లెసంగెడు నాజనకుండు భౌతికం

బును విడి దివ్యదేహమునఁ బుణ్యపదంబును బొందె దాని కే
వనరను గాని నీచుఁ డొకవాఁ డటు చేయుట కార్తి నొందెదఁగ.

168

క. సైనికులు చూచుచుండఁగ, నేనుం జీవించి యుండ ని స్థాకత్తుదుం
డొనెలులు వట్టి గిట్టుట, మానస మెఱియించు నాకు మానవనాథా.

169

క. జీషముతో నే నుండఁగ, నావిధమునఁ దండ్రిజుట్టు నరి వట్టె ననం
గా విని కొడుకులఁ గోరిన, యేవాఁ డాకొడుకులందు నిచ్చుం దగులుక.

170

తే. కాచుమున నొండె క్రోధంబుకలిమి నొండె, బాల్యమున నొండె గుజనులు పాపవృత్త
ములు పరులపట్లఁ జేయుట కలిగియుండుఁ, గాని యిటు లుండునే యెందు నేనిగా

171

ఉ. లోకమునం దధర్మములలో ద్రుపదాత్మజుఁ డిట్లు చేసిన
స్త్రీ కడఁ జేయఁ డెవ్వఁడు నొకించుక కొంచక తండ్రి కేశముల్
చేకొనుచుం బ్రభాభవము చేసె సహింపఁగ నోప దీని నే
నాకలుషాత్ముఁ డీఫలము నందెడుఁ గాక సబంధవంబుగఁ.

172

పంచ. అనార్యకార్య మట్లు చేసినట్టి మానవాధముం
డనంగ నై యనత్యవాది యైనపాండవాగ్రజ
న్మునెత్తు గ ట్టినంగఁ ద్రాపు భూమిదేవి యిట్లు నేఁ
బానర్మకున్నఁ బాపి నాదుఁ బూని బాస చేసేతిన్.

173

మ. గురుపాపం బటు మేర మీఱి సమరత్తోడిం బ్రవర్తిల్లఁ జే
సి రహిం గాంచినభీమ సేనవిజయ శ్రీకృష్ణసంయుక్త మై
దొర లేకున్న ద్విపాత్పశుప్రజపుష్పదోమాంసర క్తంబులక
విరియం జేయుదుఁ దృప్తిగా బలివిధిఁ దిగ్దేవతాకోటికిన్.

174

మహాస్రగధ. తనతండ్రిక శీర్షమందుం దవిలి రని పగక ద్రవ్య ముకారాముఁ డీర్ష్య
గనదగ్నిజ్వాల నా నౌఘనపరశువునం గర్మ మె ట్లాచరించె
వినవో నే నట్లు రోషావిలహృదయుండ నై వీరవృత్తిక సపత్నాం
గనిరాఘాటస్రవద్రక్తమునను వసుధం గంధిఁ గావించు నాజిన్.

175

నీ. పాంచాలు రందఱం బట్టి గిట్టింపక, కాని నాప్రాణముల్ మేనఁ దాల్చి
నందు ముందుగఁ బాపతాపము వధియించి, శాంతిఁ బొందెద నిత స్యాంతరిమించు
నిహపరంబులమేలు నెంచి శేదా గేస్తు, లాత్మజులం బొంద నభిలషింతు
తనయుండ నే నుండఁ దండ్రి కీదురవస్థ, వచ్చె నేమన వచ్చు వసుమతీశ
తే. నాదుశస్త్రాస్త్రములు విక్రమాదికమ్ము, గాల్చినే యింకఁ బరలోకగతుండు తాత
కే ఋణము దీర్చు నార్యుల కెపుడుఁ గాని, చెల్ల దాత్మస్తవం బైనఁ జెప్ప చుంటి.

176

ప్రతివధకారణమునను బిమ్మట నిట్లు మదీయపారుషు
 స్తుతి యొనరించుకొందు విను చూడ జనార్దనముఖ్యు లే యమ
 ప్రతిముండవై భుజాబలకరాక్రమముల్ నెరవన్ సురాసుర
 ప్రతితియు నాజి నన్ను గెలువంగ సమర్థము గాదు చెప్పితిన్. 177

జ్వలనజ్వాలలఁ బోనిసాయకములం బ్రత్యర్థిసైన్యంబునం
 బెలుచం జిమ్ముచు భైరవస్వనమునం బెల్లెయుచుం బాండవే
 యలఁ బంచాలుర మాత్స్యలం బాదివి వాయూగ్రప్రచారంబు మ్రాఁ
 కుఁగి బోలె భువి బండఁ బెట్టెదను నాకు లృచ్చఁ బెం పెచ్చుగఁ. 178

పఱులెడునారాయణ మను, బిటుసుం గలయత్తు మొందు పిత్రేర్పతమై
 యెఱుంగఁడు దాని జనార్దనుఁ, యెఱుంగఁడు భీష్మత్తుఁ యెఱుగఁ రెల్ల సవత్నుల్. 179
 తొల్లి మాతండ్రి నారాయణు నారాధించిన నతండు ప్రసన్నుండై నారాయణా
 త్రుము ప్రసాదించి యిది యెల్లప్పుడుం బ్రయోగింప రాదు దీని కవధ్యు లెవ్వరును
 లేరు సర్వవిరోధివిధ్వంసనంబు నేయు వాహనంబులు దిగి కైదువులు విడిచి శరణు
 సాచ్చినవారి నిది యేమియుం జేయఁ జాల దని ప్రతివిధానంబు నెఱింగించి తిరో
 హితుం డయ్యె ననంతరకాలంబున నది మాజనకుండు నా కనుగ్రహించె దానంజేసి
 పాండవపాంచాలమత్స్యకేకయాదుల నొక్కవ్రేల్చిడిం బిలుకుమార్చెద మఱియు
 నానావిధాత్రుశత్రుంబుల శత్రుత్వయంబు గావించి నిన్ను మెప్పించెద నని పలికి
 జలోన్సర్పనంబు గావించి నారాయణాత్రుమ్ము ప్రాదుర్భూతంబుగా సముద్దీపితంబు
 గావింపం దొడంగె నప్పుడు మనవారు శంఖంబులు పూరించి ఊడిమంబులును
 దుందుభులును మ్రొయించి సింహనాదంబులు గావించి రథసేమిధానంబున ధాత్రిత
 లంబు గ్రక్కడలఁ గదియ వచ్చుటయు దిగంతంబులం బూరటిల్లం జేయునయ్యా
 రవంబు విని పాండవులు వారిప్రకారంబునకుఁ బరిపరివిధంబులం బరిశంకించుచుండి
 రంత నారాయణాత్రుప్రభావంబున. 180

— అశ్వశౌఘ పాండవసైన్యములపై నారాయణాత్రుము ప్రయోగించుట. —

గర గంపించె బయోనిధుల్ గలఁగె బాతాళంబు భేదిల్ల ది
 క్కరులుక్ మ్రొగె ననంతండుం బడియె టిక్కల్ రాలె భూద్రంబులున్
 బ్రిదిలెన్ విష్ణువదంబు వేలి పగిలెన్ వేవెల్లు రేవెల్లునున్
 హరు వేడం గతి నప్ప రెల్లకడల్ వ్యాపించె బెండేకటుల్. 181

దను రేగె నదులు వికృతిం, బాదలంగె బెను గాలి వినర భూతము లెల్లఁ
 తెదరి తపించెన్ మృగములు, బెగరుచు నవనవ్వగతులఁ బేరెము నాటెన్. 182

ప. అప్పు డప్పండవాగ్గ జుండు పాకశాసనిదిక్కు మొగంబై.

188

మ. హతుడై కూల గురుండు కొరపులు ప్రాణాపాయశంకాతరం

గితహృత్సాగులై కలంగి మనలన్ గెల్వంగ లే కార్తులై

గతనీర్వంబున నొండొకం డరయ కీకయ్యంబునం గాక వే

గత్తులం బాటియు నిష్ప డిట్లటుమ రా గాన్పించెడిం గంటివే.

184

క. మరలెన్ సైన్యము కరులయు, హరులయునాటుపులు పెచ్చె నతిరభసమునన్

మొరయున్ దుందుభులు భయంకరముగ మనవారి కెల్ల గంఘము వొడమన్.

185

ల. గురుండు దెగినపిదప గురు సైన్యముల గావ, బ్రావ నెవ్వ డేనిపోటుబంటు

తోడుపడుచు నెనికీ దోకొని వచ్చునో, వాసపుండ యేము వాడు దలం.

186

వ. అనిన' ధనంజయుం డన్న. కిట్లనియె.

187

క. సన్యస్త శస్త్రుడై, చను, ధన్యాత్ముని జనకు సట్లు తఱిగినదానన్

మన్యువశంబున బేర్చిన, మాన్యుడు గురుసుతుండు దక్క మఱియొక డగునె.

188

ఉ. సందియ మేటికిన్ ఘనభుజాబలదర్శితు గోపదీపితా

స్యం ధులితేశ్వరేశ్వరు సమున్నతతేజుని ధైర్యధుర్యుని

స్కందసమప్రభావు గురునందనుపొందిక గాంచి కొరపుల్

చిదము లొత్తుచుండు రదె చివ్వకు దైవ్యక కాలు ద్రవ్యచుక్.

189

నీ. ఎవనిపుట్టెనయప్పు డిచ్చె ద్రోణుడు గోస, హస్త ముత్తము లైనయవనిసురుల

కెవ్వ డుచ్చైశ్రవోపేషితం బొనరించి, నాడ ముజ్జగము లల్లాడ జేసె

నేవాని కందున నిడియె నశ్వతామ, యనునామధేయ మయ్యభ్రవా

యెవనిబాహుబలం బేడుదీపుల గ్రాలు, శూరవర్యులకు హృచ్చా మయ్య

తే. సతఁడు దనతండ్రినొకమానవాధముండు, కేశపాశంబునం గడకేల బట్టి

కుత్తుకం గోసె నని విని కోలుపులికి, నీ డయి పరాక్రమము సూడ కేల యుడుగు.

క. కురువీరుల కభయం, బిడి, పరిభవమును సైంధు లేనిభావముతోడం

బరివర్ధితకోపుం డై, పరపెంచెడు జమునిశీతి బగట నడంపన్.

191

వ. ఇక్కొలాహలం బంతయు నతనిసంరంధం బని మఱియును.

192

— అట్లుండు గురుద్రోహంబు చేసితి రని భర్తరాజ గృహ్యస్మృతిల జెప్పినాడుట —

మ. అన్యతం బాడి న్యతనకార్యమున నీ వై చంపి తాచాన్యునిన్

మును వాలిన్ వధియింప రాఘవునకుం బోలెం ద్రిలోకంబులన్

ఘనమై నిల్చునకీర్తి వచ్చె సుకృతాకారుండు సత్యవతుం

డని నిజ సమ్మి నట్లు చేసితిని సత్యాన క్త పోకాడగన్.

193

- నావక చచ్చె నుతుఁ డని, యీ వనినపు డమ్మహాత్ముఁ డేడ్చుచు శత్రుం
బావల నిడినపు డాభూ, దేవుని గనుఁగొనమె యెట్లు దేవుడుపడెనో. 194
- త. విడిచి శత్రుఁడు ప్రాయోఽవిష్టుఁ డైన, గురు సధర్మమునన్ సీపు కుతికఁ గోయఁ
బాచ్చితివి తండ్రివలె మన కిచ్చసేయు, నతని వీరీతి గౌరవించితి కదయ్య. 195
- మ. నాతబంధుం డగుద్రాణి యిప్పడు కడున్ హంకారహుంకారముల్
ప్రతిపాదించుచు నప్పరాధవము సైఁవన్ రానిదై యుంటఁ గో
రితుండై పార్వతుఁ గూల్చి వచ్చెడిని సేవే కాక మీమంత్రులు
ప్రతిబంధింపుడు వాని, గాపు డితనిన్ సామర్థ్యమే కల్గిశన్. 196
- త. నాని బాటిఁ బడినవాని నింద్రాదులు, గావఁ జాల రనినఁ జేప లేని
మనము గాతు మనుట మతి లేనిమాట య, తండు మనస్కఁ గాల్చి కుండఁ డకట. 197
- వ. చల దని నేను వెదగిలి వాయి సెలంగఁగఁ జెప్పఁచుండినన్
బలువతనంబున న్వివక పార్వతుఁ డాగురు ముట్టి కోసె నౌ
దల విలుఁ బూని యున్నతటి దైవతనాథుఁడు నేని విక్రమౌ
జ్వలుఁ డగునమ్మహాత్ముఁ గనఁ జాలఁడు వీఁ డొకపాటి వాఁడొకో. 198
౩. వయసు గడచె నున్నవయ సల్ప మగు మన, కల్పరాజ్యసుఖము నానఁ జేసి
పరమధార్మికు లనుబ్రహ్మతః బోకార్చి, యఘములందుఁ బడితి మక్కటకట. 199
౪. చలుకన ద్రోహము చేసితి, మలఘునకున్ విద్య గటవినట్టిడు తండ్రిం
దలపించు నంచు నెంచక, పలుగాకుల మింతకన్నఁ బాపము కలదే. 200
- మ. ధృతరాష్ట్రాదులు త న్ననారతము భీతిం బ్రోచుచున్నం గృపా
న్వితుఁ డాతండు గుహారుకన్నను ననున్ బ్రేమించి కామించు నే
నతిసీచుండ నుపేక్ష చేసితిని మీ రట్లాగురుం జంప దు
ర్గతులై నాకు నవాక్కిరంబుగఁ బఁం బ్రాపించునో యాతనన్. 201
- త. విప్రుఁ నాచార్యునిఁ శతవృద్ధ న్యస్త, శత్రుఁ బ్రాయోఽవిష్టుని సన్మనీంద్రు
సర్థకామంబునం జంపినట్టిబ్రదుకు, కంటె మరణంబు శ్రేయమాఁ గాదె తలఁప. 202
౬. అని యర్జునుం డన్నం జెందఁ నాడిన నం దున్నమహారథు లందఱుం ద ప్పని
యొ ప్పని చెప్ప కూరకుండి రప్ప డప్పవమానసూనుండు మానసంబున గర్హిం
చుచుం గ్రుద్ధుం డై యి ట్లనియె. 203
౭. దండము నుజ్జగించి నియతవ్రతుఁ డై ముని కానసంబులన్
దుండియు ధర్మసంహితల నొప్పుగఁ జెప్పియు నొప్పు నట్లు భూ
మండలమందు త్కత్రియుఁడు మార్కుట మార్కొనుచున్ త్కతంబునన్

ద్రోణపర్వము-పశ్చాత్తాపము.

దండీగ సాధురక్షణమునకో టీతిఁ గైకొని కీర్తి నొప్పెడుకా.

—భీముం డడ్డునం గర్హించి పలుకుట—

మ. అమలక్షత్ర కులోద్వహుండ వయి నీ వత్యంతమేధావివై
 సుమనస్సంస్తుతకీర్తి వయ్య ననభిజ్ఞం డట్లు భాషింతు వీ
 సమయేంబం దిటు పోల దిందునిగతిన్ శౌర్యంబునం బొల్తు ధ
 ర్మము నొక్కింతయు మేఱ మిఱపు సముద్రం బల్ల లేలం బలెకా.
 నీ. యెనుజేటి క్రోధంబు మునుఁ బదుమూఁడెండ్లు, తలపోయనే నీవు ధర్మ మెడఁదఁ
 బుణ్యంబున న్నీదుబుద్ధి స్వధర్మమునం దగు నాన్యశంస్యంబు నీద
 మనరాజ్యము సధర్మమునఁ గొని సతి సభ, కీడ్చి వనుల కంచి యేర్పు నపుడు
 నలుగ కోర్చితి విష్ణు ఁడయ్యధర్మము వాప, నరులను చెగటార్చ నయితి మిపుడు
 తే. బాస యిచ్చితి సాఁ డేన పగఱ నోర్తు, ననుచు మఱకుము దాని ని ట్లనుచితముగ
 నేల మముఁ దూల నాడెద వీ వసత్యకర్ముడవు గాఁగఁ దగు నోయి ధర్మనిరత.
 క. ఉరిసినపుండులపై ను, పురమర లే కిడినయట్లు లడలు గుడుచును

మృతయోక మాటలపోటులఁ బారిపారి మర్మములు నాటఁ బొడుచుట తగునే. 207

జే. ధార్మికుండవై యధర్మముఁ దలవవైతి, మఱచి పోతి ప్రశస్యల మమ్ము నిన్నుఁ
 గడను వాసు దేవుఁడునుండఁగాదటంచు, దత్తశకుఁ గాని గురుపుత్రుఁ దలఁతులగునె.

క. నీదోసము నీ వెంచుచు, గా దన కేమిటికి సిగ్గు గైకొన వకటా
 పేదపు నను మఱచితి వో, నాదగుగద యైన నీమనంబున రాదో. 209

చ. గడఁ గొని నేలఁ గ్రక్కదలఁ గా నోనరించెద బర్వతావళిం
 జిదురుపలై నలిం బడఁగఁ జేసెదఁ జెట్టుల మట్టుపెట్టెదకా
 బ్రదరములన్ సురాసురులఁ బాఱఁగఁ జేసెద నిట్టియన్న నీ
 కొడ్డున నెఱుంగ నేర వెద నొడ్ల నుతించెద నెంత వెట్టివో. 210

ఆ. ఓప నేని యారకుండు మీ వేనొక్క, రుడ హిరణ్యకశిపుఁ దొడరి నార
 సింహుఁ డట్లు లఖల సేనతో గురుపుత్రుఁ బట్టి కిట్టివై తు దిట్ట నగుచు. 211

వ. అనిపలుకుచున్నంత ధృష్టద్యుమ్నుండు దృట్టభృంధై ధనంజయున కి ట్లనియె. 212

—ధృష్టద్యుమ్నుఁ డడ్డునం గర్హించుట—

తే. యజన మధ్యయనంబును యాజనంబు, దానము ప్రతిగ్రహంబు నధ్యాపనంబు
 నాఱును స్వకర్మములు విఘ్నం జైనవాడు, వాని విడిచిన విఘ్నంజే వాడుచాపుమ. 218

మ. కులధర్మంబు పరిత్యజించి ఖరుడై కొండొక్క ధర్మంబునన్
 మెలఁగ న్నేర్చుట కాక ద్రోణు డిపు డీమే తుద్రకర్మంబునుం

- గలఁడై ప్రాకృతులున్ మహాశ్రుములఁ జక్కాడెంగడే మాయ మై
ఖలునిఁ వానిని బ్రాహ్మణబ్రువుని నే ఖండించుటల్ దోషమే. 214
- తే. కొండ్రీ జంపినపగఁ బూని భత్తుతుండు; నోరు బద్దలుగా నార్చు లీరహిఁ బాన
బిదినంతన మన కేమి కొంచె మగును, రాయ నని నన్ను బెడరింప రాకు మయ్య.
- క. పడిబీరంబున నాతఁడు, దడములఁ గొని వచ్చె నేని తద్రక్షణముం
పడియాన పడుచు వానిని, మడియించుకొనుం దలంప మన కది మేలే. 216
- సీ. శవు ధార్మికునట్లు నోవ నాడితి నన్ను, గురుఘాతి యనుచు లో గొణిగి కొనుచు
దదర్శమ మహాగ్నిం బుట్టితిని నాకుఁ, దొడు నగుదోసంబు తొడర దండు
యుక్త మయుక్తంబు నూహింప కని నేయు, ఖలుని బ్రాహ్మణుఁ డని ష్టత్రియుఁ డని
మన రాదు వాని నె ట్లయినఁ జంపన తగు, నూరక సేను నీవు ధూరుచుంటి
- తే. మెచ్చ వచ్చినదీనికి మెచ్చ వీవు, మఱియు నాచుట్టముల నేరి మట్టుపెట్టె
వానితలఁ దున్ని యుం దృష్టిఁ బూన దాని, వెన నిషాదదేశంబున నేయ కునికి. 217
- సుగంధి. చంపు కొండె చచ్చు కొండె ష్టత్రజాతిధర్మమే
చంపితి ట్లధర్మ మంటి ష్టత్రియుండ నాకు నే
మింపు మిట్లు ధర్మ మంచు మేరఁ జేసి పోరులన్
నొంపఁ దండ్రు లొజ్జ లంచునుం దలంతురే నృపుల్. 218
- మ. అగు నట్లంటివ యేని నీపితృసఖుం డై కొల్వఁగా నొప్పు నా
భగదత్తుఁ మఱియుం బితామహుఁడు నాభాగీరధీనందనుం
డగుదేవవ్రతు నీ వడంచితివి నే నట్లే యనిం గూల్చితిం
దగునే నన్ను నధర్మవర్తి యనుచుఁ దర్కించి నిందించుటల్. 219
- తే. మోకరిల్లుచుఁ దనగాత్రమునన యెక్కు, వానికిఁ మెట్లు సూపినవారణంబు
గతిని సంబంధమున నవనతుండ నయిన, నన్ను నీ విట్లు తెగనాడ నాయమగునె. 220
- తే. ద్రోవదినిఁ జూచి యామెపుత్రులను జూచి, సైచితిని నీదుక్రూరవచనము లెల్ల
మఱియొకటఁ గాదు గురునకు మాకునుబగ, యన్వవాయ క్రమాగత మని యెఱుంగవె.
- క. అన్యతము లాడఁడు ధర్మజుఁ, డని సోమకృసుతుఁ డధర్మ మంటఁ డనియు నీ
వనుకొని శిష్యద్రోహము, నన చచ్చెఁ ద్రోణుఁ డన్మఁచు నడు మని కింకణ. 222
- స. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డకటం పడి నేదవేదాంగంబులును ధనుర్వేదంబు నెఱింగి
లోకోత్తరగుణోత్తరుం డని ప్రఖ్యాతిం బడసినచాపాచార్యు నట్లు నీచకర్మంబునం
జేసి కూల నేనియు నట్లు వ్రీలం జేసిన జాల్మునిం గని గురుకటాక్షంబున వక్షిణ ప్రా
భవంబు నొంది పొందుపడి యున్నవా రందఱు నొండన కూరకుండిరే యనుడు

సంజయము దట్లు పలుకుచున్న వినియు విననియ టైలరాజులుండి యుండి రరు
నుండు కటాక్షమీక్షణంబులం గాల్చువాడు నా వాని నీక్షించి కంటనీరు నించుచు
జీచి యని నిందించుచు నూర్చుచునుండె యుధిష్ఠిరభీమసేన నకుల సహదేవ వా
దేవులు సిగ్గుపడి చూచుచుండి రప్పు డప్పురుఘోత్తమానుజుండు క్రోధతామ్రాక్షుండు
శృష్టద్యుమ్నుం గాంచి యి ట్లనియె.

223

— శాత్రుకి శృష్టద్యుమ్ను వాక్యేనచి నిందింతుట —

సీ. అభిమాధమా నీదుసధమకృత్యమునకుఁ, గుత్సించ కుండునికుజునఁ డెవఁడు
శ్వపచుని సన్నతవ్రతులువోలె నిన్ను, రోయుచుండిరి పాండవేయు లెల్ల
నింతపాపము చేసి'యేల లజ్జింపవో, బలుక వచ్చితి వీవు పలువ వరయ
వ్రయ్యపు నీదుజహ్వాయు మూర్ధమును నేయు, శ్రీలికలుగ గుగుం తెరువుదానఁ
తే. బలుక నేటికి నరకకూపమునఁ బడువు, పొగమకొనుచుంటి నీచేత పోలు ననుచు
వధ్యుండవు నీవు నీ వున్నఫలము కంఠఁజచ్చినం గొంత మే లన వచ్చు జన్ము. 224

తే. లాఁతి యెవ్వఁడు నీవలె నీతి మాలి, గుగుని సిగ వట్టి యుమ్మునే క్రూరుఁ డి ప
సంగకతన సప్తావరుల్ సప్తపూర్వు, లసమగతిఁ గగుప్తు నీకుఁమగు వాన. 225
క. ఆదేవతఁ జంపితి, గాదే యని నాదుగురుని గనరితి వదియున్
నీదుసహోదరుడని యై, పాదుకొనెం బలుక నేల పాపపుఁబలుకుల్. 226

మ. ధరఁ బాంచాలరకన్నఁ బాతకులు మిత్రఘ్నుల్ గురుఘ్నుల్ ఖిలుల్
పరనిందాపరు లుండ ర ట్లగుట నీపాపంబు గావించి తో
దురితాత్మా! యిక నిట్లు ప్రేలితవఁడో దోష్టో భవచ్ఛీర్మున్
స్వరకల్పం బగుమద్గదాయుధమున్ వ్రయ్యం బానర్థం జూపి. 227

తే. బ్రహ్మహత్యాదిపాతకవర్తి వయిన, నిన్ను గనినఁ బాపము పెన్నుడన్ని వచ్చు
నట్టిజనులు ప్రాయచిత్త మాచరించుకొనవలయుఁ గాన సూర్యుని గనఁగ వలయు.
తే. ఓరి పాంచాలకులనీవ యోరి ట్లుద్ర, మద్గురుచెంతఁ దద్గురు మడియఁ జేసి
యట్లు ప్రేలేదు నాల్క గోయింతు నుడుగు, మనిన నల్గురు బార్హతం డనియె నిట్లు.

చ. విని విని సైచి యుండు గుణవిశ్రుతుఁ డై తగి సాధు వంచు దు
ర్జనుండు నినుం బలెం దెగడ సాగును సైరణ లేదు పాపి కెం
దును తమిఁ గాంచి గెల్చి'నటు దుష్టుండు కష్టగతిన్ మెలంగు దో
పిని నిను నేమి చేసినను జేయఁగ వచ్చును రోరి దుర్మతి. 230

డి. ఈ వాకపోటుమానిసివ యేటికి మాటల వామి వెట్టె దో
కావర కృత్తహస్తఁ డయి కాజీయ నొందుచు బ్రయ మున్నచో

నావరక 'రవాన్వయుని నందఱుఁ గా దన గొఱతు గోయవే

నీవ వచింప వచ్చితివి నీతులరీతులు చాలు బాపురే.

231

న్యూహము పన్ని మహాశ్రు, న్యూహంబుల నరుల నేడ్చు చొకయింతన నం

దేహించి శరమువిడిచిన, ద్రోహిని నే నేయుఁ గొక్క దోషం బగునో.

232

అగు నగు నీపరాక్రమ మి దంతయు వింతగఁ దోప వచ్చె నీ

మగఁటిమి యెందుఁ బోయె నిను మార్కొని పేర్కొని సోమదత్తుఁ డె

త్తుగఁ గొని నెల వైచి వడిఁ ద్రొక్కెడున ఙ్గరసాపు నచ్చి తో

తగవరి ! చెప్ప వచ్చితివి ధర్మపథంబులు నే నటం చిట.

233

శ్రీ. కర్మచండాలుఁ డవు నీవు ధర్మనిర్ణయంబు నేయ ననర్హుఁడ వట్లు నిన్న

చేసి నేఁ డిట్లు నను దెప్ప నోసి తింక, నుడుగు కాకున్నఁ జమువీటి కడుగు లిడుదు.

మఱియును విను మొకధర్మముఁజెఱుంగుననే పోదు మన్నఁ దీరునె కార్యం

బజగొఱ యగు నట వారికి, మొఱకడ మగ్గలము నీవు ము న్నెఱుంగ వాకో. 235

4. వా రధర్మంబున వంచించి ధర్మజు, సర్వస్వము హరించి రుద్ధితోడఁ

జదురునం ద్రోవదిఁ జలఁపట్టి యీడ్చిరి, వనుల కంపిరి యెల్లవారి నపుడు

విషము పెట్టింఁచి మిష వన్ని లక్కయిం,టం బెట్టి కాల్చిరి తవళి మెఱయఁ

గఁజలమునక శల్యుఁ గని కల్పు కొనిరి సౌభద్రుని జంపిరి శలుపు రెలసి

తే. యిచట భీష్మునిఁ గూల్చుట యీవు సోమ,దత్తతనయునిఁ గోయుట ధర్మ మనను

వారు మీరు జయార్థులై వజలి రిట్లు, లాలముల ధర్మము నధర్మ మరయు టరిది. 236

5. కావున నీ వింక ధర్మవిచారంబు నేయక నిర్మలచిత్తుండవై పితృగృహంబు దిక్కు

మొగంబు పెట్టక నెట్టుకొని కౌరవులతోడం బోయకొను మనిన నవ్వీరాగ్రేన

రుండు మండిపడి గదాదండంబుఁ గొని రథంబు డిగ్గున డిగ్గ నుఱికి నిన్ను మాటలం

గాదు వ్రేటులం దీ టడంగింతుఁ జూడు మని సింహాకిశోరంబు మాతంగంబుపై గవి

యచందంబున ధృష్టద్యుమ్నునిపైఁ గవిసినం గని వాసుదేవుండు భీమసేనుం బనిచిన

నతండు తనయరదంబు డిగి రయంబున నెయిది సత్యకసూనుం బట్టి భుజంబులం

నెట్టుకొని యా ఱడుగు లిగ్గ దిగిచి నిలువరించునంత సహదేవుండునుం జని సాత్యకి!

యదావృష్టిభోజాంభకమత్యస్యపాంచాలురకు మించినమిత్రులు మాకును మాకంటె

గూర్చునుహృదులు వారికిని బాంధవయాదవులకన్న సఖులు పాంచాలురకును

నీమండలంబునం గలుగ రని చెప్పవలయునే మనలో మన మి ట్లెరవుపడుట ధర్మం

బు గాదు ధర్మజ్ఞుండ వైననీవు మిత్రధర్మముం దలపోసి కోపంబు దిగఁద్రావి కాం

తింపుము పార్శవుని తమింపు మతండు నిన్ను తమించు నని కోపాటోపావశమనంబు

పంచమాశ్వాసము.

భీష్ముని యష్టమనిరసయుదక్రమము.	...	...	189
భీష్ముడు సునాభాదికురుకుమారులం జంపుట.	...	...	191
అలంబుడుచే నిరానండుండు పోరి వచ్చుట.	...	...	195
ఘోర్కమండు ద్రోణాచార్యప్రశ్నకులతో యుద్ధమునీయుట.	...	...	197
గురుకృపాశ్లేషాచారులు భీమునితో పోగుట.	...	...	201
అశ్వత్థామ నీలుని హరిశ్చకుంజేయుట.	...	...	203
అర్జునుం డిరానండునిమ్మతి భీమునిచే విని విచారించుట.	...	...	205
దుర్యోధనుండు భీష్మునికడకుంజని మొల్లవైయుట.	...	...	208
భీష్ముని పరమరీతులనుదర్శము.	...	...	210
అభీమన్యుండు విజృంభించి పోగుట.	...	...	211
అలంబుడును దుర్యోధనప్రేరితుండై యభీమన్యునిపైఁ గవియుట.	...	...	213
అర్జునుండు ద్రోణాచార్యునితో యుద్ధముచేయుట.	...	...	216
సుశర్మాను అర్జునుండువెరించి పోగుట.	...	...	219
దుర్యోధనప్రేరితులగు కపిని దుశ్శాసనులు భీష్మువకుం దోడుపగుట.	...	...	230
భీష్ముండు మహాగ్రక్రమంబున బరాక్రమించుట.	...	...	222
శ్రీకృష్ణుండు రఘుపతికి భీష్మునిపై పుగుట.	...	...	224
కర్మరాజు భీష్మునివిక్రమంబునకు వెళుచి శ్రీకృష్ణునితో విన్నవించుట.	...	...	236
కర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ గోయి విన్నవించుట.	...	...	238
భీష్ముని దశమచక్రమువర్ధకాకము.	...	...	241
అర్జునుండు శింశికిఁ బోత్సాహముగోంచుట.	...	...	244
కురుపాండవయోధుల సమరసమరము.	...	...	245
ద్రోణాచార్యులశ్లేషాచారు భీష్మువకు సహాయముగాఁ పంపుట.	...	...	248
దుర్యోధనుండు సుశర్మానుల భీష్మువకుం దోడుపంపుట.	...	...	240
భీష్ముండు కర్మరాజుతోఁ దననిర్వేదం బెఱిగించుట.	...	...	242
అర్జునుండు శిఖండితో భీష్మునెదిరించుట.	...	...	244
భీష్ముండు పాండవసేనం జించి చెంగనాడుట.	...	...	245
విరుటతమ్ముండగు శతానీతుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట.	...	...	248
భీష్ముండు తనమనంబున గిహైంతము నిశ్చయించుకొనుట.	...	...	249
భీష్ముండు శరతల్పగతుండగుట.	...	...	252
అర్జునుండు భీష్మున కుచితోఁడూపంగా గల్పించుట.	...	...	253
అర్జునుండు పర్వనాథులయొద్దం భూజలంబులంబుట్టించిభీష్ముని దప్పిదీర్చుట.	...	...	256
భీష్ముండు యుద్ధం బుపసహరింపుమని యుపదేశించుట.	...	...	257
కర్ణుండు భీష్మునియొద్దకుఁగోయి వినకుండగుట.	...	...	258

ద్రోణపర్వము-ప్రథమాశ్వాసము.

ద్రోణాభిషేకపర్వము.

... 261

సంజయుఁడువచ్చి యుపన్మతాంతము చెప్పట.	...	...	252
కర్ణుండువచ్చి కొరవుల నూరార్చి యుపన్మగ్గుండపట.	...	...	254
కర్ణుండు భీష్మునిపాలికింజని యుపంబున కనుజుపడఁచుట.	...	...	255
కర్ణుండు దుర్యోధనునితో మంత్రాల్లోచనంబునీయుట.	...	...	256
ద్రోణాచార్యునికి సర్వసేవాసర్వము నిర్ణయించుట.	...	...	257
గృతరాష్ట్రుండు పాండవసైనికులం దలంచి పరితపించుట.	...	...	270
ద్రోణుండు ధర్మరాజుం బట్టియిత్తువని చెప్పట.	...	...	275
ద్రోణుండు పాంచాలబలంబుపై నిజ్యంభించుట.	...	...	277
వైంశవాళిమన్యుల యుద్ధము.	...	...	280
భీమసేనశిల్పం గదాయుద్ధము.	...	...	281
ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధముచేయుట.	...	...	284
సంశప్తకవధపర్యము.	...	...	285
ద్రోణాచార్యుల రెండవనాటియుద్ధము.	...	...	286
అర్జునుండు ధర్మరాజుననుజువడని సంశప్తకులపై వడఁచుట.	...	...	287
సంశప్తకులంబు నొక్కపై యగ్రమునిపైఁ బరుట.	...	...	289
అర్జునుడు సంశప్తకుల నెల్ల చూచించుట.	...	...	290
ద్రోణాచార్యుండు గరుడపూహంబుపన్ని విజృంభించుట.	...	...	291
ద్రోణాచార్యుండు సత్యశితుం జంపుట.	...	...	294
ద్రోణాచార్యునిచే సర్వచేరప్రభృతులు వచ్చుట.	...	...	295
సంజయుండు గృతరాష్ట్రునకుఁ పాండవుల క్షాపినిక్కింబునఁ జేసెనుట.	...	...	297
కురుపాండవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధప్రకారము.	...	...	300
భగదత్తుండు భీమునిపైఁ దనదంతిం బూజికొల్పుట.	...	...	303
భగదత్తుని సుప్రతీకము పాండవవైద్యముం గలంచుట.	...	...	305
అర్జునుండు రథంబుదోలించుకొనివచ్చి భగదత్తు నెదిరించుట.	...	...	309
భగదత్తుని వైద్యవాస్త్రమునకుఁ గృష్ణం డడ్డుపడుట.	...	...	310
భగదత్తుండు సుప్రతీకముతో నేలంగూలుట.	...	...	311
అర్జునుండు శకునితోఁబోరి యోడించుట.	...	...	312
సీలుఁ డశ్వత్థామతోఁబోరి చచ్చుట.	...	...	314
గృష్ణద్యుమ్న ప్రభృతులు ద్రోణాచార్యు నెదిరించిపోరుట.	...	...	316
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.	...	...	317

ద్వితీయాశ్వాసము.

అభిమన్యువధపర్యము.	...	...	320
ద్రోణుని మూడవనాటియుద్ధము.	...	...	321
ధర్మరా జభిమన్యునిం బిలిచి పద్మపూహము భేదింపఁబుచ్చుట.	...	...	322
అభిమన్యుండు పూహము భేదింపకొని చచ్చి విచ్చలవిడి విహరించుట.	...	...	325

దుశ్యోగవాదులంపడు నొక్క పెట్ట యభిమత్యనివై బడుట.	...	...	826
అభిమత్యనితోఁ గోరి కర్ణుడు మార్చి నుండెను.	...	...	827
ద్రోణుఁ డభిమత్యనితోఁ గోరి పాడిపోవుట.	...	...	829
దుశ్శాసనుఁ డభిమత్యనితోఁ గోరి పాడిపోవుట.	...	...	831
పైంధవుఁ డభిమత్యనకుఁ గోనుపడు సాంధవుల నడ్డనిండుట.	...	...	834
ఆనహాయశూరుండఁడఁ నభిమత్యుం డరిబలంబులతో విజృంభిండుట.	...	...	835
అభిమత్యుఁడు శల్యునందనునిం ద్రోళ్లనేయుట.	...	...	836
దుశ్శాసనుఁ డభిమత్యనితోఁడఁ గోరి పాడిపోవుట.	...	...	837
అభిమత్యుండు లక్ష్మణుమూరుం జంపుట.	...	...	838
అభిమత్యుండు బృహద్రథుండు దునుమాడుట.	...	...	840
ద్రోణుం డభిమత్యునోడించు నుపాయంబు నెప్పుట.	...	...	841
కర్ణదులుచుండచే నభిమత్యు విరళునందేయుట.	...	...	842
అభిమత్యుడొక్కనడు లిరువురుఁబోరి చచ్చుట.	...	...	843
యుద్ధసాధ్యుఁడను.	...	...	845
ధర్మరా జభిమత్యుని మరొందునకు నుజునిండుట.	...	...	846
ధర్మరాజునకు నేదవ్యాధుండు దర్శనమిచ్చుట.	...	...	847
వ్యాసుం డకంపనకు నారదుండుచెప్పిన మృత్యుప్రభావంబు చెప్పుట.	...	...	848
మృత్యుప్రభావంబు మార్కరక్కయింబునకుఁ జింతిండుట.	...	...	849
సుబ్బక్షినిచరిత్రము.	...	...	853
నారదుండుచెప్పిన సేవకరాజచరిత్రము.	...	...	854
ప్రతిజ్ఞాపర్వము.	...	...	854
అర్జునుండు దుర్జిమిర్తయంబుగని చింతిండుట.	...	...	855
కుమారమరణానంతర కవిత్రము.	...	...	867
అర్జునుం డభిమత్యునివిధింబు ధర్మరాజునడుగుట.	...	...	868
అర్జునుండు ధర్మరాజాదుల గర్హించిపలుకుట.	...	...	869
ధర్మరా జభిమత్యుండు చచ్చినవిధంబు చెప్పుట.	...	...	870
అర్జునుండు పైంధవుంజంపఁ బ్రతిపఱుట.	...	...	871
పైంధవుఁ డర్జునునిప్రతిజ్ఞని దుశ్యోగనునితో మొట్టపెట్టుట.	...	...	872
ద్రోణాచార్యుండు పైంధవునకు మిఠంబుచెప్పుట.	...	...	874
ప్రతిజ్ఞంబునొచ్చి కృష్ణార్జునులు ప్రసంగించుకొనుట.	...	...	876
శ్రీకృష్ణుండు సుభద్రానూరచ్చుట.	...	...	877
శ్రీకృష్ణుండు దాడుకునితోఁ బోరిండుట.	...	...	878
శ్రీకృష్ణుం డర్జునునికడకుంజునుట.	...	...	879
కృష్ణార్జునులు స్వప్నమునఁ గ్రహనమున కేగుట.	...	...	
కర్ణుఁ డివునికడఁ బాపపత్రంబు నొందుట.	...	...	

తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజు కొలువుదీరియుండ కృష్ణాదులు దర్శనంబిచ్చుట.	...	...	381
అర్జునుండునచ్చి తన స్వప్నవృత్తాంతంబెఱింగించుట.	...	...	383
అర్జునుండు సాత్వికిని ధర్మరాజుగౌరవము నియోగించుట.	...	...	384
జయద్రోణవధపర్వము.	...	...	385
ద్రోణాచార్యుని నాల్గవవాటియగుదుము.	...	...	386
అర్జునుండు దుర్మర్షణునిఁ దూలించుట.	...	...	389
అర్జునుండు ద్రోణాచార్యుననుజ్ఞ వేడుట.	...	...	390
అర్జునుండు ద్రోణునతిక్రమించి కురుపై నయ్యుఁ జొచ్చుట.	...	...	391
ద్రోణుండు అర్జునుని చెంబడించుచుండుట.	...	...	392
అర్జునుండు శుశ్రీతాయుధములఁ బంజంపుట.	...	...	394
అర్జునుండు కురువేసం దీపంగుపెంతుగావించుట.	...	...	396
దుర్యోధనుండు ద్రోణునితో ముఁజుపట్టుట.	...	...	398
ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనునకశైల్యకవచంబొసంగుట.	...	...	399
ద్రోణాచార్యుండు యుద్ధములయొద్దము.	...	...	401
ద్రోణసాత్యకులయొద్దము.	...	...	402
అర్జునుండు కురువేసం దురుహరుచేయుట.	...	...	404
అర్జునుండు విందానునింబలం గూలనేయుట.	...	...	40
కృష్ణార్జునులు తమ రథములు సేవదేర్చుట.	...	...	407
అర్జునుండు గుఱ్ఱంబులవచ్చి దీర్చుచుండుంబు పుట్టిండు.	...	...	408
కురుబలంబు కృష్ణార్జునులఁ బ్రశంశించుట.	...	...	410
దుర్యోధనుండు కవచబలంబున నర్జును చెదిరించుచుండుట.	...	...	412
అర్జునుండు దుర్యోధనుని కవచప్రభావ మెఱిగించుట.	...	...	414
శల్యప్రభృతులొక్కపై యర్జునునిపైఁ గవించుట.	...	...	415
ధర్మరాజు ద్రోణునితోఁబోరి యోడు.	...	...	420
ద్రోణసాత్యకుల యుద్ధము.	...	...	422
ధర్మరాజు సాత్యకినగ్గుచునకుం బోయిండుట.	...	...	425
సాత్యకి ధర్మరాజునకుఁ బ్రతిహతాల్పార్థంబు చేయుట.	...	...	426
సాత్యకి యర్జునునికడకుం దింపంగిరించుట.	...	...	427
సాత్యకి తనవంశధర్మ భీముని రావలదని వారించుట.	...	...	427

చతుర్థాశ్వాసము.

సాత్యకి మొగ్గరంబుఁ జొరదొడంగుట.	...	...	429
సాత్యకి ద్రోణాచార్యుం గ్రహించుచుండుట.	...	...	430
సాత్యకి శల్యుని విరగ్గించుచుండుట.	...	...	431
సాత్యకి కృలవర్మనొడండు.	...	...	434

సాత్యకి కలన నునంగిరి నొప్పుట.	...	...	435
సాత్యకి దుర్యోధను విరఘంజేసి శల్యునోడించుట.	...	...	436
సాత్యకి గరునిగోడంబోరి యోడించుట.	...	...	437
సాత్యకి సుదర్శనుండనురంజం జంపుట.	...	...	438
సాత్యకి దుశ్శాసనునితో బోరి పాడించుట.	...	...	441
సాత్యకి పార్వతీయయోధులం బోరుచున్నట్లు.	...	...	442
ద్రోణాచార్యుండు దుశ్శాసనుం బరిహసించుట.	...	...	443
ద్రోణుండు పాంచాలపుత్రుల బంసత్వమునొంగించుట.	...	...	444
ధృష్టద్యుమ్నుండు కరవాలముగొని ద్రోణారథంబుపై గుఱుకుట.	...	...	445
దుశ్శాసనుండు సాత్యకి చెన్నుదన్ని పోరి యోడుట.	...	...	446
ద్రోణుండు విజృంభించి ఘోరయుద్ధముచేయుట.	...	...	449
ధర్మరాజు భీమునర్జునునకు దోడ్పడంబుచున్నట్లు.	...	...	451
భీమసేనుం డన్న పంపున నర్జునునికడకుం బోవబయనంబగుట.	...	...	453
భీముండు ద్రోణాదుల ధిక్కరించి యతిక్రమించుట.	...	...	454
భీమసేనుండు సేనలం జిండుకొనిపోయి యర్జునుం గడియుట.	...	...	456
ధర్మరాజు భీముని సజ్జాపనంబునకు పంపించుట.	...	...	457
దుర్యోధనుండు ద్రోణినిచూలవాడుట.	...	...	459
భీమసేనుండు కర్ణాదులనోడించుట.	...	...	461
కర్ణుండు విజృంభించి భీమసేనుండాకి ఘోరయుద్ధముచేయుట.	...	...	463
కర్ణభీముల ఘోరయుద్ధము.	...	...	465
భీమసేనుండు దుర్మంగ ప్రభృతులఁ బిలుకుమార్చుట.	...	...	468
భీమసేనుండు కర్ణరథంపై కుఱుకుట.	...	...	473
కర్ణుండు భీముననుసరించి పలుకుట.	...	...	474
సాత్యకి యలంబాగుం దెగసేసి విజృంభించుట.	...	...	476
సాత్యకిధూర్జిశ్రవులు ఘోరయుద్ధముచేయుట.	...	...	478
అర్జునుండు ధూర్జిశ్రవుని చేయిఁ దెగచేయుట.	...	...	480
సాత్యకి ప్రాయోపవిష్టుండైన ధూర్జిశ్రవుని తల నఱుకుట.	...	...	483
సాత్యకి ధూర్జిశ్రవుని తల నఱుకుట.	...	...	484
దుర్యోధనుండు కర్ణుతో దురంధానము యుట.	...	...	485
సంకులసమరము.	...	...	489
అర్జునుండు సైంధవునితలఁ దునుముట.	...	...	490
అర్జునుండు విజృంభించి కృపాశ్వత్థామాదులతో చిసంకుట.	...	...	492
సాత్యకి కర్ణుని విరఘంజేయుట.	...	...	494
అర్జునుండు కర్ణునిం దిరస్కరించిపలుకుట.	...	...	496
శ్రీకృష్ణుండు మరలినుచ్చు నర్జునునకు రణరంగంబభివర్ణించిచెప్పుట.	...	...	497

కృష్ణాద్వైతము ధర్మరాజుం దగియవచ్చి సంభాషించుట.	...	...	498
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుం బ్రశంసించుట.	...	...	499

పంచసూక్ష్మాసము.

దుర్యోధనుండు గురునికడకుంజని పరివరించి నిలు పరితపించుట.	...	...	502
గురుండు దుర్యోధనునిఁ జెంక వాడుట.	...	...	503
గురుండు సాంచారులతో జంపక కవచము విడనని ప్రతిజ్ఞ చేయుట.	...	...	504
కర్ణుండు దుర్యోధనునితో గురుని సూరరాదని చెప్పుట.	...	...	505
సుబోత్తమ చంద్రవర్ణము.	...	...	506
భీమసేనుండు విజృంభించి దుర్యోధనులం గునుముట.	...	...	509
సాత్విక సోమదత్తునితో బోరి విరగ్గంజీయుట.	...	...	510
సుబోత్తమం దశశ్చతాపతోఁ బోయుట.	...	...	512
అశ్వత్థామ యంగసపర్యాయులంజంబు విజృంభించుట.	...	...	513
భీమసేనుచేతి బానిసిగను సమర్థులు.	...	...	517
కర్ణుండు దుర్యోధనునితో గోష్ఠిపూర్తుడు.	...	...	519
కృపాచార్యుండు కర్ణ సుసాలంఁగుట.	...	...	520
అశ్వత్థామ కర్ణుని పై నది తిరగ్గరించుట.	...	...	522
కర్ణుండు విజృంభించి పాంశుబలముపైఁ గలిగించుట.	...	...	523
అశ్వత్థామ ప్రహ్వగ్రుమ్ముల యుద్ధము.	...	...	526
సోమదత్తుండు సాత్వికతో బోరి యుట.	...	...	528
శిరపవాండవీరుల స్వంద్యయుద్ధము.	...	...	529
సాత్విక శక్తిచే భూగింజంపుట.	...	...	532
కర్ణుండు సహదేవుతోడించి వింటికోపులం గెలుచుదు సుసాలంఁగుట.	...	...	534
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ధృష్టునిపైఁ గలిగి ఫలకసాయకంబులు ప్రయోగించుట.	...	...	538
కర్ణదుర్యోధనులు దుర్యోధనవచేసి సాత్వికిం దలిపడుట.	...	...	540
శ్రీకృష్ణునిపంపున నగ్గునుండు సుబోత్తమనిఁ గర్ణు నెదిరింపఁ బంపుట.	...	...	544
సుబోత్తమం దలంబును నిరంబు దెగినేయుట.	...	...	546
సుబోత్తమండు కర్ణునిపైఁగలిగి ఫలకయుద్ధముచేయుట.	...	...	548
సుబోత్తమం దలయుసుంజంబి వానిశిరంబు దుర్యోధను నెదుటం బహనేయుట.	...	...	551
కర్ణుండు విజృంభించి యుద్ధముచేయుట.	...	...	555
కర్ణం దింద్రదత్తశక్తిచే సుబోత్తమం జంపుట.	...	...	557
సుబోత్తమండు నమస్కరింపఁ దనకుఁగల సంతోషమును గృష్ణుం దెలింగించుట.	...	...	558
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుం బ్రబోధించి తీర్చుట.	...	...	562
వ్యాసుండువచ్చి ధర్మరాజు నూహించుట.	...	...	568

షష్ఠాశ్వాసము.

ద్రోణపరవర్ణము.	...	...	564
ద్రోణాచార్యుఁ దత్తునుని ప్రశస్తి యిఁజేసిండుట.	...	...	567

కోశాంతం బిరలుసుకపదలం నాథుఁ.	...	...	570
కోశాన్తుల న్నంపవచ్చును.	...	...	573
కృష్ణుండు కోశాన్తు పహయంబుకొప్పుట.	...	...	577
మృగముల క్రోధానంతం బ్రహ్మకట్టి మహదంబు బాలిపునఁ జేపుట.	...	...	578
వృక్షముల కోశాన్తు నశ్వశ్శాప మచ్చెను యేయర పంబువలచేపుట.	...	...	579
కోశాంతం బానసంబయ్య బాంచులు పుంసంబును బాణముం బోగుట.	...	...	580
కృష్ణుని ముందు బుయ్యదైవ కోశాన్తి కలఁ ముం దనుము.	...	...	583
నారాయణాస్త్రి మోక్షవృక్షము.	...	...	584
కృష్ణం నశ్వశ్శాపము క్రోధాన్తి మహదం బ్రజ్జంబించుట.	...	...	585
ఆశ్వశ్శాప ముంబింజంబునను కోపంబున విజృంభించుట.	...	---	586
ఆశ్వశ్శాప ముంబింజంబునను నారాయణాస్త్రిము ప్రయోగించుట.	...	...	588
అనుచుండు కరుకోమాంబు నశ్వశ్శాప మచ్చెను ముందు నారాయణము.	...	...	589
కృష్ణం నశ్వశ్శాప ముంబింజంబునను.	...	...	591
కృష్ణం నశ్వశ్శాప ముంబింజంబునను.	...	...	"
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	593
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	595
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	596
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	597
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	599
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	603
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	605
నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము నారాయణాస్త్రిము.	...	...	605

కోశాన్తుల న్నంపవచ్చును.

శ్రీకృష్ణామృతము, మదహుశ్రీపాదశ్రీమృతము
మొసంగి సవినయమంత్రముంటి నాదువగుకలదని
ననుచునుకమర్పింతుకన్ ౧౯/౫/౩౯.

బాలాశ్రీపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

భిష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

- వత్సా కశురేషు గుమారశుంః లక్ష్మీవల్లభం యశం
ధావిద్యాగ్రహణైకిదక్షుంః సుకీర్తిప్రాచితుం ధీశ్వరీ
సేనావృణో మూసుదర్శనం సుప్రవైభవోపేతుః
భావం దలరాం నా వెశలు వాగ్ జుచి కాపానుభా. 1
- వ. అని సరిమాత్సర్యంబున బ్రస్తుతించి. 2
- క. శ్రీమం లిచ్చి ధనాశం గొని, మతిమానివాఁడఁ బగింపు మనజాధిపులక
ప్రతిష్ఠి చేసి హనులు, గతి కైతిగి దప్పి నైచి కాపుము దేవా. 3
- వ. దివ్యచిత్తంబున నవిధింపు మిక్కిలిగుండు శౌన కాదిమహామునుల కిట్లనియె. 4

శ్రీవత్సానందఁడు హనుండఁబుట్టుచున్నచో జన్మితి మైనవాడు; కుమారకుఁడు పుట్టుడు, కుమారుని, మాంజన్మిని, కంఠహించినవాడు “రాతి గృహో తీతి రః” స్వాధ్యక్షక ప్రత్యయః; లక్ష్మీవల్లభుఁడు ప్రప్రసాదజాతబోధియందుఁ బ్రియుడు, లక్ష్మీకిధపతి, సంపద కధపతి; ఏకసం ధావిద్యాగ్రహణైకిదక్షుఁడు ఒకసంతిచే విద్య నేర్పి నమధుఁడు, ఏకశ్వరునియందుఁ బ్రతిష్ఠ గల జ్ఞానము నుద్ధయఁ గలమహులకు దక్షుఁడు, నియామకుఁడు, లేక పుమాత్మబోధకంబగుజ్ఞానము నేత్ర భావము చేసి భగవద్దేవులను బోధించినవాడు; సుధీర్షి ప్రాంచికుఁడునుధి యనుపేరుచే నొప్పు వాడు, మంచిజ్ఞానముచే బొందఁ దగినవాడు. “అంచ గతిపూజనయో” లేక మంచిజ్ఞానము (దుష్టసంహారో జ్యోత్స్నాదాకము) ప్రతిపాదించువాడు; ఈశ్వరీసేవాసక్తుఁడు, ఈశ్వరియొక్క సేవ యం దాసక్తి గలవాడు, మాయయొక్క సంగము గలవాడు, విషయాసక్తుఁ డైనవాడు, ఈశ్వరిని నేర్పించి విష్ణువు గొలిపి మధుకైటభులను సంహరించినట్లు దేవీభాగవతము; మానుదర్శనమునుదర్శ నుఁ దనుపేరు గలవాడు, మిక్కిలి మంచిదర్శనము గలవాడు; లక్ష్మీదేవికి మంచిదర్శనము గలవాఁ డు; శ్రీవైభవోపేతుఁడు మంచివైభవము గలవాడు, అగ్రగణ్యమందుఁడు; గొప్పమహిమము గల వాడు; భావం దలరాం-అర్మయం దొప్ప, ఆత్మజుడై పుట్టి, ఆత్మయందుఁ బొడకట్టి; అని. ఇత్యాద్యంతాళ్ళను లిఖించి బొందుపడి యున్నవి.

క. జనమేజయజననత్వమును మేధానికానీ మృగవైశివా
యనమునకీని ముహుండువు, లని చేసినవిధము దెలుపు మని యడుగుటయుం. ప
వ. వైశంపాయనుం డీట్రనియె.

—:జంబూఖండనిర్మాణపర్వము:—

క. జననాథ! పాండునందను, లును భృతరాష్ట్రాత్మజస్యలుఁ గురుక్షేత్రం
బున మన్యువశంబునఁ జేసిన నైవిధారిణ మద్వైఁ జెప్పెద వినుమా.

వ. *అట్లుభయబలంబులును దమతమకొలండు లెఱింగింపకొనినంత మఱునాఁ డను
 ణోదయంబునఘాతరూప్తిప్రచోదితులగునానాపాదములరాజులెల్లరును దమతమ
 బలగమ్యులతోఁ గాల్యకరణీయంబుల దీర్చి ఖాతమాల్యాంబరాభరణధారులున
 గృహీతశస్త్రాస్త్రులు వై స్వస్తివాచనపూర్వకంబుగా నశ్వేత్తామ భీష్మ జయద్రథ
 కకుని కృతవర్మ శిల శల్య బృహద్వీల భూశ్రవంసముఖులం గూడి భారద్వాజుం
 బురస్కరించుకొని బ్రాత్యశితవీరాకొని యిగురుబరాజు నననలించి సమరొత్సా
 హం బిసమడింప నానావిధవాదిత్రింబులు జారుటలుగల గదలి చని కురుక్షేత్రం
 బునఁ జతుర్యోజనమండలం బెడ గలుగ దుర్యోధనకత్తిలంబులును దుర్గమధుగ్ధాభి
 రక్షితంబులు నగుశిబిరంబుల హస్తినపురంబునం బోలె వసియుంచి భక్ష్యభోజ్య
 పానీయాదుల రాజగరంబులు నొందు చూడి రంతల గొంతేయగ్రజంఘను శేది
 కాశ కరూశ సభృతు లైస్పృధివీరులు" గూడి విరాల ద్రుపద ధృష్టద్యుమ్న
 ధృష్టకేతు యుధామ న్యూత్తిమోజో యుయుధాను జయశ్నేస సభృతులును
 భీమాన్జను శకుల సహదేవ ధౌనిశదేయ సౌభద్రేయులును వివిధవిధ సైన్యంబులుం
 దన్నఁ బరివేషింప శ్రీకృష్ణుం బురస్కరించుకొని వివిధముగళివాదిత్రింబులతో
 బయనం బై చని రంగస్థలం బాక్రమించె.

౬

—: సేనాద్యయసన్ని వేశము :—

సీ. యద్ధాభినందులు నిర్దేశస్కులు, పాండివుల్ సోమకవచివృథు లయి
వినిధసేనలు గొల్వ విజయ మాకాంక్షించి, కౌరవనాహిని జేర సరిగి
పశ్చిమభాగంబు వట్టి ప్రాజ్ఞులు లయి, పోర నెదిర్చి రవ్వొరసమితి
వేసవేల్ శిబిరముల్ వేయింప బడె శమం, తకసంచకమునకుం దవుల సేవల,
తే. బాలవృద్ధులు తక్క నీభరతవర్ష, మందుం బూరుషు లగువార లంద తార
ణమునకై వచ్చి బహుయోజనములమేర, నావరించిరి వను లన్రు లాపగలుగు.

* ఇది కొన్ని ప్రశ్నలయం దుద్యోగపర్వాంతముననే కానఁ బడుచున్నది.

సమయంబు చేసి వాగాయుధుని వాగాయుధుండును రథికుని రథికుండును
హస్తీవకుని హస్తీవకుండును హయారూఢుని హయారూఢుండును బదాతిం
బదాతియుం గామబలోత్సాహంబులకుం దగునట్లుగఁ బోరితంబు సేయునట్లును
నమ్మి శరణన్నవానిని విన్నబోయినవానిని విముఖుఁడైనవానిని రణరిబు
వీడి సన్నవానిని లాతితోడం బోరువానిని గత్తియుఁ గవచంబును వీడినవానిని
శంఖభేరిప్రముఖవాదిత్రవాదకులనుం జంపకుండునది యని పలికికొని సైనికు లొం
డొరుం బరికించుచుఁ గయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్య చూడి రాసమయాబున. 16

—:వ్యాసుడు పచ్చి భుతరాష్ట్రానకు దుష్టిమిత్రంబు లెఱిగించుట:—

తే. భూతభవ్యభవిష్యవిదృద్ధి గలుగు, ఘనుఁ డఖిలవేద వేత్తగ్రగణ్యుఁడైన
వ్యాసభగవానుఁడరుదెంచి వారిసైన్య, సముదయంబులఁ గన్గొని స్వాంతిమందు.

శా. ఈకయ్యంబున భీష్మముఖ్యు లగువా రెల్లఁ గతప్రాణులై
పోకుండఁ గలవారు కా రని తగం బోలించి పుత్రార్థమై
శోకవ్యాకులితాత్ముఁడైనభుతరాష్ట్రుం జేరఁ గా నేగి కా
ర్యాకార్యంబు లెఱుంగ నిట్లనియె బ్రత్యక్షప్రమాణంబుగనె. 18

చ. నృపవర ! కాలచోదితులు నీసుతులున్ మఱి యిమ్మహిషాక్షితుల్
వ్యపగతజీవులై రణమునందుఁ బడం గల రీపు కాలచ
క్రపుగతి యిట్టి దం చెఱిగి కాకుము శోకపరీవృతుండవై
యిపు డనిఁ జూచునిచ్చ గలదేని నచిపుము కన్ను లిచ్చెదన్. 19

వ. అనిన భుతరాష్ట్రుండు తండ్రి కిట్లనియె. 20

ఉ. అన్నలుఁ దమ్ము లొండొరువు లాజముఖంబునఁ ద్రెళ్ళ నేసికోఁ
గన్నలఁ జూడఁ గాఁదలఁచఁ గాని మునీశ్వర ! వారిసంగిరం
బున్నది యున్నయట్లు విన నుల్లము చేసితి నెల్లఁ జెప్పవే
యన్న నతండు సంజయున కట్టివరం బిడి తేని కిట్లనెన్. 21

సీ. ఈసంజయుండు నీ కెఱిగించు సమరప్ర, కార మంతయును బ్రకాశ మైన
నప్రకాశం బైన నాత్మగతం బైనఁ, బగలైన రేయైనఁ దగ నెఱిగి
శస్త్రాస్త్రములు వీని సరస రా నోవపు, నావరంబున వీడు చావ కుండుఁ
గురుపాండవులకీర్తి ధరణిఁ దిరం బుండ, వెలయితి నే శ్లోకవృత్తిములన,

తే. దిష్టమును దాట నేరికిం గట్టతరము, గాన నీ వుమ్మలినపకు మానసమున
ధర్మమెందుండు జయ మందుఁదలవలియుండు, బహుజనక్షయమగు వీరిప్రథనమునను.

- క. భీతిదమ్ములై నిమిత్తము, లీతటి సూచించుచుండ నెటు కా దాలం
 భీతర్క మేల దీనక, భూతలజన మెల్లఁ బొలియఁ బోవు నివ్వనమా. 25
- సీ. కాకగృధ్రశ్లేస కంకబకాదులు, వ్రాలుచున్నవి ధ్వజాగ్రములయందుఁ
 గటకటారవములుఁ గ్రాలుఁ గ్రవ్యాదగణము లిభాశ్వాదిమాంసములు దినఁగ
 సైన్యమధ్యంబునఁ జను దక్షిణాభిముఖంబు లై గద్ద లాకసము నిండి
 యుధయసంధ్యల భాను నొదవు నీలారుణ, శ్వేతకబంధముల్ వీడకుండ,
 తే. రేయిఁ బవ లేఱుపడకుండ నేయెడలను, వెలుగు నక్కెందుఋక్షమండలములెల్లఁ
 గార్తికికపూర్ణిమారాత్రిఁ గాంతిఁ దొఱచి, వహ్నివలె నొప్పెనెల పద్మవర్ణభమునఁ
 చ. ఎడనెడ దేవతా స్రుతిమ లెల్ల వడగకెడు నవ్వెడుం గడుం
 గడువడి నెత్తు గ్రక్కెడును కండలు కండలు గాఁ జెమగ్నెడుం
 బడియెడు నేడ్చెడుక రనము పర్వఁగ మ్రోఁగెడు రిత్త దుందుభుల్
 విడి దివమందుఁ బండులును బిల్లులుఁ బోరెడుచొప్పు దోఁచెడుక. 25
- సీ. నిదురించుచుండిరి నిహతు లైన ట్లిల, రాజులు గతమనోరథము లెనఁగ
 శతపత్ర సారస చాప భాస శుకాదు, లఱుచుచున్నవి దారుణారనముల
 ఘోటకంబుల నెక్కి ఘోటకంబులవార, లార్పుచుండిరి కత్తులారఁ దాల్చి
 కోటానఁగోటు లై మేటులై చూపట్టి, నరువాత, శిలభముల్ స్రజము లగుచు,
 తే. సంజలందు దిగ్దాహము సగభవిచె, బాగునున్నము పడు మాంసభరిత మగుచు
 వెనుకఁ బడ సగుంధతి త్రోయుడనదుమగిచి, శినిప్రవీడించురోహణీ శకట మిపుడు.
 ఆ. చంద్రలాంఛనంబు సాధ్యసదగ బయి, మాఱఁ జొచ్చె మింట మిబ్బు లేక
 మెఱుము నఱుము దోచె మేదినిపై నెఱు, గిల్ల వాహనాభి కంటిసీరు. 27
- మ. కనియెగ గోవులు గర్భభంబుల సుతుల్ గామిన్త్ర మాత్రాదులక
 గనుఁగో నయ్యె ఋతుప్రభిన్నముగ వృక్ష వ్రాతమార్కుఁ ఫలం
 బును బుష్పంబును గర్భిణుల్ భయది మౌపుత్రావభిగి గాంశు రెం
 దును గ్రవ్యాదులు పక్షులు గిలసి శోడ్తోఁ దిందు గాహరముక 28
- తే. రెండుశల లైదుగాళ్ళును రెండుమేహ
 నమ్ములుక రెండుశోకలు నాల్గుకనలు
 మూడుకొమ్ములుఁ గోఱలు మొనయఁ బనులు
 పొడమి యఱుచును వివృతాస్యము లయి పెలుచు. 29
- వ. *మఱియు నీపురంబున మూడుకాళ్ళు గలిగిన నెమిళ్ళును నాల్గుదంష్ట్రలు విమాణం

శ్రీకృష్ణభారతము.

బులుం గుక్కగడ్డపక్షులును బుట్టుచున్నవి. బ్రహ్మవాదులవనితలకును విరూపాక్ష
 త్యంబు స్వోదము చున్నది గ్రద్దిలు నెమ్ములం గనుచున్నవి. గుఱ్ఱములకు గోవ
 త్యంబులును గుక్కలకు నక్కలును నొంటలకుఁ గుర్కురంబులును జనించుచు
 న్నువి. ఈకంబు లశభంబుగ నెఱచుచున్నవి. మనుష్యకారత లొక్కొక్కతఱి
 నలువు రేవురిం గిన్నెలఁ గనుచున్నవారు. వారు పుట్టినంతి న మహాద్భుతరవంబున
 నవ్వుచు పృథ్వీగారంబును శిశువునొకమాతేఖనంబును జేయుచున్నవారు.
 దండపాణు లై శిశువు లొకొకరుల మార్కొనుచున్నవారు. వృక్షంబులం బద్ధో
 త్పలాబులుఁ గుముదింబులు నుత్పిన్నంబు లగుచున్నవి. గాఢ్యులురేగి వీరక
 మమ్ముగ్రమ్ము చున్నయవి. భీమాబుగభూమికంఠించు చున్నయది. రాహువు సారె
 కరుగ్గు గిబళించుచున్నవాఁడు. శ్వేతిగ్రహంబు చిత్రి క్రిమిగిది కురుకుల
 నాశంబు సూచించుచున్నది. భూమికేళువు మహాభూరంగులై పుష్యమి నాక్ర
 మించుకొని బలద్వయామంగళం బొకాదిచుచున్నయది. మఖయు దంగారి
 కుండును శ్రవణంబున గృహస్థతీయును నక్రించి యున్నవారు. సూర్యపుత్రుండు
 భగవత్కత్రి గాక్రిమిగి పీడించుచున్నవాఁడు. శక్తిగ్రహ ప్రోష్ఠంబు బభ్రష్ఠించి
 యుత్తిరాభాద్ర చండుచున్నవాఁడు. మహాశ్వేతిగ్రహంబు సహూమపావకం
 బువొలె వెలుగుచు నైక్రి గుజ్యేష్ఠ గాక్రిమించుచున్నది. ద్రువగ్రహంబు
 భూరంగులైయవనవ్యస్త నైక్రింబు నేయుచున్నది. సూర్యచంద్రు లిద్దఱును రోహి
 ణిబీడించుచున్నవారు. పావకాభగం బగుపరుషగ్రహంబుచిత్రాస్వాతులందధివసించి
 శ్రవణంబును వక్రానవక్రింబు నేయుచున్నది. రోహితాంగుడు బ్రహ్మరాశి
 నాక్రియించి వెలుగుచున్నవాఁడు. శ్వసస్యశాలి యగునేల సస్యపరిచ్ఛిన్నం
 బగుచున్నయది. యన లయిదుశలలతోడను శాలిధాన్యంబులు నూతులలతో
 డనం జూపట్టు చున్నవి. గోవు లీని శోభిణింబు పిమికుచున్నవి. చాపంబులును
 ఖడ్గంబులును గనచంబులును ధ్వజంబులును శిశ్రుంబులును మహాగ్నులవలె
 మండుచు మిడుగులులం గ్రక్కు చున్నవి. నీ శ్వేతకడల విష్ణులవలెం జూడ
 నొప్పు చున్నవి. పృథివి యంతయు ధ్వజోపసమాకులయు శోణితావర్తియు నై
 కురుకులక్షయంబు సూచించు చున్నది. త్రిదిక్కునందును మృగంబులును బక్షు
 లును బ్రజ్వలితాన్యంబు లై భయంబు దెలియఁ జేయుచు నెఱచుచున్నయవి.
 ఏకపక్షాక్షిచరణ మగునొక్కపక్షి యంతరిక్షంబునగ దిరుగుచుఁ బ్రతిదినంబును

* భగవత్కత్రిమ=పూర్వఫల్గుని; ప్రోష్ఠపథమ=పూర్వాభాద్ర;

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

రాత్రి నెత్తి గ్రక్కుచు రాద్రంబుగ నెఱచుచున్నది. నవ్వులప్రభ యెల్ల
గప్పువడి యున్నది. బృహస్పతిశివైశ్చరులు విశాఖం దఱిసి వత్సరస్థాయులై
ప్రజ్వరిల్లు చున్నవారు. పాంసునర్వంబున దిక్కులన్నియుం బిక్కటిల్లి యున్న
యవి. రాద్రంబు లగునుత్పాతమేఘంబులు రేలు రక్తంబు వర్షించు చున్నవి.
కృత్తికానక్షత్రంబు బీడించుచు దీప్తవామువులు ధూమకేతుసమాశ్రితంబు
లై యెల్లకడల నా క్రందనంబు వుట్టు నట్లు బెట్టుగ వీచుచున్నయవి. పూర్వాఖ్య
నక్షత్రత్రయంబున గ్రద్దులు ధ్వజాదిశీర్షంబుల భయంకరంబుగ నెఱచుచు వ్రా
లుచున్నయవి. చంద్రసూర్యు లేకమాసంబున బ్రతిప త్రియోదశీ చతుర్దశీ భూ
తపూర్వ పూర్ణిమామావాస్యలందు నవపర్వంబుల రాహుకేతుగ్రస్తులగుచున్న
వారు. రక్షోగణంబు రక్తపరిపూర్ణవక్త్రములతోఁ దృప్తి లేక విహరించుచున్నయ
ది. మహానదు లెల్లశోణితోదకపరిపూర్ణంబులయి యెదురువాటు చున్నవి. కూపం
బులు ఘనాయమానంబు లయి వృషభంబులవలె అంకెలు వేయు చున్నయవి. పిడు
గులతోడఁ గొఱపు లెల్లకడలఁ బడి తిమిరంబు నెఱయించు చున్నయవి. నీనిమి
త్తంబున ధరిత్రి యంతయు రాజులరక్తింబు దృప్తిపఱిం ద్రావు నని మహర్షులెల్లం
జెప్పు చున్నవారు. హిమవత్క్రైలాసమందరాదిపర్వతంబుల మహాశబ్దం బగు చున్న
యది. సముద్రంబు లెల్ల వేలల సతిక్రమించి క్షీతితలంబు ఊభింపఁ జేయు చున్న
వి. శర్కరాకర్షకంబు లగువాయువులు గ్రామనగరాదులం గలవృక్షంబులఁ గూ
ల్చు చున్నవి. హవ్యవాహనుండు వేల్వం బడి నీలలోహితపీతవర్ణుం డై దారుణస్వ
నంబున మెఱయుచు నవసవ్యప్రచారంబున దుర్గంధం బీను చున్నవాఁడు. స్పర్శ
గంధరసంబులు విపరీతంబు లగుచున్నవి. ధ్వజనృజంబు మాటిమాటికిం గంపించుచు
ధూమంబు గ్రక్కు చున్నది. గిరిదుర్గిశిఖరంబులం దున్న భేరీపటహంబు లంగా
రవర్ణంబు గురియు చున్నవి. వాయుసంబులు వామమండలప్రచారంబుగ ధ్వజా
గ్రంబు లెక్కి యుగ్రరవంబు గావించుచున్నవి. వ్యాళంబు లెల్లకడల వడంకుచుం
బాటు చున్నయవి. వాపురంబులు దీనముఖంబున దేవురించు చున్నయవి. వార
ణంబులు సలిలాశ్రయంబు లై తీరంబుఁ జేరు చున్నయవి. మఱియు ననేకదుర్నిమి
త్తంబులు చూపట్టి బహుప్రజాక్షయంబును గురుకులవినాశంబును సూచించు
చున్న వని నెఱియింతు.

30

ఈ విది యంతయు నెఱుది, భావించుచుఁ దగినరీతి వర్తించుటకుఁ

- దా వెలసె గ్రాస్తకాలము, నావుడు ధృతిరాష్ట్రుడిట్లు సయమున ననియెన్. 31
- ఆ. దైవవశము దీని దప్పించి గా రాదు, క్షిమఁ బ్రజాక్షయము కాక పోదు
పోరి నీల్లి రాజపుంగు లుభయలో, కములఁ గీర్తి గొండు గాదె తుండ్రు. 32
- వ. అనిన నమ్మునిన త్తిముండు ముహూర్తమాత్రంబు చిత్తంబునం జింతించి వైచి
త్ర్యవీర్యం గొచి వెడియు. 33
- ఉ. కాలవశంబునం బడి జగంబు సశించెను వెండిఁ బుట్టఁడున్
బోలు నిలియున నిడము పొమ్ము దిరిగి నుడి దైన భూ
పాల ! సుహృద్భాగ్యులును బంధులు భ్రాతృలు పోరి చచ్చుటల్
పోలదు నేను మేలనఁగి బోన సమరుడి వీవు కావునన్. 34
- ఉ. భ్రాతృవధంబు నిర్భయముఁ జాలింధాన్యముల్లి వేసి నీ
వీరిటి ధర్మము దెలియ నెంచుచు మించగ నీక కాలమే
సూతివిధంబునం బొడిమి సూరలవారిల నెల్లఁ ద్రుంచుచో
బాతిరిలాడు మిడికి శుభం బగుమార్గముఁ బాడి నొప్పదే. 35
- తే. హింస వేదగర్వితిము సూతియు ననఁగి, గులవినాశింకార్యము కూడ దనుచు
వేట చెప్పగ వలయునే వేదవేత్తి, వీ వెఱుంగవ నీశక్య మేది కాదు. 36
- చా. నీ కీకార్య ముర్ధదాయకమయై నిల్చెదన్ధర్మంబు నీ
వికాలంబుఁ ధర్మము దెగడి రాజేంద్రావళిం గూర్చు పై
పై కేగం దలపోయు చుంటి వకటా పాటింపఁ బోకట్లు ధ
ర్మాకాంక్షం జను మిందును గలుగు సౌఖ్యంబున్ యశంబున్ ధరిన్. 37
- ఆ. దానఁ బొండవులును ధార్తిరాష్ట్రీలుఁ బ్రజల్, సర్వలోకములును సౌఖ్యమండ
గలరు నీ కకీర్తి దొలఁగు స్వర్గం బగు, ననిన మెచ్చ కనియె నతని కతిడు. 38
- ఉ. ఈ వెటింగించునర్థముల నేను నెఱుంగక యుండఁ బోను లో
భావ మభావము దెలియువాడన యెసను స్వార్థమగు మో
హవిలుఁ డౌట లోకమునయం దిగునై జము నేను దానికన్
కాపుల నున్నవాడ నొకొ నామతి నీకు నెఱుంగఁ బోలదో. 39
- ఆ. నీవె నాకు గతివి నిను వేడువాడ ధ, ర్మముల కర్థములకు మార్గదర్శి
కుండవు నడవఁ బోడు కొడుకు నామాటమై, నేమి నేయువాడ నీవ చెప్పుము. 40
- క. నాయెడఁ గీడు దలంపకు, మోయయ్యా! ఏను వారు నొకరూపము నీ
కీయెల్ల మది నెఱింగిన, నియెడ నే జెప్పవాడ నే తగవరి నై. 41

వ. అనిన శృంగారాత్మజుం డది యట్లుండని మృగంజు డే నేమేని నీకుం జెప్ప నున్నది
యే యనిన నతండు సంగ్రామవిజయ¹లింగంబు లెట్టివి చెప్ప మనిన నతం డిట్లనియె.

—సంగ్రామవిజయలక్షణంబులు:—

సీ. పొగ రాజకశ్మి²కెల్లగ నక్షిణానర్తశిఖలతోడ సుగంధముఖుం డయి తగు
శంఖమృదంగముల్ సంతతిగగభీర, సూర్యము లెసంగ సుతోష మొసంగు
గుప్తసన్నద్యుతి సూర్యుండు చంద్రుండు, పలును రేయును బరంగు చుండు
²సంప్రస్థితులకుం బృష్ఠముచుండు ముందు వా, యసములిం పగురీతిఁ బొసంగఁ దీర్చు
తే. రాజహంసలు పుకములుఁ గ్రంచములును, శుభవచనములు వల్కుచుఁ జాటి వచ్చు
నట్టివారికి జయ మగు ననుచుఁ బగడి, తులు వచితురు సంగ్రామ మలరు నపుడు.

వ. మఱియు నెవ్వరినై న్యంబున నలంకారంబులును గవచంబులును గేతువులును
సుఖప్రణాదిమేరురంబు లగుటయు హయంబుల హేపితంబులు గజంబులబృం
హితంబులు మృదుమధురగంభీరంబు లై శ్రోత్రస్వంబు లగుటయు నష్టానపు
ష్పమాలాంకృతులై జోదులు స్రమోదంబునంజేసి తమతమసత్వంబు లుగ్గడిం
చుకొనటయుఁ దమ్ముఁ జేర వచ్చినవారిం దొలుతఁ బ్రతిపేధించియు నవల
నైపుణ్యంబున జేర్చుకొని సంతసించుటయు శబ్దస్పర్శకావరసగంధంబు లవికృతం
బులై మంగళప్రదంబు లగుటయు సాంబుదాంబువాన్నిద్రచాపంబు లనుకూ
లప్రచారంబు లగుటయు లోనగునవి యగు నవి విజయలక్షణంబులు వివరీతం
బులు సగజయలక్షణంబులు.

44.

చ. అలఁతిబలంగ మైన బలమం దగుఁమోధులు సంతసంబునం

జెలఁగుచు నండిరేని పరసేల నెల్ల జయించిపుష్టిర
బృలముల నాయకుం డొకఁడు భావమునం దిసుమంతి జగకుమై
నిలిచిన నెల్లసేనలును నిర్విక త్రస్తములై నెనగ జనన్.

45.

క. విఱిగిన నాయూమూఁతల, మఱియుం గూర్పంగి నరిది మతిపాటవమున్

నెఱి మీఱ నబ్బు గలుగన్, మఱి మఱి బోధించి బలము మనుపంగ వలయున్. 46.

సీ. సామదానాదులన్ సాధింప వలయును, నేర్పరి కార్యంబు నెఱి నెఱింగి
సామోదులం గాక సంగ్రామమే సిద్ధి, మైన జయోపాయ మరయ వలయు
హర్షవర్ధితు లగునైదుగు రాల్గురే, కలిగి మహాసేన గెలువఁ గలరు
వైనజేయుఁ డొకండ తా నెన్నియో పరుల్, పెక్కునైన్యంబుల నుక్కండంచె,

1 లింగంబులు చిహ్నములు; 2 సంప్రస్థితులు = పయనమైనవాలు;

- ఆ. బహుళసేనఁ గలిగి బలసి యుండినమాత్ర, గెలుపు గలుగు ననుచుఁ దలఁచ రాదు
దైన మున్నువంకఁ దనరారు జయ మది, సిద్ధ మనుచుఁ జెప్పఁ జెల్లు నధిప. 47.
- న. అని చెప్పి సామ్యనతేయుం డాంబికేయు నామంత్రిణంబు చేసి చనియె నంతధృత
రాష్ట్రుఁడు నొక్కముహూర్తమాత్రంబు భ్యాననిశ్చలమనస్కుం డై యుండి
కొండాకి నడికి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు సంజయుం బిలిచి యిట్లనియె. 48.

-:ధృతరాష్ట్రుండు భూమిమహత్వం బడుగుట:-

- శా. 1. ఓగావల్గణి! విస్మయం బొదవు నాయుల్లంబునన్ భూపతుల్
రాగద్వేషము లగురింపఁగ ధరారాజ్యం బపేక్షించి లో
నోగుం బాగుం దలంపఁ బోక బహుసైన్యోద్బోధము గాంచి బా
హుగర్వంబునఁ బోరి చున్న రెల సన్యోన్యంబు నైరంబునన్. 49.
- ఆ. డివి యొత తి పాకో దానిమాహాత్మ్య, మెఱుంగఁ జెప్ప నాకు నెల్లదేశ
నగరవృత్తిములను దగ నెఱిగినయట్టి, వాడ నైతి వీవు వ్యాసకరుణ. 50.
- వ. అనిన సంజయుం డిట్లనియె. 51.
- సీ. వినుము భూతింబులు ద్వివిధంబు లగుఁ జరా,చరభేదమునఁజేసి ధరణియందఁ
జరిములందు 2 జరాయుజము లాడజములును, స్వేదజంబులు నాఁ ద్రివిధము లయ్యె
సం దుత్తిమాబు లై యలరు జగాయుజ,షులు వానిలోఁ బ్రవరులు మనుష్య
లాజరాయుజములు తేజరిల్లుం బదు, నాల్గుభేదంబుల నలుపు మీఱి,
- తే. యడవులం దేఁడు గ్రామములందు నేఁడు
వ్యాఘ్ర సింహ వరాహార్షి వానరేభ
మహిషములు వన్యములు మేష మనుజ గో ఖ
రాశ్వతిర హ యాజములు గ్రామ్యములు తెలియ. 52.
- వ. ఇందు గ్రామ్యంబుల మనుష్యులు నారణ్యంబుల సింహంబులును శ్రేష్ఠంబులు
ఫావరంబు లుద్భిజములు నాఁడు భూజంబులు తిరుగుల్లలతాతృణత్వకాన్తరంబు
లనఁ బంచవిధంబులు నీపందొమ్మిదియు మహాభూతంబు లేనునం గలిసి చతుర్విం
శతి యై గాయత్రీసమ్మితం బయ్యె సర్వసుగుణాన్వితం బగునీగాయత్రీతత్త్వం
బెఱిగినవాఁడు లోకజ్ఞుం డై వినాశనంబు నొందం బోఁ డీయన్నియు భూమియంద
జననమరణంబులం బొందుటంజేసి సర్వంబునకు భూమియె సనాతనంబు నాస్ప
దంబు నయ్యె నని వెండియును. 53.

ఇట్టిమహితలంబున కధీశ్వరుఁ డై తగునట్టివాఁడు చూ

సఁబ్బెడు నీజగంబునకు భారవహుం డగునీశ్వరుండు కాఁ

బట్టి భుజాబలంబునను బాధివు లొండాఁడుఁ బోరి భూమికై

ఘట్టి పెనుగు చుండెదరు ప్రాణము లైనను డాఁప కెంతయున్.

54.

తీ. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లు నవనియందు, గలుగునదులును బర్వతంబులును దేశ
ములును లోనగునన్నియుఁ దెలుపుమయ్య, సప్రమాణము గా నాకు సదమలాత్మ్య.

5. అనిన సంజయుఁడు వెండియు.

56.

—: సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దూపకారంబు పెప్పట:—

1. నీళ్ళు నిప్పును గాలి నేలయు నింగియు, బంచభూతములు శబ్దమును స్పర్శ
మును రూపమును రసమును గంధమును వాని, గుణము లై యొప్పు నీగుణము లైదు
గలవు ధర్మిత్రికి గంధంబు గాక నా, ల్లుగుణంబు లగు నీళ్ళకు రసగంధ
ములు గాక తక్కినమూఁ డగ్నిగుణములు, స్పర్శశబ్దములు శ్వసనగుణములు,

తీ. ఆకసంబునకు శబ్ద మేకగుణము, తనరు నీరీతిఁ బంచభూతములు గలిగి

భూతముల కెల్ల నాధారభూతములయి, నిండి యుండును జగ మెల్ల సృవవరేణ్య. 57

5. ఈశ్వరరూపంబు లైనవానిపరిమాణం బగోచరంబు వానికన్న విలక్షణం బైన
యొకమహాజ్యోతి సర్వప్రపంచంబు నిండి యుండు. నదియే పరమాత్మస్వరూపం
బనియు, బరం బనియు, బెద్ద లెల్ల వితర్కితు రాతత్త్వం బవాజ్ఞాననగోచరం
బింక సర్వభూతోత్థిమం బైనభూమితత్త్వం బెఱింగించెడ సానధానచిత్తుండ వగు
మని మఱియును.

58

వెలయునుదర్శనదీప్యంబు చంద్రమండలమున దీపించి లలితదీప్తి

బహునదీనదవృక్షపర్వతసగరాదులను గల్గి లవణాబ్ధి తనకుఁ జుట్టి

సర్వాషధీజలసమవాయసగభృతం, బై పిప్పలము శశ మందుఁ బొదలఁ

బూర్వాపరసముద్రముల నంటి కులపర్వతము లాఱు పొదలు సుదర్శనమున

తీ. మేలు లై హిమవద్ధేమకూటనిషధ, నీలములు శ్వేతశృంగముల్ నా లలిఁ జను

సవితదంతరశివిష్కంభ మది సహస్రయోజనంబులు గలది యై యొప్పు చుండు.

6. సిద్ధచారణపేవితంబు లగునందుఁ బుణ్యవంతంబు లగుజనపదంబులను నానాజాతి

సత్త్వంబులును గలుగు హిమవత్పరం బగు నిది యే భారతవర్షంబు హేమకూట

పరం బగునదిహరివర్షంబు నీలపర్వతంబునకు దక్షిణంబుగను నిషధ కుత్తిరంబు

గను బ్రాగాయతం బై మాల్యవంతం బను మహాపర్వతంబు గలదు. దాని కవ్వల
గంధమాదనం బప్పర్వతమండలమధ్యంబున మేరుపర్వతంబు కనకమయం బై
విభూమపావకంబు గా వెలుంగు చుండు. 60

సీ. ఆపర్వతముపాతు చూపట్టుఁ బదియాఱు, వేలయోజనము లై వెలయు నెత్తు
పోలింప నెనుబదినాలుగువేలయోజనము లాయాప్రదేశముల నిండి
భూకర్ణికాకృతిని బొలుపొందు నప్పైడి, కొండపార్శ్వంబుల నుండుదీప్త
ములు నాలు భద్రాశ్వమును గేతుమాలము, జంబు వృత్తిరకురుసానము నన
తే. వాయుసంబులు నచట సువర్ణపక్షి, ములఁ దలిర్చును మును దానిఁ దెలిసి సుముఖుఁ
డనునుష్ట సుతుండు త్రిముని నధమునిఁ, దెలుప దిట నుండ రా దిని తొలగించెను.

క. అవైవనతేయపుత్రుఁ, డవిధమున రోసి యరిగె నయ్యొక్కఁడు గా
కెవ్వారు మాన్యులో వా, రవ్వరశైలమున నగిడి రఱికుతుకమునకా. 62

సీ. గ్రహతారి కేందుభాస్కరగంధవహు లెఱ్ఱ, వలగొనుచుండు రప్పర్వతంబు
బంగారుభవనముల్ రంగారు నక్కొండ, యంతటకా బుష్పఫలాన్నితములు
గరుడగంధర్వరాక్షససురాసురు లట, నప్పరోగణముతో నాడు చుండు
బ్రహ్మరుద్రాదు లాబంగరుకొండకై, వివిధయాగంబుల విస్తరింతు
తే. నారదాదులగానాబు దీరు నందు, గిశ్యపాదులు సప్తరణిము పర్వ
పర్వముల నచ్చి కొల్లు రప్పర్వతంబు, గొఱురిం బుగడఁ గొవ్వుఁ డాఘనగిరిపయి.

చ. రతనములుక సువర్ణములు రాసులు రాసులు గాఁగ నమ్మహా
క్షీతిధరమందుఁ బొందుపడుఁ జేకొని యందుఁ జతుర్భాగ మా
శితిగళమిత్తుఁ డుర్విపయిఁ జెన్నలరారుమనుష్యకోటికికా
సతతము సన్నతినపఁగ నొసంగుచు నుండుఁ గళాంశ మాఘ్యుఁడై. 64

ఉ. ఉత్తిరపార్శ్వమం దవొట నుగ్రుడు వ్యగ్రుడు గాక కర్ణికా
రోత్తమకానసంబున సమున్నతి పన్నతి నేయ భూతికా
బైత్తటిఁ గర్ణికారములయెత్తులు దాల్చి సతీసమేఖుఁడై
చిత్తము పల్లవింప నివసించు లలాటపుటాగ్ని వెల్లగన. 65

ఆ. ఉగ్రతపము చేసి యుత్తమవ్రతు లగు, సిద్ధిమునులు గాక శివునివాని
దుప్తవృత్తి నున్నకష్టులు గనఁ జాల, రెల్లు పాల్లు పడినయేని గాని. 66

తే. నూఱువేలవత్సరము లేనొప్పు లేక, శివునిశిరమున నెలకొన్నసిద్ధగంగ
క్షీరధార యై పడి మేరుశీర్షమందు, జేసె జుద్రహదంబు ప్రసిద్ధి కెక్క. 67

నగుసంధియందు హిరణ్యయం బనువర్షం బగు నందు హైరణ్యతీనది ప్రవహించు చుండు నది సుపర్ణునినివాసస్థలం బచటివారు నిరామయు లై పడునొకండువేలయే నూలువర్షంబు లాయుక్తప్రమాణంబు గలిగి యుందురు శృంగవత్సర్వతంబు మణి మయస్వర్ణమయరత్నమయంబు లనమూఁడువిచిత్రశృంగంబులు గలిగి నానావిధ దివ్యభవనంబులం బ్రకాశించు చుండు నట శాండిలి యనుస్వయంప్రభాదేవి నిత్యనివాసం బుండు శృంగవత్సర్వతంబున కుత్తరభాగంబున సముద్రాంతంబుగా నైరావళివర్షం బుండు దివాకరినిశాకరాదులప్రభ యడంగి యుండు నందుండువారు పద్మవర్ణులు పద్మగంధులు పద్మవిభేక్షణులు నిరాహారులు జీతేంద్రియులు నై జీర్ణిం పక త్రయోదశసహస్రవర్షంబులు జీవించురు క్షీరసముద్రోత్తరదిగ్భాగంబున సప్తచక్రంబును మనోజవంబును బాంబూనదవిభూషితంబును నగ్నివర్ణంబును భూతయుక్తంబు నగుశకటసూసంబున భూతేశంకును సర్వభూతనియంత యై నైకుండును నిచ్చావిహారంబులం దేలుచుండు రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుచిక్కు మొగం బై.

85

—: సంజయుడు భారతవృక్షప్రభావము చెప్పట:—

ఉ. కాలవశంబునం దెగు జగం బిది యంతయు నింతలోన నా

పై లలిమీట వెండియును భాసీలు గాని యిటుండ చెప్పడుక

1 జీలక యుండి విష్ణుండును జన్మండు నిర్వరు నెల్లకాలముం

బోలుప నొక్కరూపమునఁ బొల్తురు నాశము లేనివార లై.

86

ఉ. భారతవృక్షగృధ్నులయి బాలిశులై వృథ గన్నవారు నా

వారును బోర నుండి రిటువంటివివేకవిహీను లెందు నే

నారయ నుదురే తెలుప వయ్య! తదీయమహత్వతత్త్వ మో

సారమతి ప్రభావ! యని సారకుఁ బల్కిన సంజయుం డనున్.

87

మ. త్త. ఈవు చెప్పినరీతిఁ బాండవు లింత కృద్ధులు గారు నీ

భావ మిట్లగు నీకుమారుడు బాలిశుండును లుబ్ధుడుక

కావలుం డగుసౌబలుం గొని కానికార్యము నేసి తా

నీవసుంధర యెల్ల నేలఁగ నెంచె గించుతెఱంగునన్.

88

క. ఇంతకు వీరి ననం బని, గొంతైనం గలిగి యున్నె ఖోణికిఁ గలతీ

పిం తింత యనఁగ శక్యమె, మింతయె వీ రిట్లు పడుట వినుము నరేంద్రా.

89

1 చీలక విడిచాక; 2 గృధ్నులు=ఇచ్చగలవారు. ఇందువదులు మొదలగు పేర్కువివిధములైయున్నవి.

—♦ సంజయుఁడు నదీనద్యాదిదేశాదు లెఱింగించుట ♦—

5. తొల్లి దేవేంద్రుండును వైవస్వతుండును బృథుండును వైస్వంగుండును నిత్యైవంతుండును యయాతీయు నంబరీషుండును నౌశీనరుండును ఋషభుండును వైలుండును సృగుండును గుశీకుండును గాధియు సోమకుండును దిలీపుండును లోనగుమహారాజు లెల్లరును నానావిధ సౌభాగ్య భాగ్య సన్నిధానం బైనయీభరితివన్నియున కానఁ జేసి వాసిం గాంచిరి దానిస్మభావంబు సవిస్తరంబుగ నభివర్ణించెన నాకర్ణింపు. మందు మహేంద్రము మలయము సహ్యాము శుక్తిమంతము గంధమాదనము మిథ్యము పారియాత్రము సననివి సప్తకులపర్వతంబులు వీని సనుసరించి సారవంతంబు లగు పర్వతంబులు వేనవేలు వానియందు నార్యులు ననార్యులు మిశ్రులు సనుమూఁడు తెఱంగులవారు విహరించు చుండురు 1 గంగ తుంగభద్ర విపుల సింధువు గోదావరి సరస్వతి సర్వదా బాహున శతద్రువు చంద్రభాగ యమున దృషద్వతి విపాశ విపాప స్థూలవాలుక వేప్రివతి కృష్ణవేణి యిరావతి వితస్థ తాపి పయోష్ణి దేవిక వేదస్మృతి వేదవతి త్రిదివ కరీషిణి చిత్రనమా చిత్రసేన గోమతి గండకి కాశికి నిర్భిత్ నిచిత రహస్య శతకుంభ సరయువు చర్మణ్యతి హస్తినామ శిరావతి భీమ రథి కావేరి వీణ శతబల నీవార సుయోగ కుండల రాజని పురమాలిని భీమ యోధువతి పలాశిని మహేంద్ర పాటలావతి యసిన్ధి కుశచీర మకరి మేనహేమ పురావతి యనుష్ఠి వైబ్య తాప సదాసిరి కుశధార సదాకాంత శివ వీరవతి గౌరి కంపన హిరణ్యతి వీరకర రథచిత్ర జ్యోతిరథ విశ్వామిత్ర కపింజల యుపేంద్ర బహుల కుచీర మధువాహిని పింజల వేణి తుంగవేణి విదిశి తాన్రు కపిల సువామి వేదాశ్వ హరిస్తవ శీఘ్ర పిచ్ఛల భారిద్వాజి శోణ బాహుద దుర్గ బృహద్వతి యవక్ష రోహి జాంబువు సుసన తమస దాసి వస వరణ యసి మాల ధృతిమతి పూణాశ తామసి వృషభ బ్రహ్మమేధ్య బృహద్రుతి సదాసిరి బ్రహ్మణి చిత్రరథ ముంజుల మాదాకిని వైతరణి శుక్తిమతి పుష్పవేణి కరతోయ కుమారి ఋషికుల్య మారిష సర్వసంగ మున్నగునదు లీభారతవర్షంబున భుక్తిముక్తి ప్రదంబు లంగ వంగ కళింగ కాశ్మీర సౌవీర కురు పాంచాల సాన్వ మద్రి శూరసేన బాధ మాల మత్స్య సుకుట్య సౌబల్య కుంతీల కాశి కోసల చేది కరూప భోజ సింధు పుళింద దశార్ణ మేఘ లోత్కల కాశిజ భుజంగ జతర కుర్మకర కు త్యధరకుం త్యవంతి కామందక మండ విధర్మ రూపవాహి కాశ్వక పాంసురాష్ట్ర గోపరాష్ట్ర కరీతిమృగ

1 ఇందుడుల పేర్లును, దేశముల పేర్లును, నానావిధంబులై కానవచ్చుచున్నవి యథార్థము దురభిగాహము;

కేరళ సమవేగవశ చక్రావక్ర స్థంజయవిదేహ మాగధ సుంహ మలయ విజయ
 ఘల్లసుదేల్ల మాహిక శాశిక బాష్టీక వాటధా నాభీర కారణో మాసీరాంత పరాంత
 పన్న వాటవీశిఖర మేరుభూ తోపావృ త్తానుపావృత్త స్వరాష్ట్ర కేకయ మాహే
 య కక్ష సాముద్రనిష్కుటాం ధాంతర్గిరి బహిర్గి ర్యంగకులజ మానవర్జక
 ముహ్యుత్తిర స్రావ్యపేయ భార్గివపుంగ్ర భార్గ కిరాత సుధేష్ఠ యూముస శక నిషా
 దానర్తి నైర్మల దుర్గల ప్రతిమాస్య కుశల తీవ్రగ్రహ శూరసే నేజక కన్యక తిల
 భారి సమీర మధుమత్త సుకుదక కాశ్మీర సింధుసౌమీర గాంధార దర్మ కాభిసా
 రోతూల కైవాల బాహుభార కౌరవ్య సుదామ సుమల్లిక బద్ధ కరీషక వాతా
 యన దశార్ణ రోమ కుశబిందు కక్ష గోపాలకక్ష జాంగల, కురువర్ణక బర్బర
 సిద్ధ వైదేహ తామ్రలిప్త కొక్కి మందగ సైనికత పార్వతీయ ద్రావిడ ప్రాచ్య
 మూషిక వనవాసక కర్ణాట మాహాషిక వికల్ప యిల్లిక కుశల హృద నల
 కాశసకాపద్రక చోళ కొంకణ మాళి వాసక సముగకర కాంగారమారిష త్రిగర్త
 సాశ్వసేన బక కోకరక ప్రోష్ఠ విధ్యుచులక పుళింద కల్కల మాలవ మల్ల కాప
 రవల్లభ కుళింద కాలక కుంతక స్తనగౌల దశేవిదర్భ కాంతిక తంగణా ఫరతంగణ
 యవన చీన కాంభోజ సకృద్భ్రాహ కులస్థ రమణ దశిమాలిక క్షత్రియ యోని
 వేళ శూద్రభీర ఘృణి రాంతిచార శోమరి హాగసమాన్తి కరభంజక ప్రముఖాబు
 లనేక దేశిగబు లీవర్షిగబు సకలసా భాగ్యసమన్వితిగబు లై కరగబు డంబు మీఱు.

చ. చక్కంగ నేలుచుండినను త్పూరిత మియ్యది కామధేను వ

ట్లక్కట దీఱఁ గామముల సన్నియు నిచ్చుచు నుండు గావునఁ

మమ్మివఁజేసి భూపతులు మస్సిరి చెచ్చుచు దీని కొండొరుల్

కుక్కలు వోలెఁ బోరుదురు కోరిక దీఱుట లేదు వారికిన్.

91

మ. అది గాసగ గురుపాండవుల్ మనమునం దాశించి భూమండలం

జెడఁ గార్పణ్యముఁ జేసి ఘోరరణమం దీనాడు చేవాడి మైఁ

బదునంగిఱ్ఱల మొత్తి మెత్తెడనముం బొటింప కాత్మీయులం

దూది ముట్టింపఁగ నెంచు చుండి రిని నీశోఁ జెప్పఁ గా నేటికిన్.

92

క. అని చెప్పిన ధృతిరాష్ట్రుడు, మనమున గడ్డొచ్చి దాని మానుమ్మ నాకుఁ

వినిపింపు భరితివర్షి, మనజాయుఁ ప్రమాణములు వినవలతున్.

93

వ. అనిన సతిగఁప నెడియు ని ట్లనియె.

94

సీ. యుగభేదమున జనాయుఁ ప్రమాణము పెక్కు, దారులై యుండు నీభారతమున

నలుగాళ్ళు ధర్మంబు నడచుఁ గృతంబున, నాయువు నాల్గువేల్ హాయనములు
 త్రేత ముక్కాళితోఁ దీరు ధర్మము మూఁడు, వేలేడు, లాయు నై వెలయుచుండు .
 ద్వాపరంబున రెండు ధర్మదేవతకాళ్ళు, రెండువే లేండ్లతో నిండు నాయు,
 తే. విక్రలియుగంబునఁ ధర్మ మొక్కకాల, నిలుచు నాయుఃప్రమాణము దెలుపఁజాల
 మొక్కఁడు పుట్టక చచ్చు వేఱొక్కఁడు పుట్టి, యల్పకాలమునం జచ్చు నధిప! వింఱ.
 వ. కృతయుగంబునం దహోధనులు ధార్మికులు సత్యవాదులు మహేశ్వరస్సహులు
 మహాత్ములు పుట్టుదురు త్రేతాయుగంబున క్షత్రియులు చక్రవర్తి లాయుష్మంతు
 లగుదురు ద్వాపరయుగంబున మహేశ్వరస్సహులు పరస్పరజయైషులు నల్పతేజ
 స్కులుం గలుగుదురు కలియుగంబున నీర్వి రాగము క్రోధము నామయము
 లోభము గలజను లుద్ధయింతు రనిన ధృతిరాష్ట్రంబు.

96.

—: భూమిపూజ :—

తే. చెప్పితివి వర్షములు వానిచిహ్నములును, ద్వీపములు వానివిష్కంభవిస్తరములు ।
 తెలియఁ జెప్పము నాపునఁ దెలిపె నిట్లు, శ్రద్ధధానుడి వగు మని సంజయుండు.

—: సంచయఁడు ద్వీపములతెఱంగు నెప్పట:—

వ. ఈభూమండలంబున జగబూ స్లక్షి కుశ కౌంచ శాక శాల్మలి పుష్కరంబు లన
 న్నేడుద్వీపంబులును లవ తేక్షు సురా సర్పి దధిక్షీర జలంబు లను నేఁడుసముద్రంబు
 లును గల వాడంబుద్వీపంబుకలం దక్కునుగలద్వీపంబులును లవణసముద్రంబు
 కలఁబె న్నవ్వలినముద్రంబులు న త్తిరో త్తిరద్విగుణప్రమాణంబు గలనై యున్నయవి
 వర్షంబు లెల్ల సముద్రపరివేష్టితంబు లందు నానాజనపఠాకీర్ణంబును మణివిద్రు
 మచిత్రితంబును వివిధధానురిగాతానేకి పర్వతోశోభితంబును సిద్ధిచారణసంకీర్ణం
 బును లవణసముద్రపరివేష్టితంబు సగుసేదగబూద్వీపంబు జంబూవృక్షంబున లక్షితం
 బగు దానివిష్కంభపరిమాణం జెనిమిదవేలు నాలునూర్లు యోజనంబులు దాని
 కనుమడి యై లవణసముద్రంబు భద్రం బగు.

98.

సీ. స్లక్షవృక్షంబునఁ బ్లక్షంబు నా నొప్పె, ద్వీపంబు శాల్మలివృక్షమునను
 శాల్మలిద్వీపంబు చనుఁ గుశ స్తంబంబు, కలిమిఁ గుశద్వీప మలరు నందు
 నమరు నాఁతు సునామ హైమ కుముద పుష్ప, వత్సు శేషయ హరిపర్వతంబు
 లలు నేఁడువర్షంబు లొడ్చిది వేణుమండల సురిధాకారములును గంబ,

తే. శంబు ధృతిమంతము ప్రభాకరంబు కాపి, లంబు నా నొప్పె గారివర్ణంబు గలిగి
 చావు లే కుండు జను లందు సంతతింబు, జోరులును ప్లేచ్ఛు లచ్చటఁ జేరఁ బోరు.

- సీ. కాంక్షపర్వతమునఁ గ్రొంచుంబు నా ద్వీప, మగుఁ గ్రొంచ వామస్థ కాంధకార
కములు మైనాకముఁ గడల గోమండము, నిబిడంబు నా ధరణీధరములు
దేశంబు లేఁ డందు దీప్తింఁచుఁ గుశలమును మనోనుగిమ్ము నుష్ణమును శ్రావ
రకము సుగంధకారకమును మునిదేశమును దుందుభిస్వస్థంబును ననంగ,
తే. సిద్ధచారణ సేవ్యము లిద్ధగుణము, లై నయాదేశములయందు నఖిలజనులు
గౌరవర్ణంబునఁ బొత్తు రారయంగఁ, బొందుపడి యుండుఁ బ్రీతి గోమథమందు.
- మ. క్షీరచారావారపరివృతంబు శాకద్వీపంబు మఁకెఱున్నతశాకవృక్షంబునం బేర్పొం
దె నందు మేరు మలయ రై వతక శ్యామ జలధార కేసరి కామారంబు లనునేడు
కులపర్వతంబులలోఁ బ్రాగయతం బగుమలయంబున జలధరంబులు పుట్టి ప్రవ
ర్తిల్లు చుండు జలధారంబునందుఁ బర్జన్యండు జలగంబు సేకరించి కాలంబుల నెల్ల
వర్షంబులు వర్షించుచుండు రై వతకంబునందుఁ బితౄమహుండు రేవతీనక్షత్రముఁ
బ్రతిష్ఠించె నవమేఘ ప్రభాభాసమానం గుశ్యామపర్వతంబునం గలవాఁడు శ్యావ
లవర్ణంబునఁ గోమలగాత్రులై యుండుదు రాద్వీపంబున ననేకజనపదంబులు గఱ
వవి జరామరణవర్జితంబులు శివపూజాపరాయణు లగుజనులచే నేమింపఁ జడువాని
బదిగణింపఁ దరంబు గాదు వానిలో మృగ మశక మానస మండగము లనుశాలుక
దేశంబులును గ్రమంబున నాల్గుగుజాతులవారికి నివాసస్థానంబు లై యుండు నన
తంబు లగుమహానదులలో శివ కుమారి సుకుమారి కావేరక మణిజల చక్షుర్వర్ధని
యనునదు లాద్వీపంబునకు సత్యంతసౌభాగ్యసంధాయకంబులు.
- 10
- ఉ. రాజును రాజదండమును రాజుత మై తగునాస్థలంబునఁ
దేజ మెసంగువారలకుఁ దెల్పఁగఁ గారణ ముండ దండఱున్
రాజకళావతింఘని నిరంతరిమున్ భజించుచువార లై
యోజ మెఱున్ స్వధర్మమున నొప్పుచు నండెడువారు గావునన్.
- 11
- సీ. పుష్కరపర్వతంబునఁజేసి పుష్కరద్వీపంబు వెలసె నాద్వీపమందుఁ
గరమేఘి యెప్పుడుఁ బరిగె చుండును దేవ, దేవర్షి సేవ్యుఁ డై తేజఃమెఱిసి
తత్పాలనంబునఁ దద్వీపవాసుల, కేకొఱంత్యయుఁ గల్గ దెవుడుఁ గాని
సమచతురస్ర మై చనుదానిచెంగట, ముండల మొక్కఁడు మహిత మగుచు,
తే. నందు నై రావతిము వామ నాంజనములు, పుష్పదంతము కుముదము మున్ను గా
దిగ్గజంబులు వసించుఁచుఁ దెలుపఁ గొలఁది, గాదు తత్పరిమాణము కొరవేద్ర.
క. ఈభూపదముల నెల్లఁ, శోభిల్లఁగఁజేసి వెలుంగు సూర్యుండు మందుం

డాభగ్గణంబులు గ్రహములు, స్వాభావికశక్తి వానిచక్కియు విషమా. 104

వ. ద్వంద్వకాత్మనివిష్కంభము! దశసహస్రయోజనంబులు మాడలము ముప్పదియోజనంబులు విప్రులత్వం బేబదియెనిమిదియోజనంబులు చంద్రునివిష్కంభము ఁదు నొకండువేలయోజనంబులు మండలము ముప్పదిమూడుయోజనంబులు విప్రులత్వం బేబదితొమ్మిదియోజనంబులు రాహుమండలవిష్కంభము ఁద్రైంసువేలయోజనంబులు పరిణాహము ముప్పదియూలుయోజనంబులు! నిడు ఁటువదియోజనంబులు గావున రాహువు చంద్రసూర్యుల నాచ్ఛాదించు గలుగుచున్నవాడని గ్రహసంప్రదాయ మెల్ల సంతకంబుగ నెఱిగించి యిట్లనియె. 105

క. ఈభూపర్వంతెల్ల, బ్రాధవ మెనఁగంగఁ దెలుపఁ బడియె దీనిఁ

లో భక్తిఁ జేసి విధిన్, వైభవములఁ బొందఁ గలుగు వసుధాప్రజకు. 106

వ. అని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కుమొగంబై యిట్లనియె. 107

క. తడసితి సంజయ! నీ విక, వెడలుము మనవారియుద్ధవిధ మెల్ల నెఱిం

గేనుదాని కనొట మనలక, నడి ర మృని ఁనిచె నంత వరవచనములక. 108

—* సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునకు భీష్మపరిసరఁజేరించుట *

వ. సంజయుండును సమ్యగ్విధంబున వానివీడ్కొని సంగరాంగణంబునకుంజనిసర్వంబు శ్రాంతిగి యెఱిగినట్ల ధృతరాష్ట్రునికడకు వచ్చి వెచ్చ నూర్పుచు నిట్లనియె. 109

మ. అకటా! రాజబిడోజ! సంజయుడ నభ్యామర్దముం జూచి నీ

దుకడం జెప్పఁగ వచ్చినాడ ఖలుఁ డాదుర్యోధనుం డని కి

ల్లికి గర్వించుచు జూచి మాడి రణమున్ మేకోలు గావించె నో

సకలారాధ్యధనుర్ధరుం డతఁడు వెల్పు చ్చెల్వె నీ మందుఁ బో. 110

తే. బాహుబలనిర్జ్ఞతారాల భరితమశి, న వను డై ననిశాండ్రి ఁదిదినంబు

లాహవము చేసి పాంచాలు సగ్రసుతుని, కైవడిం ద్రల్లి శిరతల్పగతుఁడయ్యె.

వ. అని దుఃఖించుచు వెండియు. 112

సీ. ఇంద్రసంతటివాని కేని అడ్పిడి భయం, బుడిపె దేవాసురియుద్ధమందుఁ

గన్నతండ్రికిఁ గాఁగఁ గడుహోరి మగుప్రతం, బూనె నాదాశరా జౌ నసంగ

నేకపేరు డయి లోక మెన్నఁగఁ గాశి, రాజకన్యకలకై వ్రాల్చె రిపులు.

జాపగురుం డని చూప కక్కిటికి మెక్కటిపొర రాముని గండడంచె,

తే. నతఁడు సింహపరాక్రముఁ డపారిహంబుఁబడియుఁగోటులుగా నేసి పాంచసుతుల

- బలంగ మంతయుఁ జీకాకుపడ నొనర్చి, సోలి నేఁ డంపశయ్యపై వ్రాలె నకట. 113
- తే. ధనువు నక్షము శరములు దంష్ట్రలు నర, ఘనతరాత్రుము నాలుక గాఁగ నొప్పు
నఖలభీకరభీష్మసింహంబు నేడు, కూలె నేలకుఁ బొంచాలకులున కోడి. 114
- ప. దీని కంతకును నీదుదుర్మంత్రంబై మూలం బని చెప్పిన నప్పు డాధృతరాష్ట్రంకు
దుఃఖించుచు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 115

—శృతరాష్ట్రండు భీష్మపతనంబు విని దుఃఖించుట—

- చ. కురువృషభుడు భీష్ముఁ డెటు కూలెనో నేలకు నాశిఖండిచే
శరములచే హతుఁ డయి విసంజ్ఞత నెట్లు నొంచెనో సుతుల్
దొర నటు కోలుపోయి యెటు తొట్రిలు చుండిరో నీనుమల్ వినం
గరము మదీయమానసము గంపము నొందెను నార్తిఁ గూడెనున్. 116
- ఉ. ఎవ్వ రతిండు పొండవుల కేడ్తఱు జూపుచుఁ దద్వలంబులం
ప్రవ్వంగ నేయ నేగుతటి ఫీరతితో మును వోవఁ జాలిరో
యెవ్వరు వెంబడిం జనిరో యెవ్వరు వానికఁ దోడు సూపిరో
యెవ్వరు వానిఁ గ్రవ్వకొని యెప్పుడు నుండిరో చెప్పు సంజయా. 117
- ఉ. వేడివెలుగు చీకటుల వేయికరంబుల నూడ్చిపుచ్చు న
ట్లోడ కతాడు శాత్రువులయుబ్బర మెల్ల నడంచి నైచువో
నేడు సమర్థుఁ డై యెదుర నేయఁగ నుండనో పొండవేము లే
పోడిమిఁ దాత కట్టిపన వుట్టంగఁ జేసిరో ముట్టఁ జెప్పవే. 118
- మ. పదిహేనుల్ పడవాలు గా నిలిచి చాపం బూని కోపంబునం
బదులున్ నూతులు వేలు కోల లొకటం బొలుం బ్రయోగించుచుం
గదనంబు బానరించి శత్రుసమితిం గారించి కారించి యా
నదిసూనుండు ప్రశాంతుఁ డయ్యె నకటా నాభాగ్యదోషంబునన్. 119
- క. కాలాగ్నివోలె బగటా, దూలించుచుఁ గాల్చిపుచ్చి దుర మొనరించెన్
గాలికి విటిగినవ్రా న్వలె, కూలె నకట నేల కతడు కుంతితబలుఁ డై. 120
- తే. నాదుదుర్మంత్రమునఁజేసి నదిసుతుండు, దుష్కర్మం బగుకర్మంబు తొడరి చేసి
బహులశిరవ్వు మున ముంచి పగఱ నింపు, పగిది నిట్లయ్యె నేమందుఁ బాపవిధికి. 121
- ఉ. దేవదురాసదుం డయినదివ్యసరాక్రముఁ డమ్మహారథుం
డావసుధారథుం డెదిలనట్టిఁడ యైనఁ దలంకఁ డాతనిం
గావధు లైనపొండవులు కన్గొనఁ జాలుదురే దురంబునన్

- ద్రోవదియన్న కిట్టి దగుదోర్బల మెక్కడ వచ్చె సంజయా. 122
- మ. జమదగ్ని ప్రభవున్ రణాంగణమునన్ జాలిం బడం జేసె ము
న్నమరస్తుత్యుడు స్వర్నదీనుతుడు ద్రోణదుల్ గనంగొంచుఁ బ్రాం
తమునం దుండ శిఖండిచే బహు విన్న న్నాదుచిత్తింబు దుః
ఖమయం బై క్షుం ద త్తిఱిం చెడిని నాకాలంబు దుష్టం బయో. 123
- సీ. పేడి మాతండ్రిని గాడ నేయుచు నుండ, మనబలగం బెల్ల మ్రానుపడెనె
ద్రోణుండు గృపుఁడును ద్రోణసంభవుఁడును, బ్రాణంబు లాసించి పాతీ రొక్కొ
దుర్యోధనుఁడు వానిదోర్బలం బుడుగుట, గని జోదులం దోడు పనుపఁ డేమొ
మొనకాఁ డొకం జైన మొనసి రక్షింపంగ, జన సాహసించినజాడ లేదొ
తే. కటకటా నాదుహృదయంబు ఘనతరాస్మి, సారమయ మయ్యె గాకున్న గొరవులకుఁ
బ్రాణరక్షకుఁ డగునాతఁ డాజఁ ద్రెళ్ళె, ననగ వినినంత నీతి గా నగును గాదె. 124
- తే. నారిమ్రోత లుఱుములు గా నారసములు, చిన్నులు గ వానిచప్పళ్ళు చిచ్చుఱపిడు
గలు గఁ గార్కొగు లట్లరిబలము నొంచి, మించువాని శిఖండి యోడించు టెట్లా. 125
- తే. విశిఖఖడ్గాదులు మొనళ్ళు విండ్లు తరగ, లర్వములు సుళ్ళు దంతులు పర్వతములు
పత్తులు రుచుంబులుగఁ బొంగి పగఱ ముంచు, భీష్మసాగరమున కేడు వేల యయ్యె.
- పు. కలడు నదీసుతుం డులగం డడఁగింపగ సంచు నమ్మి పు
త్తులు భయ మేది పాండవులతోఁ బగఁ గైకొని పోరఁ జొచ్చి రి
ట్లలఁతివలె రణాంగణమునందుఁ బడెం బడవాలు వారి కి
క్కలన జయంబు గాంచుటకుఁ గల్గిన ది క్కెది యింక సూతజా. 127
- ఉ. ఎక్కటికయ్య మైనతిటి నిగ్ధముఖామరు లెల్ల వేడె దా
నొక్కడ పోయి దానవుల నుక్కడఁగించి జయంబు వారికి
నక్కొనఁ జేసినట్టిభుజనిర్జితలోకుఁడు భీష్మఁ డీలె నా
నక్కట! శేషసైన్య మది యంతయు నీలె నటంచు నెంచెదన్. 128
- క. తమగురునిఁ గూల్చి పాండవు, లమితద్యుతి రాజ్య మంద నై రనఁ గా ధ
ర్మముకన్న నధర్మం బే, క్షమ బలవ త్తర మటంచు జనుఁ జెప్పంగన్. 129
- చ. జగమునఁ గలురాజులను సారెకు గెల్చినజామదగ్మ్యని
మగఁటిమి గెల్చినట్టివృషమాన్యుని ధన్యుని ధర్మశీలుని
బగఁ గొని గెల్చె సోమకునిపట్టి పరాక్రమవంతుఁ డగుఁ బ
ల్కఁగ నగునో మహాఘ మిది గా దొకొ చీకునఁ జేవ గల్గునో. 130

- క. నాసేన నేడు మగనిం, బాసిననతివోలె దిక్కు మాలిన దగుచున్
గాసిం బడి కొందలంబునన్, గోస్లిదె గొల్ల లేనిగోగణముగతిన్. 131
- క. ఆతండు దెగినపదపడి, నాతనయు లగాధవాధి నావ మునిగిన
శ్లై తమరు జీవితాశం, జోములం గలుగ నెంత చేడ్పడిరో కడే. 132
- తే. తపమునకా శౌర్యమున బుద్ధి ద్యాగమునను, ధృతిని శత్రుంబునకా గాని మృత్యుదేవ
తను గెలువ రాదు కాల మెంతలను నైనదనకుఁ గైవసముగఁ జేసి కొనును గాదె.
- ఆ. ప్రాప్త గ్రుంకినట్లు పో శాంతనవుపాటు, చిమ్మచీకట్లులను జేవ దక్కి
కుతిలగుడిచి యిప్పుడు కొడుకు లెట్లుండిరో, వారిగతి యిఁ కెట్టివాసి నగునో. 134
- ఆ. వారు మీరు నిట్టివారల ననిలోనఁగోలుపోయి నెక్కుకూటి కానఁ
జేసి చేసి తాము జేడ్పడి పోదురు, శత్రుధర్మ మెంత కష్ట మొక్కో. 135
- మ. బలవచ్చెరముఁ గొన్న నాతనయు లేపాటాండఁ గా నుండురో
తెలియం జాలక కుండునామనమునం దీపించుశోకాన్ని భీ
మ్యులపాతం బనునేతిపాటు గయికొంచు న్నండి దీంద్రించు నే
నిలువం జాలను దానితాపమునకుం దీనుండ నైతిం గటా. 136
- ఆ. ఇంత విన్నవాడ నెంత విందునో మీఁదఁ, గొయ్యతనముఁ బూని కొడుకుకుట్ట
నాదుమాటబడిని నడక కష్టంబులఁ, దలను నైచుకొనియెఁ దనకుఁ దాన. 137
- : సంఘాదు యుద్ధప్రకార మభివర్ణించుట: —
- వ. అని దీనవదను డై దేవునించుచు దీని కిపు డెవ రేమి సేయంగలరు కానిమ్ము కా
నున్న దెట్లునుం గాక మాన దామాసధనుడు సేనానాయకుం డై భండనం బప్ప
దిదినంబు లెప్పగిదిం జేసె నామీద దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్త శికును లెట్లు ప్రవ
ర్తించిరి కురుపాండవసైన్యంబులకు సంగ్రామం బెట్లయ్యె నది యంతయు ననుక్ర
మంబుగ నెఱింగింపు మని విషాదవేదనాదోదూయమాసమాససుం డయి ధృత
రాష్ట్రుని డడిగిన సంజయుం డి ట్లనియె. 138
- ఉ. నీ వనినట్లు దోషమును నీపయిఁ బెట్టుకొనంగఁ బోక దో
షావిలుఁ డైననాకొడు కొకప్పుడు నానుడి నుండఁడంచు వాఁ
డేవగఁ బోవు నావగను నీవును బోవుచు నింత తెచ్చి యి
ష్టీవగ పెల్ల వానితలనే పడ వేయఁగఁ జూతు వక్కటా. 139
- ఆ. కొడుకు నిగ్రహింప నెడ నొల్ల కింతలు, చేసి యిట్లు లనట చెల్ల నీకుఁ
దాను జేసినట్టితప్పు తానే గాక, తనదుప్రజలుఁ గూడ ననుభవింపు. 140

సీ. జాంబూనదపరిష్కృతంబు లై గజములు, మెఱుములతో నున్న మేఘములన
వివిధకస్త్రాస్త్రసంభృతము లై రథములు, సలువొందు చూడఁజనగరము లన
ధారాతీచతురంబు లై రమణించుతురంగంబులు మహాతిరంగము లనఁ
దీన్రప్రతాపసందీపితకాయు లై, కెరలుపట్టు కాలకంకిరు లన,
తే. నొప్పి నానావిధంబు లై గొప్ప లైన, ధ్వజపతాకలు ముసలమూల్ ధనువులనులు
సలరఁ గా మొత్తిమగు సైన్య మది మృగాళిఁ, బట్ట నొడ్డినవల నాఁగ మట్టు మీఱె.
వ. అట్టియవనరంబున.

149

—:కారవయోధులు యుద్ధమునకు వెడలుట:—

శా. శ్వేతోష్ణీపము శ్వేతకంకటకము శ్వేతాంబరద్వంద్వము
శ్వేతచ్చత్రిముఁ బూని తాడిసిడముఁ బెట్టించి తే రెక్కి ముం
దై తక్కిందై సదీసుతుండు విమలం బై యొప్పునభ్రంబుడై
బ్రీతిం బొల్చుహిమాంశుఁడో యనుచుఁ గీర్తింపంగ నై వెంపునన్.

150

తే. అట్లు సన్నధుఁడై వచ్చునాపగేయు, మునుమునఁ గని ధృష్టద్యుమ్నముఖు లెల్ల
జృంభమాణ మయినమహాసింహముఁ గని, బెదరులేళ్ళ తెఱంగున బెదరి రపుడు.

సీ. తప్తచామికరస్థితవేదీవై జ, యంతీనమంచితంబు డై గురుండు
విమలసౌందర్యగోవుష కేతనావృత, రథుఁడై తనర్చి శారద్యతుండు
సింహసంహసనప్రసిద్ధధ్వజస్రభా, రూపితాంగుం డయి గ్రోణుతుండు
రజితనరాహవిరాజితోన్నతపతా, కాభిశోభితుఁడై జయద్రథుండు

తే. బలసి తమతమచతురంగబలము లంటి, కొలువ రారాజునకుఁ బ్రీతి సలుప నెంచి
సమరసన్నాహ మెంతయు జతనుపడఁగఁ, జనిరి సన్నధు లై యుద్ధజగతి కపుడు:

క. అతులితచతురంగబలా,న్వితుఁ డుజ్జ్వలతేజుఁ డధికవిఖ్యాతయశః

ప్రతిసన్నజగత్ప్రితయుఁడు, కృతవర్మ నుతింపఁ గదలఁ గృతలక్షణుఁడై.

153

క. పదివేలరథంబులు సర్వదివేలగజంబు లన్నివార్వంబులుఁ దొం

బదివేలకాల్పు రొప్పుగఁ, గదలఁ గళిం గేశ్వరుండు గదనంబునకున్.

154

ఉ. మాయల కిక్క- యై కితవమాన్యతఁ గాంచి కుమారవల్లభుం

డై యలరారి పాండవుల కంతలు వంతలు ముట్టఁ జేసి పా

పాయితమూర్తి యై పగయ పండువ గా నెద నెంచు సౌబలుం

డాయతసేనతో నడచె నాహవభూమికి భూమి దద్దలన్.

155

మ. బలసంతాన మనంత మై బలసి రా బాహుబలస్థానిమం

మలితోక్షధ్వజుఁడైనబాహ్నికుండు పౌత్రుం డైనభూరిశ్రవుం

డలరుంబుత్తుడు సోమదత్తుడును వెన్నంటంగ మింటక్ ధ్వజో
జ్వలతేజంబు వెలుంగ సంగరమహేశాత్సహంబునక్ వెల్వడన్.

156

వ. మఱియుఁ గాంభోజరా జగుసుదక్షిణుడు నక్షీణబలు డగుబృహద్భయండును ఫలి
తబలోద్వృత్తుఁ డగుభగదత్తుండు నుత్తమతేజోవంతుం డగుకేతుమంతుండును
గేతుమస్పహరథ ప్రచలనానందు లగువిదానువిందులును సుందరరథరథ్యదంతావ
ళభనేభ్యుం డగుకైబ్యుండును నభిభ్యచ్చిత్త జైత్ర సేనుం డగుచిత్ర సేనుండును నానా
రిజనహృదయశల్యుం డగుశల్యుండును గల్యధనగ్గణాకాంక్షితలుం డగుశలుండు
ను జలదుగ్ధధన్యుం డగుక్షేమధన్యుండును మాన్యమాహిష్మతీపురిపాలుం డగు
నీలుండును లిలాజతారిలోకులగుకై కేయులును భీకరకరవాలభిండివాలాదిపరికరపరి
క్షిప్తారిలోకవర్ముం డగుసుతర్మయు నిర్మలోజ్వలనానావిధాయుధు లగునలంబునహ
లాయుధులును సాయుధు లగు సాశ్వసావీరశూర సేనాభీరయనపులింద ప్రభృతిప్రా
చ్యప్రతీఞ్శోదీప్యదాక్షిణాత్యు లగునానాదేశాధీశులును నాత్మీయచతురంగబల
విరాజమానులును రాజమాన్యానేకాలంకారాలంకృతాంగు లై సంగరాంగణం
బునకుఁ దుంగాధంగతరంగపరంపరలం బరిహసించుచుం బఱ తెంచి రట్లయినపదియ
క్షౌహిణులబలంబును దుర్యోధనవశానుగంబును దదర్శ బ్రహ్మలోకదీక్షితంబును
శాంతనవరక్షితంబు నై యుండె నప్పడు షడునొకండవయుక్షౌహిణిలోఁ గురుక్షో
రోశ్వరుండు మణిమయభూషణభూషితాంగుండై ఛత్ర చామరాదిరాజోపచారావ
చితులం గ్రాలుచు ఘనరత్న ప్రభావిభాసితం బగుభుజంగమ కేతనంబు భూతలం బెల్ల
మిటుమిట్లు గొలుపుచుండ నిడువైభవంబున దివ్యాలంకారాలంకృతం బై దేదీప్య
మానం బగుదేవేంద్రునిగజేంద్రంబునుం బోనిగంధసింధురంబు నెక్కి ప్రక్కల
దుశ్శాసనదుస్సహస్రముఖు లగుకురుకుమారు లెల్ల వాహనారూఢు లై నిరూఢ
భక్తిం గొని పరివేష్టించి పందిమాగధస్తుతులం జిత్తింపుచుఁ జిత్తిం బిగురొత్త
నత్తటిఁ గ్రొత్తపెండ్లికిం బోవువానివై భవంబున భండనంబున కఖండకోదండ
పాండిత్యంబు నీకిం నేపు మిగిలి కయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్యుచుం జనియె నయ్య
వసరంబున.

157

మ. అననీశా! విను మట్టు లై నపదునొం డక్షౌహిణుల్ నీబలం

బనలక్ నీయనజాతసూతిబల మేం డక్షౌహిణుల్ చూడఁ జె

ప్ప వినం గాని తెఱంగునం బ్రబలి కల్పంబు దనల్పక్రియక్

దవులం బొంగినసాగరద్వయము నాఁదల్కొత్తె మొత్తంబు గన్.

158

- సీ. ఉభయపై న్యము లిట్లు యుద్ధమునకు సిద్ధ, మై మొనకట్టినయట్టి నాఁడు
 కళధరుండు¹ మఘావిషయగతుం డయ్యె గ్రహంబు లేడు పరస్పరంబు మింట
 సంసారమున వెల్లె సంజనితుం డగుభానుఁ డుజ్జ్వలశిఖాభాసితుఁ డయి
 రెండువిధంబు లై యుండిన ట్లగవడె, సక్కలు కాకు లాదిక్కునందు;
- తే. మనుజమాంసాశ సూచించి మఱియుమఱియు, నటచె నట్ర త్తీయత్యాదు లైనదుర్ని
 మిత్తములు భూతలంబున మొత్తము లయి, త్రోచె గౌరవుల కనర్థసూచకముగ.
- చ. అహరహముం బ్రభాతసమయంబున నిద్దర లేచుచుం బితా
 మహుఁడును రోగుఁడును జయము మాయమనందనుఁ డందుఁ గాత మం
 చు హరిఁ దలంచి పల్కుచుఁ బ్రచోదితు లై మిముఁ గూడి యుండుటన్
 దహతహత్రోడనే దుర మొనర్తురు మెత్తురు వారి నెత్తికిన్. 160
- వ. ఆకర్ణిపు మవ్విధంబునం గూడియున్నప్పుడు భీష్ముం డెల్లరాజులం బిలిచి యి
 ట్లనియె. 161

—భీష్ముడు నిజయోధుల కుత్సాహంబు గలిగించుట:—

- మ. వినుఁ డోక్ష త్రియులార ! క్షత్రియులకుఁ విఖ్యాతధర్మంబు యై
 చను సంగ్రామ మి చెన్నఁ గా వివృత మాస్వర్గంబుద్వారంబు నీ
 నిని నాభాగయయాతిముఖ్యవృత్తుల్ నిర్మించి యిద్దాన నే
 చని యింద్రాజముఖామరోత్తమమహాస్థానంబులం దుండఁగన్. 162
- ఉ. ఎప్పటి కైనఁ జావు నిజ మెంతటివారికి నైన నింటిలో
 ముప్పిటి యైవరోగమున మూలుచుఁ జచ్చుటకంటె బాధముల్
 చెప్పఁగ నుండునే మఱియుఁ జెప్పఁగ నేటికి మీరు ధీరు లై
 మె పొడఁగూడ నావిధము మేకొని స్వర్గసుఖంబు నొందుడే. 163
- తే. అనుచు నుద్దీపనము సేయనాపగేయు, నభిగతించుచు నౌఁ గాత మనుచు మెచ్చి
 యిచ్చకొలది వచించుచు నేగి రెల్ల నిజబలంబులలోనికిఁ నేర్పుఁ గూర్చు. 164
- ఉ. అప్పుడు భీష్ముం డి ట్లనుచు నాజ్ఞ యిడఁ రణ మే నొనర్చు చు
 న్నవ్వుడు శత్రుముఖ విడి దురాత్ముడు కర్ణుడనీ బంధుయుక్తుడై
-
- 1 కళధరుడు మఘావిషయగతుం డయ్యె ననగా మఘాశబ్దముచేతఁ దత్ప్రమాచరు లగుశిశ్మదేవతలని
 యథము గ్రహించునది. వారివిషయము పితృలోకము. చంద్రుఁ డట పన్నిహితుఁ డయ్యె ననియు. స్వర్గ
 మున కేగువారికి దివ్యదేవాలాభము ఇంద్రాధీన మనియు శాస్త్రము. చంద్రుండు మఘానక్షత్రమును
 బొందెనని చెప్ప నొప్పుదు. మఘానక్షత్రమున భారతయుద్ధము కాలేదు. పూర్ణమాంతమాసవృత్తున
 మార్గశిర్ష శుక్ల చతుర్దశినాడు మృగశిర్షానక్షత్రమున యుద్ధప్రారంభ మని సిద్ధాంతికింపఁబడి యున్నది.

చెప్పినయట్లు పాసి చనఁ జెల్లును నావుడు నీకొమారుఁ డా
చొప్పన వానినికొ విడిచి సొం పలరారఁ గ నేగ నాజికిన్.

165

సీ. తానుఁ దమ్ములు నట్లు తరలునప్పుడు సింహ, నాదముల్ భేరిననాదములును
శంఖరావంబులు స్థంకుల మై తోఁచె, రథనేమిఘోషముల్ ప్రబలఁ జొచ్చె
చ త్రచామరములు చారుకేయూరాది, భూషలు రుచు లీనఁ బుడమి నిండ
మణికొంచన ప్రభామహితంబు లగునున్న, తపతాక లాకన మపుడు గప్పె,

తే. నెల్లజోదులు నుత్సాహ మెనక మెసంగఁ, దమతమసింహులు లెల్లడఁ దళుకు లొత్త
ను త్రమాశ్వములు రథంబు లొప్పించుడ, శాంతనవుఁ జుట్టి నడచిరి సమరమునకు.

తే. అట్లు సన్నద్ధ మై వచ్చునట్టిసేన, సంతయును జూచి సేనాని సంతసమున
నఖలయద్ధవిశారదుం. డైనకతన, మానుషవ్యూహ మొక్కఁ డమర్చె నపుడు.

ప. అమానుషం బైనయమ్మానుషవ్యూహంబునకుఁ బశ్చిమాభిముఖం బైతానగ్ర
భాగమున నిలిచి వలపల శకయనశిరాత సేనలతోఁ గృపాశ్వత్థామలును దావల
శల్యకృతవర్మలును బృష్ఠభాగంబున బొల్లొక సోమదత్త భూరిశ్రవ శ్యలాదులును
మధ్యంబున సాశ్వకేకయ సైంధవగాంధారరాజులును బరివేష్టించఁ గురుకుమారశతం
బుతో దుర్యోధనుండును వానిముందట నర్జునుం జంపుదు మొండె చిత్తు మొండె
ఛూని యున్న సుశర్మ ప్రముఖు లైనవదివేపురు సంతకృతులును వెనుక నెల్లమూఱు
లకుం గావలి గా నాచార్యుండును మఱియు నెడ నెడం దక్కినవారును నిలువ
నియమించి యెల్లవారికి మున్ను లక్షగజంబులును గజంబునకు నూఱుతేరులును
దేరునకు నూఱుగుఱ్ఱంబులును గుఱ్ఱంబునకుఁ బదుగురు ధనుర్ధరులును ధనుర్ధరునకు
బదుగురు ఖేటకధరులు నడ్డం బై నిలుచునది యని యట్ల చేయించిన నది సర్వ
తోముఖం బై యెల్లవారి కానందం బొపాదించె నని చెప్పిన వినిధృతరాష్ట్రుండు.

తే. ఇట్టివ్యూహము లెన్నియే నెఱిగినట్టి, కురుపితామహువిపుల మై పరంగుసేన
నల్పసేనాసమేతుఁ డాయమతనూజుఁ, డెఱిగి యేరితి వర్తించె నెఱుంగఁ జెపుమ.

ప. అనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు పితామహరక్షితం బయిన సైన్యంబు దై
న్యంబు దక్కి యుక్కు మిగిలి క్షయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్వవండె నని విని
పాండవ సైన్యంబునం బొలికలనికిం బయనం బయ్యె నయ్యెడ.

170

సీ. భూరిభేరిపటహారవములు హెచ్చి, భూనభోగితర మెల్ల బూరటిల్ల
హేళిఖురోద్ధూతధూళిపాళి నభంబు, ముట్టి చండాంశుని ముసుంగు వెట్ట
మ త్రదంతావళమదధార లేక మై, పసుధాతలము నిండ వట్టు వాఱు
వీరజన వ్రాతహోర హేతిచ్చటల్, వివిధభాగంబుల వెల్లి విరియ,

శే. బహులసేనాసమేతుఁడై ప్రభుజనోచితోపచారంబు లన్నియు నొప్ప చుండ
ననుజతనుజాదిపరిజనం బంటి నడువ, వెడలె ధర్మసుతుండు దోర్వీర్య మెసంగ. 171

—♦ పాండవయోధులు యుద్ధమునకు వెడలుట ♦—

చ. ఘనభుజయుగ్మమందు గద గ్రాలఁ గఁ గార్కుట బాణతూణముల్
తనరథముం చెసంగఁ గ నుదగ్రగతిం గనుదోయి కెంపు సాం
పెనయఁ బదాహతిం ధరణి యెల్ల వడంకఁగ లోహితాస్త్వం డై
కనుగొనుచున్ నభంబుదెస గంధవహాత్మజుఁ డాజికిం జనెన్. 172

సీ. తనజై త్రిరథరథ్యథాశధశ్యద్యుతుల్, గగనభూభాగముల్ గప్పికొనఁ గఁ
దనచిత్రితత్వకాంచనపతాకా గ్రంబు, మర్కటధ్వనులచే మట్టు మీఱఁ
దనక్షాత్రసముచితోదగ్రగాఢీవగుణం బద్రు లవియ సతగుమ్రాయఁ
దనపాత్రిదేవదత్తసముద్యువధ్వనల్, ప్రళయాబ్ధగర్జలఁ బ్రతిఘటింపఁ,
లే. దూణముల నక్షయంబు లై బాణసంక్తు
లెగయ నొగలఁ బగ్గము లూని కృష్ణుఁ డెసక
మెసంగఁ దొడి బొండశము భూష లెన్నియేని
దాల్చి విజయుండు గదలఁ బ్రధనముఁ గోరి. 173

ఉ. కయ్యము వియ్యమం చెప్పుమఁ ధందోవవిందుగఁ గందు మంచు లో
నెయ్యముఁ దియ్యముం గలిగి నేర్పును గూర్పును సంగుటిల్ల న
క్షయ్యభుజాబలం బెసంగ సైనికకోటికి నుబ్బు చెల్లుచుం
జయ్యన వచ్చి రక్కవలు సంగరరంగమునుం గనుగొనన్. 174

శా. శోభాప్రాభవవైభవాంచితరథిస్తోమంబు తి మ్మంటి రా
సౌభాగ్యంబు జగజ్జనుం బొలుంగి దోస్సారంబు తోరింబు గా
భూభాగంబు చలింప భూరథముల్ భూషించుచున్ వచ్చి రా
సౌభద్రుండును శౌభదేయులు సుగించచ్చోర్యగిర్వోష్ణతిన్. 175

ఉ. యాదవహాసీసరసహస్ర మజస్రముఁ దన్ను జుట్టి రా
భూదయితుల్ నుతింపఁగ సభూతపరాక్రమస్త్రిమంబునన్
మోదముఖోడఁ బొడిలికిఁ బోయెడుసట్లు భవచ్చమూసమూ
హాదృతిమూర్తియై వెడలె నాజికి నాశినివీరుఁ డుదతిన్. 176

క. తే న్నెటు లవమానించిన, మన్నీఁ డగువానిఁ జక్కు మడలించి పగల్
విన్నన వొప్పు దీర్పంగ, నన్నది తిటి యని శిఖండి యుబ్బుచు నడచెన్. 177

మ. యమరాట్కింకరతుల్యులై విమితశల్యప్రాయులై సాయుధో
త్రమహస్తాక్షురులైనరాక్షసులభేద్యపూహముంబన్నిత
న్నమితోజోధృతిఁ జుట్టువాటుకొన నన్యచ్ఛాపశస్త్రాస్త్రుఁడై
సమరోత్సాహమునన్ ఘటాత్మకుడుఁడెల్లన్ వచ్చె సహ్యోటికిన్. 178

సీ. అరిభయంకరమహేశాత్తరపరివారింబు, తోర మై తోర రాగ ద్రుపదవిభుడు
పుత్తమిత్రాన్వితభూరిసేనావార, మేటుఁ జూపుచు రావిరాటస్వపతి
మాద్యద్దజసమూహమండితభూభాగుఁడై గంధగజ మట్లు మాగధుండుఁ
సహమహామిక్తరోడ నాల మాసిం చెడు, సేనాశతముతోడఁ జేకతానుఁ,

తే. డుద్యదాయుధమృలతోడ నుక్కుమిగిలి, వీరభటు లెందఱేఁ దనవెంట నంటఁ
బాండ్యపతియును గేకయపంచకంబు, ధృష్టకేతుండు వైబ్యుండుఁ దీరి చనిరి. 179

వ. మఱియుం గాశకరూశాదిసానాదేశాధీశులు దమతమసేనాసమూహంబుతో
సన్నద్ధులై యుద్ధంబునకుఁ గదలి రిట్లు మొత్తం బయినసప్తాక్షాహిణీసైన్యంబు
నకు సంగ్రహింబున. 180

శా. విద్యుద్భానుసహస్రముం దెగడ నై న్నెగొందువేషధ్వజ
ప్రోద్యద్దీప్తులు నల్లడక్ విరిసి పెంపుం గూర్పఁ జిత్రాశ్వసం
పద్యుక్తి రథరాజ మెల్లెడ వడిం బాటక విరాజిల్లి ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డరుదెంచె మించి సమరోత్సాహంబు రెట్టింపఁ గన్. 181

వ. అట్టియెడం బాండవాగ్రజుండు గండుమిగిలి భండనోత్సాహసంవర్ధితచతుర్విధ
సేనాసమూహం బుడివోనిసాహసంబు నెఱయఁ గేతువౌతంబు మెఱయఁ దన్నుఁ
బరివేష్టింప శంఖదుందుభిప్రముఖవివిధవాదిత్రనిస్వసంబులును వీరయోధాసింహ
నినాదంబులును గజబృంహతంబులును దురింగహేషితంబులును రథనేమినినదంబు
లును వెల్లివిరియ శ్వేతచ్ఛత్రచామరాదిరాజోపచారంబులు సెలంగ నత్యుదార
విభూతిం గదలి పోవుచు నందు నందు శుభనిమిత్తంబులు చిత్తిగించుచు సంగ్రా
మరంగంబునకు నేగుదెంచి గాంగేయనిర్మితం బయినభవదీయసేనాపూహంబుం
జూచి సవ్యసాచిం బిలిచి యిట్లనియె. 182

ఉ. తొల్లి వచించె గీష్పతి ప్రతుష్టమతిక్ మొనకట్టియున్నచో
నల్లన గెల్పు నల్పుబల మైనను మేటి నటంచుఁ గాన మీ
రెల్లరుఁ బిందు కట్టి యెడ మీక పెనంగుఁ డలంతి యైన ను
త్కుల్లగతిం జయించు మనమూఁడయై కైకొని పారిమూఁడలన్. 183

వ. అని మఱియును. 184

క. ఆహ్వాహంబు నెదుర్పం, గా హ్వాహము నొక్కదానిఁ గల్పింపు మిట్ట
సవ్యాపనవ్యమార్గము, లవ్యాహతగతి నెసంగ నగు నెయ్యెడలన్. 185

వ. అనిన నర్జునుం డన్న క ట్లనియె. 186

—♦ అర్జునుండు ధర్మరాజున కుత్సాహంబు గలిగించుట ♦—

తే. దేవ ! యీమొగ్గరం బెంత దీని మించు, మొగ్గరము వజ్ర నామముఁ బొంది యుచల
రూప మై యుండి దుర్జయ మై పురంద, రుండు వన్నించె దీనిని భండనమున. 187

క. మనబలఁగ మలఁతి యనుచుకా, మనమునఁ దలఁపంగ నేల మనభీముఁ డొకం
డనిమొన నిలిచిన శాత్ర వ, జనమంతయు బెండువడదె జగతీనాథా. 188

సీ. మనకుఁ బెట్టనికోట యనవచ్చు భీముని, ప్రాపున మనసేన ప్ర బలిస దగుఁ
బ్రళియానిలమరీతిఁ జెలరేఁగె నే వాని, యెదుట నిల్వఁగలార తెవ్వ రందు
మూఁతలమొనఁ జేరి మొనయు నాతినిఁ గాంచి, నంతనే పెరమూఁత లంతరించుఁ
గురుకుమారులు వానిఁ బరకించి రే మృగ, పతిఁ గన్న లేళ్ళు నాఁ బటవ కుండ్రె,

తే. యమరులకు నింద్రుఁడం బలె సతఁడు మనకుఁ

బెద్దప్రాపు గలండ్ల యబ్బిరుదుమగ్గండు

కేల గడఁ బూనె నేఁ జెప్ప నేల నింక

మనబల మొకింత యని చింత మనకుఁ దగు నె.

189

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్న ప్రముఖు లగు పాంచాలకుమారులును శై నేయుండును విరా
ట ద్రుపదులును సౌభ ద్ర మోడింబు ప్రభృతికుమారవర్గంబును బొండ్ల కేకయచేకితా
నాదిదేశాధీశులును నీకృష్ణసాహాయ్యంబు సంతేసి చేయరానికార్యం బైనఁ జేయఁ
జాలుదు రని చెప్పి చెప్పినచోప్పనఁ దమ సైన్యంబున సచలహ్వాహంబు వన్నించె
దానిముందట మాద్రేయశాసదేయసౌభ ద్రులు దనకుఁ జక్రరక్షకులు గా
భీమసేనుండు బాసట గా ధృష్టద్యుమ్నుండును సాత్యకేచేకితానులు దక్షిణోత్త
రంబులందును సనుజితనుజసమేతు లగు విరాట ద్రుపదులు పశ్చాద్భాగంబునందును
జైద్య కేకయాదు లందు నందును నిలువ ధర్మనందనుండు సకలపరివారపరివృతుం
డై మధ్యభాగంబునందు నిలిచె సవ్యసాచి యుధామన్యుత్తమోజనులం దనకుఁ
జక్రరక్షకులు గాఁ గొని శిఖండిఁ దనవెనుక నిడుకొని దేవవ్రతున కెదురుగాఁ
బశ్చాద్భాగంబునందుఁ బొందుపడి యుండె నిట్లెల్ల సైనికులు సంగరోత్సాహభరి
తాంతరంగు లై యుండి రాసమయంబున నర్జునుండు గదావిహారంబు సేయుచున్న
వ్యకోదరుం జూపి యుద్ధిష్ఠిరున కిట్లనియె.

190

- మ. ధృతరాష్ట్రాత్ప్రజా లెట్లు భీముఁ గని భీతిం బొందుచున్నారొ చూచితె యీతం డొకమర్త్యమాత్రుఁ డని నీచిత్తింబునం దెచె దోక్షితి నాథోత్తమ ! యిత్తరిస్వి భుజశక్తింజేసి చేర బూని యద్భుతిరీతిఁ గద నికఁ జెట్టడి మహాంభోరాశినే చిత్రలోకఁ.
- 191
- న. అని ప్రశంసించునంత.
- 192
- తే. రెండుమొగ్గరిములఁ గాల్గుచుండునట్టి, టెక్కియగులు ల వన్నియు డిలుపడియె విజయకపి కేతిసంబున వెలుగు చుండు, మూలపీఠికఁ గారవత్కృతలేంద్ర.
- 193
- మ. విచలచ్ఛండిభుజద్వయమ్మున గదిం బేరెమ్ములు న్బాటఁ ద్రిష్పదు నిష్పల్ గురియించుచున్ దపనుచొప్పుం జొప్పడం గొన్నకూరచరిత్రాఁ బుష్పమాంబుత్తిఁ గని ధైర్యధైర్యముల్ వీడ నీదుచమూనాయకు లెల్ల సగభ్రమమునా దూఁగాడి నిట్లు లె.
- 194
- న. ఇట్లు ప్రభృతసమయంబున నుభయసైన్యంబులున యుద్ధంబునకు సన్నద్ధంబులై మొనసి యున్నంత.
- 195
- మ. జలదంబుల్ నభమందు లేక కడు జగ్గూవాతముల్ వీచె విక్కిల్లి యై రేగి పరాగ మెల్లకడలఁ గింపక మై క్రమ్మెదిక్కు లఁ బెంజేరకటు లయ్యెఁ గ్రొజ్జుఖము గాఁ గూలెన్ మహాబాల్కాత్తుల్ చలియించెఁ ధర లేజముం దొంగ భాన్వంతుం డొగిన్ వితరగఁ.
- 196
- న. అప్పుడు ముప్పటిఁ గొనియున్న నీసేనం జూచి ధర్మసంధనండు చెందంబునఁ గొందల బడుచు సంగ్రిండునందనుం దిలకించి యిట్లనియె.
- 197
- ఉ. సంగరితి త్వేవేన్తి యగుశాంతనవుండు విశాలశాస్త్రద్యుక్తుఁ గని మొగ్గరం బొరులు చేరఁగ రాని తెఱంగునం బొనర్చుం గద దీని నెట్లు మనసేనలు గెల్వఁగఁ జాలు నంచు లోనం గడు సంతయించెద నన నివిని వాసవి వాని కిట్లనుక.
- 198
- శా. భీమాదుల్ జగజ్జెట్లు నీబలమునన్ బెంపొందు చుండంగ నీవీమాక్షిన్ మది సందియంపడిగ నేలే తొల్లి దేవభ్యు సంగ్రామంబందు బలాభ్యు లైనదనుజవ్రాతంబుతోఁ బోర లేమేమో యంచు భయంబున నిలువ లోకేసుండు ప్రత్యక్షి మై.
- 199
- తే. బలము వీర్యము గలిగినఁ బగఱ గెలుచు, టరిది సత్యము ధర్మము నాస్థశింస్యమున్న గెలుచుట సుకర మై యుండు మీరు, ధర్మపరులరు గెలుతు రధర్మపరుల.

వ. అని వారి నూటడించి రణంబునకుం బురికొలిపి గెలిపించె నని నాకు నారమునకును
భీష్మద్రోణులును జెప్పిరి కావున ధర్మతత్పరుల మైనమన కీయుద్ధంబున విజయంబు
సిద్ధాంతం బని మఱియును. 201

తే. మున్ను సురల కసురులతోఁ బోరు పడిన, నందలఁడు లైన హరిప్రాపు నొండుకలకు
సురలు గెలిచిరి మేటు లా నరుల నోర్చు, యనుచు నెఱింగించె నారదమునివసుండు.

క. హరి గలఁడు మనకుఁ బ్రాప్తై, పరి మేశ్వరుఁ డతినికరుణ బడిసినమనకుఁ
దురమున జయ మగు కుంతిటి, భరి మో పరికంపు మీని పార్థివముభ్యా. 203

వ. అనిన నూటడిల్లి ధర్మతనయుఁ డుత్సాహసములసితుఁ డై సేనలకెల్లం బ్రోత్సా
హంబు గలిగించుచు దినుకుఁ బ్రదిక్షణాగఁకు లైనహతిపురోహితప్రముఖభూదే
వతలయు దేవమునలయు ప్రితి నాపురస్సరాశీర్వాదంబు లందుకొనుచు గోపూ
హింబ్యాదిదానంబు లెన్ని యనియుఁ జియుచు సర్వసనాసమంచితం డై సంక
రాంగణం బలంకరించె నానమయంబున. 204

చ. ధ్వజమున సంజనాసుతువిధాశిధశిద్వ్యతి వేనెలుంగు నా
గజబిజ సేయుచుక నెలుంగెఁ గాంచనరిత్పిరిభ బుడై మహా
భుజుఁడు యదీదృశహంబు, తిలముందుఁ దిలిర్పింగ నొప్పి వచ్చున
వ్విజయునిఁ గాంచి నీదిగురువి స్త్రోతైస్యము స్త్రోతము గొనెన్. 205

ఊ. ఆయతెగోహుఁ డై మదగజాదుల నాహవీమంగుఁ గట్టె చా
నేయగె నోపి కోపిరగ మెఱియు విగతిగఁ గ్రక్కు - చున్ననా
గాములనస్త్రునిం బవననాత్మభవు గని నీతిసూభవుల్
పాయలు విచ్చి బమ్మోలి పాటి రటక భయభగ్గునస్త్రువై. 206

వ. అట్టయనసరింబున హృదయ కేసుండు గుడాకేసుం గూచి యిట్లనియె. 207

—:అరువండు కృష్ణనిపంపున దుగ్ధాస్తవంబు చేయుట:—

శే. సృష్టికిఁ గలరాజకాటి ముయ్యెడుమాన్యు, నెదకి గెలిచినరామున కెదుర నిలిచి
పోడిచి గెలిచి, వాఁడు భీష్ముడి దలంప, వానితోఁ గోరు ఘోర మెవ్వనికైన.

వ. కావున నీ విభుకు పుచి వై సంగ్రామాభిముఖంబుగం గూరుచుండి శత్రుపరాజ
స్థానంబు దుగ్ధాస్త్రంబు గావింపు మనిన సతం జ్ఞాఁ గాత మని రథావతరణంబు
గావించి మోక్షుఁగలు ఛాలంబునం గీలించి ముకుళితనయనయుగళుం డై భక్తియు
క్రొత్తరింగింబున దుగ్ధానుసంధానంబు గలిగించుకొని యిట్లనిప్రాధికై. 209

శే. సిద్ధిసేనాని! మందారసిద్ధవనని,వాసిని! కృష్ణవింగలభానురాంగి!

భద్రకాళి! మహాకాళి! రుద్రపత్ని! చండికా! నీ కిదే సమస్కార మమ్మ.

జేర్చిననీప్రసాదమునఁ బెంకెనలారఁ గఁ జేసి నాకు భీ

ష్టార్చి మైనయారణమునందు జయం బగునట్లు చేయవే. 219

వ. అని పార్థివచిసం బ్రసన్నచిత్తంబునఁ బ్రత్యక్షం బై దుర్గాదేవి పుండరీకాక్షునిసమ
క్షంబున సంత్రిక్షిస్తే యై నారాయణసఖుండ వై నరుండ వైననీవు దేవేంద్రాది
దేవతాజేయుండవు నీ కీజన్యంబున జయంబు సులభం గని యానతిచ్చి యంత
ర్ధానంబు నొందె నంత నెంతయు సంతసించుచు నింద్రునందచుండు గోవిందునితో
రథం బెక్కి దేవదత్తి బొత్తై నని మఱియును. 220

సీ. ప్రత్యూషమున లేచి నిత్య మీస్తోత్రంబు, పఠించువారు సర్వములకాద
యక్షరక్షఃప్రశాచాదులభయమున, రాజభీతియు రిచరాజభీతి
వివిధరోగంబుల వెలయుసాధ్వసమును, బొందఁ గో క్షేపడు పొసఁగి యుగ్రు
పౌరుల విజయంబు చేరంగ వచ్చును, గిద్ధి గుం విడివస బంధసముచఁ,
తే. జోరు లవ్వారిఁ జేరరు చేరు లక్ష్మీ, బలము గారోగ్యమును గల్గి గ్రహులవత్స
రములుజీవిత్రు సౌఖ్యంబు నెమరు నచచు, వృన్ధట్టారికునగు మామనఁదోసి.
వ. అని మఱియును. 222

మ. సరనారాయణు లిట్టివా రనుచుఁ గానం జాల రక్షాననఁ
భరితాత్ముల్ భవనీయస్థందను లయో వ్యాసాదులుం జెప్పిన
బరికింపం ధలపోయ క్లిం చెడి పో భావించి కే మొదు నో
కురునాథా! యిది ప్రాప్తకాల మగు నొక్కో యుచు నూహించెదన్. 223
తే. ధృతియుఁ గాంతియుశ్రీయును ప్రీయు మతియు, ధర్మముగడిన వోను ప ధర్మముగ
కెలనఁ గృష్ణుల దా నును గృష్ణులచు, వోటవిజయగం సిద్ధగం సూవె తెలియ.
వ. అనిన విని ధృతిరాష్ట్రుగం సంజయునిదిక్కుమొగం బై కురుసాండ్లల మొగ్గరి
గుల దెవ్వ రుత్సాహంబున వధిల్లి కెవ్వరు ప్రస్థంబున విష్ణుగోయి కెచ్చటి
మాల్యంబులు సౌధంబు లీన చుండు నెందలివాది త్రిగంబులు గిభీగంబులు సెప్ప
మని సూరయు డిట్లయె. 225

సీ. ఉభయ సేనలయ రు యోధులు సాహస్యతాహామలా గల్గి లెచరు చుప్ర
మాల్కాధాని లమూల్కాబు లై యుంప, వాదిత్రిఫోషముల్ వర్ణితములు
గజగృహగంబులు భీములు వాజి, హేషితిగంబులు శ్రుతిభూషణములు
సంహనాదంబులు చిత్తిరి జకిములు, రిధిరంబులు మనోరంజకములు,
తే. గా నెంగును గాని మీగజము లెల్ల, వానిమదగజగింధము నోరువంగ
చోప వయ్యెను వారెల్ల నుద్వి నొండెన్వర్తి ముగ్ధజౌండగ చుండి రాసమయమంద

తే. దైత్యసేభ వోలఁ దగఁ గౌరవులసేన, దేవసేనవోలఁ తీవి మెఱసఁ
బొండుపుత్త్రసేన పరికింప నయ్యె నా, వసుధఁ గలుగు నెల్లవారి కపుడు. 227

ప. అని చెప్పె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డవ్వల నెల్లు సడచెం జెప్పు మని నైశం
చాయను నడిగె నని చెప్పుటయును. 228

క. ఆనైమిశవనవాసులు, మానసమున సంఘసించి మాన్యచరిత్రా !
మహానధను లట్లు పోరికి, నై నిలిచిరి పిదిప నెట్లు లయ్యెం జెపుమా. 229

—♦ ఆ శ్వాసాంతము ♦—

మ. జననంబు మరణంబు నెట్టివెత కై సంధిల్లునో తొల్లి నే
ననుభూతంబుగఁ లో నెఱుంగుదును గర్భాంత్రంబులం జిక్కి చాఁ
పను గా శృంగమిఁ గల్గె కుత్తుకికుఁ గిప్ప శ్వాసముఁ గామి యా
తన కైతి భయ మయ్యె నా కిఁక నటుల్ దప్పింపు మోదైవమా. 230

క. ఒండరమ్మాటలు పుట్టిన, రెండవవర్షమున వచ్చి రెట్టింబది గా
కుండి వెత లొందు తెఱుగుదు, వెండియు నవ్వెతకు నన్న విడువకు మీశా. 231

అలసవృత్తము. నినుఁ దెలిసికొంటి నెద నీ దగుమహత్వం
బనితరిసుసాధ్య మగు నక్కటకీ! నా
మనము దహించితివి మార్మలయ కుండఁ
ఘనఁడ వెలు చేయుటకుఁ గాని ఎగగేశా. 232

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతినోభయకవిమిత్ర హేకటయశ్వాగ్రపుత్రి
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికి రాజ

ప్రణామంబున శ్రీకృష్ణభారతిగ్రంథంబు

భీష్మపర్వమున గ్రథితమాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

శాలాత్రిపురసుందరైవ్య నమః

శ్రీ కృష్ణభారతము

భీష్మపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మంత్రంబున నూర్జిత

మై మూతివిభూతియు క్రి మై వరతేజో

ధామ మయి సత్వస్థగం

జై మేఘ సప్తత్యగార్థ్యం గి గలంఘనా.

1

న కృష్ణ భక్తులు శోకానిమహామునుల కట్లనియె నట్లభయసైన్యంబులును బై
సైన్యంబు లోకంబు యుక్తులగుచు నిలిచి యుక్తులగుచు గానాన నూడ నని చెప్పిన విని
ధృతిగాఢుని మెదిలించునట్లనియె.

2

— భగవద్గీతాపద్యము —

క. సమగ్రము సయం గలై నా, గామరులును గాంపత్రికులు ధర్మక్షే

త్రి మగుకురుక్షేత్రిముఖ, సమగ్రము లగుచు కమిసలిపిర చెపుమా.

3

న. అనిర సజయుం డిట్లనియె సయ్యచెసరిగను గుర్యోధనుండు మొగ్గరం బై యు

న్నపాంశినాకము గాంచి పూచార్చుని సమీపించి యుట్లనియె.

4

క. ఆచార్య! కురు శిష్యుండు, భీమతురుండు ప్రాదనుకుండు తిరుప్పట వ్యూహం

బై చర సేవాండవసె, నాచయము జూచి తిరుప్పట వయ యుండె.

5

స. ఈసేన గలరు మహేష్వాసులుగ గోర, భీమాపై లర బోనిబిరుదుమగలు

యుయుధానుండును విగాటోగ్ధుండును గ్రుండును ధృష్టకేతుండు జేకి

తానుపడు గాశిధరణీశ్వరుండు, బుకుష్టుండు గుంతిభోజ శైబ్య

భూమిశ్వరుండు యుధామన్యుం పత్తిమోజుండు సుభద్రాసుతుండు ద్రౌపది,

తే. దేయులుగ దొట్టియె రిమేయవిక్రములు మగీయచమూనాయకులును ముఖ్యు

లైనయట్టిరు వారల నారసికాన, విన్నవించెడ దిగజవర! వినుము తెలియ.

6

తే. ఈవు భీష్మఁడుఁ గర్ణఁడుఁ గృపుఁడు నీదు,తనయుఁడు వికర్ణఁడును సౌమదత్తి సైంధ
వుఁడును మొదలైన శూరులు విడువఁ గలరు, ప్రాణములనైన నాకుఁగా నాహవమున.

సీ. అఖిలశస్త్రాస్త్రప్రహరణు లందఱు రణ,కోవిదు లిట్లనగూడి ప్రబలి
భీష్మరక్షిత మయి వెలసినమనఃబల,గమ్ము చాలక యుండఁ గాదె తెలియ
భీష్మరక్షిత మయి వెలసినరిపుబల,గమ్ము చాలి యుండఁ గాన మీర
లందఱు మనఃపూహ మందలిమార్గము,లందు యథాభాగ మాక్రమించి,

తే. మీరు భీష్ముని రక్షింపఁ గోరి యుండు,డనుడు భీష్మఁడు వానికి హర్ష మొనఁగ
సింహనాదము గావించి చేసె శింఖ,నాదము ప్రతాప మెంతయు నలుపు మీఱ. 8

వ. అయ్యవసరంబున శింఖభేరిపణవాసక గోముఖముఖతూహ్యారవంబు లొక్కపెట్ట
తుములం బై మిన్న ముట్టె నట్టియెడ. 9

సీ. ధవళాశ్వయు క్తరథముపై వెసించి యిద్దఱు కృష్ణులును దేవదత్తిపాంచ
జన్యంబు లొత్తిరి శమనాత్మజుఁ డనంత, విజయంబు మొఱుయించె వీరికర్ణుఁ
డయినభీముఁడు పౌండ్ర మనమహాశింఖంబు, నూఁదె సర్వప్రాణ మొప్పజేసి
మాద్రేయులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులు, పూరించి రత్నమున్న తారవమున,

తే. మఱియుఁ బాంచాలపతియును మత్స్యపతియుఁ
గాత్యుఁడును సాత్యకియును శిఖండి శాస్త్ర
దేయు లభిమన్యుఁడును సైన్యనాయకుండుఁ
దమమహాశింఖముల నూఁచి రమితశక్తి. 10

క. ఆరవము మాఱు మోయఁగ, ధారణీయున్ దివియు నిండి దారుణ మై నీ
వారికి నెల్లన్ హృదయవిదారణ మగునట్లు లయ్యె ధరణీనాథా. 11

—: అర్జునుడు శత్రుసైన్యంబున బంధుమిత్రులం గాంచి విషదంబు నొందుట :—

ఉ. అంతట మోహరించి కవీయం బడ నుండినధార్తరాష్ట్రులం
జెంతన చూచి శత్రుమును జేకొనఁ గాఁ దఱి యం చెటింగి వృ
త్రాంతకసూతి గాండివము హస్తయుగంబునఁ దాల్చి పెల్చి దై
త్యాంతకుదిక్కు మో మయి నయం బలరారఁగ వాని కిట్లనెన్. 12

ఉ. చేరఁగొనిమ్ము తే రుభయసేనలమధ్యమునందు నిల్చి య
కొక్కరవపక్షపాతు లయి కయ్యము సేయఁగ నున్నవారిలో
నేరు ననుం దలంపడఁగ నెంచుచు నుండిరొ యేరితోడ నే
బొరితముం బొనర్చుటకుఁ బోలునొ పోల్చెడఁ గాక మాధవా. 13

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ డట్ల యగుఁ గాలి మని మూఁత, నడిమి కవుడు రథము నడవఁ దోలి
భీష్మముఖ్యులై సేవిగుదుమగలమోలె, నిలిపి చూడు మహాచుఁ బలుకుటయును. 14

ఉ. ఆలఁడు తిత్త దేశముసయందు మెలంగుచు నుండుతండ్రిల్
దాతల దాయల్ గురులఁ దమ్ముల సన్నలఁ గన్నవారల్
మాతలులుల్ సుహృద్వరుల మామల బావల బంధుకోటలల్
బ్రీతి దొలంగఁ జూచి మదిఁ బిమ్మట నొందుచు శౌరి కిట్లనున్. 15

సీ. కయ్యంబునకు నిట్లు కట్టాయితఱ బై న, న్వజనంబుఁ గన నంగసంధు లెడలె
మొగ మెండుకొని పోయెఁ చెగక గగ్గరుపాటుఁ, గంపంబు నెమ్మేనఁ గలిగి యుండెఁ
జేతి నుండక జాటు నీతిఁ గాండివం, బొడలితో లెతెయు నుడుక నయ్యె
నిలువ నోపవు కాళ్లు నెమ్మది తిరుగుడు, వడు దుర్నిమి త్తము లడరెఁ బెక్కు,

తే. న్వజనసంహార మొనరించినగరిమునఁ, బొందఁ గలశ్రేయమెద్దియుఁ బొనఁగఁబోదు
నిజముచెప్పెదమాధనా! విజయమిందుఁ, బొంది సామ్రాజ్యసుఖమొందబుద్ధిసేయ.

ఉ. రాజ్యము భోగముల్ సుఖపరంపర లెవ్వరిఁ బొందఁ జాతు మా
పూజ్యులు తండ్రిలుల్ గురులుఁ బుత్రులు మిత్రులు లోనివారని
ప్రాజ్యధనంబు ప్రాణ మది పాయఁ డలంచి ర పై నపిమ్మటన్
రాజ్యసుఖంబు లేమిటికఁ బ్రాణము లేటికి మాకుఁ జెప్పమా. 16

ఆ. కిత్తి గట్టి వీర లెత్తివచ్చినఁ గాని, నేల మాట చెప్ప నేల వినము
ధర్మమూర్తి! మాకుఁ ద్రైలోక్యరాజ్యంబు, దనరు నేని వీరి దునుమ నొల్ల. 17

తే. ఆతితాయలయగుదుర ట్లైన ధార్మి, రాష్ట్రాలను జంపినంత మాత్రమునమాకు
గలుగుమే లేద పాప మొక్కంప దిక్కు, నెట్లు లే వీరి జంపమి యే గుణంబు.

సీ. న్వజనసంహారంబు సలిపి మే మెట్లులు, సుఖపడు చుందుమో చూడు మయ్య
లోభోపహతిచిత్తులును ఖలు లగుట వా, రలు కలక్షయమునఁ గలుగు నదియు
సఖులను వంచిన సమకూడునదియున, బాపంబు పరికింప నోప రైరి
మొటిగిన మన మిట్టిహీనకార్యమునుండి, తలగి పోవుట లెన్నఁ దగున కాదె,

తే. కులము క్షయమైనఁ గులధర్మములు నశించు, ధర్మమునశించెనేని యధర్మమున
గులము దూషింపఁ బడు నట్టికులమునందు, నైనస్త్రి లెల్ల దూషిత లై చెడుదురే

మ. కులకాంతల్ సెడ వర్ణసంకరము గల్గున్ దాన నౌ నారకా
ధులు నంశఘ్నుల కట్టివారిశిత లెందున్ లుప్తహిందకా
చుల పై కలుగు గట్టిదోషములు దోడ్తో గాతిధర్మంబులుం
గులధర్మంబులు మాయు మాసి నగున్ ఘోరవ్యధల్ వారికిన్.

తే. కటకటా! రాజ్యలోభంబు గలుగుకతన, స్వజననాశన మొనరించి వృజన మొంద నుంటి మేమెల్ల శత్రుంబు నంట కున్న, వారె మముఁ జూడె రి తైన వరమెనుమ్ము.

—అ. 2-శ్లోకముం దర్జనునకు సాంఖ్యయోగం బుపదేశించుట :—

వ. అని ఎలుకుచుకొ ధనంజయుండు ధనుర్బాణతూణీరాదుల విడిచి విషణ్ణహృదయుం డై యరిదంబునోర్చి జదికలం బడి కంట నీరు గ్రుక్కుకొనుచు ఎగచు చున్నం గని వాను దేవుండు వాని కి ట్లనియె. 23

ఉ. ఎక్కడినుండి వచ్చెనొ కదే విషమం బగునిట్టివేళ నిం దక్కఁ గొనంగఁ గశ్మిల మెది న్నది మందరు పెద్ద లిందునకొ దక్కదు క్కర్త స్వర్ణమును ది వ్వగుఁ గావునఁ గ్లబ్ధ మిగి లో నెక్కొన నిక దుర్బలం ని విధ కా దని లెమ్ము ఘోషనా. 24

మ. అనినకొ గాడివి వేడి యి ట్లనియె దాశాస్థా! సమర్థాస్తు లై చనుగాం గేయుల గ్రోణులకొ శిరములకొ సంధిపఁ గా నెట్లు నో ర్తునయో! యిట్టిమహానుభావులు గురులొ త్రుంగం బ్రయత్నింప కు య్వి సజ్జనులను భక్షముం గుడుచుట శ్రేయంబు నా నొప్పదే. 25

ఆ. అర్థికాము లైన యట్టిగురులఁ జంపి, పుడమి రుధిరదిగ్ధిభోగములను బొందు టెట్టిమేలొ పురుషో త్తిమా! నీవె, తెలియఁ జెప్పవయ్య తెల్లముగను. 26

స. అని యెన మనము వారని గెల్తు. మొదల వారెలెచి మనలను గెలుతు రొండొ కలుగు సారెంటిలోపల గరియం బైన, దేది యై యుండునో యెఱుంగ కౌదు మన మేరిఁ జంపిన మన నేర కుందు మా, దాయారు లెదిరి ముదిఱ నిలిచిరి కార్పణ్యదోషంబుక తిమున ధర్మస, మూఢచిత్తుండ నై వ్రోగి దప్పి,

తే. నే నడుగు చుంట నెయ్యది నిశ్చయముగ, శ్రేయమై యుండునదాని శిష్యుండును బ్ర పన్నుఁ డగునాకు బాధించి నన్నతిమతి, వగుచు శాసింపు మని చేసి ప్రార్థనంబు.

ఆ. నిస్సపత్ని మైననిఖిలభూతిలరాజ్య, మజ్ఞే నేని దేవతాధిపతి మజ్ఞే నేని యింద్రియముల నెఱించునీ, శోక ముడుగ దనుచు నాకుఁ దోచు. 28

వ. అని పలిక గాండవధరుండు నే నింక భండినంబు నేయ కుండద నని యొం డాది కూరఁకుండెన ట్లుభయ సేనామధ్యంబున వధ్యుండునుబాణ దుఃఖించుచు గూలఁ బడి యున్నవానవం గని నవ్వుచు నవ్వాను దేవుండు పొడియు. 29

చ. వగవఁగ రానివారి కయి వారక నీ విటు సారెనాకెకుఁ వగచుచుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు బలెను పాదము లాడుచు నంటి వక్కటా

తగ దిటు ప్రాజలక్షణము దద్దిటి యుండదు ప్రాజ్ఞఁ డెప్పుడు

వగవడు ప్రాణముల్ విడిచివానికి వీడక యున్నవానికి.

30

ఆ. నేను లేక పోను నీవును లేక పో, వీకులపతులును లేక పోరు

వినుము సవ్యసాచి! మన మిందఱము ముందు, వెనుక నుండువార మనియెఱుఁగుము.

తే. దేహి కీదేహమున నెట్లు తేజరిల్లు, బాల్యయావనకౌమారవార్ధకమ్ము;

లట్లు దేహంతరవ్రాప్తి యనుచు నెఱుంగ, వలయువిద్వాంసులిలమోహవశముగారు.

సీ. విను మింద్రియంబులు విషయముల్ శీతోష్ణ, గతుల నుఖంబు దుఃఖమునుగూర్చు

వచ్చి పోవును నుండువాని కనిత్యంబు, లకు భేద మొదము ల్గాదు సేయ

నవి సమనుఖదుఃఖుఁ డై ధీరుఁ డగువేసి, గలఁడు జాలవొ నాడు గాంచు ముక్తి

గన నన త్రిగుజగత్తునకు భావమ్ము స, త్రిగునాత్మకు నభావ మనుట లేదు,

ఆ. తత్త్వివేత్తి లిట్లు తన్నిర్ణయము చేసి, రెఱుంగు మెల్లలోక మెది నేయు

నది వినాశిరహిత మనుచు దానికి నాశ, మొనరుపగ నొకండు నోపఁడనుచు. 31

తే. అస్మిమయఁ డనాశి నిత్యస్థితుండు, దేహి వానికి నాశన మూహ సేయఁ

జనదు తద్దేహములు వినాశన్వభావము లని చెప్పంగఁ బడుఁ గారు బోరు కొనుము.

ఉ. చగఁపవాఁ డితిం డితెండు చచ్చెడువాఁ డని యెంచునిర్వరం

బెంపయి యున్న మౌఢ్యమున వేగెడువారతఁ డెన్నఁ డేయుం

జంపఁడు జంపఁ గాఁ బడఁడుఁ జావఁడుఁ బుట్టఁడుఁ బుట్టివట్టిండుం

బెంపటి చచ్చినట్టిఁ డని పెద్ద లెఱుంగరు వానిఁ గావున.

32

తే. అజఁప నిత్యండు శాశ్వతుం డవ్యయుం డ, తండు తన మేనువోయినఁ దాను బోవఁ

డప్పరాఁడు నెఱింగిన యట్టిపురుషుఁ, డెవని జంపును జంపించు నెవని బాధ. 33

కి. జనుఁ డెట్లు ప్రివత్త్రము, లను విడిచి వినూతనంబులను నవ్యముల

గొన మాడ్కి జీర్ణదేహము, లను దేహియు విడిచి యెంచులం గొనుచుండున్. 34

తే. శత్రుములు వాని ఛేదింపఁ జాల వగ్ని, కాలుషం జాల దుదకముల్ కదిసి తమప

నిలియును జాల దాశుగ మెగిచి తాతఁ, జాలి శోపింపఁ జేయఁగాఁ జాల దరయ

వ. ఇట్లచ్చేద్యుం డదాహ్యుం డక్షేద్యుం డశోష్యుం డగుటగ జేసి జీవాత్మండు నిత్యుండు.

సర్వగతుండు స్థాణుం డచలుండు సనాతనుం డవ్యక్తుం డచిత్తుం 'డవికార్యుం

డై యుండు.

35

కి. కావున నాత్మం డిట్టిం, డై వఱలెను ననుచు నెఱిగి యాత్మగతిం బై

చేవఁ దిటిగించు శోకము, బాపగ గాఁ జేసికొనఁ గఁ బోలు న్నికున్.

41

ఉ. బ్రట్టును జచ్చు జీవుఁ డిటు పోలఁగఁ జూచుచు నుండు ముందు

నట్టిద యైన నీవు మనీషుం దిటు కుండఁగ రాదు చచ్చియుం
బుట్టును బుట్టి చచ్చెడిని భూతము లన్నియు నిశ్చయంబు గా
నిట్టిభ్రువార్థమందు వగ పేటికిఁ జేయఁగ నీకు నర్జునా.

41

తే. మొదట నవ్యక్త మై మధ్యమున నొకింత, వ్యక్త మై తుద మఱియు నవ్యక్త మగుచు
భూతజ్ఞులంబు పాలుపొందు భూతలమున, నిట్టివానికిఁ జింతింప నేల విజయ.

42

ఉ. అచ్చెరుపాటఁ జూచు నొకఁ డచ్చెరుపాటన మాటలాడు న
ట్లచ్చెరుపాట నొక్కొరువుఁ డాపరమాత్ముని నాలకించు ని
ట్టిచ్చకొలంది నుండియు ననేకసహస్రములం దొకండు న
య్యచ్చపుజోతినిం దెలియనట్టిడ యై చను నేమి చిత్రమో.

43

తే. దేహి నిత్యుఁడవధ్యుఁడేదేహమందు, నుండియు నశింపఁ డెప్పు డోపాండుతనయ!
దేవురించుచు నీ వెద దిగులు పడకు, మెల్లభూతంబు లియ్యనిఁ ద్రెళ్ళు ననుచు.

44

సీ. స్వీయధర్మంబు నీక్షించి యైనను నీవు, సంభ్రమింపనియట్టిజనుఁడ వగుము
ధర్మానపేత మై తగినయధముకన్నఁ, గలదె శ్రేయ మొకండు క్షుత్రియునకుఁ
ద్రిదివంబుతలుపులు తెఱచుచు నప్రయత్నము గాఁగ వచ్చిన సమరమునకు
నాసించి క్షుత్రియు లగువార లెపుడును, సుఖవంతు లై యుండు చొప్పు విసమె,

తే. నీవు ధర్మానపేత మై నెగడునిట్టి, యుద్ధ మొనరింప మది సేయ కుండు వేని
స్వకులధర్మముఁ గీర్తినిఁ బొసినట్టివాడ వై పాపమును బొందువాడ వగుదు.

45

ఉ. నీ కపకీర్తి లోకమున నిత్యమ యై నెగఁడొందుఁ జేర్చినిం
గైకొని యుండువారి కది కాఁ దగుఁ జావునకన్న మిన్న యై
వీక నెదుర్ప లేక భయవిహ్వలుఁ డై రణ మీఁగె నంచు ని
న్నాకురుముఖ్యు లాడెద రిహి యని నీ కిల లాఘవం బగుఁ.

46

చ. మఱియు నవాచ్యవాదములు మాటికి మాటికి నీడువిద్విషుల్
కఱకరు లై పొనర్చుచును గాటము దూరుచు నీయశక్తిని
న్నెఱపుదు రింతకన్న ధరణీతలమం దొకదుఃఖ ముండునే
మొఱయుఁగ. నున్నవారల కమేయపరాక్రమ! చెప్ప నేటికిన్.

47

క. చచ్చితి వేనియు స్వర్గము, నిచ్చమెయిం బొందు నరి జయింతువ యేనిఁ
వచ్చును సామ్రాజ్యసుఖం, బచ్చుగఁ గృతనిశ్చయుండ వై లెమ్మనికీఁ.

48

క. కొని సమముగ సుఖదుఃఖములును లాభాలాభకంబులు జయాజయముల్
గొనకొని రణ మొనరించిన, నినుఁ బాపం బంటఁ బోదు నిజ మిది పాథా.

49

సీ. ఇది సాంఖ్యవిజ్ఞాన మెఱిగించితిని నీకు, నిత యోగవిజ్ఞాన మిదియు వినుము
కర్మబంధంబులు కడముట్టఁ దెగు దానఁ, బ్రారంభనాశము ప్రత్యవాయ
మిట లేదు కొంచె మే నిది భూరిసంసారభయ మెడఁ బాపి యనయముఁ గాచు
వ్యవసాయి యగుబుద్ధి యగునొక్కఁ డవ్వన, సాయులబుద్ధులు వేయికోట్లు;

తే. వేదవాదనిరతు లవివేకు లైన, వారు స్వర్గాదిభోగసంపదలకన్న
నన్య మొక్కఁడు లే దనునట్టి రగుచుఁ, బలుకుచుందురు విన నింపు గల్గుగ నిట్లు.

క. ఎపుడు గామాత్ములు స్వర్గపరుల్ పశుదారపుత్రకప్రముఖైశ్వ
ర్యపరంబు జన్మకర్మఫ, లపరం బగు నిట్టివాకులలి నెంతు రనఁ. 51

క. ఆవాకుచేత సపహృత, భావులు భోగాదిసౌఖ్యపరు లగువారల్
భోవఁగఁ జాలరు బుద్ధి, దా వైనసమాధియందుఁ దగిలించుటకుఁ. 52

తే. విజయ! త్రైగుణ్యవిషయముల్ వేదములని, నీవు నిర్వృంధ్విడవునత్వనిత్యుడవును
నాత్మవత్తుడవు గుణత్ర యాదిరహితుఁ, డవున విగతయోగక్షేముఁ డవునగమ్ము.

చ. అలుపపునీటియొక్కఁ గొన నైనఫలం బది నల్లడఁ జలం
బులఁ గడు నిండి యున్నకడఁ బొంపిరివోయినయట్లు వేదమం
దలరుఫలంబు బ్రహ్మవిదుఁ డైనమహాత్మునిజ్ఞానచిత్తమం
దెలమి నడంగి యుండు నని యే యెఱుంగం దగు నింద్రసందనా. 54

ఆ. కర్మ మాచరింపఁ గలదు నీ కథికార, మెఱుఁగఁ దత్ఫలప్రతీక్ష తగదు
కర్మఫలమునందుఁ గాకు హేతువు నక, ర్మమునయందు సంగమమును దగదు. 55

చ. భరతకులప్రసీప! సమభావముఁ జేయుచు సిద్ధసిద్ధులఁ
నిరతము సంగముఁ విడిచి నీ వొగి యోగమునందు నిల్చి ని
బ్బరముగ నీశ్వరార్థ మని భక్తి నొనర్చుము సర్వకర్మముల్
పరఁగెడు సిద్ధసిద్ధిసమభావమె యోగము నాఁగ నొప్పెడుఁ. 56

తే. ఫలము నర్గించి చేయుట నలన నధమ, మగుచుఁ గర్మము మిగుల న వ్యయ్యె బుద్ధి
యోగమునకన్న నీ విట్టియోగ మాశ్ర, యింపుము ఫలాశ గలవారు కృపణు లరయ.

సీ. బుద్ధియుక్తు డైనపురుషుండు సుకృతదుష్కృతముల విడనాడ నెంచుఁ గాన
సమరూపబుద్ధియోగమున నీ వుండుము, కర్మకౌశలమె యోగంబు సూపె
పుడమి సర్వసమత్వబుద్ధియుక్తులు కర్మఫలముల విడనాడి ప్రాజ్ఞ లగుచు
మొగి జన్మబాధనిర్ముక్తు లై నిరుపద్ర, వోత్తమపద మొంది యొప్పు చుండు,

తే. మోహకలుషంబు విడిచి నీబుద్ధి యెపుడు, నిర్మలం బగు నప్పుడు నీవు వినిన
దానికిఁ విన నుండినదానికిఁ ఫలముగ నిర్వేద మొండఁ గలవు నిజంబు. 58

తే. ఇంద్రియాధంబులవలన నింద్రియముల, నెల్లయెడలను మరలింప నెవడు చాలి
యుండు నిమ్మహి సమ్మహాయోగి ప్రజ్ఞ, సుప్రతిష్ఠిత మగు నని చూడు మనఘ. 72

తే. సర్వభూతములకు రాత్రి సరణి నప్రసన్న మగుబుద్ధి సంయమి జాగరూకుఁ
డగునుభూతములకువిషయసుఖ మొసంగు, బుద్ధినిశ్చల నగు జూచుమునికిఁగార్థ.

ఉ. అంతట నిండియుం జలన మందనినీరధి నీరు సేరున
లైంతయు నెల్లకామములు నెవ్వనిఁ జొచ్చి విలీన మొందు నో
శాంతినిఁ బొందునాపురుషున త్తముఁ డావిజితేంద్రియుండు లో
నితయు శాంతి లేక చెడు నెంతటివాఁడును గామకామి యై. 74

తే. ఏపురుషుఁడు కామంబుల నెల్లఁ దెల్ల
ముగ విడిచి నిరహంకారుఁడుగను నిర్మ
ముఁడుగ నిస్పృహఁడుగ నుండుపురుషుఁ డతఁడు
శాంతి నొందెడు నని నమ్ము సదమలాత్మ. 75

క. ఇదియే బ్రహ్మప్రాప్తికిఁ, బద మగుస్థితి దీనిఁ బొంది వండితుఁ డగువాఁ
డెద మోహ మొందఁ డీగతి, వదలక నిర్వాణ మందు వర్మము వోవఁ 76

—♦అ-3-కర్మయోగము♦—

వ అని సాంఖ్యయోగం బెఱింగించిన నన్జనుం డిట్లనియె. 77

ఉ కర్మముకంటె జ్ఞాన మధికం బని నీమన మేసి ఘోర మా
కర్మమునందు నేమిటికిఁ గల్గెదు నన్న విమిశ్ర మట్టివా
గర్మముచేత మోహపడఁ గా నొనరించెదు నాకు శ్రేయ మా
నిర్మలధర్మ మొం డిపుడు నిశ్చయముగ బొనరించి చెప్పమా. 78

సీ. అనవుడు భగవంతుఁ డను సాంఖ్యులకు జ్ఞాన,యోగంబునం గర్మయోగులకును
గర్మయోగంబునఁ గల దనుష్ఠానము, ద్వివిధం బనుచు మున్న తెలిపితి నిట
జనుడు కర్మారంభమును జేయ కున్న విజ్ఞానంబునం బొందఁ జాలఁ డరయ
జ్ఞానహీనుం బైననన్యాసమునఁజేసి, మోక్షసంసిద్ధిని బొందు తరిది,

తే. అజ్ఞాఁ డెవడు నెట్లును తుణ మైనఁ గర్మమును బొనర్చక యుండఁ డిప్పుడమి నెల్ల
వాడు స్వాత్మోత్త్య మది లేక ప్రకృతిభవము,లయినగుణములఁ గర్మములాచరించు.

క. ఎవ్వడు కర్మేంద్రియముల, నివ్వటిలం గట్టి విషయనిచయంబు నెదఁ
ప్రేవృత స్మరించు చుండెడు, నవ్వాడు పాపంకెడఁ మృషాచారుఁ డనఁ. 80

తే. ఎవడు జ్ఞానేంద్రియంబుల నెల్ల మాన,నమున నరికట్టి కర్మేంద్రియములఁ గర్మ
యోగమున సత్తుండై చేయుచుండువాఁడు, కైతవచారగునికంటె ఘనుఁడనుమ్మి.

ఉ. కర్మముఁ జేయ కుండుపనికంటెను గర్మము సేత మే లగున్
గర్మము లేనినీ కరయఁ గాఁ ననుయోత్రయు నప్రసిద్ధ మా
గర్మ మగున్ మఖార్థ మది గా కెతిరంబున లోక మంతయున్
శర్మనిబద్ధ మైశ్వరము కర్మ మొనర్చుము నీ వసంగుఁ డై. 82

క. మున్ను ప్రజావతి శ్రాజల్, జన్నంబులతో సృజించి నదయుం డై యీ
జన్మముల వృద్ధి నొందుడు, జన్మము లిష్టములు మీ కొనంగెడు ననియెన్. 83

సీ. జనులార! మీర లీజన్మములను వేలుపుల భజింపుడు వార లలరి మిమ్ము
భావించు రిటు పరస్పరము సంభావిత, లై పరం బగు శ్రేయ మందఁ గలరు
యజ్ఞభావిత బగునాదేవతలు మీకు, నిష్కారభోగము లిచ్చు చుండు
వార లిచ్చినవాని వారి కీ కనుభవిం,చుచు నుండు వాడె పో హోరు డరయ,

తే. యజ్ఞశిష్టాన్నము భుజించునట్టినుజను, లెల్ల కిల్లివములఁ బాసి యెసఁగు చుండు
తమనిమి త్తమ వంటకం బమరుచుకొను, వారు పాపంబులం బొంది వసరు చుండు. 84

ఉ. భూతము లెల్ల నన్నమునఁ బుట్టెడు నన్నము వృష్టిసంభవం
లై. తగు వృష్టి యజ్ఞమున నయ్యెడు యజ్ఞము కర్మకాండని
గ్యాతము కర్మకాండ మది బ్రహ్మభవం బలబ్రహ్మ మక్షర
ఖ్యాతము గాన సర్వగత మయ్యును బ్రహ్మము యజ్ఞమం దగున్. 85

తే. ఇట్లు వర్తించుచక్రము నెవడు లోక, మునఁ బ్రవర్తింపజేయఁజొపురుఁ డతఁడే
కలువజీవనుఁ డింద్రియ గ్రామరతుఁడు, నగుచు రిత్తగ జీవించి నట్టి డగును. 86

సీ. ఎవఁ డాత్మరతుఁ డాత్మతృప్తుఁడు నాత్మసంతృప్తుఁ డై యుండు నుత్కృష్టగతుల
నమ్మానవునకుఁ గార్యం బొక్కఁడును లేదు, జగతిఁ గర్మంబును జలుపు దానఁ
గలుగుఫలము లేదు నలుప కుండినదాన, నెట్టియస్థము నేని లేదు
స్వార్థంబుపొంట భూతా శ్రేయం బొనరించు, కార్యం బొకండును గాని లేదు,

తే. కావున నీ వసక్తుడవై విడవక, చేయఁ దగు నని కర్మముం జేయు మనఁఘ !
పూరుఁడు డసక్తుడై చేసి పుణ్యకర్మ, మునుబరంధామమునబొందుననియెఱుంగుము.

క. జనకాదులు కర్మముచే, తన సిద్ధిని బడసి రీవు తగ లోన జగ
జ్జనసంగ్రహ మారసి యై, నను గర్మము సేయఁ దగుదు నలుపుగఁ బార్థా. 87

తే. అవనిపై శ్రేష్ఠుఁ డే దేది యాచరించు, నితరజనుఁ డది యది మది హితవు నేయు
నతనికేది ప్రమాణమైయలరుచుండు, జగమునకు నద్ది యె ప్రమాణమగుచునుండు.

సీ. ముల్లోకములనాకుఁ బొనరింపఁ దగినకర్మ మొకించుకయు లేదు మఱియుఁ బొందఁ
బడని దై యింకఁ బొంద వలసినయది. లే. ద, టయినను గర్మమునంద యుండు

- నెపు డేని ప్రాల్మాల కేను గర్భమునందు, వర్తింప కుందు నే వసుధజనులు
సర్వవిధంబులం జనునాదుమాన్దమే, యనునరితురు గదె యనవరతము,
- తే. నేను గర్భము సేయక నిలుతు నేని, జగము నట్లయి చెడు వర్ణసంకరమున
కేన తలపోయఁ గర్త నై యెల్ల ప్రజలఁ, జెఱచినట్టి డ నగుదు నోశ్వేతవాహ. 90
- ఆ. కర్మసక్తు లగుచుఁ గడఁగి యవిద్వాంసు, తెల్లు చేయుచుండు రట్ల లోక
సంగ్రహంబుఁ గోరి సక్తిలే కెల్లవి, ద్వాంసు లాచరింప వలయుఁ గ్రియలు. 91
- తే. అజ్ఞులును గర్మసంగులు నై నవారి, నెఱిగి విద్వాంసుఁ డగుజనుం డపుడు బుద్ధి
భేదము జనింపఁ జేయఁ గా రాదు కర్మయుక్తుడై చేసి చేయింప నొప్పు ననఘ.
- సీ. ప్రకృతిగుణంబులక బహువిధంబులు గాఁగ, నలిపెడుకర్మసంఘయమునకు న
హంకారమూఢాత్ముఁ డగువాఁ డెప్పుడు నేనె, కర్త నంచుఁ దలంచు నార్తి గూర
గుణకర్మముల నేర్చుకొనుటయందుం దత్త్వ, మెఱుంగువాఁడు గుణంబులెల్లగుణము
లగుతమకార్యములందు వర్తించెడు, నని యెఱుంగుచు సక్తి నొనరుడఁ డెదఁ,
- తే. బ్రకృతిగుణమూఢులు గుణకర్మములయందు, సక్తు లగుదురుమందులజ్ఞులొకింత
తెలియనట్టివా రంతయుఁ దెలిసినట్టి, యతఁడు చలియింపఁ జేయరా దట్టివారి. 93
- తే. ఇట్లు తెఱిగినమనమున నీవు సర్వకర్మములును నాయందుంచి నిర్మముఁడు ని
రాశియును నయి సంతాప మవలఁద్రోచి, యేచి యుద్ధం బొనర్చుము లేచి యివుడు.
- ఉ. ఏజను లిట్టి నాదుమత మేప్పుడు తప్పని పెప్ప కెంతయుం
దే జగు శ్చెద్దతో నలువ నిల్తుకొ వారలు కర్మముక్తులై
రాజులుచుండు రేజను లరాశిమతిం దెగనాడి చూడరో
యాజను లజ్జలై చెడినయట్టియచేతను లంచు నెంచుమా. 95
- ఆ. జ్ఞానవంతుఁ డైనఁ గాని స్వప్రకృతిక, ననుగుణముగఁ బనుల నాచరించు
ప్రాణికోటు లెల్లఁ బ్రకృతి ననుసరించు, నిచట నిగ్రహం బ దేమి సేయు. 96
- తే. జ్ఞానకర్మేంద్రియార్థసంఘయమునందు, రాగమును ద్వేషమునుద్రోయరానివగుచుఁ
బొందుపడెఁ గానఁ దద్వృత్తిమందు నుండ, రాదు పరిపంథు లయ్యవి ప్రజల కెప్పుడు.
- క. పరికింప స్వసమీప మగు, పరధర్మముకంటె గుణము వడయని దై నక
నరము స్వధర్మ మ్మందుక, మరణము మే లొండు భయసమాప్తత కుగుటక. 98
- వ. అనిన సర్జనుం డిట్లనియె. 99
- తే. కోరుకొనకుండుమునుబలాత్కారముగ ని, యోనతుఁడువోలెఁబురుషుఁడీయోజ దేని
వలనఁ బ్రేరింపఁ బడుచుఁ బాపం బొనర్చు, నానతి మృదులుముఁ గృష్ణుఁ డనియె నిట్లు.

సీ. ఇది రజోగృణమున నుదయ మందినకామమున నగు దానికిఁ గనము తృప్తి
యది క్రోధమున నై మహాపాపమూల మా, నీవు వైరిగ దాని నెఱుఁగు మిందు
పొగచేత ననలంబుఁ బొదువబడినయట్లు, మలముచే ముకురంబు మఱుఁగువడిన
యట్లు మావిచే గర్భ మావృతం బగునట్లు, కామముచే బ్రోణకప్ప వడియె,
తే. జ్ఞాని నిత్యవైరియై మహాశాన్వరూప, మైనదియుఁ బొంద నర్హము కానిదియును
దృష్టి చెందనిదియు నగునిట్టికామమునను బురుషుల జ్ఞానము పొదువఁ బడును.

మ. మనముక బుద్ధియు నింద్రియంబులును గామవ్యాధి కత్తాయత
త్వనిరూఢిం బొలుపొందు నబ్బలమునక వర్తించునక్కామ మె
ల్లను విజ్ఞానముఁ గప్పిపుచ్చి జనునిక మోహాంధకారంబునక
మునుఁగం జేయు నట్రుచు నీ కెఱుంగ నొప్పుం జిత్తిమం దిప్పమనె. 102

తే. కాన నీ వాది నింద్రియగణము గెలిచి, జ్ఞానవిజ్ఞాననాశక మైనదియును
బాపరూప మైనదియు నై పరఁగుచున్న, కామము నశింప జేయుము కడిమి మెఱిసి.

చ. తనవున నింద్రియంబులు ప్రధానము లయ్యెడు వానికన్న న
మృత మగు దానికన్న గరిమం దగు కేముషీ దానికన్న హ
చ్చనఁ బడు నాత్మ ని క్లెఱుంగ నై మతిచే మన మాఁగఁ బట్టి కై
కొనఁ దగనట్టికామ మనుభూరితరాహిత్యుని జయిపుమా. 104

—॥ అ. 4-జ్ఞానయోగము. ॥—

ప. అని కర్మయోగం జెఱింగించి భగవంతుండు వెండియు. 105

తే. అవ్యయం బగునీయోగ మాదికాల, నుండు నే వివస్వంతునకుఁ దెలియఁగ
నానతిచ్చితి నిచ్చమై నతిండు మనువు, నకుఁ దెలిపె నాతఁ డిత్వాకునకు వచించె. 106

తే. ఇటు పరంపరాప్రాప్తి మై యెనక మెనఁగు, నీని రాజన్య లెల్లరుఁ దెలిసికొనిరి
పెద్దకాలంబునకు వెనకఁ బృథివి సట్టి, యోగము ప్రణవ మై పోయె నోయిపార్థ.

క. నాకుఁ జెలియు భక్తిఁడె వగు, నీ కపు జెఱింగించినాడ నే నాయోగం
బోకిట్టి! యుత్తిమోత్తిమ, మై కడఁగెడునిదిరహస్యమగు నెఱుఁగు మెదన్. 108

చ. అనిన సర్వముం డి ట్లనియె. 109

క. ఇపు డిపుడు నీవు పుట్టితి, వెపుడో సర్గాదఁ బుట్టె నినుఁ డీయర్థం
బపురూప మెట్లు నమ్ముదు, నపు డీ వారవికఁ జెప్పినది యిది యనుచున్. 110

ప. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె. 111

తే. ఏగానాకును నీకు ననేకజన్మము లవి నాకుఁ దెలియు నీకుఁ దెలియ వజాడ
నవ్యయాత్ముడ భూతేశుఁ డయ్య న్నప్రకృతి సభిషించి జన్మింతు నే స్వమాయ.

- క. ఎప్పుడు ధర్మక్షానియు, నెప్పుడు ధర్మరాభివృద్ధి యెనకం బగునో
యప్పుడు సేవేవుడు నను నే, నొప్పుగఁ బుట్టించుకొందు నోకుదుముభ్యా. 113
- క. సజ్జనవర్ధరక్షణము నొనర్చునసశత్రుణులు నలువఁగ ధర్మం
బిజ్జగతి నిలువఁ బెట్టగఁ, నజ్జన కే ప్రతియుగంబునఁ దుదయింతున్. 114
- ఉ. ఇట్లులు తత్త్వబుద్ధిమెయి నెవ్వఁడు నా కగుడనకర్మముల్
నెట్లన దివ్యమంగళము లే యని లోఁ దెలియంగఁ జూచునో
యట్టిజనులు మేను విడనాడి యనంతరమందు వెండియుం
బుట్టువు నొందఁ బోక ననుఁ బొందుఁ బరంతప ! ముక్తిసంగుఁడై. 115
- తే. వీతరాగభయోక్తులు లై తలిర్చి, యెపుడు మన్మయుల్ న న్నాశ్రయించి పెట్టు
మందొక్కఁ తపంబును బొంది పూతు, లగుచు మద్యావమును గాంచి రాబకింతె.
- సీ. ఎవ రెవ్వధగబుల నెంచి సేవీతురో, యేచు వారి ననుగ్రహింతు నట్లై
మనజు లగడింతు నామార్గమే సర్వప్రకారంబులం బట్టి తీరఁ గలరు
కర్మజు బగుసిగ్ధి గలుగు మాచుపలోకమున నొకింతితికాలమునను గానఁ
దత్ఫలాపేక్షలు లై తవిలి ప్రార్థించుచు, నింద్రాదుల యజుంతు రిందలిజను, ..
- తే. లబుర గుణకర్మములవిభాగముల నేను, నాల్గువర్ణంబులు సృజించినాడ సృష్టి
కర్త నై చ న న న న విష్ణుఁ గాఁగ, సర్వయునిఁ గాఁగఁ దెలియు మధ్యాత్మశ్రీ క్రి.
- ఉ. కర్మము లగుఁగఁ గల్గుచు నగుఁ గర్మఫలస్పృహ నాకు లే దటం
చర్చిలి న నైవగ డొంగు నాతఁడు కట్టువడం డొకొప్పఁడు
గర్భచదుంగుచే నిమిలు గాంచి పొనర్చిరి ముక్ ముముక్షువుల్
కర్మము లట్టిపూర్వకృతకర్మములగా బొనరంపు మీపునున్. 118
- తే. కర్మ ము నేమి మితియు సకర్మ మనఁగ, నేమి యని పండితులును మోహింతు రిందు
దేవఁ డలిసి, సగుణులు దెరలు నట్టికర్మవిధి మెల్ల నీ కెఱుంగ న్వచింతు. 119
- ఆ. కర్మ మిట్ల దని వికర్మంబు దా నిట్టిదని యకర్మ మిట్ల దని యథార్థ
మనఁగఁ నలయుఁ జువ్వె యెవ్వరికేనియు, గర్మగతి దలంప గహన మగును. 120
- సీ. కర్మమునందు సకర్మ మకర్మమునందు గర్మము నెవ్వఁ డరియు వాడు
మనుజులందుఁ బుద్ధిమంతుండు యోగియు, సకలకర్మములను జలిఫెనట్టె
డరియ నెవ్వనిచేతె లన్నియుఁ గామసంకిల్పవర్జితము లై కానఁబడునో
వాని బుధుల్ జ్ఞానవహ్నినిర్దిగ్ధకర్మనిఁ బండితునిఁ గాఁగ ననుచు నుండ్రు,
- తే. కర్మఫలసంగమును వీడి నిర్మలమతి, నిత్యత్మపుఁడై యాశ్రియాన్వితుఁడు గాక
కర్మములు చేయునట్టి యై కానఁబడియు, సతఁ డొకంతయుఁ జేయనియట్టివాడు.

- ఆ. స్పృహయొకింత లేక చిత్రము నాత్మయు, నాగి పట్టి సర్వ మగుపరిగ్రహమును విడిచి కేవలము మేను నిల్చి నౌ, గర్భ మాచరింపఁ గలుగ దళుము.
- సీ. తనయంత వచ్చినదాన సంతుష్టఁడై, ద్వంద్వంబులం దెఱ్ఱఁ దగులు వడక విగతమత్సరుఁడయి తగిసిద్ధసిద్ధుల, సమత వహించి కర్మము నొనర్చి బద్ధుండు గా కుండఁ బరికింప విగతసంగుఁడు ముక్తుఁడును జ్ఞానగు స్తచిత్తుఁడవువానియజ్ఞార్థ మైనకర్మము సమగ్రకము గా మాయు బంధకము గాక, తే. బ్రహ్మ మర్పణపాత్రము బ్రహ్మము హవి, బ్రహ్మ మగ్ని యాజకుఁడును బ్రహ్మమెన్న బ్రహ్మకర్తనమాధి యై గ్రాలునతఁడు, పొందుఫలమును బ్రహ్మమేపురుషవర్స. 123
- ఆ. దేవతలను గూర్చి కావించె యజ్ఞంబు, యోగు లై నకొందఁ బుర్వ నాత్మ నాత్మచేత బ్రహ్మ మననగ్ని ఔత్సాహ్యమునందు వేల్పుచుండు కొందఁ బునఘ
- ఆ. సంతుమాగుల్లందు శ్రవణాదు లగునింద్రియముల వేల్పుచుండు రన్య లింద్రి యాగుల్లందు నితరు లరసి వేల్తురును శబ్దాదివిషయములను నలరుఁడెరివి. 125
- తే. గరిమ సర్వోద్రియంబులకర్మములును, బ్రసరణాదిక ప్రాణకర్మములుఁ గొందఁ జాత్మసంయమయోగాగ్నియందు వేల్తు, రనిశమును జ్ఞాననీపిత మయినయంత. 126
- తే. యతులు తీక్ష్ణీకృత స్రుతు లగుచుఁ గొంద, అవని ద్రవ్యయజ్ఞముఁ దపోయజ్ఞయోగ యజ్ఞములు వరస్సాధ్యాయయజ్ఞ మవల, జ్ఞానయజ్ఞము నొనరింపు సవ్యసాచి. 127
- శా. ప్రాణంబుం దగ నయ్యపానమున నిల్పిం బూరకాఖ్యంబు నాఁ బ్రాణంబుండు నపానము నిలుపఁ గా నౌ రేచకాఖ్యంబు నాఁ బ్రాణాపానగతిప్రసిగ్రహ మొనర్పఁ గుంభకాఖ్యంబు నాఁ బ్రాణాయామ మొనర్తు రన్య లిలఁ దాత్పర్యంబున నివ్వంటివే. 128
- క. కొందఱు నియతాశారులు, పొందుగఁ బ్రాణములు ప్రాణముల వేల్తురు వీ రందఱు యజ్ఞవిదుల్ పొల్పొందె రిల యజ్ఞనాశితోగ్రకలుషు లై. 129
- తే. యజ్ఞశిష్టావృతం బానినట్టివారు, నడయుదుగు సనాతన మైనబ్రహ్మపదము నొంఱొకఁడు యజ్ఞ మొనరింపకుండువాని, కిహము లేదన్నచో బర మెట్లు కలుగు.
- తే. వేదముఖమున నిగతి విస్తరింప, బడియె బహువిధయజ్ఞముల్ వాని నెల్ల నెఱుంగు శర్మజము లని యి ట్లెఱిగి జేసి, బంధము క్షుడ వయ్యె దోపార్థ! నీవు.
- తే. అఖలకర్మములుఁ జ్ఞానమందు లీన, మగుచు నుండును గాన నీయ్యవనియందు ద్రవ్యయజ్ఞంబుకన్న వరంబు జ్ఞాన, యజ్ఞ మని నీ వెఱుంగు మోయమలచిత్త. 132
- మ. ప్రణుతం బై తగునాత్మ నీ వెఱుంగు మోపాండుక్షి తీశాత్మజః ప్రణిపాతంబును సేవయుఁ మఱి పరిపూర్ణంబుఁ గావించినం

- బ్రణయం బేర్పడ నీకు జ్ఞానమును దత్తజ్ఞుల్ వచి త్రీపుర
ద్వనశక్తిం గొని యిట్లుమోహమును బొందం బో వి కెల్లప్పుడున్. 138
- క. విను మట్టిజ్ఞానమహిమం, గొని నీవు సమస్తభూతకోటుల నెల్లం
గనుగొనఁ గ శక్తిఁ గలవై, యనుపొందుదు వాల్మీయందు నటు నాయందున్.
- ఆ. పాపు లయినయట్టి వారిలో నెల్లర,కంటె నీవు పాపకాగి వయిన
జ్ఞాన మనెడుప్లవముఁ బూనితివే నెల్ల, వృజినజలధి సంతరింపఁ గలవు. 135
- క. జ్వలించుచున్న యింధనముల నెల్ల నీలు సేయుపాలుపునఁ గర్మం
బుల నెల్ల నీలు సేయుం, గల దాజ్ఞానాన్ని వింటె కౌరవముఖ్యా. 136
- సీ. జ్ఞానముతోఁ దుల్య మైనదియుఁ బవిత్రమైనదియును నొకం డవని లేదు
తడవులకుం దానిఁ దాన పొందును యోగముల సిద్ధుఁడైనముముక్షు వాల్మీ
శ్రద్ధయునుం దత్పరత్వ మింద్రియనిగ్రహము గల్గి నరుడు జ్ఞానమున నొప్పు
విజ్ఞాన మమరినవెనుక నింతటిలోనఁ, బర పైనశాంతినిఁ బడయు నతఁడు,
- తే. శ్రద్ధ లేనట్టి డజ్ఞుడు సంశయాత్మగలుగునట్టిడు చెడుదురు శైలియ నేందు
నందఱకు మేటి యగుసంశయాత్మనకును, లేదిహంబుఁ బరంబును లేదు ఘఖము.
- తే. యోగమునఁజేసి కర్మము లుజ్జగించి, జ్ఞానసంఛిన్నసంశయం దైనయాత్మ
వంతు నెప్పుడు కర్మముల్ బద్ధునిఁ గను, జేయఁ జాల వెఱుంగు మోశ్వేతవాహా!.
- తే. కాన నజ్ఞానమునఁ బట్టి మానసమున, నంఢికొని యున్ననీసంశయంబు జ్ఞాన
ఖడ్గమునఁ గోసి కర్మయోగమును బట్టి, యుద్ధమున కీవు గడకట్టు మోయిపాగ.
- ♦ అ. 5-కర్మసన్యాసయోగము. ♦—
- వ. అని యుపదేశించిన జ్ఞానయోగంబు విని యర్జునండు. 140
- తే. కర్మసన్యాసము నచివి కర్మయోగమును నచియి చుంటివి వెండియును ముకుంద
వీనిలో నేని క్రేయమోదాని నొకడ, నిశ్చితము చేసి చెప్పము నేను వినఁగ. 141
- వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె. 142
- తే. ఆలకింపుము కర్మసన్యాసకర్మ,యోగములు రెండును మోక్ష మొసంగు నట్టి
కర్మసన్యాసమునకంటె గర్మయోగముధిక మని యెంచు మారెంటియందు విజయ.
- సీ. ద్వేషంబుఁ గాంక్షయు వీషు నెవ్వడు వాడు,నిత్యసన్యాసి నా నెడఁగ బడును
ద్యంధ్యంబులం బాయుదాన నాతఁడు సుఖముగ బంధమున నుండి ముక్తుఁ డగును
సాంఖ్యము కర్మము చచ్చింపు వే అని, బాలురు పండితుల్ పలుక రట్టు
లా దొండు తెన్నగ నభ్యసించినవాడు,పొందు రెంటిఫలంబు పొందు పడఁగ,

తే. సాంఖ్యమున బొందఁ గలయత్నిసాసమందఁ, గలుగుయోగమున దానివలనసాంఖ్య
యోగములు రెండునరయంగనొక్కడంచు, జూచు నెవ్వఁడువాడెల్లజూచువాడె.

క. అతికష్ట మయోగమున, క్షితిపై సన్యాస మొందఁ జేరుట యోగా
న్వీతుఁ డగుముని తృప్తిహ్యము, సతులితగతిఁ గన్నఁ దెలుచు సంతన పొందున్.

తే. యోగయుక్తుడు విజితేంద్రియుండు విజిత, దేహుడు విశుద్ధసత్త్వఁడై తేజరిల్లి
యశులభూతాత్మభూతాత్మఁ డగుచుఁ గర్మమారించియు దానితోనంటువడఁడు.

మ. కనుచు నివించు స్పృశించుచు న్నడచుచుఁ ఘ్రాణించుచు న్మృక్కుచుఁ
గొనుచు స్వీడుచు నూర్చుచుం బలుకుచుం గూర్కొందుచుం గంటితే
ప్పను బై కెత్తుచు వ్రాల్చు చింద్రియము లాపై నింద్రియార్థంబు లొం
దును నేఁ జేయ నలగుచు నెంచు మది యుక్తుం డాత్మతత్త్విజ్ఞఁ డై. 147

సీ. ఫలసంగమును వీడి బ్రహ్మార్పణము గాఁగ, సకలకర్మములును సలుపువానిఁ
బాసంబు లంటవు పద్మపత్రంబును, సలిలంబు లంటనిచందమునను
యోగీులు సంగంబు నుజ్జగించుచు నాత్మ, శుద్ధికై మనముచే బుద్ధిచేతఁ
దనవుచేతను మమత్వమును వీడినయింద్రియమలచేఁ గర్మము లాచరింతు,
ఆ. యోగి కర్మఫలము నుజ్జగించుచు స్థిర, సంభవించునట్లు శాంతి నొందుఁ
గ్గామి యగుచు యోగి గానివాడు ఫలప్రసక్తి బంధు డగును సంతతింబు. 148

తే. తెలివిఁ గర్తృత్వకారయత్నత్వములను, నైకొనక జితేంద్రియుఁ డెల్లకర్మములను
విడి నవద్యారపురమనం బడెనుదేహ, మోదుఁ బొందుగ నివసించు సమలచరిత.

తే. తలపఁ గర్తృత్వమునుగర్మములునుగర్మ, ఫలమునంగయోగమును మహాప్రభువు లోక
మునకుఁగా నృజయింపఁడు పొనఁగు సంతి, యును స్వభావమునంతేసి యొసరుచుండు.

క. ఎవ్వనిపాపము పుణ్యము, సవ్యభుషణు గ్రహంపఁ బూసఁ డజ్ఞానమునం
గవ్వఁబడుజ్ఞానమందున, నివృత్తిలుక జగతువులకు నెఱి మోహంబుక. 151

క. జ్ఞానమున నెవ్వ రాత్మాజ్ఞానము నశియింపఁ జేయఁ జాలుదురోతద్
జ్ఞానము వారికి రవివలె, గానంబడి వెలుంగఁ జేయుఁ గదె పరమం బై. 152

తే. జ్ఞాననిర్మూలకల్మషు లైనవారు, బ్రహ్మమున బుద్ధి నిలిపియు బ్రహ్మనిష్ఠు
లయ్యు బ్రహ్మపరాయణు లయ్యు బ్రహ్మ, మయ్యు సపునరావృత్తిని నందఁ గలరు.

తే. విద్య విసయంబు గలిగినవిప్రనందు, గోవునందును గజమందుఁ గుక్కయందుఁ
గుక్కఁ దినువానియందును నొక్కచూప, చేయు చుందురు పండితుల్ శ్వేతవాహ.

సీ. సమభావమున నేరిస్వారత ముండునో వారు, నిర్జితజన్ము లై నెగడి యింద
బ్రహ్మంబు సమము నిష్కాసంబు గావున, బ్రహ్మమునం దున్నవారగుదురు

బ్రహ్మనిష్ఠుం డగు బ్రహ్మవిదుం డస, మూఁడు డై స్థిరబుద్ధి పొందునడగఁ
బ్రయ మైనయెడల నప్రియ మైనయెడల సం, తోషదుఃఖంబులఁ దొడరఁ జూడు,
తే. బ్రాహ్మవిషయంబులంజిక్కువడఁకెవండు, భావముననుఖంచునో వాడు బ్రహ్మయోగ
మునసమాహితచిత్తుడై యనభవింపఁ, గలడు తా నక్షయనుఖంబు సలలితాత్మ.
తే. వినము విషయేం ద్రియస్పర్శమునను బుట్టి, మొదలు తుది గల్గికడుదుఃఖములకు నెల్ల
మూల మగుభోగములయందుబుద్ధి సేయఁబోడుబుధుడనియెఱుఁగు మోక్షోడి నీవు.

క. కామక్రోధోద్భవ మై, భీమం బగువేగ మొడలు విడుటకు ము న్నీ
భూమి సహింపఁగ శక్తుం, డామనుజుడ సతము యుక్తుఁడగు సుఖయు నగున్. 157

సీ. అంతస్సుఖుం డంతతారాముఁ డంతఃప్ర, కాశుఁ డై యెవ్వఁడు గ్రాలు చుండు
బ్రహ్మభూతుఁ డయి పరగి పొందును బ్రహ్మ, నిర్వాణ మాయోగినేత యింద
ఋషులు పృక్షీణకల్పఘం లయి చిన్నసం, శయ్య లయి నియతాత్మ్య లయి నమస్త
భూతహితరతు లై పొందుగం బొందుదు, రా బ్రహ్మనిర్వాణ మట్లు మఱియుఁ,

తే. గామమును గ్రోధమును వీడఁ గలిగి నియత

చిత్తులై విదితాత్మ్యులై చెలఁగు నట్టి

యతులు బ్రదికియుఁ జచ్చియు నందఁ గలరు

మోక్షపద మని యెఱుఁగు మోక్షుల మూర్తి.

158

సీ. బయలఁ ద్రోయుచు బహిర్భావవిషయంబుల, భ్రామధ్యమున నిల్చి పొసఁగ దృష్టి
నాసాంతరమునఁ బ్రాణము సపానంబును, సమములు గా నాడ సలిపి యింద్రి
యములు మనము బుద్ధి నరికట్టి మోక్షప, రాయణుం డయి యుండునట్టిహాని
కోర్కియుఁ భయమును గ్రోధంబు విడనాడి, నిత్యముక్తుం డయి నెగడఁ బడుచు,

తే. నఖలయజ్ఞతపోభోక్త యనియు మఱియు, నఖలలోకమహేశ్వరుం డనియు నఖల
భూతజాలసుహృదుఁ డని బుద్ధి నన్ను, బోలఁ గ నెఱింగి శాంతిని బొందు ననఘ.

—॥ ౮. 6 — ఆత్మ సంయమ యోగము —

న. అని యిట్లు కర్మసన్యాసయోగం జెరింగించి భగవంతుండు వెండియు. 160

తే. ఫలముఁ గోరక నిచ్చలు సలుపఁ దగిన, కర్మముల నెల్ల సలిపెడుకర్మి యెవ్వఁ
డతెనుసన్యాసియునుయోగియునుగాని, యక్రియుండుననగ్నియునతఁడు గాడు.

తే. ఏది సన్యాసముగఁ జెద్దలెంచుచుండు, యోగముగ దాని నెఱుఁగమీ యుల్లమందు
స్వస్త సంకల్పుఁడై యుండనిచ్చివాడు, యోగి నాఁ బడఁ దెచ్చును నోగుణాభ్య. 162

ఆ. ఆరుగుత్తమునికి సలకర్మమును యోగ, కారణం బబుండు ధీరులట్టి
యోగమం దెసగుయోగికి శమ మది, కారణంబ యగును గౌరవేంద్ర. 163

నిలుపుకొనఁ జాలు నెప్పు డానలలితమతి

యుక్తుఁ డని చెప్ప నొప్పు నియుర్వియందు.

172

క. యతచిత్తుం డియి యోగం, ఐతికనవరి యాగియీత్మ యనిలరిహిత మా

క్షితియాదు వెలుగుదీపము,గతి చలనము లేక యుండుఁ గారవముఖ్యా. 173

స. ఘనయోగ నెవచేతి నిరుద్ధ మగుచిత్తి, మేయోగమున సుఖయించు చుండు

నాత్మ నాత్మం జూచునట్టిఁ పై నేయోగ, మున నాత్మసంతుష్టఁ బొందు చుండు

నాత్మగతిక మత్తేంద్రియమును బుద్ధిగ్రహ్యమగుసుఖ మేయోగమం దెఱుంగు

నేయోగమున నుండి యీయోగి తద్భావమున నుండి చలియింపఁ బోవ కుండు,

తే. నేది పొంది యితరిలాభ మొంచఁ డధిక, మనచు నెందుండి ఘనదుఃఖ మైనఁ గదలఁ

డిదియె దుఃఖయోగములేనియట్టియోగ, మనియెఱిఁగిదానిఁదొడర,నొనలరుమతిని.

మ. ఘనసంగిల్పసముద్భవంబు లగునక్కా మంబు లెల్లం ద్యజం

చి నెఱిం గట్టి దిశే గ్రయంబుల భృతిగ జెల్వొందుబుద్ధి మనం

బు నిజాత్మస్థము గా నొచ్చ గరిమంబుం బూని యీత్మేతరం

బు నొకంతెనియుఁ జుం తేయ కెప్పుడూ బొల్పొంది నొ యోగి యై. 175

తే. చంచలం బసరిం బగున్వారిత మెట్ల,యెట్టిరీతిగఁ జరియించు నట్టి యట్టి

రీతినండి మరల్చి విఖ్యాతి మెఱయ, నాత్మవశమున నిలువఁగ నగున బాధ. 176

స. శాంతమనస్కుఁడు శాంతిరజా డుత్తి,ముఁ డకల్మషుఁడు బ్రహ్మభూతుఁ డైన

యోగి నుత్తిమసుఖ ముందు నిగ్గతి నాత్మియోగమునం గూర్చు చున్నవాడు

విగతకల్మషుఁ డియి వెలసినయోగి బ్రహ్మస్వర్గ మత్యంత మైచసుఖము

పొందు సనాయాసముగ నెల్లప్పుడూ యోగ,యుక్తాత్మఁ డంతయు నొప్పుమీఱ,

తే. సంతతిను సమదర్శనుం డగుటఁ జెసి, తనదునాత్మను సర్వభూతిములయందు

సర్వభూతిములుం దనదమలాత్మ, యందు వీక్షించు చుండు నహర్నిశంబు. 177

క. సర్వమునందును నన్ను, సర్వము నాయుం దెవండు సమ్యగ్దత్తుల్

పర్వంగఁ గను నతినిక నే, నుర్వరి నా కలిఁడు లేక యుండుము తెలియన్. 178

తే. ఎవ్వఁ డేకత్వమును బొంది యెల్లభూతి,విత్తి నెనఁగెడుచున్న నేవించు చుండు

సమ్యహయోగి సర్వవిధిములఁ దిరు,గాడు చున్నను నాయంద క్కూడి మెలఁగు.

తే. ఎందునాత్మోపమాభావమొందియెవఁడు, సుఖముగాని దుఃఖముగాని సొరిది సమత

సరియుచుండునొ యోగి యై యలరునతిఁడు, పరముడనుచుఁదలంపఁగఁబడినవాడు.

మ. అనిన సేర్పనుం డి ట్లనియై.

181

మ. సమతం జెప్పితి విట్టియోగ మఖలేశా! నే మనశ్చంచల

త్వమునం దానిస్థిరస్థితి గలుగఁజూ వర్తింతు నోశ్శవ్త్వ ! చి

త్రిము లోలంబు ప్రమాధియు బ్రబలముం దన్నిగ్రహం జెన్న

గ్రమదున్నిగ్రహ మట్లు దుష్కరముగాఁ గన్గొందు చెందాబునన్

వ. అనిన భగవంతు డిట్లనియె.

తే. సంద్రియము లేదు మనము చంచలము గాన, నిగ్రహింప సశక్తము నేనెఱుఁగుదు

నైన వైరాగ్యమునను సభ్యాసమునను, వశిమగా దానిఁ గెల్గొనవచ్చు విజయ.

తే. సాయతాత్మియై గాకున్నట్లనిన విడచు, యోగమనినాదునట్టియ మ్మోగ మనము ను

పాయమున గెల్చి యత్నులు పరిగఁ జేసి, నట్టఁ డగునేని పొంద శక్తింబు సూపె.

స. అనవుడు నష్టనం డను నిల్లు శ్రద్ధాస, మన్వితం డయ్యుఁ బ్రయత్నశూన్యుఁ

డయి యోగసంసిద్ధి పొందఁ జూచి యోగ, చలితాత్ముడై తుదినమయమందు

నేగతి నొందెడు నెఱిగింపుము నిగా శ్ర, ముండు బ్రహ్మమార్గసంయోగమందు

నొగి మోహమునుబోగి భుభుయనిభ్రష్టఁడై, చిన్నాభ్రమట్టులు చెడఁడుగదవె,

తే. చెఱ్ఱు మీసగియోగంబు నిశ్చేషముగను, దీర్చుటకు నీవ తగుదువు దీని నన్యు

లెవ్వరుం దీర్చఁ జాలదు కృష్ణ యనిన, నష్టన న క్షిప్తు వచియిం చెనచ్యుతుండు. 186

క. ఇందును నందు విచారె, గొప్ప పుష్కటికఁ గాని యోగభ్రష్టు

డై నెం గల్యాణము, పొందుగఁ గావించువాఁడు పొంగఁడు చెడుగుల్. 187

తే. పుణ్యకృత్తులలోకముల్ పొంది యగుదు, బహుళసమలుగడి యోగవిభ్రష్టఁడైన

వాఁడు శుచులు శ్రీముఖులై వఱులువాఁ, గేహమున వెడియుగ బుట్టి కీర్తి గాంచు.

తే. అట్లు కాదేని ధీమంతు లైనయోగి, నర్గులకులంబునను ప్రభవంబు నొందు

నిట్టిజన్మము లోకమం దేది కలదో, యది కడుంగను దుర్లభ మగును సూపె. 189

సీ. ఆజన్మమునయందు సతతంబు వ్రాక్తి నజన్మ, బుద్ధిసంయోగింబు పొందఁ గలుగు

సంచన సుసిద్ధి సంచుటకై వెడి, యను సుప్రయత్నము పానరుచు గద

యవశం డయ్యును బూర్వభవగతాభ్యాసము, నలస నాకర్షింప బడును దెలియ

యోగజ్ఞానునై యుండునాశించు, ప్రకృతి ప్రతిపత్తి నతిక్రమించు,

తే. నందునన్ శుద్ధకిర్తిఘం డయి యనేక

జన్మసంసిద్ధి గలఁడయి జతనమునను

యోగమున యతిమానుడై యుండుయోగి

పరమగతి నొంగు ననదు లో నరయు మనఘ.

క. ఎన్నఁ యోగి తపస్సుల, కన్న స్మంత్రాదిశాస్త్రకలితులకన్నఁ

సన్నతకర్మిప్రవరుల, కన్నఁ ఘనుఁ డీపు యోగి గ మౌనార్థా.

191

తే. మద్యం బగునంతరాత్మం దలిర్చి, శ్రద్ధధానుఁ డై యెవఁడు నఁ సతిముఁ గొల్పు
చుండుయోగులందఱలోనయు క్తతముఁ డ, తం డనుచునేఁడలం చెడఁ బొందుతనయ.

— ౭ — 7-జ్ఞాన యోగ ము. —

వ. ఇ ట్లాత్మసంయమయోగం బెఱింగించి శ్రీకృష్ణుండు వెండియు.

193

సీ. న న్నాశ్రయించుచు నాయందుఁ దవలిన, మదితోడ యోగము నడుకఁ జేసి

సంశయంబులు వోవ సంపూర్ణముగ నన్ను, నెఱుంగఁ జాలినజ్ఞాన మిట్లు వినుము

దేవి నెఱింగినపై నొం డెఱింగెడు, జ్ఞానంబు శిష్టమై కానఁ బడవో

విజ్ఞానసహిత మై వెలయునాజ్ఞానము, నే నమగ్రముగ నీ కెఱుకవఱుతు,

తే. వేనవే లగుమనుజులలో నొకండు, యత్న మొనరించు సిద్ధికై యట్టిసిద్ధి

గలుగువారలలోన నొకానొకండు, న న్నెఱుంగఁ జాలుఁ గలరూపునం గిరీటి. 194

క. ధారుణియు జలము ననలము, మారుతమును సంబరంబు మది మతియు శహం

కారము ననునియ్యెనిమిది, తీరుల నగుప్రకృతి నాయదియ తలపోయఁ.

195

ఆ. ఇది నికృష్ట మైన దియ్యచేతన మైన, ప్రకృతికంటె వేఱుప్రకృతి గలదు

జీవభూత మగుచుఁ జేవ జగము దాల్పు, నదియు నాకు ముఖ్య మైనయదియ. 196

ఉ. భూతము తెల్ల నీప్రకృతిభూతము లాదు నెఱుంగు మిట్టి నే

నేతఱి సర్వలోకముల కేడడ నై ప్రభవస్రజాశని

ఖ్యాతుడ నైతి మత్పరతరాన్య మొకింతయు లేదు నామెడన్

స్వూతము సర్వముం దెలియ సూక్రిమునన్ మణిసగుతశుల్ బలెక.

197

సీ. నే నుదకంబులం దెనఁగరసంబును, రవిశ శాంకులయందుఁ గ్రాలుప్రభయు

నెల్ల వేదంబులం జెల్లిన ప్రణవంబు, నాకాశమునయందు నలరురవము

పురుషమూర్తులయందుఁ బొసఁగుపౌరుషమును, భూమియందుం బొల్పుపుణ్యగంధ

మాశ్రయాశునియందు ననువొందుతేజంబు, జీవులందుఁ దలిర్చుజీవనంబు,

తే. తపసులం దొప్పతపము నై తనరు చుందు, భూతములకు సనాతనభూత మనియు

బుద్ధిమద్వరులకు మహాబుద్ధి యనియు, న న్నెఱుంగుమయ్య నీవు జగన్నుతమతి. 198

తే. ఏను దేజస్సులకుఁ దేజ మే బలు లగు, వారికిం గామరాగవివర్జితబల

మఖిలభూతములకును ధర్మావిరుద్ధమైనకామము నైతి నోయనఘ వింకె. 199

తే. ఏవి సాత్వికభావము లేవి రాజ, సమ్మలో యెవ్వి యెవ తామసములొ యెవ్వి

యన్నియును నావలనఁబుట్టినవి యెఱుంగు, మందు నే లేను నాయందు నవ్వియుండు.

భీష్మపర్వము - ద్వివీర్యాశ్వాసము.

చ. త్రిగుణవికారభావములఁ దేజిత మీజగ మెల్ల మోహితం
బగుచుఁ బదార్థకోటివరుఁడై తగునవ్యయు న న్నెఱుంగ లే
దు గుణమయింబు దైవి యయి తోచిననాదగుమాయ మీఱ రా
దోగి దరియింతు నన్న శరణొందినవారలు దాని నిధర్క. 201

మ. త్త. ఆసురం బగుభావ మొందినయట్టివారు సరాధముల్
గోఘవెట్టెనుమాయ జ్ఞానము గోలుపోయినయట్టిరుఁ
బోసరంబున మాటుపుంతలఁ బోవుమూఢులు నాఁగ నౌ
దోసకారులు సక భజింపఁగఁ దోప రెందు ధనంజయు. 202

తే. ఆర్తుఁడ్రాధి జ్ఞాను వై నవాడు, జ్ఞానవంతుఁడు ననునాల్గుచందములను
బొదలునుకృతాత్ములగుజనుల్ పొందిపొనఁగి, నన్ను సేవించుచుందురోసన్ను తాత్మ.

క. ఈనలుపురిలో నుత్తముఁడై నెగఁజెను నిత్యయుక్తుఁడై యొకభక్తి
బూనినజ్ఞాని యతఁడు నా, కే నతనికిఁ బ్రియుల మనుచు నెఱుఁగుము పాగా. 204

క. ఏ రందెఱును న్నాకు ను, దారుల యయి యుక్తుజ్ఞాని దా యుక్తాత్ము
డై రహి నన్నే గతి గా, నారియుఁ గావున మదాత్మ యని నేఁ దలఁతునే. 205

తే. ఎవఁ డనేకజన్మంబుల కవల జ్ఞాన, వంతుఁడయి పుట్టి సర్వము వాసుదేవుఁ
డ్యనుచు నన్ను పాసిచెను నట్టివాఁడు, పుణ్యాచిత్తుండును సుదుర్లభుండు సూ. 206

ఆ. స్వీయ మైన ప్రకృతిచే నియతాత్ములు, నట్టికామములను గొట్టఁబడిన
జ్ఞాను లైనవార లాని తన్ని యమంబు, నన్యదేవతల సమాశ్రయింతు. 207

సీ. ఎవ్వఁ డేరూపము నెంచి భక్తుం డయి, శ్రద్ధ నర్పింప నిచ్చు బొనర్చు
సవ్యాని కాశ్రద్ధ యచల మై నిలిచెను, నట్లు గా నెంచి నే నాచరింతు
నాతఁ డాశ్రద్ధతో నలరారుచుం దత్త, దారాధన మొనర్పఁ గోరు చుండు
నాకారణంబున నాకోకిల నెల్లఁ, బొనఁగ నే నొసంగిన బొందు చుండు,

తే. నల్పమేధను లగువాఁ డాఫలంబు, గలుగు నాశము గలది యై తెలియ నన్య
దేవతలఁ గొల్పువార లాదేవతలన, కలియుదురు నన్ను నాభక్తగణము లట్లు. 208

ఆ. బుద్ధిహీను లై నపురుషులు నాదునవ్యయ మను త్తమంబు నై నపరమ
భావ మెఱుఁగ లేక వ్యక్తు నవ్యక్తునిఁ, గా ననం దలంతు మానసమున. 209

సీ. యోగమాయం గూడి యున్న నే నందఱు, కు నజస్రము ప్రకాశకుండను గాను
మూఢ మీలోకము పొడఁగానఁ జాలదు, న న్నజ నవ్యయు సన్నతమతి
నే నెఱుఁగుదు వర్తమానములు భవిష్యములు భూతములు నగుభూతములను
న న్నొక్కఁడు నెఱుంగఁ జెన్న భూతము లెల్ల, నిచ్చయు ద్వేషంబు నెసక మెసఁగఁ,

తే. బుట్టినట్ల ద్వంద్వంబులమోహ మొందు, బుద్ధ్యాకర్మములం గానములు, పదంబు
జనలు ద్వంద్వమోహంబులజతను విడిచి, నను భజింపదృఢతను అనభివృద్ధి.

తే. వేరు జరయును మరణంబు విడుచుపొంటు

నన్ను దగ నాశ్రయించి యత్నము పొనర్తు

రట్టివార లాబ్రహ్మ మథ్యాత్మ మఖిల

కర్మము నెఱిగి యుందు రోకారవేద్ర.

211

క. ఏవా రధిభూతం బధి, దైవం బధియజ్ఞ మనుచు, దగ నన్ను మదికొ

భావించురొ వా ర్హితు లై, పోవుచు యుక్తాత్ము లగుటఁ బొందుదురు వనకా.

—: అ. 8—తా గ క బృ హ్మ యో గ మః—

వ. అని విజ్ఞానయోగం జెరింగించిన నర్జునుగఁ శ్రీకృష్ణుం దిలకించి బ్రహ్మమేది?
యథ్యాత్మ మెట్టిది? కర్మమన నెట్టియది? మఱియు నధిభూతంబు నధిదైవతంబు
నధియజ్ఞంబు నేవి? యీదేహంబున ననియజ్ఞం జెప్పవలె? నియతాత్ములు
ప్రయాణకాలంబునని న్నెట్లు తెలియుదురు? చెప్ప మనిన భగవంతుం డిట్లనియె.

సీ. బ్రహ్మంబు పరమాక్షరంబు స్వభావ మ, ధ్యాత్వము భూతభావాదిజనక
మగువిసర్గము కర్మ మధిభూతము శ్రుతభావము పురుషుఁ డధిదైవతము మఱియు
నీదేహమునయందు నే నధియజ్ఞుఁడ, చలకాలమున న న్నాత్మఁ దలఁచి

కొనఁచు గతేదరమును విడి నాస్వభావము నొందెను నసంశయముగఁ బార్థ,

ఆ. మరణకాలమందు మఱియు స్వాత్మ జే, భావ మొందు నట్టిభావమునను

భావితాత్మఁ డగుచు వర్షింబు విడిచి, జనుఁ డట్టిభావ మొనరు చుండు. 214

తే. కావున నీవు న న్నెల్లకాలములను, దలఁచుకొనుము నమరమున నలుపు మెపుడు
నీమనము బుద్ధి నాయగమి నిలిపి తేని, పొందెను నన్నె సాదేహ మిందు లేదు. 215

ఆ. అన్యగామి గాక యభ్యాసయోగసంయుక్తి మయినచిత్తి మొప్పు జేసి

ప్రాకృతుండు గానిపరమపురుషు నన్ను, సంస్కరించి నన్నె పరగఁ బొందు. 216

సీ. కవి పురాతనుడు సకలము శాసించువాఁ, డగుచుకన్న నీవు వైనవాఁడు

నెల్లలోకములను సృజించువాఁడును, దలఁచు శక్యము గానితనపువాడు

తమమున కవ్వల ద్వాదశాత్ముడు వోలె, నెఱువర్ణము గలవాఁడుఁ దివ్యుఁ

డగుపరిపురుషు భక్తిగలాఁ డెవఁడుయో, గలయుక్తు డగుచు నిశ్చలమనమున,

తే. మరణకాలమునందు భూమధ్యమందు, బ్రాణవామువు లెస్సగాఁ బాడుకొలిపి

ధ్యానమొనరించునోవాఁడుతత్పదంబు, పొందగలఁగనియెఱుగు మోపూరుషశక్య.

స. వేదవేత్త లేవదంబు సక్షరంబుగం శిష్యుదురో దేనిని వీతరాగు లగుయోగులు
వొండుదురో దేనిం బొంద నెంచినవారు బ్రహ్మచర్యంబునం జరింతురో దాని
నీకు సంగ మాంబుగం శిష్యుడ నాకర్ణింపుము. 218

ఉ. వెమ్మది స్వచ్ఛాత్ముల నిల్చి మనంబు హృదబ్జమందు ని
త్యమ్ముగఁ జేసి మూర్ధమనఁ బ్రాణము నాఁగఁగఁ బట్టి యోగి యై
యో మృను బ్రహ్మవాచకము నొం డగునక్షర ముచ్చరించుచు
నైమ్మి ననుం దలంచి మరణించినవాఁడు పరంబు నొండెక్క. 219

తే. ఎడ తెగకో యెప్పుడు నున్న నెఁడనన్య, మైనచిత్తమున స్మరించు నట్టినిత్య
యు క్తుడును హాహోయియై యుండువాని, కేనుసులభుండనయ్యెడ నెపుడు విజయం.

క. వినుము మహాత్ములు పరస్పిద్ధిని గలవా రగుచు నన్నఁ దెలిసినపిదప
గానే బోవరు దుఃఖాలయమున శాశ్వత మైనజన్మముం గురుముఖ్య. 221

సీ. నన్నుఁ బొందివపయి నరుల కెప్పుడు పునర్జన్మంబు గలుగనేరదు తలంప
బ్రహ్మలోకము దొట్టి పరగినలోకముల్, వెండియు నావృత్తి నుండు నవి య
కాల్జ్ఞలు చతుర్ముగసహస్ర మజునకుఁ, బగ లంత యైన రే యగు నటండు
పగలు నవ్యక్తుఁడౌ బ్రహ్మవలఁ కెల్లి, వ్యక్తు లగుకా రేయి యటన యడఁగుఁ,

తే. గర్భవశమున భూతసగము బి దెల్ల, నిట్లు లహగాగమంబునఁ బుట్టి పుట్టి
సరగ రాత్యోగమంబునఁ జచ్చి చచ్చి, వెండియుం బుట్టి చచ్చుచు నుండు వింప.

శా. ఆయుష్యక్తముకన్న నుత్తమము న్నం బింద్రియాగోచరం
బై యేవేళ నెనంగు భావ మఖిలం బై పోయినం గోవ దె
ష్టాయుష్యక్త నొంది వెండి జనం బాదం గఁ గో దక్షరం
బై యాచగ్గతి నొప్పు నయ్యది మిక్కి ము బైంధామ బగు. 223

క ఏవానిలోన భూతము, లేవేళం బొదలు కెన్నఁ డిసర్వముగ
దై వెలుగు పురుషుఁ డాతఁడు, భావింప నవన్యభక్తి పదసులభుఁ డగున్. 224

ప. ఏయేకాలంబుల దేహత్యాగంబు చేసినక్షామలకు జన్మగామాత్మ పునర్జన్మంబులు
గలుగు వాయాకాలంబులఁ శిష్యుడ వినుము. 225

సీ. అనలరూపజ్యోతియును బవల్ శుక్లము, నాఱుమాసము లుత్తిరాయణంబు
నుత్తమదేవతాముక్తము లపు డిల్లి, బ్రహ్మవేత్తి గమించు బ్రహ్మపదము
ధూనుము రాత్రియుఁ దొడరు కృష్ణంబును, నాఱునెలల్ దక్షిణాయనంబు
నపు డిల్లి యోగి హిమాంశుతేజము నొందియును బునర్జన్మము నొంద మరలు,

ఆ. శుక్లకృష్ణగతులు చొప్పుడు చిట్లు శాశ్వతము లగుచు జగతి జ్ఞానులకును
మొదటిదానిచేతఁ బొదలు ననావృత్తి, కడమదాన జన్మ మడలు మంట. 226

క. ఈగతులు రెండు నెఱిగిన, యోగి యెచు జెప్పు మోహ మొందడు గానఁ
వీగక నీ వేకాలము, యోగమున బొంది యుండు మోక్షముభ్యుఁ. 227

తరళము. అరసి యోగి యి చెల్ల వేదములందు యజ్ఞములందు ను
త్తరతపంబులందు ను త్తమదానధర్మములందు నే
వరఫలంబు ప్రతిష్ఠితం బయి వాసి గాంచు న దింతయుఁ
గరము మీఱి యనాది యై కడుఁ గ్రాలు తానము నొందెను. 228

—: ఆ. 9-రా జ వి ద్యా రా జ గు హ్య యో గ ము :—

వ. అవి తారక బ్రహ్మయోగం బెఱింగించి భగవంతుం డ్దరుఁడు గని గుహ్యతమంబు
ను విజ్ఞానసహితంబును నగునీజ్ఞానము నససూయండ్ వగునీకు నెఱింగించెద దీని
నెఱింగి నీ వశుభంబుం బెడఁబాయుదు విది రాజవిద్య రాజగుహ్యము. పవిత్ర
ము త్తమము ప్రత్యక్షావగమంబు ధర్మానపేతం బచ్యుతాననులభం బవ్యయంబు
కీనియందు శ్రద్ధాభక్తులు లేనిజనులు నన్ను బొందక మృత్యురూపసంసారమా
గ్గంబునం బొందెద రాకర్ణింపుము. 229

సీ. అవ్యక్తమూర్తి నై యలభునాచేత నిజగ మంతయును వ్యాప్త మగుచునుండు
నఖిలభూతములు నాయుం దున్నయవి నేను, వానియం దుండినవాడఁ గాను
బొందు గా నదియు నాయుండు నుండవు నాకు, నైశ్వరయోగంబు నరయు మేను
భూతభృత్తును గాను భూతిస్థుడను గాను, భూతిభావము నా పొదలుచి త్త,
తే. మెప్పుడు గగనస్థ మై యెల్ల యెడల నడచు, మేటివాయు వడెట్టులు మెలఁగు నట్లే
సర్వభూతముల్ నాయుం దెసగుచుండు, ననుచు నీవు దలంపు మోయమలమూర్తి.

సీ. అఖిలభూతములు కల్పాంతమునందు నా, దగు ప్రకృతి బొందు సంత మరలఁ
గల్పాది వాని నేఁ గలిగించు చుందు స్వప్రకృతి సృష్టించి ప్రకృతివశము
వలన స్వాతంత్ర్యము గలుగనియాభూత, మండలము సృజింతు మఱియు మఱియు
నట్టికర్మములు నక గట్ట వనక్తుడ, నై యుద్ధాసనన ట్లలరు చుందుఁ,

తే. బ్రభు వయిననేను సచరాచరప్రకృతి సృజించెద దాన జగము, వర్తించు భూత
పతి యనునాదుపరమభావము నెఱుంగక, నరుండనినన్న మూఢులు పరిభవిత్రు.

తే. ఆసురంబును రాక్షస మగుచు మోహ, మొనరుపం జాలుప్రకృతిని నొంది జడులు
నిష్ఫలజ్ఞానధనులును నిష్ఫలప్రయత్నులును నిష్ఫలాశులు నగుదు రవని. 232

- ఆ. దైవి యయున ప్రకృతిఁ దనరు మహాత్ములు, భూతములకు నాదిపురుషు నవ్య
యుని ననుం గ్రహించి యొందు వోవనిమనంబున భజించు చుండు పురుషముఖ్య.
- క. జలనిచి దృఢవ్రతు లై, సతతము కీర్తించి మ్రొక్కి సంగతిఁ గల రై
స్తుతమత్తులు నన్ను నీశ్వరు, సతులితభక్తి భజింతు రమలవిచారా. 234
- తే. జగతిఁ గొందఱు హీనయజ్ఞమునఁ జేసి, తగ యజించి బహుత్వపృథ క్త్వములను
విశ్వరూపుఁడై యున్న న స్వవేద్య నెఱుంగ, నోపియేకత్వముగ భజింఁజొయివిజయ.
- సీ. నేనె మహాశ్రతు వేన యజ్ఞంబును, నేనె మహాషధ మేనె స్వధయు
నేనె మంత్రంబును నేనె యాచార్యునిక, మే నగ్ని హేమాశ్రము నేనె హుతము
నేనె జగత్పిత, నేనె పితామహుం, జేనె మాతృకయును నేనె ధాత
నేనె ఋశ్మామము లేనె యజుస్సును, నేనె యోంకారము నేనె బవిత్ర,
తే. మేనె వేద్యము గతియును నేనె భర్త, నేనె బ్రభువునివాసము నే నుహృత్తు
నేనె బ్రభవలయస్థానము నే శరణము, నే నిధానము బీజము నేనె సాక్షి. 236
- క. నేనె తపింపం జేయుదు, నేనె వర్షంబు నిలిపి నేనె విడుతున్
నేనె యసత్తును సత్తును, నేనె యమృతంబు మృత్యు వెఱుఁగుము పార్థా. 237
- చ. శ్రుతులు పఠించి సామవులు శోషితపావులు నై సేవంబు లం
చితగతిఁ జేసి స్వర్గమును జెంది యట స్వరదేవభోగ్యనం
తతులను బొంది నై జనుకృతంబు క్షయించినయంత వెండియున్
క్షీతితల మొందు చుందు రిటు సిద్ధము కామఫలప్రసంగతిక్. 238
- ఆ. వేదధర్మకర్మవిధి నాశ్రయించి యి, ట్లలరి కామకాము లగుచు దీవికి
నేగి వచ్చుచుండు రిగ్గతి రాకపోక లగుఁ గర్మఫలము కాంక్ష సేయ. 239
- ఆ. ఏమహాత్ము లన్య మెఱుంగనివార లై, నన్నుఁ దలఁచి కొలుచు చున్నవారొ
నిత్యయుక్తు లగుచు నెఱి గొన్నవారియోగమును జేమ మేను గాంచు చుందు.
- ఆ. అన్యదేవభక్తు లై యేరు శ్రద్ధాసమన్వితాత్ము లగుచు యజ్ఞముల య
జింతు రట్టివార లెంతయు నవిధిపూర్వముగ నన్నె కొలుచువారు సూవె. 241
- సీ. ఎల్లయజ్ఞములకు నేనె భోక్తను బ్రభు, విట్లు తత్త్వమున వా రెఱుంగ రండు
వలనఁ జ్ఞాతిం బొందఁ గలరు దేవతల దేవవ్రతుల్ పితలఁ బితృవ్రతులును
భూతంబులను భూతపూజకుల్ పొందుదు, రట్లు నక సేవించునట్టిరు ననుఁ
బ్రతము వుష్పము ఫలము తోయము భక్తి, యతచిత్తుఁ డీడిన నే నది గ్రహింతు,
తే. నేది చేయుదు నేది భజియింతు నేది, వేలిమి యొనర్తు వేయది ప్రీతిదాన
మిత్తు నేది తపింతు న దెల్ల మత్సమర్పణంబుగఁ జేయుము మాన్యచరిత. 242

తే. అనఘ ! సన్యాసయోగయక్తాత్ముడ వయి, నలిపి యిట్లు శుభాశుభభలములైన
కర్మబంధనముల వీడఁ గలిగి నన్ను, బొందఁ గల పేవు సందియ మిందు మాకు. 243

ఆ. సముడ సర్వభూతసముదాయమునయందు, ద్వేషి లేడు నాకుఁ బ్రియుఁడులే డ
టయిన నను భజించునట్టిరు నాయందు, నుందు లేను వారియందు నుండు. 244

క. నుదురాచారు డైన, నృది నన్యము రోసి నన్నె మానక 'కొలువ'క
బొదలెడునాతఁడు సజ్జనఁ, డ దలంపఁగ, మంచినశ్చయము గలఁ భగుటక. 245

తే. అతఁడు ధర్మాత్ముఁడగు శీఘ్రగతిని శాశ్వత మ్యునిన శాంతి నొందు చిత్తమునందు
సరయు మోహార్థి ! నాభ క్తుడైనవాఁడు, నాశనము నొందఁ డెన్నఁ దైనను నిజముగ.

మ. నను సేపించిన పాపు లైనఁ జెలు లైనక వైశ్యులుక శూద్రులై

నను దీవ్యదత్తిఁ గందు రన్న నిఁకఁ బుణ్యప్రద్యవ్రత భక్తులై

చనురాజుల విప్రుల స్వలయునే చర్చింపఁగా నస్థిరం

బు నసౌఖ్యం బగులోకమొ దిట నను న్బుజింపుమా నీ వెడక. 247

క. నాడైఁ జిత్తిముఁ గల వై, నాపూజ యొనర్చి భక్తి నను మ్రొక్కుము 'కుం

తీపుత్ర ! మత్పరాయణుఁ, డై పొంచెదు నన్నె నిర్మలాత్ముడ వగుచుక 248

— అ. 10—విభూతియోగము —

వ. అని రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగం బెఱింగించి భగవానుండు వెండియు నోపాండు
తనయూ ! సంతసించున్వారంబు 'గలనీహితం బభిలషించి మరల సంతయు సవిస్త
రంబుగం జెప్పెద నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 249

చ. అమరగణంబులు సృజీ మహర్షులు నాప్రభవం బెఱుంగ లే

నమరులకు సృహర్షులకు సంతకు మూలము మర్త్యులందు మో

హము విడినట్టి వేఁ డజు ననాది నను న్జగదీశుఁ గా వివే

కమతి నెఱుంగు వాఁ డఖిలకల్మషముక్తుఁ డగుం గురూద్వహ. 250

చ. శమదమముల్ మనోషయు యశం బయశంబును దానధర్మముల్

క్షీమ సుఖదుఃఖము ల్తపము సత్య మమోహ మహింస తుష్టి యుక

సమత భవం బభావమును జ్ఞానభయాభయముల్ స్వధర్మతి

స్సమకుటు భావముల్ జగతి నావలసం గలభూతకోటికిన్. 251

సీ. తొల్లి మానసు లయి తోచినన వ్తర్నులును మనువులు నల్వరును మనీషు

భావనం బొదలి రవ్వారివలన నీన, మస్తప్రపంచము నవతరించె

నిట్టినాడువి తి నెంచి తత్త్వంబున, నాయోగ మెఱిగిననరు డతండు

నిశ్చలయోగసన్నిహితుఁ డై యొప్పెడు, సందేహ మింతయుఁ జన దొనర్చు

- నేను శిబ్దంబులలోన నేకాక్షర, మేను గిరులలోన హిమగిరియును
నేను యజ్ఞంబులలోన నౌజవయజ్ఞ, మేను వృక్షంబులలోన రావి,
తే. నేను దేవర్షిచంద్రులలోన నారదుడను గంధర్వగణములో నడరుచిత్త
రథుడ నేనుసిద్ధులలోనబర, గుకపిలముని సనుచునీ వెఱుంగుమోయనఘమఱియు.
- సీ. అశ్వంబులందు న న్నమృతోద్భవం బగు, నుచ్చైశ్శృంగంబుగా నున్నతంబు
తైనగజంబులయందు న న్నైరావణము గా నరులయందు నరవిభునిగ
నాయుధంబులను తజ్రయుధంబుగ నన్ను, ధేనువులం గామధేనువుగను
బ్రజసయితలయందుఁ బరగుకందర్పు గాఁ, బౌములయందు న౯ వాసుకి గను,
తే. నాగములయందు నన్ను ససంతునిగను
నఱలుచుండనులందు న౯ వరుణునిగఁ బె
తరులయం దర్జమునిగ న౯ దండధరుల
యందు జమునిగ నెఱుంగు మోయనఘ ! మఱియు. 256
- సీ. ప్రథితదైత్యులలోనఁ బ్రహ్లాదుఁ డైతి నే, గణకులలోపలఁ గాలుఁ డైతి
మృగములలోన మృగేంద్రుండ నైతి నే, బక్షులలోన సుపర్ణుఁ డైతి
బావగుంతలలోన బవనండ నైతి నే, శస్త్రులలో రామచంద్రుఁ డైతి
మత్స్యసంతతులలో మకరంబు నైతి నే, నదులలో జాహ్నువీనది నయితిని,
- తే. సర్పముల కాదిమధ్యాంతసరణు లైతి, వివిధవిద్యల సభ్యాత్మవిద్య నైతిఁ
బ్రబలవానప్రవక్తలవాద మైతి, నక్షిరములలోన సకార మైతి నేను. 260
- క. ఎనఁగుసమాసంబుల ద్వం, న్వసమాసము నేనే నాల్గువలఁతుల ముఖముల్
పొసఁగినధాతయు నేనే, యసదృశ మక్షియము కాళ మయ్యది నేనే. 261
- శా. నేనే సర్వము మ్రింగుమృత్యువను నేనే భావికళ్యాణ సం
ధానోత్పత్తియు మ త్తకాశినులలోన౯ లక్ష్మీయుం గీర్తియున్
నేనే వాక్కును మేధయున్ స్మృతియు నేనే శక్తియున్ ధైర్యమున్
నేనే యోధుని నేనే సర్వ మనుచు నీ పెంచు మోఘాల్సనా. 26
- తే. సామములలోన నౌబృహత్సామ మెల్ల, ఖండములలోన గాయత్రి సకలమాస
సముదయములోన మార్గశీర్షంబు ఋతుచ, యంబులలోపలఁ గుసుమాకరంబు నేను
- సీ. వంచన మొనఁచించానిలో జూద మేన్, దేజస్సులకు మహాతేజ మేను
యత్నించువారిప్రయత్న మేన్ విజయ మేన్, సత్యవంతుల లసత్సత్త్వ మేను
వరవృక్షకులములో వాసుదేవుడ నేను, బాండవేయులలోన బౌర్ధు డేను
మునితిల్లజులలోన ఘనుఁడు వ్యాసుఁడు నేను, గవులలో భార్గవకవిని నేను,

- తే. దమన మొనరించువారలదండ మేను, నృపజయము గోరువారలసీతి నేను
మహితు లియి గోపు లగువారిమాన మేను, జ్ఞానవంతు లయినవారిజ్ఞాన మేను.
- క. భూతముల కాదికారణ, మై తనరితి నేను జరము నచరము నగునే
భూతమును నన్ను గా దని, భూతలమున లేనిమాట బుద్ధి నరయుమా. 265
- తే. దివ్యములు నావిభూతులు తెలిసికొనఁగ, నవ్యయంబు లనంతము లగు నియత్త
లేదు వానికి నం దొకలేత మేను, వినిచి న ట్లగుఁ జువ్వె యి వ్విస్తరంబు. 266
- క. శ్రీమంతంబును నూర్జిత, మై మహితవిభూతియుక్త మై తగున త్త్వం
బీమహి మత్తేజోశేజ, మై మెలఁగెడు ననుచు నెఱుఁగ నగు నీ కెడఁదన్. 267
- క. అటు గాకుండిన విటివిగ, నిటు చెప్పిన దాన నీకు నేమి ఫల మగున్
స్ఫుటముగ నే నీజగ మంతటి నేకాంశమున నిలిపి తనరుడు ననఘా. 268

— ౧౧ — విశ్వరూపసందర్శనయోగము —

- వ. అని విభూతియోగంబు నెప్పిన విని యర్జునుం డిట్లనియె. 269
- ఆ. నన్నుగ్రహించి నలినాక్ష! యధ్యాత్మ, సంజ్ఞతంబు నిరతిశయము గోష్ఠ
మయినపలుకు పలికి తందున నాదగు, నట్టిమోహ మెల్ల నడగి పోయె. 270
- తే. నీసకేశమునకా వింటి నే నవిస్తరముగ భూతభవప్రళయములు నీదు
నవ్యయమహత్వమును గమలాయతాక్ష! నీవచించిన దంతయు నిక్కువంబు. 271
- చ. అది యటు లైన నీదుపరమైశ్వరరూపముఁ జూడ నెంచితిన్
సదమలచిత్త! చూచుటకు శక్యము నా కగు నంచు నీమదిం
గదిరినయేని కోరితిని గావున నవ్యయ మైనదాని ని
ప్పదమునఁ జూప నెంచు మని పల్కిన నాభగవంతుఁ డిట్లనున్. 272
- సీ. పార్థ! నారూపముల్ బహువిధంబులు దివ్యములు బహువర్ణాకృతులును గలవు
వేనవేలై వానివిధ మెల్లఁ గనము రు, ద్రులు నశ్వలును వసువులును మరుతు
లాదిత్యులును గన నగుదు రదృష్టపూర్వము లాశ్చర్యముల్ వఱలు నందు
సచరాచరం బగుజగ మెల్ల నొకమూల, నడఁగు నస్యమె దైన నరయు మచట,
తే. నట్టివను నీవు ప్రాకృత మయినయట్టి, కంటితోఁ జూడఁ జాలవు గాన నీకు
దివ్యదృష్టి నొనఁగెదఁ దేరి చూడు, మిపుడు నాదునైశ్వరయోగ మెల్ల విజయ.
- వ. అని యనంతరంబ యోగేశ్వరుం డగుపుండరీకాక్షుం డర్జునునకు నైశ్వరం బగు
విశ్వరూపంబు సూపె నదియు ననేకవక్త్రనయనంబును ననేకాదృశతదర్శనంబును
ననేకదివ్యాభరణంబును ననేకదివ్యోద్యతాయుధంబును దివ్యమాల్యాంబరధరం

బును దివ్యగంధానులేపనంబును సర్వాశ్చర్యమయంబును సర్వతోముఖంబును
ననంతంబును ననంతప్రకాశమానంబు నై కరంబు డంబు మీఁతె నప్పుడు. 274

ఆ. ఏకకాలమంధు నాకసంబున సహస్రార్కు లుదయ మైనయట్టియెడల
నడరుకాంతి యమ్ముహూవిశ్వరూపసంభూతకాంతితోడఁ బోల్పు వచ్చు. 275

క. నరుఁ డవుడు దేవదేవుని, వరతనపునఁ బెక్కుగతులఁ బ్రవిభక్తం బై
పరఁగినజగమంతయునుం, బరికించె బెలుచ నొక్కభాగమునందున్. 276

వ. పరికించి పాల్గునుండు విస్మయావిష్టుండును హృష్టహోముండు నై శిరంబు వేంచి నవ
స్కరించి కృతాంజలి యై హరి కి ట్లనియె. 277

తే. దేవ ! నీదేహమున సర్వదేవతలను, సర్వభూతవిశేషసంచయములఁ గమ
లాసనస్థు నీకుని బ్రహ్మ నఖిలఋషుల, నఖిలదివ్యోగంబుల వరయుచుంటి. 278

శా. ఓవిశ్వేశ్వర ! విశ్వరూప ! నిను నెన్నో లెక్క లేనన్ని బా
హువక్తోదరనేత్రము ల్గలిగి సర్వాశావకాశంబులం
జేవ స్వెల్లననంతరూపునిఁగ వాసిం జూచుచున్నాడఁ గా
నీ విజ్ఞానము లేకపోయెఁ దెలియ న్నియాదిమధ్యాంతముల్. 279

శా. తేజోరాశియు దీ ప్తిమంతుండును సందీప్తానలార్కప్రభా
రాజస్మార్తియు సప్రమేయుఁ డగుచున్ రంజిల్లునిన్ దుర్నిరీ
క్షేజోవంతు ననంతునిన్ గదయుఁ జక్రాద్యాయుధంబు ల్గిరీ
టాజస్రాభరణంబులుం గలిగి డాయం జూచు చున్నా నిటన్. 280

ఉ. ఈవు పరుండ వక్షరుండ వీవు సమస్తజగన్నిధానము
న్నీవు వికారశూన్యుడవు నీవు ముముక్షుజనైకవేద్యవి
ద్యావృతమూర్తి వీవు పరమాత్ముడ వీవు సుధర్మగోష్ఠపు
న్నీవు త్రిలోకనేత వని నేను దలంతుఁ బురాణపురుషా. 281

తే. ఆదిమధ్యాంతరహితు ననంతవీర్యసహితు శశిసూర్యనేత్ర భాస్వద్భుతాశ
వక్త్ర బహుబాహు నిన్ను విశ్వముస్వతేజ, మునఁడపింపఁ గఁజేయువానినిఁగఁజూతు.

క. నీ వొకఁడ వివుడు నిండితి, ద్యావాభూమ్యంతరమున నఖిలాశల నో
దేవ ! సువిస్మయ ముగ్రము, నీవిగ్రహ మరళి వడఁతు నిఖిలజగములున్. 283

మ. సురసంఘంబు లి నెల్ల నిన్ గలియుచుం జూపట్టు నిష్పట్ల దు
ర్భరభీతిం గొని మ్రొక్కుచుండిరి శిరోబద్ధాంజలు ల్కొంద టిం
దరయన్ స్వస్తి వచించి పెక్కులు స్తుతివ్యాహారము ల్వల్కుచున్
వరసిద్ధిసమూహము ల్వాగడు నీవంకన్ జగద్వల్లభా. 284

తే. మఱియు ముద్దు లాదిత్యులు మరుతులు వసు
పులును సోమ్యులు విశ్వ లశ్వలును నూష్ణ
పులును గంధర్వయక్షాసురులును సిద్ధ
స్థంఘములు నిన్నుఁ జూతు రాశ్చర్య మొదవ.

285

క. బహు బాహూరువేడంబులు, బహుముఖనేత్రోదరములు బహుదంష్ట్రులు గ
ల్గి హాహాళి బీతిఁగనీ, మహదాకృతిఁ గాంచి జగము మఱిమఱి వడఁకున్.

286

మ. దివముఁ రాయు చ నేకవర్ణములతో దీపించుచుఁ దీప్తి
వ్యవిశాలాక్షులు వ్యాత్రవక్త్రములు పర్వం బొల్పునిం జూచి మా
ధవ! నేఁ బ్రవృథితాంతరాత్మ సగుచుఁ ధైర్యంబు వో శాంతియు
స్థవ మే లేక భయంబునుం బడ నెడ స్వర్తించు చుంటిం జూపి.

287

తే. ప్రళయకాలానలప్రతీభములు భీతి, దములు దంష్ట్రాకరాళముల్ త్వన్ముఖములు
కనినయంతన దిక్కులు గనఁగ లేక, సుగ మెఱుంగ కుంటిని బ్రసన్నఁడగుము దేవ.

సీ. సకలభావనీపాలసంఘంబులం గూడి, ధృతరాష్ట్రపుత్రకు లెల్ల వీరు
నట్లస్మదీయయోధాగ్రగణ్యులతోడ, గంగాసుతద్రోణకర్ణముఖులు
త్వరమాణు లై నిన్నుఁ దవలియు దంష్ట్రాకరాళములు భయంకరములు నైన
నీవక్త్రములఁ జూచి పోవుచుండిరి కొందఁ, అదె దంతములమధ్యమందుఁ జిక్కి,

తే. పోడిపోడిగ యైనతలలఁ గన్పడుచు నుండ్రు
జలము లెల్ల వెల్లువ యయి జలధి కెదిరి
వెనఁ బఱచునట్లు నరలోకవీరు లెల్ల
వెలుంగు నీనోళ్ళఁ బడుచుండి రలఘుమూర్తి.

289

తే. బగ్గు మని మండునగ్గిలోఁ బరగవంక్తి, వడివడిం బాటి పడి చచ్చుపగిది నీన
మస్తలోకము స్వవివాళనార్థము భవ, దాస్యమునఁ బ్రవేశించెడి నతిరయమున.

చ. నలుగడ మండునీడువదనంబులఁజేసి సమస్తలోకము
ల్పాలుపటి పో గ్రసించికొని లోఁ గొనుచుంటివి తేజనక జగ
త్తల మిది యెల్ల నిండుకొనఁ దద్దయు నొప్పెడునీడుదేహదీ
వులు కడు భీతిదంబు లయి తోచి ప్రతాప మొనర్చు నచ్యుతా.

291

తే. ఉగ్రరూపుడ వెవరొనీ వోమహాత్మ్య, తెలియఁ జెప్పము మ్రొక్కెదఁ దేరికొనఁ బ్ర
సాద మొనరింపు మాద్యుడ వై దలిర్చు, నిన్నెఱుంగ నెంత నెఱుంగ నే నీప్రవృత్తి.
వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె.

293

ఉ. కాలము నై జగత్తయము గల్గఁగఁ జేయఁ బ్రవృద్ధి నొందితిఁ

లీల సమస్తలోకమును లీనము గా నొనరింప నుంటి నీ

కాలమున న్విపక్షు లగుకౌరవయోధకు లెల్ల ధర్మరా

జాలయముం గనుంగొనఁగ నయ్యెడ రియ్యెడ నీవు తక్కఁగన్.

294

తే. కాపునఁ లెమ్ము శత్రుల గం డడంచి, యశముఁ గైకొమ్ము, పౌజ్యరాజ్యమ్ము ననుభ

వింపు మిందఱు నాచేతఁ జంపఁబడిరి, తొలుత నీవు నిమిత్తమాత్రుఁడవు గమ్ము.

తే. దోఁబుడు స్థిష్ఠుడు జయద్రథుండు కర్ణుడు, డన్యు లగుయోధవీరులు హతీలు నీవు

గెలుము వెఱకుము పెనకువ సలుపు మఱివి, జయము నీ కగు నీరణసలమునందు.

క. అనున క్కేశవచనము, విని కంపితగాత్రుఁ డగుచు విజయుండు కేంద్రో

యిని మోడ్చి మ్రొక్కి వెండియు, ననుఁ గృష్ణుని గడ్గదో క్తి నతిభీతుడై.

297

సీ. ఓహృషీ కేశ ! నీమాహాత్మ్యమున జగ, మెల్ల రంజితి సంతసిలుచుండ

దెన లంటి పఱచె భీతిల్లి రక్షస్సంఘ, మెల్ల సిద్ధులు నమస్కృతు లొనర్తు

రది యొప్పు బ్రహ్మకు నాదికర్తవు మేటి, వెల్లరు ని న్నేటి కెఱగ కుగదు

రెది యక్షరమ్మును సదనత్పరమ్ము న, య్యది నీవ దేవ ! మహానభావ !,

ఆ. నీవ తలఁప నాదిదేవుఁడవు పురాణ, పురుషుఁడవును విశ్వపరనిధాన

మీర పరమధామ మీర వేద్యము వేత్త, వెందు నిండి యుంటి వీర దేవ.

298

ఉ. నీవ సమీరణుండువును నీవ యేముండవు నీవ వహ్నియు

న్నీవ పితామహుండువును నీవ పితామహుతంద్ర వజ్రుడు

న్నీవ ప్రచేతనుండువును నీకు ననేక సహస్రముల్ నతుల్

భావన చేసి చేసెదను భక్తి భజించుచు మాటిమాటికి.

299

తే. సర్వ ! నీముందు వెన్నల సర్వదేశల, నే నమస్కృతు లొనరింతు నీ వనంత

వీర్యవిక్రమములు గల్గి విశ్వ మెల్ల, నావరించుట సర్వాత్ముఁ డయితి నూవె.

300

చ. తెలియక నీమహామహిమ తెంపరి నై సఖుఁ డంచు నెంచి ని

న్నొలసి ప్రమాదపుంగరిమి నో ప్రణయంబువిధంబొ నెమ్మదిం

గలుగుట కృష్ణ ! యాదవ ! సఖా ! యనుచు బరిహాస మేర్పడం

బిలిచి పరాభవించితిని బెక్కువిధంబుల విశ్వవల్లభా.

301

తే. మఱి విహారశయ్యాసనమజ్జనాదు, లందు ని న్నెడ చేసి చేయక పరాభ

వింతు సంతయు సైరింప సంతరంగ, మందుఁ బ్రార్థించుచుంటి ని న్నప్ర మేయ.

302

చ. చర మచరంబు ప్రాణితతిసర్వము దానికి నీవు తండ్రి వో

నిరతిశయ ప్రభావ ! పురుణింప జగత్త్రయమండు లేడు నీ.

సరియగుతాడు నా నెవఁ డెనంగెడు నభ్యధికుం డొరుండు నీ

వరయ గురూ త్రరుండవు మహామహా! పూజ్యుల కెల్ల భంగులన్.

303

ఆ. కాన మేను వంచి నేను ని న్నిద్యు నీ, శునిఁ బ్రసన్నుఁ జేసికొ నెద నీవు

కరుణఁగొడుకుఁడౌగొత్తిఁ బ్రియుం బ్రియుండట్లు, సఖుని సఖుఁడు వోలెనైవదగుదు.

చ. కని విని నే నెఱుంగ నొకకాలమునాటికి నీదురూప మో

ఘనీభుజ! సంతసించితిని గాని భయంబునఁ ద త్తఱించునా

మన మది గానఁ దొల్లి గరిమం గన వచ్చెడురూపుఁ జూపి నీ

వనయము సుప్రసన్నమతి నై కరుణింపుము లోకరక్షకా.

305

తే. ఓమహాత్మ! సహస్ర బాహూ! మహేశ! తొంటియ ట్టివు చక్రహస్తుండవు గది

వయి కిరీటముతో నుండ నరయ నుంటి, బూర్వరూపముతోఁ జతుర్భుజుడ వగుము.

వ. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె.

307

సీ. నేను బ్రసన్నుడ నై నీకు నాత్మయోగమునఁ దేజోమయమ్ము విశ్వ

మాద్య మనంతము నగువరరూపముఁ జూపితి నీవు గా కేపురుషుఁడు

సీన్యలోకమున ము న్నిక్షించి యెఱుంగఁడు, వేదయజ్ఞాధ్యయనాదికమున

దానక్రియల నుగ్రతపముల నే నిట్టిదొరను స న్నెఱుంగుట దుర్లభంబు,

ఆ. శలదు వ్యధయు మూఢభావము నీ కిట్టిఘోర మైనరూప మారసి భయ

మరుగఁ బీత్రచిత్తుఁ డగుము నాతొంటిరూపమునుఁ జూడు మిదిగొ పార్థ! నీవు.

వ. అని పలికి వానుదేవుండు నెండియు స్వీయరూపంబుఁ జూపి ప్రసన్నుం డై భీతా

త్ముం డగునర్జును నాశ్వాసింపుటయు సలింపను.

309

తే. అనఘ ! నీసామ్య మగుమాన పాకృతిఁ గని, చేతనము గల్గి బ్రతికితిఁజ్జిత్తిమిపుడు

ప్రకృతిభావము నొందె నోపమపురుష !, నాపుషును భగవానుఁడన్నరున కనియె.

క. ఈనారూపము దేవత, తైసను దర్శింప నెఱు రనిశము కాంతే

యా! నీవు సుదుర్గర్భం, జై నెగఁజెనునట్టిదాని నరసితి వెన్నన్.

311

క. నీ వేవిధమునఁ జూచితి, వావిధమునఁ జూడ శిశ్య మగునే నన్నన్

భావింఘఁగ వేదంబుల, చే వరయజ్ఞాదికంబుచే దానముచేన్.

312

క. విను మిట్టిసే ననన్య, మృనశు మృగుభ క్తిఁజేసి యరసికొనంగా

ఘనత త్వమునఁ బ్రవేశ, మ్మును బొందం దగుదు జుమ్ము పూరుకులేశా.

313

తే. సంగవర్జితుఁ డై యుండి సర్వభూత, సమితిపై నైరమును వీడి సతము మత్ప

రముఁడు మత్కర్మకృ త్తయి గ్రాలునట్టి, నాదుభ క్తుడు తలపోయ నన్నె పొందు.

—అ. 12. భక్తియోగము—

- వ. అనిన నట్లునుం డి ట్లనియె. 815
- ఆ. భక్తు లిట్లు సతతయు క్తు లై కొందఱు, న న్నేటింగి కొల్లు రెన్నఁ గొందఱు
ఱక్షరంబు బ్రహ్మ మవ్యక్తిమును గొల్తు, రిందు యోగవేత్త, లెవరో చిత్తము. 816
- వ. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె. 817
- సీ. సతతయుక్తులు వర శ్రద్ధాసమన్విత, లయి యేరు నాయందు స్వాంత ముంచి
న న్నపాసించు చున్నారొ వారలు యుక్తి,తము లభిప్రేతులు తలచ నాకు
వినుము పరంతప! వే రింద్రియగ్రామ, మరికట్టి సమబుద్ధు లగుచు నెపుడు
నక్షర మచల మవ్యక్త మనిర్దేశ్యము ధ్రువంబు కూటస్థమును నచింత్య,
తే. మగుచు సర్వత్రగం బయి యలరు బ్రహ్మ, మారసి భజించుచుందురో వార లఖిల
భాతహితరతు లై ననై పొందఁ గలరు, తెలియఁ జెప్పితి నింతయుఁ దెల్లముగన్.
వ. మఱియు నవ్యక్తిం బగునాత్మస్వరూపంబునం దానక్తిం బగుచి త్తంబు గలవారలకుఁ
క్లేశం బధికతరిం బగు నవ్యక్తిం బగుగతియు దేహభిమానవంతులకుఁ గట్టనాధ్యం
బుగం బొందఁ దగు నాకర్ణంపుము. 819
- ఉ. వేరు నమ స్తకర్మములు వెట్టియు నాపయి నాకుఁ గూర్చుచు
నానై కసమ్యయోగముఁ న్నఁ దలచు నెదికా భవంతురో
వారిల నుద్ధరించెదను వాసవసందిన ! మృత్యురూపం
సారమహాబినుడి యరుసంబున నింతటిమాత్ర లోపలన్. 820
- సీ. కావున నాయంద నిపు నిమగ్నును, బుద్ధిని నెలకొల్పఁ బూను మవల
నిలుతువు నాయంబ నిస్సంశయంబుగ, నట్లు దిరంబుగ స్వాంత మాఁగ
నోపవే నభ్యాసయోగంబున న్నన్నుఁ, బొందంగ నిశ్చయింపుము గిరీటి !
యభ్యాసమునను నీ వసమగ్గుడవ యేని, నిరతిము మత్కర్మపరుడ వగుము,
తే. తలచుగ మదిర్థకర్మము సలిపకొనియు, సిద్ధి నొందెద వట్లును జేయ శక్తి
యలరదేనియు మద్యోగ మాశ్రియించి, సర్వకర్మఫలత్యాగసరణిఁ గనుము. 821
- తే. జ్ఞాన మభ్యాసమునకన్న శిష్యతరము, దానికన్నను ధ్యానంబు దనరు, దాని
కన్నఁ గర్మఫలత్యాగ మెన్న నోప్పు, దానికన్నను శాంతి మే లాను బిదప. 822
- సీ. ఎల్లభాతంబుల నెపుడు ద్వేషింపక, కరుణయు మైత్రియుఁ గలిగి మమత
యును సహంకారము నొగి వీడి సమదుఃఖ, సుఖుఁడును క్షమియు నై చూడ నొప్పి
సతము సంతృప్తియు సంయతాత్మియు యోగ,మును దృఢనిశ్చయమును దలిర్ప
భక్తుఁడై నాయంద పరగమనముబుద్ధి, ననుఁ గొల్చువురుఁడు నాకుఁబ్రియుఁడు,

తే. వేనివలన లోకంబు ఖోభింప దెవఁడు, లోకమువలన ఖోభింపఁ జాకులతయు
 భీతి హర్ష ముమర్ష ముద్వేగమువిడి, యే డలరుచుండునో నాకు వాఁడు ప్రియుఁడు.
 క. అనపేక్షుఁడు దక్షుఁడు శుచియు నుదాసీనుఁడు గతభయుండును భక్తుం
 డును నంత్యక్తార్థుఁడు, ఘనుఁ డెవ్వఁడో వాఁడు నాకుఁ గనుఁ బ్రియుఁ డనఘా.
 మ. జనుఁ డిష్టం బగుపీఠ్ఠి హర్షఘన నిష్ప్రప్త ప్తి శోకంబుఁ గై
 కొనఁ బో కెప్పు శుభాశుభంబులను వీక్షిం నుండి నిస్సంగుఁ డై
 మనమందుఁ స్వపరభ్రమల్ విడువ నై మానావమానంబుల
 ననశీతోష్ణములఁ సముం డగునయే నాకుం బ్రియుం డాతఁడుఁ. 325

తే. తుల్యనిదాస్తుతియు మాని దొరకునట్టి
 దేనితో నైన సగుఘ్ని నూనవాఁడు
 సిరమతి యగారరహితుఁడు పరమభక్తి
 యుక్తుఁడగువాఁడు నాకుఁ బ్రియుండు తలఁచు. 326

క. ఎవ్వఁడు ధర్మామృతమును, నిన్వటిలఁ జెప్పినట్లు నెఱిఁ గొని భక్తిం
 గ్రహ్యకొని శ్రద్ధ నొప్పెద, రవ్వారలు నాకుఁ బ్రియులు నధికులు ననఘా. 327
 —అ. 13- సకృతిపురుషవివేకయోగము—

వ. అని భక్తియోగం బెఱింగించిన విని యర్హుండు సకృతిపురుషశ్రేష్ఠ శ్రేష్ఠజ్ఞస్వరూ
 పంబును జ్ఞానంబును క్షీయంబునఁ దెలిసికొనం గోరుచుంటి నానతి మృనిన నతరీ
 డతని కిట్లనియె. 328

సీ. వినుము కుంతీపుత్ర! వివరింతు నీదేహమును శ్రేష్ఠ మనియు వీనిని నెఱింగి
 నట్టిఁడు శ్రేష్ఠజ్ఞుఁ డలియునఁ దెలిసిసనాను వచింతురు సారిబుద్ధి
 నెల్ల శ్రేష్ఠంబుల నెనఁగెను శ్రేష్ఠజ్ఞుని గూడ నన్నుఁ గా నీ వెఱుంగుము
 వెలయునీదేహత్వవిజ్ఞాన మే జ్ఞాన, మని నాయభిప్రాయ మగును జూపె,

తే. యిపుడు చేప్పినసూత్రేష్ఠ మెదియు యెట్టి
 వగదో యద్వికారియె యెందువలన నగునో
 యేస్వరూపమె శ్రేష్ఠజ్ఞుఁ డెవఁడో యెస్స
 భావములవాఁడో వినునుఁ గ్లుప్తముగ వినుము. 329

సీ. బహువిధంబుల ఋషుల్ వలికిరి మఱియును, వివిధశ్రుతులు వేఱువేఱ నడివె.
 హేతుమస్తులు నిశ్చితేధార్థములు బ్రహ్మసూత్రిపదంబులు సూటిఁ దెలిపె
 నాలింపు పంచమహాభూతములు నహం, కారంబు నవ్యక్తమున బుద్ధి
 యింద్రియదశకంబు హృదయ మేకంబును, శబ్దాదివిషయపంచకము మఱియుఁ,

తే. గాంక్షయును విరోధంబు దుఃఖంబు సుఖము

ధృతియును జేతనయును సంహతియుఁ గూడ

తే. త్ర మన నొప్పు నిట్లు సంక్షేపముగను

జెప్పఁబడెఁ గార్యములతోడ నిప్పు డనఁను.

330

ప. మఱియు సమానత్వము సదంభిత్వము సహింస తౌంతియు నాస్థమాంబు నాచార్యో
పాసనంబు శౌచంబు ఘ్నైర్యంబు నాత్మనిగ్రహంబు నింద్రియాఘ్నైరాగ్ర్యంబు నన
హంకారంబు జన్మమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖంబులం దనుదర్శనంబును నసక్తియుఁ
బుత్త్రదారగృహదులం దసభివ్యంగంబును నిష్టానిష్టోపపత్తులందు నిత్యసమచిత్త
త్వంబును నాయందు ననన్యయోగంబున స్థిరం బయినభక్తియును వివిక్తదేశసేవి
త్వంబును జనసమూహంబునం దరతియు సభ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వంబును దత్వజ్ఞానా
ర్థచింతనంబునుం గలుగుటయే జ్ఞానం బనియు దీనికంటె వ్యతిరిక్తం బగునంతయు
సజ్ఞానం బనియుఁ జెప్పఁ బడు నని చెప్పి యప్పురుషోత్తముం డెది తెలియం దగు
దేనిం దెలిసిన సమృతత్వంబు ప్రాప్తించు దానిం జెప్పెద నాలకింపు మనివెండియు
ని ట్లనియె.

331

సీ. అది పరంబును బ్రహ్మ మాది లేనిదియు సత్త్వని యస త్త్వని చెప్ప నొనరనదియు
నంతటఁ బాణిపాదాక్షి శిరోముఖ, శ్రుతులు గల్గి జగంబుఁ జాట్టి యుండు
సర్వేంద్రియగుణప్రకృతియు సర్వేంద్రియవివక్షిత మనక్త మవ్యయంబు
సఖిలంబును భరించునదియును నిర్గుణంబును గుణభోక్తయు భూతకోటి,

తే. లోపలను వెలుపలను వెలుంగుచుండునదియు సచరంబును జరంబు నగునదియును
సూక్ష్మ మైనకతంబునఁ జూడఁ బడని, యదియుఁ జెంత గాదవ్వు గా నలరునదియు.

తే. భూతములలోన నవిభక్త మై తలిర్చి, యును విభక్తమ యెనట్టు లుండునదియు
సఖిలభూతముల భరించునది గ్రసించు, నదియుఁ బ్రభవిష్టువని తెలియంగ నగును,

ఉ. జోతుల కెల్ల జోతి యయి శుద్ధము బుద్ధము నై తమఃపరం
బై తగి సర్వచిత్తములయం దయి జ్ఞానము జ్ఞానగమ్య మై
జాతి నెసంగుతే. త్రమును జ్ఞానము జ్ఞేయము సంగ్రహించి వి
ఖ్యాతము చేసితిం దెలియఁ గల్గినభక్తుఁడు సన్నుఁ జెందెడున్.

334

సీ. ప్రకృతియుఁ బురుషుండుఁ బరికింప నివి యనాదులయనియువికారములుగుణములు
ప్రకృతిభవము లని పరఁగుఁ బ్రకృతికార్య, కారణకర్తృత్వకలనమందుఁ
గారణంబు సుఖదుఃఖములభోక్తృత్వము, నకాబురుషుండు కారణం బనఁ బడుఁ
బ్రకృతినంభవము లై ప్రకటింపఁబడుగుణ, సముదయంబుల నెల్ల సంతతంబుఁ,

- క. ఒకఁ డగురవి యెల్లప్రపంచకముఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచందంబునను
 త్సుకుఁడై తేత్రజ్ఞుడు తేత్రక మెల్ల వెలుంగఁ జేయుఁ దాపత్యముణి! 345
- దే. ఇట్లు జ్ఞానచక్షుస్సున నెవఁడు ప్రకృతి
 పురుషభేదమును భూతముల ప్రకృతియు
 మోక్షము నెఱుంగఁ గలుగు నప్పురుషవరుఁడు
 పరము నొందెడు నని లోన నరయు మీవు. 346

—అ. 14—గుణ త్రయవిభాగయోగము—

- వ. అని ప్రకృతిపురుషవివేకయోగం బెఱింగించి భగవంతుండు వెండియు. 347
- తే. దేని నెఱిగి యితఃపర మైనసిద్ధి, పరమమును లెల్లఁ బొందిరో ధరణి నట్టి
 జ్ఞానములలోన నుత్తమజ్ఞాన మిపుడు, మరల వివరించి చెప్పెద నరుఁడ వినుము.
- క. ఏతద్జ్ఞానసమాశ్రితు, లై తనరుచు మత్స్వరూప మందినవారల్
 భౌతిక సర్గమునందున్, జాతము నొందరుఁడు బ్రలయసంగతిఁ గనరున్. 349
- చ. తలఁపఁగ సర్వకారణ ముదారము నాఁ దగు బ్రహ్మమందు నే
 నిలుపుదు గర్భ మందున జనించుచునుండు సమ స్తభూతముల్
 కలిగినయెల్లసూక్తులకుఁ గారణభూతము మేటి బ్రహ్మ మే
 నలరఁగ బీజము నిలుపునట్టిఁడఁ గావునఁ దండ్రి నర్జునా. 350
- సీ. ప్రకృతిసంభవము లై సర్వగుణత్వరజ స్తమమ్ము లన్మూఁడుగుణమ్ము లెపుడు
 నవ్యయుం డగుదేహి నరికట్టు దేహమునం దందు నిర్మల మయిన దగుట
 సత్త్వము సుప్రకాశిక మనామయ మయి, పురుషునిసుఖసంగమునను జ్ఞాన
 సంగమునం గట్టు సరగఁ దృష్టాసంగ, భవము రాగాత్మక మపురజంబు,
- తే. కర్మసంగమునన్ దేహిఁ గట్టిపెట్టి, సర్వసమ్మోహనమ్ము నజ్ఞానజమ్ము
 తమము బంధించు నరుఁ బ్రమాదమున నలస, భావమున నిద్రవలన నోభరతముఖ్య.
- సీ. సత్త్వము సుఖమందు సంగముఁ గలిగించు, రజము కర్మమునందు రమణఁ గూర్చుఁ
 దమము జ్ఞానముఁ గప్పి క్రమమునను బ్రమాద,మందు సంగము గల్గు నట్లీనర్చు
 మఱి సత్త్వము రజ స్తమములను మించు రజము సత్త్వతమములనరణి మించుఁ
 దమము సత్త్వరజోగుణముల మించు నొకళ్లు, జ్ఞానప్రకాశ మ్మామేన నెల్ల,
- తే. ద్వారముల నొన్ననల్లు సత్త్వంబు ప్రబలు
 రజము ప్రబలినయపు కర్మముల సేత
 స్పృహయు నశమంబు లోభ ప్రవృత్తు లొదవు
 నరున కంచు నెఱుంగు మోభరతముఖ్య 352

- క. లేమము వివృద్ధిం బొందిన, సమయంబున సంభవించు జనునకు నశిమో
హము నప్రవృత్తియుఁ బ్రమాద మప్రకాశమును దలంపఁ దత్వజ్ఞమశే. 353
- చ. క్రమముగ సత్వవృద్ధి యగుకాలమునం బ్రశయంబు నొందె నే
సమలము లూర్ధ్వలోకముల నందు జనుండు రజోభివృద్ధి యౌ
సయమునందుఁ గర్మములసంగతిఁ బుట్టుఁ ద మోభివృద్ధి యౌ
సమయము మూఢయోనలఁ బొనంగఁగఁ జేయును జన్మ మర్జునా. 354
- ఆ. సుకృతకర్మఫలము సూత్ర నిర్మలసాత్త్వికము రజోగుణముఫలము సుదుఃఖ
మగుత మోగుణఫల మజ్ఞాన మగు నని, ఎలికి కల్లమునలు పార్శ్వ మిటె. 355
- సీ. సత్వంబునకొ జ్ఞానసంభవం బగు రజో, గుణమున లోభంబు కొనలు సాగుఁ
దమమున నగుఁ బ్రమాదమును మోహంబు నెజ్జానంబును సనర్థజనకము లయి
సత్వస్థు లూర్ధ్వంబు చనెదరు గాజసుల్, మధ్యంబునం దుగ్రప్ర మహిమ చెడఁగఁ
దామసు లధమవృత్తిస్థు లై మూఢు లై, పోదు రిగ్గి శిశుత వట్టి,
- ఆ. యెప్పు డాత్మవేత్తి యీగుణంబులకంటె, నితరమయినదాని నెడఁదఁ గర్తఁ
గను దలంప కప్పరుని నెఱింగెడుఁ గాన, నతఁడు నాదుభావ మందుఁ బార్శ్వ. 356
- ఆ. దేహి దేహజంబు లై హరువొందు నీ, మూఁడుగుణములు విడనాడఁ గలుగు
శక్తి గలిగె నేని జన్మమృత్యుజరాది, ముక్తుఁ డగుచు సమృత్తిమును భజించు. 357
- వ. అనిన నర్జునుం డిట్లనియె నయ్యా! నీచెప్పినయీమూఁడుగుణంబుల నతిక్రమించిన
వాఁ డెట్టిలక్షణంబులవాడు? వానియొచ్చారంబెట్టిది! యెట్లు లీమూఁడుగుణం
బుల నతిక్రమింపవచ్చుం జెప్పి మనిన సర్వరుషోత్తిముం డెట్లనిం గాంచి యి
ట్లనియె. 358
- సీ. విను మేజనుడు సప్రవృత్తిము లగుప్రకా, శిమ్ము ప్రవృత్తిమోహమ్ముల నెద
ద్రేపింప కెప్పు నివృత్తిములం గోర, కనిశ ముదాసేనుగట్టు లుండి
గుణచలితుఁడు గాక గుణములే తమకార్యమునఁ బ్రవర్తించెను సనుచు నెంచి
స్వస్థుఁ డై సతతంబు సమదుఃఖసుఖుఁడున, సమలోప్తకాంచనఁ డమలమతియుఁ,
- తే. దుల్యనిందాత్మసంస్తుతి తుల్యమిత్ర, శత్రువత్తుఁడు ధీరుఁడు సర్వయత్న
వర్జితండు ప్రియాప్రియవస్తువిముఖుఁ, డయినవాడు గుణాతీతుఁ డనఁగ నొప్పు.
- క. చలియింపనిభక్తి న్ననుఁగొలిచెడు నెవ్వఁడు వాడు గుణరహితుం డై
వెలుగొందు బ్రహ్మవదమునఁ, గలకాలము విడనియట్టిగళిఁ గలుగంగన్. 360
- తే. అమృత మవ్యయ మైనజీవాత్మరూపమునకు శాశ్వతవరధర్మమునకు మఱియు
జ్ఞాన లొందంగ నయిన మోక్షసుఖమునకు, నేన యాధారభూతుఁడ నేన ప్రభుఁడ.

—అ. 15-పు రహిత మయోగము—

- వ అని గుణత్రయవిభాగయోగం బెఱింగించి భగవంతుండు. 362
- తే. అలరు నశ్వత్థ మవ్యయంబగుచు సూర్యమూలముగను నధశ్శాఖముగను శ్రుతులు
పలుకు దేనికి ఛందముల్ పర్ణము లని, యెఱిగిన యతండు వేదము లెఱిగినభేడు. 363
- శా. ఆవృక్షంబునకుఁ గుణప్రసృతముల్ సాప్తేంద్రియార్థప్రభా
భావిర్భావము లన్యశాఖలు భరగ బై క్రిందుగఁ మీదుగఁ
బోవుగ గర్భము లంటి వచ్చెడు మహామూలంబులుఁ మర్త్యమం
దేవేభ్యో విరియంగఁ బాఠిడిఁ గడుఁ హెచ్చిల్లి తెల్లంబుగన్. 364
- ఉ. అత్తరుగూప మాదియును సంతము మధ్యముఁ జెప్పినట్లు గా
నెత్తటిఁ దోపకున్నయది యిందుఁ గడుంగడు వేళ్ళు పాట నా
నత్తరువుఁ దృణంబును మహత్తర మైనయసంగతశ్రుతం
పత్తిని ద్రుంచుటఁ మరలి పాయనితానము నొంద నయ్యెడికే. 365
- ఆ. అప్పదంబుఁ దెలియ నరసి పురాణప్రవృత్తి యెవనివలన నెనక ఘోసఁగె
నాదిభాషుఁడైన యమృతాపురుషుని, శరణ మొంద వలయు సవ్యసాచి. 366
- క. గతమానవిమోహాలు నిర్జితసంగులు నాత్మనిత్యచిస్టులును బహి
ష్కృతకాములు నిర్ద్యుద్బులు, యతు లవ్యయపదము దాని నందెద రనఘా. 367
- ఆ. పొంది దేని మరలఁ బోవో తత్సర్వంధామమస్మదీయ మై మనోజ్ఞ
మగును దాని రవియు నజ్ఞులకు వన్నయు, వెలుగఁ, జేయుశక్తిఁ గలుగ రెపుడు. 368
- సీ. నాయంశము సనాతనం బగునాత్మయా, జీవలోకమునందు జీవభూత
మయి ప్రకృతిగ బొందు నది మనష్ఠము, లగునింద్రియంబుల నాగి తిగుచు
నాశయంబున నుండి యనిలంబువాసన, లను గ్రహించెడునట్లు తనువు నొంది
వెడలి పోవుచు నీశ్వరుండు తదింద్రియముల, నొనర నాకరించుకొని గమించు,
తే. గాయమం దుండి యాజీవుఁడేయెడలను
శ్రోత్రిమును ద్వక్కుఁ ఘ్రాణము నేత్రము రస
సంబు మనము నాబడునింద్రియంబు లెల్ల
ననుసరించుచు విషయంబు లనుభవిచు. 369
- క. తనువున నుండియు గుణముల, బొనరియు విషయముల నెల్ల బొందియు వెడలం
జనియుఁ గనంబడునాత్మను, గనలేరు విమూఢు లెపుడుఁ గందురు జ్ఞానుల్. 370
- తే. యత్న మొనరించి దేహమం దలరునాత్మ, యోగివర్యులు చూచుచు నున్నవారు
యత్న మొనరించియును నకృతాత్మ లగు నచేతనులుచూడనోపరు శ్వేతవాహ.

తే. ఏది యాదిత్యగత మయి యెసక మెసగి, యగ్నియాదును జంప్రసం దతిశయిల్లి
జగము లేల్లఁ బ్రకాశిల్లఁ జలుపుచుండఁ, నట్టి తేజము మామక మని యెఱుంగుము.

తే. భూమిని బొంది నే బలంబునఁ దలిర్చి, యెల్లభూంబులం ధరియించు చుండు
సమృతరసమయుఁడగుసోముఁడగుచు నెపుడు, యోషధుల నెల్లబోపించుచుండు భార

తే. నేను వైశ్వానరుఁడనయి పాణికోటి
దేహముల నాశ్రయించి ప్రదీప్తి నొంది
ప్రాణము నపానమును గూడ నగుచు నాల్గు
పగుడు లగునన్నమును బక్వముగ నొనర్తు.

374

ఉ. ఏను సమస్తభూతములహృత్పదమందుఁ దలిర్చి ససృష్టి
జ్ఞానము నూహయు గలుగ నల్పుచు నుండుడు నెల్లవేదముల్
మానుగ న న్నెఱుంగుటకు మార్గము లయ్యెడు వేదశీర్షసం
ధానకరుండ వేదములు దాల్చినవేదవిదుండ నే జామి.

375

క. తురుఁ డతురుండు నాబడు, పురుషులు గల రిర్వు రిందుఁ బోలించగ నా
తురుఁ డెల్లభూతచయ మ, తురుఁ డాకూటస్థుఁ డని తగం జెప్ప నగున్.

376

తే. ఉత్తముం డగుపురుషుఁ డన్యం డతం డు, దాహృతుం డగుఁ బరమాత్మ యన నెవండు
ప్రాందిలోక త్రయంబును మొగిభరించు, చుండునీశ్వరుండును సవ్యయుండునగుచు.

తే. తురు నొగి నత్తి క్రమించి యతురనీకన్న, నుత్తిముండ నౌట నే బురుషోత్తముఁ డని
పలుకఁబడి నేను బ్రఖ్యాతిబడినవాడ, లోకమందు వేదమునందు నోకురువర.

378

క. ననుఁ బురుషోత్తము నెవ్వఁడు, కనుఁగొను మోహంబు లేనిగతి నిట్టి తెఱం
గున వాఁడెల్ల నెఱింగిన, ముని యై నను సర్వభావమున భజించున్.

379

తే. ఇట్లు గుహ్యతమం బగునీరహస్య, శాస్త్రమును నీకు జెప్పితి సదమలమతిఁ
బొడల దీని నెఱిగి నీవు బుద్ధిమంతుఁ, డవును గృతకృత్యుఁడవుగమ్ము ప్రవిమలాత్మ.

— 16. — దై వా ను ర స ం ప ద్వి భా గ యో గ ము —

వ. అని పురుషోత్తమయోగం జెఱింగించి భగవానుండు వెడియును.

381

సీ. అభయంబు జ్ఞానయోగాతివ్యవస్థితి, సత్వసంశుద్ధి యార్జవము తపము
దమమా ధానంబు స్వాధ్యాయము యజ్ఞ మహింసయు సత్యము హ్రీయు శాంతి
త్యాగ మక్రోధమార్ద్రవము లపైశునం, బు నలోలుపత్వము భూతదయయు
నద్రోహమును ధృతి నాతిమానితయుఁ దే, జము తమ శౌచ మచాపలంబు,

తే. దైవసంపదతోఁ బుట్టుధన్యన కగు, దంభదర్పాభిమానముల్ తామసంబు
క్రోధ మజ్ఞాన మధికపారువ్య మదయ, యసురసంపదతోఁ బుట్టునధమున కగు.

- తే. దైవసంపద మోక్షంబు దరియఁ జేయు, నసురసంపద బంధంబు నందఁ జేయు
దైవసంపదఁ బుట్టితి వీవు పార్థ! శోక మొక్కింతయును జేయఁ బోకు మేడఁద. 383
- సీ. భూతస్థంబులు పొసఁగు రెం డీలోకమున దైవ మాసుర మనఁగ నందు
విస్తరించితి దైవవిధ మాసురం బింక, వివరింతు విను పార్థ! విశదముగను
నెఱుంగ. రాసురజను లింతయును బ్రవృత్తి, గాని నివృత్తియుఁ గాని వారి
కలరవు శౌచంబు నాతారమును సత్యమును వార లిజ్జగంబును నసత్య,
తే. మనియు సప్రతిష్ఠ మృనియును ననీశ్వర మృనియు నపరస్పరజమ్ము మఱియొ
కం డెదియు లేదు గావునఁ గామహేతుక మృని వచింతు రజ్ఞానకారణమున. 384
- వ. ఆకర్ణంపు మిట్టివిపరీతజ్ఞానం బవలంబించినవారు నట్టాత్ములు నల్లుబుద్ధులు నుగ్ర
కర్ములుం బాపులు నై జగన్నాశనంబుపొంటె. బుట్టుచున్నవారు. దుష్పూరం
బైనకాము బాశ్రయించి మోహంబున నసద్బ్రాహ్మంబులం బరిగ్రహించి యశుచి
వ్రతులును దంభమానమదాన్వితులు నై ప్రవర్తించుచున్నవారు. అపరిమే
యంబును బ్రశయాంతంబును నగుమనోరథపరంపర నుపాశ్రయించి జామభోగ
సరము లై యింతకంటె బురుషార్థము లే దని నిశ్చయింపుకొనును నాశాపాశ
బద్ధులును గామకోధసరాయణులు నై విషయానుభవంబున కన్యాయమార్గంబున
ధనసంపదంబులం గూర్చి గోరుచున్నవారు మఱియును. 385
- సీ. ఇది యిట్లు పొందితి నీమనోరథమును, బోగదెడఁ గలదు సంపూర్ణధనము
మఱియునం గలుగు నీమార్తురఁ జంపితిఁ, జంపుదు నన్యుల శక్తి గలిగి
నే నీశ్వరుడ భోగి నేనె సంపన్నుడ, నేనె బలాఘ్నుడ నేనె సుఖిని
నభిజనవంతుడ నాఘ్నుడ నైతి మత్తుల్యుఁ డెవ్వండును దోచఁ డొరుడు,
తే. యాగములొనర్చిదాతనై యలరుచుండు, ననుచునజ్ఞాన మోహితుఁ డయి విమోహ
పాశబద్ధుఁడు చిత్తవిభ్రాంతుఁ డగుచు, గామములజ్జిగ్గి పడునరకంబులందు. 386
- క. తనుఁ దాన గౌరవించుచు, ధనమానమదాన్వితుండు స్తబ్ధుం డగుచు
బాసరించు నామయజ్ఞములను దంభముతోడఁ గువిధులం బడఁగితిఁ. 387
- ఉ. ఘోరబలంబు దర్పమును గ్రోధముఁ గామము దుర్మనం బహం
కారముఁ గల్గి యాత్మపరకాయములం దగిన న్నసూయచే
వైరము చేయుక్రూరులను వారలఁ బట్టి శుభేతరోగ్రసం
సారమునందుఁ ద్రోచెద నజస్రము నాసురయోనులం బడఁక. 388
- ట. అసురయోని నొందునన్నరాధములు నక, జన్మజన్మములకుఁ జూడఁ దెలియఁ
జాలనట్టి రగుచు జాలి నొందుచు నుండు, దానికన్న నీచ మైనగతిని. 389

క. కామము క్రోధము మోహము, నా ముగ్ధతుల నగు నాత్మనాశక మగుచుకా
భీమ మగునరకమార్గం, బాహూండును గాన విడువ నగు నెవ్వరికికా. 390

క. సరకద్వారము లగుచుకా, బరికింపఁగ నైన వీని వర్జించినచో
పరుఁ డాత్మక్రేయమ్ములు, పరఁగఁ బరంధామ మొందుఁ బొందుతనూజా. 391

ఆ. శాస్త్రవిధిని విడిచి జనుఁ డేడు తనయిచ్చ, వచ్చినట్లు తిరుగు వాఁడు సిద్ధి
వడ్డయఁబోడు సుఖముఁ బడయుంగఁ బోవఁడు, పరమగతియు నిత వడయఁ బోడు.

తే. కావునం గార్యమందు నకార్యమందు, నీకు శాస్త్ర మగు ప్రమాణ మోకురువర!
యరసి శాస్త్రవిధానోక్త మయినకర్మ, మాచరించుటకు న్నీవ యుష్టుఁడ విట. 393

—• అ. 17-శ్లో భాష్యయవిభాగయోగము —

వ. అని బై వాసురసంపద్విభాగయోగం బైఱింగించిన విని యుష్టును డి ట్లనియె. 394

తే. శాస్త్రవిధులను విడనాడి శ్రద్ధతోడఁ గూడికొని సవనాదులు కొందఁ టిందుఁ
జేయుచుందురు వారలు చేయునిష్ఠ, సత్వమరజమ్మ తమమ యేచక్కి దనఘ. 395

వ. అనిన భగవానుం డర్జునుం గాంచి సర్వప్రాణులకును శ్రద్ధ వ్యభావజం బది సాత్త్వికం
బర్హియు రాజసం బనియుఁ దామసం బనియు మూఁడువిధంబులు దానిం జెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 396

ఆ. సర్వలోకమునకు శ్రద్ధ యంతఃకర, జానుకూప మగుచు నలరు శ్రద్ధ
పొనరునట్టిజనుఁడు తనశ్రద్ధ కనుగుణ, మయినఫలము సంద నగును శార్థ. 397

సీ. పూజింతు సాత్త్వికుల్ జేజేల రాజను, బూజింతు యక్షరక్షజనమును
దామసు లన్యులు తవిలి పూజింతు భూతప్రేతగణములఁ దత్పరతను
గామరాగబలంబు గలిగి దంభము సహం, కారంబు నొందినకాపురుషులు
బుద్ధి లేక శరీరమున నున్నవాయువాది, భూతములను లోనఁ బొదలుచున్న,

తే. నన్నును గృశింపఁ జేయుచు నున్నవార, లగుచు శాస్త్రవిహితము కానట్టిఘోర
తపము గాఢించువానిఁ దగ నెఱుంగు, మనురనిశ్చయు లనుచు నీ వంతరాత్మ.

వ. సర్వప్రాణులకును సత్వాదిగుణంబులంబట్టియాహారంబును యజ్ఞతపోదానంబులును
మూఁడేసివిధంబులం బొదలుచుండు నాయాభేదంబు లెల్లం జెప్పెద నాలింపుము.

సీ. ఆయంపు సత్వమ్ము నారోగ్యము సుఖమ్ము, బలముఁ బ్రీతియు వృద్ధిఁజనునవియు
స్నిగ్ధముల్ రస్యముల్ స్థిరములు హృద్యము, లాహరములు సాత్త్వికాంచితములు
కట్వాప్లులవగరూక్షవిదాహితీక్ష్ణము, లక్ష్మ్యష్ణములును శోకామయప్ర
దమ్ములు దుఃఖప్రదములు నాహారముల్, సర్వకాలము రాజసప్రియములు,

తే. పర్యుషిత మాట రుచి వోయి ప్రాణవియయి

పాసి దుర్గంధయుతము లై పరులు మెనపు

దాన నుచ్చిష్టములు నమేధ్యంబు లగుచు

నెనఁగు నాహారములు దామసేష్టదములు.

400

సీ. భగవదాధాన మగుట యజంహగ, వలయు నంచును మది వలనుపడఁగ

ఫలముఁ గోరక విధికలితవిధంబున, నలిపెడుయజ్ఞంబు సాత్త్వికంబు

హృదయంబున ఫలం బపేక్షించియును మహాత్త్విప్రకటనము సేతకును జేయు

నట్టియజ్ఞము లోకమందు నెఱుంగ నై, గ్రాలు నర్జున! యది రాజసంబు,

తే. విధి యొకింతయు లేకుండ నధమముగ న, దక్షిణంబుగ హీనమూర్తముగ శ్రద్ధ

పొడలకుండ నదత్తాన్నముగ నొసర్చి, నట్టియజ్ఞము తామస మని యెఱుంగుము.

సీ. దేవతల గురుద్విజులను బ్రాజ్ఞుల, సర్పించుటయు శౌచ మార్హవంబు

బ్రహ్మచర్యంబు నెప్పట్ల నహింసయు, శాశ్వతమని చదువఁ బడును

బరజనుల కదుఁఖకరము బ్రయంబును, హితము సత్యం బయి యెసఁగఁవాకు

పచరించుటయు వేదపఠనపాఠంబులు, వాఙ్మయలిప మని పలుకఁ బడును,

తే. స్వాంత నైర్మల్యమును మాన మాత్మనిగ్ర

హమును భావనశుద్ధి సామ్యశ్శ్చ మనెడు

నియ్యయిదు మానవునియందు నెసఁగి మగుచు

నొప్పు మానసతప మని చెప్పఁ బడును.

402

తే. ఇట్లు మూఁడువిధంబుల నెసఁగుశతము, ఫలమపేక్షింపక సమాహితు లగునరులు

విపుల మగు శ్రద్ధతోడఁ గావించిరేని, తత్తివము సాత్త్వికం బనఁ దగును విజయ.

చ. మనుజులు తమ్ము నశ్శ్రేతుల మన్నన సేయుచు వందనాదిపూ

జనము లొనర్తు రగుచు మది నల్పుచు దంభముతోడఁ నెత్తివం

బును బొనరింతు రత్తివము పొంపిరి వోక చలంబు నర్దువం

బును నయి రాజసం బనుచుఁ బ్రోక్త మగుఁ ధరణీతలంబునక.

404

క. తనకుం బీడ దొలంగెడు, నని పరులకు నాశనంబు సగు నని చిత్తం

బున నెంచి మూఢనిశ్చయ,త నొనర్చిన తప మెసంగుఁ దామస,మనఁగక. 405

తే. దేశకాలసాత్రంబుల తెఱఁగు తెఱిగి, యనుపకారికి నిరపేక్షుఁ డగుచు నీయ

వలయు నని యెంచి యిచ్చినపరమదాన, మొనరుచుండును సాత్త్విక మనఁగఁ జెల్లి.

తే. తఱులఁ బ్రత్యుపకార మీతం డొనర్చు,ననియుఁ గాని ఫలం బగు ననియుఁ గాని

యితరులకు భేదబుద్ధితోఁ నీయఁ బడిన,యట్టిదానము రాజస మనఁగ నొప్పు. 407

తే. చేశకాలపాత్రంబులస్థితిగతు లప,నిత్రతను బొంద గౌరవవిరహితముగ
మిగులనవమానపూర్వకముగఁ బొనర్చు,దాన మది తామసం బని తలఁపఁ బడును.

సీ. నిగమంబులకుఁ దొల్లి నిర్దిష్ట మయ్యె నోం, త త్న త్తనుచుఁ ద్రివిధముగ శబ్ద
మదైన విహితంబు లయ్యె వేదములు యజ్ఞములు బ్రాహ్మణుల్ సాధురీతి
సక్కారణమున నో మృని యుచ్చరించుచు, బ్రహ్మవాదులవిధి ప్రస్తుతములు
యజ్ఞదానతపఃక్రియలు సంతతంబు ప్ర,న ర్తిల్లుచుండు నివ్వసుధయందు,

తే. మోక్షకాంక్షులు త త్తని మును వచించి, ఫలము గోరక యజ్ఞతపఃక్రియలును
వివిధదానక్రియలు భ క్తివిస్తరముగ, సలుపుచుండెద రిద్ధరాతలమునందు. 409

మ. పరగఁగ సత్తిది సాధుభావమున సద్భావంబున స్మృగళా

కరకర్మంబున నొప్పెడిక్ మఱియు యాగంబందు దానంబున

స్వరహాసేంద్రతపంబునం దగుస్థితి న్న త్తించు వాక్రుత్తు

శ్వర మాతత్పదవస్తుజాతమును సద్వాచ్యంబ వర్ణింపఁగన్.

410

తే. వినుము శ్రద్ధ లేక వేల్చినపాతము ద,త్తిమును ద ప్త మనతపము మఱియుఁ

జేయఁబడిన దెల్లఁ జెప్పంగఁబడు నస,త్తనుచు నిహపరంబు లతని కరిది.

411

—♦ అ. 18. మోక్ష సన్యాసయోగ ము —♦—

వ. అని శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగం బెఱింగించిన సర్వసుండు శ్రీకృష్ణుం గాంచి హృషీ
కేశా! కేశినిఘాదనా!..సన్యాసత్యాగంబుతత్వంబు పృథక్ప్రకారంబున విన నెంచితిం
జెప్పు మనిన సతం డతని కి ట్టనియె.

412

సీ. కవులు కొందఱు కామ్యకర్మపరిత్యాగ,మది యెఱుంగుదురు సన్యాస మనుచుఁ
గొందఱు వచియించు చుండురు తత్ఫల,త్యాగమే త్యాగశబ్దార్థ మనుచు
నది గాన దోషము స ట్లెలకర్మము, త్యక్తవ్య మనుచుఁ గొందఱు బుధులును
మఱియుఁ గొందఱు దానమఖిలపఃకర్మ మె,క్కాలము త్యాజ్యము కా దటనుచు,

తే. నాడుచుండెద రాత్యాగమందు నిశ్చ

యమును వివరించి చెప్పెద నసఘచరిత !

తెలియ వినుము త్యాగము మూఁడు తెఱఁగులుగను

సంప్రకీర్తిత మయ్యె నిజగమునందు.

413

ఉ. పావనముల్ మనీషికిఁ దపంబు సవంబును దానధర్మముల్

గావున వానినిఁ విడువఁ గాఁ దగ దెప్పును నిట్టికర్మముల్

భావనచేసి సంగమును బాసి ఫలంబును రోసి చేయ నా

నీ విది నాదునిశ్చిత మనింద్యమతం బని నమ్ము నెమ్మదిన్.

414

సీ. మనుజుండు నియతకర్మములు మానఁగ నొప్ప, దజ్ఞానమున మానినట్లు లైన
నది తామసం బన నగు దుఃఖకర మని, కాయకష్టభయంబు కారణమున
ద్యజియింపఁ గర్మ మయ్యది రాజసం బగు, దానఁ ద్యాగఫలంబు దనరఁ బోడు
సలుపంగ నౌ నని సంఘలత్యాగ, సరణి సల్పిన నది సాత్విక మగు,

తే. సత్యయుక్తుఁడు మేధావి ఛాతసంశయంబు త్యాగియు సేగుపురుషుం డనిష్ట
కర్మమునను ద్వేషం బిష్టకర్మమునను, బ్రీతియును జేయఁ బోవఁ జెప్పేళ్ళఁ గాని.

క. తనువు ధరించినవాఁ డెల్లను నిశ్శేషముగఁ గర్మమును విడలే డం
దునఁ గర్మఫలత్యాగమె, పొనరును ద్యాగం బనంగఁ బురుషవరేణ్య. 416

క. తనుపతన మైన పై నగుఁ, గన నత్యాగులకుఁ గర్మగతి ఫల మిష్టం
బు ననిష్టంబును మిశ్రం, బనఁ ద్రివిధఫలంబు జ్ఞాని కట్లు కా దెపుడుక. 417

వ. కర్మాంతం బైనసాంఖ్యంబునందు సర్వకర్మసిద్ధిని నైదుకారణంబులు చెప్పంబడు
నవి యెల్లఁ దెల్లంబు గావించెద నాకర్ణింపును లోకంబున నుండు మనోవాక్కా
యముల న్యాయాన్యాయమార్గంబునఁ దా నారంభించు సకర్మంబునకు నిచ్చా
ద్యధిష్ఠాన మైనశరీరమును గర్త యగుజీవాత్మయుఁ బృథగ్విధవ్యాపారము గలమన
ష్టమంబు లగుక క్షేంద్రియంబులును నానావిధచేష్టలు గలప్రాణాదివాయువులు నంత
ర్యామి యగుపరిమాత్మయును గారణంబు లని యెఱుంగుము. 418

ఆ. ఇట్లు లుండఁ గర్మ మేన వేసితిఁ గర్త, చేసె యగుచుఁ దలంచు నెవ్వఁ డాతఁ
డరయ నకృతిబద్ధి యనఁగ దుర్మతి యన, నగుచు నిజ మెఱుంగనట్టిఁడ యగు.

తే. ఎవరిభావము చేసితి సేన యనుచు, నుండదో వేడు కర్మలిప్తుండు గాఢా
వాడు ప్రాణులఁ జంపినవాడ యయ్యుఁ, జంపనట్టిఁడ కర్మము నొంప దతని. 420

తే. జ్ఞాన మని జ్ఞేయ మని పరిజ్ఞాతి యనియుఁ, గర్మవోదన త్రివిధము శరణ మనియుఁ
గర్మమనికర్తయనియును గర్మసంగ్రహమును ద్రివిధము శైలియు మోవిమలచరిత.

వ. గుణసంఖ్యానశాస్త్రంబునందు జ్ఞానము కర్మము కర్తయు గుణభేదంబువలన మూ
డువిధంబులుగాఁ జెప్పఁబడియె నవియుంగూడ యథాశాస్త్రంబుగఁ జెప్పెద వినుము

సీ. ప్రవిధక్తము లగుసర్వప్రాణులందు నేక మగువస్తువు విభాగరూప మని
యవ్యయం బని చూడ నమరినవిజ్ఞాన, మది సాత్వికం బని మధి సేఱుంగు
మెల్లభూతములందు నెనఁగుభేదంబున, వివిధాత్మవస్తువుల్ వేఱు వేఱు
విధములు గల వని వివరించువిజ్ఞాన, మయ్యది రాజస మని తలంపు,

తే. మేకకార్యమున సమస్త హేతుభూత, నిషయమునఁ బోలె సక్త మై వెలసి హేతు
విరహితం బయి తత్త్వార్థ మరయ కుండు, జ్ఞాన మది తామసంబనఁ జదువ నొప్ప.

తే. జోమలాండాగునోర్వంగఁ జూచుకొనుచు, జాతసంరంభు లై యున్న సమయముందు
నుభయ సేనలుఁ జతురంగయు క్తముగను, బటమున లిఖించినట్లు చూపట్టినపుడు.

తే. అవల ధర్మతనూజుఁడు నివల సితనూజుఁడుం బురికొల్ప వినుతనగతి

సిహనాదంబు లొనరించి సేన లపుడు, కవియుఁడెచే మహాద్భుత క్రమము ధోఁచు.
మ. ఘనభేరవఘోష మున్నతశరగ్రాహంబు చాపోరగం

బును గొఱ్ఱేయకకచ్చపంబును జలదూర్భర్యశ్వభంగంబు స్వం
దనగోత్రం బగునర్ణవద్వయ మనఁ వర్ణింప నయ్యో రణం
బు నొనర్పఁ సమకూడినట్టిబలఁగంబుల్ రెండునుఁ మెండుగఁ.

47

—● కురుపాండవయోధుల మొదటిసంకులసమరము —●

క. న్యూనాధికభేదము నుం, త్రైవం గానంగఁ గడనియ ట్లయి బలముల్
బూని దురం బొనరించెడు, నానందముతోడ నుండె నాసమయమునఁ.

48

క. కౌరవులకుఁ బాండవులకుఁ, బో రాకొద్దంబునాటిపూర్వాహ్లామునఁ
ఘోర మయి తోచె వివిధా, కారాయుధసీ ప్తు లెల్లకడలం గ్రమ్మఁ.

49

సీ. భేరినీనాదముల్ భూరిశంఖధ్వనుల్, సిహనాదంబులు సింధురోగ్ర
బృంహితంబులు వాజిహేషితంబులు యోధ, కిలకెలారవములు తలరుతులును
జ్యోఘోషములు శరశాలపాతధ్వనుల్, ధ్వజపటాంచలమహాధ్వనములును
రథ కేమిపుట్టినరవములు' ఘంటికా, స్వనములు కింకిశేబ్దములును

తే. వివిధశూర్యస్వనంబులు వేలువేలుఁ, బొడమి యరువాఁగునం దవి పొంగి పొరలి
భీకరంబుగ నేక మై లోక మెల్ల, నిండి బ్రహ్మాండ మవయింప నుండె నపుడు. 50

తే. కరితురింగపదాతిసంఘట్టనమున, రేగి ధరణీపరాగము రేయి వడియె
ననఁగఁ దోఁపించె దివి కేగినపు డెఱుంగ, నయ్యె సత్తద్యుతుల మార్గ మాప్రజలకు.

చ. అతితుములంబుగా సమర మట్లు ప్రవర్తిలుచున్న వేళ ను
న్నతభుజుఁ డైనభీష్ముఁడు దినప్రభువట్లు కడు న్వెలుంగుచుఁ
జుతియమరాజదండ మగుశ్రేష్ఠశరాసన మొండు పూని యు
దతగతిఁ బొరువై గవిసెఁ దక్కువపాటనరానియుక్కునఁ.

52

ఉ. పార్థుఁడు నట్లు వచ్చుకురువల్లభుని గని పేల్లు రేగి ప్ర
త్యర్థులు మేలు మేలన సమస్తజనశ్రుత మైనగాండివం
బరిమెయి గ్రహించి బిరుదై యెదురై చని తాకె వారి క
త్యర్థిముగా సమీక మపు డయ్యెఁ బరస్పరతుల్యరూప మై.

53

—: కరుపాండవయోధుల ద్వంద్వయుద్ధము:—

- అ. ఒకరి నోకిర నోర్వ నుండినవారిలో, నాపగేయుఁ డమ్ము లడరఁ జేసి
కడపఁ జాలఁ డయ్యెఁ గవ్వడి నతఁ డట్లు, సలిపి భీష్ము నొంపఁ జాలఁ డయ్యె. 54
- క. శాత్యకియుఁ గృతవర్మయు, నత్యంతము పోరి పాలించి రన్యోన్యశర
ప్రత్యాహతులఁ డవంత, ప్రత్యుద్గతసుమపలాశె పాదపము లనన్. 55
- మ. అభిమన్యుఁ డెను రై బృహద్యలునిపై న మ్మేయ నొక్కొనల
ప్రభు వల్కుఁ గొని సారథిం దునిమి కూల్పం డెక్కెముం బొండివ
ప్రభవుం డొక్కొక సాయకంబున ధ్వజాశ్వక్ష తలం ద్రుంచి దో
ర్విభవం బేర్పడఁ దొమ్మిదింట నతనిన్ వేధించె రోధించుచున్. 56
- తే. భీమదుర్యోధనులు దాడి భీమగతులు, చిత్రగతు లేర్పడన్ సునిశితశరాభి
సతతసంపాత మెసఁగించి సర్వభూతనిస్సయము గాఁ జెనంగిరి విషవ కపుడు. 57
- సీ. దుశ్శాసనుఁడు గడు దోస్సార మేపార, నకులునిం దలఁపడి నవ్యములును
మత్తభేదులు నగుమాన్దణంబులు పెక్కు, లేసి నొంచిన నతిం డినుఁ జేసి
వాడిస్పృహత్కిముల్ వఱపి శరముతో శరసంబును డెక్కియంబుం దునిమి
పంచవింశతే కలంబకము లారారాజు,తిమ్మునిమై నాటఁ గ్రుమ్ముటయును
- తే. గనలి మార్గీసుశునితురగములఁ గూల్చి, నైజయాశిని బడ నేసి వాసిఁ గాంచె
నీకుమారుఁడు తన చేతి నేరుపునకు, లాఘవగీబున కోడయ లెల్లరును మెచ్చ. 58
- క. దుర్ముఖుఁ డాసహదేవుని, మర్మములం గాడ నేసి మార్కొచుటయు నా
కర్మకుఁడు వానిసారిధి, నూర్మమెయి ప్రశ్న నేసె నశ్రాత్రమునన్. 59
- మ. ఘనుఁ డాధర్మసుతుఁడు మన్విషాదం గయ్యుంబుఁ గావించున
ష్టనుమానింప కతిండు వానిధను పొడై యుండి రెండై పడన్
బొనరింపం గురువీరుఁ డన్యధనువుం బొంగారుచుం బూని శ
ల్ముని వాలమ్ములఁ గ్రిమ్మి క్రమ్మె నిలు ము చుంకించి జంకాచుచున్. 60
- శా. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గ్రోలుపైఁ గవియ నాధీరుండు క్రూరక్రూధా
విష్టుం డై దుసమాడి తిద్దినపు దోర్వీర్యం బవార్యంబు గాఁ
దుట్టిం బెట్టి తదీయదేహమునెయందుం బూర్వఁ బెల్లార్చి యు
త్సృష్టం బై లయకాలదండమునకుం దీరై ననారాచమున్. 61
- తే. ద్రుపదపుష్కరిం వేఁచొక్కదొడ్డవిల్లు, పూని పదునాల్గుసాయకంబులను జాప
గురుని నో నేసె వాఁక ఘోరసమర, మయ్యె నయ్యెడకుం దీజనట్టి దగుచు. 62

సీ. చలమున శంఖుండు సామదత్తి దల, పడి దక్షిణభుజంబుపయి నడరిచె
 సతఁ డావిరాటభూపతిసూతిజన్మ దేశము గాడ నేసె నిభాతశరము
 బాష్టాకుండును జేదిసతి ధృష్టకేతుండు, దాని రొంకొరువులు వీరకజేసి
 ధృష్టకేతుని బహుతీర్థాంబకింబుల, నడచి బాష్టాకుండు పెల్లాచ్చి పేర్చె
 తే. జేదిదేశాధిపతియును జిచ్చులపిడు, గట్టి డై వేడిఁ జూపె నవాంబకముల
 బాష్టాకునకు నుద్బుద్ధ తామ్రధనమందు, బోల్చి నొప్పి రంగారకబుధుల్లు నాగ.
 శా. హైదింబులకు నలంబునుండును మహాస్త్రాభిజ్ఞులనోవ్యవముం
 గ్రీవాకాశల మొప్పు దాకునెడ దోర్నిర్యంబునక రాక్షస
 డ్యేడల్ గ్రాల ఘటోత్కచుండు సవతిస్థితాత్రముల్ వైచి, మై
 గాడగజేయ నలంబునుం డతని వీరంబుచ్చె నుచ్చైర్గర్జి.

64

సీ. గురుసుతుండు శిఖిండి గ్రారాత్రముల నొంప, సతఁ డాతని శితాత్రహతుని జేసె
 విరటుపై భగదత్తుఁడు రువడించిన వారి, కాల మాభీల మై క్రొలె నపుడు
 కైకేయుఁ డగుగృహస్థిస్త్రికుఁ గృపుఁడు నీ, సునఁజేసి తలపడి వెనకువ కయి
 ధనపులొండొరుఁ జెండి ధనశాశ్వములఁ దున్ని, విరఘులై దిగి రసుల్ విసర్జుకొనుచు
 తే. ద్రుపదుండు సైధవుండును దొడరినపుడు
 చూడు వాడినూపుల మెయి గాడ నేసె
 ద్రుపదునిక సైధవు డట్లు ద్రుపదు డతని
 నేసె గుజశుక్రులకుఁ బోలె నెనఁగె రణము.

65

మ. శ్రుతసాముండు వికటేడుండు దొడరి వీరు లైచ్చుఁ బ్రత్యేక్షన
 ప్రతిహత్ నిందుచు మించి పోరి సుశర్మం జేకతానుండు దా
 కి తగం జేసినపోరు ఘోర మగుచుక గీర్తిపఁగానయ్యె నా
 ప్రతివిధ్యుండును సొదిలుండు సవి కై భాసిల్లి రుగ్రాకృతిన్.

66

తే. కెరలి కాభూఁ డగుసుదక్షిణుని దాని, క్రూరనారాచపంక్తులఁ గ్రుమ్మరించె
 ఘనుఁ డగుసహదేవుని శ్రుతకర్ముఁ డతని, దక్షుండై యొడ్డి పోరె సుదక్షిణుండు.

67

తే. అజ్ఞానసుతుం డిరావంతుఁ డిసెనువాడు, కుద్ధుడై ప్రతాయువుతేరిగొట్టుములను
 గూల నేయ సతఁడు వానిఘోటకములఁ, గనలి కూల్చె నిజగదాగ్రఘాతములను.

సీ. ఆవంత్యు లై నవిందానువిందులు కుంతి, భోజుఁ దాకిరి సహపుత్రు నాజి
 నపు డగపనోనల ననువిందు డడరించి, గుదె గొని తాటించె గుంతిభోజు
 సతఁ డీసునక బరిమితి లేనిశరము, నడరించి వానియు క్కడచి పుచ్చె
 నాకుంతిభోజున కాత్మజుం డగుపురుషున్ విందునితోడఁ జేయి గలిపె

తే. గెరలి గాంధారవిభులు, కై కేయపతులు, నేపు రేవురు మచ్చర మెచ్చఁ బోరి
దుత్తదుండును దీర్ బాపాం ఉనుభవదాతృజుండును మొనకట్టి రాలమునకు.

క. చేదివిభుండు నులూకుండు, మోదంబున ననికి మొససి మునుఁగు వడంఁగా

మోదుకొని శరము లొండొరుభూదయితులు ప్రస్తుతింపఁ బోరిరి కడిమి. 70

—♦ పరిధమయద్ధపరికారాభివర్ణనము ♦—

ప. ఇ ట్టిరువాఁగునందును శతాంగంబులయు వారణంబులయు వాహనంబులయు
బదాశివర్గంబులయు ద్వంద్వసహస్రంబులు దలపడి పోరునప్పుడప్పో రొక్క
ముహూర్తమాత్రంబు మధురదర్శనం బయ్యు సంతతి దురంతంబును దుర్దమం
బును దుర్ధ్వంసంబు నై దేవాసురయుద్ధంబునం బోలి యున్న దానిం గనుంగొను
హర్షంబున దేవరిగణంబులును సిద్ధచారణసంఘంబులును సమాగతంబు లయ్యె
నయ్యెడం గలదండిమగ లొండొరువులం దాడి తొడ్డియుం గొడుకు నన్నయు
దమ్ముండును మామయు నల్లుండును నాక వీణమెయిఁ జుట్టజీకంబుఁ జూడ కున్న
త్తులవిధంబునను గ్రహవిష్టులచందంబుననుం దలపడి చలంబు బలంబు మెఱయ
గరిష్ఠం జూపుచుండి రానందడికయ్యంబున రథంబులు రథంబులుం దాఁతునప్పు
డొం డొక్కఁ డుక్కుమడంప మిక్కిలి జవంబునం బాటునవియు నొక్కదాని
తాఁకున వే ణొక్కండు ముక్క లగునవియును గిక్కిరోద్ధ్వజంబులతో రథులు
సారథులుం బోవ మోక్షింపడి యుండునవియును నిరుసులుం జక్రంబులు విఱుగ
నొటగునవియును గూబరంబులు వో నూఁగులాడునవియును గాఁడులు దెగ
వీడిపోవునవియును వీరయోధ ప్రయుక్తాయనగదాఘాతంబులఁ జూర్చి భూతంబు
లై భూతలంబునం బ్రోగులుపడునవియును నయ్యె గజంబులు గజంబులుం దాడి
ఘీంకరించుచుఁ దుండంబులుం దుండంబులుం జుట్టి యిట్ట ట్టూఁగులాడునవియును
రథంబుల రథ్యంబులం బట్టి బిట్టు ట్టిప్పి నేలం బెట్టి కొట్టునవియును శూలంబులు
గరవాలంబులును శుండాదండంబులం గ్రుచ్చుకొని నొచ్చి గీఁపెట్టుచు మావంశుల
నావం తైన లక్ష్మ్యపెట్టక నెట్టుకొని పోవునవియును హస్తంబుల గదాదండంబు
లమరించుటంజేసి రథహస్తపత్తిత్తురంగాదుల నుగ్గునూచంబు నేయునవియును దుం
డంబులును ధండంబులునుం దెగి మొండంబులై పోవునవియును గుంభంబు లవియ
లై రవారావంబున నేలఁ గూలునవియును నయ్యె హయంబులును హయంబులుం
దాడి రయంబునం బాటి ముందటికాళ్ళు మీఁది కెత్తి రాహుత్తులనెత్తిపైఁ బెట్టు
నవియును జామరాపీడచాంచల్యంబు తమముఖంబులకు వింతసొంపు సంపాదింపఁ
జిత్రగతులం జరించుచు నెదిరి జేరనీయ కుండునవియును బిట్టలవలెం బిట్టెగచి

సంత దారుణమార్గణాపాతంబున భూతలంబునం బడునవియు నయ్యె గాల్వరుం
గాల్వరుం గవిసి చలంబు నెఱయ బలంబు మెఱయ నొండాలులపై ననువడించి
యంపనానలం గురియించుచుఁ బరశుపట్టసముసలముద్గరగదాసికుంతకరపాలభిండి
వాలాదిసాధనంబులం బ్రయోగించుచుం బగఱఁ బ్రహరించి నొంచువారును
దమతమచేతివిండ్లు విఱిగిన మాఱువిం డ్లతివేగంబునం గొని కరలాఘవంబు
సూపువారును సారథులు తెగినం దార రథచోదనంబు సేసికొనుచు వాసి మెఱయు
వారును విరథులై వాలును బలకయునుం గొని నేల కుఱికి విక్రమంబు సూపు
వారును నిజంగవిభూషితాంబూనదాంగదాదివిభూషణంబుల నిల నలంకరించు
వారును దలలు దెగినంత సంతకుము న్నేయ నుంకించువారిని నేసి పడువారును
నొండు రెం డయ్యును బొమ్మముడిపాటు నౌడుగఱపును వీడనితలలు గలవారును
నొచ్చియు నీడంబోక తమవారికిం దోడుసూపువారును దోడఁ ద్రొక్కిన కోడ
త్రాచుల చందంబున నేచి వచ్చుజోదులచేదోయికిం జిక్కి పొక్కుచుం దమ
వారిం జీరుచు నాక్రోశించువారును వారణసురంగాదినంపాతంబునం గోలుసేతులు
విఱిగిఁదొక్కలు ముక్కలై నలుగం బడి మడియువారును బిపాసార్తులై యిందు
నందు నీళ్లు లరయువారును దలయు నట్టయు వేఱయ్యు నెయ్యెడకును నాక్రో
శించుచుండువారును నీకొడుకునిమిత్త మింత లింతలు పుట్టె గా యని వానిది దిట్టు
వారును నై యుండ భండనంబు నిర్మర్యాదంబుగం బ్రవర్తించుచుండె నపుడు
మధ్యాహ్నం బగుడు దుర్యోధన ప్రచోదితులై దుర్ముఖుండును గృతవర్మయుఁ గృపా
చార్యుండును శల్యుండును వివిశతియు నను నేపు రతిరథశ్రేష్ఠులు దోడుపడి
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేయుటయు దాని కానందించి ముదాకినీనందనుండు. 71

—◆ భీష్ముడు పాండవసేనపైఁ గవిసి విజృంభించుట ◆—

నీ. తాళధ్వజోత్తలధాళధశ్యద్యతు, లాభీల మై క్రాల నతిశయిల్లి
పాండవానీకిని పాయలువడఁ జొచ్చి, చిచ్చఱపిడుగు నాఁ జేవ మెఱసి
కాశిపాంచాలకరూశచేనీశాది, రాజవరుల మొగ్గరంబు లెల్లఁ
గలగుండువడి కమం గలఁగి తల్లడవడి, తిరుగుండువడ వడిఁ ద్రెళ్ళ నేసి
తే. వీరవిక్రమస్వత్వంబు జేరి దారులందు నానావిధంబుల నాచరించు

సంత సయ్యయిపైనికు లార్తు లగుచుఁ, జెదరి వఱచిరి దుర మీఁగి చెట్టొకఁడుగ.

చ. పులిఁ గని పాఱుల్లేళ్లవలెఁ బూరుకులోత్తరుజేరిపైఁ దళ

త్తళ మనుతాళకేతనము దవ్వల దవ్వల దృక్పవాహమం

దొలయుదు గుండ జల్లు మన నూర్పుచుఁ గూర్చెడువారికూటముల్

వెలిగ నరాజుల నివ్వడిచి బెగ్గడిలంపడి పాటి రెల్లరుగ్.

73

వ. ఇట్లు విభ్రంభించినభీష్మునకు భీతిల్లి యెల్లసైన్యంబు లొల్లఁబోయి చెల్లాచెద రగు
చున్న సమయంబున నభిమన్యుండు మన్యు సమన్వితుం డై

74

మ. పరగోరోచనవర్ణవర్ణితము లశ్వశ్రేష్ఠముల్ పూన నొ

ప్పరథం బెక్కి సువర్ణకాంతులు కడుఁ బొంగారఁగాఁ గర్ణికా

రరము బొల్పిన వైజయంతి పరవీర వ్రాతభీతింగనఁ

గరయుగ్మంబున నాట్యమాడ ధను వుగ్రంపశ్వుఁ డై పైఁ బడెఁ.

75

సీ. తాలకేతువు నొకకోలఁ గూలఁగ నేసి, నవయించి భీష్ముని సవశరములఁ

గృతవర్మ నొకట నో, నేసి మద్రేశుని, బంచాశుగమ్ముల బడలు వఱచి

నిశితాంబక మొకండు నిగిడించి దుర్ముఖు, రథసారథిశరంబు పృథివి గూల్చి

తఱిగి వివింశతిధనువు ముక్కలు గాఁగ, మూట శారదృవు నోటుపుచ్చి

తే. తక్కునుం గలయోధుల నుక్కడంచి, మించి కొఱచి ద్రిప్పినరీతి సంచరించు

విజయనందనులాఘవవిభవమునకు, మేలు మే లని వేల్పులుఁ మెచ్చిరపుడు.

క. మన్యుసమన్వితుఁ డియ్యభి, మన్యునిలాఘవము లత్యమహిమంబు నసా

మాన్యము లఖిలధనుష్ఠ, న్నాన్యఁ డితం డెచ్చుఁ దృప్తి మార్గణమందుఁ.

77

వ. అని భీష్మాదియోధు లెల్లం బ్రశంసించుచున్న సమయంబున.

78

—• అభిమన్యుండు భీష్మునితోఁ బ్రతిఘటించి యుద్ధము సేయుట •—

ఉ. చాప మలాతచక్రగతిఁ జంక్రమణం బొనరింప మేఘనా

దోపము మై గుణక్వణన మొప్ప సుభద్రతనూజుఁ డాజులో

నేపున నేచుచున్న నొకయించుక కన్గవఁ గెంపుదేర నే

నాపతి వాని మాటుకొనె నారసముల్ నవకంబు లేయుచుఁ.

79

మ. త్త. మూఁడుతూపుల వాని కేతనముఁ ధరం బడఁ జేసిఁ డై

మూఁడుతూపుల సూతు నేసి సముదత్తిం గనిపించుచోఁ

గూడి శల్యముఖుల్ గడుంగడ్డు ఘోరశల్యము లేసి రా

ప్రొడఁ నేసికినిం జలంపక భూధరప్రతిమానుఁ డై.

80

మ. శరవరంబు కడుఁ వడిం గురియుచుఁ జూర్వారి పైఁబడ్డ నే

గురితేరుల్ మునుఁగం బరంపరులు గాఁ గ్రూరాస్త్రముల్ వైచి వీ

రరసం బేర్పడ నార్పుచుం దొడరి స్వారాజ్యైశ్వర్యం డాభీష్టు ము

ష్కరుఁ డై తాకి నవాంబకంబులఁ బతాకం జెండ్ రెం డై పడఁ.

81

- ఆ. తాళకేతనంబు గూలి నేల నలంకరించినంతలోనఁ గాంచి భీమ
సేనుఁ డాత్మ నలరి సూను నగ్గించుచు నార్చె నొక్కపెట్ట నతిరయమున. 82
- ఉ. దానికి నల్లి భీష్మఁ డెడఁదం బెడిదంబుల నారసంబులఁ
బూని సుభద్రసూనుఁ గని పోకు మటంచును బల్కరించుచుఁ
వానిశరీరముఁ రథము వాపురముల్ గనరానియట్టు లె
న్నేనియు నేసి చేసి దుర మేసినచోటన వెండి యేయుచుఁ. 83
- వ. అయ్యవనరంబున సభిమన్నునకు బాసట యై భీమసేనుండును సాత్త్వికము విరా
టుండు ను త్తరుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును కైకేయులేపురుం బదుగు రొక్కపెట్ట
భీష్ముం జుట్టుముట్టుటయు సతంశును. 84

—♦ ఉత్తరుండు మద్రాపతిపై కరిగి చచ్చుట ♦—

- సీ. మూట ధృష్టద్యుమ్ను నాట నేసి శినిశ్రు, వీరునిఁ దొమ్మిది నారసముల
నొగిలించి యొండొక్కఁ డగుశత్రురమునఁ, బావనిసింగంపుఁబడగ విఱిచి
విక్రమించుటయుఁ బరాక్రమంబునఁ బ్రభంజనతనూజుఁడు మూఁడు శతశరము
లడరించి మిన్నేటికొడుకు నోనేసి కృపుని నొకమ్మునఁజేసి పొడ వడంచి
తే. మఱియుఁ గృతవర్మ నెన్నిదిమాన్గముల, నొంచి మించిన నుత్తరుం డంచితగతిఁ
గనలి మద్రేశుత్తేరిపై గంధసింధు, రమునుబోఁ దోలె నెంతయు రయము మెల్లయ.
ఉ. మత్తగజంబు మద్రపతి మార్కొని కార్కొని తేరికాడిపై
నత్తిఱి బూర్వపాదముల నానఁగ నిల్చి యొకింతలోపలఁ
దత్తురగో త్తమంబులను నాల్గిటిఁ గైకొని నల్ల రాసినం
దత్తఱ మందిమద్రవసుధాపతి రౌద్రరసంబు పేర్పడన్. 86
- ఆ. ఆయనంపుశక్తి నమరించుకొని వ్రేయ, నది రయంబు మీఱ నరుగుదెంచి
మత్స్యరాజసుతునిమైమఱువుం జించి, లోనఁ దూఱి వెలికిఁ గానవచ్చె. 87
- క. ఆమాత్స్యసుతుఁ డంకుశ, తోమరములు గజమునంద తొఱఁగి మృతుండై
సామజమునుండి విడివడి, భూమిం బడె నెత్తువాఁడ బ్రుంగుడు వశఁచుఁ. 88
- ఆ. అంత నిలక శల్యుఁ డతిరయంబున వాలు, వెఱికి నేల కుఱికి నఱకె వాని
మదగజంబుతుండ మదియ గీకెట్టుచుఁ, గొండ వోలె నేలఁ గూల్చి చచ్చె. 89
- ♦ మత్స్యపుత్రుం డగుశ్వేతుండు యోధసత్తకంబుపై నడచుట ♦—
- న. ఇట్లు చేసి శల్యుండు కృతవర్మరథం బెక్క నంత. 90
- చ. విరటుసుతుండు శ్వేతుఁ డనువీరవరేఁబ్బుండు తమ్ముఁ డట్లు పో
దురపిలి చింతఁ గొంతవడిఁ దుప్పలుదూలుట మాలి వేళ్ళు.

- సరిపడునీర్దశం దెసఁగఁ జాపగుణకర్వణనం బొనర్చుచుం
గరకరిఁజాణి యేడుగురికార్కుముల్ విదళించె నమ్ములకా. 91
- ఆ. ఆపగానుతాడు లగువారు వే తొంపు, విండ్లు గొనుచు నేడువిశిఖములను.
వానివారువములపై నేయ నాతండు, వెండి వారివిండ్లు చెండి వైచె. 92
- ఉ. వారు నికృతచావులయి వారనికోపము రూపు నొందిన
ట్లయ్యిరయ మేర్పడం గొని మహాద్భుతశక్తుల నేడు వానికై
జేరఁగ నేసి యార్చి రవి చెల్లుబడి దివ మెల్ల నిండుకో
ఘోరము గాఁగ మండుచును గూడఁగ రాఁ గని శ్వేతుఁ డుద్ధతిక్. 93
- చ. నడుమ న వన్నియుం దునిసి నల్లడలం బడునట్లు చేసె నా
తఁడు శరనప్రకంబునన దానికి నల్లి పితామహుండు పెం
పడఁగ దివ్యబాణ మొకఁ డాతనికై గుటి చేసె యేసింప
గడువడిఁ బాటి నాశరము కాయమున న్వడిఁ దూటి వచ్చుటన్. 94
- క. శ్వేతోడు బాణహతుడై, చేతమునం దెలివి గప్పి చేప్పడి రథము
దూత గొని నొగలు మూర్ఖాన్వీతుగ డై నడియె నంత వేగిరపడుచుకా. 95
- చ. వాని నియంత రథంబు తొలంగం దోడుకొని చనియె నంతఁ గొంతవడి కాలండు
నేడదేటి తేరికి మాఱువారువంబులం బూన్చుకొని వచ్చి చిచ్చఱపడుగట్లు విచ్చుల
విడి వివారించుచు నయ్యేడుగురిం దాఁడుచెంచి. 96
- మ. ధ్వజకీర్ణంబు లిలం బడిక సలిపి వార్హింబుల్ ససూతంబు లై
నిజకాత్రంబుల నేలఁ గప్పెఁగుగిరి నిర్మించి పేర్కొ మహా
ధ్వజనిం గూల్చుచు మద్రరాజ చెనకుఁ ధైర్యం బవార్యంబు గా
నజితుడై చనుచుండ నీస్రజులు హాహాకారముం జేయుచుకా. 97
- తే. చిక్కెఁ జిక్కె మద్రేశుఁ డీశ్వేతున కని, సుభ్రమించుచు నుడునాసమయమందు
భీష్మముఖ్యులతో నీమైద్యకొనుకు, తోడుపడి శిల్పు మిట్టికిఁ దొలఁగఁ జేసె. 98
- చ. అంత. 99
- క. వైరాటి మద్రభూపతిఁ, జేరిం జనునప్ప మభయపై న్యంబులకుకా
దారుణసేవకము సెల్లెం, గౌరవవంశోత్తిరుండు ఘనుఁ డం దయ్యెన్. 100
- చ. అయ్యవసరంబున బకాంతకుండును సౌభద్రుండును సాత్యకియు విరాటుండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును గై కేయులును శిఖండిం బురిస్కరించుకొని సేనావతి యెనశ్వేతున
కుం దోడుపడి భీష్మం జట్టు ముట్టి నానావిధాయుధంబులం దెట్టలు గట్టం గొట్టి రట్టి
యెడ భీష్మండు గ్రీష్మభానుండు నా నతిభీష్మం డై క్రూరనారాచంబుల నెల్ల వారి

వారిచి శ్వేతుం దాఁకె దాఁకిన వారి కిర్వురకు నెయ్యెడకుం దీఱని ఘోరసంగ్రామం బయ్యె నయ్యెడ. 101

సీ. మోక్షు లై తేరులు మునుమున్న చూపట్టి, ముక్కలై ధరమీఁదఁ బ్రాప్తపడియె బొందళంబులు ద్రెవ్వ డిందుపాటందెను, మోఘులు తల లూడ నూడి పడిరి. వాహనంబుల నెక్కి వచ్చెడువారంత, వానిక్రింద జేరువార లైరి చేతులతీట వో పేతు లందినవారు, కాలుసేతులు దెగ నేల కైరి

ఆ. యొండొకళ్లు పట్టి యుట్టూతల లూగించి, క్రిందు మీఁదు వడుచు సం దెఱింగి పఱవ నున్నయంతఁ బఱియ లై పోయినవార లయిరి జోదు లారణమున. 102

వ. మఱియు మహారథు లగువారు సారథులతో దమరథంబు. వోవ విరథు లై వీత మనోరథు లై వాలునుం బలకయుం గొని నేల కుఱికి నెఱచి పఱచువారిం బడ నేయువారును దలలు వోయినను గరతలంబుల ఖడ్గంబులు విడక పడియున్నవారును మదవేదండంబులు తొండంబులం బట్టి నేలం బెట్టి కొట్టి కాళులం జమరినం జచ్చి పచ్చడి యగువారును బదఘట్టనంబున రేఁగినపరాగం బెగసి చీకట్లు గావింపఁ గన్న గానక ధనుఃకూజితవిజ్ఞానంబున బరిపంథి నెఱింగి పోరువారున్లు ధక్కా హుడుక్కాదివాది త్రంబులం బరస్పరధనుష్టంకారరవంబు లెఱుంగ నేరక లాతివారిని జాతివారిం దాఁతువారు నై సంకులసమరంబు సాగించుచుండి రాసమయంబున.

—◆ శ్వేతుండును భీష్ముండును ఘోరయుద్ధము నేయుట ◆—

ఉ. తాడిసిడంబువాఁడడరి దాయల నేయుచు నున్నయప్పు డే వాడును లేడు వానిశరపాత్రమునం గుఱి గానివాడు చే యాడక చేడ్చడో రిపుచయం బట శ్వేతుండు ధూమకేతు నై వేడి వెలార్చె బేర్చి కురుపిరులసేనలకెల్లఁ జేయగన్. 104

చ. అరదములం బగిల్చి తురగావళి డుల్చి గజాళిఁ ద్రుంచి కా ల్వూరఁ గడతేర్చి టెక్కియములుం ధనువుల్ దెగ నేసి నీప్రజల్ పరిపరిఁ బమ్మరిల్లి పొగులన్ జలిపెన్ శతముల్ సహస్రముల్ శిరములు చిత్తజల్లువలెఁ జిందఱవందఱ లాడునట్లుగన్. 105

తే. చెప్ప నేటికి మా కెల్ల శ్వేతునిభయ, ముక్కజం బయి తోఁచె నత్యునసరమున దురము విడనాడి శరపాతదూర మపన, రిల్లి గతి భీష్ముఁడని యుండి రెల్లవారు.

చ. బెదరినసేనలం గనుచు భీష్ముండు గ్రీష్మదివాకరద్యుతిఁ బొదలి సురాద్రిమాద్రి వెఱఁ బొందనిడెందముతోఁ జలింప క

- తే. ఐడగ వడఁ జూచినంత నీకొడుకు లెల్ల, శ్వేతునకుఁ జిక్కి భీష్ముండు వీరజీవుఁ
డగు ననుచుఁ దల్లిడిల్లి రియ్యదనునంచుఁ, గొంఠపులు సగు లొత్తిరఖండగతుల.
- వ. అత్తిటిఁ దిత్తిటాపడి దుర్యోధనుఁ డెలుగెత్తి ాజయోధులం బేర్కొనుచు. 117
- మ. ఇపు డ్దేవ్వితుడొ భీష్ముఁడె యెగ్గనన్ గ్రే నెంచెదా వీరిపో
రిపురూపం బయి ఘోరమై తెగక నాచెప్పె పచ్చలింఘంఁ జే
యపడఁబుం గొని యుండె పొసపపడ కే రొడ్దో గాంధేయుఁ దో
డుపడం గావఁ దలపుడు యస ముఁ గోల్పోఁ బెప్పె జే విచుచున్. 118
- వ. అట్లు దుర్యోధనూప సంబోధించుటాశేసి చతురంగబలనమేతు లై బాహ్లికుం
డును గృతివర్మయుఁ గృపుఁడును శల్యుండును మాగధుండును వికర్ణుండును జిత్రసే
నుండును వివిశియుఁ సత్త్విరితకాలంబునం బరతెంచి కురుపితామహుం దలకడచి
శ్వేతునిం గదిసి నానావిధాయుధంబుల సతినిరధరధ్యసారథులఁ గప్పి నొప్పించు
టయు సప్సరుషసింహుండు గోపాతోపాతిశయంబుఁ. 119
- క. కరిలాఘునింబు మెఱయన్, శిరివ్వుఁ బెసఁగఁ దనచయ్యన వారిం
గరులా గేసరి వోలెన్, విరియంబడఁచి భీష్మునిల్ విఱిచె వెసన్. 120
- మత్త. అంకపాకము లేర్పింకె ధను వాఁ వేటొకఁ డాతఁడుక
గంఁక శ్రీశీముఖంబులఁ గాంచ నేయుండు శ్వేతుండుక
శింక పక్కిఁ దీసుతున్ శిశిసాయక క్రకరంబుల
న్నిక మెత్తి మొత్త మేనుం నెత్తురేలులు వాఱఁగన్. 121
- ఉ. నెత్తురునట్టున న్మునిగి నిద్దుర కోయెనుట్లు లున్నులో
కోత్తిరుని గనుగొని భయోద్ధతు లై భనసీయాసైవికుల్
తత్తిటపాటున్ గురుపితామహుఁ డతినిచేతఁ జక్కఁచు
చత్తిటి బొమ్మలో యసఁగ సగఱుఁ జూచుచుండే రింతిలోన్ 122
- సీ. తాభిద్వజా డొప్పి వాలారుహాపులు, వేసవేల్ శ్వేతునిపై నిగిడ్చె
నడుమ సన్నిటి నాతిఁడు రెండు రెండుగా, పలు వే గొకకోల విఱిచె విల్లు
క్రోధయూర్జుతుఁ డయి కోదండము మఁగొక్కఁ, డమరించుకొని భీష్ముఁడొ ననంగ
నాల్గిట వీతుల నాగ్నిటిఁ నేసి నడగ రెండు దిగ నడఁగఁ జేసి
- తే. భల్లమున నొట సారథిఁ డై నేసి, వీరప్రమ మొనరించె శ్వేతుఁడంత
ధరకు లంఘించి వ్యాకులత్వమున నమరు, గోపమునఁజేసి మెంతయు రోజుచుండె
చ. విరధుండు వీరచాపుఁ డగువీరవరేణ్యుని వానిఁ జూచి చె
చ్చెర సురినిమ్మ గనుతుండు చేతివడిగి గడి భావసాయకో

- త్కరముల నేయుచుండఁగ నతం డతిదారుణ మై పరేతరా
 ట్కరగతదండతుల్య మయి క్రాలెడుశక్తినిఁ బూని పూనికన్. 124
- చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోయెదవు నీ వని పల్కుచు నల్కు జేసి యు
 జ్వల మగుదానినిఁ విసరి వానిపయిం బడనేయునంతలో
 హలహలశబ్ద మేర్పడి మహాభుజ ! వీఁ డిదె నీ కసర్థమున్
 జలుపుచు నుండఁ జూడు మని సారెకు నీనుతు లార్చి రార్చినన్. 125
- ఉ. దేవనదీసుతుం డపుడు దిక్కులు విక్కిటిలంగ మండుచున్
 జేవమెయిన్ మహాలక్ష్మవలెఁ జేరఁగ వచ్చెడు శక్తిఁ గాంచి లో
 దేవురువుట్టఁ దొట్టుపడి దిట్టడు గాన శరాప్తకంబునన్
 గైవడి కెల్ల మెచ్చ సవళిండము లై పడఁ జేసి దానినిన్. 126
- శే. అట్లు వ మ్మయి శక్తి వో నవ్వెరాట, సుతుఁడు వగచుచుఁ గాలోపమాతుఁడు గాన
 నెట్లు చేయుటకుం దోచుకొంత నిలిచి, పెలుచ నగుచుఁ గన్గవఁ గెంపు మొలక లెత్త.
- ఉ. రెండుకరంబులన్ గద నరిందముం డై కొని వీరఁ జూపుచున్
 రెండవదండపాణి యన రేగి వడివడి నాపగానుతుం
 డుండిన తేరిపై కుటికి హోర్మనుశబ్దము వుట్టఁ ద్రిష్పచున్
 గండరగండఁ డాతఁడు నిగాఢముగాఁ బడ నేసె నీనునన్. 128
- అ. తాడుమో పెలుంగుదంట గావున భీష్ముం, డంతలోన నుటకె నవని కంత
 వింతగారథంబు ఏతులతో నూతు,తో ధ్వజంబుతోడ భూళి యయ్యె. 129
- వ. వైరాటి తాను విరథుం డయ్యె సతిరథోత్తరుం డగుభీష్మునిరథం బిట్లు భస్మ
 సాత్కృతంబు గావించి పాదచారి యై యున్న వానిం గాంచి తీరినవైరంబునంజేసి
 శల్మస్థభృతిమహారథు లెల్లరునుం గవిసి రంత శాంతనవుం డొండొక్కరథం బెక్కి
 మొక్క వోనిపరాక్రమంబున నేతెంచి శ్వేతుం డాడుదెంచె నప్పు డుప్పరంబున.
- క. దేవనత్ర ! దేవనత్ర !, యీ వింకం దడయ వలన దిది విధివిహితం
 బై వెలసినట్టికాలము, హావరునిన్ శ్వేతుం గూల్చు గడఁగుము కడిమిన్. 131
- వ. అని దేవదూతవచనంబు శ్రుతిగోచరం బగుటయు నయ్యుష్టమవసువు సంప్ర
 హృష్టమనస్కుం డై వాని జంపేనుంకించుచున్నయప్పుడు సాత్యకియు భీమసేను
 డును ధృష్టద్యుమ్నండును ధృష్టకేతుండును సభిమన్యుండును గైకేయులును దద్ర
 క్షణార్థం బర్ధనిమేసాంతరంబునం గవిసిన ద్రోణశల్యకృపాదు లడ్డపడి దొడ్డనార
 సంబుల వారి నెల్ల వారించు చుండి రట్టియెడ. 132

ఉ. శ్వేతుడు చేత ఖడ్గమును జేకొని భీష్మునిచేతిమిడిన
త్యాతతశౌర్య మేర్పడ రయంబున రెండుగఁ జేసె నంతలో
నాతఁడు వానిచావునకు రారయించు ధను వొందు వూని సం
ప్రీతిమయిం గుణంబు ననరించుచు నందఱె దనంతరంబునక. 133

- - - శ్వేతుడు భీష్మునిబ్రహ్మస్త్రమున హతుఁ డగుట - - -

క. భీమాదులు దోగొడులతో మోహ్యము టుడిగి వడిగఁ దోడ్పడి మత్స్య
క్షౌమండు లేశ సుతునకు, భీమగతిం బొరుకొనిరి భీష్మునితోడక. 134

చ. శర మరవోసి శ్వేతుడెన సత్వరుఁ డై చనునాపగాసుతుం
డరిపడుశస్త్ర సైన్యముల నారసి యారస మెచ్చ భీమునిక
సురపతిపాత్రు నర్పదిట బామకసూనుని నిర్పదిట నా
హరియనుజన్ము నూటిటను నైదిటఁ గేశయులక మరల్పుచుక. 135

మహాస్రగర. అయిక్ శ్వేతాభిముఖ్యంబగునొక జని బ్రహ్మస్త్రముక శత్రుమందుక
గలుగక సందిచి ముద్రాకలితబలమునక న్రాలఁగాఁ జేసి యేసెక ,
జ్వలదగ్నిం బాలునయ్యుత్తము సుర లరయక సైన్యనాథోరముక వ్ర
చ్చిలలిక లోఁజొచ్చి యుగ్రుల్ చిడిముడిఁ గొని వచ్చెక తుదార్థంబులోనక.

తే. అస్తగతుఁ డైనభాననియట్లు తేజ, మీఁగి శ్వేతుడు గిరినగడి శృంగమట్లు
కూలె నేలకుఁ బొడవుల్ కుండుచుండ, యుష్మదీయులు హ్నుంబు నొందుచుండ.

తే. కృష్ణుడొక బ్రహ్మణం దోట్టియెల్ల నొదొక, గొందుచుండ చుక్కపనని డిందు బూరి
గొమ్మలు దచ్చటలున దాశమ్మ లొప్పునటునుచందమునం బొంది నాట్య మాడె.

వ. అని చెప్పిన విని ధృతనాష్ట్రుండు సంజయున కీ స్థనియె. 139

సీ. శ్వేతుఁ డీల్గుటకు నాచి త్తెంబు హ్నుండు, నక్కటికం బస దితఁడు మున్ను
నాకుమాదుగమియిడఁ బొడవులకు, హతుఁ డయ్యెదత్తితో హితముఁ గూర్చె
నట్టివానిం జూచి దరసివ నా హుర,కుందులే కగ దీర్చి సుంద్రుని
భీభత్సనిభయాలు పెద్ద వాఁ డింద్రునకు న మేల్త్రునకు నుద్ది యనుగవచ్చుఁ

తే. గొడుగులకు నెట్టిగొడవైనఁ గూర్చుకుండ, డని మొనగ లలసేనాని ఘనుఁడు వాని
తోడు గల్గినదామాదు లోఁబరిపగ, నుండి మనవాఁ డేధిప కుండు లెట్లు. 140

తే. మున్ను చేసినయపరాధములకు నిపుడు, శ్వేతు నేయుటకు వారిచిత్తమందు
మండుచుండున గ్రోధ మప్రాణనతుల, నలంచిన న్నాతిసామది గలుగ దెపుడు.

వ. భీష్మద్రోణాదులకును నాకు నీనమరం బనమృతంబు నల దని వ్యాసాదులు చెప్పి
నను వివక మాంఖం డై మానుయోధుండు కర్ణ సౌబలాదులదుర్మతంబునం బ్రవ

ర్తించి పాండవులతోడం బగ వెట్టుకొని యింత పుట్టించె నింక నేమి సేయుదుం
గానిమ్ము 'కానున్నది కాక పో దా శ్వేతవధానంతరమ్మున రణ మ్మొట్టు సెల్లె నారా
యానసహాయుం డగునరుం డేమి చేసెం జెప్ప మనిన సంజయుండును. 142

ఉ. ఖింతలు తెచ్చిపెట్టుకొని యీవ సుయోధనుమీద నంతయున్
వీరిగఁ బెట్టఁ జూచెదవు ఏటిడిక్కి వడిఁ గుందు చూడు వి
య్యంతయు నింట్లు గాలుసమయంబున బావులు శ్రవ్వటల్ జలం
బంతయుఁ దెల్లి పొర్లి చనినప్పుడు కట్టలు గట్టుటల్ సుమీ. 143

—♦ శ్వేతాగ్రజం డగుశంఖుండు శబ్దనితోఁ బోరి యోడుట ♦—

చ. వినుము తిరుండ వై వగపు వీడి రణం బద యెల్లఁ జెప్పెదన్
మనుజువరేణ్య ! శ్వేతుఁ డటు మా నటి పోయినవెన్క రెండుజుల్
చనఁగ దినాపగార్థమున శంఖుండు తమ్మునిపాటుఁ జూచి లోఁ
గనలి హుతాశనుం డనఁగ గండరగండఁడ యై వెలుంగుచున్. 144

క. గొనయము సారించుచుఁ దన, కెన యగురథిచయముతోడఁ గృతవర్తరథం
బున నున్నశల్యుఁ దాఁకం, జనెఁ గురియుచు శరచయంబు జడివాసవతే. 145

తే. మృత్యుదంష్ట్రాంతరగతుఁ డై మెలఁగుచున్నశల్యునిం గావ మీవారిస ప్తరథము
లడ్డుపడె నస్త్ర జలదమ ప్లార్చి పేర్చి, కవిసెఁ బెనువిల్లుఁ బూని గంగాసుతుండు.

ఆ. తాటిపొడుగువిల్లు దల్కోత్త. వచ్చెడు, నాపగాతనూజు నరసి ¹బెరసి
నట్టిశత్రు సైన్య మట్టిటువడె వాత, రయమునను జలధిఁ దరణవిధమున. 147

మ. అంత శంఖునకుం బురస్సరుఁ డై నరుండు కరంబు దు
ర్దాంతవిక్రముఁ డై నభీష్మునిఁ దాఁకి వీణ నెదిర్చి యు
క్తింతసేపు మహాశ్రుశత్రుము లేయుచున్ రణ కేళియం
దెంతయేనియు సంతసంబున నేర్పడెన్ వడి పేర్పడన్. 148

క. పిడుగుం బిడుగుం దాఁకిన, నడువున ²నాభరతనాశకవర్షములు పే
ర్పడఁ దాఁకి పోరునప్పుడు, వడియెన్ హాహరివంబు బహులం బగుచున్. 149

వ. అయ్యవసరంబున. 150

క. గడఁ గొని తే ద్దిగి శల్యుం, తుదితార్కు డనఁగ మండి యురువడి శంఖుం
గదిసి తదీయాశ్వములం, జదిపె న్నాల్గింటి నొక్కచుఱపున నంతన్. 151

తే. తురగములు లేనియరద మావిరటుసుతుండు, విడిచి ఖడ్గము చేకొని పుడమికి డిగి
వెఱపునంజేసి పఱచి యవ్విజయరథము, నేక్కి శాంతి వహించె లో నెంతయేని.

సీ. అంత శాంతనవుండు పంత మొప్పగ వేన, వేలు వాలమ్ములు గ్రాల నేసి
పాంచాలమత్స్యప్రభ ద్రక కేకయ, ముఖ సైన్యముల నెల్ల ముసుగు పెట్టి
శతమన్యసుతునితో సమరంబు సాలించి, పోలించి ద్రుపదునిపొంత వోయి
పోయినంతన వానిభూరి సైన్యంబుల, మూరి మనంగినమాడ్రి జేసి

ఆ. విగతధూమవహ్నివిధమున మండుచుఁ, బట్టపగటిసూర్యుడగిది నగుచు
నేరుఁ జూడ రానితీరు పొసంగఁగఁ, బొంగి శత్రుబలముపొడ వడంచె. 153

తే. ఆఁ గేయునికోల్లల కపుడు పాండ, వేయసైన్యమల్ సాధ్వసఃపీఠంబు
లగుచు నేడ్గడ లేమి శీతాద్ధతంబు, లయినగోవులు నాఁగ నూఁగాడ నయ్యె. 154

మహాస్థగర. కొఱకచ్చుం ద్రిప్పిన స్తై గుడుసు వడివడిఁ గ్రోలుచుఁ మేటివిల్ల
పఱ నేల న్నింగి నిండం బడ విసరుచుఁ గైఁబల్లఱి ల్లాటుచుండఁ
బిటుసుంగయ్యంబునందుఁ బిరుదుమగఁడు మీభీష్మఁ డమ్మాఁక లెల్లఁ
బఱవం గాఁ జేసెఁ దాఁ కోర్వక విఱిగి కడం బాయ లై చీలి లీలఁ. 155

వ. అంత. 156

ఆ. భానుఁ డస్తమించెఁ బ్రభ సన్నగిల భీష్మ, భానుప్రభ సమ్మద్రి గానుపించె
సపుడు పాండవేయు లవహార మొనరించి, సేన దిగిచి చనిరి శిబిరములకు. 157

వ. ఇట్లు ప్రథమదివసాయోధనంబున యోధా గ్రేసరుం డగుభీష్ముండు గ్రీష్మభానుం
డై వెలింగినం గని దుర్యోధనుండు హవ్యోత్కర్షణంబునం దేలెనట యుధిష్ఠిరుం డో
హఱించినచిత్తంబునం గలయు త్తలపాటున విన్నబోయి తమ్ములుం దానునం
దగువారిం గూడుకొని గోపాలదేవునిపాలికిం జని జూలించుచు నిట్లనియె. 158

— ధర్మరాజు కృష్ణునితో భీష్మునిపరాక్రమంబు చెప్పి వగచుట —

ఉ. భీమపరాక్రముం డయినభీష్ముండు గ్రీష్మమునందు వహ్ని నా
నీమెయి నాహుతిం బలె నొకించుకలోనన నాకి నైచెఁ బో
మామక మైనవాహిని సమాంతముగాఁ గొని కగఱికాదె యో
తామరసాక్ష ! వాని ననిఁ దాఁకి యెదుర్చుగ లేఁ డొకండునుఁ. 159

ఆ. వాడిమగని వానివంకఁ గ నైత్తి చూచుటకు నైనఁ గాక చుటుకు పుచ్చు
శరపరంపరలకుఁ దెరలి నాయోధులు, విఱిగి పఱచి లేమి విన్నవిత్తు. 160

మ. జమునిం గెల్వఁగ వచ్చు వజ్రధరునిం జక్కాడఁ గా వచ్చుఁ బా
శముఁ జేఁ దాల్చినయట్టిజెట్టిబిరుదుఁ సాధింప వచ్చుఁ గదా
భిమరాభిజ్ఞుని గుహ్యకేశ్వరుని దేబెం జేయఁగా వచ్చు జ
న్యమునం దాతఱిసీతనూజ గెలువఁ శక్యంబు గా దేరికి. 161

- చ. తెలియక దుర్బలం బయినతేలికబుద్ధినిఁ జేసి బేల నై
మెలగితి భీష్మఁ డ౯జలధి మేర యెఱుంగఁగ లేక యీదగా
బాలించిననేను బారమును ముట్టఁగఁ జాల మునింగి పోయెదఁ
జ్జరుహనాథ! యే మని ప్రశంస యొనర్చెద నాయదృష్టముఁ. 162
- క. ఈరాజకోటి నెల్లన్, హోరచి గా భీష్మమృత్యుముఖమున వేయఁ
గోరను మది నీపో ర్విడి, ఘోరాటవి కేగి బ్రదుకఁ గోరెద ననఘా. 163
- సీ. విత్తయై చనన్ వేనవేలరథంబులఁ, గూల్చె భీష్మగు డత్రుకోటి మీటి
వానిమున్నున కైనవా రెల్ల పగిలోఁ, బడినమిడుతలెల్లు మడియ నైరి
నాతమ్ము లందఱు సవసిరి శరవిద్యగాఁత్రులై రేమాదుఁ గమలనాథ!
నాకారణమ కదా లోకమునఁ పీరు, వాసికై నోమనివా రగుటకు
- తే. విభుత విడనాడి వనలందు వేగివేగి, పుడమిఁ బడరానికృష్టముల్ చడియు నిపుడు
బ్రాతృసాహార్ద్యమునఁజేసి ప్రధనమునకుఁ, దిగిరి జీవితాశ్చ విడి తెగువఁ జేసి. 164
- ఆ. రాజ్యకాంక్షఁ జేసి పూజ్యులకొ మిత్తులఁ, జాటములను మఱియు సుహృదు లైన
యందఱన్ రణంబునందుఁ జంపింపఁ గా, నభిలషింప నెట్లు లైనఁ గాని. 165
- క. ఏవారు దుర్లభం బని, జీవితముఁ నెత్తు రనుట జీవితశేషం
బేవనుల నుండి తడముం, గావించుచుఁ గడవ నెఱుఁగ మలదళాక్షా. 166
- ఆ. ఏమి చేయు మందు వే నెట్లు చేసిను, మేలు గొందు నందు మేనమఱది
నీకు నాకు దమ్ముఁ డీకీరీటి యుపేక్ష, చేయుచున్నయట్లు చేసితి మతి. 167
- చ. ఒకరుఁడు భీమసేనుఁడు మ హేమాన్నతతేజుఁడు క్షుత్రధర్మముఁ
మొకమునఁ బూచి పట్టుకొని మొగ్గరముం జూటఁబాటి వేరి వే
ర్పికొ దగ బాహువీర్యమున మించి గదాహతి శత్రుసైన్యముం
దికమకలాడఁ జేసెడిని దెల్పఁగ నేటికి నే నెఱుంగుదున్. 168
- క. కేవలభుజవీర్యం బే, తావలముగ నున్నయితఁడు తగి ఋజుగతిమైఁ
బోవుచుఁ బగఱ నడంచుకొ, జేవమెయిక్ వర్షశతముఁ జేగొని యైనన్. 169
- ఉ. ఒప్పరికించి యుండె నరుఁ డొజ్జల మించినశత్రువేత్త యై
యిప్పుడు భీష్మముఖ్యు లిటు లేచినదాన నశించి పోవు నా
యొప్పినసైన్యముం గనియు నొప్పనివాఁ డన నుండె నింక నీ
ముప్పు దొలంగఁ జేయఁ గలపూరుషుఁ డుండిన నాకుఁ జెప్పవే. 170
- ఆ. నీ ప్రసాద మింత నిలిచిన నామీద, బొండ్వేయు లెల్లఁ బగఱ నొడిచి
బండుగులును దారుఁ బరఁగ సుఖం బుండు, లేక యున్న లేదు లేక మైన. 171

వ. అని పలికి శోకోపహతచేతస్కుం డై పలుక కున్నపాండవాగ్రజుం గని గదా
గ్రజుం డి ట్లనియె. 172

—శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజు నూడించి పురుట—

చ. వగవకు మయ్య! నీకు నిటు వందుర నొప్పుదు నీమతిమ్ము లీ
జగతికిఁ జాలినట్టిరు భుజాబలనిష్ఠైతస్థరేంద్రు లీ
మగఁటిమి గల్గురాజులును మాత్స్య్యుఁడును ద్రుపదుఁడు బిష్ణులు
తలిరిరీ నీహితంబునక తమ్ముని నన్నను జెప్ప నేటికిన్. 173

క. సేనాని యగుచుఁ బార్షతుఁ, డీనీదు ప్రసాద మందునిచ్చు గాదే
పూనిక నుండె శిఖండి న, కీనందనుమృత్యు వగుట తెలియదొ నీకున్. 174

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డభినందించుచు దేవకీనందనుండు వినుచుండ భృష్టద్యుమ్నుని
దిక్కు మొగం బై యి ట్లనియె. 175

చ. అవహితచిత్తముం గలవ యై విను మస్మదుపాస్యదైవ మై
భువి సగువాసుదేవుననపుం గొని మాకుఁ జమూవిభుండై తై
తవితివి వేల్పుమూకలకుఁ దారకవైరియుఁ బోలె నీవు శా
త్రవుల జయించి నీప్రజ కుదారగతిన్ విజయముఁ గూర్చవే. 176

క. నేనును నాతిమ్ములు నా, నూనులు నాహతులు నాదుచుట్టంబు లనిన్
నానావిధాయుధంబులతో నిన్నుం గలసి యుండుదుము జయకాంక్షన్. 177

వ. అని యుక్తేజంబు గలిగించుచుం బలికనపలుకుల కలరి పృథతపాంత్రం డెల్లరు విన
ని ట్లనియె. 178

శా. చాపాచార్యున కంతకుండ సగురున్ జన్మించితిన్ జాతవే
దోపారార్థులలో మహేశ్వరుక్యన్ దోర్వీర్య మే పాట నే
నీహారాట సురాపగానుతుండు మద్రేకుండు లో నైనవా
రేపుం జూపిన నెట్లు చేసెదనొ నీవే చూతు వి తేటికిన్. 179

క. పృతనాపతి పార్షతుఁ డి, గతి నాడినదాని కలరి కాంతేయులు స
మృతిఁ జూపి రపుడు ధర్మజుఁ, డతిమోదముతోడ మఱియు నాతని కనియెన్. 180

మ. అమరేజ్యుండు సురాసుగాహవమునం దానాఁ డెఱింగిం చె నా
సముచిద్వేషికి శత్రుభీషణ మనంతంబున్ జయాస్థాన మై
సమహావ్యూహము కౌంచనామకము దానన్ నిల్పి సైన్యంబులన్
సముదాయం బొనరింపు మెల్లి సకల యైనాథు లగింగగన్. 181

వ. అని యానతిచ్చి కృష్ణు నామంత్రిణులు చేసి సపరివారంబుగా శయనగృహంబు

నకుం జనియె సుత నిశాంతం బగుటయుఁ గాంతేయాగ్రజుఁడు నిత్యకృత్యంబులం దీర్చుకొని సంగ్రామరంగంబునకుం జనియె సంతకుమున్నధృష్టమృత్యుం డదృష్టపూర్వంబు నభేద్యం బగుకొంచుప్రహంబు నిర్మించె దానిముఖంబునం బాకశాసని పాకశాసనశాసనంబునంజని విశ్వకర్మనిర్మితం బై యీద్రాముధనవన్దపతాకాలం కృతం బై గంధర్వసగరోజమం బై నభాంతరాళింబున స్పృశ్యంబు సేయుచది యై కపివరాధిపతిం బై డంబుమీఱుమహాకేతనంబు గ్రాల నిలిచె మఱియు శిరోభాగం బున మహాసేనాసమన్వితంబగుద్రువదుండును సేత్రియుగ్ధంబునఁ గుంతిభోజశై బ్యులును గంతదేశంబున దాశేర దాశాన్త ప్రయాగానూపక కిరాతవతులును బృష్టభాగంబునఁ బటహ పటచ్చర పౌరవక హూణ నివాదగణపదవృషం బై యుధిష్ఠిరుడును దక్షిణసమంబునఁ బిశాచ దరద పుంశ్ర కుండీనివాదిసహింబు లగుగానాచేమాభిచార్యసాత్యకులతో భీమసేనుడును నామకార్య్యంబునఁ గుశ్వ వాహిక తిత్తిర పాం ష్యోద్రాచినమేతు లగునకులసమాదేవుఁడొక్కఁడై ప్రముఖులతో ధృష్టమృత్యుంబును జనునంబునఁ గాకిరాజ కేకయ వై బృహత్పతులతో విరాటుకును నిలిచి యుడిచి దానిచేయుల నముతంబును శిరంబున నియుతంబును బున బృహంబున సర్పదంబునై నిఱువనివేలును గంతంబున నియుతంబు నై దౌర్బాదివేలును జనునంబున మూఁడముతంబులును గా శ్చైవ్యసమూహంబులును బక్షిపక్షకోటిపక్షాతులును సకేకశతసహస్రసంఖ్యకంబు లై ససామజరాజంబులు పర్వతోజమంబు లై ప్రకాశించు చుండె నిట్లు మోహరం బభిమనోహరంబుగ నున్నం గని యెల్లదైనికులు హస్తోత్కర్షంబునఁ దేలి యాడుచు సూర్యోదయంబున కెదురు సూచుదుండి రంత నిక్కడ నీసుతుండు సర్వసేనాసమన్వితం బై సంగరాంగణంబునకుం జని ధృష్టమృత్యుధిష్ఠిం బై నకొంచుప్రహంబు గని కుంభసంభవకృ పాశ్వత్థామ శిల్య సామవస్థి వికల్ప దుశ్శాసనామలం గల యుఁ బడికించి యి ట్లనియె.

182

—• భీష్మ నిర్వి తి య ది వ స య ద్ధ పృ కా ర ము •—

చ. ఘనభుజులార మీ రొకఁ డొకండు సమన్ముల శస్త్రపైన్యముం గొనకొని సంహరించుటకుఁ గోవిదవద్యులు శస్త్రశాస్త్రమం దనితరసాధ్య మీబల మనంతము భీష్మనియంతివాఁ డిటకో బనిచెడు తేఁ డలంతి యగుపాండవపైన్యము గెల్పు టప్రమే.

188

క. కాకున్నఁ గ్రొంచమొగ్గర, మీకరణిం బొదలు దీని కెన యగుమాటో డ్డికడన పన్న నొప్పును, మూఁతలకుఁ రక్షణంబు మున్నేర్పడఁగన్.

184

న. మఱియు నిమ్మోహరంబున దుశ్శాసన వికర్ణ శత్రుంజయ చిత్ర సేన సువీర నం దోష
నంగ మణిభద్రకులు శూర సేన వేణిక కుక్కుర రేచక మద్రక త్రిగర్త యన
నాదిదేశాధిపతివారపరివృతులై దేవప్రతున కేసుగడలై సేనాముఖంబున నిలు
చునది యని యాహ్వానించిన భీష్ముడును దోణుడును దోణపుత్రుండు లోనగు
వారు ప్రతిపక్షపూహంబు బ్రతిఘటించు జాలుమహాపూహంబు వన్ని రంత
శాంతినవుం డనంత సేనాపరివృతులై మరుత్వంతునిచందంబునం బొందుపడి సేనా
ముఖంబున నిలిచె భారద్వాజుడు కుంతల చశాన్త మాగధ విదర్భ మేలక కర్ణ
ప్రావరణాది సైన్యంబులతో నతిని ననుసరించె సాబలుండును గాంధార సింధు
సోమీర శివి వనాతిగణపరివృతులై భారద్వాజుం బాలించుచు నడచె సర్వసాద
రసమేతుం డగురుద్యోధనుం డశ్వతిక వామచకోనల దరద వృక క్షుద్రక మాల
వాదిమహా సైన్యంబులతో సైన్యమధ్యంబున నిలిచె శలశల్యులు భగదత్తిభూరిశ్రీ
వులు విందానువిందులు వానివామపార్శ్వంబునందును సుశర్మయు సోమదత్తుండు
శితాయువును శ్రుతాయువును దక్షిణపార్శ్వంబునందును నిలిచిరి కృపాశ్వత్థామ
కృతివర్మ లత్యాతిత సేనాసమేతులై సేనాస్పృహంబునందును గేతుమంత్రండు వసు
దానుండు లో నగునానాజనుదేశ్వరులు వారి వెన్నుదన్ని పృష్ఠగోవులై యేవు
మీఱి యుండి చిట్టు లొడ్డినయొడ్డారంబుం గని నీయోధు లెల్ల బద్ధమత్సరంబున
యుద్ధసన్నద్ధులై శింఖంబు లొత్తి సింహనాదంబులు చేసి రది విని నీతండ్రియు
సింహనాదంబు చేసి శింఖంబు పూరించె నస్పృహపురం బెల్లం బూరటిల్ల భరీప
ణవానకాదు లొక్కిపెట్టి మొత్తయం జొచ్చె నట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచ
జన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పాండ్రకంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయం
బును నకులసహదేవులు సుహృషిమణిపుష్పకంబులును ద్రుపద భృష్టద్యుమ్న
కాశీరాజశైబ్యశిఖండి విరాట సాత్యకులును నౌపదేయసౌభద్రులును దమితము
శింఖంబు లొత్తి సింహనాదంబులు చేసి ధానాదం బంతయు ననంతం బై దిగంత
విస్త్రాంతం బయ్యె సయ్యవసరంబున.

185

మ. మమరుద్యోధనుఁ డెల్ల సేనలును సమ్మానింపఁ గా నుండి యి

ట్లనియెఁ యోధులవంకఁ జూచీ ఘనులారా ! మీరు శస్త్రాస్త్రముల్

గొని వె న్నీయక పోరుడి యని యెలుంగుం జూపుచుం బల్కు వా

రనమానింపక పోరికిం దిరి రోసా వేశభాసాస్య లై.

186

తే. అపుడు మీవానికిని వారి కతితునులము, రోమహర్షణ మగురణం బామత్తెల్ల

రథిక బాణ పరంపర ప్రహరసతత, చతితరథరధ్యగజహస్తపటల మగుదు.

187

- చ. కవిసిన వాని దవ్వలన కన్గొని నైఃకవకేయాదిభా
ధవఃపరిక్షితుం డగుపితామహుఁ డామహానీయమూర్తితోఁ
దవితె మహాప్రభావమునఁ దద్రథసం బుజిగోవ శింజని
రవము దిగంతరంబు నిరంతరము బ్రతివేబ్బ మీనఁగళ్ళ. 198
- క. గాంక్షీవివక్షికి నదిపుష్కరంబును నైక ర్తనంబు దోగ్గిండు గాక
వ్యం దైవం జాతామహా, మండిం డని మెచ్చి రెల్ల రుద్రైర్నరతులక. 199
- వ. అంత నయ్యున్నను జట్టు ముట్టి. 200
- సీ. సురనదీనూనంబు సునిశితాబులు చెబ్బి, వియు నేడు బాణముల్ తిగిచి యేసె
నాలోన నాచార్యుఁ డితిమి తా నిరువది, యెదుతూపులుఁ గృపుం దైదునూర్లు
శిల్పుండు తొమ్మిదిసాయకంబులు సుయోధనుఁ డావదినాల్గు ఘనశిరములు
గురుపుష్కర డావది స్తూరనారాచముల్, నేకని యెదములు సైంధవుండు
తే. తొమ్మిది వికస్థండుం బదియమ్ము లేసి, యీసునంజేసి ముంచి రయ్యింద్రసుతుని
దాన నింగియుఁ జలియిన కానదుండు, కొండవోలెను జూపట్టి కొంతవడికి. 201
- తే. ఇరువదేంట భీష్మునిఁ గృపునిఁ దొమ్మిదింటఁ గలవోద్యవుని నర్వదీంట మద్ర
భూతలేశవిన్దుల మూలుమూలు, నొంచి కారాజు నేసింట నొవ్వ నేసి. 202
- మ. అభిమన్యుండును గాగ్రీవదేయులును సైన్యాశిశ్వురుండుక శిని
ప్రభుఁడుక మాత్స్యండు లోనివా రవుడు కొంపప్రస్థురన్మాన్యులై
బుభురూన్ముత్తు నెనున్నుకీన్మునకుఁ దో జేతెంచునినారి తో
విధనం బేర్పడఁ దాకి పోరిరి జగద్విఖ్యాతవిరోధిధర్మక. 203
- క. దేవవ్రతహితరతుఁడై, చేవమెయి బోరుగ్రోనుఁ జెచ్చెరఁ దాఁకె
గైవది మెఱయకొ న్నినక, క్షానరతనయుండు సోమకసమేతుం డై. 204
- వ. ఇట్లందఱు నందఱు దాకి వీడం బోరు చున్నప్పుడు. 205
- ఉ. అన్ననునెత్తికో లునుపునట్టిడ యై ననినానమంబు వి
స్ఫూర్తితశోర్యగర్వమునఁ బొంపింపొయి యశీతిసంఖ్య న
త్యూర్జితముల్ శితంబు లగున్నవ్రతబాణము లేసినంత న
క్కుర్జముఁ గాంచి నీనుతులు గంతులు నైచిరి అంతు మీఱఁగళ్ళ. 206
- మ. నరసింహుండు నరుండు నీకొడుకు లానందంబునం బొందుచు
బరంగం జేయునివాదముల్ వినుచుఁ గోపం బేపు మీఱంగ నా
శిరముల్ దారిన స్త్రుంచి యుంచితగతిక సైన్యంబుమధ్యంబునం
దరదం బాడఁగఁ జొచ్చి చిచ్చునకు నెత్తె యేర్పె దా నత్తటిక. 207

- తే. అతఃతాః కోర్వ క్షరభు లట్టు నిట్టు, పడి కలగుటఁ గని నీమకొనుకు కడఁక
చెడఁగ దేవసేనుతుఁ డడరు నెడకు, సరిగి వినయముతోడ నిట్లరియె నపుడు. 208
- ఉ. కుప్పలు తిప్ప లై సడఁగఁ గూల్చెనుఁ గృష్ణునిఁ గూడి ఘోషును
దీప్స తోకండునే మిగుల కెల్ల బలుగము యూముట్టుగా
నవ్వన మై జముం గొలువ నయ్యెడు నియ్యెడ కెల్లఁ జూచి నీ
వశప్పరికించుచుటి విటు లొప్పికమాటయె నేటి కాడ గన్. 209
- క. నీవును ద్రోణాచార్యుఁడు, జివిచి మెలగుచుండ జీగ్రం బిటు మా
కీవరున నగుట లగునే, భావింపుము నీన భరతవంశవశ్యా. 210
- క. నీకతనఁ గాడె కడ్డుఁడు, లోకైకధర్మగురుడు లోని శిరగబు
గైకొనసెబాసఁ జేసె, గాకుండిన నిశనాత గలుగునె మాకుకా. 211
- తే. నీవు పాదులపై నగుకెమ్మివలు, నాకుఁ గా లెన్న వాఁడోఁ గైకొన వని
నే నెఱుంగుదు వైన సేనారివగునీ, సమగుమాటి న్నగఁ గూల్చు మనుచు నిన్ను. 212
- ప. అని పలికినపలుకులు ములుకు లై చెవులు సూడినట్లయి పదేన ప్రతిండు తనమ
నఱున క్షుత్రధర్మ బిత కష్టు లగునే యని కుక్కించుచు భస్మనిరభంబుచేసె
దసరథంబు వోననిచ్చుటయు నచ్చటిచా కెల్ల వెల్లిమార్పుల న్నస్తిల్లువారి క్షణ
జూచి సిహనాదులు సేవ చ్చిదింబు లొట్ట రిత్తఁ గురుకాడగుపుత్రవికర్ణ
లాస్వర్థదీపుశ్రుతకు గొనుటయు పంచేర్పరులయు గొనివులు ఘోషమునకుం
దోడుపడి యుండి రియ్యవెనరెంబు. 213

—♦ శీర్షాశ్వాసం ద్వయోద్ధము ♦—

- శా. గంగానందనుఁ డంగివిచుచు మరక గాఢుని దాని వీ
కం గాండంబులఁ దొమ్మిదింట నురము గాఢుని నేయంగి నీ
సుం గైకొంచు విభూషణంబుగఁ బృథు సూనుకు నీగైదివా
లుంగోలల్ వరంగిచి నొంచె సతెలికా యాశీషకా మర్మముల్. 214
- ఆ. మఱియు శరసహస్ర మజగొట లేకుండ, దిగిచి గిది 4 శ్లోకము మునుగ
నేయ సతఁడు వాని నెల్ల వారిరిమచు, బ్రతిఘటిచి చేసె గ్రధన మపుడు. 215
- క. ఒండొండ వార లేసిన, కాండంబు లొకట్ల కెల్ల ఖండించుచు దా
మొడుకొని ధరణిపైఁ బడి, కొండలండ్లంబు వోలె గూడంబడియెకా. 216
- ప. ఇట్లు తాతయు మరుమామను మొక్కవో కుక్కు మిగిలి యెక్కువతక్కువలు లేక
మొక్కలంబుగాఁ బోవుచున్న సమయమున. 217

- చ. ఇరువది మైదుకూపులు సురేంద్రసుతుం డనివోసి యేసె ని
రజవరవాహినీసుతుని శౌర్యధురంధరుఁ డాతఁ డాతనిం
గెరలి ననాబకంబులను గీడ్పడునట్టులు గొట్టెఁ బైఁ బర
స్పరశరవిధ్గాత్రు లయి వార లవారిగఁ బోరి రుద్ధిన్. 218
- వ. అనంతరంబ. 219
- తే. ఈసునంజేసి భీష్ముడు నాసుదేవు, సరము గాఁడంగ మూఁడమ్ము లురువడించి
మోఁడ నాతఁడు పూచిన మోరుగట్లు, గ్రాతె రక్షాఘనంపి క్తగాత్రుఁ డగుచు. 220
- సీ. అంత సంకుఠుఁడై కులీసుతుఁడు మూఁడు, వాఁడివాలమ్ములఁ దాడిసిడము
నానిపారథి బిట్టు నోనేసె దాన వా, రలపోరు తీఱనిపాలుపుఁ గాంచె
నీతఁ డాతని నతం డీతని నోర్వంగ, నెంచియుఁ జెంగట్ల కేగ నోడి
రపుడు గతంబుఁ బ్రత్యాగతంబును మాడ, లమును శ్రీత్రముగతులకు నమరంగ
తే. సూతసామర్థ్యలాఘవహ్నుర్దు లొప్పు, నొప్పు మీఱుచు నంతర మెప్పు డొడవు
ననుచు నెమకచు నారి వ్రాయంగఁజేసి, నుకు లొత్తిరి సింహారవాంకితముగ. 221
- ఉ. వారిరథధ్వనిం గలసి వచ్చెనుశోభరవంబు పాటునన్
ధారణి దద్దిటిల్లియును దారిత మై మొఱయంగఁ జొచ్చె నా
పోరునఁ దారితమ్ము మడి పోలుపు శక్యము గాని దయ్యె నె
వ్వారికిఁ గాని వారి గెలువం గలవాఁ డిల లేకు చూడఁగన్. 222
- మ. అడియాలంబులఁ గాని పోల్చుటకుఁ గా కబ్బారత శ్రేష్ఠు లొ
క్కఁడుగాఁ గూడి రణంబు నేముతఱిఁ దత్కాండప్రపాతంబిలం
బిమగుల్ మొత్తము లై వడిం బడెను నా విభ్రాంతిఁ గల్పించుచున్
గను భీతాహూ మయ్యె భూతములకుం గరవ్యవంశోన్తమా. 223
- ఉ. అమ్ముల మున్గి కానఁబడ కంతటిలోనఁ బ్రకాశ మొంది మా
ఱమ్ములు వైచి యేచి భరతాస్వయభూషణు లిద్ద జట్లు యు
ద్ధ మొప్పనరింపఁ గాంచి విబుధప్రకరమ్ములు నీరి మార్కొనన్
ముమ్మైనవాలుదా ల్పయినఁ బోల్చంగ జాలఁ డటంచు నెంచెడిన్. 224
- ఉత్సాహము. ఇది మహాద్భుతం బొనంగు నిట్టిపోరు ధారణి
బొడల దెప్పుఁ గాని శౌంభ పుట్టఁ బోదు దీనికిన్
నదిసుతుండు గాని యింద్రనందనుండు గాని యీ
కడనమూఁడు గెల్వ రించుఁ గాంచి యెంచి చెల్లుదున్. 225
- వ. ఇట్లు వా రిద్దఱును జెన్దయుంబ్రా ద్దడివోనిభీరంబున బిఱుతీక పోరుచున్నంత

నయ్యరువాఁగువారికిని బోగు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ భృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణా
చార్యువేయుం గవిసె ననిన భృతరాష్ట్రుని డిట్లనియె. 226

ఉ. వీరలపోరును నివ్వనగ వేడుక యయ్యెను గాని సంజయా !

భారతవంశభూషణుండు పాల్కును నోర్వంగఁ జాలఁ డయ్యె నాఁ
బారుష మెచ్చు నాఁ బడదు బాపురె డైనను హెచ్చు కానిదో
నే రెదు రెల్లలోకముల నేర్వంగఁ జాలినవాని కక్కటా.

227

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నధిప ! నినుము, దారుణరణ ప్రకార మీతిలభ్య విధుము
త్రిదశు లెల్ల రింపుం గూడి కదనమునకుఁ, గెరిలి వచ్చిన వివ్వచ్చు గెలుచు బరిది.
వ. అది య టుండ ని మృట్లు కలిసినభృష్టద్యుమ్నుం దలఁడడి ద్రోణాచార్యుండు. 229

—♦ భృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము చేయుట ♦—

తే. పెక్కుభల్లంబు లేయుచు నొక్కభల్లమునను సారథి నోసేసి మొససి నాల్గు
గుట్టముల నాల్గుతూపులఁ గుదియ నేసి, వింతగా వాని స్రక్కించె నింతలోన. 230

సీ. అలిగి భృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్య! నిలు మని, తొంబదితూపులఁదూల నేసెఁ
గలసీనుతుం డంతఁ గాలవండ్లోనమం, బగుశరం బరివోసి యతని నేసె

నది వానిమృతి కగు ననుచు హాహాకార, మడర నేనాసమూహంబునందుఁ
గాంచి పార్వతుఁ డద్రికరణి నచంచలుఁ, డై దానిఁ దెగ నేసె నభ్యమునన

తే. వానిచేతకుఁ బాండవబలము లేల్ల, నుబ్బి బొబ్బలు వేటుచు నుండఁ బార్వ
తుండు శ క్త్యస్త్రమును గొని ద్రోణుఁ డిల్లు, గాత మని వానిపై నేసెఁ గ్రోర్యమెనగ.

శా. చిచ్చుం జిమ్ముచు వచ్చు శక్తిఁ గని లోఁ జీకాకు లే కాగురు
డచ్చో నిల్చి మహాద్రినాఁగ నది మూఁడై ప్రెల్లఁ గా నేసి పైఁ
బొచ్చెం బింతయు లేక వచ్చువిశేఖంబుల్ దుగ్ధి తద్ధస్తమం
దిచ్చుం గూర్చెనుకార్యుకంబు విజిచేఁ హెచ్చెనవాలమ్ములకా.

232

చ. విలు విఱుగన్ మహాగ్రహము విగ్రహ మొందినరీతి భీతి కై
వెలుగుచు వజ్రసార మగుపెద్దగదం గొని నైచెఁ బొండుపు
త్రులపడవాలు కూలె నని ద్రోణునిపై నతఁ డమ్మహాగదం
జులకన తున్నివైచె నటఁ జూపట కచ్చెరుపాటు దోడఁగకా.

233

తే. అంతఁ బోక నిశితసాయకము లేన్ని, యేని చెవి నోకునట్లడ్చి యేసె నవియుఁ
బార్వతునిబొందళముఁ జించి వానిమేని, నెత్తురు లవాఁగఁగ్రోలినెఱి నెనంగ. 234

ఉ. పార్వతుఁ డొండువిల్లు గొని బాహుబలంబునఁ గుంభజన్ముపై
వర్షము వోలె భల్లముల వాఱంగఁ జేయుచు సంత నేను దు

రరి శిలీముఖంబుల నరఁబున నాటంగ నేయ రత్న మా
 కర్పిత మయ్యె మేను సుముకిల్పితకింక మల్లు చేయుచున్నా
 శా.చాపాచార్యుఁ డవగ్రహింమున నప్పొచ్చాలరాట్నము
 బాంబుగ దగ నేసి సారిధితలం జక్కడి క్రొవ్వాడి యై
 వాచింపం దగునాల్లుసారిసములక వార్వంబులం ద్రుంచి గుం
 కోచం బింతయు లేక సింహరివ ముత్య చుట్టెం జేయుచున్. 236

క. బొడొక విల్లాతెడు గొన, చుండొ గడికిండ లగుచు నర్విం బడఁ జూ
 నిం డొడ్ల నేసి యార్చెన్, గిండం దై చాఁగురుడు గర్వస్ఫూర్తికన్. 237
 మ. విరుధు డై పృషతాస్వ మిద్ధిప్రుడు దోర్వీర్వం బవార్వంబు గాఁ
 గరిమిదిం గదల బూసి జేరు డీగుచో ఖాడించె దాని న్గరుం
 డరుదారిం గొని వాలునం ఒలకయున్ హావిరుఁ డాతెండు స
 త్విరుఁ డై గ్రోణునిడై బడెం గడవయిం బాచాననస్మృతియన్. 238

ఆ. చాఁగురునిపొరుష బుం గరిలాఘు, నాబు నెడఁడు మెచ్చవచ్చునట్టి
 వయ్యె బృషతివ శ్రుం డంతివాఁ డియ్య నా, గురునిఁ గడవ రాక కుతిలఁ గుడిచ.
 క. గురుగురుశరవర్షంబుల, దెరిలి చనం జాల కున్న దటసిన భీముం
 డరమరిలు లేక ద్రువమని, వరితనయుని కిట్లొకఁ గ వచ్చె రయమునన్. 240

వ. కల్లు వచ్చి వాయునియుం డువాడొకఁడై చాచార్యుం గాడ నేసి పం
 చాల్య నొండ్రికిరంధం బెక్కించునంత దుర్యోధనండు కళింగేశ్వరుం డగుశ్రు
 తాయువునకు జేయి వీచి గ్రోణునికిం దొడవలం బుచ్చుటయు నతేరిమను మహా
 నేనాసమేతుం దై భీమసేను డలఁడయె భారిద్వాజుండును ధృష్టద్యుమ్నుని విడ
 నాడి తనపై నరవడించి వచ్చుపీచాలద్రుండులవయిం గవియుదెంచె ధృష్టద్యు
 మ్నుండును ధర్మరాజున దేశంబునకుం జనియె నసిన ధృతిరాష్ట్రండు. 241

ఉ. అచ్చెరు వయ్యె నాకు విం నెట్టముబాగెమహాభుజుండు వి
 వచ్చునియన్న వాడు. గద వట్టిస నెట్టిమహాబలుండు నే
 నొచ్చును జచ్చు గాని యని నూల్కొనెం లాలనిమాట నిక్క, మే
 మచ్చున భీమునిం దొడరి మోక్కెనె జాతె శ్రుతాయు వక్కటా. 242

వ. సంజయుం డిట్లనియె. 243

— భీమండు కరింగ నేలపైఁ బడి కృతయపభృతులం జంతుట —

సీ. వినము దుర్యోధన ప్రైతితు డయి యల్లు, తిలఁపడినకళింగధరశివతికి
 బాసటగా వచ్చి పాల్గొనె నని నిషాదులతోడఁ గేతుమద్యామిపతియు

- గనం శ్రుతాము వాసవమూననందను, మార్కొనియె గేతుమాతం గూడి
వేదిమత్స్యకీరూత సేన లాభీముని, గలసి పోర నివాదగణముతోడ.
- తే. మూం ముయ భయానక మయిపో రెసంగె, నవ్రుడు సాగరగర్జితం బట్లు శబ్ద
ముట్టుల్లిట్లు బ్రవిదారణోర్వి యెల్ల, గానబడె మూసకోణితకర్దమ మయి. 244
- తే. బంశారుల దాడి పోరుచు నున్నవేళ, జేదీ మత్స్యకీరూకాదిసేన లెల్ల
బహుళకాళిగ నై పావబలము నోర్వ, బలము చాలక వెఱపునఁ బాతె విటిగి. 245
- చ. తనమునున్న మూతలు యథాయథ లై చనఁ జూచి వాయునం
దనుడు చలింప కింతయు నువగ్ర భుజాబలమర్పి రీక్కులై
మునుముగ నక్కలింగబలముం గొని మంగలమందు వేచిన
ట్లనరుచు చున్నవేళ రణ మొప్పె భయంకర మైనవోప్పనన్. 246
- చ. వడముడిచేతిశస్త్ర మనువహ్నిముఖంబున నైజనైస్యముల్
మిమతలు వోలెఁ గూలఁ గని మిక్కిలి పొక్కుచు నుక్కుపెంపునా
వడిఁ గొని శత్రుదేవుఁ డనువాడు శ్రుతామువునూనుఁ డంతకుం
డడరె నోకో యచం గనఁగ నై కడు నచ్చెరుపాలు. దోపఁగన్. 247
- ఉ. మార్కొని భీమసేనపయి మార్గణముల్ నిగిడించుచుకా వడికా
బేర్కొని వానిరథ్యములు పృథ్విపయిం బడ నేసి పైఁ బయికా
గర్కశబ్దాణవరము నఖండము గా గురియించి యింతలో
నర్కునికాంతి కానబడన ట్లనిఁ జేసె బ్రశంస కెక్కఁగన్. 248
- పంచ. హతాశ్వఁ డయ్యు భీమసేనుఁ డాగ్రహంబుపెంపునా
శతాంగముద యుండి సత్వసార మేర్పడక గదా
హతికా సనూతుఁ డక్కలింగునాత్మజాతుఁ డార్చి కై
క్షితికా గతాను నై పడంగఁ జేసె నొక్కపేల్చిడిక. 249
- ఆ. కొడుకుచావునకును గ్రోధవిపాదముల్, పెనఁగొనం గలింగపృథ్విపతియుఁ
దేరిగములతోడ మారుతి నటిమి మార్కొనియె సత్రశత్రుకోటితోడ. 250
- ప. అంత గదాదండమండితకరుం డగుభీమసేనుండు వానిం జూచి వాలునుం బలకయుం
గొని యెదుర్కొనిన నక్కలింగేశ్వరుండు. 251
- తే. నారిమోగించి ప్రళయగర్భారవమునఁ
గూరినారాచ మొక్కఁడు గొని రయమున
గాఢఘాతంబుగా నేసి గాలిపట్టి
నరెడు దెగ నేసి దానిఁ బెల్లార్చి పేర్చె. 252

మత్త. అక్కలింగవిభుడు దానికి సంతరంగమునందు నీ

సెక్క నెక్కని తోమరంబుల నెంచియు బడునాల్గు గా

నక్కరూద్రహమీద నేయుడు నాతఁ డంబరమంద యె

క్కక్కదానిని జెక్కె యెడలు యుడఁ జేసినరాజుచేక.

253

వ. ఇట్లు ప్రతామువు తోమరంబు లన్నియు వృద్ధంబు లగును విన్నవై యున్నంగని

భానుమంతుఁ డనువాఁ డుంపడించి మించి దంతావళంబు నధిరోహించి భీమసేనుం

దాకుచెంచి శరవన్నంబున ముంచి సింహనాదంబు గావించుటయును.

254

మ. బకవిద్వ్యాసకుఁ డాస్వనంబునకు నైంబాల కుచ్చైర్గతిక

సకలప్రాణ మెసంగ సింహరమముక సాగించి వేగంబునక

వికృతం జేర్పడ వంతిదంతములు దోర్వీర్యంబునం బట్టి మీఁ

దికి లంఘించి కళింగరాజునజు మొత్తొక హస్తీశిరో ద్రెళ్ళెగన.

255

ఆ. ఇట్లు మొత్తి భీముఁ డిభరాజముననుండి, క్రింది కుటుకుసంతఁ గ్రందుకొనఁగ

నలివు దంతిమీఁద నున్నట్టు దానితో, మహానిఁ గూతె భానుమంతుఁ డవుడు.

256

వ. అట్లు కళింగరాజునజుఁ గాలాంతకుం గొలువఁ బుచ్చి వివృచ్చునగ్గజుం. డుద

గ్రాసిహస్తుం జై భయత్తవచ్చిస్తుండు గాక ధాత్రీతలంబున నలాతచక్రంబు

చాఘున నవక్రవిక్రమాంబున విచ్చలవిడి విహరించుచు వారువంబులఁ ద్రుంచియు

వారణంబులఁ ద్రుంచియు రథంబుల గాల్చియుఁ బదాశులం గూల్చియు శ్యేనం

బుచందంబున విచిత్రచక్రమణంబు సేయుచుఁ గాలాంతకయ మోషముం జై

మూఁకల నెల్ల మోహసాగరంబున ముంచి పక్రమవిహారంబు గావించుచుండ

వానికోటల కోహటించి కళింగసైన్యంబు జైన్యంబు నొందియు డిందియు వెఱ

చియు బఱచియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ జందటవంద టయ్యె నయ్యెడ.

257

సీ. శాతాసివత్తప్రసాదంబునక మర్కమంబు దెగుటం గూలుపూరుషులును

దుండముల్ గండముల్ తుండతుండము లైన, బెడగొండలోయనం బజ్జెడుకరులు

గంకంబులు గాఢ్యం గడికండ లై పోవ, గుట్టలై కూలినఘోటకములు

నిరుసులుఁ జక్రంబు లీపలుఁ దున్నట, దెరలి ప్రోవై యున్న తేరిగములు

తే. బడగలు గల్గెయంబులుఁ బల్లములున, గంటలు జఱుగంటలుఁ గార్గుకములుఁ

గట్టలు భూషణంబులు ఖండము లయి, పుడమిఁ గప్పె నాభీముఁడు పోరునవుడు.

ఉ. కొండఱ గత్తి మొత్తియును గొండఱఁ జేతులఁ బట్టి నెట్టియుక

గొండఱఁ గాళ్ళ దన్నియును గొండఱ హుంకృతులక పెలార్చియుక

గొందఱు గుద్దియున్ మఱియుఁ గొందఱు రుద్దియు నీబలంబులన్

మ్రందఁగఁ జేసె మారుతఘమాగుఁ డమానుషవిక్రమంబునన్.

259

ద. అంత.

260

చ. కరువలిపట్టికోలుతల్లఁ గన్గొని సైంధవ వానినై బడన్

సురనదిసూనుఁ డద్వైపకుఁ జూచెనుసంతఁ గళింగనాథుఁ డ

చృఘ్నుగ నడ్డ మై కవిసి చెచ్చెరఁ దొమ్మిదిసాయకమ్ములన్

బరువడి నాట మేటి యగు కునలిపెరుమొను డిందఁగన్.

261

తే. అంతఁ దోత్రాన్ద్రితం బగుదంతియల్లు, కనలి శుష్కేధనాబుల నళలమ్ము

చెచ్చియు సశోకుఁ డెదుటికిఁ చెచ్చితి, శే రథిస్థించి కానిగుంచకు నిగిడి.

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోయెదవు నీ వనుచుండఁ గళింగభూవిభుం

డలఘుతరాశ్రముల్ గురిసె నాతినిపై నవసాల్గు లేర్పడన్

గలఁగక దాని కీతియును గానుపుట్టిదాహతోగ్రకు

డలివలె రోజూచున్ గగలున్ సయింఁబున్ జేపుజీవఁగన్.

263

ఉ. సజ్యము చేసి కార్ముకము సత్తెరిరంబుల నాశ్రతాయువున్

బూజ్యత వో వధించి వెఱు పుట్టఁ గళింగునిచర్రెత్తి పై

ప్రాజ్యభూజాబంబున విభాసిలుసమ్మిని సత్సర్వపుల్క.

వ్యాజ్యము లేనియల్లు దురుమాడె కరిం పోక రెనుకూపులన్.

264

తే. అట్లు కాళింగునిఁ జేయునంతో నీ, హాసతి కేతుమొత్తుడు శేర్ప మెనఁగఁ

దన్న మార్కొన్న ఘముఁ జెప్పుతెలిత, సాయకంబుల నాతినిఁ బాన నేసె. 265

వ. అంతం గళింగయోధులు వెక్కువే లుక్కు మిలి మొక్కుమ్ముడి గదాశక్తిఖడ్గ

తోమరపరశ్వఘాద్యాముగ్ధముగ్ధులై భీమసేను నెఱిందటయు సతిండు గదా

దండమండితకుండ్ల వై గంప బుగ్గి రిధాబుచుడి వేదండంబు వోలె డిగ నుఱికి

నిజగదాపర్వంబు గామిదుదు నటియిడియి రెండు వేలయే సునూగురంజక్కాడి

తక్కునుం గలవారి వాఁడంబుల జగ్ధావాతింబు వోలె మూలఁ దోలి సర్వప్రాణ

నంబునంజేసి శంఖంబు పూరించుటయు సమ్మహారమాచ సర్వకాళింగసైన్యంబు

లును దైన్యంబు నొంది సంచలించె నాసంచున సేనాసంచయంబున సామజంబు

వలె సంచరించుచు బహువిధమార్గంబు లేర్పడం బేర్పడి యిట్టట్టు పర్వ లిడుచుం

బేర్చి యూర్పుచు మాటికిని మీటిని టైగిటిపడుచుం గడువడిం జక్రచక్రమణంబు

సేయుచుం బాయక సరోవరంబున మహాగ్రాహముల్లు కళింగసైన్యంబుం గలంచి

వేయుచున్న సమయంబునఁ బొండనసేనానాయకుడు నిజ సైన్యంబుల కెల్ల జేయి

ఏచి తాను బారావతాశ్వయోజితంబును హేమవరిష్కృతంబును గోవిందారధ్య
జవిరాజితంబు నగురథం బెక్కి రయంబువధను దెంచి వృకోదరుశత్రుని యిగ్రాహ
కుం డై శంఖం బొత్తి సి హనాదంబు గావించె నంత శిఖండిసాత్యకి ప్రభృతు లా
భీమసేనునకుం బాసటగా భీష్మాభిరక్షితుం బైన సైన్యంబు దాడుటెంచిరి. ధర్మనంద
నుండును రాగానీ సహస్రంబులతో వారివెన్న దన్నిచసియె నిట్లు ధృష్టమృన్నాది
పరివేష్టెతుం డిగు మసేగండు గండుమిలి కళింగబలంబులం దునుమాడి మాంస
శోణితకర్దిమం బగుకీలాలనదిం బ్రవహించె జేసె నానమయంబున.

266

తే. ఏటికొడు కంత భీమునిపోటుబాటు, తనముఁ గని నైఁడు జాలక త్వరితుఁ డగుచు
మూఁడలం గూర్చుకొని వచ్చి తాఁకె వీరక, బిడుగులంబోదిశరజాల మదరఁ జేసి.

తే. పవనతనయుండు సాత్యకి పాన్వీతుండు, శలకడచి వచ్చుస్వర్ణదీపయు నెదిరి
మూఁడు మూఁ డుగ్రసాయకిముల నిగిడ్చి, యిడ్చి నోనేసి రసియాడ నీనుఁజేసి.

ఉ. ఆతఁడు నన్ని బాణముల నందఱు నేసి భుజాబలంబు వి

భ్రాతీ! సెక్కి నొక్క ముఁగి గాండసహస్రముల నిగిచ్చుచు

వాలితనూజవాజులను వారనివైరిమున న్వధించుడుం

జేతిముసం దిగు ల్వడచిచెల్వన నల్వలరారి భీముఁడు.

269

ఉ. స్వందనమంద యుండి భుజశక్తి దలిర్పంగ శక్తి నొక్కఁ దా

నందముతోడఁ బూని నదిరందను తేరిపయ్యుండ న్వడిక

డిగడఁ నేసె నాతఁడు యిడిదిమంటిమి దాని మూఁడు గా

నందఱుఁ జూడ వీడించు న్సొనరించె దలంచునంతెలో.

270

క. వడివడిఁ జేతం గుదె గొని, వడిముడి యరదంబు డిగ్గి వచ్చెడులోఁ దో.

డ్పడి సాత్యకి వడ నేసెక, బెడిదము లగుతూపుగముల భీష్మనిసూతుక.

271

తే. వాయువేగంబు లగుతేరివారువముల, నిలువరించునూతుండు లేమి నిలక తొలగి

చనియెఁ దే రెత్తుకొని రణంబునకుఁ గాని, వానిఁ గాఁ జేసి శంతనసూను నపుడు.

272

ఉత్సాహము. కాలింటు వోలె మెట్టుగాలిపట్టిఁ గాంచి వాం

చాలరాజనందనుండు శాతకుంభగుంఫితం

బై లలిం జెలంగుతనదుస్వందనంబుపైకి రాఁ

గేలు సాచి చేర్చుకొనయెఁ గ్రేవ విశ్రమింపఁగన్.

273

వ. అప్పు డప్పాంచాలమాత్స్యసైన్యంబు లప్పావనిం బ్రశగించె నతండును ధృష్టమృ
ముం గొంగిలించుకొని సాత్యకిదిక్కు చూడ్కిం ద్రిప్పటయు నప్పుడుపోత్తమా
నుజుండు పార్వీతుండు విన వృకోదరున కిట్లనియె.

274

ఉ. నొచ్చినవాడ కాఁ దెలిసి నూల్కొలుచు భవదగ్రనందనుఁ
డచ్చటి కేగి పుత్రునకు నాచిక నేముచు నున్న వేళ వి
వచ్చునిపుత్రువైఁ గవియ వచ్చి ఘటోద్భవముఖ్యు లెల్లరుఁ
హొచ్చినవిక్రమాబున ననిం బచరించిరి మించి రెంతయుఁ. 283

క. అరదముల వారు పెక్కురు, కర మరుదుగఁ జుట్టికొనితఁ గవ్వడికొమరుఁ
డురువిక్రమమున మామకు, సరివచ్చినవాడ కాన సకలకఁ పెన్గెఁగె. 284

—అభ్యుదయం దభిమత్యుదయం దోడుడి పూర్వమిందుట—

చ. పదుగురలోఁ దగుల్కొనినబాలునిఁ బోలఁగఁ జూచి దవ్వలఁ
మెనలెనునగుచు డతనిమేనికి మైచుచువట్టిఁ దై వడిక
గదురునడక రథంబు గొని క న్నెడలిచెనుచుంతలో నటం
బదుగుర నొక్కతెట్టుకకుఁ బాయఁగఁ న్నోలుచు వచ్చెఁ జెచ్చెరక. 285

తే. వచ్చి విచ్చలవిడి సంపవాన గురియు, నానిపై రథనాగాశ్వసేవతోడఁ
గూడి కపిసిరి రాజులు తాడిసిడిము, వాఁగుచు బాగుగుఁగును నోడు సూప. 286

మ. చతురంగధ్వజనీపూర్వ పదసంజాతీన్నతోర్వోరథం
బసమాత్రం బయి మిటి కేగి రవితేజోంతర్ధిఁ గావించుకుక
క్షితిఁ జీకట్ల సితంపుఁబక్షమున రేల్ జృభిదురట్లత్తటిక
బ్రతిపాదించె రణాంగణంబున జసవ్రాతాతిభిరంగుక 287

మ. రథులు సారథులు రథంబులును జక్ర బుత్ ధ్వజాగ్రంబులుక
బృథులాశ్వంబులు నశ్వపాలురును గుభిన్రాతిముల్ కాల్వరు,
బృథికుఁ మూఁడవపుష్పం దైననరుఁ డుద్యుత్తి బ్రయోగింప ను
త్సక్తమా దాడెడునంపట దెలి సకా దానోతిరక్షంబుక. 288

క. కాలానలోపముం దై, క్రాలెడునాసవ్యసాచిఁ న్నైత్తి కనం
జాలక కురుబల మెల్లక, జూలింబడి పాతె నపుడు సమరము విడుచుక. 289

క. ఇది పూర్వం బిది పశ్చిమ, మిది కుభిని యిది నభంబు నిది రవిబింబం
బిది యిది యని తెలియనిగతిఁ, ద్రినశేష్యరసురశరాళి దెసలం గప్పెక. 290

నీ. విరథు లై కాల్పడ వెఱఁబాఱురథికులు, రథులు నో మోక్షిడుకరథచయంబు
మామతు లీగిన మత్తమాతంగముల్, మాతంగములు లేనిమావటీండ్లు
వారువంబులు ద్రెళ్ళ వగచు గావుకురు, రావుకు నోయివవాపురములుఁ
గాలుసేతులు దెగఁ గూలుకాల్పబలంబు, కాల్పబలము సూపఁ గలుగుబండ్లు

తే. పీఠం బగునెల్లలూ డాగి వేగువారు, వాహనంబులు విడనాడి పటచువారు
నాముఖంబులు విడి శరణనెడవారు, నైరి నీవారు కట్టిభయంబువలన. 291

తే. శ్వేతవాహనవరశరీరపాతమునకు, గుటి యునునవాహనంబులు గూలఁ ద్రోయ
వేలకుం గూలి పూఁడలకాలతాఁకులం బడుమఁ ద్రెల్లె నీదుబలంబు శల్ల. 292

వ. మత్రియు నయ్యునుండు ప్రళయస్వప్ననిపగిది బాణన్దంబు గురియించుచుండఁ
గ్గాలుసేతులు దెియుఁ దలలు పగిలియు చొక్కలు ముక్కలయ్యుం గూలినయో
ధులయు గజంబులయు హయంబులయు కి శేషరంబులును వికీర్ణంబు లైనధ్వజంబు
లయు ఛత్రంబులయుఁ జామరంబులయు రథంబులయుఁ శ్రోవులును రాలినకే
యూరాంగదాదినానావిభాభరణదులకుప్పలును దునిగిపడిన గదాఖడ్గపరశుపట్టన
ముసలముద్గరతోమర్ధి డివాలపరిశ్వఘాఁకుశి ప్రాసాద శరశరాసనాద్యాయుధంబు
లశకలంబులరాసులును సంగరాంగణంబునఁగున్నలై తిష్ఠులై చూడనొప్పెనప్పడు.

ఉ. కారవసేనలో ధనువు గైకొని యుండనవాఁ డొకండు గా
నీ రణరంగమందు జమునిం బురుడించి పరాక్రిమించునా
భారితమశభూషణుని రాక్షసి మార్కొనఁ జాలఁ డెవ్వఁ డే
ధీరతఁ జాలి యున్నఁ బితృదేవతలం దగునట్టిఁడే చుమీ. 291

వ. ఇట్లు నీవోడుకులంబు లెని నొచ్చియు జచ్చియు వెఱచియుం బఱచియుం జగ
దుమం దగుచుండఁ గని న తన మిమిఁ ప్పొల్లులు వాంఛజన్యదేవదత్తంబు
లాత్రిన వినిమంబులంగుక్కించుచు దేవప్రతుండుభారద్వాజాదిలకంచయిట్లనియె.

మ. అకటా! చూచితివయ్య! స్వీకృతమాతం డై జిహ్వాఁ గతండు మా
మకసైన్యంబుల క్షై చెయవలెనో మా గాడుచుండంగ న
ట్లకటం డేనె లయూతికం డగుచు నీముచ్చును నోరవ్వంగ నిం
దొకరుండుం దగి యూడఁ డ్భూ శని నే నూహంతు నుల్లంబునకా. 296

ఆ. మత్రియు విజిగి పటచుమనసేన మరలింపఁ, దిరము గామ మనకు ద్వాదశాత్ముఁ
డస్తరికి నరుగునదనుచు జూపట్టు, సేనఁ దివియ నాసతీయ నొప్పు. 297

వ. అని పలుకుచు నెల్లవారి కవహారం బొంగించి నిరువాగును దమతమసైన్యంబు
లం దివియించుకొని శిబిరంబులకుం జని యారెడవనాటిఁరేయిం గడవ నీఁది రంత
మరునాఁ డరుణోదయంబున. 298

—◆ భీష్మాగ్రతీరుణసయ్యప్రకాశము ◆—

ఉ. శాంతనవు డనంత మగుసైన్యముతోఁ జని జన్యభూమిలో
నంతయు వింతగా గరుడి యే యన నొప్పెడుమెగ్గరం బొకం

డింతటిలో సమర్పి జయ మెంచుచు నీమకొమార్శకుం దదీ.

యాతకసన్నభాసనమునం దయి యుండె నతండు దండి పైఁ.

299

ప. మఱియు నాగరుక్షప్రహంబునేత్రయుగ్మంబున భారద్వాజకృతవర్ణమున కిష్టం
బున మస్యస్త్రిరైకేయవాటధానులతోఁ గృపాశ్వత్థామమున గంధకంబున
సింధుసావీమద్రికపంచనదచమూసమూహంబులతో శలకల్యభగదత్తపాద్య
భభూరిశ్రవులును బృసిభాగంబున సకలసోదరపరివారపరివృతం దై దుర్యోధనుం
డును బుచ్చంబునఁ గాంభోజశకసూరసేన సైన్యంబులతో విందానువిండులును
దక్షిణపక్షంబున దాసెరిగణంబులతో మగధకళింగపతులును వామపక్షంబునఁ
గోసలేశ్వరుం డయినబృహద్యలునిం గూడి కరూశివికుండుముండకొండివృషాదీసేన
లును దంశితంబు లై నిలిచి రింతఁ గాంతేములును సర్వసేనాసమేతులై సంగ్రా
మరంగంబునకుం జనుచుండునంతఁ గవ్వడి గాంగేయవిర్భుతం బయినగారుడప్రహ
హంబు గాంచి ధృష్టమ్యమునితోడం గూడి దానికిం బ్రతిఘటింపం జాలునర్థచు
ద్రప్రహంబు తిమబులంబున నిర్భించె నాప్రహంబునకు దక్షిణోత్తరశృంగం
బుల నానాదేశాశ్వరులలో భీమసేనవిరాటద్రుపదులును వారివెనుకఁ జేదికాశ
కరూశపౌరవసేనాసమూహంబులతో నీలధృష్టకేతులును మధ్యభాగంబునఁ బాం
చాలప్రభద్రకసైన్యంబులతో ధృష్టమ్యముశిఖంబులును వారివెన్నదన్న గజా
నీక సువృతుం డగుముద్గిరుండును వారివెన్నటి క్రిమంబున నానావిధసేనాస
మన్వితు లై వైకేయప్రదేయ సుభద్రే యేరావదటోత్కచ కేకయులును
వామసార్వంబున సకల ఒగ్ధ్రిక్షుండు డగుపుంచరీకాక్షుండు తనకు రక్షకుండుగా
సహస్రాక్షిసుతుండును నిలిచి గట్టమొగ్గరంబు గట్ట రిట్లభయసైన్యంబులును
సన్నద్ధంబు లై భేరిమృదంగాదిరావాంబుల భూనభోంతరంబులు నిండి నొండాంటిం
దొక్కొని సంకులసమరంబు గావించుచుండె నాసమయంబున శ్వేతివాహనుండు.

చ. తనరథ మెల్లచోటుల నుదారగతిం బరవశ్యున్ గ్రొక్కున

ట్లానరి మెలంగఁ జేసి విశిఖోత్కరముల్ నిగిడించి జోదులకొ

దునిమి రథంబులకొ విడిచి తుస్తుమ్మ లై పడిఁ గేతనంబులకొ

ధనువుల రాల్చి రావుతుల డంచి గజంబులరూ పడంచిముకొ.

301

క. క్షయకాలకాలునట్టులు, క్షయ మండంగఁ జేయుచున్న సమయమునందుకొ

భయ మేది నీదుమూఁకలు, పయిబడి పోరాడి రొక్కపటి శరసమితికొ. 302

ఆ. ఉభయసేన లట్టు లుక్మెక్మి పోరెడునప్పు డెగసి ధూళి యుష్పరంబుఁ

గప్పెఁ గన్ను మిన్నుఁ గాన రా నట్లయి, తమ మభేద్య నుగంచుఁ దనువు మీఁతె.

తే. యాపు సాగింపరానిచో దాపున కగు, సైనికులు గోత్రనామము లానవాళ్ళు
 గాఁ జెనంగిరి భీష్ముఁ డీకడను భీముఁ, దాకడను గావఁ బిలువక వీరఁ జేసి. 304

తే. హతశరగజాశ్వకోశిత మతులిత మయి, మాంససంపర్కమునఁ గర్దమంబు గాఁగ
 సమరతలమొప్పుఁ గెందూళి సమ సె నంత, దెసలు చూపట్టెవిమలత్వ మెనక మెనఁగ.
 ప. అప్పు డిరువాఁగునరిదు రథియు రథియును నాశ్వైకుండు నాశ్వైకుండును హాస్తికుం
 డు హాస్తికుండును బత్తియుం బత్తియును దలపడి పోరుటయ కాక రథి గజయో
 ధుని గజయోధుడు రథిని రథారోహుండు హయారోహుని హయారోహుండు
 రథారోహునిఁ బదాతి రథిని రథి పదాతిని గజారోహుండు హయారోహుని హయా
 రోహుండు గజారోహుని గజస్థునిఁ బదాతియుఁ బదాతిని గజస్థుండును బత్తిని
 సాదియు సాదినిఁ బత్తియుం దలపడి కార్ముకతోమరభిండివాలసాసపరిఘశక్తిగ
 దాసికుంతని స్త్రిశాంకుశాదులం బఱపి పోరుచున్నంత శాంతనవుండును గురుం
 డును బురుమిత్తుండును సౌబలుండును సైంధవుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపై
 నురబడించిన భీమసేనాడును ఘటోత్కచుండును సాత్యకియుఁ జేకితానుండును
 జైబ్యుండును శౌపదేయులునుం దలపడి నీవారి నెల్ల నొల్లఁబోఁ జేయుచుండి
 రయ్యెడ నయ్యోధు లెల్లరు నన్యోన్యక్షతగాత్తులై వసంతసమయకుసుమితపలా
 కశాఖులం బోలి రంత నీవుత్తుండు రథసహస్రపరివృత్తుం డై భీమసేనఘటోత్క
 చులం దాఁకె యుద్ధిరసకులసహదేవధృష్టద్యుమ్నులు భీష్మద్రోణులం దాఁకిరి
 సౌభద్రుండును సాత్యకియును సౌబలు చలపడిర ట్లెల్లరు నెల్లవారిని మార్కొని
 పోరుచున్నంత సవ్యసాచి సర్వప్రదేశంబులం గలపార్థివులం దాఁకి వీరం జూపు
 చున్నప్పుడు. 306

ఉ. పార్థివు లెల్లఁ గ్రుద్ధు లయి బాహుబలంబున నోహటిల్ల క
 త్యరముగా గదాసిపరిఘాతుగముద్గరపట్టినాచులం
 బార్థునిఁ జాటుముట్టుటయు బాణపరంపరఁ బర్వఁ జేసి ప్ర
 త్యర్థులు వారు బమ్మరిలునట్లు పోనరై నతండు దండి యై. 307

క. అతిమానవ మగునాహరి, సుతుకరలాఘవముఁ గాంచి సుర లద్దిర యీ
 కృతహస్తఁ డింత యొప్పునె, యితనికి నీతండ్రి సాటి యీవిశ్వమునన్. 308

ప. అని ప్రస్తుతించి రంత సౌబలుండు గౌఢారసేనాసమేతుం డై శైవేయాభిమన్యులఁ
 దాఁకుదెంచి. 309

సీ. శినివరునిరథంబు సునిశితాత్తంబులఁ, జదురుప లై పోవఁ జదుకనేసె
 నతఁ డారథము వీడి యభిమన్యురథ మెక్కి, నిరుపు రాబల మెల్లఁ దెరలఁ జేసి

రపుడు భీష్మద్రోణు లడరి ధర్మజుమొన, నగుసేనఁ జెడఁ జేసి రావగముల
 ధర్మజుండును మాదిరితనయులతోఁ గూడి, ద్రోణసైన్యం బెల్లఁ దోలఁగఁ ద్రోచె
 తే. నవల దుర్యోధనుండు సహత్వజుఁ డగు, భీమసేనుని మార్కొని భీమవిక్ర
 మమునఁ బోరాడె నాపోరు తుముల మగుచు, దేవదానవనమరముం ధిక్కుఁజె.

క. హైడింబునిభుజవిక్రమ, మేడేమజగంబులందు నెచ్చట నైశుక్
 జూడము విన మయ్యని నౌ, ప్రోడఁడు తనతండ్రి మించి పొగడిత కెక్కె. 311

—♦ దుర్యోధనుడు భీముం దాటి మార్పులుట ♦—

శా. రారా జుద్ధతి భీముపై నిశితనారాచంబులన్ ప్రేముచున్
 బోరాడం గని భీమసేనుడు వడిన్ బుంఘానుపుంఖంబుగాఁ
 గ్రూరాత్తంబులఁ గాడ నేముచును సంక్రుద్ధాత్ముఁడై బానగుం
 జేరన్ లాగి కడంక నొక్కశరముం జేవాడిమై వేముఁడన్. 312

చ. కురుపతి భీమబాణహతిఁ గూబర మూతగఁ గూలె మూర్ఖమై
 నరదమునందు నందలిమహారథు లందఱు డిందుపాలునన్
 దురప్పిలుచుండ సూతుఁడు ప్రశోదముతో వడి రొప్పి వాజులన్
 దురమునకుం దొలంగి చనఁ దోలె శతాంగము సంభ్రమాబునన్. 313

ఆ. విభునిపాలుఁ జూచి వెన్నిచ్చి మూతలు, దెరలి పటవఁ నొచ్చె ది కొక్కఁడు గ
 వానివెలు నంటి వాయుతేనూజులన్, తిటిమే మిటియు మిటియు విటిగి పటవ. 314

ఉ. పార్వతుఁడు యుద్ధిర్గుఁడు భండనముం బొనరించుచున్ మహా
 మర్షమునం బితామహుని మార్కొని పెక్కొని యున్నమూతపై
 వర్షము వోలె నంబుల సనారగ నేముడు విచ్చి పాతె లో
 హర్షము వోవ జీవములయందలితే పది యేపు మీఱఁగన్. 315

క. కనుకనిఁ బాతెడుసేనం, గని భీష్ముఁడు గురుఁడు పటవఁ గా వలదు నిలుం
 డని యెలుగు సూపి చెప్పిన, విన నొల్లక పాటి రెల్లవీరులు భీతిన్. 316

క. శినిపుంగవుడు నష్టనృతనయుఁడు నొకరథమునంద తనరుచు దర్శం
 బునఁ బుష్పనాతుల ట్లయ్యనిమొన సౌబలునిబలము నడఁగించి రొగిన్. 317

క. ఘాల్గునుఁడు బాణవర్షము, నల్లుచుఁ గురియించి కౌరవానీకినిపై
 వల్లుగతి నొప్పు నప్పుడు, నల్లడకుం బటచె మూత నానాగతులన్. 318

చ. పటచెడుసేనలం గని నృపాలునిపైఁ గలపేర్పివెంపున
 నెవ్వివకుఁ డోమహీక్షితులు! నిల్పుఁడు మీరిట మఱ్ఱుఁ డంచు వా

దెలిచి గురుండు నిర్జరనదీనుతుడుఁ జెయి వీచి పిల్చుడుఁ
విజీనుమూఁగ వేరుకొనె వెండియుఁ గొండాకయింతలోపలఁ.

319

ప. అంతలోనఁ దుర్యోధనుండు సేద దేటి సేనావారంబులోనికి వచ్చి విచ్చినతనవారి
సల్ల సల్లనం గలియఁ గూర్చుచు గురుపితామహునిపాలికిం జని వాని కి ట్లనియె.

—♦ దుర్యోధనుండు సేదదేటి వచ్చి భీష్మునితో మొట్టవెట్టకొనుట —

మ. అకటా! యే మని చెప్పవాడ నుతకేర్యా! నీవు ద్రోణుండు ద్రో
ణకుమారుండుఁ గృష్ణండునం బ్రదికి యుండ న్నాదుసైన్యంబు లి
ట్లు కడుం గాటియఁగూరఁ బాటుటలు పోలుఁ బోలుఁ బో మీమ హేమా
త్సుకతాశక్తికి ఘోషప్రశస్తి కిది మేల్ సూచి మినో చెప్పుమా.

321

ప. అని మఱియును.

322

మ. మనమందుం గల దాప్యధానుతులపై మాన్యస్వభావంబు దా
నన మీ రి ట్లర కుగ్రహ గాక యెదు పైన న్నిల్చువాఁ డెవ్వఁ డే
మనిలో వారిని వారివారిఁ గడుకౌర్వ్యం బేర్పిడఁ మాటుకో
మచి మున్నే వచియింతురేని దగ నే నాకన్యఁడుం జూడమో.

323

క. మీనుడులబడిన కాదే, నే నుంటిఁ గగ్గు విడిచి నిర్మలమతి నై
గానిం డింకిట నైనఁ, మానసమున నాదుమేలు మఱి కని కగుడీ.

324

ప. అనినం బితామహుండు కన్నెట్టజేసికొనియు సప్రసచు సీకోషుకుఁ గాంచి యిట్లనియె.

మ. పలుమా తేను వచించితిఁ హితము నీపాలం బ్రదిగించుచుఁ

గలనం బొండవులం జయించుటకు లేఖస్వామియుం జాలఁ డం

చలకుల్ చెప్పినదాన ని ట్లయితి వీ వ ట్లుండని మృంతయుం

దెలియఁ వృద్ధుడ నోపినంత బెనఁగఁ నే నుంటి నీకన్కంబుగఁ.

326

తే. ఓల మాసింప కే నిష్ప డాలమగు, నిలిచి పొండవేయుల నేన నిలువరింతుఁ

జూడు మీవును నీవారుఁ గూడి యనుడు, హ్వా మునఁజేసి సంకొత్తై గాతఁ డవుడు.

ప. అత్తటి నీసైన్యంబున నిస్సాణంబులు చ్రాసె నాసమయంబుచుఁ బొండవసైన్యం
బునందును దుందుభులు మొఱయించి రనిస ధృతిగాఘ్రిం డట్లు ప్రతిస చేసినమా
తండ్రి యేమి చేసె జెప్ప మనిన సంజయుం డి ట్లనియె.

328

చ. విజయము నొంది పొండవులు పిరవిహారము సేయుచున్న హా

నిజకిరణంబు లెల్లడల నిండ వెలుంగుచు వేడివెల్పు భూ

ప్రజ కట రెండుజా లడచి వ్రాలఁగఁ జొచ్చె ననంగే దోచె న

ష్టజతుండు నీదుతండ్రి జవనాశ్వసమంధితుఁ డై వడిక వడిక.

329

తే. కడు బలగఁగఱుతో నీదుకొడుకు లెల్ల, దనకు బాసట యై వెన్నుదన్ని నిలువ
జితభక్తగూర్వహుఁ డానదీనుతుఁడు పాండ, వేయులబలంబునం జొచ్చి చేయు మిగిలె.

— శ్రీకృష్ణుడు పాండవలంబులపై విజృంభించుట —

మనకు వారికి రోమహర్షణము ధీమం బైనసంసృట మ
ష్టానగూడె గుణనిస్వనంబులు కలంబోగ్రప్రపాతధ్వనుల్
దనరక యోధులు నిల్చితి నిలుము హస్తప్రస్తుతోగ్రస్థితి
గనుగోఁ జేయు మటంచు బల్కుచును వీరం దాకి రొక్కుమృడిక. 331

తరళము. బొమిడికంబులు బొందళంబులు బొన్నులెక్కెములుం బృష
త్తుములుఁ గూలి యిరమ్మదమ్ములకంటె హెచ్చుగ నై రవం,
బమర జేయంగ నుత్తమాంగసహస్రముల్ తెగి రాల మొం
డములు మెండుగ నాడఁ గూడఁ బడె రణంబు ఘనంబుగఁ. 332

తే. మాంసశోణితకర్దమమహితతలము, మదగజమహంగళిము గోమాయుగృధ్ర
కాకకంకప్రియము నెఱ్రవాడ వాఱె, నపుడు పరలోకసాగరప్రాంతముగఁగు. 333

తే. రణహతులు గూలబడి రండు భ్రాత తాత
మాతుల వయస్య చుట్టమా భూతలమునఁ
బడితి ననుఁ గొఁగిటం జేర్చుఁ డడలు మాన్పుఁ
డనుచు మొఱ వెట్టి రటఁ గొందఁ అశులీతముగ. 334

తే. జడిసి పఱచెద వేటి కీవెడఁగుతనము, విడుము రా రమ్మ తిరుడ నై విచ్చుక త్తి
వెచ్చనం జూపు మే నిదె వెలయు చుంటి, గాచుకొ మ్మనికొందఁ అక్కలన నైరి.
వ. రోమహర్షణం బగునమ్మహాయుద్ధంబున రథపథంబులం దెల్లడలం ద్రెళ్ళిపడి నగం
బు లనం దోచునాగంబులకఁ భేదరంబు లలంకరించుశిరస్త్రాణితనుత్రాణబాణధ్వజా
దులం దగులుకొని వ్రేలుహార కేయూరాంగదకీటాదివిభూషణంబుల నొప్పి
యప్పాలికల నదృష్టపూర్వంబు నస్త్రుతపూర్వంబు నయ్యె నయ్యవసరంబున నమర
నదీనందనుండు గండు మిగిలి. 335

సీ. కొఱపి ద్రిప్పినరీతి గునుసులు వాటుచు, నెందును దనరథం బెసకమెసంగ
మండలీకృతకార్ముకుం డై నిశితశే,రమ్ముల నాశీవిషమ్ము లనగఁ,
బొండవవాహినిసయిఁ బర్వ జేయుచు, నెందును దన్వార్గమే యనంగఁ
బాణిలాఘవమును బదుగురుఁ గని మెచ్చ, పొచ్చి సర్తకునట్లు నృత్య మాజ
ఆ. నేకవీరు డతనియే డైఅకుఁ స్పంజయులును బొండవేయు లొక్కపెట్ట
కనుపుగొట్టఁబడుటఁ గనుకనిఁ బాటి, మైక మబ్బినట్టిమనుజులట్లు. 337

చ. పిడుగులఁ బోనిబాణములఁ బిమ్మట పుట్టఁగఁ జేయుభీష్ముని
బడమటఁ జూచి తూర్పునకుఁ బాటి యటం గని యుత్తరాశకుం
దడఁబడి పోయి యం దతఁడు దర్పము సూపుచు నుండ బీతునకా
వడివడి దక్కినంపుచెన వట్టిరి పాండవయోధు లయ్యునికా. 338

మ. అపు డాధర్మజు సేనయం దెవఁడు నే నయ్యావగేయుకా రణో
ర్విప్లయిం జూడఁగఁ జాలఁ జెల్లెదను నిర్వీర్యంబునం దోఁగుచుకా
విపులార్తిం బడి దీను లై పఱచి తద్విఖ్యాతబాణాగ్నిఁ దాఁ
కి పఠంగంబులు వోలెఁ గూలి రిలకుకా గీఁట్టుచుం బెప్పుగకా. 339

సీ. దేవనదీసునుచే, విడంబడుచు వ, మ్రొనతూ పొక్కఁడు నైన లేద
యొకతూపు రెండుమూఁడుకరీంద్రముల నేల, పాలు గాంచు నాభీలముగను
గడఁగ భీష్ము నెదుర్పఁ గడకట్టునాఁ డడై, వడిననాఁ డని చెప్ప వలయుఁ జువ్వె
కార్చిచ్చు పొదివినకరణిఁ గాండవసైన్య, ముడి వోయి చిరుప లై నడ వొడంగె
తే. నపుడూ బాణప్రవీడితు లై వెఱచి పఱచుబలంబుల మరలింప నచట నున్న
కేశవార్జునులకుఁ గూడ లేక మైన, శక్తి చాలని దయ్యె నాసమరమందు. 340

మ. మునుముం బెట్టి పితామహుం డటులు కన్పుం గొట్టుచోఁ బొందునం
దనసైన్యంబున నెల్లసైనికులు నాత్తం బూది హాహారవ
బున నాక్రందన మాచరించుచు నడికా బొందంగ నొండాక్కని
గనుఁగో కాపులఁ బిల్వ కేగి రపమార్గం బేర్పడం జేడ్చడకా. 341

తే. కత్తళంబులఁ బుచ్చియుఁ గైదువులను, విడియు విడినక్రొమ్ముడుల్ మెడల వ్రేలఁ
బొందుపుత్రులసైనికుల్ పాటి రపుడు, బెదరి వాలము లెత్తి పార్వోదవులట్లు.

—♦ క్రిష్ణకృతీతిం దగునర్జునుడు భీష్మునిపైఁ గవియుట ♦—

చ. అట్లు విఱిగి పఱచునిజ సైన్యంబులం గని యుగ్గంబులపగ్గంబులు వట్టి నిలువ
రించుచు వాసుదేవుండు సవ్యసాచిం జూచి యి ట్లనియె. 342

మ. ఉబుసుంబాళకుఁ జెప్పచుండు మును నే నుగ్రహవం బైన బా
హుబలం బేర్పడ ధార్తరాష్ట్రబలముకా హేళురాటమైఁ జీల్చివై
తు బదుల్ సెప్పఁగ లేరు నాకు సదిపుత్రుం దొట్టివా రంచు ని
ష్ఠ బటారం బయి వచ్చె నట్టితఱి యేపుం జూపవే మర్జునా. 344

క. తెఱనోరు గలుగుజముఁ డన, వెఱఁ గూర్చెడుభీష్ముఁ గాంచి వివిధబలంబుల్
తెఱనోటిమెకముఁ గల్గొని, వెఱఁ బాతెమ లేల్లపగిది విరిసెం గనుమా. 345

స. అనిన నర్జునుం డతని కి ట్లనియె, 346

చ. నడవుము తేరు వానిపయి నాకరలాఘవ మెల్లఁ జూడఁ జెరి

చెడు నటు చేయువాడ నని చెప్పుచు నుండ జరార్ద్రమండు

నవ్విడి నదిసూతిచెంగటికి వాటముగాఁ జననిచ్చేఁ దేరి న

ప్పుడు తెఱఁ బొటుమూఁ యి ప్రోగుపడెన్ నరుప్రోవు నమ్ముచున్. 347

చ. తనపయి వచ్చునర్థునరథం బది దవ్వల నుండఁ గాంచి శాం

తనవుడు సింహనాదము చుడఁచితీరి నొనర్చి పేర్చి పెం

పున శరవర్షముం గురిసి ముంచె నొకానొకయిశలో రణా

వని యది యగ్రతయ్య దిమిరవర్ధితి మై కన నయ్యె నయ్యెడన్. 348

తే. రథికుఁ డర్జునురథము సరక్కుసారథిధ్వజంబుగ నత్తిఱిఁ దెలియఁ బడని

యట్లు శరజాలసంఘన్న మయ్యె నై న, సుభ్రమింపక యమవంశసంభవుండు. 349

క. ధీరుడు గానన్ నొచ్చిన, వారువములఁ దడివి తేర్చి వడివడి నడఁపెన్

వీరాగ్రేనరుడు సునా, శీరాత్మజుఁ డెరుది విల్లు చేఁ బూని నెవన్. 350

మ. జలదధాన్వనము వోలె వారి మొఱయన్ సంగించి శాతాశుగ

మ్ముల దేవప్రతుచేతివిల్లు విఱువన్ ముక్కాడలం దేరుటన్

లలి భీష్ముండు మఱొక్కవిల్లుఁ గొని నైశం బొప్ప సవ్యుబు చే

సి లనన్నాద మెసంగ నారి మొఱయించెన్ సాగె సారించుచున్. 351

చ. నడిమికి రెండుగా నరుడు వచ్చుచు నవ్వీరుఁ ద్రొచె నంతలో

నెడఁదఁ దదీయలాఘవము నేటికొమారుండు మిచ్చుకొంచుఁ గ

వ్విడి! నినుఁ బోల రెవ్వ రిటువంటి తెఱంగులు నీక నెల్లఁ బ్రీ

తుండ నయితిం బొనర్చు మని దోర్గల మేర్పడ నంచుఁ బల్కుచున్. 352

క. ఒంపొకధనువు గొని కనుచుండఁ గోటానఁగోటు లున్నతశరముల్

దండిమగం దై వడి నా, ఖండలసుతురథము మునుఁగుగతి నడరించెన్. 353

అ. ఆపకాతినూజుఁ డడఁచునంప, మొక్కఁ ప తిమికుఁ దాఁక కుండునట్లు

మండలాదిగతుల మాపుల నడిపించి, వమ్ము చేసె వాని నమ్ముగారి. 354

శా. అంతన్ శాంతినవుం కుదగ్రవిభవుం దై జ్ఞానిం గృష్ణనిన్

గొంతల్ గానిసశాతబాణతతులం గుప్పించి నొప్పించె వా

రెంతే విక్షతగాస్త్రులై యపుడు నిల్వెన్ నిష్ఠాణక్షతుల్

వింతం గూర్పగ నొప్పగోవుషములన్ విభ్రాంతి కై రాతటిన్. 355

ఉ. అంతన పోక భీష్ముండు మహాగ్రహ మేర్పడ వేనవేలు దు

ద్దాంతదురంతబాణము లుదగ్రగతిన్ నిగిడించి దిక్కు లం

చ్యుతి కై పోవుట లొప్పునే మరణ మెచ్చ నైన నేనాటికే

క్షితి లేకుండదు గాదె జంతుత్తి కీచెయ్యేటి కీపాటికి.

364

క. మరలుడు చెదరక యెదురై, మరలింపుడు పగలు నోర్చి మహితయశంబున్

ధర నిలుపుఁ డనుచుఁ బలికెడు, తరుణమునన్ శౌరి యిట్లు తమ్ముని కనియెన్. 365

ఉ. పోయెనువారి నేమిటికిఁ బో యిటు పిల్వంగ నున్నవారును

బోయినఁ బోవువా రగుత పోర భయంపడువీర లుండినం

బోయిన నొక్కడే యగుచు బూరుపసింహమ! నే నొకండఁ జ

క్రాయుధముం గ్రహించి యిపు డాహవదోహలమూర్తి నయ్యెదన్.

366

మ. త్రిదివేశ వ్రతునిన్ రణాంగణమునం ద్రెక్కోలు గావించి భూ

త్రిదశేశుం ధనురార్యునిం దునిమి దిద్దేశాగతేశాళితో,

జదియం జేసి సుయోధనాదుల మదిన్ జన్మింపదు లగ్నింప న

మృదముం బొంద నజతశత్రునకు సంపాదింతు సామ్రాజ్యమున్.

367

—◆ శ్రీకృష్ణుండు చక్రమును ధరించి భీష్మునిఁ కలుకుట —◆

వ. అని పలికి వాసుదేవుండు వజ్రసహస్రసదృశ ప్రభాభ్రాజతలును సునాభంబును నిశి

తక్షురాంతంబు నగుసుదర్శనంబు సన్నిహితం బయిన దాని దక్షిణకరంబునం బట్టి

నెట్టనం ద్రిప్పును నప్పుడ యుగ్యంబులఁగ్గంబు లిగ్గ విజిచి రథంబు డిగ్గ నుజికి.

ఉ. మత్తమతంగజంబుఁ గని మచ్చర మెచ్చగ్గ దానిమీఁది కు

వైత్తుగ నెత్తి పోవునురువీర్యవిరాజితసింహరాజ మ

ట్లత్తటి ధాత్రి దద్దటిల సద్దనుజాతకుఁ డంతకాకృతి

మెత్తనఁ గాక వీకమెయి మెట్టుచు భీష్మునిమీఁదికిం జనెన్.

368

క. హరి పటచువేళ నాతని, వరకాయమునందుఁ బీతవత్తముచెఱుగుల్

పరికింప నయ్యె నల్లని, శరదము పై మెఱపుఁదీగ సాఁగెడుకరణిన్.

370

మ. హరిదేహులుసరఃప్రరూఢము తదీయాత్మ్యంతకోపోదయ

స్ఫురదాదిత్యవిబుధ మిద్ధభుజసంపూర్ణోరునాశం బతి

క్షురతీక్షణగ్రసుజాతపత్రము ఖరాంశుత్విడ్విశిష్టంబు నై

మెఱుగం గూర్చుసుదర్శనం బెసఁగె నాభీజాతపద్మంబునాన్.

371

శా. శక్రావక్రపరాక్రమక్రమమునం జక్రంబు చేకొంచు ని

ర్వక్రప్రక్రియ నెల్లదిక్కులును నార్వం గట్టిగా నార్చుచుం

బక్రాంతాహితచక్రం దై కనుల శుక్రజ్వల లొల్కున్ మృగేం

ద్రక్రాంతిం గొనుకంపవై రిఁ గని భూతంబుల్ వడంకెం గడున్.

372

మ. జగ మెల్లం గడతేర్ప నేర్పడి కడుం జాజ్వల్యమానాకృతిం
దగులం బుదినధూమకేతు వన నై తల్కోత్తి వృత్తంబు నా
నొగిఁ దీడ్రించఁగఁ ద్రిస్పంచుం గుఱునువా లున్వృత్తిఁ బై వచ్చునా
జగదారాధ్యునిఁ గాంచి భీష్ముఁ డనియెన్ సభ్రాంతి లే కిట్లుగన్. 373

ఉ. రమ్ము జగన్నివాస! యిటు రమ్ము జనార్దన! నీదుపాదప
దృమ్ముల కేను మ్రొక్కెద ముదమ్మున భూతశరణ్య! నన్ను జ
న్యమ్మునఁ జావ నేయుము గదాసిధరా! నినుఁ దాడి చస్తు నే
నిమ్మహి నమ్మహిఁ వినుతి కెక్కెద నిక్కము నీకుఁ దక్కెదన్. 374

వ. అని ప్రార్థించుచుండఁ బూడరీకాశ్మం డతిత్వరితగతిం గురుపితామహుఁ దటియ
నరుగుచు నిట్లనియె. 375

తరువోజ. ఈవు ధర్మము తీప్సి యి క్షల్లలోక, మెఱియింప యూల మై యెసఁగినదుష్ట
భావదుర్యోధనుపక్ష మై వానిఁ, బట్టి నిల్వఁగఁ బెట్టువాడ నై తికట
భూవరుం డధముఁ డై పోవును ధర్మమూర్తి యై కైగడ పోలు వారింప
నీవిధి కాకున్న యేని యక్కితవు, నితిలో విడనాడి నెగుట లొప్పు. 376

తే. అనఁ బితామహుఁ డనియె వంశావశిషుఁడు
ధార్తరాష్ట్రుఁడు నామాటఁ దవలి విసుడి
యాదవులు చెప్పి చెప్పి మర్యాదహీనుఁ
డైనకంఠుని విడి రార్తి కఠిండు కాఁడె. 377

క. కాలప్రచోదితాత్ములు, మే లెంచి హితబుఁ గఱపుమిశ్రలనుశువులో
పోలించి వినఁగ నొల్లక, పాగును పై చెడుదు రవలఁ బహుశార్తుల కై. 378

- - ♦ అగునుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రాంతి మఱిచుట - -

వ. అని విన్నవించుచున్నంతఁ గుంతీసుతావరజుఁ డతిరయూబున సరదంబు డిగ్గ నుటికి
పరుగుపరుగునం బఱచి పిఱింది చెనఁ గరింబుఁ గిరింబులు గ్రుచ్చి పట్టుటయు సన్నట్టు
తోడన వానిం బురుపోత్తముండు మహావాతిం శోకవృక్షి బునం బోలె నెట్టుకొని
పోవం బోవ నప్పారుండు బలంబునం బౌదంబు లిహాశిలంబునం దూని పట్టి యీడి
గిలంబడి పితామహునిపయిం బడ నున్నవానిం బదియవడంబున నిలువరించి నమ
స్కరించి యిట్లనియె. 379

చ. సమయము దప్పి నీ విటులు సల్పుట లొప్పు నటయ్య! యియ్యెడన్
శమము వహించి కోపమును బంపుము చంపెది నే బ్రతిజ్ఞకున్

సమముగ నీసహాయమున శత్రుల నెల్ల నిజంబు చెప్పెదం

జామి సమరంబునన్ సుతులు సోదరు లానగఁ బాస సేయుచున్.

880

క. గతి నీవ కాదె మా కో, నతభ క్తజనావనైకనధాత్మ! ననుక

క్షితిఁ బొల్ల చేసి ప్రతిసన్, మితి మీఱినవాడ వగుట మేలే చెపుమా.. 881

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుం డై పుండఃకాక్షుండు తపింబునం దనమనంబున
సమయప్రతిజలం బరిపాలించుచు వాని నన్ గ్రహించి మగిడి నొగ లెక్కి యు
గ్యంబులఁగ్గంబులు గొని దిక్కు లెల్లం బిక్కటిల్లఁ బొంచజన్యంబు పూరించె
గిరిటియుం దే రెక్కి మొక్కలంబుగా నొక్కమొి దేవద త్తం బొత్తై నత్తటి విఱిగిన
సైన్యంబెల్ల దైన్యంబుదక్కి చక్కనై భేరీమృదంగాదినాదంబులు రోదసికుహరంబు
నిండి మొనుకొనఁ బొండవునిరధంబు వెన్నదన్ని మోహరించి పోరికిం గడంగినం
గని కారవులును నానావిధతూర్యనినాదంబు లెసంగం దాఁకుడెంచి రంతఁ
గాంతేయుండును.

882

మ. స్తనయిత్తుప్రతిమాన మై భయర మై తల్కొస్తుగాండీవ మ

ష్టనిశం బుర్ములు మెర్ములు గలిగి బాణసాం మొండొండ మే

దిని నిండం గనుచుండఁ గారవబలోద్రేకంబు పైకంబు గాఁ

గొని దేవప్రతిముఖ్యుల దిటిమెఁ గోకొ మ్మంచ నొక్కమ్మడికొ.

883

తే. అపుడు ఘామకేతువు తోచినట్లు లేచు,వానిఁ గల్గని భూరిశ్రీవక్రభృతుల
తో మహాసేనతో వచ్చి ధునిసుతుంబు, కెద్దపోగాట మొనరించె బెంపు మిగిలి.

సీ. భూరిశ్రీవుం డెనుభూరిభల్లంబులు, దుర్యోధనుం డొక్కతోమరంబు

శల్యుండు గదయును శాంతనవుం డుగ్ర, శక్తియుం బరఁగించి చనువుటయును

సరుఁడు భూరిశ్రీవు నారాచముల నేను, నారసంబులఁ ద్రుంచి కారవేద్రు

వరతోమరం బొక్కక్షరమునఁ దునుమాడి, గుదెను శక్తి నొకొక్కకొలఁ గూల్చి

తే. గాండివమున నైంద్రాస్త్రముఁగడఁకఁ గూర్చి, బాహుబలమేర్పడఁగలాగిపగఱిమీదఁ

బడ విసరుటయు నయ్యస్త్ర మడచి వేన, వేలముఖముల నరిసెనఁ గూలఁ జేసె. 885

శా. ఆమాహేంద్రిమహాస్త్ర మస్త్రముల మాయం జేసి శత్రుప్రజా

స్థమంబున్ సమయించి సామజమీలం దే ర్యోనువార్వంబులన్

భూమిం బండఁగఁ బెక్కి విండులు సిడంబుల్ బొందళంబుల్ మహా

భూమిఁబ్రంబులు నాఁగఁ గ్రోవు లిడి కెంపుం జూపె టంపిల్లుచున్.

886

ఉ. అత్తటి స్వస్థనండు నిశితాంబకకోటులు పర్వఁ జేయుచున్

మత్తమతంగజంబులను మాపులఁ దేరులఁ గాలుబంటులన్

దుత్తుము రై పడఁగ సలిపి దుందుభినాదము ధిక్కరింప ను

స్వైత్తుగ గాడివంబు మొఱుయించె సరుల్ బెగ డంది కుండఁగఁ. 387

తే. గాడివారావమును విని నిండువేడ్క, ద్రుపదుడును మత్స్యవిభుడును దొడ్డినృపతు

ల్లు నరునకుఁ జేయూత నిడఁగ వచ్చిరచ్చటికి నీలంబును వచ్చి కవిసె. 388

ఉ. కోల్తల సేయునర్జునునకుఁ భవదీయులో నొకండు నే

నిట్లు నెఱుంగు బాలుదును నే నని పునినవాడు లేడట

బాల్తుకీ లట్టి రై నృపులు పొల్లులు పోయిరి పాండవేయులు

స్నేల్తల గాఁగఁ బొంగుచు నని బొసరించిరి మించి యాడుచుఁ. 389

క. నానావిధాత్రశత్రుము, లానరుఁ డడఁగించి కొరవాసీకినిలోఁ

దా నెత్తురేటు వాఱు, గా నొసరించె నృమిన్ముఖంబున నదియుఁ. 390

మ. హతనాగాశ్వశరీరతీరము శిరోజాత్యంతలై వాల ము

న్నతరక్షోగణవృక్షభూతము నరాంత్రప్రొద్ధతాస్పగ్ధలం

బతిమాత్రాస్థినికృంతశర్కరము మాంసానద్ధపంకంబు కం

కతరక్షుప్రశిపాలితంబు ప్రబలెం గ్రవ్యాదపానార్హ మై. 391

వ. అమ్మహాప్రవాహంబుఁ గాంచి పాంచాలచేదికరూశమత్స్యదిదేశాధీశు లానందం

బునం బొంది సింహనాదంబులు గావించి రాసమయంబునఁ గృష్ణార్జును లిద్దఱును

మృగమధ్యంబున నున్నమృగేంద్రులచందంబును బొందేపడి పరమానందంబునఁ

జిందంబు లొత్తి రంత వివస్వతుం డస్తంగతుండై యొప్పటయు నప్పటికిని నింద్ర

నందనునైంద్రాత్మంబు కల్పాంతకల్పం బై యెల్లప్రాణుల నేర్పుచుంటయుం గని

భీష్మద్రోణబాహ్లికదుర్యోధనులు నిజబలంబుల నెల్లఁ దివియ నియమించి రయ్యవ

హారసమయంబునం గురుసైన్యంబునందు. 392

తరుహాజ. బాపురే! పార్థునిబాహుబలంబు ప్రాచ్యుల సౌవీరపతుల మాళివమ

హీపతులఁ యుద్ధకేసులఁ గూల్చి యింతలో నేనుఁడు లేడన్నాఱు రథము

లాపయిఁ బదివేలు నవనిపైఁ ద్రెళ్ళునట్లొనరించె మహావీరుఁ డతని

కోప రైరి పితామహుండు లోనైనయోధు లెల్లర కల్పె నొకఁడ యీనాట.

వ. అని వినుతించుచు నెల్లవారు గరదీపికలు వెలుగ శిబిరంబులకుం జనిరి పాండవు

లును బరమానందకందభిత్పాదయూరవిందు లై తమబలంబులం దివియించుకొని

చని రనిన విని నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు నెప్పుమని నూతు నడు

గుటయును.

అశ్వసాంకము.

ఉ. ఏని ననుగ్రహించుటకు నీవు మనంబునయందు నెంతవో
వాచిసమస్తవిత్తము నవశ్యముగా హరియింతు వంచు నీ
కౌసుడికారమీనరుమహత్తరవిత్తము నెత్తుకొంటి వే
మేని తలంచుకొంటివె యతీశ్వరసన్నత! సర్వసమ్మతా!

395

క. మేరువుఁ దృణముగఁ దృణమున్, మేరువుగాఁ జేయుశక్తి మెయిగొన నీవి
చ్చారతి మెలఁగుదు నను నేతరుగఁ జేసినను సమ్మతించెద నీశా.
అతిజగతివృత్తిము నీ వేమి చేయు దది నేఁ దొలుత నెంతే

396

జేవాడికాడ నయి చేసినద కాదే

నావంక నైనవృజినం బుడిపి చన్నున్

దేవాదిదేవ! కడతేర్పు మనకౌపన్.

397

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతినోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్రి
సమాగాధిపతివిఘ్నరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ

ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

శ్రీకృష్ణసర్వోబుగఁ దృప్తియూహ్యము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

భీష్మపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

కై వల్క్యస్తాష్టికి

నై కడగి మహామునీంద్రు లంతర్దృష్టిం

గై కొని సేవించెమలో

కై కేశ్వరు సంతరాత్మ ననిశముఁ దలఁతున్.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లుభయసైనికులును శిబిరంబులకుం జని రనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగంజై మనవా రమ్మాఁడవనాఁ డట్లోడి యేమి చేసిరి చెప్పు మనిన సంజయుం డాకర్ణిపు మారేయి వేగినంత శాంతనవుండు ద్రోణదుర్యోధనబాహి కధుర్మర్షణచిత్ర సేనజయద్రథపభృతిమహారథపరివృతుం జై దేవసేనామధ్యంబునం దేవర్షి దేవరాజుం బోలి మహా సైన్యంబుతో నుత్తాలతాల కేతుతో భాభిరామంబుగం గదలి కదనంబునకుం జను దెంచె నప్పుడు.

2

— భీష్ముని నశుగ్గని వసయు ధృత్రకారము —

క. వారణశతమేఘావృత, మై రత్నధ్వజతటిత్రైభాభిహితం బై
 ఛేరీరవగర్జాంచిత, మై రమణించెఁ గురు సైన్య మాకాశగతిఁ.
 తే. శాంతనవగుప్త మై సువిశాల మయిన, ధార్తరాష్ట్రవాహిని జగద్భయద మగుచుఁ
 బాండవబలాభిముఖి మయి పఱచె వేగ, గమనమునఁజేసి దివ్యాపగాక్రమమున.
 మ. శరపాతంబు ప్రవ్వ మాయుధము లంభచ్ఛంచలబాలముల్
 వరఛేరీనీడంబు లుర్బులు గజాశ్వస్యందనాదుల్ మసా
 త్తరవేక్షంబులు గాఁ దలిర్చి పృథులాబ్ధం బో యనం గొరవే
 శ్వరుసేనానివహంబు పొల్పెఁ బఱచె సంగభశుంభదగతిఁ.

5

వ. అంతః గాంతేయావరజుండు పుండరీకాక్షసారథికంబు శ్వేతాశ్వసమూహ్యులగు
గపికేతనప్రభాభిరామంబు నగుమహాస్యందనం బధిష్ఠించి ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షి
తంబును నదృష్టపూర్వమహూనైతప్రహాభిపన్నంబు పగుమహాసేనాసమూ
హంబుతోఁ దమవారిం గూడి పేషక కైయిం గదలి కదనంబునేలక న్నరసింహేశ్వరు
డుభయబలంబులును వివిధవిధతూర్యంబులును సింహనాదంబులతో జేలంగ రణ
రంగంబునకై రపుడు రథికుండు రథికుండు హస్తీకుండు హస్తీకుండును దౌతరి
గికుండు దౌరింగికుండునుం బత్తియుం బత్తియుం దాఁకి వీకం జూరనంత నేతంబు
గునందును రథంబులు విజిగియు రథులు సారథులును దొరంగియు జక్రయంబులు
ముక్కలయు నేనుగులు పేనుగు లయు గుట్టంబులు గూలియు బ్రసక్తంతో
మరాధ్యాయుధంబులు వితిధంబులై పోయియుఁ గేయారాంగదాదిభూషణంబులు
పొడి యై చాలియు భయానకం బైనం దెరలక పురికిని 'నానాముఖంబులఁ జేత
రంగబలంబు లోహరిసాహరి బెనంగుచున్నంత శౌతనవుండు.

మ. గజయూధావృకుఁడై గజేంద్రుఁడన వేడ్కం బంతలాలోచ్చిత
ధ్వజుఁడై దివ్యశరద్యుతుల్ దెసలఁ బర్వత బాహుగర్వంబు భూ
భుజు లెల్లం గని మెచ్చు చుచ్చుఁ గులఁ బొల్పొందును స్వచ్ఛుని
ద్రజుని గాంచి రయంబునం గదిసి పంతం బేర్పడఁ మాల్కొనెన్.

ఆ. ఇంతలోన ద్రోణ కృప వివిశతే శాసన దత్తితనయ శిల్య ధార్తరాష్ట్ర
లోక్కైట్ట సైన్యము క్తులై యిం బడి, మాటుకొనిరి నరుని మత్సరమున.

వ. అయ్యవనరంబున.

క. వడి వడిగ వచ్చి చిచ్చుఁజిపగట్టలు పెచ్చు పెట్టిగ వివచ్చునిపు
త్రుండు తిండ్రు గడచి మార్కొని, కడిమిం బొర్రా నంపగమి నేమృతతో.

ఉ. ఆజ్యము వేల్పుఁ బ్రజ్వలెలుఁగ్ని తెఱుగునఁ దేజల్లుచున్
సజ్యము చేసి కాగ్నికము సర్వముఖంబులఁ దాన యై యని
బూజ్యుండు కృష్ణునల్లుఁ డొకపూన్కిన కిస్కకుఁ గోల నత్తఱిం
బ్రజ్యుతరాత్తనిర్మిరి వాఁతఁగఁ జేసె భవదృలంబునన్.

క. అభిమన్యుఁ గడచి భీష్ముండు, రథసమున్న నపుడు పార్థరథముపయిన్ శ
త్రుభయంకరాత్తశత్రుము, లభయుం డై యేసె జూప అచ్చెరుపడఁగన్.

చ. నడుమన వాని నన్నిటి జనార్దనమిత్రుండు శత్రుకోటికి
నడుభయ మావహిల్లంగ గుణార్వణనంబు దిగంతరంబులన్

బడఁ పడిఁ ద్రుంచి శాంతనవుపై శరవర్షముఁ బర్వఁ జేయుడుఁ

దడఁబడఁ కౌతఁడుం దటిగెఁ దద్విశేఖంబుల నెల్ల నల్లనన్.

13

ఈ. అనురూపంబుగ వా ర, ట్లని సేయుచు నుండ జోడు లందఱు డెందం

బున పోఁగఁ జెంది కొదుకుచు, గనుచుండిరి సత్తిమ లట్లు కనుపండువుగఁ.

—అభిమన్యః దశ్వత్థామ ప్రభృతులతో యుద్ధము సేయుట—

మ. అట్టియెడ నశ్వత్థామయు భూరిశ్రవుండును శల్యుండును శల్యపుత్రుండును జిత్ర

సేనుండును మత్తమాతంగంబులు సింహకశోరగబునుగ బోలె నభిమన్యుం బొదివి

దివ్యాశ్రుశ్రుంబులఁ జిక్కువఱచుటయు సక్కుమారుండు దసలాఘవలక్ష్మ్యధైర్య

స్థైర్యశౌర్యంబుల దవ్వలం దుండి కని వివ్వచ్చుండు సంతసించుచు సింహనాదం

బు సేయుచుండ దండిమగం డై తన్నుఁ బరివేష్టించినవారి నేవుర మార్కొని

మా ర్తండుపండులంబున కెత్తువచ్చుమచ్చున మండలేకృతకాయ్మకుం డై.

15

సీ. ద్రోణనందను నొక్కతూపునఁ దూలించి, శల్యు సేనమ్ములఁ జదియ మోది

శలునిటెక్కియ మప్తసాయకంబులఁ గూల్చి, భూరిశ్రవంఁ జేయుభూరిశక్తి

నొక్కబాణంబున ముక్కలుగాఁ జేసి, చిత్రసేనుని నొంటఁ జదియ నేసి

మఱియు నూర్లకొలంది మ ద్రేళుశరములు, పయిఁ బడినవాని సయిచి వాని

తే. వారువంబుల నాల్గింట వసుధఁ ద్రేళ్ళనేసి యయ్యెపుర కజయుఁ డై సెలంగె

నపుడు నీకొడు కార్తుం డై యతిని నోర్వఁ, పాలువారున్న రెం డని కేలు వీచె.

16

మ. అంత నాదుర్యోధనుపంపునఁ ద్రిగర్తులు మద్దులుఁ గైకయులు లోనగునిరువది

వేటరథంబులవారు కృపకృతవర్మలం గూడి యభిమన్యుఁ బొదువుటయు నది యంత

యుం దవ్వలనుండి కనుచున్నవివ్వచ్చుండు తివ్వన వచ్చి కొడుకునకుం బొసట

యై నిల్చె సంత.

17

ఈ. ఇందఱుఁ జుట్టుముట్టి కడు నేడైనఁ జూపుచు దివ్యబాణముల్

వందలు వేలును నివ్వసరి వాసవపుత్రుని వానిపుత్రునిఁ

డిందుపడంగఁ జేయుడు వడిఁ వడి నార్పుచు వచ్చి పార్వతుం

డందఱ కన్నిరూపులుగ నై పెనఁగెం బరమౌద్యుతంబుగఁ.

18

ఈ. తలకడచి యెల్లమూఁతల, కలఘుపరాక్రముండు ద్రుపదునాత్మజుండు భుజో

జ్ఞులతేజ మెనఁగ నిశిత,మ్ములు వాలమ్ములు నిగిడ్చి పో రొనరించెఁ.

19

మ. చతురంగధ్వజసేనహస్తవృతుం డై సారించుచుఁ నారినిం

గృతహస్తం డగుపార్వతుండు భుజశక్తిం జూపుచుఁ గౌతమ

క్షితిచేవోత్తముజత్తుదేశమున నేసే మూడు వాలమ్ముల

బ్రతిపక్షుల్ గని పిచ్చులిపంగను భీభత్సుండు హర్షింపంగన్. 20

తే. మఱియుఁ బదిమార్గణంబుల మద్రకులన, గలచి కృతవర్మచక్రగమ్యుడు కాక
వాత్సజుం డగుదమను శాతాయసాశుగమునఁ జా నేసి సేవాని గండుమిలె. 21

—శల్యునందనుడు ధృష్టద్యుమ్నునితోఁ బోరి మడియట—

మ. అవలక్ శల్యసుతుండు మూఁతలకు మున్నై వచ్చి పాంచాల్యుని
జవనం బొప్పంగ ముప్పదింట మఱియున్ దత్తుతు నీరైదిట
నొవులం జేయుడు పార్వతుండు కినుకన్ సూచించుచున్ వానివి
ల్లు వెనం ద్రుల్భిపడంగఁ దున్ని మఱి వాత్సాపుల్ ప్రయోగించుచున్. 22

ఆ. ఇరువదేనువాడిశరములు శలునిమై, నినిచి రథ్యములను ధునిమి పాష్టి
సారకులను గూల్చి సమరకేళి యొనర్చె, ద్రుపదసుతుండు తనదుతోయ మలర.

మ. విరథుం డై శలుఁ డంత వాలుఁ బలకన్ వేవేగఁ గైకొంచు న
య్యరదంబున్ డిగి మింటినుండి ధర కత్తులొక్తు ధన్ రోజుచున్
ద్వార నేత్రొచ్చెడుత్రాచు నా వెఱపు దోడన్ వచ్చి తాఁకంగ న
చ్చేరు పొప్పన్ ద్రుపదాత్మజుండు పగిలించె దచ్చిరంబున్ గదన్. 24

ఆ. శిరము న్రయ్య లగుడు చేతినిస్త్రింశము, తోడ లోని ప్రాణ మూడిపోవు
నంతఁ బ్రేత యగుచు నతఁ డిలం బడుడు హాసంబుల నీబలాళి నయ్యె. 25

చ. కొడు కటు సచ్చుటఁ దెలిసి కోపము తాపము నేపు మీఱ శ
ల్యుండు వడి నేగుచెంచి నితితోగ్గ శరస్త్రియ మూని పార్వతుం
దొడిబడి మత్తవారణముఁ దోత్రిమునన్ విడళించులాగునన్
జడియంగ నేసె నల్లు కొనసాగె మహాసమరంబు వారికిన్. 26

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 27

చ. కటకట దైవమే పురుషకారముకన్న వరంబు కానివో
నిటఁ గలవారి వార తెటు లేర్చంగఁ జాలుదు రీవు నెత్త న
చ్చొటివిజయంబు చెప్పెదవు చొప్పడఁ జెప్ప వొ కప్ప జేని యి
చ్చొటివిజయం బిఁ కేమని ప్రసంశ యొనర్చెద నోయి సంజయా. 28

క. పిలుసన కందలు కడిమిన్, మెఱయుదుఁ బోరాడుచుండు మిసిమింతులు గా
రఱిగికోనఁ బొందుపుస్రులుఁ, నెఱిదప్పిరి నాకొమాళ్ళు నెగు లే మందున్. 29

తే. మనసుయోధనకతమున వినంగ వలసి, వచ్చె నెన్నేని బన్నముల్ వారియొట
పాటు మావారివిజయ మేనాటికై న, విన వెరవు గండునో సూతతనయ! చెపుమ.

తే. విదప దుర్యోధనునిఁ జూచి భీమసేనుఁ, డిపుడ యని తీర్చిపుచ్చెద నే నటంచు
గదను గొని డిగి రథము రాఁగని భవత్కు, మారు లెల్లరుఁ బాటిరి పోరు దక్కి 39
వ. అప్పడు. 40

— మాగధుండు గజసేనతో భీమసేనుం దాఁకి యోడుట —

ఉ. మాగధుఁ బిల్చి నీకొడుకు మారుతిఁ దాఁకుము నీవు చేవనై
నీగజసేనతో వెనుక నిల్చును నే నని పల్కి వానినిఁ
వేగమ పూన్చి తాను బదివేలగజంబులతోడ వెన్నడిఁ
రాఁగని భీమసేనుఁ డతిరంహముగాఁ బరవళ్లు ద్రొక్కఁచుట. 41

ఉత్సాహము. కొండవోలె నున్నగదను గొని లయాంతకుండు నా
దండితారిమండలుండు దా విపత్తుకోటికిఁ
గుండె లవియ నార్పు లెసఁగఁ గుంజరాలిపై మృగేం
ద్రుండు నాఁగఁ గవిసి కూలఁ ద్రోచె నెల్లమూఁతలఁ. 42

వ. అంత సౌభద్రుండును నకులసహదేవులును శ్రావదేయులును ధృష్టద్యుమ్నుండును
సమృహాబలనందనునకుం దోడు సూపి నానావిధాయుధంబుల గజయోధుల నుత్త
మాంగంబులఁ దుత్తుమురై పడం జేయుచుండి రప్పడు. 43

క. ఇలఁ బడుమావంతులశిరఃములుఁ గొల్లను జేతులు నివృభూషణములు మి
క్కిలి యై దివంబునుండియ, యైలసినపృథులౌశ్మవృష్టి యోయన నొప్పె. 44

క. కరులయుఁ గరియోధులయుఁ, శిరములు దెగి ద్రుపదనుతునిశితశరములచే
గిరిశిరమునుండి వ్రాలెడు, తరుచయముం బోలి కూలె ధరణికిఁ దఱుచై. 45

శా. ఆలో మాగధుఁ డేచి మూఁత మొగ మై యైరావణం బోయనం
జాలం బొల్చెడుగంధసింధురము నాసౌభద్రుడై దోలుడుఁ
బోలం జూచి యతండు శాతవిశిఖంబుం బూని యొక్కండిభే
ల్పాలంబుం గుఱి చేసి యేసి మఱియుఁ బాహాబలప్రౌఢిమఁ. 46

క. ఆనరనందనుఁ డొండొకఁ, డూని శరము మగధనాథునుర మేయఁగ వాఁ
డేనుండు నెక్కి నట్లే, పీనుం గై పీఠమీఁదఁ బెంపటి కూలె. 47

చ. భిదురముఁ బట్టి చట్టుపల బిట్టగలిం చెడునింద్రుడో యనఁ
గుడె గొని భీమసేనుఁ డిభకోటుల నిల్చి రథాభి రాల్చి పెం
బెదవులఁ జీల్చి తుండముల వ్రీల్చి పదంబులు దుల్చి కుంభములో
చిదురులు గాఁ బగిల్చి కయిసేసె వసుంధరఁ బీఠుపెంటలఁ. 48

క. తల దైవ్య నెత్తు గ్రక్కుచు, నిలఁ గూలినమదగజంబు లెల్లం బ్రోవై
బలునగముఁ లట్లు చూపఱు, దలఱించెన్ భీముఁ డనికఁ దవలినవేళన్. 49

చ. గజరుధిరార్ద్ర మైనగదఁ దైకొని నెత్తులఁ బ్రుంగియు న్వసా
వ్రజమును ముజ్జయున్ సకలవర్షమునందును బేరి యూరువో
నజితుఁడు దండహస్తఁ డగునంతకునట్లుఁ బినాకపాణి యై
ప్రజ కగునుగ్రునట్లును బ్రభంజనసూనుఁడు గాన నొప్పై బో. 50

మ. మగధాధీశుమతంగశైఘమున నీమాడ్కిం బ్రవర్తించుచుం
దగి భీముండు పరేతభూతలమున న్నాట్యంబు గావించురు
ద్రుగతిం బోలఁగ్గఁ దోచియున్ గజతతిం ద్రుంగించె గోపాలుఁ డు
చ్చగతిం బర్వఁగ నాలఁ దోలుపగిదిన్ శౌర్యంబునం దోలియున్. 51

క. శరముల గుడెలం దెనివని, తిరుగుచువడినవియుఁ గాక తెరలినయవి సిం
ధురములు వాతాహతిఁ జె, చెచ్చరఁ దూలుమొగిల్లు నాఁగఁ జెరచెరఁ బఱచెన్. 52

క. మాగధునిగజము లాగతి, వీఁగినఁ గని నీసుతుండు వెఱచఱచి వడిన్
మూఁగుండు తూఁగుండు భీముని, నాఁగుండు రేఁగుండు భుజాబలాతిశయమునన్. 53

ప. అని నీపుత్రుండు పురికొలిపిన నాగాశ్వరథపదాతిస్థితం బగుసైన్యంబు దైన్యంబు
దక్కి పర్వంబునఁ గారావారంబు వోలె ఘూర్ణిల్లుచుం బొంగి పొరలి మరలి మరు
న్నందనుం దాఁకుదెంచి వీఁగఁ జూపుటయు నతం డెఘ్మిగిలి చెలియలికట్ట వోలె
వాని నెల్ల నాఁగి యనుజులుం దనుజులున్ బావలున్ మఱదులుం దనకు బాసటగాఁ
బర్వగదాపర్వంబు నేయుచు రథబృందంబులం గూర్చుచు నేనుంగుల రాల్చుచు
హయంబుల నేర్పుచుఁ గాల్వరంగడతేర్పుచుఁగార్చిచ్చుగాననాంతరంబులంబోలె
మనసైన్యంబుల నేర్పుచుండవానిమునుము మృత్యుదేవత కాటపట్టయ్యె నట్టియెడ.

మ. యమధండోపమ మున్నతాశినిసము బై దావవైశ్వానర
క్రమ మొప్పం బవమాచసూనునిగిదాగ్రం బుగ్ర మై వెల్లుచున్
శమముం దప్పి యొకొక్కపాటున శతాశ్వసృందనేభంబులన్
సమయం జేసెను వీరసృత్యమునకై సంగ్రామరంగంబునన్. 55

— భీష్ముండు భీమసేన సెరి పోరుట —

క. క్షయకాలకాలుఁడో యశ, భయదం బగుచాప మూని భవదీయచమూ
చయ మెల్ల నొల్లఁ బోవన్, రయమునఁ జనుధర్మజావరణఁ గని యెదుటన్. 56.

చ. అమరనదీసుతుం డెడఁద నల్క జనింప శతాంగ మధ్రమో
షమున నభంబు దీటుకొనఁ జల్చుచు నుండఁగ విల్లు బాణవ

- రము గురియంగ మాటటపురందరుడో యనఁ దా నెసంగుచున్
సమయ మెఱింగి తాఁకె భుజసారఘనాదరు నావృకోదరున్. 57
- తే. వ్యాత్రముఖుఁ డగుసంతకునట్లు మీఁది, కడరి వచ్చెడునత్తాటిసిడమువాని
దవుడవులఁ జూచి భీమాగ్ని రవిలి వాని, ఏఱఁ దాఁకెయెదిర్చెదోర్వీర్య మెనఁగ. 58
- సీ. ఆక్షణంబునఁ గృష్ణుననుజుండు వడి వచ్చి, మార్కొని భీష్ముని మార్గణాలి
నోనేసి నీసుత సేనాసమూహముం, గంపింపఁ జేసె నక్కాలముదు
వాని మార్కొనఁగ నెవ్వారునుం జాలక, చీకాకుపడుచున్న చెద్దొం గాంచి
మించి యలంబునుం డెంచి పృథక్తముల్, పది శినివీరు మైఁ బ్రిదుల నినిచె
తే. నినిచినన్ నొచ్చి శినిన ప్త కనుల నిప్పు, లొలుక నాల్గముల్లలన్ వానిఁ దొలఁగ నేసి
కారవబలంబు లెల్లఁ జీకాకుపడెడు, నట్లు కావించి మిఁచి పెల్లార్చి పేర్చె. 59
- తే. పట్టపగలింటిభాన నిభాతి మెఱయు, వాసు దేవానజుని కోప కోనరిల్లి
తావకయబలం బున్నతఱిని సోమ, దత్తపుత్రుఁడు సాత్యకిం దాఁకుడెంచి. 60
- ఉ. తొమ్మిదిమాణ్ణంబులను దోత్రములుం గరి నొంచునట్లు క్రో
ధమ్మున వాని నొంచుటయు దర్ప మెలర్ప నలిండు పెక్కుబా
ణమ్ముల సోమదత్తిమెయి నాటి మహీక్షీతు లెల్లఁ జూడ శౌ
ర్యమ్మున నాఁగెఁ దమ్ములును రాజును వానికిఁ దోడు సూపఁగన్. 61
- వ. పాండవులును సాత్యకికిం దోడుసూపి రప్పసు. 62

— భీమసేనుఁడు విజృంభించి జలసంభాదికురుకుమారులం జంపుట —

- శా. కిమ్మిరాంతకుఁ డంతఁ గ్రుద్ధుఁ డగుచున్ గేలం గదాదండమున్
సమ్మోదమ్మునఁ ద్రిప్పికొంచు మిగులన్ శౌర్య మ్మవార్యమ్ము గా
సమ్మాడ్కిం దలపడ్డ సీతనయులన్ హాసించుచుం గాంచి నే
త్రిమ్ముల్ కెంపున సొంపు మీఱఁ దెరలం దాఁకె విజృంభించుచున్. 63
- తే. వేనవేలరథంబులు వెన్నదన్నఁ, గ్రోధతాపూర్ణుఁ డై సందకుండు నీడు
నందనుఁడు కంకిపత్రముల్ నాట నేసి, పోరె భీమునితోఁ గొంత ప్రాద్దువోప. 64
- క. అప్పుడు దుర్యోధనుఁ డాచొప్పునఁ జెలరేఁగువాయుసూనుని గని లో
నొప్పుక తొమ్మిదిశరముల, నొప్పించెం గాడ నేసి నూల్కొని యురమున్. 65
- వ. అట్లు దుర్యోధనాద్దితుం డగువృకోదరుం డంతలోనం దనరథం బధిష్ఠించి విశోకుం
జూచి యిట్లనియె. 66
- ఉ. వీరు మహారథుల్ వినుతవిక్రము లెల్లరు నన్ను నొంపఁ గాఁ
జేరినవాధు ఏతి నొకచీరికిఁ గైకొన్న కేను రాచవా

రారయ నొక్కవ్రేలుమిడి నందఱు నంపెడఁ గాలుప్రాలి కీ
హోరున నీవు శీఘ్రగతిఁ బోవఁగఁ దోలుము వాపురమ్మలఁ.

67

వ. అనిన నట్ల కాక యని పిశోకుం డతిరయంబున రథంబు వోవ నిచ్చె నంత భీమసే
నుండును.

68

తే. నిశితములు వాలుతూవులు, నిగుడఁ జేసి, పదిట దుర్యోధనుని మూఁట బాహుమధ్య
ముఖను నందకు నోనేసి మొనసి యార్చె, నీనునునిబలంగములకు నెగులు దోప.

69

సీ. అంత దుర్యోధనుం డఱువదిసునిశితాం, బకముల బకవైరి బడల నేసి
మూఁడమ్ముల విశోకుఁ గాఁడ నేయుచు మఱి, మూఁట భీమునిచేతిమేటివిల్లు
పిడికట్టునం దెగి పడునట్లు గావించి, పరిహసించుచు నవ్వెఁ బక్కు మనఁగఁ
దననొవ్వు చూడక తనసాది నొచ్చుట, కలిగి భీముం డొండువిలు గ్రహించి

తే. త్రుంచె వడివడి నొకతూపు దొడిగి నీరు, కొడుకు విల్లది విడనాడి కడక నతఁడు
మాటువిలు పూని మృత్యునమప్రభ మగు, నాశుగమున భీమునియురం బాడ నేసె.

ఉ. గాఢతరాత్రువిధుఁ డయి గాడ్పుకొమారుండు మూర్ఖ మున్ని నోఁ
బాగ్రీధిమ దప్పటఁ రథముపైఁ బడినంతటిలోనఁ బాండవ
పూర్వము సంచలించుడు సరోద్భవముఖ్యమహారథుల్ క్రుధ్ఘ
బాధము గా భవత్సుతుని బాణచయంబున ముంచి. రెంచఁగఁ.

71

వ. అంతటిలోన.

72

చ. వడముడి సేదదేటి తనపై వడిఁ జూపినరాజరాజుపై
నడచి మహాబలుం డనఁగ నై బలిమిం గొని మూఁట నేనిటఁ
గడువడి నొవ్వు నేసి తనకంటికి వ్రేఁగయి యున్నశల్యుని
బడలుపడంగఁ జేసె నొకపట్టున నిర్వదియైదుతూపులఁ

73

క. నొ వ్యడర మద్రభూవిభుఁ, డవ్వాయుతనూజబాటి కగ్గము గాక
చ్చివ్వకు వెలి యై చనె న, వైవ్యాకి భీముఁ డనిన నెడరయ్యెఁ గడుఁ.

74

వ. అప్పుడు ముప్పిటి యైనభీమసేనునిపరాక్రమంబు పైఁపఁ బాలక నీకొడుకులు సేనా
పతి సుఖేంద్రుడు జలసంధుఁడు, సులోచనుఁడు నుగ్రుఁడు భీమరథుఁడు భీముఁడు
వీరబాహుఁడు నలోలుపుఁడు దుర్ముఖుఁడు దుష్ప్రధర్ముఁడు వివిత్సుఁడు వికటుఁడు
సముఁడు ననువారుపడునల్వరునుం గ్రోధసంరక్తలోచను లై వానిం బొదివి
నానావిధప్రదరంబులు గుప్పించి నొప్పించుటయును.

75

తే. కనలి పశుమధ్యమున వృకం బన వృకోద,రుండు సెలవులు నాకుచు దండికెక్కి
నిడువనిం బట్టఁ బై నుండి పడెడుగరుడి, కరణి వారలపైఁ బడి యురవడించి.

76

సీ. సేనాపతిశిరంబు చిదిమి యొక్కతొరప్రమున జలసంధుని మూలుగు బానిస
యొక్కొక్కశరమున నుగ్రనిశిరము ను, పేలునిశిరమును జిడుక వైది
వీరగాహుని సాశ్వసారథిధ్వజముగాఁ, జక్కాడి డెబ్బదిసాయకములు
భీము నొక్కమ్మున భీమరథుఁ మఱి, యొక్కభల్లంబున నుక్కుమఱుచు
తే. యొక్కట సులోచనునిఁగూల్చియుక్కుమిగిలె, నంతహతశేషులగువారే లాసమీర
తనయునకు జగి ప్రాణముల్ మనసుఁజేసి, పోరు విడనాడి పాటిరి దూరముగ్గను. 77

వ. అంతశాంతనవుండుమహారథులనదఱఁ జేవీచియెలుంగు రాల్పడంబిల్చుచు నిట్లనియె.
మ. అనిలప్రోద్భవుఁ డుద్ధతిం దనరి కల్పనల్పవైశ్వానరుం

డన నుగ్రాకృతిఁ దాల్చి మండుచు మహీశాత్రోద్భవవ్రాతముం

దనబాణార్చికి వేల్చిగాఁ జలుపు చున్నాఁ డి ట్లుపేక్షించుటల్

చనునే తాఁకుఁడు వీని నిందఱున మీశౌర్యం బవార్యంబు గన్.

79

క. అని పురికొల్పిన నెల్లరు, మనసైనికు లొక్కమొగిన మార్కొనిరి మరు
త్తనయుని వివిధాత్మంబుల, నినుచుచు భగదత్తుఁ డపుడు నిర్భీకుం డై.

80

—♦ భగదత్తుఁడు భీమకేసుని దాఁకి మూర్ఖిల్లఁ జేయుట ♦—

మ. మదమాతంగము నెక్కి యుక్కు మెఱయం బ్రాక్ష్యోతిపాధీశుఁ డ

మృదరాగాయతత క్రియుక్తుని వడి న్నాగ్గొంచుఁ గొంగొంచు నం

బుడముల్ భాస్కరుఁ గిప్పినట్లు నిశితంబుల్ గాణజాలంబు లు

స్మదలీలం బొదలించి కప్పెఁ బెరియన్ రా కుండున స్త్రోతయున్.

81

మ. అభిమన్యు ప్రభృతుఁ డ్రీయగతి కత్యంతాగ్రహవిష్టులై

రథసం బేర్పడ నట్లు మాటుకొని యాప్రాక్ష్యోతిపాధీశుపై

నభిపేకించుచు బాణవృష్టును వ్రయ్య ల్వాటిపోఁ జేసి మే

నిభరాజంబును నొంప నయ్యదియు నెంతేని నివృత్తిగొంగ మై.

82

క. నిలువెల్ల నెత్తు మొత్తిము, సెలయే శృయి పాటుదేఱఁ జిత్తమరీచి

బృలనపరిస్థూతం బగు, జలదం బన నొప్పె నట్టిసమయమునందున్.

83

క. పురికొలుపఁ భగదత్తుఁడు, కిరి కాలాంతకవిధంబు గైకొని గాఢ

త్వరఁ జరణన్యాసమునన్, ధరిణితలం బద్రువ మెట్టి తరలిచె బభ్రమున్.

84

తే. దాని కోపక పాండవదళమునందుఁ, జెయ్యులం దక్కి విలుకాఱు చిన్నవోయి

చూచుచుండంగ నీకొడు కేచి భీమ, సేనువక్షముఁ బగిలించె శితశరమున.

85

క. వడముడిపేరురమునఁ బడి, బెడిదపునారసము దూసి వెడలినదానన్

గడు సోలి కేతుదండము, వడి నూతఁగఁ గొనియె నార్చె భగదత్తుండున్.

86

— ధుటోత్తమచుండు మాయాలంబున భగదత్తాదుల నోడించుట —

చ. కనలి ధుటోత్తమచుండు తనగాదిలితండ్రికి నట్లు గా మనం
బున నయింపంగ లేక మునుమున్న కడంగి యదృశ్యరూపుఁడై
ఘనతరమాయఁ గైకొని యొకానొక యింతటిలో మహేంద్రుఁడో
యనఁ గన నొప్పే నప్పు డట నభ్రమువల్లభు నెక్కి యెక్కటిన్. 87

వ. అంతలో వానియనుచరు లగున క్తంచరులు మువ్వర్పును దిక్పాలు రై వామనాంజ
నమహాపద్మంబు లనుమూడుదిక్పాంగంబుల నెక్కి తన్ననుసరించిన మించి మహేం
ద్రుం డై నఘటోత్తమచుండు తనయైరావణం బతిరయంబున నడపుచు నాగేంద్ర
వాహుండు గంధుమిగిలియున్నప్రాజ్ఞోత్తిపేంద్రుడాఁకిబాణవర్షంబుగురియుటయు.

శా. మాయానేకపరాజ మాగజముపై మాత్సర్యముం బూని తే
జోయుక్తిం గదియంగ నేగి చతురస్తాకోగ్రదంతాయుధ
వ్యాయామంబులఁ గ్రుచ్చి నల్లడల నొవ్వం జేయఁ బ్రాజ్ఞోత్తిపా
గ్రీయేథం బశనిస్వనం బనుగతిం గీపెట్టె నప్పట్టునన్. 89

వ. అయ్యార్తస్వరంబు విని భీష్ముండు ద్రోణమర్యోధనులం గాంచి యిట్లనియె. 90
మ. భగదత్తుండు హిడింబినందనునితో బాహుబలం బేర్పడం

ద్వారెం గయ్యము గర్కశంబ యగు నాన క్తంచరుండుగ్రుఁడి
జగతీశం డతికోపనం డిరువురు జాగిం త్రనిస్వీగ రె
ట్లగునో కాని వినంగ వచ్చు నట భద్రారావ మత్యర్థ మై. 91

మ. ఇట నార్తస్వరముల్ గజేంద్రవలనన్ హెచ్చిల్లఁ గాఁ జొచ్చె న
చ్చటి కాభూధపుఁ గావఁ బోవఁ దగు నాచందంబు గాకున్న నొ
క్కటి యా భక్తుడు సత్కులప్రభవుడం గానకాక్షణార్థంబు నే
నిటు లాలస్యము నేయుచుండఁ దగ యెత్తే నైశముం బూనుడే. 92

సీ. అని వచించిన ధనురాచార్యముఖులు, భగదత్తునికిఁ దోడుపడఁగఁ జనిరి
వారిఁ గన్గొని పాండవజ్యేష్ఠునిం గూడి, వచ్చెఁ దద్బలములు పెచ్చుపెటిగి
తనబలంబులరాకఁ గని ఘటోత్తమఁ డాద్యై, నశనివిస్ఫోటమ ట్లయ్యె నలివు
నలిరేగివానిదంతావళంబులు బృంహితములతో నీసైన్యతతులఁ గూల్చె

తే. నింతయుం గని వెండియు శాంతనవుడు, గురున కను నిష్ఠ వీనితో దురము సేయ
రాదు సంజ వడక వచ్చె రాక్షసులకు, బలము పెచ్చుటకుం దఱి తెలియవచ్చు. 93

చ. నిజబలము నిశాబలము నెయ్యరతోడుబలంబు గల్గ నీ
రజనిచరుం డజయ్యఁ డయి క్రాలెడు వజ్రధరుండు వచ్చినకా

నిజముగఁ జెప్పెదన్ గెలువ నేరఁడు తా నెపు డెల్ల డస్సిరీ
ప్రజలు దురంబు నేఁడు నిలుపం దగు వేసిన వత్త నూజికిఁ.

94

వ. అనిన నీవా రెల్లరు ఘటోత్కచభయార్దితులు గావున నట్ల యగుం గావుత మని
యుపాయంబున సేనలం దిగికొని శిబిరంబులకుఁ బోవుటయుఁ బాండవబలంబులును
భీమసేనఘటోత్కచులం బురస్కరించుకొని పొగడుచు సింహనాదంబులును శంఖ
నాదంబులును జెలంగ సంతసించుచు నిజశిబిరంబులకుం జని నాటిరేయి పరమో
త్సాహంబునం దేలుచుండెరి దుర్యోధనుండు భాతృవధంబునంజేసి వ్యసనకర్షితుం
డై దీనుండును శోకసంతప్తచిత్తుండు నై చగచుచుండె నని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కిట్లనియె.

95

—♦ ధృతరాష్ట్రుండు పాండవవిజయము విని విచారించుట —

చ. అమరులకుఁ సుదుష్కరము లైనవనుల్ పొనరించుపాండవుల్
సమరమునందు నాసుశులశౌర్యము నొప్పరికింప రన్న నా
దుమనమునం దింకెట్టిగతి తోఁచెడునో యని సాధ్యసంబు దుః
ఖము నగు నాశిరీమును గాలిచెడి నిద్దురోష్ఠి లక్కటా.

96

తే. వైవయోగంబుఁజేసి యాతండు సెప్పినట్లుగా నగవడుచుండె నకట వార
లోహటింక భీష్ముముఖ్యులకుం గడిమిఁ జూపుచుండెర సంగరక్షోణి నివుడు.

97

ఉ. పాండవు లిట్లజయ్యు లయి భాసిలుచుటకు వార లేతపం
బుండిరొ నేమి ముక్తిముల నొందిరొ యెట్టిజనంబు సేసిరో
నిండి సభంబునం చెప్పును నిల్చి సశింపనిచుక్కలట్టి నై
మోడుగ న్గెలుచుండి రొకమిత్తయు లే కది నేమి సంజయా.

98

సీ. అనిలోన నాపుస్త్రు లట్లు పాండునిపుస్త్రులును వధ్వులే కదా కనుగొనంగ
మాటిమాటిక నారే మననార్హస్వస్థంబుఁ దెగ నేయుచుండుట దెలియవచ్చు
వైవంబు దారుణదండాలు నామీద, నే ఁడనై చిననెగులు దోఁచె
నీశోకసాగర మీది పారము నొంద, నోప సైరణ వుట్ట దుల్లమందు

తే. భీమసేనఁడు గాంధారిబిడ్డలకు న, కాలమృత్యుస్వరూపుఁడు కలన వాని
నోర్చి నాపుత్రకులఁ బ్రాస నుండినట్టి, పీరు నొక్కనిఁ జూడంగ నేర నకట.

99

చ. తెలియగఁ జెప్పు మట్లు వెనదీసి బలంబు వితాకు వడ్డఁ గ
న్నలఁ గని మాసుయోధనుఁ డిహాసగతిం బొనరించె నెద్ది భీ
ష్ములు గురుగౌతముల్ సుబలసూతి వికర్ణ జయద్రథాదియో
ధులు తమ రెట్టినిశ్చయముతో నపు డుండిరొ డావ కంతయుఁ.

100

వ. అనిన నంతయుం జెప్పెద నవహితుండ నై విను మని సంజయుం డీ ట్లనియె. 101

ఉ. మాయలు మందులు మఱియు మంత్రము లెవ్వయు లేవు వార ల
న్యాయముగా మెలంగుటకు నాన యొనర్పరు కీర్తికాము లై
యేయెడ ధర్మమే జయము నేర్పడఁ జేయును నారి కేదెనఁ
బాయదు ధర్మ మాదెసన పాయక యుండు జయ బజ్రమున్. 102

ఉ. నీశొడుకుల్ దురాత్ము లవిసీతులు పాపరతుల్ నికృష్టులున్
జేకొని హీనకర్మములు చేయుదు నుండినదాన నోర్వము
గైకొను చుండు నీచులు నికారము లెన్ని యొనర్చినన్ మున్
గాఢకుఁ గాక మైత్రి కయి కార్య మొనర్పరి వారు కూరిమిన్. 103

తరువోచ. అది గణింపనివాడ నైతి నీపుత్రు లాపాప మిట్టుల యయ్యెఁ గింపాక
సదృశ మై దానిని సహబంధుమిత్రజనుల నై నీపు న్నిహితులు సుతులు
బద నైన ననుభవింక పోరు నీకుఁ బలుమాటలు హిత మెంచి పలికితి మేను
విమరుండు ద్రోణుండు భీష్ముండు దానివినఁగ నొల్లవు నీవు వెడఁగ నై యవుడు. 104

తే. సుతులమతమందుఁ బడి నీవు కలి మెఱుంగ, కాక బాండ్లపు లోడిద రని తలంచి
చుండు డగురోగి పథ్య మాపథము వోలె, నాస్తవాక్యము విని కట్టు లైతి వకట.

వ. మఱియుం బాండ్లపులజయముననుం గలకారణం బడిగీతివి గావున నే విన్నవిధము
నం జెప్పెద నాకర్ణింపు మానాయంసమయంబున నట్లు శిబిరంబులకుం జని నీశొ
డుకు భ్రాతృవియోగదుఃఖంబున సమ్మూఢహృదయుం డై నిశాసమయంబునఁ
బితామహునిపాలికిం జని యి ట్లనియె. 106

—♦దుశ్యుధనుడు భీష్మునిహింపునకుం బరి విచారించుట♦—

తే. ఈవు ద్రోణుండు మద్రమహీశుండు కృత,నర్మ కృపుఁడును భూరిశ్రవనుండు శ్రాణి
యును వికర్ణుండు హర్షిక్యుఁడును సుదక్షి,ణుండు భగదత్తుఁడును జూడ నండిమగలు.

చ. మగఁటిమిఁ జాలి యుండిరి సమస్తజగంబుల కట్టి డైన ని
ష్ఠగుననిఁ బాండ్లవేములసమక్షమునం దొకయింతయేనియుం
దగుదు రనంగ రా దరులు దర్పము సూక్షమ'రేమి హేతువో
తగిలెను నండియంబు మది దానిని నా కెఱుంగంగఁ జెప్పవే. 108

తే. అనుడు శాంతనవుం డిట్లు లనియెదొల్లి, నేను బలుమాటలు జెప్పితి నీకుఁ బాండు
సుతులతోఁ బొత్తు మే లని మతిఁ దలంచి, దానిఁ గైకొన నైతివి తస్మి పథము.

ఉ. ఇప్పటి కైన నీయెద నొకించుక శాంతి వహించి నాహితం
బొప్పు నటంచు నెంచి సమయోచితభంగి పొసంగ వారితోఁ

దవ్యక సుధి చేసికొని ధాత్రి సుఖంపుము బంధుకోటితోఁ

జెప్పితి వారితో నెదిరి జష్టండు నేనియు నోడు నాజులన్. 110

క. పాండవుల గెలుతు నే నని, యుండకు మిఁక వారి గెలువ నోపవు జగముల్

చండప్రభావుఁ డగువిష్ణుం డక్కడఁ బ్రాపు గలఁడు సూన్యైతలంపఁ. 111

వ. పురాణగీతం బయిననారాయణ ప్రభావంబు నాకు మహామును లెఱింగించిరి దానిం

జెప్పెద నవహితుండ వగుము. 112

— శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనునకుఁ బురాతనోహస మెఱింగించుట —

తే. గంధమాదనమునఁ దొల్లి కమలభవుఁడు, కొలువ దేవర్షు లొకనాఁడు కొలువుదీరి

ధ్యాననిశ్చలచిత్తుఁడై తనరి కాంచె, దివి వెలుగువిమానమృగదపురుహరిని. 113

వ. కాంచి యెల్లవారిం గూడి లేచి ప్రాంజలి యై నేవించి యిట్లని ప్రార్థించె. 114

ఆ. విశ్వ ! విశ్వమూర్తి ! విశ్వావసూ ! విశ్వవేద్య ! విశ్వకర్మ ! విశ్వనాథ !

విశ్వవిజయ ! విశ్వవేశ్మ ! విష్వక్సేన !, వాసుదేవ ! నీకు వందనంబు. 115

క. జయజయ యోగవరాచర !, జయ సర్వగుణోపపన్న ! జయ విశ్వవిభా !

జయ విశ్వదిగ్భాస్విత !, జయ సర్వజగన్నివాస ! జయ విశ్వేశా. 116

సీ. నీవదంబులు భూమి నీశిరంబు నభంబు, నీభుజంబులు దిక్కు లోభుజమ్య !

నీశరీరము సురానీకము నీచక్షువులు సూర్యచంద్రు లోసలలితాత్మ !

నీతేజ మనలంబు నీశ్వాస మనిలంబు, నీనెఱుఁగ వగము లోనీరజాక్ష !

నీస్వేద మష్టులు నీస్మృతు లశ్వినుల్, నీనాల్క వాణి యోమానివర్య !

తే. నీబలంబు లెవంబు నీనిర్మలాత్మజంబు కర్మంబు సత్య మై చను మహాత్మ !

నీప్రమాణము నీశక్తి నీమహాత్మ్య మెఱుంగ రెవ్వరు యోగయోగీశ్వరేశ. 117

క. నీసంస్కారము నిష్ఠయు, భాసిల్లుక ప్రతు లనంగఁ బరమేశ్వర ! నీ

చే సతతము నిలువఁ బడు, నీసచరాచరజగంబు లెల్ల మహాత్మా. 118

చ. నిరతము భక్తియుక్తు లయు నిన్ను భజించి సమాశ్రయించి ని

ర్జరులును యక్షరాక్షసులుఁ బ్రస్తుతి కెక్కుచు నుండు నేను నీ

గురుకరుణాకటాక్షమునకుం గుదు రై సచరాచరంబు లై

పరఁగెనువిష్టచంబులను బర్వంగఁ జేయుచు నుండు నీశ్వరా. 119

సీ. సర్వేశ్వరేశ్వర ! సర్వభూతములకు, నేతయు గతియును నీవ కావె

నీప్రసాదంబున నిర్భయులై విబుధులు వొల్చెదరు భూము లలరు చుండు

నేను నీవలన వినిర్మింపబడితి నిన్, బ్రహ్మర్షు లగ్గించి ప్రబలు చుండు

నీయందు సర్వంబు నిలిచి యుండును లోక, హేతు వీ వని విప్రులెంచుచుండు

శ్రీపతి వారికి బలము చేకుటఁ జేయు నని జయం బిడుఁ

గ్రాహకు శ్రేయ మిచ్చు యదువంశభవుం డయి సర్వసేవ్యఁ డై. 128

క. నాపును ద ర్యోధనుఁ డను, నావనుదేవాత్మజుం డనంతమహర్ష

వ్యానిష్టుఁ డంటి వాతని, చేవఁ బ్రతిష్ఠయును వినఁగఁ జేసితి మనముఁ. 129

వ. అని యడిగిన భీష్ముండు వెండియును. 130

సీ. పురుషోత్తిముండు మహద్భూతంబు దైవత, దైవతం బావాసుదేవుకంటఁ

బరముఁ డొక్కఁడు లేడు పరికింప నద్దేవు, మాయ యనిర్వచనీయ మతఁడు

తొలిదొల్త సృజించె జలము లందు శయించి, యోగనిద్రాసక్తి నుండి వెనుక

మొగమునంగీలియు మొగిఁ బ్రాణమున గాలి, మది వాక్పూతులఁజేసి మఱియుసర్వ

తే. భువనములు దేవగంధర్వముఖులతోడ, సలిపి జనలకుఁ బుట్టువు చావుఁ గలుగు

నట్లు గావించి ధర్మజ్ఞుఁ డై ప్రపంచ, కర్తయై స్వయంప్రభు వయి క్రాలుచుండు.

తే. భూతభవ్యభవిష్యముల్ ప్రీతిఁ జేసి, బొడ్డునక బ్రహ్మదేవునిఁ బుట్టఁ జేసి

భూతముల కాది సృజించె భూరిశేషఁ, డైనసంకర్షణుని నతం డాద్యుఁ డగుచు.

వ. మఱియు నష్టరాణపురుషుండు శేషునికొ సృంచిన నతం డనంతం డై భూభారంబు

వహించె ననల మధుం డనుమహాసురుండు తనకర్తారంధ్రంబునుండి పుట్టి పరమేష్ఠి

కిం గీడు గావించ నద్దేవుడు వానిం దునిమి మధుసూదనుం డయ్యె మత్స్య కూర్మ

ఎరాహవామనాద్యవతారంబు లాతంప లోకావనారం బెత్తియున్నవాఁడన్నారా

యణుండే ప్రాణికోటులకుం దల్లియుఁ దండ్రియు నై యున్నవాఁడు వానికన్న

నన్యం బెద్దియు లేదు వానిముఖంబునుండి విప్రులును బాహువులనుండి క్షత్రియులు

నూరువులనుండి వైశ్యులును బాదంబులనుండి శూద్రులును బుట్టిరి సర్వంబులం

దాసర్వేశ్వరు నారాధించినవారి కుత్తిమపథంబు సిద్ధించు వానియనుగ్రహంబు

వడసినవారికఁ బుణ్యలోకంబు లక్షయ బులై యుండు నాలక్ష్యేశ్వరు నాశ్ర

యించినవారిక భయమోహశోకంబు లుండవు కావుననే యుధిష్ఠిరుం డాకృష్ణు

నాశ్రియించె నీవు నమ్మహానయమూర్తి నాశ్రియించి సేవింపు మాపురుషోత్త

ముండు లోకభావనుండును భాషజ్ఞుండు నైన దేవదేవేశ్వరుం డని నారదుండును

భూతభవ్యభవిష్యంబు లెల్ల జనార్దనుం డని మార్కండేయుండును యజ్ఞంబును

యజ్ఞపురుషుండును బురుషోత్తిముండ యని ద్వైపాయనుండును సర్వభూతంబు

లకును స్వప్న సర్వేశ్వరుం డగువారి యని యంగిరసుండును దేవతలు దేవదేవువా

క్కులం బుట్టిరిచి దేవలుండును వాక్రచ్చిరి సర్వలోకంబులును దామోదరుని

సర్వాంగంబుల సంజనించె నని మహామును లనేకులు చెప్పిరి సర్వయోగంబులకుం

గతి మాధవుండే యని సనత్కుమార ప్రముఖులు వాకొని రని చెప్పి భీష్ముండు
బెండియును. 133

వ. పరనారాయణు లెవ్వ రేమిటి కిలక జన్మించిరో యంచు నీ
వోడిమం గాంచి యుజేయు లంచు మనమం దూహించి భ క్తుండ నై
శరణార్థ భజియింపు మ ట్లయినఁ గష్టం బెల్ల బోకార నీ
ధరణి దమ్ములతో గుఱుంతు పట్టు కాదా చేటు వాటిల్లెడిక. 134

వ. అని బోధించి పితామహుండు శయనస్థులంబునకుం జనియె దుర్యోధనుండును దధి
నుజ్జాతుం డై నిజశిబిరంబునకుం జని శయనించి రాత్రి శేషంబు వుచ్చెనని సంజయుం
డు ధృతరాష్ట్రుం గాంచి. 135

క. ఇది నీయడిగినదానికిఁ బొదలెడును త్తరము గాఁగఁ బోల్చుకొనఁగం
గుదురు నది యుండని మృతఁగ, గదనముపెఱిగెల్ల వినుము కలహపు వెల్లుక. 136

ప. అంత నమ్మఱునాఁ డరుఁబోదయంబున. 137

— భీష్మ ని పం చ మ ది వ స య ధ క్త మ మ —

శా. నీదుర్బలము కారణం బనఁగ నై నెక్కొన్నసంగ్రామముక
నీదాయాదు లొనర్చువార లగుచుక భీష్మ ప్రధానంబు గా
నై దం డెల్లఁ గడంగ సంగరము నేయ న్వచ్చి తద్రంగమం
దాదర్శింపఁగఁ జేసి రొడ్డునము గ్రాహకార మేపారఁ గాక. 138

వ. పాండవులును భండనే త్సాహంబు సెలంగఁ బొలికలనికిం జని నిజసేనాసమూహం
బున శ్రేసవ్యూహం బమర్చి యెదిర్చి రద్దానిముఖంబున భీమసేనుండును నేత్రం
బుల శిఖండిధృష్టద్యుమ్నులును శీర్షంబున సాయకీయును గంతంబున గాంధీవధరుం
డును వామపక్షంబున సేనాసమేతుం డగుద్రుపదుండును దక్షిణపక్షంబున నక్షౌ
హిణీపతు లగు కేకయపతు లేవురును వారిపిఱుండ సౌభద్రశాసదేయులును
బృహదంబున మాద్రేయలతో యుద్ధిపిరుండును నిలిచి యుండి రంత భీమసేనుండు
గండుమిగిలి. 139

మ. మకరవ్యూహముఖంబు సొచ్చి కడిమిక మాత్సర్య మొప్పక శతాం
బకముల్ గుప్పించు భీష్ముని గవిసి నొవ్వం జేయ నాతండు సా
యకముల్ కోటులు మేలు లేసి యిచ్చునెవ్వం బెల్లనుం బొల్ల వో
యి కడుక మోహము నందఁ జేసె నపు డెంతే పంత మేపారఁగన్. 140

మ. త్వరమాణుండయి ఘాల్గునుండు నదిపుత్ర ప్రేషితాస్త్రంబులక
ధర్మపై రెండున్న ఘూఁడునై పడ వడిన్ ధర్పించుచుక వానిపై

శరవర్షంబు నిగిడ్చి నొంచి కురుగాత్సైన్యంబు దైన్యంబునం

దెరలం జేయుడు ధర్మరాజుబల మర్థి బొల్పె హర్షంబునగా. 141

లే. తనబలంగము లెల్ల నత్తఃజి గలంగఁ, గని సుయోధనుఁ డాచార్యుఁ గదియ వచ్చి

యీవు భీష్ముడు నాహిత మెంచి సట్టి, ర యనిమి మూర్ఖశ్చయించి నేరమణ నంటి.

చ. అని మొన మీర లుండి రనినంత సురావళితోడ నైన నేఁ

బెనఁగుట కింతయే దలఁచి బీర మెఱుంగనిపాండువులగా

బని గలదే వచించుటకు బాహుబలాంచిత ! దానికిఁ దగ్గ

జను మరులం జయింపుము పాసంగఁగఁ జేయుము మాకు భద్రముల్. 143

—♦ ద్రోణుడు దుర్యోధనశ్రేణుండై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట♦—

వ. అనిన విని యాచార్యుం డవార్యశౌర్యంబునం బెచ్చుకెరిగి చిచ్చువోలె వరిసైన్యం

బుపయిం గవిసి కసిమసంగినం గినిసి శినిప్రవీరుండు బీరంబు తోరంబుగాఁ బోరి

వారించుటయుం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ. 144

సీ. కుంభసంభవుఁడు సుక్రస్థుఁడై సాత్యకి, జత్రుభాగము వదిసాయకముల్

గాడ నేయుడు వానిఁ గానఁ బావని ద్రోణుఁ, దలపడి వివిధాత్మతతుల. నొంచె

గురునకుం దోడ్పడి కురుపితామహుఁడు శ,ల్కుఁడు భీముఁ గప్పిరి వడి శరాభి

శ్రావదేయులు సుభద్రానందనుఁడు నల్లి, చ్చెలరేగి వారలం జెనకి పోరి

తే. రపును వారికి బానట మై శిఖండి, ద్రోణభీష్ములపైఁ బెక్కుతూపులచవిఁ

జూప స్త్రీపూర్వుఁ డగువానిఁ జూడ నోడి, శాంతనవుఁ డోసరిల్లె నిజవ్రతమున.

మ. భవదాష్ట్రద్భవవోదితుం డగుచుఁ గల్పప్రజ్వలద్యహ్ని నా

నవరోధించి శిఖండిఁ గాండముల ద్రోణాచార్యుఁ డత్రప్రయో

గవిధిం జూపుచు నేపుమీతె సపు దుత్కంఠ స్ఫువత్సానుఁ డు

త్సవముం గోరుచు సర్వసైన్యముల పో దాపించె దోడ్పాటుగన్. 146

క. గాండీవిపురస్సరు లై, పాండవులును భీష్ముఁ దాడి బరవన మెనఁగఁ

మెండుకొని పోరి రపు డా,భండన మగు దేవదానవవితతికి బలెన్. 147

తే. పరశురాములనోర్చినబల్లిదుండు, పోరొనర్చె బకాంతకుబారినుండి

ధార్తరాష్ట్రుల రక్షించుతత్పరత్వమున జగద్భయంకర మగుపొలుపు దోఁప. 148

క. కురుపాండవవీరులకుఁ, దుర మాఘారాక్షామందుఁ దుములం బగుచుఁ

బరఁగె భయానకశబ్దం, బురుతర మై మిన్ను ముట్టి యుగ్రం బయ్యెన్. 149

మత్త. హేషితంబులు భృంహితంబు లనేకతూర్యనినాదముల్

రోషవాక్యము లెల్లదిక్కుల రొక్కటొ బయి నిండ సెం

తోషభూషితు లైనయోధులు తోడుతోడ నొక భౌక

ల్లాపడానవిక్రమక్రమ మారఁ దాఁకిరి వీడమై.

150

క. శరపాతంబునఁ ద్రెస్సిన, శిరములు భుజములును గాఢ్యుఁ జేతులుఁ దఱిచె

ధరఁ బడుచు తొల వర్షము, గురియు ననఁ దోచె నపుడు ఘోరవిధముగన్. 151

తే. తుములరజ మెల్ల మేఘము ట్లమర శస్త్ర, ధాశధళ్యద్యుతుల్ నైద్యుతిప్రభ లయి

రోషపాతధ్వనుల్ ప్రనితోషముంబు, లై రుధిర ముంబుధారలై తీరె నపుడు. 152

క. కవచోపహితాంగము లా, ధ్యవిభూషణభూషితావయవములు కనకా

త్ప్రవిశేషంబులు తఱిచె, భువి గప్పిన నొప్పె నాలము భయంకర మై. 153

సీ. ఆయుధమున ఊత్రియర్థ భు లెల్లరు, నన్యోన్యశరవృష్టి ననఁగి పెనఁగి

రార్తస్వరముతోడ ఘాస్త్యశ్వములు ద్రెళ్ళి, రుధిరపంకంబునఁ గ్రుంకు లిడియెఁ

బట్టెంబులం దెగి పడినయట్టలు తలల్, గుప్పనఁగూరలై యొప్పు మిగిలె

నింత లింతలు గాఁగ నిడిసి రథంబులు, బొమిడికంబులతోడఁ బ్రోగుచడియె

తే. నెచటఁ గనుగొన్నఁ బీనుఁగు లెచటఁ గన్న

నెత్తువఱ్ఱులు నై భయాన్వీత మును

పొలికలను నాఁడు బంబుకములకుఁ గాక

ఘులకుఁ గంకగృధ్రాదుల కెలమిఁ గూర్చె.

154

వ. అంత దుర్యోధనుండు కాళింగసేనావరివృతుండై దేవన్రతుం బురస్కరించుకొని

పాండవసైన్యంబుల నాక్రమించె బొండ్లపులును భీముసేనుం బురస్కరించుకొని

భీష్మసైన్యంబుల నతిక్రమించె నాసంగ్రామంబు నతిభీమా బయ్యె నయ్యెడ. 155

సగ్ధర. గాంధీవజ్యూరనం బుత్కట మయి వెనలం గ్రంగుకో దేవనత్రా

ఖండధ్వజంబున న్నాకము నగిలి పడఁ గాఁ గపీంద్రధ్వజాధల్

నిండఁ బ్రహ్లాండ్మెల్ల నిగిలె శిరముల స్థిమృది న్మాటఁగొంచుం

జాండాంశుం డో యనం దేజమున మెఱసి కృష్ణప్రయుం డగ్గలిం చెన్. 156

తే. కృష్ణసారథికం బగుజిహ్మరథము, నందు బహువర్ణ భావిత మయి మ హేమాన్న

తం బయినకపికేతు వయ్యంబరమున, వెలింగె ధూమకేతువు నాఁగ వెఱపు దోష.

ఉ. ఇంద్రధనుర్వీరంబువలె నెంతయు వెల్లెడుగాండివంబు ని

స్తంద్రగతి నృహరవ మెనంగ నిరంతరధార లొప్పు న

య్యింద్రుఁడు వోలె నింద్రగుతుఁ డేజ్జెఱఁ జూపుచు బాణవర్షము

న్సాంద్రముగా రణాంగణమునం గురిసె దెసలెల్ల ముగ్ధగన్.

158

తే. తూర్పుం బడమలయును దోచ కర్డునాత్రమోహితు లై భవదాత్మభవుల

తోడ నెల్లరు నార్తు లై తాడిసిడము,వానిమఱుపు సొచ్చిరి ప్రాణభయమువలన.

తే. అరదములనుండి రథికులు తురగవార,ణములనుండియు జోడు లానరునివారి

గాండివముమ్రోత పిడుగట్లు గుండె లవియఁ, జేయ దద్దిర్లి పడిరి నీసేనయందె.

వ. అట్టియెడ దుర్యోధనుడు మద్ర సౌవీర గాంధార త్రిగర్త గోపాల కళింగ బలం
బులతోఁ బదునాలుగువేలగుఱ్ఱపురాపుతులం దోడు చేసి శకునిదుశ్శాసనయద్ర
ఘులం బురికొల్పి భీష్మునకుం దోడుపడం బుచ్చుటయు హెచ్చి వియచ్చరావగా
త్మజంకు వివ్వచ్చుం దాఁకె నంత నవంతీశ్వరులు కాశిరాజుతోడను సైంధవుడు
భీమసేనునితోడను యుధిష్ఠిరుంకు సహమాత్యపుత్రుం డగుమద్రేకునితోడను విక
ర్లుంకు సహదేవునితోడను జిత్ర సేనుండు శిఖండితోడను మాత్యబలసమేతుం
డగువిరాటుంకు శకునిదుర్యోధనులతోడను మ్రుపదచేకితానసాత్యకులు సపుత్రుం
డగుద్రోణునితోడను గృచకృతవర్మలు ధృష్టమ్యమునితోడను దలపడి గదాసిము
సలముద్గర తోమర ప్రాసాద కుంతకరవాల భిండివాలాదులఁ బఱపుచుం బోరుచుండ
హతగజాశ్వసూచయంబును న్నాశ్వికృతరథధ్వజచ్ఛత్రచామరచయంబును బతితప
దాతిజనసమూహంబును బిండికృతకోదండశరపూహంబును రక్తప్రవాహసంసి
క్తంబును భూతప్రేతపిశాచసేవితంబును స్వగాలకాకకంకగృధ్రమహానసంబు నై
రణరంగం బఖలజనక్షయకరం బయ్యె నయ్యెడ.

161

—* కురు పాండవయోధుల ద్వంద్వయుద్ధము —

సీ. మాత్యునితోఁ గూడి మార్కొనియె శిఖండి, చండవిక్రముఁ డయి శాంతనవునిఁ
బార్థుండు చాణీకృపవికర్ణముఖులఁ, బెక్కింపఁ దలపడి యుక్కుమిగిలె
సనిలజుండు సుయోధనుని దుస్సహజయద్ర,ఘునిఁ బ్రాచ్యదాక్షిణాత్యుల నెదిర్చె
సౌబలోలూకుల సహదేవుఁడును ద్రిగర్తల సకులుండును దాఁకి రలుక

తే. ధర్మజుడు గజసేనపై దాడి వెడలె, జేకితానాభిమన్యులు శినివరుండు

పైన్యసంయుక్తులై యున్నసాల్యకేక,యాధినాథులతోఁ భోరి రాగ్రహమున.

తే. ధృష్టకేతుఁడుతోత్కచుల్ తెంపుమిగిలి, నీక్కొమాశ్చరభంబులు వీర దాఁకి

రవల ద్రోణునిఁ బార్వతుం డాఁగి పెనఁగె, విక్రమాబునఁ గ్రోధ కూవిర్భవంప.

వ. ఇట్లు నీవారును వారునుం దలపడి పోరు చున్నంతం బట్టసవలయ్యె నట్టియెడ నిరు
వాఁగునందును బరస్పరసంప్రహారంబులంజేసి కూలెమరభంబులును వ్రాలెడు
సేనుండులును ప్రేతకుఁగుఱ్ఱులును సోలెడుకాల్వరునుం గలిగి రణాంగణంబు
దారుణప్రకారం బై యొప్పె నప్పడు.

165

ను. కరువతోల్లరుఁ డైనభీష్ముఁడు గడుం గ్రావ్యాడిబాణంబులఁ
మరుదాతొప్పిల్చి నొవ్వ నేయుడు మదిన్ మాత్సర్య మేపార న
య్యురుతేజం ఘోకశక్తి శాంతనవుపై నుట్టుతల లూఁగంగ నే
సి ధృతి జేసె నతండు దానిఁ గడిమిం జెండాడి లెం డైన పడన్. 166

చ. వెనుక మహాకృభల్లమున భీమునివిల్ విఱుంగంగఁ జేసె లోఁ
గనల్లి యతం డాకింతటన కార్ముక మొండాక డందులోపలన్
శినివరుఁ డేగు దెంచి తనశింజనిమ్రాత దిగంతరంబులఁ
వినబడ వాఁడితూపులను భీష్ముని బమ్మరిలంగ నేయుడున్. 167

ఉ. శాతశరం బొకంఘ గొని శాంతనవుండు శిసీంద్రు తేరిపై
సూతునిశీర్షమున్ దెగి వసుంధరపైఁ బడ నేసె నంత న
వీర్వులు తేరి నెత్తికొని వేగగతిం బరువెత్తె నత్రుఱి
బీతునఁ బాండవధ్వజని విచ్యుతిఁ గాంచె జలించి పిమ్మటన్. 168

క. హాహాకారము లెసంగ మహాహవమునఁ బాండు సైన్యమం దగుజనమం
దోహూ పట్టుడు నిలుపుం, డాహయముల ననుచు దుముల మారవ మయ్యెన్.
తరువోడ. అక్కలమున భీష్ముఁ డమరారిసేన హరిహయుండును బోలె నరిసేన నెల్లఁ
జక్కాడె నంతనానమయంబునందు తాత్ప్రధర్మమునఁ బాంచాలబలంబు
లుక్కెక్కి ద్రుపదసముద్భవుఁ డింటి యుండ శాంతనవుపై నురవడించి వడి
నక్కటిపోర నీయెల్లవాహినుల నేర్పుటకుం బూనె నంతయుఁ బేర్చి. 170

క. ఈవల ద్రోణ ప్రభృతులు, నావల మత్స్యావసీస్విరాదులు తోడై
చేవమెయిఁ బోర నమరం, గావేళి మృశ్మిరూప మై పొల్పనఁగెన్. 171

చ. విరటుఁడు మూఁడుబాణముల భీష్ముని గాఢఁగ నేసి మూటఁ ద
త్తురగముల న్నొగుల్చుడును దోడన తాడిసిడంబుఁజేడు దు
ర్భరదశిసాయకంబుల విరాటుని నాటంగ నేసె సంతలో
గురుగుతుఁ డాటుబాణములఁ గొట్టె ధనంజయుఁకొమ్ము గాఢఁగెన్. 172

—• అట్లు పండ శ్వాశా మ నెదిరించుట —

చ. కినిసి కిరీటి ఘేటి యని కీర్తికి నెక్కినవానివిల్లు లీ
లన తునుమాడి తల్తనువు లంపట గాఁ గొని యేనుతూపు లే
పున నొగిలించుడున్ గనలు పుట్ట సతండు మహిండువిల్లు గై
కొని నరుఁ దొంబదంబులను గొట్టి హరిణ మఱి డెబ్బనంబులఁ. 173

చ. ప్రహరించి నొప్పించుటయును, 174

ఆ. కన్ను లెఱచి చేసి కవ్వడి హరిశేవురించియున్న మోము నొది చూచి
యూర్పు లడర రోజి పేర్పడ గాండినం, బుటుము నాగ మొఱుము చూడు సంత.

ఉ. సన్నతపర్వముల్ గలుగుశాతశ్రీముఖముల్ నిగుడ్చి వీ
ర్యోన్నతి విస్తరిల్లగ గురూధృవుపై నడరింప నన్నియున్
గ్రన్నన వారిమైములువు గండ్రికలై పడ నచ్చి నెత్తువా
క న్నెఱయంగఁ జేసె దృటికాలములోఁ జలియింప కాలఁడున్. 176

క. వివశుండు గాక శరముల, నవరళగతిఁ బార్థమిఁద నడరించుచు నా
హవభూమి నోహటింపక, తవిలి మహావ్రతము నోము తాత్పర్యమునన్. 177

ఉ. డెప్పర మైనచో వెఱచుడందము గల్గినవాడ యయ్యు నీ
చొప్పునఁ గృష్ణు లిద్దఱును జుట్టునిపించిన నించుకే వడిం
దప్పి తలంక కోర్చెడిని దండ్రిగురుత్వము శత్రువిద్యయుం
జెప్పఁగ నేల మే లనుచు నీసుతు లెల్లరు మెచ్చి రచ్చొటన్. 178

వ. అయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 179

తే. గురుసుతుండును సహపాతి ధరణిసురుండు, మాననీయుండు నాకు నిమ్మానధనుండు
వీని నొప్పింపఁ జన దని వీడి శ్రాణిఁ, గురుబలంబులపైఁ బడిదుర మొనర్చె. 180

—•దు ర్యోధ నుండు భీమునిపైఁగ నియుట—

చ. కురువతి భీమసేనువయిఁ గోల్తల సేయుచు గృహప్రతిభా
సురిశరపంచయుగ్మమునఁ జూపఱు మే లని మెచ్చ నేయుడున్
గరువలివట్టి యారయిదుకాండములం గొని యొడ్చి వాని పే
రుమున నీరసం జెనఁగ నొక్కపరిం బరఁగించె నెంచఁగన్. 181

తే. రాజరాజునురంబునఁ దేజరల్లు, హరితరళరత్నము పృషత్కావృత మయి
గగనభాగమునన్ గ్రహగణపరీతుఁడై వెలింగెడుదినమణియట్లు దనఁగె. 182

తరిళము. కడిమిఁ గాఢపుతనూజుఁ డగ్గతి గాడ నేయుడు నొచ్చియున్
సిఱులు చూచిన నేపుమితైడుసింధురంబును బోలి నీ
కోడుకు కోపము సూప మందినకోపునం దగి తూపులన్
దొడిగి వింట విదుర్పుచుం గడు నొవ్వఁ జేసె వ్యకోదరున్. 183

క. ఆతఁడు నాతని కోడక, శాతాంబకనివహ మేసి సంపాతము గా
నాతఁటి మెలంగె నయ్యని, భీతావహ మయ్యె నెల్లపుతనేంద్రులకున్. 184

చ. తలపడి ఘల్లునాత్మజుడు తత్సమయంబున నీదు సైన్యముం
బిలు కఱఁ జేయుచున్ మొనకుఁ బిల్చినయల్లగుచిత్ర సేనునిన్.

నలుపున బ్రేన పక్షమున న్నొగిలించియు నంతః జేవడిం

గలపుడుమిత్రు నన్ని యగుకాండముల నిద్విదలించివైచుచున్.

185

క. నలుదశరంబులు తనపై, నొలుకుచుఁ దలకడచి వచ్చును గ్రంపశ్యున్

విలసద్వృత్తు సత్యవ్రతు, లలి నొంచెన్ జెబ్బదమ్ములన్ వైచి వడిన్.

186

సీ. వీరసృత్యము సేయునీరు నాతని నొంచె, జిత్ర సేనుడు పదిశిశరముల

సత్యవ్రతుడు సవసాయకంబుల మొత్తె, బురుమిత్రుడేడింటఁ దెరలసేన

నభిమన్యుఁ డద్దాన నలుగురుఁ జిత్ర సేనునికార్దుక మొకంటఁ దునిమి రెంట

నర మాడ నేసి నెత్తురు లూఱఁ జేసి మైములు వజ్రవజ్ర లయి తెగ్గఁ జేసి

తే. నపుడు నీయోధుఁ లొకపెట్ట నతనిఁ దాడి, వీరక జూపిన నాతఁడు వేసఁగి తఱి

గారుచి చెట్టు తృణములం గాల్పు నట్లు, కసిమనఁగి యెల్లవారలఁ గసిమనంగె.

వ. ఇట్లప్రతిహతపరాక్రము డై పేర్చి నీబలంబు నేర్పుసౌభద్రం జూచి పీఠలక్షణ

లక్షితుండును శుభలక్ష్మణుం డగుమాలక్ష్మణుం డుక్కుమిగిలి మొక్కలై డై.

—అభిమన్యులత్మణిపహరులయద్ధమ—

ఉ. మార్కొని ఫాల్గునాత్మజుని మార్గణకొటుల ముంచి మించివన్

గార్కొని సాత్వతీసుతుఁడు గోర్య మనార్యము గా మనంబునన్

ద్వార్కొనఁ జేసి శోనము నుడగ్గి గతిన్ భవనీయపౌత్రుని

గర్కశ బాణపట్కమున గాఢతరంబుగ నేసె నేసినన్.

189

చ. తలకక లక్ష్మణుండు భుజదర్పము పేర్పడఁ దన్న సారథిన్

దలరంగ నేయుడుం గనలి తానును వానిని వానిసారథిన్

దొలకరివాన వోలె నెడతూపుల నేపున నేసి నొంచినన్

బరిలపుపౌత్రుఁ డాజ్య మిడ బగ్గన మంజుషునగ్గియట్టి డై.

190

ఉ. నిట్టల మైనశౌర్యమున నీసుతిసూతిరథాశ్వసూతులన్

బెట్టిన నేలపై బడఁగఁ బెట్టి శరంబుల వాని ముంచుచున్

దిట్టతనంబునం దనరి తేర్చిడి పోవక ఘోరరూప మై

పట్టు గలటిశక్తిఁ గొని వైచెను వానిరథంబుపై బడన్.

191

క. వైచిన దానిన్ నడుమనఁ జూచుచు నుండంగ విజయసూనుడు రెండై

తోచి పడఁ జేసె శితనా, గాచంబుల చేతిబలుపు రాజులు మెచ్చున్.

192

తే. విరఘుఁ డయి శక్తిఁ గోల్పోయి వెగడు గుడుచు, రాజరాజకుమారుని రక్షఁ గోరి

తనరథంబునఁ గొని కృపుఁ డనికి వెలిగఁదొలఁచి పుచ్చె నెల్లరుఁ గనుదొవలఁజూడ.

- చ. సరవర ! వారు వీరును గనన్ భయదం బగునారణ్యాల్లో
విరవిరఁ ద్రెల్చి దేహముల వేల్చెడువా రయి యెత్తి యత్తఱ్ఱ
వింధులు విక్షతేషుధులు విస్తృతకేళులు వీలిచాపు లై
తెరలక చేసి రాల మొకితీరునఁ జేయియఁ జేయిఁ గల్గుచున్. 194
- వ. అట్లు మహారథు లందఱుం బీరంబునం బోరుచున్నంత శాంతనవుం డనంతవిక్రమా
రంభుగ నై సంగంభించి పాండవనేనగ జెండాడుచుండ నాసమయంబున, 195
- మ. శినిచంశోత్తిరుఁ డుత్తిరోత్తిరిగుణస్థిత ప్రతాపాఘ్నుఁ డై
ఘనకోదండగుణ ప్రణాదమున నాకాశంబు మాద్రోయ న
య్యనిమో మై కరిలాఘునంబు లలితం నై యొప్పు మె వృషాచుచున్
సునిశాతాంబకకోటులన్ నినిచె నీసూను ప్రజాంగంబులన్. 196
- మ. శరసంధానవిమోక్షణాదులు గనన్ శిష్యుంబు గాన ట్లతిగ
డరుశ్శార్వణ్యుల నీకుమారుల ముఱ్ఱుఁగఁగఁ మఁగఁగఁదేవీ యై
పరిపంథుల్ వెఱగగన వీరివిహృతి బాటించుచో రాజు న
త్వరుఁడై పుచె మహారథాయుతిము సవానిన్ వడిన్ మార్కొనన్. 197
- క. తనపై మూగినమూఱలఁ గని సాత్వికి కుప్పఁగూఱ గా దివ్యాత్మం
బునఁజేసి చేసి దారుణ, మును ఘోరం బయినకర్మము నొనర్చె వడిన్. 198
- చ. ఎరగలియై భనజ్జనుల నేర్పుచున్నశిని ప్రసిరుఁడై
గురుకులశేఖరుండును నకుంతితతేజఁడు సోమదత్తభూ
వరతనయుండు పైకొని జవంబున భూధరభిధనూరుచి
స్ఫురణమునం దలిర్చుధనువుగ గొని తీక్ష్ణశరంబు లేయుచున్. 199
- తే. తనదుకరలాఘవము వేయిదారులుగఁ బరిభ్రమింపఁగఁ జేయుభూదిత్రవుఁ గనుఁ
గొనిన యుయుధానునిఁ దానుగులు వడి చెడి,పిఱుసనిది కాందిశీకులై నెనఁగుటుడిసి.
- మ. శినివీరాత్మభవుల్ పదుం ప్రపుడు సుస్థితప్రభావంబుపెం
పున యూపధ్వజు నాతిని బొదివి యేపుం జూపుచుం బల్కి రో
ఘనబాహుబలనార! మే మఖిలలోకస్త్వత్కృత్యవృష్ట్యన్యవా
యనిగూఢస్థితి నై నవార మని నేయం గోరి నీతో నిట్టన్. 201
- క. వచ్చితిమి మమ్ము నందఱ, మచ్చరమున మాఱుకొందొ మాలో నొకనిం
గ్రచ్చుకొని పోరుకొందో, గ్రచ్చుట వచియింపు కీర్తికాముండ వగుచున్. 202
- తే. రమ్ము మము నెల్చి కీర్తిఁ గైకొమ్ము లెమ్ము, శూరశేఖర! నావిని సోమదత్త
తనయుఁ డి ట్లన సాత్వికితనయులార, లెస్స లగు మీనుడుల్ గాన లెండు పోర. 203

బడికించి సేనలం దివియ నియమించి నంత నిరువాగువారును దమరమగిరిరంబు
లకుం జని యయ్యేనవరాత్రిం బుచ్చి మఱనాఁ దుదయంబున నానావిధవా
ద్యధ్వానంబులును వీరయోధాసరస్వరాహ్వాననిస్వానంబులును జెలంగ నంగ్రామరం
గంబునకుం జని రంతఁ గాంతేయాగ్రజండు ధృష్టద్యుమ్నుం బిలిచి మనసేనాస
మూహంబున మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మనిన నతం డట్లు గావించుటయు
దానిశీరంబున స్రుపదార్జునులును నేత్రంబుల నకులసహదేవులును దూడంబున
భీమసేనుడును గంతంబున శాశివదేయఘటోత్కచశాభద్రసాత్యకులతో నజా
తిశత్రుండును బృష్టభాగంబున బహుళి సేనాసమేతులై విరాటధృష్టద్యుమ్నులును
వామపక్షంబునఁ గై కేయపంచకంబును దక్షిణపక్షంబున ధృష్టకేతుచేకితానులును
జరణాంబుల మహాదమూసముపేతులై కుంతిభాజితానీకులను బుచ్చంబున సోమ
కనమన్వితుం డగుశిఖండియు నిరావంతండును మెండుకొని యుండి నానావిధో
ద్దామకేతుహేతివ్రాతశోభాభిరామంబు గా దీమనంబునం దేబరిల్లి దేవవ్రతాభిర
క్షితం బయిననీవారిపై న్యంబుఁ దారుకొనఁటయు దానిం గని దేవవ్రతుండును బ్రతి
వ్యూహంబు గాఁ గొంచవ్యూహంబు వన్నించె నందుఁ దుండంబున భారద్వాజుం
డును జక్షువులఁ గృపాశ్వేత్థామలును శిరంబున బాహ్లికనమన్వితుం డై కాంభో
జండును గంతంబున శూర సేనాంచితంబుండై దుర్వోధనుండును నురంబున మద్రకే
కయవరవృతుం డై ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుండును వామపక్షంబునఁ ద్రిగర్తచమూస
మేతుండై ప్రస్థలాధీశ్వరుం డగుసుశర్మయు దక్షిణపక్షంబునఁ దుషారయవనశక
చూలికులును జఘనంబున శ్రుతాయశ్శితాయస్సౌమదత్తులును నిలిచి రిట్లుభ
యపై న్యంబులును సన్నద్ధంబులై యుద్ధంబునకు సిద్ధం బై యున్నంత.

213

—భీష్మ నిష్క్రమణి వసయంత్య కృతము—

తే. భీమసేనార్జునయమాదివిశ్రాంత మగు, సాధ్వీసైన్యము సత్ప్రవరవృత మగు
గాతిరం బోలె భీష్మాదిరక్షిత మగు, నీబలము గ్రహంబుల నొప్పనింగి బోలె.

వ. అయ్యవసరంబున.

215

మ. రవళిం జూపుచుఁ జాప మొప్పెనంగ భారద్వాజుఁ డాసేనము

దని నా నెల్లుచు నుండఁ గాంచి సవమానాత్మోద్భవుం డట్లమై .

జవనాశ్వోద్ధతి కెల్ల మెచ్చఁ జని శిశ్వత్సాయకొఘంబులఁ

నవయం జేసెఁ దదీయపై న్యనమితిం నానాగ్రకారంబులఁ.

216

క. గురుఁ డాకోల్లల కింతయుఁ, దెరలక తిరుఁ డగుచుఁ గోపదీక్షితమతి మై

శరసవకంబున భీముని, మురళిచుచు నేసె మర్మములు దాడంగఁ.

217

చ. వడముడి క్రోధదీప్తుఁ డయి వాఁడిశరం బరివోసి యొక్కఁ డ
 క్కడిప్రజా కెల్ల నచ్చెరువు గల్గఁ ధనుర్గురుదక్షిణాంబుని
 వడివడిఁ బుచ్చెఁ గాలభవనంబునఁ గాపుర ముండ ద్రోణుడుఁ
 గడుసరి గానఁ దాన తురగంబులఁ గైకొని పోరె ధీరుఁడై. 218

ఆ. ద్రోణభీష్ము లపుడేదొడరి పాండవసేనఁదూలరాశి నన్నివోలె నడరి
 కాల్యపుచ్చి రంతఁ గైకయన్మంజయుల్, కాండికకు లైరి కారవేంద్ర. 219

ఉ. ఫాల్గునుఁ డంత భీమునకు బాసట యై భవదీయ సైన్యమున్
 నల్లడ ముట్టి బిట్టడరి నవ్యశిరావళి న్నఁ జేయుడున్
 వల్లత వోలె దైన్యమున వందురి కుందరి మేటిజోడులున్
 దల్గులలోనఁ జిక్కుకొని దారి యెఱుంగనిగోవు లట్టిరై. 220

— శ్లోక రాష్ట్రాని పరి నేపనము —

వ. అని చెప్పిన ధృతిరాష్ట్రానిండు సంజయుదిక్కుమొగం బై యిట్లనియె. 221

సీ. పతి పయ్య శాస్త్రోపపన్నమహాపూర్వాహ, కలిత మయ్యును మనబలఁగ మెల్లఁ
 జిందువందై యిట్లు చేర్పడుటకుఁ గతిఁ, జెయ్యదియో నాఁకు నెఱుంగ రాదు
 మనయోధు లతివృద్ధులును బాలురును గృశుల్, పీవరులును గారు పేర్కొ గలరు
 నసిగదాశ క్కికుంతాదియుద్ధములందు, బాహుయుద్ధమునందుఁ బండిజేందు

తే. లత్రశస్త్రోదివిద్యల నారిజేటి, నట్టిశ్రోడ లనామయు లధికబలులు
 రథగజాశ్వాదియానసంప్రసాదికీర్తి, లిట్లు లయిపోయి రని చెప్ప దేమి యయ్య.

చ. మఱియును మొగ్గరంబులను మార్కొన నేర్పును శస్త్ర సైన్యము
 దఱుమునుఁ బొచ్చునేర్పు నవయానము చేసెదనట్టి నేర్పునున్
 దఱిమెడునేర్పు పేర్పడఁగ దగ్గరనేర్పును బాఱనేర్పునున్
 దొఱఁగనివారు మా కిప్పుడు తోడ్పడి యుండినవీరు లారయన్. 223

తే. మాటబడిఁగాదు మోమోటనాటఁగాదు, కూటమునఁ గాదు ప్రతిబంధ మోటఁగాదు
 కలన మాకిప్పు డొప్పినకాలుబంట, లెన్న వేతనమున కడికొన్నవార. 224

వ. మఱియు లోకపాలోపము లైన భీష్మ ద్రోణ కృపాశ్వత్థామ కృతవర్మ జయద్రథ
 దుశ్శాసన భగదత్త వికర్ణ సౌబలీ బాహ్లిక ప్రముఖ శూరశేఖరాభిరక్షితం బై
 సారవంతం బైనమనమహాసైన్యం బలంతి యగుశస్త్ర సైన్యంబుచే నోటువడు
 చుండుట పురాకృతకర్మఫలంబు గాని యొండు గాదని వెండియును. 225

తే. ఇట్టివివరత మెందునే నెఱిగిరయ్య, ఋషులయంతటివా లైన నెల్లవిషయ
 ములఁ బ్రశంశకు నెక్కి నాబలఁగ మిట్టు, లగుట దురదృష్ట మని చెప్పనగునుగాదె.

- చ. విదురుడు బుద్ధిమంతుఁ డయి విన్ననువొప్పగఁ జెప్పఁ దొల్లిట
బదరుచు నెల్లవారు వినఁ బథ్యముఁ దథ్యమునుం దలంచి దు
ర్వాదుఁ డగునానుతుండు విన నెంచఁడు వానిహితోక్తు లేమి నే
యుదు నిఁకఁ దాతెచేతి యెటు లుండిన నట్లగుఁ గాదె సంజయా. 227
- వ. అనిన సంజయుం డతని కీ ట్లనియె. 228
- శా. నీదోషంబున నింత పుట్టఁ గులమున్ నిర్మూలముం జేయ నీ
వే దీక్షించితి దుష్టచిత్తుడవు గావే యెల్ల నీపుత్రులై
నేదోరీతి నెట్లఁ జూచెద వలం జేత పె్పెఱుంగం డయో
జూదం బొప్పితి వప్పు డిప్పు డదియే చూపట్ట నిట్లాల మై. 229
- క. తనచేసినకర్మంబున, కనురూపం బయినఫలము నందెడు నిహమం
దున కాని లేక పరమం, దునకానీ తెలియఁ గా జనుం డని వినవే. 230
- తే. నీవు చేసినదానికి నీవ ఫలము, ననుభవించువు గాక నేఁ డనఁగ నేల
వగఁ పుడిగి విన్ను దిరుఁడనై తగిలి నాఁటి, నమరవృత్తాంత మంతయుఁ గ్రమమెనంగ.
వ. అట్టియెడ భీమసేనుండు భీష్మాభిరక్షితం బైనభవత్సేనానాగరంబు పాయవడం
జొచ్చి దుశ్శాసన దుర్విషహ దుస్సహ దుర్మద జయ జయత్సేన వికర్ణ చిత్ర సేన
సుదర్శన చారుమిత్ర సువర్ణ దుష్కర్ణాదులైన నీదాయాదు లొక్కచో నున్నం
గని వారిపై నురవడించుటయును. 232
- ఉ. వారును వచ్చువానిఁ గని వాఁడ వృకోదరుఁ డగుచెంచెడిక
బో రగు నిట్లు ఘోర మయి పోకడఁ బట్టక వానిస్రాణముల్
ధీరతఁ బట్టి కొంద మని తెంచుట లై లయకాలసూర్యునిక
గ్రూరమహాగ్రహంబు లనఁ గూడఁగ ముట్టిరి ముట్ట నేయుచుక. 233
- శా. పెక్కం డీట్లు మహాఘోర తనవయిం బెల్లచి రాఁ జూచి తా
నక్కాలంబున దేవదాసపులపై నాయుండుడం బోలె నై
మొక్కల్ వోనిపరాక్రమంబునను భీముం డొప్పి సర్వక్షయం
బొక్కిం దై నమితిక బానర్పుమతి నాహ్వాహంబులోఁ జొచ్చుడుక. 234
- తే. సర్వకష్టాస్త్రాస్త్రాపస్త్రులై శతసహస్ర, రథికవర్యు లేకాక యై క్రాలుభీము
నక్కడంగింపఁగా నేచి యున్న నెఱిగి, వారిదుర్వ్యవసాయమా వాయునుతుండు.
వ. గదాపాణి యై రథావతరణంబు చేసి ధార్తరాష్ట్రబలాఘోర్ణవంబున విచ్చలవిడి
విహరించుచు మంథాచలంబువోలె మధియింపం జొచ్చె సప్తదు ధృష్టద్యుమ్నుండు
ద్రోణుం గ్రేణించి వానితోడం బోరు చాలించి సౌబలుం డున్నదిక్కుఁ మొగంబై

మన నేమి జరిచి చెప్పాడును జని చని యొక్క వో రథి కశూన్యం బయిన భీమరథం
బు గాని దుఃఖించుచు రథసారథి యైనవిశోకుం బిలిచి శాష్పనంద్రుద్ధవయనయు
గళుండు గద్గదస్వరంబున నిట్టూర్పు నిగుడించుచు ని ట్లనియె. 236

—●స్వచ్ఛద్యమ్నఃకు విశోకు నడిగి భీమనకుం దోడుపడుట.—

ఉ. ఓయీ విశోక! నీ వోకడ పుగిటి విటా రథికుండు గాన రా
జాధ్యక్ష నాచు ప్రాణములఁ గ్రాణమ యశాః జమి యేమి యయ్యె నో
యేయెడ కేగెనో తెలుఁ వే యని కన్నుల నీరు నించుచు
బాయనిసంభ్రమంబునను బల్కినఁ గ్రంజలి యై యరిం డనుక. 237

చ తలుకున వత్తు వాకయి రథం బొకయిచ్చుక నిల్వరింపు మం
చిట ననుఁ జెట్టి బి ట్టడరి యేచినదాయలఁ జూచి చూడ్కి కు
త్కటగతి యుట్టలైన గదఁ గైకొని వీర నొకాడ నిహతుం
డటఁ బఱచెఁ దళం బగుబల్గావమధ్యముఁ జొచ్చి ముచ్చట. 238

తే. అనినే బార్షతుఁ డి ట్లను సతిని నిల్లి, విడిచి ప్రాణములొ సేచు విడిచి చనిన
పాడనే నన్ను నృపులు నోనాడు బూకఁడు, కాదు దెవ్వని నన్వసి గట్ట కుండ్రె.

క. నాకు ననుంగుఁజట్టము, కా కాతఁడు క్రయసఖుండు కావున నిపు డా
ల్లోకైకపీరునిం గన, నాకడకుం బోవువాఁడ నని సత్విరుఁ డై. 240

ఉ. భీమగదాప్రహరిములఁ నీచుఁగు లై న్నీమున్నయేర్పల్క
భీమునిమార్గముం చెలిసి వీరవరేష్వుఁడ పోయి చూచె ను
ద్దామబలంబున దగులతావిరతిం బలె ధాన్తరాష్ట్రీలక
వేమఱుఁ గూల్చి కూల్చి భుజవిక్రమకేళి యొనర్చుపిరునిక. 241

వ. అంతలోన.

చ. వడముడి ద్రెళ్ళ నేసినభవద్విల మిదినిర్రాణికోటి వే 242

సెడిబహులార్తినాదమునఁజేసి మహారిధు లెల్ల కొక్క మా
ఱడరి వృకోదరుం బొదివి యస్త్రపరంపర ముగ నేయ నా
తఁడు వడి వారిఁ గ్రోలుతటి దావునకుం జని ప్లాశు డట. 243

క. శరవిక్షతాంగుఁ డై నం, గరతలమునఁ గ్రోధవిషముఁ క్రొక్కుచుఁ జేతం
గురుగద గ్రాలం గాలుని, కరణి విజృంభించువానిఁ గొగిలు నిడుచు. 244

వ. ఆశ్వాసించుచు వానిమేనం గలశిల్పంబు లెల్ల దీసి తన రథం బెక్కించుకొనియె
సంత దుర్యోధనుం డెల్ల తమ్ములం బిలిచి 245

చ. ద్రుపదసుతుం డితం డివుడు తోడ్పడవచ్చెను గాడ్పుపట్టి కీ
కృపణుని మాటుచోటునకు నేగంగ నీయక కూడి యెల్లరో
క్కడటి శరంబులన్ నినిచి కాలునిపోలికి నేగఁ బుచ్చుడి
వృషగతభీతు లై యనుడు వారలు వారనిబీర మేర్పడన్.

246

—ధృష్టద్యముడు కౌరవులపై సమ్రాహనాస్త్రోపేయటం—

క. లయకాలఘామకేతువు, ల యురువడిం బూని కరములం గొని విండుల్
భయదగతి మెఱయఁ జేయుచు, రయమునఁ బార్వతుని దాఁకి ప్రథనోత్సుకు లై.
తే. వారివాహంబు లద్రిపై వారిధార, లొలుకునట్టులు శరవర్షముల మునుంగఁ
జేయుటయు నల్లి వారిపై నాయుదార, చిత్తుఁ డేసెఁ బ్ర మోహనాస్త్రోత్తమంబు.
వ. దానంజేసి నీవుత్రు లెల్లరుం దెలివి లిప్పి తమతమరథంబులపై మ్రొగతిల్లి రక్కా
లంబున నక్కడ ద్రోమిండును.

249

క. తనదైఁ గవిసన్ద్రుపనుని, మునుపటివై రమునఁ జేసి మునుకొని కినుకన్
గొని సంగ్రామ మొనర్చుచు, సునిశితబాణముల మూట స్రుక్కించె వడిన్.

250

చ. ద్రుపదుడు దాన నోసరిలి దూరిము వోవుడు శింఖ మొత్తై నా
కృపునిమఱుది డెందముల కెంతయు వింతిగ సాధ్వసాబు రా
నపుడు తొలంగి నామకులు నాహవభూమికిఁ గాక పోయి రా
విశులరవంబు నినులకు ప్రి త్చేషున ప్రిగుడెంచునంతటన్.

251

వ. అంతలో నసంతశై క్తిసంపన్నుఁ బగున మ్రోహనాస్త్రంబునం జేసి నీసుతు లెల్ల విసం
జ్ఞులై పడియుండి రని విని ధనురాచార్యుం డతిత్వరితగమనంబున నటఁ జని విగత
చేతిను లై యున్నవారిని వారపైవ్యంబులం గనుఁగొట్టుభీమసేనధృష్టద్యములం
గని విసాదామర్షంబులు కెనంగొనఁ బ్రజ్ఞాస్త్రంబున సమ్రోహనాస్త్రం బుడి
గించి నీవాఁగఁ బ్రత్యాగతప్రాణులం గావించి మించినపరాక్రమంబున భీముపార్వ
తుల నెనుగొనునంత నజాతశత్రునిపంపున సౌభద్రప్రభృతు లావృకోదర
ధృష్టద్యములకుం దోడు సూపి రమృధ్యాహ్న సమయంబున.

252

సీ. ధృష్టకేతుడు శ్రావదేయులుఁ గై కేయులును సుభద్రాసుతు ననునరించి
పన్నిదై వై భూరిబలముతో సూచీముఖపూర్వ మొక్కడు గట్టికొనుచుఁ
గసిమనంగి గమించి కౌరవానీకిని, జించి చెండాడుచుఁ జేరి రటకు
నీసేన సూభీమునియుఁ బార్వతునియు సౌభద్రాదులయు భీతిఁ బరువ ముడిగి

ఆ. నడచి శాస్త్రనవ్య బడలి మూర్ఛిల్లిన, సమద వోలె నట్టిసమయమందుఁ
దటియ వచ్చుచున్నతమవారిఁ గని ముదం, పడిరి ద్రుపదసుతుఁడుఁ బవనసుతుఁడు.

వ. అప్పు డాచార్యుండు రవడించి తన్ను మార్కొన నేతెంచి నం గని ధృష్టద్యుమ్నుండు నీకొడుకీలందొలంగి వాయుసూనుం గేకయరథం బెక్కించి తాను మొక్కవో నిపరాక్రమంబున నాచార్యు నెదుర్చుటయును. 254

—♦ ధృష్టద్యుమ్నుండు దోగ్గి బునితో యుద్ధము నేయుట —
శ. భారద్వాజుడు రాజరాజహితముక బాటించి పాంచాలునిక
ధీరత్వంబునఁ దాకి వీకమెయి తద్వివ్యక్తకోదండముక
వీరు లైచ్చగఁ దున్ని పైఁ బయి వడిక వేవేలు వాల్తాపు లా
సారంబో యన ముగ్ధ నేయుటయు ధృష్టద్యుమ్నుడుక ధృష్టుఁ డై. 255

ఉ. ఒండొకవిల్లుఁ బూని బహులోద్ధతి నధనురార్యశౌర్యము
ద్దండము గాఁగ జెబ్బదిశితప్రసరంబుల నొవ్వ నేయుడుక
వెండియు నాతఁ డాధనువు ప్రీతివి నాల్గిట నాల్గువాఙులక
జొడి యొకంట సూతుల చెరుసకు దగఁ జేసి నీసునన్. 256

వ. అంతః. 257

క. తనతేరు డిగ్గి న్రుపదుని, తనయుఁడు పౌధర్రుతేగు తడయక యెక్కెన్
ధనురాచార్యునికోల్తలఁ గని పాండవసేన లెల్లఁ గన్న కనిఁ బఱచెన్. 258

తే. భీష్మసేనాదులకునైన బెడలి చెదని, బలగముల నాఁగ శక్యంబు గలుగఁ దయ్యె
మేలు మే లని గ్రోలుని మెచ్చుకొనుచు, సంతనంబునఁ బొగె నీసైన్య మెల్ల.

ఉ. అంతట మోహనాత్మమున నైనవిసంజ్ఞత గీట నీసుతుల్
పంతము మీఱ మాటుకొని పాననిపై వివిధాత్మశత్రుముల్
సంతతముక నిగుడ్చుటయు పైఁచి వ్యకోనరుఁ డెక్కి తేగు దా
నింతటిలో సుయోధనున కేఁడఱ జూపె నృపాలు రెన్నఁగన్. 260

సీ. నీసుతుం డీఘనఁజేసి భీమునిమర్మములు గాఁడఁగా వాడి ములుకు లేసె
నేసినఁ గను లెఱుఁజేసి మూఁడిట సతం, డతనిబాహులు నురం బాడ నేసె

దానఁ జలివ కాధరణీధవుఁడు ధరా, ధరమునాఁ దిరుఁ డయి తనరె సచ్చుడు
దుర్యోధనానుజుల్ తొల్లి ముత్రించిన, నెఱి మారుతిం బట్టి నిశ్చయించి
తే. మూఁగొని టెట్టిదంబుగ మోడుటయును, సిడులు చూపినగజపట్టుఁ లెడఁగ నలిగి
వారి నందఱ మార్కొని వాయుసుతుఁడు, శరపరంపర నొప్పించునమయమందు.

వ. అభిమన్యుసభృతు లగునప్పన్నిద్యుమహారథులును యుద్ధిషిర ప్రేరితు లై మహా
రథసంబున నరుగు దెంచి కుంఠలిపట్టికిం దోడుపడుటయు సూర్యాగ్నిసదృశ తేజస్సు
లగునాథాజపుత్రులం భూచి నీపుత్రు లెల్లరును. 262

తే. వెఱచి పఱచిరి వెన్నిచ్చి విడిచి దురము, చిత్ర సేనాదు లగువారు వివ్వ నట్లు
బ్రదికిపోవుట కెంతయుఁ బవనతనయుఁ, డాత్మగతమునఁ జుంతించ నట్లు విలిచి.
వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నాదులం గూడి భీమ సేనపురస్సరుం డగుసభిమన్యుండు నీవారిం
దఱిమినంత దుర్యోధనాదులు వారి నెదుర్కొని పోరి రయ్యపరాహ్ణాంబున మహా
యుద్ధం బొప్పె నప్పుడు. 264

శా. సౌభద్రుండు వికర్ణ తేరిహరులఁ జూసేసి తద్దాత్రమం
దాభీమాత్రము లిర్వదే నొకవడిఁ హత్తించి మొత్తంగ నె
తే భీతిఁ హతరథ్య మైనరథ మాధీరుండు వోనాడి తా
శోభం బొల్పుడుచిత్ర సేనరథ మచ్చోఁ గాంచి యెక్కె న్వడిన్. 265

తే. చిత్ర సేనవికర్ణులు చేరినాణ, వృ మయ్యభిమన్యుపై వఱలఁ జేయ
దుర్జయుండు నేను శూపులు ఖాడిగి యెసెఁగ నకగిరివోలె నతఁ డింతఁ గదలఁడయ్యె.

సీ. కైకేయులం దాడి వీక దుశ్శాసనం, డద్యుక్త క్రియఁ జేసె నాహంబు
దుర్యోధనుం దాడి ద్రుపదశాహిత్రులు, మూఁడేసియమ్ములఁ గాడ సేసి
రప్పుడు దుర్భుడలివి పాండవపుత్ర, పంచకంబుం దాఁకె భల్లసమితి
నెత్తునెత్తున నరపుత్రుండు జొత్తిల్లి, ధాతురంజితసర్వత మన నొప్పె

తే. శాంతనవుఁ డంతఁ బొండవ సైన్యములను, బశుగణంబుల గోవుండు బలెను దోశ
బలమువలపట గాండీవ 'మేలమి' మ్రోయ, నరుండు చెండాడె నరిసేస శరచయమున
క. ఇరువాఁగు నట్టలాఁకఁ, గరములు తెగి కాళ్ళు తెగియుఁ గరులుఁ హరులుఁ
ధరణిధరంబుల ప్రోవుల, కరణిం గన్పట్టె నట్టికాలమునందుఁ. 268

ఆ. శోణితోదకంబు బాణభ్రమము గజ, ద్వీపమును హయోర్నిశీషితంబు
సైన్యసాగరంబు జనవరేఽన్యులు రథ, తరణులం దరింపఁ దలచి రపుడు. 269

— భీమసేనుడు దుర్యోధనుని విధుఁ జేసి నొప్పించుట —

తే. నింగి యెఱ్ఱులు వాఱంగ నిడినపుడు, వాయుతనయునిఁ జంపంగ వాంఛఁ జేసి
నీకుమారుండు వానిపైఁ బైకొనంగ, నలుకఁ గని భీమసేనుఁ డిట్లుఁ నతనికి. 270

సీ. కడుపెద్దకాలంబు గాఁ బూచిపట్టిన, మాకోర్కికిం దగె మంచికాల
మనిమొనం దొలగఁ కీ నగుదేని యిప్పుడ, 'నీప్రాణవాయువుల' భేమ గొండు
జనని కుంతీదేవి కొనరిన క్లేశంబు, వనవాసకష్టంబు వనితపాలు
నినుఁ జంపినం దీఱు నిజము చెప్పెద నోరి! నీచేయుపాపమే నీకుఁ దగులు

తే. శకునికన్యాదిమతమున నకట మమ్ము, బరిభవించితి కృష్ణునిం బట్ట నెంచి
తివి పరుస మాడితి వులూకుఁ దివిరి వుచ్చి, యెగ్గొనర్చితి మాకు నీ వైత యేని,

- క. దానికి శాంతిగ నిప్పుడు, పూని నినుం బట్టి బంధుముఖ్యులతోడ
మూఁగుక బీలిచివుచ్చెద, నీనిలు గంతయును దీట నికృతివిహారా. 272
- మ. అనుచుకాఁ ఘోరతరాశనిప్రభలఁ గ్రోయం బలి జ్వాలాళి నిం
గి విటం గప్పెడుముప్పదాఱుశరముల్ గీలిచి నీవుత్త్రువైక
ధనువుకా రెండిట రెంటి సూతుశరముక నాల్గింట నశ్వాలి రెం
టను ఛత్రంబును మూట డెక్కియము నూడం గొట్టె బి ట్టేయుచుకా. 273
- క. జలధరమునుండి క్రిందికి, మిలమిల మని మెఱసి దిగడుమెఱుగు తెఱుగునకా
వెలుగుచు మణిగాగధ్వజ, మిలఁ గూలెం గాఢి వేద్రు లెల్లరుఁ గనఁగకా. 274
- తే. అంకుశంబుల నేనుఁగు నడచినట్లు, మఱియు భీముఁ డాలోఁ బదిమార్గణముల
నేసె దరహాస మేర్పడ నృపతి నింత, లో నడరి పైఁ ధవుడు భీమనేనుఁ దాఁకె.
- మ. విరథుండై శరపీడితుం డయిన వో వీక్షించి కారవృన్దికా
గురుతేజోనిధి యొనగఁతముఁ డటక గూఢెట్టుచు శ్వచ్చి చె
చ్చెరవానిం దనతేరిపై నిడికొనెం జేడ్పాటునంజేసి య
పై రథోపసము నం దెఱుగఁ కొఱగక మూర్ఖాన్వితస్వాంతుండై. 276
- వ. అంత నిక్కడ జయద్రథుఁ డనేకసహస్రరథింబులతో భీమనేనుం బొదివి కదనంబు
సేయుచుండ నక్కడ నొక యులకుచు పొధద్రాదు లగుపన్నిరుగురు మహారథుల
కును మహాయుద్ధం బగుచున్నంత నభిమన్యుఁడు మనస్త్రిమన్వితుండై. 277
- సీ. వారి నొక్కొక్కని ఎరుస నోనేసి సన్నతపర్వనాగాచాతుల నొగచె
వారలు వానిపై మేరువుపై మేఘములు వోలె శిరస్సు మొలికి రలుక
నార్జునియును నిగ్రరాసురసమరమునంగ సుశ్రుప్తునిచుండ మొది
యొకపెట్ట నెల్లర నెఱుఁగె లూఁగించి, కై నడి యగతియుఁ గానుపించి
- తే. పదను గలనాలుగుంబదిపై రముల చిక్కహాయసూతి కెఱుపుల్ గిండ్రికి లయి
పుడమిఁ బడ నేసి వానిమై వెడఁగనాఁగి, తూపుగము లెన్ని యే నాటి యేపు మొఱె.
- మ. అభిమన్యుఁడరంబు లయ్యవి తిడి మూఁగుంబు ఛదించి లీ
ప్రభిదాధ్యంబునఁ జొచ్చి వచ్చి వెలికికా వ్యాలుంబులో నాఁగి నై
ప్రభవం భేర్పడ నెత్తు గ్రక్కుచుఁ గడక రమ్యప్రచారంబునకా
రథసంబుం గొని భూమిమధ్యమును జేరం గాతె ఘోరాకృతికా. 279
- వ. అట్లు శరవిధుం డై యుద్ధవిముఖుం డైనవికట్టిం జూచి వాని సహృదరు లోహ
టింపక సాహసంబున నొహరిసాహరిం బఱచి వచ్చి సౌభద్రాదిమహారథులం
డొకటి పోరుచుండి రప్పుడు, 280

తే. దుర్ముఖుం డేచి నడి శ్రుతకర్మ నేను, నారసంబుల నొప్పించి వారువముల

నాటిటందున్నియేడింపనతనిసూక్ష్మస్రంచిధ్వజమొక్కతూపునంద్రోరుచుటయును.

వ. విరళుం డై శ్రుతకర్ముండు శ్రుతకర్ముం డై దుర్ముఖునిపై దృష్టి నిగుడించి. 283

ఉ. మండలమల్క బోవరా నగుమంత్రితతె క్తి నొకండు పూని చా

కుండగఁ బోవరా ననుచు నుద్ధతుం డై పరగించె వానిపై

కొండవభాస్కరుం డనఁగ రెక్కొని శక్తి తదీయవర్జమున్

గొండరువై పడఁగ నలిపి కాశ్యపిగర్భముఁ జొచ్చె నచ్చుచున్.

285

క. శ్రుతకర్ముండు విరళుండు గా, శ్రుతసోముండు గొనియెదనదురుక్మరథముపై

శ్రుతకీర్తి యవ్వల న్నీ, సుతుని జయశ్నేను దాకె సుడివడఁ గడిమిన్.

284

తే. మనజయశ్నేనుం గొంతయు మస్మిరమున, వానిచాపము దునుమాడి వడి నెసంగఁ

గని శతానీకుం డవని తిమ్మనకుం దలక, పఁచి జయశ్నేనుం బొదివెఁ గడంకతోడ.

— శతానీకుండు సీతమారుల నోడించి వికల్పం జంపుట —

చ. పొదివి దశాశుగమ్ములను మొత్తియు నత్తిటిఁ గ్రొత్తయల్లుకూ

పది యటవోసి వక్ష మసియాడఁగ నేసి మృగేంద్రునట్లు పె

ల్లదరఁగ దిక్కు లార్చె భవదాత్మభవుండును సామ్యసిల్లె న

య్యదనన నీకొమాఱ్ఱి విలయాంతకులట్టిర యై రయంబునన్.

286

తే. పయిఁ బడఁగ నున్నయట్ల దోర్బల మెసంగ, నీగిడిదుష్కర్మం దాశతానీకుం దాడి

విల్లుద్రుచ్చిననొండాక్కవిల్లుఁబూని, యంతండు నిలుమంచుఁబెల్లెసి యార్చిమఱియు.

మ. ఒకబొణంబునఁ జాపము దులిపి రెండు గ్రాస్త్రముల్ వైచి వా

నికి సూతుం డగువానిఁ దున్ని పిరపన్ గీర్తింబు లీరార్కలం

బకముల్ చొన్ని తదీయవాహములఁ జానఁ జేసి తద్వక్షమం

దొకభల్లంబున నేయ డొల్లి పడ వాఁ మన్వీర్థలిన్ బూర్వునాన్.

288

వ. ఇట్లు దుష్కర్మండు పడుటకు గినిసి దుర్ముఖ దుర్జయ దుర్బల శత్రుంజయ

శత్రుసహులను నేపురుకుమానులు శతానీకుం జంపువా డై చుట్టుముట్టుటయు నట్టి

యెడ రెటింగి కేకయు లేవురు నానకులనందనునకుం దోడుపడ వచ్చి రప్పుడు

వారికిని వీరికిని దీలనిపో రయ్యె నయ్యెన్.

289

శా. ఎట్టి లావణ్యుచు నున్నకాలమునఁ గ్రోధేహిత్వం డై భీష్ముం డా

కట్టి గిట్టిని జీరికిం గొనక లోకఖ్యాతశౌర్యంబు లో

నట్టాడం జని స్పంజయాదిబలసాహస్రంబు చేయాడ క

పుట్టి ట్లాగి యమక్షయంబునకుఁ బో యుద్ధం బొనర్చెనడున్.

290

నేవగ నైన బోరుటక యెంచితి నీనుడి నాదరించి ఘో

హా! విను మేను వారలనో వారలు నన్న జయింతు రియ్యనా!

299

— శ్రీ కృష్ణ ని స ప్త మ ది వ స య ద్ధ పృ క ర ణ మ —

ప. అని పలికి విశల్యకరణే యనుడివ్యాపధంబు వాని కిచ్చిన దాన నతండు విశల్యం
డై వేదనం బాసి చనియె నంతఁ బ్రభాతంబున దేవప్రతుండు సముద్రప్రళయం
బున సకలసేనాసమేతుం డై సమరాంగణంబునకుం జని నానావిధశస్త్రసమూహితా
నేకశతసహస్రరథాశ్వగజపదాతిబహులంబుగనిజబలచయంబునఁ బ్రతిగజంబునకు
నేడేసిరంభంబులును బ్రతిరంభంబునకు నేడేసియశ్వంబులును బ్రత్యశ్వంబునకుఁ బదు
గురుధానుష్కులును బ్రతిధానుష్కులకు నేడుర్వు కాల్వధునుగా నుండ నియ
మించి మండలవ్యాహంబు రచించి దానిమధ్యంబున దేవగణపరివృతం డగుదేవే
ద్రునిచందంబున సనేవీరపురుషపరివృతం డై నదుర్యోధను నిలిపి పదివేలగుట్ట
బులు నన్ని వేలయేనుంగులు నన్ని వేలరథంబులుం గలిగి చిత్రసేనాదు లగుపదివే
వురు తన్నుం బరివేష్టించి దాను సేనాముఖంబున నిలిచినంత శంఖారవరంబులు రథ
నేమినిస్వంబులును మురజమృదంగాదినాదంబులును జెల్లగిసి యెల్లడం బర్వ
గయ్యంబునకుఁ గట్టాయితం బయ్యె నయ్యెడ యుధిష్ఠిరుండును నిజానీకంబుల వజ్ర
వ్యాహం బమర్చుకొని పశ్చాత్సృఖం బైనమండలవ్యాహంబు నెదిరించి నడచె
నంత ద్రోణుండు విరాటనితోడను సశ్వత్థామ శిఖండితోడను దుర్యోధనుండు ధృష్ట
ద్యుమ్నునితోడను సకలసహదేవులు శల్యునితోడను విందానువిందు లిరావంతుని
తోడను నానాదేశాధీశులు ధనంజయునితోడను భీమసేనుండు హర్దిక్యునితోడను
సౌభద్రుండు చిత్రసేనవికర్ణదుర్మర్షులతోడను ఘటోత్కచుండు భగదత్తునితో
డను నలంబునుండు సాత్యకితోడను భూరిశ్రవుండు ధృష్టకేతునితోడను యుధిష్ఠి
రుండు శ్రుతాయువుతోడను జేకేతానుండు కృపునితోడను డీకొని నానావిధాయు
ధంబులం బోలిన పోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యవసరంబున జిష్ణుండు వాణ్ణేయుం
గాంచి యి ట్లనియె.

800

ఉ. పన్నెను మొగ్గరంబు తనప్రజకుఁ బోల నదీసుతుండు నే

డిన్నరనాథు లెల్లరు సహీనపరాక్రమ ముట్లెసిల్ల గ

ర్యోన్నతి నున్నవా రిచట నోమురమర్దన! భ్రాతృయుక్తుఁ డై

క న్నెఱసేయ నాపయిఁ ద్రిగర్తమహీవరుఁ డట్లు చూడుమా.

801

ఁ. ఈవు చూచుచుండ నిందతి వ్రేల్చిడి, బట్టి పిలుకుమార్తు నట్టె యనుచుఁ

జెవులు దూటుగట్ట రవళిగా సారించి, గొనయ మంపవాన గురిసె నపుడు. 802

- మ. పరమేశ్వరులు వారు కృష్ణులపయి బ్రావృట్టయోదంబు లం
బరమొల్ల గలయంగఁ బాటి జలనంపత్తిం దటాకంబున
ట్టురునారాచవితానవర్షమున ముం పొప్పింప నప్పట్ల న
చ్చెకు నై తోచె భవచ్చమూచయమునం జెల్వారుహాహాధ్వనుల్. 303
- వ. అంత సంతకాకోగం డై కొంతేయావరజండు. 304
- శా. విద్రాస్త్రం బరివోసి రోసమున నేయన్ రోదసి న్నిండుచు
నాన్ద్రజ్యోతు లెసంగఁ బొంగుచును దచ్చాతాశుగన్ద్రాతముం
దంద్రం జెందనిపాటునక డులిచి తత్ర త్యాగినందోహమం
దుం ద్రాసం బెసఁగించి మించెను భవత్సూను ల్భయం బందఁగన్. 305
- మ. అరు లైంద్రాస్త్రమునక బడల్పడెడున స్థాతండు పైపెచ్చు గాఁ
గరులం గాల్వరఁ గత్తలానులను దాఁకఁ రెండు మూఁదసి మే
ల్కరముల్ సైన్యమునందు నెల్లకడలం జాఁగంగ నేయ న్నరే
శ్వరు లెల్ల న్వైఁ బాటి భీష్మమటు విచ్చం జొచ్చి రుచ్చైస్సితీన్. 306
- తే. అర్జునునికోల్లలకు సుశర్మాదు లోడి, పఱచునపుడు నీబల మెల్ల హియువేగ
హతమహార్ణవ మట్లు లత్యంతసంభ్రమంబునంజేసి ట్టోభించె మనుజనాథ. 307
- చ. బలఁగము చిందు వం దగుచుఁ బాట సుశర్మయు నోసరల్ల న
బృలిపునందనుండు నిజబాహుబలంబునఁ గోల్కొనంగ లో
నలిగి పితామహుండు వడి నర్జునుడై బడ నేగుచుండఁ గ
న్నులఁ గని నీనుతుం డనిక నూల్కొనునట్లు సుశర్మ కి ట్లునున్. 308
- ఆ. పిల్ల మూఁద గొనక పీల గాంగేయుడను, విజయురథముఁ దఱియ నెడలె నదిగా
నెఱున నేల మరలి వెన నానికం దోడు, నేయుం డనిన వారుఁ జేసి రట్లు. 309
- మ. పాదాద్విధుల గ్రహింప బలరావుతుం డయి, వచ్చెడుగాంగేయు నిచ్చు జూచి
విష్ణువర్ధనుడై శ్వేతాశ్వరిభమునఁ, గవి కేతనపురుచి గ్రంథకౌసలగ
నమ్మి భీష్మము నుభవింతుండఁజేసి, నీబలంబున నార్జునినవ మెనఁగ
నపున నీమైత్రక నాలెనికిం బోరు, ఘోరరూపంబునఁ గూడ నయ్యె
ఆ నొగలు గ్రహిహూర్వసగిది నుండినకృష్ణు, నీబలంబు చూడ నేర దయ్యె
శ్వేతపారులకలమ శ్వేతిగ్రహమ్ము నా, వెలుగు భీష్ముం జూడఁ దలఁకి రరులు. 310
- వ. అప్పుడు 311
- మ. ధనరాచార్యుండు మాత్యునిం బొదివి క్రోధం బెక్కు నొక్కొక్కతూ
పనుకర్పంబునఁ జేసి విల్లు సిడమున్ హాసించుచుం ద్రుంచినం

గొని విల్లించొకఁ డాతఁ డాతనిఁ గడుం గోపించి మూడమ్ములం

దను వాడం బ్రహరించి నాలుగిట నోనాటెం దురంగంబులన్.

312

—♦ దోబుండు శంఖుం బంపి విరాటునిఁ గాందిశికుం శేయుట —

ఆ. అంతఁ బోక మఱియు నైదింట సారథి, నొకట ధ్వజము వేట యొకట విల్లుఁ

దాఁ నేయ గురుఁడు వీఁక విరాటుని, తేరిహరుల నెన్నిదిటఁ దునిమి.

313

ఉ. వాలికయ మ్మొకండు గొని వానిహయమ్ములఁ దోలువానిని

గూలఁగ నేయుడు న్వెరపు గూరినచిత్తముతోడఁ దత్తట

న్నేలకు డిగ్గి మత్స్యపతి నెంజలి కై చని శంఖుతేరిపై

కాల మొనర్చెఁ దత్సహితుఁ డై గురు నేయుచు వాడికోలలన్.

314

క. కొడుకుం దగ్గియుఁ దనపైఁ, బిడుగులకుం బోనిపెగుఁ బెడిదపుటమ్ముల్

వడి నేయుచుండ నాచా, న్యుడు వాల మ్మొకఁడు శంఖుసురమున నేసెన్.

315

ఉ. అమ్ము తదీయవటుమునయందు వడి బడి వచ్చి లోనికిం

గ్రమ్ముచుఁ జొచ్చి వెచ్చనయి కాలువ గట్టకునెత్తు ద్రావి సి

క్తిమ్మునే లోహిత మ్మగుడుఁ గ్రచ్చట వీధున దూసి వచ్చి వే

గమ్మున భూమిపైఁ బడియెఁ గాఁగలకార్యముఁ దీర్చిపుచ్చుచున్.

316

ఆ. తండ్రి చూచుచుండ ధరఁ ప్రెత్తి శంఖుఁడు, విడిచి యుసురుతోడ విల్లు నమ్ము

లపుడు కాలయముని కుపమింప నగున్రోణు, బారి నిలువ నోడి పాతె నృపతి.

317

వ. ఇట్లు విరాటుండు కాందిశికుం పైనుం గని సంతరించుచు నాచార్యుండు వెండియు

బాండవసేనావారంబులయి బడి కారించుచుండె సంతి శిఖండియు నఖండ పరా

క్రమమున నశ్వితామపై నురవడించి.

318

శా. భూమధ్యంబున మూడువాడిపైదరంబు లేటి మై నాటిన్

హేమాహార్యము మూడుస్థింగములతో పొపొందు నా నొప్పియ

య్యముప్యాయఁ డింతలో సతినిసూతాశ్వధ్వజంబుల్ శర

బ్రామంబు నిగుడించి ప్రాంచె గనులందుఁ గెంపు సొం పొందఁగన్.

319

తే. పలుకయును వాఁడు గొని హయంబులకుఁ గాని, కేరు విడివాడి నేలకు దిగ్గను

నాలువము వోల నెడ మీకఁ చని శిఖండీ, కవిసిగురుసూతిశరత్రితిం దవలి తునిక

చ. గురుసుతుఁ డీసునం బసనుఁగోలల నేసి శిఖండిశిఖంము

బరియలువాట నేయుటయు బాహుబలం బటి సోమకాన్యయుం

డరమర లేక సాత్యకిమహారథ మెక్కె ననంతరంబునన్

హరియనుజన్ముఁ డుగ్రతరు డై యెదిరించుచు నయ్యలంబునున్.

320

ఉ. లెక్కకు లేనిబాణముల లేశమునే గృహ లేక యేసిన్
రక్కసుఁ డీయ్యలంబునుఁడు రాక్షసమాయఁ బొనర్చి పేర్చుచుం
గ్రక్కున నర్థచంద్రవిశిఖంబున సాత్యకివిల్లు ద్రుంచి యుం
దెక్కడఁ జూచినకా శరము లే యగునట్లులు చేసె నీనునన్. 322

శే. సూదిమొన మోపునంతటివోలు గాన, రాక యుండఁగ దనదుమార్గణగణంబు
నమర్కభువి నిండునటు లేసి నవ్యసాది, శిష్యు నొప్పించిన నతుఁడు చెగర కపుడు.

శే. విజయసంప్రాప్త మగునైగ్రవిశిఖ మేయ
నది యసురమాయ నంతయు నడచివైచి
యద్రవైఁ గార్చెగుంటి నత్తనృప్తిఁ
గురిసె నతఁ డంతటకా వెలు గూరఁ బలుచె. 324

న. ఇట్టింద్రావిజేయుఁ డైనరాక్షసేంద్ర నిర్జింది శైవేయుఁడు దంకిమగ లెల్లఁజూచు
చుండ సింహనాదంబు గావించి నీనాగిపైఁ బడి నిశితాశుగంబులం వెలులించె
నయ్యవసరంబున. 325

—♦ భీష్మద్యుముఁడు దుశ్శాసనపు వికఠం జేయుట ♦—

శా. భీష్మద్యుముఁడు నీకుమారునిపయిన్ దివ్యాశుగవ్రాతమున్
భీష్మం డై పరగింప నాతఁడు కడున్ గీనుడ యై నిల్చి యు
త్కృష్టాస్త్రంబులు తొంబ దేసి కడిమిన్ గీసింపఁ బొంచాల్కుఁ డా
శ్చిప్రక్రధుఁడ యై సుయోధనునిబల్ చెండాడి చంపక్రియన్. 326

మత్త. కత్తలానుల నేడుకోలల గండడంచిన నాతఁడుం
దత్తరం డిగి తేరు వాల్ గొని తాను బార్షతుమిఁది కు
ద్యృత్తి నేగుచు నుండ పొబలుఁ జేగుఁడెంచి భవత్కుమా
రోత్తముం దనతేరిపైఁ గొని యుంచె నెంచఁగ నీప్రజల్. 327

న. ఇట్లు గాంధారేయు నోడించి భీష్మద్యుముఁడు నీసేనపైఁ బడి పరాక్రమించె
నప్పుడు. 328

మ. కృతవర్మండు వ్యకోదరుం బొదివి శాతేషుప్రయోగమ్మునన్
సతతమ్ము న్బుజాపునిక జలద మాచ్ఛాదించుచందంబునన్
గృతహస్తుం డగువానిఁ గప్పటయు నక్కిమార్గవిద్యేషియుం
బ్రతిబాణంబుల వానిసూతుశరము న్నావ్యర్థంబులం ద్రుంతుడు. 329

శే. అపుడు కృతవర్మ శకలీకృతాంగుఁ డగుచు, విరఘుఁ డై నిల్వ నోపక ధరణి కుఱికి
నీగొడుకు సూచుచుండంగ నీమఱుంది, వృషకుఁ డనువానితే రెక్కి వెడలి చనియె.

వ. భీమసేనుండును భీమపరాక్రమంబున మనవారిపైఁ బడి నుఱుమాడుచుండె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 331

తే. వారిజయమును నయము మావారియసజ
యమును భయమునె చెప్పెద వనయ మీవు
చెప్ప వింతకు విపరీత మెప్పుడేని
కారణము దైవమే కాని కలదె యొక్కఁడు. 332

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నధిప నీప్రజలు యథాశక్తి తమపౌరుషమునకుఁ దగఁ
బోరుచుండిరి వారిపై నేర మిట్లు మోవఁ జెట్టుట తగు నని నీవు తలఁతె. 333

క. స్వాదు నగుగాంగజలము మ, హేలాదధిఁ బడి లవణభావ మొందినరీతిఁ
మీదెసఁ గలపౌరుష మాభూదయితులఁ జేరి వితగఁ భాయెం జువ్వే. 334

తే. అధిప! నీవును నీవుత్రుఁ డాచరించి, నట్టిదాసన యింతలు పుట్ట నయ్యె
నాత్మదోషుంబునఁజేసి యైవదుఃఖి, మనుభవింపక తీరునే జనున కిందు. 335

తే. ఓల మాసింప కెల్లభూపాలనయ్య, లాలమందు వీరస్వర్గ మందఁ గోరి
శత్రుపైస్వంబునఁ జొచ్చి శక్తికొలఁది, విక్రమించుచు నుండిరి వినుము వెనుక.
వ. అయ్యెడననాటికయ్యుంబున విందానువిందు లనునావంత్వ లిరావంతుం దాడి
వీకమెయి బోరుచున్నంత నిరావంతుండు క్రుద్ధుం డై. 336

ఉ. విందునిఁ దూల నేసి యనువిందునిపైఁ బడి నాలుగమ్ములఁ
స్వృంజనఘోటనమ్ములను నాల్గిటిఁ జెక్కి యొకొక్కతూపునఁ
మందఁగఁ జేసి కేతనశరాసనముల్ ధరఁ గూల్చినంతటఁ
విందునిఁజేరిపై కతఁడు ఏడ్వఁజుచుం జనె వీతరథుం డై. 337

క. విందానువిందు లేక, స్వంజనగతు లగుచు దిక్కు లన్నియు నవి యై
క్రందుకొన శిరచయంబుల, డిందించి రులూపిసుతుని డీకొని కడిమిఁ. 338

ఆ. దాన నలిగి విజయతనయుఁ డావంత్వుల, నొవ్వఁ జేసి సూతుఁ ద్రెవ్వ నేయఁ
బోరు విడిచి వారు పోయిరి వార్యముల్, పోలిచి సగభ్రమించి పోయినట్లు. 339

వ. ఇరావంతుఁ డవంతీశ్వరులఁ గెలిచి కోట్ల సేయుటయు విషంబు ద్రావిన
నీపైస్వంబు పైస్వంబు నొందె నంత. 340

శా. హేదంబుండు దివాకరాభ మగుదివ్యస్వందనం జెక్కి రా
పాడి న్నారొన రా మహాప్రతిఘ నాస్రాష్ట్రోతిపాధీశ్వరు
డీడంబోవక సుప్రతీక మనునాగేంద్రంబుపై వెక్కి తా
నీడాడె న్నును దారకాసురుని దేవేంద్రుండు వోలె న్నడినె.

క. భగదత్తుఘటోత్కచులకు, నగుసమరము దేవదానవాళికినిబలెం

దగ నృపతి యువుడు సురపతి, తగిలి సురారులను బోలెఁ దటిమె నరితెన్. 343

— భగదత్తుండు ఘటోత్కచు నోడించుట —

సీ. భగదత్తునేనుగనుమగటిమి కోపక, విటిగి పొండననేన వెఱచి పఱచె

నిలువరింపఁగ నందు నేరఁ డొక్కఁడను, విమనస్కులై రెల్లవీరవరులు

భైష్టసేని యొకండు భారవహుం డయి, కానంగ వచ్చె నక్కాలమందు

నాలింప నయ్యె నీయశులసేవలయందు, నాన్యులు మింటిపై నంటికొనుచు

తే. నపుడు సైఁపక భగదత్తు సడచిరక్క, నుండు శరవర్షమున మొయుల్ కొండనుబలె

ముంచి మించినఁ గోపించి భూవిభుండు, రాక్షసుని నొంచె నెల్లమర్కముల నేసి. 344

చ. కదలక దాని కింతయును గ్రానమువోలె ఘటోత్కచుం డని

బొదలుచు విక్రమించుటయు భూపతి కోపవీరితచ్చిత్తుఁడై

పదియును నాల్గుసర్వలల వాని నడంచిన మించి వజ్రపుం

బదునున నొప్పడెబ్బ నగుబాణముల న్నొలిలించె నాతఁడున్. 345

మ. నృపు డాడెబ్బది రెండుడెబ్బదులు గా నేలం బడం డేసి రో

షపరీతాత్మకుఁడై హిడింబిసుతునశ్వవ్రాతముఁ ప్రుంచిన

జ్వలత్వంబున నుండి దైత్యుండు వడికొ శక్తిం బ్రధోగించె న

ట్లు పయిం బాఱఁగవచ్చుదానిఁ దునిమెన్ భూజాని మూఁడై పడన్. 346

తే. అట్లు తనశక్తి రిత్త వో నాతఁ డులికి, మ్రాడు పడినట్టియరదంబు వీడి నముచి

పాకవైరికి వెన్నిచ్చి పాఱినట్లు, పాఱెఁ బ్రాణము లఱచేత బట్టుకొనుచు. 347

వ. అట్లు ప్రాగ్జ్యోతిషేశ్వరుండు దేవశేశ్వరాజేయుం డై విఖ్యాతపరాక్రమవిశ్రుతుం

డగుఘటోత్కచు నోడించి వీడనివిద్యేపంబున నురవడించి పొండవసైన్యంబుపై

దనమత్త వేదండుంబు వో దోలుటయు నయ్యది పద్మాకరంబునం జొచ్చి విచ్చలవిడి

విహరించి కలంచున ట్లెల్ల సైనికులం గలంచె నంత మద్రేశ్వరుండు మాద్రేయులం

దాకి రాద్రంబు సూపుటయును. 348

క. నకులుండు సహదేవుండు మానుకు నెదు డై వేనవేలుమార్గణములు త

త్సకలాంగకముల నినుచుచు, బ్రకటగతిం బోరి రపుడు పార్థివు లెన్నన్. 349

వ. అయ్యవసరంబున శల్యుండును.

350

చ. నకులునివారుపబలులను నాల్గిటి నాల్గుశరంబులన్ యమాం

తికమున కంఠి నంత సహదేవునితే రలెఁ డెక్కి యుక్కునం

దికమకలాడ మద్రపతితేరు మునింగెడునట్లు మార్గణ

ప్రకరము లేయ నాతండు జనంబున నన్నిటిఁ ద్రుంచె నవ్వుచున్.

351

ఉత్సాహము. పిన్నయల్లు డపుడు మామసేదురంబునం బడ

స్వన్నై కెక్కినట్టిహోరభల్లమొక్క జేయుచున్

గ్రన్న నేగి యది యురంబు న్రచ్చిపోవఁ జచ్చిన

ట్లన్న రేద్రు డారథంబునందుఁ బడియె సొమ్ముమై.

352

ఆ. సొమ్మసిల్లినంత సూతుడు తద్రథం, బనికిఁ దొలంగఁ దోలుకొని గమించె

నపుడు ధార్తరాష్ట్ర లార్తులై రక్కవల్, నంకు లొత్తి రాత్మ సంతసించి. 353

వ. అప్పు డింద్రోపేరులూ జూచి దైత్యులచూసనూహంబు వోలె నకులసహజే

పులవిజృంభణంబునకు నీపైస్యంబు పైస్యంబు నొంది జిగురుపడియె సంత దివాక

రుండు మధ్యందినగతుం డయి కనువట్టి నట్టియెడఁ బొండవజ్యేష్ఠుండు శ్రుతా

యవుం దాకి నతపర్యంబు లగుతోమ్మిదినారసమ్ము లేయటయు నతండును.

చ. నడుమన వాని నన్నిటిని నవ్వుచుఁ ద్రైవ్యంగ నేసి వానిపై

బెడివపుటమ్ము లేడు సఱసెం ద్వారతక్రియ నవ్వి జీవునం

బడి కవచంబు న్రచ్చి కడుపారంగ నెత్తిరు ద్రావి పోయినం

గడువడి నొచ్చి ధర్మజుండు గన్నులు గ్రన్నునఁ జేపుటంగన్.

355

సీ. ఆశ్రుతాయువునరం బాడ నరాహాకర్ణశిలేముఖమునఁ బూర్ణముగ నేసి

యవోసే మఱియొక్క నెరమున వానిటె, క్కెము ముక్కలుగఁ జేసి కెరలువొడిచెఁ

గనలి శ్రుతాయువు గాంజేయుచెయి నస్త, నిశితసాయకముల నిరిచి యార్చె

దాన మహాకోధ మూని ధర్మసేతుండు, ప్రత్యామ్నీవలె గడుం బ్రజ్వరిలై

తే. నట్లు లలిగినపాండవు నగసి సురలు, పిచ్చులించి భూతిముల్ బెగడు వడియె

మూడులోకంబులనుగడుమూడుసనుచు, మునులుస్వస్త్వయనంబున మొనసిరపుడు

చ. సెలవుల నాకుచుం గనులు చెందోవల ట్లయి కెంపు లీనఁ గాఁ

బ్రళయవిభాకరుం డనఁగఁ బొంగుడు ఘోరతరాకృతిం దగం

దలంకె భవద్బలంబు లొకదారియఁ బెన్నును దోచ నట్టి నై

కల నది నాటితోన సరి గాఁ గల నాచుఁ దలంచి రెల్లరున్.

357

వ. అంతఁ గొంతవడికిఁ గంజేయంగ జూడు న్యగ్రుండు గాక ధైర్యంబునంజేసి తాన

తనకోపం బింత దిగఁద్రావి శ్రుతాయువు గని.

358

చ. శర మరివోసి లస్తకము చక్కిన వి లైగ నేసి సిమ్మట

హరుల వధించి సారథి యమాతిథి గా నొనరించి వానిపే

దురము వేగిల్చె బెల్లు నట నూతన నెత్తురు వజ్రవాటుచో
దురము పరిత్యజించి చ నె దూరము గాఁగ గ్రహతాయు వార్తుండై.

359

— చ క త న కృ పా చా ద్యు ల యు ధ ము —

క. అత్తెఱి ధర్మజుఁ డేడ్డెఱ, వ్యాఘ్రాననుఁ డైనకాలయమునివిధమునకా
మెత్తెగిల కున్న సోదల, మొత్తురువున విజిగి నటించె నోపనిదానన్.

360

సీ. అంతట వాణ్ణేయఁ డగుచేకేతానుఁడు, తాఁడ కృపుఁ గాండతతులఁ గప్ప
నవ్వీ డగ్గతముఁ డిలిగి శాతశతాలి, వానిచేపిల్లు నస్వములు సిడము
రథసారథియుఁ జక్రరత్నకు లిలఁ ద్రుత్తి, నేసిజ నూదవుఁ డేపు మిగిలి
గదఁ బూని డిగి వానికత్తిలానులతోడ, సారథిఁ జముఁ గొల్వ సాగ నంజె

తే. గృవుడు భూమిఘండై కోపకేలితాత్మ్యఁడగు నుఁబడి నూఱుకోలల యాదవుమెయి
గాఁడ నేయుడు నాతఁడు కౌర్మ్య మెనఁగ, విసరి నూతనిపై గద వ్రేసె నవుడు.

చ. దారిన దానిఁ దున్ను లయి ధారణఁ ద్రుత్తిగ నేసి గాతముం
డీరప మెచ్చ సాత్వకుఁడు నేర్పెఱు బూవుచు నిష్కహస్తం డై
చేరఁగ వచ్చి వాని నుడఁచె న్వడి నాతఁడు వాలు బల్క యుక్
బీర మెలర్పఁ బూని యగువీరునిపై నడచె రయంబునన్.

362

క. కరవాలాభిహతికా నా, రిరువున నోగి సొమ్మసిల్లి యిలఁ బడి రవుడ
కరకర్ణకుండు యాదవ, నరుఁ గృపునికా శతమి కొంచు వడిఁ జని రెడఁగన్.

363

వ. అంతలోన.

364

మత్త. సొమద త్రిని ధృష్ట కేసాడు చాలి పొయియుంబులకా

దీమనమ్మున నేయ బొమ్మునఁ దేజఁజెలుసోయక

స్తామరశ్శులఁ గారవేస్త్రంఁ నూర్చుడో యన ముడుమకా

బ్రామి సూతిహాయంబుల న్వడి వాని నొంచె శిరహవళిన్.

365

వ. ధృష్ట కేతుండు విరథుఁ డై శతాశీకునిరథం బెక్కి నంతఁ జిత్రి సేన వికర్ణ దుర్మ
రణులు మహామర్షింబున వాతపై ద్విగళంబులు కాయంబునం బోలె నభిమన్యుం
దలపడుటయు నతండు గండు మిగిలి.

366

చ. విరథులఁ జేసి నీనుతుల వ్రేల్చిడిలోన వృకోదరోక్షులు

గరము దలంచి చంపుటకుఁ గాక నురం బాసరించుచున్నచో

సురల కజయ్యుం డైననరసూనునిబారకఁ డక్కొన్ననీ

వరజులఁ బోవ వచ్చెఁ బరివారముతో నదిసూనుఁ డున్నతినన్.

367

వ. అయ్యెడ రెఱింగి జిష్టుండు కృష్ణున కిట్లనియె.

368

- మ. అసహాయుం డగుబొలుని బాదున భీష్మాదు లృహయోధు లా
దెసకుం బోయిరి చెప్పరా చెప్పువ నేదిం గాన నోదేవ! తే
రైవస నవ్వారలపైఁ బడం బఱపు మీవేళ నృదీయోధతిం
బ్రసమీక్షింపఁ బొనర్తు నా నటు లొనర్పం జాలె నాతం డొగిన్. 369
- తే. అలిగి నరుండట్లు గవియ నీబలఁగములకు, భయము పెల్లయ్యె నయ్యెడ బడలువడక
నెమరఁ బడిననుశెర్పపైఁ గదిసి చూపు, గముల గంభీరవాగ్గుంఘనములఁ బలికె. 370
- చ. ఎఱుగుదు యుద్ధలంఘణుడ వీ వని షొల్లిటినుండి నైరి నై
వఱలెడువాడవే యని స్పృహలనలంసమ! పెక్కునాళ్ళ కి
ట్టఱగాఱు లేనియట్టిగల మై సమకూరె రణంబు నీకు ని
త్తితీఁ గనఁ జేయుదుం చిత్వసతామహు లై చనునీదు ప్రేతలన్. 371
- చ. ఎరుషము లిట్లు నల్క- నొకఁబల్కును బల్క- కనేకచాపభృ
త్పరివృతుఁ డై సుశర్మ తనపైఁ గవియం జనుచెంచుకట్టపైఁ
బరువడిఁ జుట్టు నై కవిని బాహుబలం బలర న్నభోమణిక
శరదము గప్పినట్లు శరజాలముల నిగుడించి కప్పినన్. 372
- మ. త్త. తోడఁ ద్రొక్కినమొక్కలీఁ డయి తోచి యేచెడుత్రాచు నా
నాకోటి పరాక్రమమ్మున సమ్ము సమ్మున సమ్మునం
గాక లొర్రెచువారివీరిపలు భేదభింఘము లై పడక
వీడ నేసియుఁ జేసె నెల్లగు విక్షతాంగులు గా ననికె. 373
- వ. మఱియు నానావిధికయ్యులున సంగ్రహసమగదనుండు గండు మిగిలి కేతనంబులఁ
గూల్చియుఁ గంకటాంబుల రాల్చియు రిఫంబులఁ బగిల్చియు నేనుంగుల విదల్చియు
హయంబుల డల్చియుఁ గాల్వారం గాల్చియుఁ బరమాభీలంబుగ నాలంబు నేయు
చుండ రక్తంబు సువ్యక్తం జై న్నహంస సందం బలలు నట్టలు నట్టిటఁ గొట్టుమిట్టు
లాడుచుండ మధ్యంధసమాంతాండునిగతి మండపమన్నపాండవుం డేరికిం జూడ
రాకుండ నప్పడు త్రగి జీవ్యరుండు బ్యాత్రింశచ్చక్రరక్షకరక్షితుండును మహా
రిభుండు నై యురవడించి నర్కునిపై శరవర్షంబుగురియించుటయు వలెండు సంబాది
రోషవీర్యతాంతరంగుం డై. 374
- సీ. అఱుపదియమ్ముల నమ్మున్నదిర్వురఁ, బానేసి నదిసూనుచక్కి నడిచె
సంతలోన సుశర్ము డలిగి పెక్కుదు బుదుగులు మహారథులు తన్ గలియుదేర
నడరి కవ్వడి వడి నదలించుటయు శిఖం, డ్యాదులు తోడ్పడ నరిగి రటకు
నరుఁ డాత్రిగర్తల నలిపి రారాజు జయద్రథములులతో నడ్డుపడిన

- వారయఁ గామచారివి సమస్తవిధంబుల నైనమాయలున్
నేరుతు వార వైరమును నీ కగుఁ బొందుమీఁదఁ గావునన్. 52
- క. వీనిఁ గడతేర్చి నామది, కానందముఁ గూర్పు మనుడు నాతం డటు లౌ
నా నని సన్నధుం డై, తా నరిగె నుటాపిసుతునిఁ దాఁడన్ వీకన్. 53
- వ. వానితోడ నానాయుడవిశారదులును శ్రాసాయధధారులు సగు నిజయోధులు
పెక్కం ప్రక్కుమిగిలి రెండువేల గుఱ్ఱపుదళంబులవారును గూడి నడచి రట్లు
బహుళబలవరివృత్తు డైనరాక్ష సేనవరుం డిరావంతునిపైఁ గవియుటయు నతండును.
- మ. తనపై వచ్చుచలంబునుం గిని మదిం దన్నాశముం గోరుచున్
గినుకం నైకొని సత్విరుం డగుచుఁ దాఁకె లోకు లెన్నంగ నం
తన కోపించుచు రాక్షసుం డెదిరి బాణంబుల్ ప్రయోగించుచున్
గన నక్తంచరమాయ యొక్కఁ డచటం గల్పించెఁ గల్పాకృతిన్. 55
- వ. ఆమాయాస్రభావంబున గూలపట్టసపాణు లగురెండువేలగుఱ్ఱపుదళంబులవారు
పుట్టి యిరావంతుని రెండువేల గుఱ్ఱపుదళంబులం జంపి తాముఁ జచ్చి రంత
నిరావంతుండు క్రోధసంరంధుం డై. 56
- ఉ. వృత్తుడు వాసపుంబులెను వీసరవోవనిపారుషంబునన్
శాత్రువునెట్టికో లుడుప సంభ్రమముం గొని ఖడ్గహస్తం డై
యోత్రిము మూర్తి మైనగతిఁ జక్కఁటికిం బనివిల్లు నమ్ములున్
ధాత్రిఁ బడంగ నేయుటయు దానవమాయ నలంబుసుండునన్. 57
- తే. ఆకసంబున కెగయుండు నాబ్జనియును, దాను దనమాయ నడరించి వానివెంట
నంటి సర్వాంగములఁ గోయునంత వాడు, జవ్వనం బంది యెప్పటి నివ్వటిల్లె. 58
- వ. అట్లు సఱకె యిరావంతుండు మఱియుం బరశ్వధంబున శీర్షంబు దెగ సఱకుటయు
నతండు మ్రోడువడినవృత్తంబువలె నై బిట్టార్చుచు రుధిరంబు గ్రక్కుచు నొక్కిం
తలోన నిజమాయాస్రభావంబున మఱియు నెప్పటియట్లు ఘోరాకారంబునం
జూపట్టి నరుపట్టి బట్ట నుకించె నంతలో నతండును. 59
- ఉ. మాయకుఁ డియ్యలంబునుండు ఘాటలఁ దీరఁడు మాతృవంశజా
తాయతమాయఁ నైకొని రయంబున మృత్యుముఖంబుఁ జేరఁ గాఁ
జేయుదునగ చనంతఁ డయి చెన్నలరారి సరీసృపాఘముల్
పాయక చుట్టువాఱుకొన వానిని ముట్టె భయంబు పుట్టంగన్. 60
- క. రాక్షసుండు గరుడరూపం, బాక్షణమునఁ దాల్చి యెల్లవ్యాధముల వడిన్
గుక్షిం జేచి మోహితుఁ డై క్షీణబలుఁ డగువాని ననిఁ దెగ నేసెన్. 61

తే. మకుటకుండలమండిత మకలుష మగు, నింద్రపౌత్రునిశిరము పచ్చేందుసదృశ
మయి వేలుగుచు నిలఁ బడె నపుడు నీబ, లంగ మార్చె బొండివబలం బంగలార్చె
మ. ఇరువాఁడు జతురంగపై న్యములతో నేపారుచు భూపతుల్
వరశస్త్రాస్త్రములం బరశ్వధములు బ్రాసంబులక శక్తులక
దురము జేసిరి ఘోరరూప మగుచుక దోరంబుగా నత్తిటిక

ధరణిం ద్రైశ్య రథంబు లశ్వములు మాతంగంబులు గాల్వరున్. 68

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డక్కథకునకు ననియె, నిట్టిరావంతుఁ డాలముం దీల్లుట విని
పాండురాజకుమారు లేపగిదిఁ జనిరి, సమర మెట్లయ్యె జెప్పు మన్న సంజయుండు.

వ. ఇట్లనియె నయ్యవసరంబున ఘటోత్కచుండు. 65

— ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యపృథ్వీకులతో యుద్ధము చేయుట —

ఉ. తమ్మునిపాటుఁ జూచి కనుదమ్ముల నొల్కగ నుల్క లల్క బ్రా
ణమ్ముల నుగ్గఁ బట్టి జననమ్ము నార్చె దబారనమ్ము ఘో
రమ్ముయి తాతుదెంచుటయుఁ గ్రవములు న్వనధు ల్వనంబులక
గ్రమ్మినభూమియుం దెసలు గాఢముగా వడఁగాడి నయ్యెడక. 66

మ. పరమేష్ఠ్యండుము ప్రేలున ట్లయిన సిద్ధాంతంబు శ్రోతజడం
బరుడే సింగముబొటిఁ బట్టికగుల ట్ల దున్నవా రందఱుక
చరణద్వంద్వము తొట్టిలక వడఁగుచుక సర్వప్రకారమ్మునం
బరివేషించుచుఁ జుట్టుముట్టుకొని కంపం బంది యెరియెన్. 67

చ. పిడుగున కెత్తువచ్చునటు వెల్లుగ వార్చి ఘటోత్కచు డొగ్గ
బెడిదపుశూలముం గొని విభీషణరూపులు ఘోరరాక్షసుల్
కడువడి వెంటనంట లయకాలయముం డయి నీడుమూకపై
నడరుటయున్ భవత్తనయుఁ డాగ్రహవిగ్రహుం డై రయంబునన్. 68

ఆ. శరశరాసవములు కరములం గైకొని, చెవులు తూటు గట్ట సింహనాద
మొదవ వానిఁ దాఁకె బదివేలయేళ్లతోడ వంగవిభుడు తోడుపడంగ. 69

క. తనపై వచ్చెడువారిం, గని హైండింబుండు కన్నగవ కెం పీసం
దనవారిలోకఁ గరిఘట,లను మార్కొని పోరె బాచు లావై యొప్పెన్. 70

మ. శరశక్త్యస్త్రపరశ్వధ ప్రముఖశస్త్రనాతపాతమ్మునక
గిరిశృంగాగమసంప్రయోగమున నక్కీనాశభృత్యు ల్బజో
త్కరము న్నాశముఁ జేసి రంఘులు దెగ్గ గండంబులుం బిండిగాఁ
గరముల్ ద్రవ్వగ పొక్కలుం బగిలి పోఁ గా శీర్షముల్ నుగ్గగన్. 71

సీ. వంగ రోశీయమాతంగము లిగ్గతి, నగ్గునూచం బయి మ్రొగ్గతిల్ల
దుగ్గోధనుఁ డమర భుర్యుడు నభిమాన, దుర్విదగ్ధుడు గానఁ ద్రుశ్శివడుచు
జీవితా ౩౯ విడి చేవమై ౨ డిగి, లముల శరవంపరలఁ దాడి
వెనవహారాద్రిఁడు వేగివసుఁడును విద్యుష్వహుఁడు ప్రమాధియు నభనొప్ప
తే. నల్వరఁ బ్రధానులన నాల్లనారసములఁద్రుంచి శరవర్షమును నీగిడించునంతఁ
గాంచి యంద్రాశికిఁగోలు కార్మకంబు మొఱయ రారాజుదరిఁ జేరి మొనసివలికె.

ఉ. ఓరి కులాధిమా! తెలియ కుత్తిమవృత్తులఁ గొండుపుత్తులఁ
క్రూరుఁడ వై నికారమునకుఁ దిగి జూదపుగొల్వులో నృశం
సోరుషభునఁ మో గి యుగ్మలి నట్టులు నేసి కానలక
ఘోరవిత్పరింపరిలఁ గూలిచి కాఱయఁజేటి తక్కింఁ.

78

ఆ. నీదుచేతి వనల నెఱిఁ దప్పియుండిన, వారిపనితి ముట్టి క్రూరుఁడైన
పైంధివుండు నీమ్రశిలఁగి నగ బాప, మాచరించె గాదె నిచకర్మ!

74

ఉ. ఎగ్గు లిఁ కెన్నో చేసివి హీనకీరాతుఁడు ఏపు నిన్ను నీ
దగ్గఱవారలఁ దునిమి తల్లి మృగంబుఁగఱఁ బితృణ మే
నిగ్గతిఁ దీర్చుకొ మి కొకయీచుకలో నిపు డాఁలోన నీ
విగ్గక యూత వే సవచు కేఱెఱఁ జూచుఁ గోభావుఁడై.

75

ఆ. బొడుఁ గఱచి యువు లఁముజి నాకు మి, ఏమలు ముడిచి నారి మొఱయఁ జేసి
యంపవాన గుఱిస నాసురొప్పన పేన, మునిగి శేలునట్లు జనవరేణ్య.

76

చ. తలఁకక దాని కీతియును ధైర్యమాచలుఁడైన నీసుతుం
డలుక జనింపఁ గాలభూపక కృతిఁ గైకొని కోయం గపక
జలమున నిర్వదేచ సతానాథముల్ నిగిడించి వాన్పి
నలమఁగి నేఁ గ్రాచుల లయ్యవి చయ్యకఁ జొచ్చె నమ్మెయిన్.

77

ఉ. నెత్తుట నత్తిమిల్లి రజనీదరనాఘంబు కుంబరంబునా
నత్తఱి మత్తుదేటి ధిచిత్రితనూనిఁ చ నేయఁ గాఁ
నత్తిమునగ దలంచి గిరిశీర్షమలైనఁ బగుల్పఁ జాలున
య్యుత్తిమశక్తినిక భిదుర మో యనుదానిని బూనునంతలోక.

78

క. వంగాధినాథుఁ డెంతయు, కిరిణి మొఱయించుకొనుచుఁ సింధురరాజం
బంగముగ నక్షుదోలిన, సగరమున రాక్షసుండు శక్తిక వైచెన్.

79

ఆ. రక్తధార లోలుక శక్తివాతంబున, వ
సగ దెఱింగి ఎగజననాథుఁ డవనికి, న
చుడిసి పడియె
నుసంక విఱిగి పఱచె.

80

మ. మదమాతంగము నేలపా లయి భయోన్మగ్నాత్ము లై సైనికుల్
కదనంబు విడిపోవ నీకొడుకు సుతౌ త్రంబు మానంబు నె
మ్మది సంధించుచు నద్రివోలే దిరు డై మానొంది కాలాగ్నికి
బడుటై వేడి వెలార్చునత్తముల నానక్తించరు న్యోదుడున్.

81

మ. తనపై మండుచు వచ్చుదాని నడుమఁ దర్శించి హైడింబుఁ డిం
తన లంఘించియు లాఘవంబునఁ దదత్తం బొంట రెం డై రణా
వనిఁ గై సేయఁగఁ జేసి యార్చెఁ బ్రశయాబ్ధిధ్వానముం బోలఁ గ
న్గొనల్క నిప్పులు తాల నీబలము గగ్గోలై కడుం దూలఁ గన్.

82

వ. అట్టియెడఁ గుర్చుతామహుం డాచార్యునన్నిధికిం జని యెల్లవారు విన నిట్లనియె.
ఉ. వింటిరె యోధులార! యదె భీషణనాదము శ్రోత్ర పాత మై
కంటక మయ్యెడిక విభుఁడు గానఁగరా డతనికొ ఘటోత్కచుం
డంటి రణంబు సేయు నన నయ్యెడు వాని జయించు లేనికే
నొంటరికిం దరం బనఁగ నొప్ప దసాధ్యుఁడు వాఁడు పోరుల్క.

84

క. కావున మీమీసేనలతో వడి నట కేగి మీఁగ దుర్యోధనుని
గావుఁ డిదె మనకుఁ జేయ, గా వలసినయట్టియుచితకార్యము చూడీ.

85

వ. అని యప్పితామహుండు నెప్పినప్పుడ ద్రోణ కృపా శ్వేతామలును బాహ్లిక
సోమదత్త భూరిశ్రవులును శల్య సైధన భీషాద్వలులును విదానుమిదులును
వికర్ణచిత్ర సేనవివిశతలును రథాగూఢు లై బహులరథానీకంబులతో సుయో
ధనునకుం దలకడచి భీమసేనసూనుం దాఁకుటయు నతిండు మైనాకంబువోలె
బో కంతయుం గంపింపక హులమునరాదిప్రహరణపాణు లైనపూర్వగీర్వాణులు
దనకుఁ దోడ్పడుటయు నయ్యిరువాఁగువాఁకిని బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ
రాక్షసేంద్రుండు ధనుష్పంకారంబొనర్చుచు భైరవారవంబున నార్చుచు.

86

సీ. గురునివిల్ దునుమాడి యరచందుతూపునఁదఱిగి యొంటొ సోమదత్తుధ్వజము
నొకమూఁట బాహ్లికు నుర మాడఁగా నేసి, కృపు నొక్కశరమునఁ కెరల నొంచి
చిత్ర సేనుని మూఁట జెక్కి యొక్కట వికల్పని మూర్ఖ ముంచి జత్రవున నేసి
పదియేనుప్రదరముల్ పరఁగించి భోఁశ్ర, నసునిబొందఱిమును వడిగఁ జించి

తే. ద్రాగియు వివిశతియు రథదక్షిణస్థులను ధరం బడ నొక్కొకమ్మున నొనర్చి
యధవంద్రాత్తమున నరాహధ్వజంబు, ధనువునుం ద్రుంచి సైంధవుఁ దరల నేసి.

శా. ఆవంత్యాశ్వచతుష్టయంబు ధరపా లై పోవఁ గావించి కో
పావిష్టుం డయి యేసి సాయక మొకం డాతేరిపై మొగ్గున

స్తై వాపోవ బృహద్బలుం జెనకి దివ్యోత్త్రంబులక మద్రభ

దేవేంద్రప్రభృతిప్రధానుల నని దేలించి తూలించి యుగ.

88

వ. దైర్యసైర్యంబు లననడ దుర్యోధనుం దాఁకుదెంచుటయు నంతలో చాలమాత్ర
చాపంబుల ధరించి మహారథు లగునీయోధులు దుర్యోధనునకుం దలఁచి మరల
ఘటోత్కచు నెదిరించి శరవర్షంబు పరఁగించిన నతండు సతీగాఢవిద్ధుం డై తో
త్రాడితం బగుమత్తమాతంగంబుమాదిరిం గ్రోధతావ్రాక్షుం డై గగనంబున కెగసి
దిక్కు లద్రువ నొక్కపెట్ట బెట్టుగ నార్చె నయ్యార్చు విని యుధిష్ఠిరుండు భీమ
సేను జీరి యిట్లనియె.

89

మ. ధృతరాష్ట్రోత్పజముఖులం దొడఁగి యెంతే బోరు హైడింబుడ డి

స్తతిభారం బగుదెంచె నంచు నినదం బాలింప నయ్యో భయో

న్నతి సూచించుచు నిమ్మ గాతనయుఁ జొన్నత్యంబునక సోమకా

యతసేనం దెరలించుఁ గార్యములు రెండు దిం దగుం జూడఁగక.

90

తే. ఇవ్వలనఁ జాలి విజయుండు నివ్వటిల్లు, నవ్వలని కీవు చని పుత్రు నరయు మనిన
నౌ ననుచు సింహనాదంబు మాగ్రమేస్త్రులెల్ల భయ మందఁ గావించి యేగ వడిగ.

వ. అప్పుడు సత్యధృతి సౌచిత్తి శ్రేణిమంతుండు ననుధానుండుఁ గాశ్యపుత్రుండు
శ్రావదేయాభిమన్యుప్రభృతులును క్షత్రదేవక్షత్రధర్ములును నీలుండు ననూ
పాధిపతియు ననువా రాజు వేలగదీధసింధురంబులును బెక్కు వేలరథంబులునుం బరి
వేష్టింప సింహనాదంబులును నేమినిగోపంబులును నఖండభేరినిస్వనంబులునుం
బోరుకలుగ ఘటోత్కచావనతత్పరులై భీమసేనపిఱుందం జని నీవారిం దలప
డుటయు వారును భీమసేనపురస్సరం బగునమ్మహాసైన్యముం దిలకించి భయాతిశ
యంబున వివర్ణవదనులై ఘటోత్కచుని విడిచియు నుడివోక వీరి నెదిరించి
రప్పడు నీవారికిని వారికిని గొంత ప్రొద్దత్తప్రత్యుత్త్రంబులం బోరు ఘోరాకారం
బయ్యె నయ్యెడ.

92

శా. తేరుల్ తేరులు నేను లేనుఁగులునుం దేజీలుఁ దేజీలునున్

వీరుల్ వీరులు దాకి వీర మెయి నోర్వీర్యం బవార్యంబుగా

నారాచంబుల నత్రశత్రుముల నానారీతులక హేతులక

బోరం బోరగ నెత్తురేఱు నజుచెక భూరిప్రవాహక్రియన్.

93

వ. అంతలోన.

94

ఉ. భీమగదాభిఘాతములఁ బిమ్మట నొంది పరాజ్యుఖంబుగా

నామహి శేష మై నిలిచినట్టిభవత్సుతసైన్య మీఁగిపో

భీష్మపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

నేమియు లేదు. కేసి ప్రభవించిన క్రోధరసంబు పెంపునన్.

95

తే. టిట్టె యై యభిదండ్రాకృతిం దలిర్చు, లోమేవాహిశరంబున భీమసేను

కాద్యములు మన్నియంతలో గాఢతరశర మ్మర మ్ముచ్చిపోసేసె రయము మెఱయ

ఆ. గాఢవిధుల డైన గాఢపునందన్లుం, డూతల గొనుచు సోలె గేతుదండ

మలనిఁ జూచి యేచి హైడింబసాభద్రములు దాకి రాజి మొనసి రాజు. 97

వ. అంత నాచార్యుండు కృపాశ్వత్థామ ప్రభృతులం బిలిచి సంభ్రమించుచు నిట్లనియె.

చ. అడవి వృకోదరుం దెలిసినట్టిర యై యభిమన్యుముఖు లి

వృకు కడు పెల్లు రేగి తగుపూనిక నార్చుచుఁ బేరలుంగునం

గడువడి సంభ్రమించుచును గైకొని శత్రుము లుర్విసేతపైఁ

బడ నదె వచ్చి రెద్దులకు నృపాలునిఁ గావుఁడు లెండు నావును. 99

వ. అయ్యాచార్యవచనంబునం గృపాచార్యశ్వత్థామభూరి శ్రవశ్యల్యసంధవబృహద్భ

లచిత్ర సేనవివిశశివికర్ణపిదానుమిదాదులు సోమదత్తపురోగము లై యిరువది

యడుగులమేఱ నడచి పొదివికొని దుర్యోధనునకుం గావలి యై యుండి రంత

భారద్వాజుండును ధనష్టంకారంబు చేయుచుం జని.

100

—● గురకృపాశ్వత్థామదులు భీమనితోఁ బోరుట —

చ. ఇరువదియాఱునారసము లేడ్డెఱఁ గైకొని గాఢపుసట్టిపై

నురువడి నేసి యంతఁ జన కుద్ధతిపెంపున వారిధారలక

ధర్మరోధరంబుఁ గార్మొగులు దద్దయుఁ గప్పినరీతి నాశుగో

ర్కరములఁ గప్పె దన్త్రధము దాసఁ జరింప కొకింత భీముఁడున్.

101

ఆ. కనలి దశశీలీముఖముల నాచార్యుని, వాసుపార్శ్వ మేయ వ్యధితుఁ డగుచుఁ

దెలివి దప్పి గురుఁడు తేరిపైఁ బడె వయోవృద్ధుఁ డగుటఁజేసి వెరపు దప్పి. 102

చ. సొలసినక్రోణుఁ దేరిపయిఁ జూచి కడుంగడు సంభ్రమించుచుం

దలకఱియున్ భవత్సుతుఁడుఁ దత్సుతుఁడున్ బకవైరితేరిపైఁ

బెలుచ నతిక్రమించి చని పెల్లు శరంబులవెల్లిఁ గొల్పుఁడున్

దొలఁగనియల్కఁ కన్నుగవఁ దొరపుటల్కలు చిల్కించుచున్.

103

క. వడముడి కాలాతకుఁ డై, వడివడి గదఁ బూని డిగ్గి వసుమతికిఁ గడుగ

బెడిదముగఁ ద్రిప్పి ప్రేయుచుఁ, నడలె సచలమ్ము లచలుఁ డై రణభూమిన్.

సీ. గదఁ బూని శృంగంబు గలిగినకైలాసగిరి వోలె నెదిరింప గుండుతుండు

దుర్యోధనుండును దోడివాచును గూడి, యురువడించెనునంత గురుఁడు దెలిసి

పదుగురితో డ్పాటు పొదల నందఱతోడ, బహ్వాత్రశత్రుముల్ పరఁగఁ జేసి
ధరణీగతుం డగుమరుదాత్మజునిమేను, మునుఁగఁ జేయుచును గన్పొని తలంకి
తే. కృష్ణునల్లునితోఁ గూడి వృష్టివరులు, మత్స్యపాంచాలకేకయమనుజపతులు
మొదలుగాఁ గలయోధులు వదలి నీవి, తానెఁ గనిసిరి రిపులపై నతిశయించి. 105

—• అశ్వత్థామ నీలుని మూర్ఛితం జేయుట •—

ఉ. నెచ్చెలి భీమసేనునకు నీలుఁ డనూపవిభుండు శ్రోణిపై
హెచ్చినమచ్చరంబున సురేంద్రుఁడు తొల్లిల విప్రచిత్తిపై
వచ్చినయట్లు వచ్చి కడు వాఁడిశరంబున గాఁడ నేసినన్
నొచ్చి నవంప నెత్తురు లనూసగర్భి గురుసూరి వృద్ధుఁ డై. 106

మ. కని యింద్రాణితుల్య మైనధనువుం గైకొంచు వేగంబునం
జని కర్పూరవిచిత్ర తాంబకములన్ సంధించి నాల్గింట వా
హనముల్ నాల్గును రెంటఁ గేతనము మాయఁ జేసి శేషాంబకం
బున నీలోరము నేయ నాతఁడు పంక మూర్ఛాన్వితస్వాంతుఁ డై. 107

న. ఇట్లు నీలుండు మూర్ఛితం డైనఁ గాంచి ఘటోత్కచుండు క్రోధమూర్ఛితం
డై జ్ఞాతులతోడం గూడి భారద్వాజాత్మజుం దాఁకి నానావిధాత్రశత్రుబులం
బ్రయోగించి నొంచుచు సుతలో ఘోరరూపం బయినమహామాయ నొండు
గల్పించుటయుఁ దత్ప్రభావమున ద్రోణమర్యోధనాశ్వత్థామశత్రుప్రభృతులు
మహారథులును నక్కినచతురంగసైన్యంబులును దైన్యంబు నొంది నిశాతపేతి
వ్రాతవిక్రీడితగాఁబ్రై లై ధాత్రిం బడి యుండి లొంగుక నెత్తిట నత్తమిల్లుచున్నట్లు
కానంజిన మనపైనిటు లెల్లరుఁ దల్లజీల్లుచు విస్మయోము విముఖులై శిబిరంబుల
దిక్కు మొగంబు వెట్టినంత నేనును దేవసత్తుండు నెలుం గెత్తి. 108

మ. ఇది హైద్రంబునెమాయ గాని మఱియొ డే మేనియుం గాదు మో
హదశం గైకొని చితునం బఱవకుం డాలంబు గావింపుఁ డా
ప్పదు మీ కిట్లని యెంత చెప్పినను మాపల్కుల్ పెడంబెట్టి బె
ట్టిడముల్ వల్కుచుఁ బాఱఁ జొచ్చిరి కడున్ డీల్పడ్డచిత్తంబులన్. 109

ప. ఇట్లు వెఱచఱచి చిందఱనందఱ యై మనసైన్యంబులు పఱచుచున్నంగని పాండవ
సైన్యంబులు హర్షోత్కంఠంబునం బొంగి సింహనాదంబులును శంఖనాదంబులును
భేర్యానాదంబులును గావించి రాసూర్యాస్త్రమయనమయంబున గాంధారేయుం
డుగాంగేయునిచెంతకుం జని ప్రాంబలి యై ఘటోత్కచునివిజయంబును దనవారి
పరాజయంబునం జెప్పి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నిట్లనియె.

- మ. వసుదేవాత్మజ నాశ్రయించి విమతుల్ భాసిల్లిన ధైము నిజ
వసుతుల్వోప్రభు నాశ్రయించి యిటు లభ్యామస్యముం జేతకుం
బ్రసమీక్షించి కడంగితిం బ్రబలులై వర్తించునాస్సనికుల్
నిసియుం దైనను నీనొడి న్నిలిచి రే నీయాజ్ఞ వర్తించితివ్. 111
- మ. ఇటు లున్నక సుపరిస్థితుల్ పెరలు మ మ్మోతేని వేధింతురే
నిట మున్నాఁజి ఘటోత్కచాదులకునై హినుండ నై పోయితి
బలుబాహుబలనిర్దైతారిజన ! నాస్వాంతంబు చింతాజ్వరో
త్కటనహ్నిక బడి కాలుచున్నయది శుష్కత్యోజమట్లక్కటా. 112
- ఆ నిన్ను నాశ్రయించి నీప్రసాదమున కే, బ్రాత్రి మగుచు నున్నవాడ నేని
రాక్షసాపశమని రాల్చి నాకోరికి, సఫల మగువిధమును జలుపు మనఘ. 113
- వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 114
- మ. విను దుర్యోధన! నాహితోక్తులను బృథ్వీనాథుఁ డెల్లస్వఘ్న
దనసంరక్షణముం దలంచుకొనుచున్ దా నానితో విత్తితో
ననికిం బూనక తుల్యుని దొడర మే తాఁ గానఁ నీ వింక పాం
డుస్యపాలాత్మజులం దొఱంగి పెరతో నూల్కొకు మాలాబునక. 115
- ఉ. నేనును ద్రోణుఁడుం గృపుఁడు నీయనుజన్ములులోనియెల్లరుక
బూని సమస్తకార్యములు పొందొడఁగూర్చంగ నున్నవార మా
మానిసిదిండి నోర్పుపని మావయి నున్నది నీని కేల యి
ట్టిసరనాథుఁ డెంతలకు నేని సమగ్గుడు చూడు మీతినిక. 116
- క అనిభగదత్తుని బేర్కొని, తనచొగట మెలఁగురాజతల్లజ నతనికొ
గని మనరాజేంద్రునినుడి, వినినాడన కాదె యేల వినరింపంగక. 117
- ఉ. నీవడి నే నెఱుంగుదును నీ వసుదేవులఁ దొల్లి పెక్కురక
జావఁగ నేసివట్టిడ వెసంగెఁపనికడ దివ్యశాస్త్రముల్
దేవవిభుండు తొరికుని నీర్చినయట్లు బలంబు లుటి రాఁ
జేవమెయిక ఘటోత్కచునిఁ జేట్పడఁ జేయుము పోరితమ్మునక. 118
- వ. అనిన విని భగదత్తుండు మత్తుంగమాతంగనంఘులు వెంటనఁటి నడువ గర్జానినాద
మేదురం బగుసింహనాదంబు సేయుచుం జని ఘటోత్కచుం దాఁకుటయు నంత
భీమసేనాభిమన్యు గ్రాహదేయసత్యధృతిక్షుత్రిదేవ చేదిదాశాస్త్ర పతివసుధాను లక
నికిం బాసట యై నిలిచిన నుభయబలంబులకు యమరాప్రభ్రవివర్ధనం బగుమహా
యుద్ధంబు సిద్ధించె నందు రథులు విరథులై సారథులు పీతమనోరథులై రథం

- బులు వితథంబు లై యేనుగగులు పీనుగు లై తురంగంబులు వికలాంగంబు లై
 పత్తులు సంప్రాప్తవిపత్తు లై రణాంగణంబు భయానకంబై యున్నయెప్పుడు. 119
- మ. సెలయే శ్లై మదధార లొల్క గిరి నాఁ జెల్వొందునానుప్రతీ
 కలనన్నామగజేంపు నెక్కి గరిమం గన్నట్టుచొడంతిపై
 బలవిద్యేషి గలిప్పునట్లు తగి చూస్త్రాన్వోస్తిపాధీశ్వరుం
 డలుకం దాఁకె వృకోదరుణ సునిశితాన్తాళిం బ్రయోగించుచున్. 120
- తే. అలిగి భీముడు శరవృష్టి నడరఁ జేసి, చక్రరక్షకు లై వానిసామజంబుఁ
 జుట్టియుండినకెక్కండ్రఁబూడ్కి సాగు, సతలో నంతకునివీటి కనుచుటయును.
- సీ. పాదరక్షకులట్లు పడినఁ గన్గొని భగి, దత్తుఁ డలివి తనమత్తదగి
 ననిలజుడై దోల నరివోసి విడిచి, శరమట్టు లది వడి నరుగుదేర
 నభిమన్యుములు లెల్ల నంపట నిగిడించి, యును దాని నాగలే కుండునపుడు
 నెత్తునట్టున ధాసుచిల్లెతగిరివోలె, వెలయుదాని దశార్ణ విభుఁడు గాంచి
- తే. తాను దనమత్తిగజమును దాఁమీఁడఁ, దోలుటయు నది దానిని వేల సాగ
 రమునబలె నాఁగనఁ గొండుగాఁడునుఁగు, మేలు మేలని మెచ్చి రామేదీనీశు. 122
- మహాప్రగర. అలుకం గ్రాన్తోతిపేశుఁ డలరెడు పదునాల్గై నమేత్తమరంబుల్
 విలసచ్చెల్లంబువోలెన్ వెలసికరిపై ప్రేసిన్ దానిమేనం
 గల మైమన్వల్ల ను గై కలియు ధరణిలో గాటముం దూరిపోవన్
 బల మెల్లఁ విష్వాల్లింపం బలువిడి మొఱలుం బర్వఁగాఁ ద్రోసి పాతెన్. 123
- వ. అట్లు దశార్ణపునిదంతావళంబు త్తమరప్రహరంబునం దోదూయమానం బై
 మహావాతంబు మహిరుహంబులంబోలె ద్రోపడి పోయినం గని చలింపక. 124
- ఉ. పాండవయోధు లెల్లరును భావచి ము స్పృడుకొంచు మించి దో
 ర్గండబలంబుఁంపున నుదగ్రగళం గొని సింహనాదముల్
 కొండలఁ బిడి సేయునను కొల్పుచు నాభగదత్తుమీఁది కు
 ద్ధండరయంబునం గవిసి తన్దయుఁ గోరిరి శత్రుసంతతిన్. 125
- మ. భగదత్తుం డలుకన్ స్వనాగముఁగు గొల్పం దోస్త్రీఘాతంబునన్
 దగి సంచర్తకపావకం బనఁగ నాదంతీద్ర మప్రాప్తివే
 యగఁజన్యందనసైంధవౌఘముల డాయన్ జొచ్చి మద్దించునో
 మొగి దత్తైస్యము లెల్లఁ జెల్లచెనరై మూర్ఖిల్లి శ్రే శ్శృం ధరన్. 126
- తే. తనబలం బట్లు భగ్గు మై చనుటఁ గాంచి, కనలి హైడింబుఁ డద్రుల దునుమఁ జాలు
 శూలమునుబూని ప్రాక్ష్యోతిషునిగజంబు, పైవిసరిప్రేసెనెంతయుఁబంతమెనఁగ. 127

చ. విదురుడు ప్రాజ్ఞుఁ డిట్లెఱిగి వీరికి వారి కనర్థదంబు పో

రది తగ దంచు మాముసలియయ్యకు నయ్యెడఁ జెప్పెఁ జెప్పినం

గదసము తప్ప దయ్యె విశిఖంబులతాఁకున నిందు నందునుం

బదుగురు నేలపా లయిరి పల్కంగ నేమిటికిగ మాధవా.

137

చ. ధనమునకై నికృష్ట మగుదారి మెలంగుచు నుండు రక్కటా

జను లిసిసీ ధనాశ గద జ్ఞాతివధం బొనరింపఁ జేయు ని

ట్లని ధన మందఁ గోరుచు ననార్య మొనర్చుచునుంట కంటె ని

ర్ధనఁ డయి చచ్చుట వరము రాచసరుర్ రుధిరా క్తముల్ కటా.

138

తిరువోజ. శకునికన్యాదులసతతదుర్మూత్ర, సంగతిఁ ధృతరాష్ట్రజనపాలనుతుని

ప్రకటాపరాధంబువలన నేఁ డిట్లు, పడి చావఁ గా నయ్యె బహురాజులోక

మకట యుగ్ధిస్థిరుం డైదూ ళ్లోనంగుఁ, డని యొనర్చినయాచ్ఛ యది లెస్స యగుచుఁ

బ్రకిటితం బయ్యె నిప్పటికంతమాత్ర, వా రొసంగనిదానఁ బ్రలయంబు వచ్చె.

139

చ. పుడమి శయించునట్టిసరపుంగపులం గనినంత నామనం

బడలెను నన్ను నేఁ దెగడనయ్యెద నియ్యెడ ప్రిత్రాశీవనం

బిడుమల కా నిసీ యిసి యొకితయు నాకు రుచింప దీరణం

బెడపి గమింతు నన్న నన్దు నిందలు నింద యొనర్తు రక్కటా.

140

తే తలఁగి యపకీర్తి కే యిట్లు కల నోసర్పఁ, దలఁచితిని గాన వారువంబులను వడిగ

నడపు మఱిసేనపై జగన్నాథ! సమర, సాగరం బీదెడఁ భుజసార మెనఁగ.

141

క. కాలం బిటు వృథ సేయుట, పోలదు సత్వరుఁడ వగుము పురుషోత్తమ! నా

మేలనుచుఁ బార్థసారథి, లీలమెయిం దరిమె హరుల లేబ్రొద్దుతఱిఁ.

142

వ. అయ్యపరాష్ఠాంబున నీపైస్యసంచయం బెల్ల వాతోద్ధూతం బై పర్వకాలంబునం

బెల్లెగసి యల్లకల్లం బగుమహార్ణవంబుచందంబున నమందారావంబునం బొంది

క్రందుకొనియె నానందడిసమయంబున గంగానందనుండు గండుమిగులుటయు నీనం

దను తెల్ల వసువులు వాసపుం బొలె నాచార్యుం బరివేష్టించి భీమసేనుం దాఁకు

దెంచి రంత శాంతసవశారద్వృత్తభగద త్తసుశర్మలు శతమన్యుసుతుం బొదివియుహాద్ది

కృష్ణాక్షులు నాత్యకిం దలఁపడియు సంబష్టకేశ్వరుం డభిమన్యు మార్కొనియుఁ

దక్కటివారుఁ దక్కినవారిం గవిసియుఁ గోరిన పోరు ఘోరరూపం బై భయా

వహం బయ్యె నయ్యెడ.

143

ఉ. భీముడు తన్ను మాటుకొని బీరము సూపెనునీదుపుత్రులఁ

దీమన మొప్పుఁ గాంచి కడు తేజున రాజులి నేయి వేల్వఁ గాఁ

దామరతంప రై తగు సదాగతిమిత్రున కెత్తువచ్చి పైఁ
బై ఘోషాయుంగ వారతనిపై నిగిడించిరి కాండసంతతున్.

144

చ. శరముల నట్లు కప్పవడి శౌర్యధురంధరుఁ డామరుత్తుతం
డురుతరకోపఘ్నాతమ హూగ్రదృగంచలుఁ డై మృగేంద్రమ
ట్లురువడి నాకుచున్ నెలుపు లొయ్యన బాణవరంపరాహతిఁ
గురుబలముం దెరల్చుచును గో యని యార్చుచుఁ బేర్చె బంపునకా. 145

వ. అంతే నాచార్యుండు వాని నెదిరించి శరాసారమున మూచినం గొంచె మేనియు
సంచలంపక నుహాసారంబునకు సరకు సేయక తల వాంచుకొని పోవుబలీవర్ధంబు
లీలం దగి గొఱియలపిండునగ జొరంగబడువృక్షబువ్వలై వృకోదరుం డురువడించి
నీవారిసేనలం జొరంగడి పోరుదు నిశితక్షురప్రభున పూర్ణోరస్కునిఁ దీక్ష్యభ
ల్లంబునం గుండలినిఁ దీవ్ర బాణంబున సనాధృష్టనిఁ బ్రచండకాండంబునఁ గుండ
భేదుని మేటినారనంబునఁ దైరాబుని నిశాతనారాచంబునద్భీ లోచనునిఖరశరంబున
దీర్ఘ బాహునిఁ దిగ్భువిశేఖంబునఁ గనకధ్వజుని గూల సేయుటయు నుక్కుదక్కి
తక్కునుం గలనీకొడుకులెల్లం దల్లడిల్లుచుఁ గలకాలుంబోని గాలిపట్టికట్టెదుర
నిలుపం జాలక జాలింబడి కాలికొలాది గాందికీకు లై రసంతిరంబ. 146

సీ. నర్గుడు గొతమ సదీనందన భగదస్త్రులకుఁ బాలి నీసేన లావుమాఁ
నభిమన్యుఁ డంబుహసరదంబు నుటినూడ, నతీడు సిగ్గున ధర కవలించి
నిస్త్రీంశ మతనిపై నిగిడించి కృతవర్మతేకెక్కె - సాభమై డిరసమున
నటచేత నయ్యసిఁ బఱచి కాలగిరి కెక్కి, మేలుమే లని సేన మెచ్చుకొనఁగఁ

ఆ. బార్హతాదులైన పాండవయోధులు, మఱియు నున్న సీదు మానధనులుఁ
గసిమనంగి కపిని వినువక పోరి లాక్రిందినారనంబు గ్రందుకొనఁగ. 147

వ. మఱియు నిరువాఁగునం గలయోధు లొకవారులు కేశపాశంబులం బట్టి వంచియు
ముష్టిఘాతంబుల నొచ్చియు మోకాళ్ళ బొడిచియుఁ దలంబుల నడచియు
నఖంబులం బఱికియు దండంబులం గొఱికియు సూలంబులం గ్రుచ్చియుఁ గరవా
లంబుల వ్రచ్చియుఁ బాణంబు లేనియు ఫనులం గోసియుఁ జేసిన నాటిసంగ
రంబున భిన్నమస్తకు లై మహిం బడినకాల్వరును దుండంబులును గండంబులును
దెగి పడినమడగజంబులును నాలుకలు వెడలించి లాలాజలంబు గ్రక్కుచుం గూలి
నగుట్టంబులును విటిగి ప్రోవు లైనశతాంగంబులును శకలరూపంబు నొందిన
నానావిధభూషణాస్త్రశస్త్రంబులునుం గలిగి రణస్థలంబు భయంకరాకారంబుఁ
దాల్చె నప్పు డంబరమణి యస్తంగతుం డగుటయుఁ గురుపాండవులు తమతమ

బలంగంబుల కవహారంబు గావించి నిజనివాసంబులకుఁ జని రండు మహావీరులును
కర్ణశకునిదుశ్శాసనల రావించి పాండవుల నెట్లు జయింపవచ్చు నని మంత్రులొక
నంబు గావించి వారితో ని ట్లనియె. 148

ఉ. కారణ మే నెఱుంగ నని గౌతమశిష్యునదీసుతాదు లా
వైరులఁ బౌరులన్ మిగుల వైవరు దాన నవధ్యమాను లై
వారు మదీయపైత్యముల వ్రాల్చుచు నుండిరి గాన నాబలం
బీరహి సన్నగించె నిక నెట్లులు వారల గెల్వ నేర్తునో. 149

వ. అని వగచుచున్నవానిం గాంచి కర్ణుం డి ట్లనియె. 150

చ. వగవకుమయ్య నేఁ గల భవస్త్రియముం జతగూర్తు మాధుర్యన్
దగిలి వధింతు భీష్ము సముదాయమునుండి తొలంపు మౌళఁ డె
చ్చుగ నని సేయఁ డక్కటిక చొప్పుడు వానికి వారిమీఁద వృ
ద్ధగుటను వారి గెల్చుటకు హస్తబలంబును లేదు చూడఁగఁ. 151

తే. సత్వరంబుగ నీ విప్లవ శాంతనవుశి, బిరముచకు నేగి శత్రుంబు విడుచునట్లు
సేయు మవ్వల నాచేతించేవలన, స్కాండు లెల్లరుఁ డెగిరకా చూడు మధిప. 152

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుడెసం జూచి నే నిపుడ భీష్ముపాలికిం బోయెద
దానికిం దగ సన్నాహంబు గావింపు మని కర్ణుం బిలిచి గాంకేయు సంగరవిముఖుం
గావించి వచ్చెద నవల నీబీరంబు సూచి యీనందిం చెద నని వాని నంపిపుచ్చి పన్నీట
జలకంబు లాడి ధౌతవస్త్రాభరణంబులు దాల్చి కతివయపరివారపరివృత్తుం డై కర
దీపికాసహస్రంబు వెలుంగ నుత్తుంగతురంగమాధిరూఢుం డై గాఢాదరంబునం
జని దేవన్రతునిశిబిరంబుకడ గుఱ్ఱంబు డిగ్గి లోనికిం బోయి పాదాభివందనంబు
గావించి వానిసమీపంబున నున్న యున్న తాసనంబునఁ గూరుచుండి ప్రాంబలియును
బొప్పపూరితలోచనుండు నై గద్గదస్వరంబున ని ట్లనియె. 153

—♦ దుర్యోధనుడు భీష్మునికడనుం జని మెల్లకెట్టుట ♦—

శా. ఏమెల్ల న్నిను నాశ్రయించి రణమం దింద్రాదులం గూడి మా
పై మార్కో నరుఁ డెత్తివచ్చిన జయిం పం గోరి యున్నార మో
భూమింద్రాద్భిలేపాదపీఠ! కరుణం బొం దొందఁగాఁ జేసి సం
గ్రామంబుండు జయింపుమయ్య పగరకా గాఢ ప్రయత్నంబునన్ 154

క. పాంచాలసోమకాదుల, నొంచెద నను నీ హాసగునుడి సత్యము గా
నెంచుము దైత్యుల నింద్రుడు, ద్రుంచినగతిఁ ద్రుంపు మెల్లదృష్టుదుల ననికా. 155

శా. ఏ యో ధృష్టిః సేయుదుఁ వినుము నీయుం పండుఁ బెంపొందుటఁ
గానీ నామము గోపముం గలుగుటఁ గానీ యదృష్టంబు వే
జ్ఞానబ్రాహ్మణం గాని పాండవుల నేయం జూడ వే నాలముం
జూతుం గర్హన కాజ్ఞ యి మృతఁడు సంపుట వారలఁ వేల్చిడిఁ. 156

వ. అని పలికి యూరే కున్నంత శాంతనవుం డప్పలుకులు ముసుకులై చెవులు సోఁ
వీడిం దర్శింకరంబువోలె రోజుచుం బెద్దద వ్వెద్దయుం బలుకక తనయలుక లోలో
నడచుకొనుచుం గన్ను దెఱచి దుర్యోధనుం జూచి సాంత్వనపూర్వంబుగా ని
ట్లనియె. 157

ఉ. ఏమి నుయోధనా ! పలికి తిట్లు నను న్నొగిలింపఁ బాడియే
నామెయిమీఁదియాశ వీడి నా కగుశ క్తికొలంది నీకుఁ గాఁ
బ్రేముడి నూపుచుఁ వీడక వీరవిహారము నల్పుచుఁ రణం
బీమెయిఁ జెల్లఁ జేయునపు డేటికి మాటలపోటు లక్కటా. 158

వ. అఖిలలోకదుర్జయుం డగునర్జునుం భజింపలే దని మీకు నభిప్రాయంబు గానోపు
నాకర్ణింపు మమృహాపురుషుండు. 159

సీ. అఖండలాదుల నాహవంబున నోర్చి, ఖాండవం బేర్చుట కంటి కాదె
గంధర్వుల నెదిర్చి బంధింపఁబడుమిమ్ముఁ, గరుణమైఁ దేర్చుట కంటి కాదె
మనల నందఱ విరాటునిప్రేల నొంచి గో, గణము మరల్చుట కంటి కాదె
యేకవీరుం డయి వీఁకఁ గడ్డాదుల, కెంటి చీటలు గొంట కంటి కాదె

తే. వానవుం డోపలేనినివాతకవచముఖులఁ దునుమాడె నమృహామూర్తి శైలువ
నెవ్వఁడును జాలఁ డాతని కేడుగడయుఁ, బ్రగ్గడయు నయి కృష్ణండు ప్రక్కనుండు.

మ. సరనారాయణు లమృహాత్ము లమరేంద్రప్రస్తుతాభిఖ్యులీ
ధరణీభారము వాపఁ బుట్టి రనుచుఁ దర్కించి వాక్రస్తు రా
నురహాసింద్రునిదొట్టివా రెపుడు నీసోదర్శులు నీవు నీ
పరివారంబు నెఱుంగఁ జెప్పిన వినం బాటింప రేమందుఁ బో. 161

క. మోహమున నెఱుంగఁ జాలని, దేహవ యై నీక నీవ తెచ్చితి మైరం
జూహింపఁ గందు గొడ సం, దేహం బినుమంత లేదు ధృతరాష్ట్రునుతా. 162

చ. మగఁటియిఁ గల్గి పోరు మరి మూర్ఖుని వెన్నెకుఁ వీయఁ బోకు మి
ట్లగుతటి నిన్ను నీహితుల నందఱు మెత్తుర కాని నేను నా
కగునట రేపు సామకుల నందఱు జంపుదు నొండె శంఠిచేఁ
దెగి. పడి చత్తు నొండె జగతిం గలకాలము నాదగుపేరు నెల్లఁగనే. 163

- ఆ. ఏ శిఖండిఁ గాక యెల్లర వ్రేల్చిడి, బిలుకుమార్పువాడఁ గలన నెల్లి
 నీవు సుఖముగాఁగ నిద్రింపు మనుటయు, మ్రొక్కి వెడలె శిబిరమున క్షతండు. 164
- క. తనవారి నెల్ల విడిదల, కనిచి నిజనికేతనమున కరిగి యటం దా
 నను వొప్పఁ బుచ్చి రాతిరి, జనసతి మేల్కొంచె వేఁగునమయమునందుకా. 165
- వ. ఇట్లు ప్రభాతంబున మేలుకొంచి కాల్యకరణీయంబులం సీర్చి యెడవొల్లం బనుచి
 మీ రెల్ల నన్నద్ధులై బయలువెడలుం డని భీష్ముండు విన రాజలోకంబుతో
 ని ట్లనియె. 166

—◆ భీష్మునివమదివసయ్యధము ◆—

- తే. ఇపుడ భీష్ముడు క్రుద్ధుఁడై యెల్లసోమకులను నుగ్గుచూచుంబుగాఁ జలుపును జూడి
 పార్థివో స్త్రీమూలార! నాఁ బలుకు వినచు, భీష్ముఁడని పిలుచి రాత్రి పలకెఱుఁబు. 167
- క. అది త న్నవమానించుట, కొదవిననడి గాఁగ నెంచియును నిర్వేదం
 బును బొంది మాటఁ బడుటకు, నని నరు నెదిరించి పోర నగుటకు వగచెన్. 168
- వ. అప్పుడు దుర్యోధనుండు పితామహుం దిలకించి యింగితజ్ఞుండు గావున ధాన్య
 సము బిలిచి యి ట్లనియె. 169
- సీ. కరువదిరెడువే లిద్దరథంబులు, పొదిలి భీష్ముని నేడు పొదువ వలయు.
 గాపలి లెస్సగాఁ గలుగ నిమ్మేటిమ, గండు మూఁకల నెల్ల జెడి వైచుఁ
 గలన స్త్రీపూర్వులై గదియనిస్త్రితిమున, నిలెడు శిఖండిని నెదుర కుండు
 వృకిము కావలి లేనిమెకములరాఁ జూపు, గాని భీష్మునిరక్షఁ బూనఁ దగును.
- తే. దాని విజయంబు మనకు సిద్ధంబు శకుని, శల్యగురులును గృపవీంశత్రులుఁ బూని
 శౌతనవుఁల బొనట సలుప వలయు, నిదియ మన కప్పు క ర్తవ్య మెఱిగి కొనఁగ.
- వ. అని మఱియుం జక్రరక్షకులై నయుధామన్యులై మోజులపరిరక్షణంబున లక్ష్మి
 యెడ గాఁడవి తనకు రక్షకుండుగా శిఖండి గండుమిగిలి కురుపితామహుం దాఁక
 నెంచుఁ గావున మనము వాని కెప్పుడు నెడ సేయకుండునది యనిన దుశ్శాస
 నుండు దేవప్రతిగు బురస్కరించుకొని నడచుటయుం దక్కునుం గలయోధు లెల్ల
 రును రిధవంశంబులతో నతనిం బరివేష్టించి రంత గాంగేయుండును భూరిసేనా
 సమేతుఁడై సర్వతోభద్ర మనుమహాపూర్వాహంబు నిర్మించినంత దాని కగ్రభాగం
 బున భీష్ముం జుట్టువాఱుకొని నీకొడుకులును గృపకృతనర్మశైల్యశకునిసైంధవ
 కాంభోజసుదక్షిణులును దక్షిణాపక్షం బాశ్రయించి ద్రోణభూరిశ్రవశ్యల్యభగ
 దత్తులును సుత్తరపక్షంబు పాలించి సోమద త్రాశ్వతామ విందానువిందులును
 డెన్నఁగి శ్రుతాయురలగునస్త్రములును మధ్యభాగం బావరించి త్రిగ ర్తసైన్య

పరివృత్తుం డై దుర్యోధనుడును బొందుపడి ప్రవర్త్యాగ్నుబుబలై బ్రజ్వరిల్లు
 చుండి రట్టియెడ మనవారి గట్టిమోహరంబు గని శ్వేతవాహనుడు ధృష్టద్యు
 మ్నుం బిలిచి మన మీశ్రావ్యహంబునకుం బ్రతిశ్రావ్యహంబు సన్ననలయు నని
 చెప్పి యప్పితామహుని కెట్టయెదుట శిఖండిం బెట్టి వానికిఁ దా నొక్కవలనను
 ఘటోత్కచుం డొక్కవలనను గావలి మై యుండి భీమసేనకులసహదేవులును
 ధృష్టద్యుమ్నువిరాటసాత్యకులును జతురంగచమూనమేతు లై పరివేష్టింప యుధి
 స్థిరు నగ్రభాగంబునం బ్రతిష్ఠించి చేకితానకుంతిభోజాభిమన్యుద్రుపదకై కయులుం
 దక్కినవారును యుద్ధదశశితు లై ధర్మరాజుకెలగుల నుండ నియమించి గట్టి
 మునం గట్టి ప్రభుటించిన నుధయబలంబు లభయప్రకారంబున నానావిధతూ
 ర్హారావంబులు బోకుకలుగ నొండొంటిం దాఁకె నట్టియెడ సారణ్యపర్వతిం బగు
 ధరాతలం బెల్లఁ బెల్లు చలించెఁ బక్షులు రూక్షాబుగ నార్పుచుం బరిభ్రమించె
 బ్రభాకరుండు నిష్ప్రభు డియ్యెఁ బ్రభంజనుడు బెట్టిదంబుగ వీచె నశివశివార
 వంబు లనదృశంబు లయ్యె దిగ్దాహంబు చూపట్టె మాంసాస్థినమ్మిల్లం బై రుధిర
 వర్షంబు గురిసె వాహనంబులు కన్నీటితో శతృస్మృతంబులు విడిచెఁ బురుషాదు
 లగు క్రూరరాక్షసులయు గోమాయుశ్వాసవాయసాదులయు నిస్వనంబు నిరంతరం
 బయ్యె దివాకరుం దాఁక నుల్కులు రాలె నిట్లు భయసూచకంబు లగుననేకో
 త్పాతంబులు దోచుచుండ నుభయపై న్యాయులును వాతోద్ధాతసముద్రంబుల
 మాద్రుఁ బెల్లు ఘూర్ణిల్లుచుండె నప్పుడు.

171

—* అభిమన్యుండు విజృంభించి పోరుట* —

మ. అభిమన్యుండు పిశంగవర్షతురగోహ్యం బైనతే రెక్కి తా
 రభసంబుం గొనికో లృసంగి మొగు లుగ్రధ్వానభూయిష్ట మై
 నభము న్నిండఁగ వర్షముం గురియుచందం బేర్పడఁ నెడన
 న్నిభశస్త్రోత్తపరంపరఁ గురిసి మ్రంగించెఁ భవత్పైన్యమున్.

172

క. అనివార్యనిక్రమక్రముఁ డు నరాత్మిప్రభవుఁ డప్పడు మహాసేనా
 వనధిం గలఁచుచు యమదండనిభాశుగతతులఁ బగ ఆడంగం బోరెన్.

173

చ. అలుక నతండు దండిమగఁ డై రథుల్క రథవారమున్ గజం
 బుల గజయోధులన్ హయసమూహనులన్ హయసాదులన్ భటా
 వలిఁ బటుబాణపంక్తుల న్రయ్యలు సేయుచు నుండ రాజమం
 డలి భభిరే కుమార! యని డాకొని మెచ్చిరి ఘోరనాతృజ్ఞున్.

174

ప. అప్పుడు.

175

మత్తకోకిలము. వాణ్ణికోల్లల కోహటించి భవద్బలం బతిడుద్బలం

బై నభస్వదురూధతిం దెన లుటి తూలెడుతూలము

ట్లానఁ జాలనికాలఁ బాటియు నల్ల పంకనిమగ్న మై

కాన కే గతి డిగ్గు నేనికకై వడిం బడి బెగ్గిలెఁ.

176

సీ. పొగ లేనివహ్ని పెంపున వెల్లువభిమన్యు, నంటి నీబలగేముల్ ముట్టఁబడి

పతగంబుల ట్లయి బడలువడి చకించె, వజ్రహస్తుఁ డనంగ వఱలువాని

చావంబు మొగులపై నేపు చూపెడుమెఱు, మట్లు నల్లడ నాట్య మాడఁ జొచ్చె

పుల్లద్రుమమునుండి కెల్లె రేగినతుమ్మెదలు నాఁగఁ దచ్చరంబులు దలిర్చెఁ

తే. గాంచనాంగచిధం బెక్కి కదనరంగ, మందు నెటఁ జూడఁ దాన మై యాగఁడు కొఱవిఁ

బోలెవిల్లిద్రిష్టచునుగ్రాల మోహవివశు, లైరిద్రోణుఁడుఁ గృపుఁడులోనైనవారు.

ఉ. మాఱటఘ్నానం డని సమస్తజనంబును వానికై వడి

మాఱు మొగులు వెట్టి పలుమాఱు నుతించుచు జెప్పొకండుఁ గాఁ

బాటిరి చెప్ప నేమిటికిఁ బాఠినతల్లజ ! నీదుసేన య

స్థాఱిడి వోయె మద్యమున నట్టిటులై పడుపొల్లివోలికఁ.

178

తే. చిందువా దయి నీసేన చెన్ను దఱిగి, పోవఁ గాఁ జేసి యజ్ఞసపుత్రుఁ డపుడు

మయుని నేసినవాసపుమాడ్కి నొప్పి, సుహృదులకు నెల్ల సంత్రీతి సూపనాఁగె 179

వ. ఇట్లురవడించిన వాని పోవక నీబలం బౌర్తస్వరంబు సేయుచుం బాటుచున్నం

గని దుర్యోధనుం డలంబుసుం బిలిచి యి ట్లనియె.

180

ఉ. ఒక్కఁడు కాన్కొవచ్చి యిటు లుగ్రగతిం బచరించి వృత్రుఁ డు

క్కెక్కి సుపర్వస్తైన్యముల నేర్చినయట్లు మదీయసేనలఁ

జక్కడఁచెఁ దదామయము చక్కఁబడం బొనరింప నీవు గా

కొక్కమఁ శౌషధం ఒనని నుండనిమాట నిజంబు చెప్పితిఁ.

181

ఉ. రాక్షసనాథ ! నీ విపుడు రంహగతిం గవియంగ నేగి నీ

రూక్షతరాస్త్రకోటి కనురూపముగా రణకేళిఁ దేలుచుఁ

డక్షుండ వై యరిం గెలుము దగ్ధము సూపుచు గ్రోణభీష్ములఁ

బక్షములందుఁ బెట్టుకొని పాగుని గెల్తుము భండనంబునఁ.

182

వ. అని చెప్పిన నలంబుసుం డస్పద ప్రావృట్పయోధరంబువలె గర్జిల్లుచుం బొండవ

చమూసమూహంబుపైఁ గవిసె నంత.

183

శా. ఆరాకాసిరవంబునకొ రిపుబలం బత్యంతవాతాహతిం

బారావారము నాఁ గలంగి దెసలం బర్వెఁ ట్లూకార్థంబులో

విశాఖానాథు లందుఁ గొందఱు మదుల్ భేదిల్ల మూర్ఖిల్లియున్

బారఁ బొదిరి డింది రట్టియెడ సాభద్రుండు రాద్రాకృతిన్.

184

—అలంబునుండు దుర్యోధనశ్రేయంజయభిషక్యునిపైఁ గవియుట —

చ. శర మురివోసి నృత్యము పాసంగ నెసగుచు నయ్యలంబునున్

గరిమ నెదిర్చి వేర్పుటముఁ గన్గొని కిన్గొనలన్ స్ఫులింగముల్

దొరఁగ నతండు వానిపయిఁ దోమరముల్ నిగిడించి నొంచి త

ద్దురుతరవాహినిం దెరలఁ గొట్టె బలుం డమరావళిం బలెన్.

185

తే. కరికిఁ జిక్కినపద్మినికరణిఁ నమఁబలము నెడగ గని క్రుద్ధు లై లావు మెఱసి

జ్ఞాపదేయుల్గు రాక్షసోత్తిము నెదిర్చి, రపుడులయచంద్రుగ్రహములై వాఁగినట్లు.

వ. అంతలోన.

187

మ. ప్రతివిద్యుండు మహేష్వాగ్రబాణముల నారక్షోవిభున్ నైచి త

త్తుతిపాత్రం బగుబొందశంబు దునుమన్ జొత్తిల్లి రక్తంబు సం

తతథారాతతు లూర రాక్షసుండు మార్దండాంశుసంస్కృతసాం

ద్రతతిత్వద్వరమూర్తినిం దొరయ నై తల్కినై దా నల్లఱిన్.

188

ఉ. ఏవురు నన్నదమ్ము లపు డేఁజ్ఞాతఁ జూపుచు నార్ఘ్యశ్రోగిపైఁ

జేవమెయిం దలిచ్చెడు ప్రసిద్ధశరంబులు వేనవేలుగాఁ

జేవడి నేయ సామ్యసిని చిశ్రముగా నతఁ డింతమాత్రలో

నావలఁ దేటి రెట్టి యగునట్టిమహావ్రథ మట్టుమీఱఁగన్.

189

తే. ధనవులన్ సాయకంబుల ధ్వజములఁ దును, మాడి యేవుర నై దేసివాడిములుకు

లేసి నొప్పించి హయసూతులిలకు న్రాలఁ, జేసి చంపఁ దలఁచి వారిఁజేరుటయును.

ఉ. తమ్ములవై మహేష్వాగ్రగతి దర్శము సూపుచు నన్నవాని దూ

రమ్మున నుండి కన్గొని నరస్రభవుండు రయంబు పెంపునన్

బిమ్మట పుట్టఁ జేయఁ గలవేడిశరంబుల గాడ నేముచున్

రమ్మిటు రమ్మటంచు వడి రాక్షసవీరునిఁ దాఁకె నార్పుచున్.

191

ఉ. వాఁడును వాయువేగమున వచ్చి మహారథుఁ దాఁకి వీణకమై

వేడుర నీవు నిల్వ మని వీణకు వీనిమహాభుజంబలం

బోడక చూచుచుండు మని యెయ్యన నార్పుచున్నవాఁడికిన్

వీడనికయ్య మయ్య నట వృశ్రునకున్ సురనేతకున్ బలెన్.

192

తే. రాక్షసేంద్రుండు మాయావి రణవిదుండు, నశ్వనాత్మభవుండు దివ్యాత్మవిదుండు

వీరు లగువీరిపో రెట్టితీరున నగు, ననుచుఁ జూచుచు నుండి రం దందు జనులు. 193

- సీ. అవును మూడును వెండి మైదునుంగోలల, సభిమన్యుఁ డదివిజారి నేనె
 ఁ. సతఁడును సంక్రమింఁ దై వానిఁ దొమ్మిది, కాండంబులఁ జూచుచు నేను
 గనలి నాభద్రుఁ డాతనిచేరమున, నినిచేఁ దొమ్మిది వేడినిడుదభావు
 లవి రాక్షసుని మైముఖుని నిచ్చి మేనునఁ జొచ్చివచ్చిన నెత్తు హెచ్చి పాతఁ
 తే. బుష్పిశలలాశ మన నల బుసుఁగు ననఁ, గుప్తి శరకటి సభిమన్యుఁ గప్పె నతఁడు
 వాని శితసాయకంబులఁ బూని వైచి, మంచి విముఖుని గావించి మించి యార్చె.
 ఉ. ఆసురమాయ సంతమన మ పిఁద గ్రమ్మిఁగఁ జేసి రాక్షసుం
 డానమరాంగణాబు భయంకరరీతి నైనచీటికి
 వానవపాత్రుఁ డాతవిడనాబును గాఁగరాక మాయ మై
 ద్రాసము నొంది కొంతవడిఁ దల్ల డచుటనకై సమిష్టులఁ 195
 తే. ఎఱిగి సారాస్త్ర మభిమన్యుఁ డేయుటయును, విఱిగె సంతమనం బెల్ల వెఱుగుదోషఁ
 దానఁ దనమాయ మాయ మై పో - టింగి, చరసుతుని గిప్పె శరముల సురవీరోధి.
 చ. మఱియును బెక్కుమాయ మ క్రమఁబుఁ జూపుచు సయ్యలంబునుం
 డఱగొఱ లేక పోరుటయు సయ్యభిమన్యుఁడు మన్యు వొప్ప నే
 డైఱ సువైరిమాయ లవి పట్టించి బడి పోవఁ జయుదుఁ
 గఱకుశరంబు లయ్యసుధాయము నాట్లు ఎడంగ నేయుదుఁ. 197
 ఆ. ప్రాణధయమువలె ప ప మట వేడన గి, రణము విడిచి ఎఱచె రాక్షసుండు
 కసిమసంగి యపుడు కృపితమును, కనుఁగొట్టె నీమజనుల నెల్ల. 198
 క. తూటిమను గేర్చి పొచ్చి, నాటక నా భద్రుఁ డడరి భవనీయబలం
 బోటువడఁ జెన నల్లె, చే కుమారుడు మూఁగ లెల్లం గూడఁ. 199
 ఉ. తొడ నెనంగి మూఁగికొని తెట్టు, పట్టునట్లు గొట్టునుం
 దండ్రికి మామకుఁ నచ తఁగి గి బాహుర్రామింబునఁ
 చాఁడ్రకు వైజశిస్త్రము నుండు సుప్రసిముల్
 గండ్రిక లై ఎడఁ గివృడ్డిన రణ బుడెఱునఁ. 200
 చ. తనసుతు నొక్కనిం బొదివి ధన్వివరేఘ్నుండు పెక్కు రవ్వీధం
 బున నొగిలి, పొచ్చి పుంజు వై రండు గాండివం
 బున శితకాండము నిగుడ గుంప చించి నవాని నాఁగ
 తనయుఁడు దాఁకె నిఁక మె ముఁ దా నలగాహువు భాస్కరుంబలెఁ. 201
 తే. సరథనాగార్థు లై భంజనలఁ గూడి, కృపుఁడు లోనగువా రావశేయుఁ గూడి
 రవలఁ బొండవబల మెల్ల నర్జునునకుఁ, దోడువా టానరించిరి తోడుతోడ, 202

నావరశిష్యుడుం బ్రయము నందినవాఁ డయి భక్తి నేయు నా
రేవగఁ బోరఁ దారసిలి డింతయు నాకు నెఱుంగఁ జెప్పవే. 212

వ. అనిన నంజయుం డతని కిట్లనియె. 213

మ. గురుడుక శిష్యుడుఁ దండ్రియుక దనయుడుం గొంచెంబు నే నొనఁబాం
దొరుఁ బోర న్వనుదీయఁ బావ రెపుడుక యుద్ధంబులకాత్మేంద్ర
ర్మరతింజేసి నరేంద్ర ! ఛాల్గునుడు భారద్వాజుడుం బోరి ర
ద్దిరనా వారలలోనిప్రేమ మది యెందే బాయె నేమందుఁ బో. 214

వ. ఆకర్ణింపు మపుడు. 215

—అర్జునుడు ద్రోణాచార్యుఁడో యుద్ధమ సేయుట—

ఉ. ద్రోణుని మూడుబాణముల దోర్బల మేర్పడఁ బార్థుఁ డేసినక
స్థాణువు నా నతండు తగి తచ్చరపాతము లెక్కసేయ కా
క్షోణిధరారిందనునిచుట్టును దెట్టలు గట్ట గట్టివా
బాణము లేసి రోసమునఁ బ్రజ్వరిల్లె దవవహ్నివైఖరిక. 216

వ. అంత దుర్యోధనునిప్రేరణంబునఁ ద్రిగర్తేశ్వరుండు ద్రోణునకుం బానట యై పార్థు
నిం దాఁకుదెంచి కార్ముకంబు నంచి నానావిధాయోముఖమార్గణంబులఁ దద్రథం
బుఁ గప్పె నప్పడు. 217

చ. గురుడు త్రిగర్తనాథుఁడును గోపము సూపుచు నేసి నట్టి మేల్
శరతతు లాకసంబునను శారద వేళ నెసంగునంచల
ట్లరయఁగ నై గమించి విహగావళి పండినమ్రాఁకునగు బలెక
సురపతిసూతితేరిపయిఁ జుట్టును ముట్టడి వెల్లె నెట్టనక. 218

సీ. అర్జునుం డార్జును నాత్రిగర్తపతిక స, పుత్రుని నొంచె మేల్పత్రి నమిలి
వారు చావునకు రవం త్రై సఁ గొంకక, విజయునిపై శరవృష్టిఁ గురిసి
రతఁడు చలింపఁ కిం త్రై స మబ్బుల మారు, తమువోలె వారింఁచె దచ్చరాళిఁ
గవ్వడిహస్తలాఘవమున కప్పడు, మింట వేలుపు లెల్ల మెచ్చి రంతఁ

తే. గట్టిక న్నెట్టఁ జేసి త్రిగర్తబలము
మోద బగఁ బూని విడిచె నమేయవిక్ర
మమునవాయవ్యనామకాస్త్రము రణముఖ
మునమహావాయు వుదయించి మొనసెదెనల. 219

మ. త్రికోటిము. ఏడుగాలులు వీచునప్పటియెత్తునం దగి మొత్త మై

కూడి మ్రాఁకుల నెల్లఁ గూల్చుచుఁ గుప్పశిప్పలు గా నటక

భావము దుష్టగుణములచేల బోలు గా నేగించుచు
భావములను భయంకరం బయి హాస్యజ్ఞుల బెనుగాడువుల్.

220

వ. అంతః

221

శా. వానరవాన్త్ర మెఱింగి ద్రోణుడు కడుక వైశంబ శైలాశ్రమము
వానరవాన్త్రమునన్ నిశ్చలయు దద్భవ్యప్రభావంబునన్
వానరవాన్త్ర మడంగి నిర్మలము లై భాసలై దిక్కుల్ ఎరుం
వానరవాన్త్రం బటు రిత్తి హావ బ్రతికూయ వైకిచిత్తిబునక.

222

క. గాంధీవము మంజులక్ష్మి, జండాంబికాని లాసుకర్మామల
నిండంగ నేయ వారిలు, బుడవడి రణాబు విడిచి విఠి విముఖు లై

223

వ. అంతః దుర్యోధను పును గృహశిష్టతామశెల్వలును బాహుకాం గోజలును విందా
నునిందులును నుహారవరణంబులతో గా దలపడి భగవత్తులను శ్రుతా
యువును బహులగనఘం పమేషు లై భీమనేక మార్కానిరి శిలశకుని భూరి
శ్రవసులు భూదైవ్యులతో నకులసహదేవుల దాకిరి నీతాశ్ర ధార్తరాష్ట్ర
సహితుండై యధ్యక్షుడౌ నిర్మల గుణగర్భితమైనలై మృదుమితి పోరునప్పుడు.

మ. తనపై వచ్చు గజావళం గని మృగేంద్రు డిపించుచున్
ఘనబాహులు సమయై నయ్యుం బుత్తులగన్ గది బూవిక
గ్దోనలన్ నిప్పులు గా దేరు దిగి తిత్తున్ గ్రైమిధ్యులను
దొనరి నిల్చి నగ్నిహరిగతద్యోరత్నను గ్లాప్తుచున్.

225

సీ. గద మొత్తి మొ పుసుచయమ్ము వామల, మల్లు గావల నీలం గ్రోలి
కొమ్ము లూడగ లం కొన్నిటి వానిలో, గుల్ఫంబుల గావల కొట్టి చుప్ప
కొన్నిటిలోండముల్ కొని కరిమ్ముల గుల్ఫంబు లై తమిం జీత చంప
హస్తీరక్తాక్షాంబులై ప్రబలాశోక, సావన ప్రతయం బుగ్గవిల్లి

తే. మెదమనెత్తురులకి బ్రతి పదన మిఱుక, కుం బులను గామిచుగాలిపట్టి
కాలగర్భునికై వడి గ్రాలుచు డి, పం నీమూలక లన్నియు మ యు నపుడు.

226

మ. నడియంటుక మిహారు సునామరణం నాకృతాశీనుతుం
దెడదకా శైర్య మవార్లు మై లగ నిధాశ్రుశిశ్రు బుగ్గ
గడిమిం గాంచి పృథానూజలబలంగం గోని ధాన్యంబు నూ
ర్చుకుగోరాజమునల్లు కొలుమనగెక శ్రీమై ప్రవారింబుం.

227

వ. అట్లరిన్సన్యంబుల కెల్ల దుమాదు సేయుచుండ భృష్టులైన శిఖండివిరాటకు
పదు లాతనిపై నడిచి బహులశరానాంబు నిగిడించుటయును నమ్మెటిమగంపు

శ్రీపూర్వుం డగుశిఖండి నేయు టుడిగి మిగిలినమువ్వుర మూడు పాడికోలల
నొవ్వ జేసినం గినిసి. 228

సీ. దావానలంబు నాఁ దవిమండి పృథ్వీ, శ్రుఁ దుర మాడగ మూడుతూపు లేసఁ
బొంచాలనాథుండు పంచవింశతినీశి, తాపగమ్ముల నొచ్చునట్లు చేసి
నీరైదువాలికనారసంబుల మత్స్యభూనల్ల భుండును బాడ వడంచె
నిరుపదియేక శతశరముల నరివోసి, నోనేసెను శిఖండి పూని విల్లు

ఆ. నింద టిట్లు గాడ నేయ గాంగేయుండు, ర క్తసిక్తుఁడగుచుఁ గ్రాలి త్తు
శబల మై నసంతసమయమందు సశోక, భూరుహంబుపడిది బాలుపు మీతే. 229
మహాస్రగర్. ముగురక మూఁడేసివాలమ్ముల నొగిలిదియుక బూని పాచాలువిల్లు
దగుభల్లం బొక్కఁ జేయం దటిగి ముగురక దా నొకం దై మ హిలాగ్రం
బగుసంస్థాటం బొగిం జేయఁగ నట ద్రుపదుం డాతనిక వానిసూతుక
మొగిఁ దా నైదింట మూటక మొససి నొగిలిచెక బూని వేటొక్కవిల్లుక. 230

వ. అయ్యవసరంబునం బొంచాలరక్షణతత్పరుం దై ధర్మతనయుండు దాను భీమసే
నుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును గేశయపంచకంబును సాత్యకియుం దోడు
సూపఁ గోపంబున నాపగేయుం డాతుటయు నీవారును సేనావారంబుతో దేవ
వ్రతునకు బాసట మై రప్ప డిరువాగునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందుఁ బరస్పర
శిరప్రహారంబున భుగ్గురథంబులును భగ్గురథ్యములు నై తెగి పడినరథికదంబు
బులు నేనుంగులు పీనుంగు లైన వానితోడం బడి పీనుంగు లైనహస్తపరులును
వారుంబులు నేలపా లైన గూలిపోవునాశ్వికులును బీరువోక బీరంబునం బారి
పోరి ధారణిపై న్రాలిన కాల్వరుచు వ్రెల్లినపెక్కియంబులును దొల్లినభూష
ణంబులును దుత్తుము రై నకైదువులును మొత్తంబు లై విడిగి పడినభ్రతచామ
రాదులును గలిగి సంగరాంగణంబు ఘోరాభిరామం బయ్యె నయ్యెడ నువ్యక్తం
బై రక్తప్రవాహంబు యమరాజ్యవివర్ధనం బై కరంబు డంబు మీతే నయ్యపరా
హ్ణంబున నెల్లయోధులు నోహరిసాహరిం బెనంగియుం బెండువడి ధృతరాష్ట్ర
దుర్యోధను లెంతపాపాత్ములో, యింతలేసివనుల కొడిగట్టి యిట్టి మహారాజులం
బంపించుచుండి రనినిన్నును నీకన్నవానిని దెగడి పాండవులం బొగడి రంభ నీకొడు
కంతయు వినియు భీష్మద్రోణకృపకల్యులం గాంచి కొంచ కిట్టితటి బెట్టిదంపుబోరు
గావించి కీర్తిం గాంచుఁ డని పుటికొల్పుటయును. 231

చ. వినుము సరేంద్ర! వారికిని వీరికి జూడముకారణంబునక
గనుఁగొన నై నకయ్య మది గాథతరం బయి ఘోరరూప మై

- పానత వివంగ నొల్ల విటు పూర్వమ సెప్పిరి నీకుఁ దత్ఫలం
బనభవ మయ్యెడిక ధరణియం దగు నెల్లరుఁ ద్రెల్లి నై రయో. 232
- చ. అకర్ణింపు మధునుండు త్రిగ ర్తసైన్యంబుల నట్లు కనుపుగొట్టుచున్నంత. 233
- సుశర్మాడు లభమ నెఱింగి పోకుట —
- చ. కనలి సుశర్మ కోర్కొకముఁ గైకొని డెబ్బది వాలుతూపులక
దనుజనితోధి నేసి భుజదర్శము పేర్పడఁ దొమ్మిది దమ్ములక
ఘనభుజుఁ డైనపార్థుపయి గాటముగాఁ బరఁగించినంతటక
గనుఁగవఁ నివ్వు లొల్లఁ గని కవ్వడి నొ వ్వడంగగ సవ్వచుక. 234
- తే. ఆసుశర్మనిబాణము లన్నియు నడుచున తునిగి పడఁ గావించి ఘనశరాధి
వానిజోదుల జమునింటివఁకఁ జూచు, నట్టివారిఁగ నొనరించె నతిశయించి. 235
- తరువోజ. బలఁగంబు లెల్ల నప్పార్థునిచేత, బలిమి కోఁక వారువంబుల విడి
కలభంబులను విడి గజముల విడి, ఘనరిధంబుల విడి కైదుపుల విడి
పలుదెఱంగులు గాఁగఁ బాఠో గాల్పలము, పది మూనలేక మూపదలకై పడియె
గలను గావింపఁ త్రిగ ర్దేశ్యరుండు, గడుకొని వారింపఁ గా నిల్వఁ దయ్యె. 236
- చ. బలఁగము లట్లు వాటినను బాహుబలంబు చలంబు మీఱు న
చ్చల మగుబీరముం గలిగి సంగరముం బొనరించుచుండె ని
శ్వలుఁ డయి తానుఁ దమ్ములు సుశర్మవిభుఁ డొకరొడ తక్కువా
రలు బ్రదుకానఁజేసి బవరంబునకుక వేలివ యి రిత్తిక. 237
- అ న జువాఁగఁ గాంచి వారిఁ గావఁగ నెంచి, నీసుతుండు భీష్మునిం బురస్క
రించుకొంచు బలము లంచదగ్గతిం గూడఁ, గూడ ముట్టి దాఁకఁ గ్రీడి నంతి. 238
- తే. పాండవబలంబు లప్పుడు గండుమిగిలి, తలకడచి పాపిని భీష్ములెస నిలిచి
కెలుచ నడరి హాహకారి కలితు లగుచు, సంగరోత్సాహమునఁజేసి పొంగి రపుడు.
- క. పాలజ్వలండు క్రోధో, ద్వేలపరాక్రిమ మెసంగ వీరవిహారం
బాలానఁ జేయుచుక శిరఃజాలంబులపాలు సేసె శాస్త్ర నిబలముక. 240
- క. పాండవులును గారవులును, భండనమునకుం గడంగి బహుశిశరాధిక
సంఘకొన్ని పోరి రవ్వుడు, నిండినప్రభ రవి మెలంగె నెఱ నడిమింటక. 241
- సీ. తమచములుకుల సాల్పక కృతవర్మ, నొప్పించి శరకోటి గుప్పి కప్పె
పునదుండు వ్రోగుని దొడరి డెబ్బదితూపు, లడరించి సూతుమై నైదు నినిచె
బ్రహ్మహుండు దగుబాహుకు భీముండు, నో నేసి పులివోల నునిగి యార్చె
బ్రహ్మచర్య మేయుచిత్రి సేనునితోమ్ము, మూడమ్ముల సుభద్రపుత్రుఁ డేసి

తే. మఱియు వార్వమ్ముల న్నాల్గు మార్గముల, సూతుఁ దొమ్మిదితూపులస్సుక్క నేసి
దెసలు పూరటిల్లఁగ నార్వ దిగి యతుండు, దుర్ముఖుని తేరిపై కెక్కి తొలిగి యనియె.

వ. అంతలో మఱియును.

243

ఉ. సన్నతవర్వబాణములఁ జాపగురుండును బూర్వవైరముగా
మున్నిడికొంచు సోమకుని ముట్టఁగ నేసి తదీయసారిగఁ
గ్రన్నన నొంచి మించుటయుఁ గాంచి స్మరించుచుఁ దల్పభావముగా
సన్నగ సన్నఁ జాతె వడి సంగరంగము పీడి తోడుతఁ.

244

తే. మఱియు భీముఁడు బొగ్గాకుమాపులను వధించిసూతునిఁ ద్రుంచి తే రైంచుటయు న
తుండు సంశయాత్మకం డయి తి త్తిజపడి, ధరకు లంఘించి లక్ష్మణునరద మెక్కె. 245

మ. కృతివర్మక బెగ్గొందఁ జేసి కడిమికి గృహానృజం డాపగా
సుతుని దానికి ప్రియత్నమట్లొనశకస్సూర్తిన్ విదాఁచినఁ
గృతిహస్తం డగునాతఁ డాడి ధను పుంగెం గేల నాడించుచుఁ
సతిపాత్రం బగుశక్తి నాత్మకిపముగా నూర్చొంచు నేసె న్వడిక.

246

తే. మృత్యుకల్ప మై మించుచు మీఁది కేగు, దెంచుతక్తిని గని లాఘవాచితుండయి
శినివరుడు మీఁది కుగింఁచె జెడఁ శక్తి, ధరణిపైఁ బడి వ మృత్యుఁ దక్షణమున.

సీ. పైకేయుఁ డనొట స్వర్గప్రభం బైన, తిసశక్తిఁ గొని వైచె దానమీఁదఁ
గాఢరాత్రి యనాగఁ గ్రాలుచు వచ్చెడు, నాత్మకిశక్తి నామానధనుడు
కని రెండు గాఢ జెడి కి త్తివాయమ్ములఁ, దొమ్మిదింట న్వాని చూల నేసె
సురము గాఢ శినిండ్రుఁ డట్టొలి లూఁగుచు, వీరక పోర దోర్వీర్య మెనఁగ

తే. నపుడు సరిసినాగాశ్వలై యునియోసు, పాటు సేయఁగఁ బొండుపుల్ బహుభటారి
తోడఁ గవిసిరి దేవప్రతునివయి స్మృతానమిక మపుడు సెల్లె నతులితమయి. 248

వ. అట్లు సాడవనైన్యంబు దేవప్రతుని చుట్టుముట్టినగ గని దుర్వోధనుండు దుశ్శాస
ను బిలిచి యిట్లనియె.

249

—• దుశ్శాసనపేంతు లగుకొనిదుశ్శాసనం భీష్మనకుం దోడుపడుట.—

ఉ. తమ్ముండ! చూచితయ్య మనతాతను బాండవవీరు లెల్లఁ గ్రా
ర్యమ్మునఁ జుట్టుముట్టి రట రక్షణముగా భాసరింపఁ జెల్లు నే
మమ్మున నాతఁ డున్న మనసేనుము నాతినిమీఁద నుండు వే
గమ్మున నీవు మూఁతలను గైకొని వానికఁ దోడు సూపుమా.

250

వ. అనిన దుశ్శాసనుండు మహాసేనాసమేతుం డయి తానుచు దురంగశత్రుసహస్ర
పరివృత్తుం డయి సౌబలుండును భీష్మనకుం బాసట పైరురపుడు విమలస్రావతోమర

భిండిపాలకరవాలాద్యాయుధధారులును నానావిధాయోధసకుశలులు నగుయోధా
గ్రేవకులతో నకులసహదేవులం గూడి ధర్మజుండు ధనంజయునకుం దోడుపడియె
నపుడు సుయోధనుండు వెండియును. 251

క. పదివేపుర రావుత్తులన్, గదనంబునఁ దోడుపాటు గఁ డని పనుపన్
బదిలపడి ఖరఖరాహాసి, గదురంగడుచులిపు చనిరి కడ లద్రువంగన్. 252

ఉ. తొక్కలు గల్గి పుల్లులకు తేమురయ్యును మింటి నంటి యొ
క్కొక్కతెతో ధరి త్రి పయి చూనుచు గాల్లి వెదుల్లి స్రేలుగ
ట్లక్కజ మైనశబ్ద మొలయన్ రిజ మేగి నభంగు మట్టఁ జె
పెక్కి తురంగమక్తు లపి యెచ్చితె నచ్చట నంచపి డనన్. 253

ఆ. పొర్లమాసి నొప్పునర్ణమాబును బోలె, బొగుచున్ననీపుపు నాశ్వి
కబల మాఁగ వేలకరణి యుధిష్ఠిరుఁ, పుష్ప మా ద్రి సుఖులు నంటి ననువ. 254

వ. ఇట్లు తలపడి పాండవాగ్రజుండు నకులసహదేవసహితౌడై గంపమిగిలి వసపా
లుండు పాదపంబులనండి పండ్ల గాల్చువిధంబున రావుత్తులతలలు కరవాలంబు
లం దెగ నఱకియుఁ గ్రసకు తామ్రం బొడిచియు నడిదంబుల నడచియు శరం
బులం ద్రుంచియు భిండివాలంబులగ బొడి గావించియు గదల మొట్టియు శూలం
బులం గ్రుచ్చి యెత్తియు నస్త్రోగోలుమసగినం ముగంబు లెల్ల నొచ్చునవియు
విచ్చునవియుఁ జచ్చునవియు పై విటతాళి బులగుమిన్న గొన్నిఁ లేటమొగంబు
వడి చెదరి మృగరాజులఁ గన్నమ్మగంబులఁవోలె వెఱచివెఱచి నంతఁ గాంతేయు
లెంతేనియు సంతింబున శిఖభేరిమ్మడంగారింబులును సింహనాదంబులును
గావించి రయ్యవంథం గాంచి దుష్కోధిచంపె గీరుగ డై శిల్పుం బిలచి యిట్లనియె.

మ. కవలం గూడి యుధిష్ఠిరుగ డీపు జివిన్ గొల్గోలు గొవించుచున్
జవనత్వంబులు సూపుచుండె గిగు మాపైన్యంబు పైన్యంబునన్
దవులం జిందఱవందడై పఱచెడిన్ కర్కం జెలర్పంగ నీ
పు వడిన్ వాని నెదుర్చు మంబునిధిఁగెపున్ వేంనోలన్ విభూ. 256

వ. అనిన నమ్మద్రమహివల్లభు డట్ల, యగుంగొత్తి మని మహాసేనాసమేతుం డై
చని వారలొదలపడియె చాతి. 257

క. పదితూపులు ధర్మజుండుం, బదునాలుగు మార్గణములు మాస్రీసుతులున్
నడమదము గాఁగ నేసిరి, కదనమునకు మద్రరాజు గడఁగినయంతన్. 258

ఉ. మద్రవిభుండు రాద్రమున మార్కొని మువ్వర మూడుమూడు ని
ర్నిద్రశరంబులం జదిపి రెక్కొని చక్కటి కేగి ధర్మజున్

మాద్రీకి మీఱునర్వ దగుమార్గము ల్నిగిడించి నొంచి యా

మాద్రీకొమారులం బిలుకుమాలెడునట్లుగఁ జేసె నాల్గిటన్.

259

వ. అంత బకాంతకుండు మృత్యువారితం బడినవారు బోలె శబ్దమున నున్నదమ్ములం గాంచి కాంచునంతన వారి కడ్డంబుననుటయు నద్దినాచుకొంటున మహాయుద్ధంబునద్ధంబయ్యె నాకర్ణింపుమప్పడప్పితామహండుమహాగ్రంథై.

—♦ భీష్ముడు మహాకృష్ణమునఁ బరాక్రమించుట ♦—

దిక్కుట భీమునిఁ దిక్కుట ధర్మజుఁ, దొమ్మిదింటికొ హరితమ్ముకుట్టి

మఱి తొమ్మిదింటి గామకతనూధపుని నేఁడిట సహదేవు మూఁడింట నకులుఁ

బ్రహ్మరించి వింగించిన బరికించి గాంగేయుఁ, గవలు పండ్రెంటు మూఁధపుఁడు మూఁడుఁ

గావని యెడింటఁ గాండవాగ్రజుఁడు పండ్రెంటు ద్రుపదసూత్రు డెబ్బదింట

తే. మాఱు నో నేసి రాలోన మాఱుగొనిర, యమ్మున గురుగు నై దేసి యమ్ముల శిని వరుని భీముని నొప్పింప వారు వాని మగని నేసి మూఁడేసి మార్గములు. 261

వ. అట్టియెడం బ్రావ్యోదీచ్య ప్రతీచ్ఛములు లైన శావీరశూర సేనాదులైన మహీ నాథు లెల్ల చాండవయోధు లై గండుమిలి నీతండ్రిం దాఁకుటయు నంత నానా దేశసమాగతు లగు నీయోధులును గొండపులకొ మార్గిని వివిధాయుధంబుల విప్రీల్లం ప్రవీరించి స్వప్రామాదు గావిఁ దిరంతి. 262

చ. అరదము వేది గా ధనపు లర్చుట గా మునలాసిముఖ్యముల్ పరఁగెఁ నింధనమ్ములు బాణచయంబు సుల్లింగపంక్తి గా గురుతరకోపతాపమునకు గుదురై సురనిమ్నగాసుతుం కరయఁగ నయ్యెఁ గారడవియందు వెలింగెడువహ్నువైఖరికొ. 263

వ. క్షల్ల వెలుంగుచు గాంగేయుం సువర్ణపుంఖంబులును గార్భవత్రచిత్రితంబు లును దీక్షాగ్రంబులు నగుకర్ణినాళకనారాచనిచయంబుల నిగిడించి వనపాలుండు తాళంబులం బడఁ గ్రోమునట్లు యోధులతలలు చొల్లనేయుచు రథంబులఁ ప్రస్తేజేయుచు, ధ్వజంబులఁ హల్చుచు ధనువుల రాల్చుచు నేనుంగులఁ బీనుంగులఁ గాఁ జేయుచు వారువంబులఁ బారువంబులు గాఁ గోయుచుఁ గాల్పురం ముచుచు నెక్కువాక లడరించుచు వీరవిహారం బొనర్చుచు వివృతాస్థం బైనమృత్యువువలె నన్న వానికట్టెదుర నెట్టియోధుండును నిలువ నోవక చచ్చియు నొచ్చియు విచ్చియు నొక శ్లోకశ్లో గానక తండ్రి కొడు కన్నదమ్ముఁ డని చూడక హతశేషులు వికృతవేషంబులు గ్రాల మెక్కుటలు జాటువాఱు గోపాలుండు లేనిగోవులవిధంబునం బాఱు జొచ్చి రాచిచ్చుపిడుగుకడిందివేడి కన్నడు కాక

కయోచేది సైన్యంబులంగులపుత్రులగుమహారథులు పదునాలుగువేపురు పరలోకం
బలుకరించి రిట్లు భజ్యమానంబై యుటచి పఱచుచున్నబలుంబులం గనుపట్టి నిజ
రథంబు నిలువం బెట్టి గోపాలకృష్ణుండు జష్ణుం గాంచి యిట్లనియె. 264

ఉ. కోరినకయ్య మిప్పటికిఁ గూడె విమోహితమానసుండ నై
యూరక చూచుచుంటి విటుఁ లొప్పనె నిక్రమసింహా! నేఁ డిటన్
వీరము సూప వేమిటికి వేదురుమాదిరి నుంటి క్షత్రియా
హారము వెచ్చఁజెట్టితివి చాలుఁ బురే నిను నవ్వకే జనుల్. 265

చ. వినుము విరాటునిట మును వీర్య మవార్యము గాఁగ నీవు నే
నును మఱి నంజయుండు విన నూల్కొని భండన మైన భీష్మునికే
మునుమును ద్రోణముఖ్యులను ముట్టి వధించెద నంటి వానుడుల్
ఘనభుజ! నేఁడు సత్యములు గా నొనరింపక యుంట యొప్పునే. 266

వ. అనిన భీమత్సుం డకాముండు సభోముఖుండును దిర్యద్వృత్తియు నై కృష్ణున
కిట్లనియె. 267

చ. తునుమఁగ రానివారలను దున్ని తుది స్మరకంబు నొందఁగా
నొనరెడురాజ్యముం గొనుటయో వనవాసమునందు దుఃఖముల్
గొనుటయొ మే లటంచు మది గొడ్డగ మై నను వేపుచుండె నో
వనరుహనాభ! యేమి యని వాకొనువాడను నీదుసన్నిధిన్. 268

క. నీచిత్తమునకు వేటుగఁ, దోచెదనే నీదునుడియె దొనఁగు లడంపక
జూచెద వేదం బని నీ,తోచినగతి నడపు తేరు తునిమెన నరులన్. 269

వ. అనిన జనార్దనుండు నదీనందనాభిముఖంబుగా స్వందనంబు నడపించుటయుం గాంచి
క్రేభ్యువాతీన యుధిష్ఠిరబలుంబునం గవియుదెంచుటయుం గాంచి సింహనా
దంబు గావించి మరున్నదీనాదనుండు మరుత్పతినందనుని తేరిపై బాణాసారంబు
పరఁగించె నప్పడు. 270

మ. కనుచుండన్ రథిరథ్యసూతరథముల్ గానంగ రాకుండఁగ
ప్పినబాణంబుల నెల్లఁ దప్పకొనుచున్ బీతాంబరుం డంబర
మ్ముననే వీతుల రీతులన్ మెలపు నాఁ బొల్పొంద సారథ్యమున్
బొనరించె జను లెంచ సంభ్రమ మెదం బోఁ దోలి ధైర్యంబునన్. 271

న. అంతఁ గాంతేయావరణండును. 272

క. గాంధీవధ్యని మేఘగర్జనముతోఁ కైకో సగోత్రత్వముక
జంభాత్తంబుల నాపగేయునిమహాచాపంబు ఖండించి కో

దండం బింకొకఁ డాతఁ డందుకొనులో దాని న్వడికఁ రెండు గా
ఖండించె గరలాఘవంబున జనుల్ గైహరము లేయఁగఁ.

273

శా. అంతఁ శాంతనవుండు మేలు కృతహస్తా! మేలు నీలాఘవం
బింతితం చనఁ బోల దంచుఁ బెనుచి ల్లికొండు గైకొంచు దు
హంతాజహ్వగసంతతుల్ నరునిమీఁద వైచె నం దేది యే
క్కింతే దాఁకక యుండు దోలె హరులకొ గృష్ణుండు రోచిష్టుడై.

274

తే. తినిదునమ్ములు వ మ్మయి ధరణిఁ బనుచు, కలిగి యురువొ నొసేసె నాపగేయుఁ
డంపరంజేసి నా రప్ప డలరి రాజి, కొమ్మలం శిష్యుకొన్న వృషమ్ము లట్లు.

275

మ. వసుదేవాత్మజఁ డాజి నర్జునుమ్మదుత్వంబున్ ఖరాశండు నా
నసమాన ప్రభ గల్గి పాండవుల సైన్యం బెల్ల మాయించుచున్
బసమీఱి న్నెలుగొందుభీష్ముని ప్రతాపంబుం బ్రభావంబునఁ
బ్రసమీక్షించి కృధారనం బాలుక నే త్రి ద్వంద్వమున్ విష్ణుచున్.

276

— శ్రీకృష్ణుండు రథంబు డిగ్గి భీష్మునిపై కులుకుట —

మ. తనచేతం గలపగ్గము ల్విడిచి క్రోధజ్వాల లేపారఁ గా
మునికోలం గొని భూమిపై కుఱికి నమ్మోహంబు వుట్టంగ బి
ట్టినరక సింహరవం బొనర్చుచును దా నుర్వికొ బదద్వంద్వము
ట్టనఁ గొంపింగఁ జేయుచు బఱచె వెట్టకొ య్మునికొ ముట్టఁగఁ.

277

తే. వీరకాశేయసంవీతుఁడై తలిర్చు, శ్యామసుందరదేహుఁ డా జానుబాహుఁ
డాతఁ డార్చుచు భీష్ముడై నరుగునపుడు, మెఱసె మెఱుములుర్లులు గలమేఘమట్లు.

తే. అల్లు పఱు తెంచుశ్రీకృష్ణు నరసి నీదు, నొగు లెల్లరు చిత్తంబు లొలయునట్టి
రగుచుఁ జచ్చెఁ జచ్చెం భీష్మఁ ననుచుఁ బలుకఁ, జొచ్చి రాత్తస్వరంబునఁ బిచ్చలించి.

క. సింగము మాతంగముడై, లంగం గొనునట్లు డైబడ న్వచ్చెడు కృ
ష్ణం గాంచి సంభ్రమింపక, పొంగారిం బలికె భరత పుత్రుఁడు భక్తిక.

280

శా. నీచేఁ జచ్చిన నూర్ధ్వలోకముల నెంతే శ్రేయ మాఁ గావునఁ
నాచక్కిం గరుణించి దానుఁ డనుచున్ దాత్పర్యముం జేయుచున్
జూచాయక సమరాంగణంబున నెనుక స్రుక్కింపుమో దేవదే.

వా! చేమోడ్చు ఘటించి మ్రొక్కెడను జోహారు ల్యమర్పించుచున్

281

వ. అంతఁ గాంతేమావరజుం డత్యంతసంగ్రాభంబున రథంబు డిగ్గున డిగ్గునుటికి శర
వేగంబునం బఱచి పట్టుకొని యెట్టకేలకుం బదియవయసుగనునఁ నిలువంబెట్టి

—♦ భర్తరాజ భీష్మని వికృతులగుట వెలచి శ్రీకృష్ణునితో విన్నవించుట.

ఉ. దేవనదీనుతేం డివు డుదీర్ణపరాక్రముఁడై మదీయులకొ

జవనబంబులకొ గజము చేడ్వడఁ జేసెడిరీతిఁ జెనెడికొ

దేవ ! వచింప నేమిటికి దివ్యశరార్పుల నాకీనైచెఁ బెం

దావమువోలె నాబలవితాన మదంతయు నీవు చూడఁగకో.

292

మ. శితమన్యుం గెలువంగ వచ్చు జమునిగా నక్కడఁ గా వచ్చు న

ప్రతిపాశింబుఁ దమల్పు నెచ్చు ధనదుకొ బంధింఁ గా వచ్చు ను

న్నతికోపస్ఫురింజుటొ మితప్రగాఢస్మితావాస్యఁడై

ధృతిచాన్పుఁ జగునాఁ కేయనెరుకొ దీపింఁ గా వచ్చునే.

293

ఉ. ఎం డరియంగి లిక విత్తేంద్రమ మొకఁడె ఘోరాని నొనికై

మండమనగ్గిపై మిహి మోదిర మ్రక్తఁ గాంగ భీష్ముడై

భండన మాచరిండుటకు వచ్చితి నొచ్చిర తమ్ము లెల్ల నా

దండును పల్లెఁ బాలు చికి ధారణ గాడ్చునట్లు లన్నియుకొ.

294

చ. వెడతిలఁ బల్ల బుద్ధి యిటు పెల్లిఁజెరిచితి న్నెఱవో నా

యెడఁ గల ప్రముఖికో దమ హింసకి కొంచుక నాగుకెమ్ములు

బడెతియు సర్వనాభ్యుముఁడ నెఱవను నాని కానబాలుల

గమఁ గృత్యించియుకొ సుఖము గొనక వోయిర నేల ననియుకొ.

295

తే. గ్రుదుక నెవ్వెరుగ నెంచి వలసి నచ్చె, నెవ్వెరుగ నేన నాయెల్లప్రజలు

వనలకుం బోయి తప మూడి ప్రాప్తినై, నాకెల్లఁ బుట్టి నెంచితి నలిననాభ.

క. వాచెన నీకు ననుగ్రహ, మే దన మగునె ధర్మ మెడలకె యుడన

గాఁ దలఁచి నీతిగఁ పెట్టెము, నీవాం ద్రుల మము నొచ్చెడి మనఘా.

297

ప. అవి సకరుణాబుగఁ బలికెన విని నెవ్వోదరు ధాన్యార్పులు వానికీట్లనియె.

298

చ. పెగవకుమయ్య ధర్మజః ధనత్రిపాన్ములు నెల్లవొక భుజా

స్థోతిఁ ద్రాక్రిమబునన నుర్వికగ బుల గెల్వఁ జాలువా

రగనెడఁగఁడో బో దెవుడు నాహంబోహలమ త్తిచ్చిల్లె ల

వగు నెవ కెంత లెంతలు నమగుల గై ను నెమిం ప్పె డమ్ముకొ.

299

తే. చెప్పుకొ నీవు నే నేమి చేయకుంటి, రావచ్చునను ! చెప్పి మిమ్మాజి సవ్య

నాచి కొ దని యున్న నే కాచి భీష్మ, చేసి విజయఃకు నొచ్చె నింతలోన.

300

చ. మగఁటిమి కెంచినకొ దరుప మన్నన నేయుము నేను భీష్ముని

దగిలి జయింతు నితటన ధారుణి నీపగతుండు నాకును

- బగ్గతుండు సహితం డయినవాఁ డగు నాకు హితుండు గావునఁ
దెగువకుఁ బూని నే నిపుడ తీరిచిపుచ్చెద నెల్లకర్ణముఁ. 301
- ఉ. నీకు ననుభవగుండమ్ముఁ డయి నెమ్మి నెసంగెనుపాఠుఁ డారయఁ
నాకు పలుకుడు శిష్యుండు ససంగినచుట్టము గాన వానికిం
గైకొను ముందు నాయొడలికడలు గోసి యెసంగ నెఱు నే
నాకు నతుండు ప్రాణ మునునఁ విశువం శుభోయు నెప్పుడుఁ. 302
- తే. ఏనుఁ భీష్మునిఁ జంపుట యింతలోని, దైనిఁ బార్థుఁ డుపప్లావ్యమందు నాడు
జనులు వినఁ జేసె భీష్మునిఁ బంపఁ బ్రతిన, దాని నిలువంగఁ బెట్టుట తగున కాదె.
- క. మానమయ విట్టియది యై, భాసిలు చరిత్ర కియకొనుచుఁ బలికిన యేనిఁ
నాసాహసంబు శౌర్యం, భీసమరమునందఁ జూప చెంచెడి నికక. 304
- ప. అయిన నిప్పు డింతి గోమితి కాకిర్ణపుమ. 305
- చ. ఘనభుజుఁ డైనపాలునఁ బై కైదువుఁ గైకొనె నేని కయ్యము
దనితరసాధ్యు లైనఁ క్రిదశారులు పైగులఁ గూడి వచ్చినఁ
గనుఁగొనచుండుసంతటన గట్టమొనగ గలఁగించి కెల్గు నాఁ
విను ముదిమిఁ బలగ గాన భీష్ముని కెల్గుఁ పెఱమాఁడొ.
- 306
- ప. అనిన యుధిశ్శిగుఁబ నెఱియుక. 307
- చ. అగు నగు నీవు చెప్పినఁ బరితీయు వింతిఁ గలఁ -య నేకు పే
వగవును లేదు గాని విను నారజుఁడోచన ! నీయన ప్రమా
బగునది యైస నే సురల కై, కౌకి దుకి సులలక నా
మగఁటిమిఁ జూపు భీష్ముఁ డని మాటకు నీని నచింప నుండునే.
- 308
- తే. అయిన నొకమాట పెప్పెద నెంబుకాత్తి, పోరు గొన మీకు చే హితభాగ్యనంబు
సేయుదు న టన్న నీమాట చేటు గాఁగ, నిన్ను బొంకునఁ గడివేయ నే దలంప.
- తే. వినుము సమయంబు భీష్ముండు మున వచి నె
బోరుదు సుయోధిసార్థి మేఁ బోరి నీకు
విజయ మొనఁగూడ నొధింతు వెడలు మచ్చ మి
నిపుడు తఱి వచ్చెఁ దనబోధి సుట్టి దగు.
- 310
- చ. అరయఁగఁ బోలు చేకు మఁ మందిట మాతనిపాలి కెగి యా
క్కుకుటదీప ! మాకు మును గూర్చెద నన్నహితంబు గూర్పు మా
దరమున నంచు వేడుద మతుండు కృపామతి నానతిచ్చు ని
దరమర లే దొకింతయు జనార్దనునాభయు నెట్టిపాటిదో.
- 311

వ. అని మఱియును.

312

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నందఱ ముందఱ వచ్చునట్లు గా

నక్కటికంటునగ బెనిచినట్టిపితామహు నుక్కడంప లో

నిక్కరణిం దలంచెదము హినుల మే మని చెప్ప వచ్చు గా

కెక్కడిక్షుత్రధర్మ మది యెంచగ నెంతటి క్రూరకర్మమో.

313

వ. అనిన గదాగ్రజండు కాంతేయగ్రజున కిట్లయె.

314

చ. కురువర ! నీవచించినది కొంచెము గాదు రుచించె నాకు ను

క్కురుకుల శేఖరుం డొరులకుం గదలించుంగ గానివాడు ను

గరమున వాని మామొనగఁ గల్గిరవాడు భృగువృద్ధహుండు గా

డరయంగ నిల్చ వానిశర ఇంది గిమించుట శ్రేయ మన్నిటన్.

315

తే. తనవహ్నిపాయమును నీకు దాన పెన్నె, జెన్నెట్టులు చేసిన వ్యసరుల

నోర్చి విజయంబు నొందెన మోమనార్క, మన కిప్పుడు భీష్మపాలికి జనుట లగ్గ.

— ధృరాజు రహస్యప్రకాశున పీఠ్యునియొద్దకుఁ బోయి జెప్పించుట —

వ. అనినం బాండవు లవ్వుండరీకాక్షుం బురస్కరించుకొని పిమ్మి శిస్త్రాస్త్రకవచు లై

వివిక్తంబుగఁ గౌరవస్కంధావారింబున కరిగి దేవప్రసాదబిరంబు సరియం జొచ్చి

పొచ్చినభక్తి వాసిపాదారవింబుల కిభివందనం బెంచరించి శరణంబు వేడు

టయు నతిండు వారిం గాంచి.

317

ఉ. స్వాగతిమయ్య ! మీకు యదువల్లభ ! పాండుకుమారులార ! మీ

రీగతి రాకకుం గత మదేమి వచింపుడు మీయభీష్టమున్

వీగక తర్కగా నిశంస వేడుక నేయుచునుం నావుడన్

బాగరి యున్న మోమనను బల్కె బృథాతనమీగ్రజుం డొగిన్.

318

సీ. మాకు జయంబు సామ్రాజ్యంబు సమకూరు, తెఱక గెట్టులో కాని తెలియఁ బడదు

పైస్యతీయము కానిచందంబున జేసి, నీవహ్నిపాయంబు నీవ చెపును

కలన ని ప్నేదిరించి గెలువంగ నోడిదు, శ్రేష్ఠిదేవతాసమితి యైన

గుడుసువాసినీదుకోదండమున నమ్ము, పొగుగుట వినుచుట లోచ దెవుడు

తే. రథముపై నెక్క మాటబరవి యనుగి, వెలుంగురు రథాశ్వనరనాశములను గుప్పఁ

గుల్చు ని న్నెదిరించిపోర్కొనెడువాడ, లేడుముల్లోకములయందుఁజూడఁ జూడ.

క. నీశరవర్షంబునకున్, నాశిస మై పోయె నాదునానాసేనన్

ధీశాలి పీపు మాకుం, గ్రాశస్త్రము గలుగుదారిఁ బలుకం గదవే.

320

వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె.

321

౩. నేను బ్రదికి యుండ నీకు జయము లేదు, నను జయించినంత నొనరెడు నది

కాన విజయకొంక్షు లైనచో నను మున్న, చంపఁ దలపు డవలఁ జచ్చు నెల్ల. 322

౪. అనిన ధర్మజుండు వెడియును.

323

మత్త. దండహస్తుడువోలె నీ వని దర్ప మేర్పడ నున్న నా
ఖండలాదులు నైన మూగ్ధులఁ గా సమర్థులు గారు నా
బెండువోయిననాబలగముఁ జేర్కొనం బని యుండునే
నిండుప్రేముడి నీవ చెప్పము నిక జయించునునాయముక.

324

సీ. అనిన దేవస్తతుం డను నీవు చెప్పినయంతవట్టును నిజం బనఁగ వచ్చు
నాచేత విల్లున్న నను జయింపఁగ రాదు, శత్రుదూలకు నైన సంగరమున
శత్రుగ్రహణ మేను జాలించినప్పుడు, కృతహస్తులకు గెల్వ జతనుపడును
విస్త్రస్తశస్త్రుని విగతవర్మధ్వజుం, బలితునిక భీతునిఁ బాటుబోతు

తే. నేను నీవాడ ననువాని నేకపుష్పి, సస్త్రశస్త్రుని వికలుని నభివషేరు
నూనువానిని స్త్రీపూర్వుఁ డైనవాని, స్త్రీ నమంగల్పకేతు నే జవ్వఁ దాఁక. 325

క. ఇది నాచేసిననమయము, విదితము స్త్రీపూర్వుఁ డగుచు వెలసినవాఁడై
పొదలుకొని యునుకొని, కదనముఁ గావించ నేను గైదువు విడుతుక.

326

౪. స్త్రీపూర్వుడు నమంగల్పధ్వజుండు సగుళిఖండిని నే నేయు టుడిగినను వాఁడు
నన్నేసి నొంపఁ జాలుడు గావున.

327

ఉ. అంతరముక గ్రహించి నరుఁ డాతని మున్నియొకొంచు నచ్చి ను
ద్ధాంతదురంతబాణసముదాయమునం బడ నేయ నొప్పు నొక
వంతగ వాసుదేవుడును వీఁడును గా కొకరుండు లోకము
దెంతటివాడు నేనిఁ దగఁ జేర్చెఱఁ జూపఁగ నాచుచెంగిటక.

328

౪. ఇట్లయిన నీకు విజయంబు నేకూరు నట్లు నేయు మవల నంతయు సుకరం బగు
నని పరలోకదీక్షితుండు పలికి వాఁ కనజ్ఞ నొసంగుటయు వారును వానిచరణ
కమలంబుల కభివందనం బొచటించి నాసుదేవసహితు లై నిజనివాసంబులకుం బని
రప్ప డెల్లరును విన నర్జునుండు లజ్జావిహీనులు బుల్లంబున మల్లడిగొన మధు
సూదనున కొట్లనియె.

329

తే. గురుఁడుఁ గురువృద్ధుఁడును నిధగుణుండు బ్రోజు
డగుపితామహుఁ బడఁ గ్రోయ నగుదు నెట్లు
ధూళిఁ బ్రుగుడువడ నాడుబొలు నన్ను
నెత్తికొని ధూళి బ్రుంగె నాఁ డెలమి నతఁడు

330

- ఉ. అంకముఁ జేరి నేను శిశుఁడై చనునయ్యెడ నయ్యయంచు నేఁ
గొంకక పిచ్చినంతఁ గనుఁగొల్కుల నశ్రులు జాలువాఱ నా
వంకకుఁ ద్రిప్పి మోము నినువా! విను మయ్యకు నయ్య నీకుఁ గా
నిం కిటు లాడ కగుచు నను నేలినతాతను జంప నేతునే. 381
- క. నను నాబలఁగంబులఁ జంపినఁ జంపుం గాక నాకుఁ వీఁడం జూపక
మన సొప్ప దేమి చెప్పుదు, వనశోధర! యుచితార్థము వచియింపఁ గడే. 382
- ఉ. నావుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియెఁ నెవ్వఁడు జన్మ పొసంగినట్లు నే
నేవగ నైన భీష్మ వధియించెద నంచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసి నేఁ
డీమనుష్యుఁ వచించెద విన్న! యిది శ్రుత్యధర్మమౌట నీ
భావము చక్కఁ జేసికొని భండనముగ దరిఁ జేరిఁ జూడుమా. 383
- తే. దేవనిర్మత మిది దీని దీర్చి పుచ్చి, కాని విజయంబు నొంగంగఁ గాదు నీకు
నీవు గాకెవ్వరును మిఁటి కెత్తువచ్చుభీష్మ నేయగ నోప రే వేల్పు లైన. 384
- ఉ. నానుడు లాలకింపు మొకనాఁడు దివస్వత్తితో వచించె మే
భూధి యెనగిష్టతో బుధ్ధివగా! గుణవృద్ధుఁడైనవృ
ద్ధున నాతెతాఁడు యగునట్టిఁడ నై చనుచుచె నేని లోఁ
బూస కొకంత నశియము పోలు నధింపఁగ నుచు వింటివే. 385
- తే. ఎదురుకొనునట్టివాడై నేమగుటయును, నాత్మరక్షణమును జయం బరసి తెలిసి
కొనుటయును శ్రుధర్మమునొనఁబెట్టి, వగవుడీ భీష్మనేయంగఁదగులు మనఘ.
తరువోడ. అనిన నర్జునుఁ డిట్లు లనియె శిశు యాపకాతనయవధార్థ మవని
జనియించె నందు రాజనవల్లభాత్మజన్మండు భీష్ముడై జనిన నాతండు
గన నొల్లఁ డతని సక్కలముం దరిండు ఘనకాండములఁజేసి గం డడఁగించు
విను మే శిఖండి వెనుకొని లాఁగివీల నాఁగె విశిఖవర్షమున. 387
- వ. అనినఁ గృష్ణుఁడను నక్కటివారు నట్ల యగుం గాత మప్పటి కెట్లు కాఁగల
నట్లు కాకుండ దశనిశ్చయంబున నియ్యకొని నిజనికేతనంబులకుం జని రనిన
ధృతరాష్ట్రుండు సజయుదిక్కు మొగం బై వాండవు లాశిఖండిం బురస్కరించు
కొని భీష్మనితో భండనం జెట్లు గావించి రనిన నతం డిట్లనియె నట్లు సూర్యో
దయసమయంబునం బాండవులు శిఖభేరిమృదంగానకంబులు మొఱయుచుండ
శిఖండిం బురస్కరించుకొని సగరరంగంబునకుం జనుడెంచి సర్వశత్రునిబర్హణం
బుగా నొక్కమోహరం బమరించుకొని రం దగ్ర భాగంబున భీమసేనార్జునులు
చక్రరక్షకు లై యురుగడం బరివేట్టించి యుండ శిఖండియు వానిఁజూడక

ద్రావిడదేయసౌభద్రచేతానసాత్యకులును వారివెనుక గాంచాలసేనాసంచయ
సమావృతముడై ధృష్టద్యుమ్నుడును నెవ్వని సేకులనహదేవసహతుం డై యుధి
ష్ఠిరుండును వానివశ్యాద్భాగంబును సర్వస్వసంవృతంబును విగువిరాటుండును వాని
వెన్నంటి బలంగంబులతో స్రుండుడును వానిపటునభాగంబున గైకేయపంచ
కంబును ధృష్టకేతుండును విలిచి నీసైన్యంబున నెత్తి వచ్చి రంతి నీచమూస
మూహంబునం గలమోహరంబునగ్రభాగంబున భవత్పుత్రపరివృతం డై దేవ
ప్రతీండు పవ్వల సప్తస్రం విగుభాగద్వాజానన, విమ్మట గజానీకంబుతో
భగదత్తుండును వానిననక గ్రహస్థితిస్సేతులు వాని సుసరించి కాంభోజ
మాగధసౌబల్యపాద్యలనుగర్మాదులును కలిచి కల్లు మొగ్గరంబులు నీరియున్న
యప్పుడు భయపైస్యంబులకును గురురాష్ట్రవివస్థనం గుమహాయుద్ధం బయ్యె
నయ్యెడ.

338

మ. విజయుండుక సహదేవుడొడ నకులుండు భముండును గొండవా

గ్రజాంబుక సాత్యకియుక ఖండి నెకట ప్రాచీను నానావిధ

ధ్వజశీచక్ర మవక్రపిక్రమమునకై ప్రాచీన నామ్మునక

నిజబాహుబల మొప్పు నీబలములను నెల్లచి స్థిరపడెన.

339

ఆ. నెత్తురేట మునిగి నివారు సరిలోకమునకై వాఁయుతినయచేతి

గదదు తమకు దారి గనక కయసుర గంగ, గన్ను దెఱచునంతికాలమునన.

క. పాండవబలములచే నిటు, పి షక్యత మగును నీమహిమలంబుల

బెండువడి వెఱచి పఱచెనె, దశమగిరి కొకంబు ప్రాపు దవులనికతనన.

341

తే. అనినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నట్లు పఱచు, బలములంగంచి మారండ్రి బాహుబలము

సూప కెల్లుండఁ జెప్పు మిచ్చ సూరిగుతుండు, విను మనుమఁజెప్ప భష్టుని విక్రమంబు.

—● భీష్మనిదకమంవసయ్యుత్పరకారము —●

చ. అటు లొకయింతమాత్ర బల ముతియు విలగి వీగి పాఱఁ జొ

చ్చుటఁ గని శింతనూద్యవుడు సామకముఖుల నెల్ల నలకమై

బటువిశిఖంబులం బఱపి బమ్మరంగ బొసఁచి పోయెర

దటుకునఁ గూల్చె గోల్లనగి పైక్కులఁ గూల్చెపవప్రయో యనక.

343

ఆ. కాలుబలము గూలఁ గత్తిలానలు రాలె, హస్తగిములు ప్రి సరదములును

దుత్తుమురుగ నయ్యె సత్తఱి సంవర్త, సమయ మట్లు దోఁచె జనుల కెల్ల.

344

తే. మండలికృతచాపుఁ డై గండుమిలి, పండవలంబులు గూల్చుదండిమగని

వానిఁ గని నీదువుత్రులు వగవు విడిచి, మెచ్చి పూజించి రెంతయు మేలటనుచు.

క. విమనస్కు లగుచు బాండవు, లమితవ్యధ విప్రచిత్తి సమరులు నోతక

దమ రెల్ల జూచుచుండిరి, సమరము సేయంగ నోడి శాంతనవు నటా.

346

చ. పదియవనాటిరే పటులు భారతవీరుడు వీరవిక్రమం

బది జగ మెన్న జేయుచు దవాగ్ని వసంబుల నేర్చుచాడ్పునక

గదిరి శిఖండిసైనికుల నాశనముం బొనరింప గ్రుద్దుఁ డై

ప్రదరము లేసె మూఁ డితని బాహుయుగాంతరమం దతం డటక.

347

వ. ఇట్లు శిఖండిచండకాండ త్రయవిధం డై కురువృద్ధుండు వానికీ మాత్రయ నొల్లక
సవ్యధు నిట్లనియె.

348

ఉ. ఓసిశిఖండినీ! నలువ యుగ్మలిఁ గా సృజయించె నిన్ను నీ

చేసినదానఁ బుస్త్యమునఁ జెన్నలరారినఁ బూరుషుండ వై

భాసిలఁ బోవు నీ విపుడు ప్రజ్ఞకుఁ బోలెఁ బృథక్కోటి న

న్నేసిన నేయ కున్న నిను నేయఁ దలంప నిజంబు సెప్పితక.

349

వ. అనినం గ్రోధమూర్ఛితం డై శిఖండి సెలవుల న్నాకుచుఁ బితామహుదిక్కు
మొగం బై యిట్లనియె.

350

చ. ఎఱుగుచు నీప్రభావము మహిం గలక్షుత్రియకోటి నెల్ల నే

డైఱఁ దునుమాడినట్టిడవు దివ్యయశుండవు భామదగ్గున్యని

బిటుసుతసంబునం గెలిచి పేర్చిక 'నక్కినవాడ విట్టి

న్నెటిగి యెటింగి మాఱుకొన నే నదె వచ్చితఁ జేర్పెవచ్చునక.

351

ట. పాండవులకు నాకుఁ బరమప్రియంబుగా, నిన్ను మన్నిగొందు నేడు నిజము

పలుకుచుంటి నాదుపలుకులు విని నీకుఁ, నాల్గిట్లు నేయు మేల మనల.

352

క. ఏసిన నేయక యున్నక, నే సాయకకోటు లేసి నను మడియింతుక

నాసరనఁ బడితి వీ విడక, బాసి చనఁ జూడ లేవు ప్రాణంబులతోక.

353

చ. అని సతపర్వసాయకము లై దొకమాటు నిగిడ్చి భీష్ముని

గొనకొని యేసి రోసమునఁ గొంతపరాక్రమ మొప్పుఁ జూపునా

తనిఁ గని సవ్యసాచి యుచితం బగువేళ యి దంచు నెంచి యి

ట్లనియె నదీసుతుం బొదివి యాహువముం బొనరింపు మి త్తీక.

354

తే. నిన్నుఁ దలపడువారల నేను దవలి, తెరలఁజేయుచు నీ కింక సరులభయము

వలదు భీష్మునిపైఁ బడు మలరి వాని, జంప కరుదెతువే నిన్ను జగము నవ్వు.

తే. మాకు సవ్యసాచి రాకయుండెనుట్లు, దుర మొనర్చి భీష్ముతో నెదిర్చి

విజయ మందు మేను వెనుక రక్షకుడ నై, నీకుఁ దోడుపడుదు లోకమాన్య. 356

3. అని తన పేరును గాఁ బలుకుచున్నంత కాలవరకు ననేకతనమా సమయము
 దుగ్గవలసివచ్చినది. పొందవపొందచాలబలంబులపైఁ బడి.

శ్రీ. కోటమంచిగంగున్నతటి గోల్పులె గాంచినతేస్తువోలె నై
యూరముమీసె పొడవబలవాళి పాటగెం జొచ్చె నంతలో
నేనుచేసినట్టి పదవిక్రయ మేర్పడ గాండిపాబునకొ
నేనుచేసినట్టి పదవిక్రయ మేర్పడ గాండిపాబునకొ

తే. భీష్మ! నీవు ముగ్ధునిది సేవనానందము చేసి, పురుషులందుల నేలకుం గోలకు నొగి
 యెవ్వరినైనను గానిది సైనికుల కెరలి చుడి, సేవనమునుగన్న శత్రువుల పెడదీ వెడలి.
 వ. అట్టిదేవుని శుర్యభీషమును భయపడితే పితామహునిపాలికిం బఱచి యిట్లనియె.
 ము. పాదపద్మ. మహాధ్య మై తనరె శ్వేతాశ్వముడు నైశ్వాసర
 పుత్ర సేవనం పెట్టుమకీ మనచమూలండాబుల గాననాం
 పుత్రుల పదముల బోలె గానిచెడి దాతా! కంటివే వానికి

మనుదాతాత్మ్యద్వైపునకు పరివర్తముఁ జేయును. - మాయించె నామూలకల్ప. 861

[illegible]

మ. తొలుతం బాస యొచ్చి కలనక దోస్తార మేపాత నేం
జలముం బూని దిబబునక శాసనాస్త్రాత్రియాధీశులం
జాతం గూర్చి నేడు నవిధము కొ శి భించెదం జూసం మిం
శ్శ లవదీతులు రెండు మనముతో కాకుండినం జమటా.

ఉ. నీ వొకయింతపిండమును పెట్టక బెట్టినదాన నొబ్బణా
 బోవనుభాగళ! యిపు డజ్జగిల్ల గానరించుకొందు నెం
 చాననుమూర్తి చాడవటగానక్షత్ర బడి యుత్తరాయన
 ప్రాశస్త్యం డె నభాస్కరునిభాతి శెలింగె గృహత్త్రస్సుష్టుల్క.

864

నీ. అగ్రమునుకొలె నగుటకు దగువాని, యే పడంపంగ యోధు లొప్పరైరి
సాంచాలబుముల్చైఁ బడి శస్త్రాస్త్రములఁ జెక్కు స్రాణముల వేలికిఁ దీసి
జమరంగనేలఁ జదియ నేయునుఁ బదివేల రాహుత్తులఁ నేలఁ గూర్చి
శతసహస్రదాతివదినిఁ బరిమాచ్చి, నట్టిపై పొగ లేని యగ్ని కరణి

తే. మండునాతని కి నైత్తి పాండవబలముందు నెవ్వడుఁ జూడలే డయ్యె నవ్వ
జల్లబలములు తెంపున నేచి చుట్టుముట్టి పోరిరి భీష్ముని బిట్టు తాడి 365

—♦ అరునుండు శిఖండికిఁ జొరెత్సానామ గలిగెనుట ♦—

ఆ. అరునుండు మఱియు నరసి శిఖండి నో, రాజపుత్ర! వెఱకు మే జలపడి
శాతశిరము లేసి భూతలంబున భీష్ముఁ బండఁబెట్ట నుంటి గాండివమున. 366

ప. అని యుత్తజంబు గలిగించిన శిఖండి నిజకోదండపాండిత్యంబు నివ్వటిల్ల మందా
కనీనందను మాఱుకొనియె నంత ధృష్టన్యముండును సౌభద్రుండును విరాటద్రుప
దులును గుంతిభాజుండును భీమసేనసాత్యకులును నకులసహదేవులును జేకితాన
ఘటోత్కచులును ధిర్మజుండును లోనగువా రాతనిం గూడ ముట్టిన నీవారును
భీష్మరక్షణతాత్పర్యంబునఁ బోయి వారలం దలనడి రందుఁ జిత్రసేనుడు చేకితా
నుం దాఁకెఁ గృతవర్మ ధృష్టన్యముం దలపడియె భూకృష్ణనుండు భీమసేను నది
రించె వివర్ణుండు నకులుం బొదివె శారద్యతుండు సహదేవు మార్కొనియె
దుర్ముఖుండు హైహింబు నాఁగె నుయోధనుండు సాత్యకి వారిం చె నుదక్షిణుండు
సౌభద్రుఁ బ్రతిఘటించె నశ్వత్థామ విరాటద్రుపదుఁ నిలువరించె భారద్వాజుండు
పాండవాగ్రజు నెడ్డగించె దుశ్శాసనుండు శిఖండి బురస్కరించుకొని యున్ననవ్య
సాచి గవిసె మఱియుఁ నస్మిన్ము గలవారు తక్కినవారి నాఁగంజెట్టి రట్టియెడఁ
గార్హితుం డులుంగెత్తి యెల్లసేనికులు పని నిట్లనియె. 367

ఉ. అర్జునుఁ డప్పితామహు నహంకృతి మీఱఁగఁ దాఁకుదొంచె న
త్యూర్జలత్తప్తసాయకము గొయ్యన నేయుచు నాహవంబున
న్నిర్జరనాథుఁ డైన నరునిం దిరలింగ లేడు శత్రుగా
ఘోరయులార! మీరు వెఱఁ గోఁగక భీష్మునిమీఁది కేగుఁడ. 368

తే. అనుచుఁ జ విచి సేనాని పనుదుటయును, విని రెకియసైనికు లెల్ల వెఱపు విడిచి
కవిసి రాభీష్మరథముపైఁ గనిమనగి, నీబలంబును వారల నిలువరించె. 369

చ. భయ మఱి దుస్ససేనఁ డిటఁ బూరురథంబున కష్ట రాధనం
నియుండు నుదగ్రకోపుఁ డెలు శాతశిరంబుల వేయుచు న్నుడి
స్త్రయమును వేలవొలె ధృతరాష్ట్ర! భవతున్నతుఁ డాఁగ నాతనికొ
మయమఖవస్పహరణము మాడ్కి రణం బుపు డయ్యె వారికిఁ. 370

ప. అని. 371

సీ. దుశ్శాసనుండు మూఁడు తూపుల భీమ నిర్వద్యమైదిటం గృష్ణు వడిగ మొత్తె
సంధుండును గ్రుద్ధుఁ డై యొక్కతూకున, నూలువాలమ్ముల నొవ్వ సేసె

- మ. భగదత్తుండును గాలదండమునఁ బోల్ప న్వచ్చును గ్రాయనం
బగుశక్తిం గొని సాత్వతేయుపయి నేయం దానినిం గాంచి వే
గగతిం బొఱంగ నేసి సాయకములఁ బండించె నాతండు రెం
డుగఁ జల్లారినయుల్కువోలె నది తోడ్పడఁ గూలె నుర్వీస్థలి. 381
- జ. వానిశక్తి యట్లు వమ్ము గాఁ గని నీడు, తనముఁ డలిగి తనను తమ్ముల నెలు
గత్తి పిలిచి వీని నీప్రాణములతోడఁ, జననీనియుట్లు పొదువుఁ డెల్ల. 382
- క. శతఁడు దెగె నేఁ బొండవు, లేతఱంగుననేసి ప్రిగిర యే యన నాఁ
జేతముల మెచ్చి యెల్లరు, నాతని నడి ముసుగు పెచ్చి రవనీనాథా. 383
- మ. అభిమన్యుఁడు సుదక్షిణుం డెదురు రా నత్సంతకోపారుణ
ప్రభ లీనం గనుదమ్ము లగ్ని కెసయై గ్రాలం జతుష్పత్తినం
ఖ్యభుజంగోగ్రశరంబు లేయ సతఁ డగ్రవస్యఁ డై వానిదో
ర్విభవం బేర్పడ నేనిటఁ రథకుటుంబిఁ దొమ్మిదింటి పృథ్వి. 384
- వ. ప్రహరించుటయు సంత వారియన్ధంబు పరమాన్యులెం, య్యె నయ్యెడ విరాట
ద్రుపదు లశ్వత్థామం బొదివి పోరాకుచున్నంత. 385
- తే. పదిట విరటుండు మూట ద్రుపదవిభుండు, గుహిగుహుచి నొంప నతఁడును గ్రూరశరన
హస్తములు వారిపై నేసె నపుడు వారి, చూల మచ్చెరు వయ్యె వియచ్చరులకు.
- సీ. సహజేవుని దాడి శారద్యతుండు సత్సంశితాశుగంబులఁ డరిల నేసె
నతఁడు రెండుగఁ దచ్చరాసనా బాసించి, తొమ్మిదింటి వానిఁ దూల నేసె
గృపుఁడొండు విలుఁ బూని కెఱిలి మార్చెను, నరమునఁబదితూపు లొరయనేసె
నాతండు క్రుద్ధుఁ డై గౌతమద్విజుఁ బా, హ్నిగరర మెతయు నాడ నేసె
- తే. వనమునఁ మత్తెకరులట్లు వారు పోరి, యెల్ల నకులుని వికర్ణుఁ డర్పదమ్ము
లేసి నొప్పింప నాతండు నీనుఁజేసి, డెబ్బరేడిమ్ముల న్వానియు బృథంఁచె 387
- క. తనపై నడరినదుర్ముఖుఁ, గని యురమున నాట మేటికాండ మొకఁ డతఁ
డును వాని నర్పదమ్ముల, జన మెన్నఁగ నేసె యార్చె సమరముఖమునఁ. 388
- సీ. కృతవర్మపై నైదు నేబదియును ధూపు, లడరించె బావుతుం డతఁడు గనలి
వానినిం దొమ్మిది వాలికతూపుల, నొగి నేసె వారిపోరుగ మయ్యె
భూరిశ్రవుఁడు వాయుపుత్రుని నెలు మఁ, యఱచుచు నొక్కతూ పడరియేసె
నదిపక్షమున నాట నతఁడు కుమారశక్తి సమంచితక్రాంచ గిరి వలె నయి
- తే. సామదత్తిని నోనేసి సమరకేలి, చేతె నాచార్యుఁ డంత యుద్ధిష్ఠితునకుఁ
బ్రతిఘటించి పోరంగఁ దత్సంతవర్త, లగుప్రభాద్రకుటును బోరి రతనితోడ.

౮. చేకితానుఁ దాఁకి చిత్ర సేనుఁడు నిజ, శక్తియుక్తిజేసి శాతశరము
లేసి నడుఁడు నట్లు చేసి వీసరవోక, కెనఁగె వారిపోరు భీష్మ మయ్యె. 390
- మ. విముఖుండయ్యును నచ్చి నీనుతుఁడు దోష్వర్కం బవార్యంబుగా
నమరఁబుధ బొనరించుచున్నతఁజి రోషప్రస్ఫురన్నేత్రుఁడై
యమరేంద్రాత్మజుఁడై త్తై క్త రణముం దగ్గిఁగఁజూపుపక
విమనుండు చనె దుస్ససఁడరిగెఁ విశ్రమై కేరయుక. 391
- వ. ఇట్లర్జునుండు శత్రుగ్ధుయుండు విరవిక్రముంబు గాఁచించినీసేనం గారించుచున్నంత
ధృతమహేష్వాసుండుగుధిసూచార్కుండు కళింధకోదండపాండిత్యంబు మెఱయఁ
బొండవబలంబులం గుండెఁగడుచు నిమిత్తఁగ డగుటఁజేసి నిజపుత్రుం బిలిచి యి
ట్లనియె. 392
- క. ఈనాట భీష్మ నేయం, బూని యిదే సవ్యసాచి భూరిరణంబుక
దా నొనరించు మఱింపై, నాని యెడి నిమిత్తకములును గంటి. 393
- నీ. దొనలపై కేరెఁడు దూక లదరుచుండె, విల్లత్రములయొగ మెల్లఁ జెడియె
నఱుచుచుండెఁ ఘోర మగునట్లు వ్యూములు, వక్షాలు నలుగడఁ బఱుపు లిడుచు
గ్రద్ద లాడుచునుండెఁ కారవసేనపై, మూస సభోమణి గూఁ వజ్రకు
లెఱ్ఱవాతెం దెన లెల్ల నేల వశింతు, చుండెఁ గంకాదులు నిండుకొనియె
- తే. నాలిక నుల్గుల నరుణమండలము సరిధి, నడఁగియవనవ్యగతుల గ్రహంబు లెల్లఁ
దిరిగెడు నవాక్కిరంబుగాఁ గరఁగెడు నెల, దెవతావిగ్రహము లాపి దేవశముల.
- శా. తేజోహీనలుగాఁ మహీంద్రు లిచటం దీషించుచున్నారు ని
ర్యాజప్రక్రియ గాఁడివధ్వని దిశాభాగింబులం దోఁగెడిక
నైజప్రాధవ మేర్పడక నరుల నానాశిత్త్రజాలంబులక
యోజింపంబడి క్షేప్తపై నడరె హస్తద్రోకముం జూపుచున్. 395
- చ. అతఁడు శిఖండి మున్నకొనినట్టిఁడై యె చని కోల్పసంగెడి
బ్రతియునుమంతి లేకి మును బాస యొనర్చినదాన భీష్మం డ
య్యతివమొగంబువానిఁ గనఁ డాలము నేఁడుచు గాన సింక నే
గతి గలదో యటంచు మది గాటము గంఘము నొందు సందనా. 396
- క. యమనందనసమ్యోగమున, నమితం పై ప్రధ మెల్ల నాకృతీ గనిన
ట్లమరె నది చాలు నిష్కటి, గమరమునక కఫల నెల్ల జల్గార్చుటకుక. 397
- చ. విజయుఁ డనంతవిక్రముండు విశ్రుతితేజఁగె ఎరకర్కుడక
నీతిమరాసురవ్రజాడు వీరవశ్యుల నెల్ల నేర్పిడిక

గజబిజ సేయుచుండ నదె గన్గొను మాతని కండ యెని వా
యుజుడును మాది నందనులు నుగ్రదవంబున కాశుగక్రియన్.

౩౯౮

—౧. ద్రోణాచార్య లక్ష్మణుడు భీష్మునకు సహాయముగా బంతులు —

చ. కనుగొను మశ్వముల్ కరులు గాల్వరు కార్యకముల్ రథంబులున్
ఘనతరకేతుండములు గాశ్యపిఁ గుప్పలుఁ దిప్ప లై పడన్
వినతయశుండు ఘల్లునుడు వీరవిహారము సేయు నయ్యెడన్
వనజదళాక్షుఁ డాతనికి బాసట యైనఁ గొఱంత లుండునే.

౩౯౯

శా. హాహాకారములు నిన్వనంబడెడి సైన్యం బెల్ల మంథాచల

గ్రాహక్షుబ్ధమహార్గవంబుపగిదిన్ గ్రాలె బృహాసునుఁడున్
సాహంకారతఁ బెర్చి యేర్చెడిఁ బ్రజన్ జాకుండఁ బోకుండ చే
దేహం బైనను గాన నీవు చను మా దేవప్రతుం దోడ్పడన్.

400

తె. కలరు ధర్మజునకుఁ దోడు గలుగ నిచటఁ, బార్వతుఁడు సాత్యకియును సౌభద్రుఁడది
గా మహారథు లెందఱేఁ గసిమసంగి, వీరలం బెట్టి పో నాకు వెరవు గాదు.

401

క. ఏవాఁడు ప్రియకుమారుని, జీవిత మూసింపకుండుజీవి గలండే

యీవిధ మెఱింగి తూత్రం, బావల మది నెంచి నిన్ను ననుపఁ దలఁచితిన్.

402

ఉ. ప్రాణము దాచికోఁ దగినప ట్టిది గాదు సుయోధనుండు సం

ప్రాణపరాయణు డతని ప్రాపున నైతిమి నేను నీవు నీ
క్షోణిపతుల్ జయం బయినచో నిట నొండొక్కఁ డైనచో నటన్
రాణ లెసంగ వచ్చు నని రంహగతిం జను మందుఁ దోడ్పడన్.

403

వ. అని నియోగించిన సతం డాఁగాత మని దేవప్రతునకుం దోడ్పడం జనియె వాని
పిఱుండఁ గృప శల్య కృతవర్మ భగద త్తవిందానువింద సైంధవ చిత్ర సేన వికర్ణ దుర్మ
ర్ష గాదులు పదుండు మహారథులు మహాసేనాసమంచితు లై చని భీష్మునకుం
దలకడచి భీమసేనుం దాడి.

404

సీ. శిల్యుండు తొమ్మిది శాలసాయకములు, గృతవర్మ మూఁడు ప్రత్యేకసములు
గౌతముఁడు నవాశుగమ్ములుఁ జిత్ర సేన భగద త్తవికర్ణ నామవిభులు
చెఱి పదిపది సునిశితకాండములు జయ, ద్రఘండు మూఁ డుత్తమ ప్రదరములును
నావంత్యు లై దేసి యంబకంబులును దుర్మర్షుం డిర్వది మార్గణములు

తె. వరుసగా నేసి నొప్పింప వాయుసుతుఁడు, నేడిటన్ శిల్యుఁ గృతవర్మ నన్నిదింట
విందు ననువిందు మూఁడేసివిశిఖములను, నేనిటం జిత్ర సేను నోనేసి మఱియు.

వ. ఇరువదింట దుర్మర్షుండు దూలించి పదింట వికర్ణుని వితాకుపడం జేసి యెదింట

సైంధవుఁ జదియ నేసి శారద్యతునివిల్లు విడిచియు నేడు వేడిబాణము లాఠిని
మీసం గిట్టించి యార్చుటయుఁ గృపుండు. 406

ఉ. బంధశిల్లుఁ జేకొని దశోగ్ర శరంబుల భీమసేను వే
వంజము నంకుశంబులవిధంబున నేయ నలెండు క్రుద్ధుఁ డై
మండును గౌతమున్ జదిపి మార్గణకోటుల నంతఁ జెంత రా
నుండినసంధురాజహరు లుర్విఁ బడం బొనరించి మూడిటన్. 407

క. మూతునితలఁ ద్రెంప నతం, డాతఁజి నిల కుఱుకీ తూపు లడరించుడు న
వ్యాధిజాడు వానిధనువుఁ, బ్రీతిమెయిం ద్రుంచె రెండు పృథువిశిఖములన్. 408

వ. సైంధవుం డట్లు విరళుం డై చిన్రి సేనునిరథం బెక్కె నంత బకాంతకుం డేపు
సూపుటకు సైఁడు నోపక శల్యుం డడరి కడువడిం జూపుచు నిలు నిలు మని
యదలించుచుఁ బెక్కుప్రదరంబు లేయుచున్నంతఁ గృపకృతవర్మభగద త్రిమిదాను
మిడచిత్ర సేనదుర్మరణవికర్ణసైంధవు లతనిపయిం గవిసి శరవరంపరలం గురిసినం
గినిసి కిమ్మిర్వైరి వారి నందఱ వేటువేట నై డేసిబాణంబుల నోనేసి శల్యునిపై
నశీతిశాతశిలీముఖంబు లేయుటయు నలెండును. 409

ఉ. తొమ్మిది వాఁడితూపులును దోడన యేనును వైచి వానిపై
న మ్ముక్కఁ డవ్వితోకుతను వాడగ నేసిన నల్లి భీముఁ డు
గ్రమ్ముగ నార్చి శల్యునిముఠేమునఁ గ్రుచ్చి శరత్రయమ్ము శౌ
ర్యమ్మునఁ దక్కునుం గలుగునందఱ నొంచెను మూట మూడిటన్. 410

తే. వార లందఱు మూఁడేసి నారసముల, నపుడు భీముని నోనేసి రతండు వారి
భారలంజేసి భూరిగోత్రాధరంబు, మాడ్కి నిశ్చలుఁ డై యుండ మానమేంద్ర.

వ. అంత నలెండును. 412

సీ. ముద్రేశ్వరుని మూడు మాగ్గణంబుల నొంచి, భగదత్తుని నూట బడలుపఱచి
కృపుఁ బెక్కుతూపులఁ గెరిలించి కృతవర్మధను వొక్కశరమునఁ దునుముటయును
వోకోక్కమిలుఁ బూని వీరుఁ డాతండు భీము, భ్రామధ్యమునఁ గ్రుచ్చె భూరిశరము
పదతాడితోరగప్రతిముఁ డై వడముడి, కృతవర్మ నెనిమిదిశితశరముల

తే. మూట భగదత్తు శల్యు ముమ్మోట జూత, మాదియోధుల రెండేసియంబకముల.
నొగుల నేయుడు వానును దెగువఁ బెక్కు, లేయ నతఁ డెల్లరం జూచెద్యణములట్లు.

వ. అట్లు విబ్బంభించినవృత్తోదరునిపై భగదత్తుం డొక్కశక్తిం ద్రయోగించె సైంధ
వుం డొక్కతోమరంబును బట్టనుంబును పోడ్చి శారద్యతుం డొక్కశతఘ్నం
బఱపఁ దక్కునుం గలవా రేనేసిశిలీముఖంబు లేసి రంత నలెండు నొక్కఁడురప్పం

బునఁ దోమరంబు రెండుతుండెంబులు గావించి మూఁటి బట్టినంబును మఱి
మూఁటి శక్తియును ముక్కలు చేసి తొమ్మిదింటి శతఘ్నిం దూలపుచ్చి యెల్లర
మూఁడెసిభల్లంబులఁ ద్రుళ్ళసేసి నానమయంబున నవ్యసాచి మారుతికిం దోడు
పడి పోడిమిం జూపుటయుం జూచి దుర్యోధనుండు సుశర్మం బిలిచి యిట్లనియె.
క. పడముడిము నరుడు సేనల, సుడివడఁ గాఁ జేయుచుండఁ జూచుచు నీ వి

యైడయఁ దగు నోటు నీదగు, కడిమి వారల జయింపఁ గడఁగుము వేగఁ. 415

వ. అనినం బ్రస్థలాధిపతి యనేకశతసహస్రరథసరివృత్తుం డై చని భీమాష్టములం
దాఁకె నంత నరుండును. 416

సీ. వివిధాస్త్రముల మద్రవిధుని ముసుగువెట్టి, మూఁడెసి నారసమ్ముల సుశర్మ

శారద్యలవికర్ణ సైంధవభగదత్త, చిత్ర సేనాదులఁ జెదర నేసి

నీబలంగంబుల నెపులు పుట్టఁగఁ జేసె, నపుడు సైంధవుండు భీమాష్టములను

దాఁకి పోరె శరతతుల నేయుచుఁ జిత్ర, సేనరథుండు డై చిత్రగతులఁ

తే. జిత్రసేనాదులు మద్రధాత్రివతీయుఁ, గృపుండు వేర్వేటి నైదేసి విపులవదన
బాణముల వారి నేసిరి వారు వాని, నడచియుఁ ద్రిగర్తబలముపై నడచి రథఁ.

అ. ఆసుశర్మ పార్థు నాహూడు ప్రదరమ్ము, లేసి యార్చె నితరు లెల్లవారి
నెదిరి నిశితశరము లేసిన నన్నముఁ, డమ్ముఁ దాఁకేళి దనరి రవుడు. 418

ఉ. ఆరథికాశిమధ్యమునయందుఁ బృథాసుతు లామిషేస్తువై

కోరిక నాలమధ్యమునఁ గోపులు సూపె పుసింహరాజమ

యై రమణించి మించి విశిఖావళిఁ జెసి ధనుశ్శ్యాభితో

మీరులశీర్షముల్ దునిసి పృథ్వీపయిం బడఁ జేసి రిసునఁ. 419

మ. త్త. వారువంబులు వారణంబు లవారిగా నొగిఁ ద్రెళ్ళ నై

కూర ప్రోవులు నాఁగ నప్పుడు గొప్పలై ధరఁ గెప్పఁ బె

దేరు లాపయిపాటుగాఁ బడి తేలి యాడె రయంబునఁ

బోరుజోడు లొడఘ ముక్కలుముక్కలై పడ నై రటఁ. 420

—♦ దుర్యోధనుండు సుశర్మానుల భీష్మకుం దోడు పంపుట —♦

వ. అట్టియెడ సుయోధనుండు భీమాష్టములపరాక్రమంబున కోహణిని గొంగెను
రథాభ్యాశంబునకుం జని కృపకృతివర్మసైంధవాదులం బురికొల్పి వారితో నయు
తంబు నర్బుదంబు నగుతురంగసేనం బంపుటయును. 421

ఉ. పార్థులు నంతలోనఁ బట్టిపైఁ దమపైఁ బడఁ బొంగి వచ్చుచు
తృణం నెల్ల ప్రేల్చిడిన తల్లఁ గఁ జేయుచు నశ్వసేనలఁ

- వృక్షముగా రణాంగణమునందు బడల్పడఁ జేసి యీర్వా న
తృప్తపరాక్రమం బడర సవ్వడు మద్రవిభుండు తృప్తఁ డై. 422
- తరళము. ఎగిచి పార్థుని పేరురమ్మున నేసి భల్ల మొకం డొగి
నొగులఁ జేయుడు నాతఁడుం గడు నూలుకొంచు రయంబునక
దగి తనీయశరాశనం బొక నారసంబునఁ ప్రసించి యు
నగుశరమ్ముల వానిమర్మము లాడ నేయుడు శిల్పిఁడొక. 423
- ఉ. కొండొక యింతలోపల సకుంతిత తేజముమీఱ నల్లి పే
తొందు ధనుర్వరంబు కరయుగ్మమున స్వహాయించి నూలు నా
ఖండలనూతి నేనిటను గైటభమర్దను దొమ్మిదింటి యొ
మ్మెండ వృకోదరుం బలిమి నేనె భసత్సుతు తెల్ల మే లనక. 424
- వ. అంత దుర్యోధనునిపంపున ద్రోణుండును మాగి యుం డగుజయ త్సేనుండును గండు
మిగిలి వారి కడ్డుపడి రండు జయ త్సేనుండు. 425
- ఉ. భీముని నష్టబాణముల బిట్టడఁచిన నించుకే నత్తు
దామయి సంచలింపక రయం బెనఁగం బదునైననుసంబులక
గోమఱునట్లు చేసి యొకకోలన సారథిఁ డైత్ర నేయ నా
భూమికే గాక యుండఁ గొనిపోయెఁ దురంగము లాశ తొంగముక. 426
- తే. గురుఁడు తలపడి భీమునిఁ గ్రారమూర్ఖ, కావ్యకృతున నేయుడు సునిలసుతుఁడు
కనలి శిశ్యసముఁ డగువాని గం శశంగ, నర్వదేవమ్ములకా వైచి యూర్ష్యఁ జేర్చి.
క. ఎదు రై ననుశర్మ న్నరుఁ, డదయుఁ డై నొంచి సునిశితాంగపంక్తి
నదమదముచేసెఁ దత్తై, న్యదశంబుల మబ్బుల న్నహానిలముబత్క. 428
- తే. ఆపగానందనుండు బృహచ్చలుఁడు ను, యోధునింబును నింద్రవాముసుతులపయిఁ
బడఁగఁ బారతమాద్రేయచరివృతుఁడయి, కవికి ధర్మజుఁ డాన శిభసేనిమీఁద. 429
- వ. అయ్యవసరంబునం బొండపు తెల్లరు శిఖిడి మురిస్కరించుకొని స్వజయబలా
వృతు లై మందాకినీనందనుం దాక చిక్క చూపుదుడ శిఖిడియు సఖింపవరాక్ర
మంబునం బితామహునిన్ శిరవర్షంబు గురిముచుడి ధృష్టకృష్ణమ్ముండును భయం
బటి మీ రెల్ల భీష్మచయి బతుఁ డని తనసైనికులం బురికొల్పిన వారు నసల్పపరా
క్రమంబున మొక్క వో కొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి పితామహుం దెట్టలు గట్ట
గొట్టుటయు నతండును. 430
- క. పొండవపాంచాలచమూ, దండంబులు పెల్లు రేగి తనపైఁ గపయక
బొడువద కాఁగ నంభో, ధిం డిగున నాఁగు వేల తెఱఁగేర్పడఁగక. 431

- క. ఇరువారుగునందు నప్పటి, దురమునఁ బెక్కండ్రు మేను దొరగిరి నాఁడుఁ
సురనిమ్ము గాతనూజుఁడు, శరములపాల్గేసె నయుత్పన్నునికవరులఁ. 432
- వ. ఇట్లు పదినాల్గు గ్రీష్మాదిశ్శునివిధంబున భీష్మప్రతాపంబున వెలింగినభీష్మం డప్పడు
తనశీవితంబున నిర్వేదంబుఁ జెంది మోమునం బడినవాని నేనిఁ జంప నోడి నమీ
పించినధర్మజుం గాంచి యిట్లనియె. 433

—భీష్మండుధర్మరాజుతోఁ దననిర్వచం చెఱింగించుట—

- ఉ. చేసితి ఙ్గాత్రధర్మమునఁజేసి నజత్నవధంబు లెన్ని యె
ఠోసితి మేనిపై నిపుడు రోషము ముట్టంగ బుద్ధి పుట్టదో
భాసురమూర్తి! నాఁడయి గృహారస మించుక చిల్కఁ జూతువే
నోసర కిచ్చ నన్ దునుమ నుండుము పార్థపురస్సరుండు పై. 434
- వ. అని బోధించి చనిన విని యుద్ధిష్ఠిరండును ధృష్టద్యుమ్నండును బాము పితామ
హునిఁబయి సర్వసేనాసమూహంబుతోడం బడ నెంచి సైనికులం గాంచి. 435
- ఉ. బీతటి మీర లెల్లరును భీష్ముని మార్కొని పోరుకొండు మీ
కీతటి వాయునందనుఁడు నింద్ర సుతుండును బార్వతుండు వి
భ్యాతభుజాబలంబునను గావంగ నుండిరి వేగింపుఁ దో
భూతలనాధులార! యశముఁ గణియింపుఁడు పెంపుఁ డున్నతిఁ. 436
- వ. అని ప్రోత్సహించి పురికొల్పులయు వారును బరలోకయాత్రావరతంతులై
చేదిపాంచాలపాండవబలంబులతో నవ్యసాదికిం దోడుపడిన సతండు శిఖండిని ము
న్నిడికొని పితామహునిపై నడరుటయు దుర్యోధనాదులును ద్రోణశ్వత్థామపురస్స
రంబుగా వారి నెదిరించి రెండు శిఖండిపురస్సరుం డగు విజయుండు దుశ్శాసనాదు
లతోడను నై సేయుం డశ్వత్థామతోడను ధృష్ట కేతుండు పూర్వపునీతోడను యుధా
మన్యుండు సహానూత్ముం డగుదుర్యోధనునితోడను విగాటుండు జయద్రథునితో
డను యుద్ధిష్ఠిరుండు మద్రేశ్వరునితోడను భీమసేనుండు నాగానీకంఠునితోడను ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యునితోడను సౌభద్రుండు బృహద్యలునితోడను వీడని
పోడిమిం బాడి మీకం బోరాడుచున్నంత నేమిఘట్టనంబులయు శంఖమందుభి
సందోహంబులయు గజబృంహితలబులయువాజిహేషితంబులయుజ్యోతలంబులయు
సింహనాదంబులయు నిరంతరనిర్వోషంబు భీషణం బయ్యె వీరాంగదకీరీటాదివిభూష
ణంబులును శస్త్రాస్త్రంబులును వీతశేషంబు లయ్యె రజోమేఘంబులు శస్త్రంవిద్యు
ద్విరాజితంబు లై పెల్లెచి యెల్లెడల నావరించె నిట్లు చతురంగబలంబు లన్యోన్యం
బునుం బొదివి పోరుచున్నప్పుడు. 437

మ. అభిమన్యుండు బృహద్బలు నివ్విడిచి నీయాత్మోద్భవుం డాడ దో
ర్విభవం భోష్పగ నాతఁ డాతనిని బండ్లెం డమ్ముల న్నొందినన్
దభసం బేర్పడ మిత్తికిం జెలియ లై రంజులుశ్చక్తి వర
ప్రభవుండుః భవదగ్రనందనునిపైఁ బాఱం బ్రయోగించునున్. 438

తే. అతఁడు తనమీఁద వచ్చెడుసత్తిహార, శక్తి దన్వులఁ గని దాని సత్వరముగ
నొకక్షురప్రంబునం దెగి యుర్విఁ బడ నొ, నచ్చె నాయుధ మెంతయుఁ దీర్చి పేర్చె.

మ. శినివీర్ణ గురునందనుం డురము సంశ్లింబుగా నేయ నా
తనిమర్మంబుల గాఢ నేసె సతఁ డుద్వద్విక్రమప్రకృతి
బున ముమ్మాఁడు శరమ్ము లన్ని ద్విజాఁడున్ ముమ్మాఁడుమూఁడుం బదుల్
ఘనభల్లంబుల వైచి వానియురముం గాయంబు నొంచెం గడున్. 440

ఆ. ద్రోణపుత్రు డట్లు హోపుల నొప్పింప, నలుకఁ జేసి మాధవానుజుండు
వాని మూఁడు వాఙ్విచారమ్ముల న్నొంచె, మేలు మేలులంను మెచ్చ నృపులు. 441

సీ. పౌరవుం డచ్చేదిసతిధృష్ట కేతుని, శితశరంబుల నొంప సతఁడు వాని
విలుఁ దున్ని ముప్పదివిశిఖంబులన్ వైచెఁ, పౌరవుండున్ వానిబాణవిత్త
విలుఁ గ్రుంచి యార్చిన వెనుకఁ జేదీశుఁ డొం, పొకవిల్లుఁ గొని నానియొడలు నిడి
వడిగ జెబ్బదిమూఁడు వెడదవాయమ్ములు, విసరె సంతట వారు విక్రమమున

తే. సొండాలుచాపహయములఁ జెడిగొనుచు,

విరభులై వాలుఁ బలుకయు నెన గ్రహించి
యిలకు లంఘించి చిత్రమండలగతులు పొ
సంగ సింగముల ట్లని సలిపి రపుడు. 442

తే. పౌరవుండు ధృష్ట కేతుని శాలభాగ, మున నొగిల్చిన నాతఁ డాఘాతనిజుత్తు
దేశమున నేయ నిగుచ్చును దెలివి దిప్పి, పడిరి చచ్చినవారికిఁ బ్రతియ యగుచు. 443

ప. అష్టాశు జయత్సేనండు పౌరవుని సహ బేవుండు ధృష్ట కేతునిఁ దమతమరథంబు
లెక్కించుకొని తొలంగి చని రనంతరంబు. 444

సీ. అశువదీతోమ్మిది యమ్ములఁ జిత్రనే, నుడఁ సుశర్మం డాడ నొవ్వఁ జేసె
బదిపది గాఁగ ముప్పదిబాణములఁ చిత్ర, సేను నేసె సుశర్మ చెన్ను దఱుగ
నభిమన్యుఁ జెన్నిదియాశుగంబులఁ గోస, లాభశు నేసిన సతఁడు వాని
నిరువదియేను మేల్ శరముల నొగిలించె, శాల్మని వానిచాపంబుఁ గ్రుంచె

తే. ముప్పదింట బృహద్బలుఁ డొప్పె మిగిలి, కప్పె నాతని శరముల నప్పు డనిల
నుత్తుఁ డదరి వజ్రధరుఁ డగ్రతతులఁ బోలె, గరిఘటల నెల్లఁ గూలిచె ధరణిఁ ద్రెళ్లె,

- క. మద్రవిభుండును ధర్మజుఁ, డద్రులుబలె మాటుకొంచు నన్యోన్య ముని
మాదిక్కి మీఱి పెనంగిరి, శౌర్రరసం బేర్పడంగ రణరంగమునన్. 446
- ఈ. విరటుఁ దాఁకి సింధుధరణీధవుఁడు ముప్ప, దియును దొమ్మిదియును దివ్యతాణ
ముల నిగుడ్పు సతఁడు ముప్పదితూపుల, నరము గాఁడ నేసి దుర మొనర్చె. 447
- కా. పాపాచార్యుఁడు పార్వతీం బొదివి పంచాశత్కలంబుంబులన్
జూరింబుం దునుమాడి మోదుటయుఁ బాంచాల్యుం డలౌల్యంబునన్
జూపం బొండ్రికఁ డందుకో నదియుఁ దుస్సం జేయ నాతం డెదం
గోపాటోపముమీఱి ద్రోణునిపయిం గొమ్మంచు నేనె గడన్. 448
- మ. తనపైఁ జీవున వచ్చుదాని గని కోదండజ్యేష్ఠుఁ డాజ్యులు వే
ల్చినవైశ్వానరుఁ డట్లు మండుచును వాసింజేసి పంచాదశ
ప్రణతాహ్వ్యగపం త్తలం దునిగిపోవం జేయుపం బార్వతీ
మనం శక్తిక విడ దానిఁ దొమ్మిదిట ద్రోణుం డేసె వమ్మెడన్. 449
- వ. అప్పు డజ్జనం డాపగానందనుం దాఁకి శరవంబు గురియచున్నంతఁ బ్రాశస్త్యో
పాధీశ్వరుండు మదమాతంగంబుతో నెదిరించి ప్రదరంబు లేముటయు నమ్మేటి
విలుకాఁ డొక్కయేట నాటనే సిన సతండు క్రీడిం గ్రేడించి ద్రువదురభంబుపై
నడచె సంత నరుడు. 450

—అర్జునుఁడు శిఖండితో భీష్ము నెదిరించుట—

- చ. ఎయిదుము భీష్ము నేయు మీలు లేటిక నివ్వెఱపాటు మేటి వై
భయమఱి లెమ్ము రమ్ము పయిపాటన లగ్గకు నెక్కి శాత్రువున్
రయమున నేసి కూర్చుము శరంబుల నంచు శిఖండి ముంగలం
గయికొని భీష్ముచెంగటికిఁ గ్రన్నన నేగ భుజాబలోన్నతిన్. 451
- తే. అపుడు నీపై న్యమునఁ గలయట్టితూరు, లెల్ల నాక్రోశ మొనరించి యెద్దు విజయు
నడ్డకొనుటయు నాతండు నభ్రములను, మారుతమువలె నెగిరించెమాటలోన. 452
- క. ఆనపుయమున శిఖండియు, భాసురగతి భీష్ముమీఁద బహులోగ్రకలం
బాసారము నిడించెన్, ద్రాసం బిసుమంత మదికిఁ దాఁకినిదానన్. 453
- వ. ఆయ్యవసరంబున. 454
- చ. ఆరడము నెదిగా ధనువు నర్చిగ శక్తిగదాదు లింధనో
త్కరములు గా శరంబు లెనకం బగుజ్వాలలు గా నదీసుతుం
డురుతరజాతవేదుఁ డయి యుద్ధతిఁ జూపుచు సోమకాదిభూ
వరులను నీలునేసె నటఁ బొరఁపదానగు లె నవారలన్. 455

- ఆ. పేడి లెక్కనేదు కీడబోనివరాక్రమమునఁ గ్రీడి ప్రవృత్తిని నేర్చు
చున్నయపుడు మనసుయోధను డిట్లనుఁ, తేయి విచి మెల్లనేవలయును. 465
- ఉ. సైనికులార! మీ రిపుడు శౌర్య మవార్యము గాఁగఁ జూపుము
బూనిక నొక్కపెట్టఁ బడి పోరుడు కవ్వడితోడ జూహ్నువీ
సూనుడు చాలి యుండ భయశోఃము లందఁగ నేటి కింక మీ
కేనును వాని మాటుకొని యేదైఱఁ జూపెదఁ జూచు డిందఱు. 466
- వ. అనిపుకొల్పిన ననల్పపరాక్రమంబునఁ గడంగి విదేహ కలింగ దాశరథినిమాద
సావీర బాహ్లిక దరద ప్రతీ చోదీచ్య మాల వాభిమాహ శూరసేన శిబివసాతి
సాశ్వతక శ్రీగ్రాంబుష కేకయు లొక్కపెట్టఁ బావధనిఁ బరింగంబులు
వోలఁ బాధునిం జుట్టుముట్టుటయు సతండును గోపాటోపాతిశయంబునం బేర్చి
దివ్యాత్మంబుల నమ్ముడల నెల్లం దాడి గజారోహకుల గడంబులతోడం
గూల్చియు నశ్వారోహకుల నశ్వంబులతోడ రాల్చియు రథికుల రథసారథుల
తోడం ద్రుంచియుఁ బదాతుల వివిధ హేతిప్రాతంబులతోడం దంచియుఁ గోలుమ
సంగి సుగ్రామాంగణం బెల్లఁ బీడంగుడెంటలు గావించి భూమియు నాకసంబును
దనబాణపరింపరల ముంచియు మించినం గని చావఁ జిక్కినమ్మాడలు చీకాకుపడి
పిక్కుబలిమిం జూపునంత దుశ్శాసనుండు దోస్సామస్థ్యంబునంజేసి కిరీటిం దాఱు
దెంచి నానావిధాన్యంబులం బ్రయోగించి విక్రమించుటయు నవ్వీరవయ్యండు. 467
- మ. ధనువుం ద్రుంచి ధ్వజంబుఁ ద్రైంచి రథరథ్యవ్రాతముం గూల్చి సూ
తునిదేహంబు వగిల్చి మేనిముఱువుం దుందుస్కలై పో నొన
ర్చి నిశాతాశుగకోటిఁ మార్చి కడిమి జెల్వార నీవుత్రుడుఁ
దను వెల్లఁ రుధిరంబు గా విరఘుఁడై తాఁ బాతె వెన్నిచ్చియు. 468
- వ. అపుడు కృపశల్యవిక్లవవివీక్షతులు తనపై నరవడించినం గని కవ్వడి వారల వేలు
వేలు యేనేసియమ్ము లేసి విరఘులం జేసిన వాయునం గాందికీకృ లయి రిప్పు
ర్యాహంబున. 469
- క. పొగ లేనిపహ్నివిధమునఁ, దగ నెలుఁగుచు నట్లునుండు దక్కటివారిం
దగిలి మహాశుగతతులం, దెగ నేయుచు రణ మొనర్చె ధీరులు మెచ్చ. 470
- చ. రుధిరనదీప్రవాహ మది రూక్షముగాఁ బ్రభవించె నవ్వు డ
వివధమునఁ బోరునట్లునునివెన్నయు ముందుఁ దదంతరంబులఁ
వధ కయి కూలునేర్పులును వార్యములు భటులు రథంబులు
విధిక్లతమార్గముం గలుగ వీనరవోయెన వేనవేలుగ. 471

క. తుల్యం గానము జేతులు, బలుతుండెము లగుచు సమరభాగము నిండ
బాలిసహాయనాగాదుల, కలనా భిన్నాయుధ ప్రక్రియము లగుచు. 472

శ్లో. కానలు గుక్కలుం గృధ్ర కంకములును
వృకములు నక్కలును భూతవితతు లపుడు
తనియుఁ ద్రావియు గట్టునఁ ద్రేచుటకును
సమరతలము మహానశాల యయ్యె. 473

వ. అనభయంబున నమరాపగానండునుండు. 474

మ. అనలాస్త్రం బరివోసి జిష్ణుపయి నేయం బూనియున్ ముందటం
గని కా దం చువనంహరించె శరముం గారవృత్త లెల్లం గను
గొనుచుండం దఱి యంచు నెంచి నరుండుం గో యంచుఁ బెల్లార్పుచున్
మనస్తైన్యంబుల నెల్ల గూలిచె నసామాన్య ప్రభావంబున. 475

వ. ఇట్లమానుషక్రమంబునం గ్రీడిపరాక్రమంబు పెల్లుచున్నంత నిరువాగునం
దును రథహస్తప్రతితురంగాదులు రథహస్తప్రతితురంగాదులతోడం దలంపడి
ఘోరంబుగం బోరుచుండఁ గృపశల్యచిత్ర సేనదుశ్శాసనవికల్పలు రథాంతరంబు
లెక్కి వచ్చి చిచ్చుతిపిడుగులుంబోలె బైఁ బడి పాండవబలంబులం గాఢించు
టయును. 476

క. సీరాకరమున జంఘా, మారుతమున నావనోలె నున మగలవడిన్
బారిష్టవ మై పాండవ, భూరిచమూచయము కొంత పాడ వడఁగె సృపా. 477

వ. అట్టియెడ గాంగేయుండునుం గవిసి శైశిరకాలు బాలమర్మింబులం ద్రెంచునట్లు
పాండవబలంబులమర్మింబులు ద్రెంచుచు గుఱ్ఱంబులం గూల్చుచు నేనుంగులఁ
బీనుంగులం జేయుచు శతాంగంబుల భంగంబు నొందించుచుఁ గాలుబంట్ల నేల
పాలు గావించుచుఁ బెనంగుచుండ భీభత్సండునుం గంఘమిలె మనవారును
బ్రహ్మలోకపరాయణు లై పితామహునకుం బాసట యైన వారును వారిసేనాని
పురికొల్పుటంజేయు నీవును నీకొడుకునుం బెట్టిన బాములు తలంపెట్టికొనియుఁ
జావున కై నం జంక కట్టునునకుం దోడుపడి తాడిసిడంబువానిం దాఢిన నతం
డును దనకు జామదగ్మ్యంబు ప్రసాదించినశీతో ప్రభావంబునంజేసి పరబలక్ష
యంబు గావించుచు నాడును బది వేలయేనుంగులఁ బదివేలగుఱ్ఱంబులఁ బండ్రెం
డువేలరథంబులను బదునాల్గువేలకాలుబంట్లనుం గొల్చిపుచ్చె నానమయంబున.

శ్లో. సేనానంక్షయ మోర్వః జాలనిమదిం జేకొంచు మత్స్యవనీ

జానిభ్రాత యెదిర్చి భీష్మనిపయిన్ శాతాశుగవ్రాత మెం

తే నల్లం గొని యేసి యార్చుడు నతం డీక్షించి యక్షీణభా
హానధాతిపరాక్రమంబునను సింహధ్యానముం జేయుచున్.

479

—విరటుకమ్మఁ దగుతానీకుండు భీష్మునిచే జచ్చుట—

క. ఏకమెయి నొక్కకోలం, గైకొని సంఘించి తిచ్చి కడు వడిగ శతా
నీకునిపై నడరించిన, నాకడఁ బడె నతఁడు మిత్తి కప్పన మగుచున్.

480

వ. క్షట్టు శతానీకుం బంపి నీతండ్రి వెండియుం దనపైఁ గవిసినరాజలోకంబు నెల్ల
గండడంగించుచు నెందుఁ జూచినం దననారాచంబులఁ దోఁపంజేయుచు మృత్యుందిన
మార్తాండునిచందంబున నుభయసేనామధ్యంబున వెలుంగుచుఁ బ్రగృహీతశరా
సనుం డై గండుమిగిలి దేవేంద్రుండు దేవారిసైన్యంబులంబోలెఁ బాంచాలపాండ
వబలంబులం గనుపుగొట్టుచుండం గని కృష్ణుండు జిష్టుదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె.

మ. బలభిత్తుల్యపరాక్రముం డని జగత్ప్రఖ్యాతినిం గొన్నవాఁ
డలఘుం డనదినదనుండు భవనీయప్రాజ్యసైన్యంబులఁ
బెలుచం గూల్చెడి వీనిని గెలిచినట్లే మీకు సామ్రాజ్య మొం
డులకున్ గెల్వంగ రాదు నీవ యొకరుండుం గాక లోకంబునన్.

482

చ. తడయక విక్రమింపు మని దానవవైరి ప్రబోధనం బొన
ర్చుచుఁ గపికేతనం డడరుచు న్వడి ముట్టి ననీకుమారునిఁ
వెడఁద వెడందతూపులను నీనరవోనక యేసి వానిత
త్తడులును గేతనంబును రథంబును మున్నంగఁ జేసి నీనున్.

483

మ. త్త. పాండవేరితభూరిసాయకవార మెల్ల సనీకుమా
రుండు మాఱుశరంబు లేయుచు రోడనీకుహారంబున
న్నిండఁ జేయుచు నిండువేకుక నిల్వరించుచుఁ బోరె నొ
క్కండ చాలు జగత్ప్రియంబును గాల్చు ను చని మెచ్చంగన్.

484

వ. అప్పుడు భీమసేనకులసహదేవశృష్టయ్యున్నశృష్టతేతుకేతయచేకితానద్రుపదశా
వదేయ విరాట సాత్యక సౌభద్ర ఘటోత్కచ శిఖండికుంతిభోజనుశర్మ ప్రభృతు
లొక్కపెట్ట చుట్టుముట్టి బెట్టెసిన బిట్టి నదిట్టి తెట్టులుగట్టున ప్లెల్ల నొల్ల
వోవం గొట్టుచున్నం గని పాండవేయాభిరక్షితుం డై శిఖండి గండుమిగిలి చండ
కాండంబులం బలుపుచుండ భీష్ముండును వానికి మాతేయక తేక్కునుం గలవారి
నుక్కడంచుచు మొక్కవోనిపరాక్రమంబున సంగరక్రీడం దేలుచుండ నంతఁ
గ్రీడి పేడి మున్నికుశాని వానిపైఁ గవిసి యనర్గళప్రసారంబున మార్గణాసారంబు
గురియుటయును దక్కినవారును గడిమి మెఱసి సురనదీసుతుం దలవడి పరిఘువర

శ్వధమునలముద్గరప్రాసకుంతతోమరకరవాలభిండివాల శూలాది నానాహేతివ్రా
తంబు ల్లోక్కమొగి నేయుచుం డాయుచున్నంత శంతనుసూనుండు వీడితుం
డయ్యును విశేర్ణతనుత్రాణుం డయ్యును డయ్యుం బోక చయ్యున నయ్యాయుధం
బుల నెల్లఁ ద్రెళ్ళ నేయుచు యుగాంతాస్సినమప్రఖ్యుల నై మత్స్యపాంచాలచేది
నైస్యంబులం జొచ్చి విచ్చలవిడి విహరించుచు ధృష్టకేతు ప్రభృతుల కభిముఖంబు
గాక శిఖండిం గన్నెత్తి చూడక భీమాహునసాత్యకిద్రుపదవిరాటధృష్టద్యుమ్నుల
నార్యేచుం దాకి పికమెయి బోరుచూడ వారును వేటువేటఁ బడెనసాయకమ్ము
లమ్మేటిమగనిపై నిగిడించినంత శిఖండియుఁ జూడకాండంబులం బరగించుచుండె
నట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి మున్నిడుకొని పుంభానుపుంభంబుగా నేయుచు నొక్క
శితసాయకంబున శాంతనపుశరాసనంబుఁ ద్రుంచినం దాని కోర్వక ద్రోణకృత
వర్మపైంధవభూరిశ్రవశ్యలశల్యభగదత్తు లేడ్వరుదొర లేడ్డెటం జూపుచు నేపు
మీటుటయు భీమసేనసాత్యకధృష్టద్యుమ్నులరాట ద్రుపదఘటోత్కచాభిమన్యు లే
డుగురును వారి నెదిరించిన దేవదానవులకుం బోలె నాహోరు ఘోరం బయ్యె
నయ్యవనరంబున శిఖండియును. 485

చ. విగతధనుర్వరుం డగుచు వేమకఁ జూచెనునాఁ గొనుటొం
దగిలి దశాంబకంబుల నుదగ్రెత్తి నేసియు నన్నితూపులా
దిగిచి తడియసారథికి నెవ్వగఁ గూర్చుండె బోకమ్మున
దెడివడ నేసి యార్చిన నగినుతుం డొంకొకవిల్లుఁ బూనుడుకొ. 486

తే. దాని మూఁడమ్ములం ద్రుంచి వాసరధ్వజాడు నెండియు నేవప్రతుండుగొనెడు
నన్నిమిండులు దునుమాడ నాతఁ డలివి, శక్తిఁ బడవైచె విజయునిస్యందనమున.

క. పిడుగువలె వడిగ వచ్చెడు, బెడిదం బగుశక్తిఁ గాంచి బెదరక విజయు
డడరుచు దానిం దునిమెం, గడికొండలు గాఁగ నైదుకాండముల వడికొ. 488

వ. అట్లు తనశక్తి విఫలం బగుటకుం గనలి కురుశితామహూడు తనమనంబున. 489

—భీష్ముండు తనమనంబున దిష్టాంతంబు నిశ్చయించుకొనుట—

సీ. భగవంతుఁ డగుయదుప్రభవుఁ డేడ్డడ గాక, యున్నచో నెల్లర నొక్కనాట
నుక్కడంపఁగఁ జాలి యుంటి నే నిష్ఠుడు, వాసుదేవాగ్రయుల్ వా రవఘ్న
లది గాక శ్రీపూర్వుఁడగుశిఖండికి మాటు, గడఁగనివాడ నై నుడివియుంటి
నీరెంటఁ బొండుమహీనాధనుతులతో, భగదను బోనరెంప నుండు మది

తే. సత్యవతిఁ బెడ్లియాడఁపమయమందుఁ, గరుణ నాతండ్రి స్వచ్ఛందమరణమాల
మం దవధ్యత్వ మొనఁగె నా కంచున నిది, ప్రాప్తకాలము దిష్టాంత మందుటకును,

వ. ఇ ట్లతండు తలంచుట లెఱింగి యంతరిక్షంబున నుండె బుఱులు వసువులును దేవ
వ్రతుం బిలిచి యి ట్లనిరి. 491

౪. నీతలంపు మేలు నిఖలదేవతలకుఁ, బ్రియము సేయు మట్లు నయవికాల!
యుద్ధమందు నీదుబుద్ధి మరల్పు మిప్పట్ల ననుచుఁ దెలియఁ బలుకుటయును. 492

చ. చల్లనిమందమారుతము సౌరభమున్ వెదజల్లె నంతటం
జల్లునఁ బుష్పవృష్టి పెలుచుం గురిసెన్ దివినుండి యెల్లెడం
బెల్లుగ దుందుభుల్ మొరసె వీనులవిందుగ దేవగాన మ
ల్లల వినంబడె గురుకులార్జునచంద్రు న కుత్సవంబుగఁ. 493

తే. బుఱులవాక్యములుం బుష్పవృష్టియు దివి, పదులదుందుభీరవము నప్పదమునందు
వినికనియెఱుంగఁడెవఁడునాభీష్టుఁడొకఁడు, మునికరుణానేనొకఁడొకఁ మనుజునాథ.

సీ. వేల్పులవాక్యముల్ విని భీష్ముఁ డర్జునుం, జేసిన మా తేయ సంచఁ డయ్యె
దఱి వడుడు శిఖండి తనయురంబొడ నేసిన నాతఁ డద్రీ నాఁ దనరి నిలిచె
నపుడు గాంధీవి యిర్వచ్చెదను నూఱుమార్గణము లమ్మేటిమర్మముల నాఱు
నాలో నన నెఱింగి యభియూతు లెల్లరు, నతనిమై నాటిరి శితశరములు

తే. నాటిన నతండు విలుఁ బూని మేటిశరము, లేసి వారిం చె నర్జునుం డేయునవియ
కాక యిసుమంతయు శిఖండికాండచయము తొలకేతను నొప్పింపఁ జాలవయ్యె

ఉ. అంత శిఖండి మున్నొని యవ్వజయుండు పడింటఁ గార్ముకం
బింతలు గాఁగఁ దున్ని సిడ మొక్కటితూ పొకఁ జేసి కూల్చి దు
ద్ధాంతమరంతబాణములు వస్త్రశసారథి నొవ్వ నేయ నొ
క్కింతన శింతనూద్యవుడు నింకొకవిల్లని యెక్కుపెట్టుచోడ. 494

తే. నరుడు శితభల్లముల దాని నశమ విఱుగ
మఱియును గొన్నవిం దెల్ల మఱియుఁ ద్రుంచి
పంచవింశతిశరము లాభరతివంశ
తిలకుమెయి నాఱు నొకపెట్ట తలకుమాని. 495

వ. అనంతరిం బర్జునబాణవీడితుం డగుపితామహుం డుపకంఠంబున నున్నదుశ్శాసనుఁ
జీరి యి ట్లనియె. 496

మ. త్ర. దేవదానవరాక్షసుల్ నను దేరి చూడఁగ లే రశం
గా వచింపఁగ నేల మర్త్యులఁ గట్ట నన్నిట లోర్పునే
క్రేవకుం జనకింద్రుఁ డేనియు గెల్వఁ జాలఁడు వీని నే
నేవిధిం గెలువంగ నేరుతు నింక నారయ నేటికి. 497

వ. అంతలో మితయు సమ్యహేంద్రనందనుం డనేకశతసహస్రశరంబు లూనగిడుతుని
శరంబునన్నిది నొప్పించుటయు నతండు వెండియు దుశ్శాసనన కిట్లనియె. 500

సీ. వల్లభేనుబః బాలి వ్రచ్చే మే నివి శిఖం, డివి గావు గాండీవి వపును గాని
యమురొడల్లు నా నెమ్ము లెల్లం బిండి, గావించె నివ్వ శిఖండి వెట్లు
బ్రహ్మాదండమువోలె బ్రాణముల్ పెకలించు, నివి కిరీటివి గాక యెవని వగును.
లేటిహాసములట్లు గ్రోలు నావాయువు, లిట్టి వాస్త్రీపూర్వమింట గలవె

తే. నాదోమర్మములం ద్రొంచి వేదన కయి
యమథలులు నాగఁ జెప్ప నై యతిశయించు
నీశరంబులు పాథునివే నిజంబు
కాకయుండిన నీవేడి కలుగు టిడ.

501

క. గాండీవి గాక జగముల, నుండినవా రెల్లఁ గూడియును న న్ని ట్లు
ద్దండగతి నొవ్వఁ జేయఁగ, దండిమగల్ లేనిమాట తప్యమ కాదే. 502

న. అని పలుకుచు నలుక వొడమ వడివడింగొని భీష్ముండు మహాభీష్ము జైవశక్తిం
దీసి పార్థమీందఁ బడనేయుటయు నతిండును. 503

ఉ. దానిని మూడుబాణముల దారిన మూడుగఁ జేయుదున్ సగి
స్థానుడు వాలునుం బలుకఁ జల్కు గ్రహించెడునతిలోనఁ బం
చానన మట్లు పెల్లడరి యున్ననుఁ డవ్వయు నవ్వనుంధరం
గానఁగ రానియంతకడికండలుగా నొనరించె నెంచఁగఁ.

504

వ. అట్లు పోరుచుండ యుధిష్ఠిరుండు మీ రెల్ల పెట్టెచి పితామహుం బొదువుం డని
చేయి వీచి చెప్పటయు నప్పు డెల్ల సైనికులును బ్రసముద్ధరముసలభిండివాలకర
వాలాదు లడరించుచు నొక్కుమృడి నక్కురుపితామహుం దాకి సింహనాదంబుఁ
గావించినంత నీకుమారులును నానావిధసేనావారంబుతో వారి నెదిర్చినం బోరు
ఘోరరూపం బయ్యె.

505

తే. బలఁగములమొంగంబున నిల్చి పాథుఁ డపుడు, నేలకుం గోలకుం వచ్చె నీదుసేన
వాని శరములవేడి కావసుధ నిలువ, లేక పాత్రై భవన్వలం బీకొన కని. 506

వ. అపుడు సోమి కితవప్రాచ్యప్రతీవ్యోదీచ్యమాలవాభిషాహ శూరసేన శిబి వసాతి
సావ్యతిగ్రస్తాంబుష్ఠ కేకయ ప్రభృతు లద్దనశరాద్దులయ్యుం బితామహుం బాయక
పాండవసేనతోడం భండనంబు గావించుచుండి రట్టియెడ. 507

507

క. పడ నేయుండు వడి డాయుండు, విడువక పోరాడుఁ డ నెనువిపులధ్వనుల
స్పృడు భీష్ము నెదుటఁ బోరెడు, వడి గలరిపు సైన్యమందు వజ్రతెం దఱుచై. 508

508

వ. అంతలోనం గురుత్వతామహండు.

509

—భిష్ముండు శరకల్పగతుండు—

మ. అకటా యేమని చెప్పవాడఁ గురునాథా! ఫాల్గునాస్త్రాగ్రే

కక గాత్రంబున నంగుళాంతరముభాగం బైన లే కల్లనా

యకపంక్తుల్ మెయి నంటి యుండఁ బడె సంధ్యారాగముల్ గచ్చిన్

సకలోర్విశులు సూడఁ బ్రాక్తిరముగా సంగ్రామరంగంబునన్.

510

క. దివి భువి హాహాకారము, లవితశముగ మోసె బుడమి యద్రువంగ రథ

ప్రవరంబునుండి గంగాభవుఁ డమ్ములతోడఁ గ్రిందఁ బడియెడువేళన్.

511

చ. అంపగములమీఁద నవని స్పృశింప కిం, ద్రధ్వజంబువోలె దనరి పడిన

వానిఁ గనినయెల్లవారిచిత్తంబులు, జాతీపడియె నట్టినమయమందు.

512

క. శరతల్పంబున గంగా, నరతనయుడు సేరినపుడు వడనడ వడకె

ధరణితల మల్పవర్షము, కురిసెన్ దేవత్వ మతని గొబ్బున నొండెన్.

513

చ. అరుణుడు దక్షిణాయనము నందినవాఁ డొడ లిగు టాపు దం

చరయుచు నున్నచో సుకలు నల్లె వచించుట లాలకించి ని

ర్జరతటినీసుతుండు దివిషద్యరులార! భవద్వచస్థితి

బరఁగెద నుత్తరాయణము వచ్చెడునంతకు దేహధారి నై.

514

తే. అంతలో గంగ దక్షిణాయనము మృతికిఁ బోలదని పుత్రునకుఁ జెప్పఁబుచ్చె ఋషుల

వారు రాయంచు లై వచ్చి వాని కెల్లఁ, దల్లిబోధన లెఱిగించి తరలి చనిరి.

515

క. జనకునివరమున మరణము, తనచేతం గలదు గానఁ దా నుదగయనం

బునఁ గాని మేనఁ బ్రాణంబును బొయనినియమ మూని పాలుపొందె నటన్.

వ. అట్లు భారతపితామహండు శరతల్పగతుం డగుటకుఁ బొందవసాంచాలబలంబు

లెల్లఁ జెల్లు లేగి సింహనాదంబులు సేయుచు శంఖంబులు పూరించిరి మనబలం

బులును విగతేంద్రియవ్యాపారంబు లై శూన్యస్థాయంబు లై పరిజేవనంబు గా

వించె దేవప్రతుండును మహాపాపనిషద్యోగంబునం బొంది కాలాకాంక్షి యై

జపించుచుండె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంబయిదిక్కు మొగం బై.

517

శా. జాతం జేసె విధాత నాదుమనమున్ తా యైన నీ తొ నయో

భ్యాతాభ్యాకుడు తండ్రి గూలె నని యాకర్షించియుం గొంచె మే

రీతిం దప్పదు నజసార మని గుర్తింపంగ వచ్చెన్ గులో

ద్యూతాభాగ్య మి దెల్లఁ జెప్పఁ బనియే దుఃఖంబు సామాన్యమే.

518

తే. జామదగ్న్యునిదివ్యాశ్రుశత్రుములకు, నోడనిపరాక్రమము గలప్రోడ నాడు

నీ పుత్రుల నొక్కొక్కరు వదులినయ్యచేత, బడియె నని విన్న నాశ్చర్య మిది రెనకలు.
 వ. అనియెనాని తిల యేమిటికి గాని మృవలివృత్తాంతంబు కొఱంత గలదేని చెప్ప
 తున్నా నాజయము డిట్లనియె నట్లు శాంతనవుండు సాయాహ్వానంబున విశ్రేణ్యకవద
 భ్యుండు వై విరళయనం బలంకరించి నీవారికి భేదంబును వారికి మోదంబును
 నాచుటచివప్ప డెల్లభూతంబులును హాహాకారంబు నేయుచు. 520

నీ సంగమహాదేవిగర్భంబునం బుట్టి, ఋషులతోఁ జదివె జెం పెసంగ నితఁడు
 పృథ్వీదేవతాప్రీతి కితఁడు పెండిలియాడ, కూర్మ్యరేతస్కుఁ డై యెరిమఁ గనియె
 ధర్మమే జయ మని తవిలి భాగవరాము, నెదిరించి విఘాతీ నితఁడు గాంచె
 ముష్ట గంబులఁ గలమునులకే నితనిచె, ప్పినమాట విజ్ఞానమునకు మూట
 తే. బ్రహ్మవిద్యరిఘఁ డితఁడు పాండవులకు, హేతుఁడ యయ్యును గౌరవహితముఁ గోరి
 భండనము చేసి పడె నిట్లు భానుఁ డస్త, మించినప్ప డవరభానుఁడంచు నెంచ. 521

వ. అని ప్రశంసించుచున్నంతఁ గర్ణదుర్గోధనకృపాదు లామేటివిలుకానిపాటున కోహ
 టిల్లి నిట్టూర్పు నిగిడించుచుండఁ గని చుశ్శాసనం డన్నయనుమతంబున సేనాపరి
 వృతుం డై గురుం డున్నచోటికిం జని యేటికొడుకుపాటు చెప్పిన నతండు మూర్ఛ
 తుం డై తేరిపై నొరగంబడి కొంఠాకనడికి నేనఁ దేజి సేనలం దివియించి విముక్త
 కవచం డై కౌరవపితామహునిచాలికిం జనియె నంత నిరువాగుయోధులును
 దమతమశస్త్రాస్త్రకవచానులు విసర్జించి శరీరల్పంబుకడకుం బోయి ప్రణమిల్లి
 నిలిచి రర్జునం డొక్కరుండు మామ్రము ధనుర్బాణపాణి యై చనియె నిట్లు కురు
 పాండవయోధుఁ లెల్ల జనుడొచ్చి ప్రణమిల్లి యున్నం గని దేవప్రతుం డెల్లరకు.
 వేఱువేఱు స్వాగతంబు వలికి మీదర్శనంబుపొడసి నేను బరితుష్టుండ నైతి నని
 వారి నభినందించి తనశిరోలంఛత్వముం జూపి యెల్లరు విన నిట్లనియె. 522

—అట్లునుడు భీష్మన కుచికోపధానంబు గల్పించుట—

ఉ. క్రీడల యయ్యె నొక్కొక్కడు క్రీడ నొకానొకయింతఁగోస నెం
 తే. దగునట్లు గా నిలుపుడె యుపధాన మొకండు నావుషణ
 సీదునుతుండు దేఁ బనిచి నిల్వె సటక మృదుకోపధానముక
 కాదిది వీరశయ్య కని కైకొన కానదిసూతి నవ్వచుక. 523

తే. విజయునిం గాంచి నా కిట్లు వేఱుపఁ దల
 తగినతలగడ యొకఁ డిడఁ దలపు మనుడు
 నతఁడు గాండివమును బెట్టి యస్త్రపూర్ణ
 నయనుఁ డై మ్రొక్కి యంతే వినయము దోహ. 524

క. నీకు భృత్యుడ నే నీవా కొదలఁ బూని యెపుడు వర్తించెద నో
లోకైకవినుతచరితా, నీ కిప్పటి కగుతలాడ నేఁ గల్పింతుఁ. 525

న. అని మఱియుం బితామహునాజ్ఞ వడిసి గాఢీవంబు గ్రహించి మూడుమార్గణం
బు లభిమంత్రించి యేముటయు. 526

క. తలక్రిందు లగుచు నగ్గంబులు నేల న్నాటుకొనఁగఁ బోలిచి శరంబుల్
తలక్రింద నిలిచి శయ్యాతలమున కప్పటికే దగినతలగడ యయ్యె. 527

మ. తనచిత్తంబున నున్నదానికిఁ దగం దార్హణ్యగాఁ గార్యముం
బాసరం జేసినవన్యపాచిఁ గని లోఁ బొంగారి గంగానుతుం
డనిలోనం బడుక్షత్రియోత్తములశయ్యల్ సూడ నిట్లుంట ధ
ర్మనిబద్ధం బగునంచుఁ బల్కుచుఁ గడు న్నన్దించుచు న్నెచ్చుచు. 528

వ. తనచుట్టునుం గూరుచున్నరాజులను రాజపుత్రులం గాంచి యిట్లనియె. 529

సీ. కపికేతనుఁడు నాకుఁ గల్పించినతలాడ, గనుఁగొంటిరే మీరు కన్నులార
ననుగూప మైనయియ్యంపపాన్యునఁ బండిరవి యుత్తరాయణ మవువఱకును
బ్రదికి యుండెద నాదుపరిక్షణ మొనర్చు, డిటఁ బరిఘం ద్రవ్వ నేర్పఱపుడు
మీరు పరస్పరవైరంబులకా మాని, శాంతి వచిపుడు సమరమునకు

తే. ననుచుఁ బలుకుచు నున్నప్పు డటకు శల్య,వైద్యు లుపకరణములతోవచ్చి మేము
సాధుశిక్షితులము మాకు శస్త్రవైద్యమునకు నాజ్ఞ యొసంగు మోఘనయశుండ.

వ. అని విన్నవించుచున్నంత శాంతనపుండు నీతనయునిగాంచి యిట్లనియె. 531

మ. శరతల్పంబున నున్నక్షత్రియున కాశత్రుంబులకా దగ్గ మై
పరముం గాంచుట చెల్లుఁ గాన నిపు డీవైద్యోపయోగంబు లే
దరయకా వీరిని గౌరవించుచు ధనం బర్పించి పుచ్చుం డనం
గురురా జగ్గతి వెజ్జలం బనిచెఁ గోర్కుల్ నీర్చి పూజించుచు. 532

వ. అనంతరం బెల్లపార్శ్వులును రక్షావిధానా బేర్పఱచి శరతల్పగతుం డగుభీష్మునకు
మ్రొక్కి ముమ్మాటు ప్రదక్షిణంబు చేసి రుధిరోక్షితు లగుటంజేసి వేగించుచు
నిజశిబిరంబులకుం జని రంత శాంతనవపత్నసంహృష్టచిత్తుం డగుపాండవశ్రేష్ఠుని
పాలం బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించి యిట్లనియె. 533

శా. నీపుణ్యంబునఁజేసి దేవతలకేనిం శిల్పఁగా రానిగం
గాపుత్రుండు రణాంగణంబునఁ బడం గా నయ్యె నీవారిపెం
పీపట్లఁ నుతియింపవచ్చె నని యెంతే మెచ్చఁ గౌంతేయుఁ డా
గోపాలుం గని గౌరవించి యనియె గోర్కిం బ్రదర్శించుచు. 534

తే. వేదనార్తశరీరుడ నోదివస్సు తినుత! నా కింతపానీయ మొనగెడు
 నీవుశక్తుడవుదితపానీయ మీయ, ననుడు నర్జనుఁ డట్లాత మనుచున్నాము 543

—అట్లునుడు పక్షవాస్త్యులను గూఢిలంబులఁ బుట్టించి భీష్మునిదక్కి తిడుచును—

చ. అరదము నెక్కి గాండ్డివశిరాసన ముక్కున నెక్కువెట్టి స
 త్వరమ ప్రదక్షిణించి కురువర్జున కాశని కింతలోపలఁ
 శిర మదివోసి యొక్కఁడు ప్రశింసకునెక్కుగ హరుకాత్రభా
 సురముగఁ జేసి యేసె నొకచో నరపుంగవు లెల్లరుం గనక. 544

న. ఇట్లున్నందు పక్షవాస్త్యులను నత్రవిద్వర్జితుఁ డగు కురుశ్రేష్ఠునిదక్షిణభాగం
 బున భూభాగంబు గాడనేయుటయు నవివరంబునుండి దివ్యగంధబంధురంబు
 నమృతకల్పంబును నత్యంతవిమలంబు నగుశితలోదకంబు ధారాయాపం జైపై
 కెగసి పితామహునిపైఁ బడి డప్పి దీర్చి లనియం జేసె నప్పు డెల్లపార్శ్వపులును
 నప్పురమామానుషంబు గని వెలుగుపడి యుత్తరీయంబులు విదిర్చికొనును
 నుండి రంత నీసంతానంబును శీతార్ద్రతం బగుగోగణంబు దందంబునం బొంది వేవ
 మానగాత్రం బై కర మాత్రంబునం గుండె నిడు నందు శింఖదుందుభినాదంబు
 మేదురం బయ్యె నయ్యెడి పల్లు వినిపృత్యైవాసుం జై పరితృప్తి గాంచిన
 భీష్ముండు భీభత్సు జేరె . లిచి యి ట్లనియె. 545

మ. ఇది నీ కొక్కవిచిత్రము చనుట గా నుత్తర హృద్ కంఠంబు
 బదవిం గన్నపురాణమాను లనుడుక వాక్రుచ్చె నాతోడ నా
 రదమాసింద్రుఁ డుపేంద్రు మ్మిత్రకలిమిక రాగిల్లి ని మింద్రము
 ఖ్యదివోక స్తతి సేయలేనిదియుఁ జెయగ లుని జేటికక. 546

వ. అని మఱియు నోవత్సా! నీవు జంతుసంతతులలో మనుష్యుండును బక్షులలోఁ
 దాన్యుండును సరిత్తులలో సాగిరుండున జతుష్వాస్తులలో నావును దేజస్వులలో
 నాదిత్యుండును గిరులలో హిమవంతుండును వర్ణంబులలో బ్రాహ్మణంబును
 బ్రతిభం గాంచినట్లు ధన్వంతరులలో నెల్ల నుత్తరుండ వై ప్రతిభం గాంచితి విల్లు
 సేనును విదరుండును ద్రోణుండును సంజయుండును జనార్దనుండును బామగ్న్య
 ప్రభృతిమహాబలును మాటిమాటగా జెప్పనను విపరీతబుద్ధి యగుధార్తరాష్ట్రుండు
 విన నొల్లఁ డయ్యె శాస్తాతిగుఁ డగువాఁడు భీమసేనగదాభిఘాతంబునంజేసి భూత
 లంబునం బడకుండఁ డని దీనాననుం జై యున్న నీనూనుం గాంచి. 547

శా. కంఠ కౌరవనందనా! నరుఁ డిటక గార్జుంబు గావించె నే
 మెట గాని యెవడు ని న్నొనరుపక విశ్వంభరాభాగము

దుంభుఁ డంటిమే వింటిమే యెప్పుడు నే నూహింప నీతండు ము

క్కంటికి గొంటినవాఁ డెఱుంగవలె నుగ్రామంబునం దొల్లిటఁ.

548

— భిష్ముండు యుద్ధం బుపహంబుంపు మని యుపదేశించుట —

ప. అగ్రము వారుగా వాయవ్యవైష్ణవైంద్ర పాశుపతపారమేష్ఠ్యవైవస్వతాదిదివ్యా
క్షుంబు లెల్లఁ దెల్లంబుగ నెఱింగినవా రొక్కక్కస్థాంతులు తక్కు దక్కినవా
రెవ్వరు నిష్ఠానుంధరాతలంబున లేరు వినుము.

549

క. గలుకెగలే రియ్యర్జును, గలస సురాసురులు దా రొకటి యై మొనయుం
గలిగివను నకలనన్గుణ, కలితుం డగునరునిపొందు గా మే లొదవుఁ.

550

సీ. మునకు స్వాధీనుఁ డై మాధవుం డుండిన, యంతలోఁ జేయంగ నొప్పు సంది
పార కేషు లగునీదుననుజులు నృపు లొప్పు, నంతలోఁ జేయంగ నొప్పు సంది
యమనూతికిఁ గోప మగ్గల మై రాని, యంతలోఁ జేయంగ నొప్పు సంది
భీమాదియోధులు విఱుగు పూనక యున్న, యంతలోఁ జేయంగ నొప్పు సంది
తే. నీవు సాహర్దమున సంది నెఱవలయు, బంసపుస్త్రులతోడ నీధండునంబు
ముగియుఁ గావుత నేఁ గడముట్టునంత, తో నమున నానడిపాత మై తొడరుఁగాత.

మ. ఇంక నీకోపము సంహరించుకొని నీ వీయ్యెచ్చులలకుఁ

సుకముం గూర్చంగ నుంటివేసి యనికొక పోహుతి గావించి కొం

చక రాజ్యార్థము నీక్షితృవృజాలకుఁ నందించి సందిం బొన

ర్చుకొనం జూడుము పాపభాజ వగుచుకొ శోకగంప బో కేవలము.

551

మ. నిజ మే జెప్పుచునుంటి మోహవశెత్త నీ విన్న నాచెప్పిన

ట్లు జరిసం బొనరింపవే వినుము గోల్పో నై నమ స్తంబు నీ

ప్రజలు న్నీవును మి త్రివారే బడుచుం బొల్కొలి పల్కారు దుః

ఖిదివిజ్ఞానమునం దపించెదవు నిర్మమ బిట్లు వాస్తవ్యులై.

552

ప. అని సాహృదంబునంజేసి నీతండ్రి నిజలరాజులొకనమయింబును నీకొడునకుం జెప్పఁ
గలంతపట్టు చెప్పి శరసంతప్తశరీరుం డై తనకుం గలిగినవేదన యెల్లు లోలో నడం
చుకొనుచుం గనులు మోడ్చి యేమియుం బలుకనేర కూర కుండ మీదుర్యోధ
నుండు ధర్మార్థసహితంబును నవామయంబు నగునవ్యాకృతులు విసి ముమూర్షు
వౌషధంబునుం బోలె గ్రహింప నొల్లఁ దయ్యె నయ్యెడ నెల్లవారును భీష్ముండు
తూష్టింభూతుం డై యుంటం దెలిసి వానికిం బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లర్పించి
నిజనివాసంబులకుం జని రిసంతరంబు కల్గుండు పితామహునివా బాశక్లించి శర
తల్పంబుకడ కొక్కరుండ చని జన్మశయ్యాగతుం డైనకాత్తికేయుం బోలి నిమి

లితాక్షిం పై యున్న గంగేయుం గాంచి పాదంబులవయిం బడి ప్రణమిల్లి
దుఃఖించుచు నిట్లనియె.

554

—శిష్టుండు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినకుం దగుట—

క. నీకంటఁ నెప్పుడు ద్వేష్యాకృతిఁ గానగ వచ్చునట్టిఁడ జహుఁడ౯
వాఁగొందుఁ రాధేయుడె, నాకుం గరుణింపు మనుచు నయమునఁ బలికె౯.

555

తే. నూటయులి వాలించి యయ్యేటకొడుకు, నెట్టకేలకు తెప్పల నెత్తి మంద
మందముగఁ జూచి స్నేహార్చిమానసమునఁ గదియఁగాఁబిల్పియొక చేతఁ గాఁగిలించి.

వ. రక్షకభటుల నెలం బోఁ బనిచి మంసస్వరంబున నిట్లనియె.

557

సీ. కర్ణ! నీరాకకుఁ గిడు మెచ్చితిని నచ్చి, మే లేచిసొంటివి మిసిమిఁ గంటి
ఏపు కాంతేయుడవే కాని రాధేయుఁ, డవునునో యధిరభుం డవునో తండ్రి
సీనత్వి ముతియు కేవలం దొల్లింట, వ్యాసనారదమునవరులవలన
లేడు సీమి నాకు లేరేమే ద్వేషులు, తేజోవధము సేయఁ దెగడుదు నలు

తే. లకట పొండవులు దూల నాడుదు పది, తిగ దనుచు మాన్పఁ జెప్పెనుతిగవు గాని
కా దాకఁగఁ ధర్మలోముకలిస నిల్లు, పుట్టకేవి నీచసంగతి నిట్లు లైతి.

558

చ. ఎఱుఁగుదు నిన్న కే ర్వమున నెల్లరి మించివో దానసంగతి౯
వఱలితి కల్పపృథి ము నాని నెనుగితి నైవధ క్త ని
ఘోషిఁగియు దుష్టుల దాని యా విటు లుండఁ గులప్రభేదముం
బలుపడి వందు నిఁ నెను పల్కుదు నేఁ బరుమాత్మరంబుల౯.

559

చ. అరియఁగ నీవు శత్రుమున నస్త్రమున౯ భుజవిక్రమంబున౯
గురువులువాఱి పొల్లపనుకు౯ హరిక౯ సర దూఁగ వస్తు వి
కుర్చువతి కాలుఁ దేరిగ నొకొండవ కాళిక నేగి రాజులం
దురమున గెల్చి పచ్చితివి ఆశ్రయ నీ కలమాగధుం డనినె.

560

తరువోజ. సమరంబుల౯ సీకుఁ జాలినవాఁడు, చర్చింపఁగా లేడు సర్వగుణములు
సమకార నీ పు స్వయంబ్రతి, సదృశుండ వీమ ర్త్వసంతతిలోన
సమరతే మేల నై యనపు నీమీఁద, నగుకోప మది నాకు నాతె నీనాటఁ
ప్రమము డప్పినమనకలఁతికు నై, కారణం బగుఁ గాని కా దొడ్డు తేలు.

561

ఉ. తిమ్మలు సీకుఁ బొండవులు దాయలు గారు కుమార! నాకుఁ జ
త్తిమ్మగఁ గూర్చి తేని ప్రముగమ్ము వారలతోడఁ గూడి యు
ద్ధిమ్మ నివృత్తి మై చనెనుదారి మెలంగుము దాని భూధవుల్
సమ్మతి నిండ్ల కేగి సుఖసంగతి నుం నిరూపయమ్ముగన్.

562

వ. అనిన విని కర్ణం దనకర్ణించి పితామహున కిట్లనియె.

563

ఉ. నీయనినట్టి దంతయును నేను నెఱుంగుదుఁ దొల్లి వింటిఁ గౌం

తేయుడ నొట నిక్క- మని తెల్పెద నొక్కటి నాలకింపు మ

న్యాయము గాఁగ గొంటి విడనాడుట సూతుఁడు పెంచి పెద్దఁ గాఁ

జేయుట సూత్రజుడ నని చెప్పఁగ నొప్పితి నోసితామహా.

564

వ. మఱియు నాకర్ణింపుము.

565

సీ. దుర్యోధనునిమహాశ్వర్య మెల్లను వాని, పరమాదరంబునఁ బడయఁ గలిగి

మాటటరా జనుమాటకై నే నిష్ఠ, డపమాన్మునఁ బోవ నగుదు నెట్లు

ననుదేవసుతుని, బొండుసుతు లధించిన, పది నాపై రాజు భార మిడియె

నేను నాసొమ్ము నామేను నానతి సుతు, లను వానికై విడువన తలంతు

తే. డెవ్వరంబులు పొసఁగినయప్పుడు తన, నమ్మియుండినవానిని బొమ్మటంచుఁ

ద్రోసిపోవుట పోలునే దోనకారి, గాన నేను సుయోధను మాని చనిన.

566

తే. వ్యాధిమరణంబు క్షత్రియవల్లభునకు, దగదు రణమరణం బది తగును గాని

పాండవేయుల నడకించి పలికినాడ, మానఁ గా దిష్టు డని నాకుమాన్యచరిత.

ఉ. వైవమునెత్తికో లుడుప దానననైయు నే సమస్థుఁ డై

పోవఁ డవశ్యముం జరిగి పోఁ గల దంతయుఁ బోకపోదు తా

నేవగ నైన భూషణము నేర్పడఁ జెప్పనిమిత్తముల్ మహా

భావ! వచింప నేమిటికి భండన మాఁగెడుమేటి యుండునే.

568

కా. కుంతీనందను లెంతయేనియు భుజాకుంత ప్రభావాశ్చర్య లిం

లెంత బోవరు సంగరాంగణమునం దెవ్వారలే నారలక

బంతం బేర్పడఁ గా నెదుర్పఁ దగ దావైకుంఠుఁడుకా వారితో

డిం పైన నిడువం జెఱింగియును నే నిట్లాలము గోరితికా.

569

ఉ. వారికి నాకు వైరము స్తునం బయి యుండ నరేంద్ర కారణం

బై రహిమించి దాని నొలయంగ నశిక్యము నే స్వధర్మముం

దీరుప జిహ్వుతో బెనఁగ నిల్పితిఁ జిత్త మనుజ్ఞ యిమ్ము నా

కీరణరంగముం జొరఁగ నీవు ప్రశన్నుడ వై పితామహా.

570

చ. తెలియక కాని చాపలము ద్రొక్కనఁ జేయుటఁ గాని సంభ్రమం

బలరుటఁ గాని కూశతన మంటుటఁ గాని మహాత్మా! మున్న నా

పలికినప్రల్లదంబులఁ గృపామతి వై క్షమియించిపుచ్చు మే

సలలితభక్తి వందనము నల్పి భజించెద నీకు నిచ్చులుకా.

571

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై వితామహుం డతని కి ట్లనియె. 572

చ. పగ యడగింప రాని దని పల్కుచు నుంటివి గాన నీ తెదం
దగులగనీ కహంకృతి గితప్రశంభు డవు గాజధర్మమా
ర్థగుడవు నై రింబుంకుం గి యే పుత్రయజ్ఞాతి కుత్తమర
గగుం బరలోకసాఖ్యముల నె యిది ము నటు" నన్నిఁకా. 573

క. వల దనచు నీ శాసనాని, గలన బాసపుట కనజ్ఞ గావున నిడ నో
జలజాతప్రియపుత్రా! తలఁ కినమాంబు పిడిచి తగున ట్లగుమా. 574

ఆ. శాంతిఁ గోరి నేను సలిపితి యత్నింబు, సాగగయ్యె డైనసంఘటనము
మాఖపురం బడుచు మనసు మిన్నది దాని, కేసు నేయ వత్తు రెవరు గాని. 575

క. అని వీడుకొలుప గాన గేయున విభవాదనము భక్తి నొనరిచి వైక
ర్తనుఁ డొక్క రథము ముగ్ధ్యధన గ్రుతు నేగెఁ దద్విధి బెడఁగింపా. 576

—♦ ఆ గ్వ గాత ము ♦—

మ. కవితాకన్యకనిష్కలంకగతాని బి యల్పత్వము
భువి నీచార్థము లానందజీవ క శుల యొందించి మందాశ్మలక
భవనాతీతుడై సనికొ మఱిది క మూఁగుండ నై పొడవై
భవబంధుంబు బుద్ధి వచ్చె నిడ నొక గాలింప రాదే ప్రభు. 577

క. వసువులలసదంతమునకా, వసుధి, సురసదికల బుట్టి సఱలినఘనుఁడుకా
బన దప్ప సయ్యెఁ బెరలకా, మిసిమి గలా రసగ సగుచె మృత్యువు లేడే. 578

మాలిని. ప్రకటింపహుగాఢా! భక్తిచిత్తావిరోధా!

వికృతిరహితమేధా! వీతసత్వావరోధా!

సుకృతికనసనాధా! శిష్టబుద్ధప్రభాధా!

సకలసుకలిబోధా! నామలోకాధినాధా!

579

సంకల్పము.

ఇది శ్రీమహాభూతనోభయవిమిత్త పేకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర

సమాగాధితవిగుహరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికి విరాజ

ప్రణీతం బయ్యె శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

భీష్మవిద్యుగం సర్వంబును

గదచమాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

ప్రకాశము - ప్రథమాశ్వాసము.

గలవా రని నృపతుల
వేగతులం బోగడి పొడగి విసివిగి మతి నా
రాగద్వేషము లుడిగెళ్
యోగక్షేమముల సరిసి యోమనె దేవా.

1

వ. అక్కభకుండు శౌంకాదిమహామునల కిట్లనియె నట్లు దేవప్రతినిధుజ్జ వడసి
కర్ణుండు దుర్యోధనునికడకుండునియె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశం
శాయనుం గని యిట్లనియె.

2

—♦ ప్రకాశి పక్షర్యము ♦—

చ. మునివర ! భీష్ము డట్లు రణభూమిఁ బుం బడె నందుఁ జెప్పఁ గా
విని ధృతరాష్ట్రుఁ డెట్టిసరివిని బొలుపొందెనో? భీష్మముఖ్యులం
గొని రణమందుఁ బొడవలఁ గూలిచి గాఢ్య మొకండ యేల నెం
చినధృతరాష్ట్రసందనుఁడు చేసిన దేమొ యిటుగఁ జెప్పవే.

3

వ. అనిన వైశంపాయనుం డతని కిట్లనియె.

4

తే. తుండ్రపాటునకుం జాల తహతహపడి, కుసువిభుఁడుపుత్ర విజయాబుఁగోరుకొనుచుఁ
బోరరయఁబుచ్చిసంజయుఁ డొక్కచుండు, నంతనొక రేయిచనుదొరచెనతఁడు మరల.

వ. అట్లు శిబిరంబునుండి తనచెలితలు వచ్చియున్నసంజయు నెఱిగి ధృతరాష్ట్రుండు
దుఃఖించుడు నిట్లనియె.

5

ఉ భీమపరాక్రముం డయినభీష్ముండు గూలినమీఁద నాసుతుల్
దీమస మేది దుఃఖజలధిం బడి ముని పరగలు గాన కే
మేమి యొనర్చి బుద్ధిపతు లేగని నుండిరి పాండవేయనే
నామహిమం బొగిం ద్రిభువసంబులకుఁ భయ మిచ్చుచుండఁ గన్.

7

—సంజయుడు వచ్చి యుద్ధవృత్తాంతము చెప్పట—

- క. చెప్పె యుద్ధవృత్తాంతము సగ సంజయుఁ, డప్పును దా నిట్లు లనియె నవహితమతి నై
చెప్పెను నై యుద్ధవిగ మా, నొప్పున దేవత్రేతును ట్లోణి నడినక. 8
- వ. యుద్ధయు సేనబ్రాహ్మణులు ౧౨౬౬ యానుం నొక వచ్చునొయు సచ్చలఁ బుట్టినవిశే
సేనబ్రాహ్మణులు నీవు విక్రయవియ నిరత మొగ్గఁగొను నగునమ్మహాత్ముండు చేసిన
హింస జేతం గి దరంపి కాల దోనితులు గావున నీసుతులు మఱియు నాలంబు
సేయఁ గోలు నని నిత్యయంబు చేసి శిబిరంబులకుం జని ప్రభాతంబున భేరీభాం
కారంబులును నానావిధతూర్వనినాదాబులును గోరు కలుగ సంగరాంగణంబు
నకు సర్వశివ్రాస్త్రసంభృత లై చని రట్టియెడ. 9
- సీ. గోపాలకుండు యేక శాస్త్రదావ్యతి మయి, యుగాడమగొఱియలపిండు పగిది
నక్షత్రహీన మై నలుగడఁ దేరకుల్, ప్రమ్మ సాంపటుహాకనమ్మువలెను
సంస్కార సామర్థ్య మై సతతంబుఁ ప్రతిపద్యలఁబుఁ నొందునాకృరణి కరణి
విగతసస్య బయి వెలవెల వోవుదు, నొయ సచ్చుకేదార మ్ము
అ. మగున శేనిఘగున మాడ్కి- నీలు లేని, నాఁ యోత సింహవృత్తి మగు
కందరింబువిధము ౧ దగె భీష్మునిఁ, గోలువోయి నీకుఁ గంటుబలము. 10
- చ. సరిబలంఁచ రూప్యతిథివృత్తల మల్లు ముహూర్తవంబుసం
దఁమురి వారకృష్ణ ముని యట్టి గ్రామగావహోత్రై కై
కిరము చనించెయుం గలినిఁ గల్గిన నాఁ గు నాఁ సేన మీ
ట్లరుదుఁ విహ్వలించె నపు డెందలిపైనిని లెల్ల నాన్తు లై. 11
- క. ఈశ్లు మలఁ దేసెఁగి, నాదాగ్రధవుఁడు కిల్లఁ డెలఁ దక్కుఁడు గా
కేపురుషుఁ యోధుఁ డెది, ప్రపుఁ కాశిఁగ నొప్పు బలముల కెల్లక. 12
- చ. అమరంగినుఁగూడు తను సర్ధిఘు డెనఁ గిన్క వానితో
సమము సేయ నీ వని చనగెఁగ నెంతకు నీవు వోన నా
సమ దితఁ ర్యముక విరుతి సల్పఁగ జముదుఁ గాక నీకి గె
ల్లమఁగి నే వంబులకు నయ్యెది నియ్యుని నియ్యునొల్పుచుక. 13
- క. అనిఁగితి కిట్లఁ డ్విద్యదినములు యోధు చుయ్యెఁ డెలియఁగ నిమ్మై
వని మలఁ ప్రవ వచ్చుక, మిగుల గోవిందుండు త్రదశముఖులఁ బోలెక. 14
- తే. అని తలంచుచుఁ గల్గె! కల్లా! యటంబు, గలవరించిరి నీసుతుల్ బలఁగములును
గ్లవముఁ గరియింపఁగ జయువారు కర్ణ, ధారునిం బలెఁ గల్గని గారవించి. 15
- వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు నిట్టొచ్చు నిగిడించుచు సల్లార్తు లై నధారత్రాష్ట్రులు

త న్నర్థించినఁ గన్గండు వచ్చి వారిలజయూతి సఫలంబు గావించెనే యని యడిగిన
సంజయుఁ డిట్లనియె.

16

చ. తెలిసి సురాపగానుతుఁడు ద్రౌపది సదాము సదాసంబు వోఁ
దలరి మహాభుజుఁ డనుప్రథం గలకన్యఁడు భ్రాతృగౌరవం
బలర మహార్ణవౌతరిమునుదుఁ గలుఁ గవియౌగ నున్న లో
కులవలె నున్ననీనుతులకుఁ బాడనూఁగ వచ్చెఁ గ్రుచ్చిఁ.

17

వ. ఇట్లు వచ్చి యచ్చవాఁరిం గలయుఁ గను గొని.

18

చ. ధృతియుఁ బరాక్రమంబును బ్రతిష్ఠయు నిష్ఠయు నాస్థవంబు స
స్మృతియును సత్యశీలతయు మాచ్యుతియుం బ్రయభాషణంబు స
చితిపరమాత్మవేద్యుఁడు సిద్ధియు ముద్ధియుఁ గల్గునమృత
వ్రతుఁ డిటు కూలె సన్నఁ గలవారిలుఁ గూలిర కాఁ దలంచెనన్.

19

ఆ. పరశురామునంతివాని నిర్ణంచిన, బల్లిదుండు వడియెఁ బరలవలన

నవెడుమాట చంద్రునందు లక్ష్మియు వోలెఁ, దలియవచ్చు నేమి పలుకఁ గలదు.

క. వసువీర్యసంభవుండును, వసుభ్రాతృ కు నైసవసుధాధిపుఁ డా
వసువులఁ గలసినదానన్, వసువులు విడి రెల్ల కౌంవప్రస లగఁ.

21

తే. అట్టిజగజ్జెట్టి వోవ కే నెట్లు లెవఁడు, ముక్తిసంగముఁ డై పో మొనసి యుండు
నో యనుచుఁ గంట నీ నెట్లు నీయచుగను, నున్నెలు నైనికులును నేడ్చి రితులితిముగఁ

వ. అ లైల్లరుం బరిదేవనాబు నీయుచున్న సమయమున నూరిడించుచు రాధేయుండు
మెడియు నిట్లనియె.

23

ఉ. ఇం దెపుడుం దిరం గగుడు కెచ్చెము చుండు నిక్క మయ్యె మీ

రిందఱు పోటుబంటు లయి యిక్కడి నుండి మహాన.భావుఁ డా

మందరధీరుఁ డిట్లు నడి మానటిపోవుఁ డూడ నిచ్చ మ

ధ్యందినసూర్యుఁ డుర్వఁ బడనట్టి తెఱంగును నయ్యె సన్మయో.

24

తే. ఉర్విధరముల నుజ్జూరి లూఁగఁ జయు, ఘోరవాతింబునకుఁ ద్రెచ్చుకొడముల్లు
నదినుతుఁడు లేనినట్ల భూనాథు లెల్లఁ, దెల్లముగ న్నన్నన కోడిగిల్లువాఁ.

25

తే. ఇపు డనాధము నార్తి మ్రొయెనకమఱిస, కుదబలంబును భీష్ముఁ డెక్కరిణిఁ బ్రోచె
నట్లు పోవఁగ భార మిచ్చట్ల నాచు, చెట్టి గడి యుండెనన దు మీచిత్త మెఱుగు.

మ. ధృతిసత్వప్రతిభాంచితండు యనునాప్తహృదభాషండు ప్ర
స్తుతనాగాయుతనత్వుఁ డాశంగతనూజుం డున్నతాత్మజ్ఞుఁ డిం
ద్రతనూజుండు యమోపముల్ యములు మేధాశాలి నై నేయుఁ డ

- చ్యుతుఁ డం దేక్షడ వారలం గలుచువా చుండ్ర ధరామండలిన్. 27
- చ. బలము బలంబునన్ మఱి దపంబు దపంబున నాఁగఁ జాలున
 ట్లలమినశక్త్రు సైన్యముల నాఁగఁగఁ జాలుదుఁ బెక్కు లేటి కేఁ
 గలన నగాతులు దునుమఁ గల్గితేని యశంబో లేనిచో
 బలమఱి శక్త్రుశక్త్రములపాల్పడి చచ్చి పరంబో గాంచెదన్. 28
- వ. అని తనసారింపు బిలిచి యి ట్లనియె. 29
- కన్యండు వచ్చి కౌరవుల సూరార్చి యుద్ధసన్నద్ధం దగుట—
- చ. అటుల వచ్చిచి కౌరవుల సారసి శ్రోచెమభార మెల్ల నా
 శిరమున నుండె నే నిపుడ చివ్వకుఁ బూనెద మిశ్ర మంచు నా
 దరమున రాజు న స్మరయదానికి ని ట్లగు యోవ్వఁ గానిచో
 ధరపయి మిశ్రఘాతీ యనుదబ్బరమాటకుఁ గా నొకో యింకన్. 30
- తే. ప్రాణములమీఁదిపెరానఁ బాఱఁ ద్రోలి, పౌరుషులును సరిసేన బడలువడఁగఁ
 జేయుదుగ జేయలేకున్నఁ జెన్ను దఱిగి, నదిసుతునితోడివాడై నై నడతు దివికి.
- క. పరిదేవనంబు సేయుచుఁ, గురుసైన్యం బుండె నిపుడు కొనకొని రిపుల్
 బరిమార్చి మహారాజ్యము, కురుపతికిం గట్టు యోవ్వగుం గ దె నాకున్. 32
- వ. అది గావున. 33
- సీ. కనకచిత్రం బైసకి త్రిశంబును మణి,మయశిరిస్త్రాణంబు మహితసూర్య
 మండలాధికభాసమానచాపము పావ,కవిషాహికల్పమార్గణగణంబు
 తొలిదొల్త నా కిచ్చి తూణరములు పది,యూలును సన్నిశిరాససములు
 శిరసంచయంబులు శి క్తులు గడలున, స్వర్ణచిత్రమహాశింఖవరము
- తే. తేరపయిఁ బెట్టి కట్టి దేదీప్యమాన,నాగకక్షుద్ధబంబు నానావిధమణి
 మాల్యవస్త్రాద్యలంకారముడితంబు, చేసి దివ్యాస్త్రములఁ బూనఁ జేసి తెచ్చు.
- మ. బయభేరుల్ మొఱయింపఁ బంప సరిగెన్ సజ్యంబుఁ గావించి ని
 ర్ణయవృత్తిం గొనితెచ్చు తే రరిచమూనాశంబుడై దోలు మే
 సయముం గోరి సహాయముం గొనక బాపశి క్తి దీపింప ని
 ర్భయచిత్తంబున నిత్తిజ్జీ రిపుల నోర్వం జాలి మే లందెదన్. 35
- వ. అనిన నతం డాచెప్పినచోప్పన రథంబు సజ్యంబు చేసి తెచ్చుటయు రాధేయుం
 డాదాధనోత్సాహంబున దాని నధిష్ఠించి కౌరవు లెల్ల మేలు మే లని త న్నగ్నిం
 చుచుండ విమానాంతర్గతుం డగు వేల్పుతనిచందంబునం బొందుపడి మందాకినీ
 నందనుండు పడియున్నచోటికిం జని మహేంద్రచాలితం బై నమైనాకంబుమాడ్కిని

- క. నీ వాజ్ఞ యిస్తు వేనిక, నే వడిఁ బార్థునకు నొడ్డి నిలిచి రణంబుకా
గావించి నొంతు ముక్తముచేపం గాలాహి నడఁగఁ జేయవిధమునకా. 45
- కి. అని పలుకుచున్నకర్ణునిఁ, గనుఁగొని కాలోచిత్రంబు గాఁ బలుక మనం
బొనఁచి కుదుఁతామహుఁ, ఉనుకలఁ జూప యిట్లు లనియెఁ బ్రియమునకా. 46
- సీ. గ్రాత్యవుల కధి శ్యోతుల కస్థంసు, నీచులులకు భూమి భూషనులకుఁ
బద్ధమృదుం బోలె బాధుమిత్రుల ను, గతి సుర లింస్తునికరణి నిన్నుఁ
బొంది వారు సుఖులు రిందిరాధవుఁ డమరులకుఁ బోలె గారవులకు నీవ
యెఱుఁగుదు నీవిర్య మెరు ము న్నంబుప్రసాద కళింగాదిపతుల గెలిచి
- తే. ధార్తిరాష్ట్రులకుఁ ప్రతిఁ దగులఁ జేసి, తీవు దుర్యోధనునియట్లు లెల్లఁ గార
వులకు నాధార మైతివి పలుక నేల, పెక్కు లింక నీదునొదల కెక్కె భరము.
- మ. గతి వై కౌరవసేనలక నడపు మికయ్యంబునకా నీవు నా
ధృతరాష్ట్రాస్త్రజుఁ డట్లు పౌత్ర సముఁ జొ దన్నంగ మ మ్మాతఁ డే
గతి మన్నించునో నీవు నట్లగుట నోక్క! ప్రయం బయ్యెఁ జె
ప్పితి నికకా ఎనాడి సందియ మనికా విఘాతించి గాంధుమా. 48
- తే. దేహసంబంధమునకన్న స్నేహబాధ, నాబ వర మని పెట్టిలు వలుకు చుండు
గాన మే లొద న్నీవు కౌరవులకుఁ, గూర్చుమట్లమ వై మేలు గూరుపు మని. 49
- ◆ కిన్నెడు ధుర్యోధనుతో మంత్రాహింసంబు చేయుట —◆
- వ. అని పలికిన పని వైకి ప్రసాదాంబుల కభివాదనంబు గావించి
మించినవేడ్కొ గవల కౌరవసేనావారంబుఁ జేరం జని నీరంబు నుత్సాహంబు
దీక్షింపఁ జూపుటయుఁ జూచి దుర్యోధనపురోగము లగు నెల్లధనుర్ధరులు నల్లంబులు
పల్లవింప నల్లన సింహనాదంబులును భూషాస్థలనంబులును ధనుష్టంకారంబులును
శఙ్ఖారంబులును గావించి పూంచి రయ్యవనరంబున దుర్యోధనుండు సంత
ప్రహృముం డై రిధిస్థుల పై సరాధముం గాంచి యిట్లనియె. 50
- క. నీకలన నాదుపైన్యం, బొకర్ణి! సనాథ మగుచు నొప్పార నికకా
వాకొను మే నొక్కహితం, గాకాంక్షించితిని నాఁగ నతఁ డిట్లనియెకా. 51
- చ. పురుషవరేణ్య! నీవు స్వసపుంగవు లాదఱకన్న మిన్న వై
పరగినయట్లవాడవును గ్రౌఢాడవుకా నినుఁ బోలె రవ్వరుకా
ధరంబు భారవాహకు నెదం బాలుపొందెనున్లు కర్ణముల్
పెరలకుఁ గావు న్యాయ్యమును వీడవు నీనొమ లే నెఱుంగుదునా. 52
- వ. అనిన దుర్యోధనుం డతని కిట్లనియె. 53

చ. శ్రుతమున విక్రమంబునను శుద్ధచరిత్రమున న్వయోగతిఁ
బృతనల క్షల్ల తేఁ డగుచు భీష్ముడు దాఁ బదినాళు లాహవ
క్షీతిఁ బరవాహినిం బదియఁ జేసి శయించెను వీరశయ్య ను
న్నతమతి! మాన్యుఁ డైనపతి నాబలఁగంబుల కుండ నొప్పడే. 54

నే. కర్ణధారుడు లేనట్టికలము నీరు, నామి నెడలినయట్లు నావాహినియును
జెడును గావున నీ పొక్కకడిదిమగనిఁ, జెప్ప మాతనిఁ బఱి గాఁగఁ జేయుద మిట.

ప. అనినఁ గడ్డండును. 56

సీ. ఈపురుషవశేషు లెల్లరు నట్లులు, సేనాధిపత్యంబు సేయుపాంతు
సందియ మేటి క్రియ్యంనఱుఁ గులబలవిక్రమప్రజ్ఞల నెలయువార
యైన నందఱను సేనానులం జేయ రా, దందఱకు న్నేటి యెనయొకని
దళవాయి జేయఁ గాఁ దగు నట్లు లైనఁ బరస్పరస్పర్థలు ప్రబల కుడు

తే. వినుము విలుకాండ్ర కందఱకును గురుడు, వృద్ధుఁడున్ నీకు గురుఁడును బుద్ధిమద్వ
రిష్టుఁడు గురుకవినమశ్రేష్ఠచరితుఁ, డొప్పి ద్రోణుడు పెంపొందుచుండుఁ గాఁ. 57

ఉ. సర్వసమథుఁ డై గురుఁడు సైన్యవిభుత్వము నొంద న్నుఁ డై
సర్వతేధీరుఁ డై యెదుట భాసిలుచుండఁగ నే నటంచు నే
గర్వి వచింపఁగాఁ గలఁడు గావునఁ జాపగురుఁ భజించుచున్
సర్వచమూవిభుత్వ మిడి సత్కృతిపాత్రునిఁ గాఁగఁ జేయవే. 58

ప. అనిన దుర్యోధనుం డిది లెస్సమాట యని సేనామధ్యగతుం డైనభారద్వాజుని
చెంతకుం జని యి ట్లనియె. 59

—♦ ద్రోణాచార్యులను సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట ♦—

మ. సరి రాఁ డెవ్వఁడు నీకు నియ్యలఁ గుల శ్రేష్ఠ్యంబునం బుట్టుకన్
వరశాస్త్రంబున బుద్ధివైభవమునన్ దాక్షిణ్యంబున నిర్విక్రమా
వరణప్రాప్తి వయోవిశేషమున దివ్యజ్ఞానసంపత్తి స
త్యరతి నీతిఁ గృతజ్ఞతఁ దపమునన్ ధర్మాగ్రకామాదులన్. 60

ఉ. అన్నిటఁ బెద్ద నై వరగుణాఘృడ నై తగునీవు పేర్పియై
సున్నతికేక్కి మమ్ముఁ బురుషూతుఁడు వేల్పులఁబోలె బ్రోచినన్
సన్నుతిఁ గాంచి మే మరులఁ జంపఁగ నొంపఁగఁ జాలి యుందు మం
దున్నయెవండు గాని మము నోవఁడు కోపమతిం గనుంగొనన్. 61

ప. దేవా! నీవు మాకు రుద్రులకుం గాపాలియు వసువులకుం బౌరకుండును యక్షు
లకుం గురేరుండును విమధులకు వానపుండును విప్రులకు వసిష్ఠుండును దేవస్సులకు

దివాకరుండును బిత్తదేవతలకు సమవర్తియును యాదోగణంబులకు జయింపబడును
నక్షత్రంబులకుఁ జంద్రుండును దైత్యజాతికిఁ భార్గవుండును బోలెఁ గార్యనిర్వా
హకుం డైనసేనానాయకుండ వై గండుమిగిలి నానావిభాగైహిణీజలంబుల నడ
పించుచు దేవేంద్రుండు దానవులం జయించిన ట్లరులు జయింపు మనీ విన్నవించి
మఱియును. 62

జ. వెలుపులకు వహ్నివోలె మా కీ వగ్ర, సరుడ వగుచు నాజి సలుపు మేము
గోగణంబు లెల్ల గోరాజమును బోలె, సనుసరించి నడతు మాజ్ఞ వడసి. 63

చ. అనిమొన వాహినీశ్వరుడ వై విలుఁ ద్రిస్సచు నీవు నిల్చువే
గనుఁగొను చుండునంతటన గం డడఁగింతు సశాంధవంబు గా,
ననుజులతోడిధర్మజు నటంచు వచించెడునంతలోన మే
లని వినుతిండుచుక నృపతు లందఱు చేరిరి సింహనాదము. 64

వ. అంత సంతృప్తచిత్తుం డై భారద్వాజుం డి ట్లనియె. 65

శా. సాంగోపాంగము గాఁ బఠించితి స్తుతుఁ డ్వామండలోక్తార్థవి
ద్యం గంటికి వివిధాశ్రయశ్రుముల భవ్యభ్యాతిఁ గొంటికి ననుఁ
శృంగారింపితి రీ రిఁ కెన్న గుణముల్ చెల్వొర వాక్రుచ్చి నే
నుం గా దాడఁ బ్రభుత్వ మంది రిపులన్ నూచంబు గావించెదన్. 66

తే. నన్నుఁ జంపఁగఁ బొన్నతుం డెన్న ననతిరించె నాతనిఁ దక్క నే మించి సోమ
కుల వధించితద్వలములఁ గలచి వైతు, నని ననుం బొండవులు మాఱుకొనఁగలేరు.

ఉ. నావును సంతరించి నృపనందను లందఱుఁ గుంభసంభవున్
దావకసర్వసైన్యవిభుతాపనము నభిషిక్తుఁ జేసి గా
దేవత లగ్నిజం బలె నుగ్గిర్రవంబున స్వస్తవాదన
శ్రీ వెలసెన్ గమన్ మొఱున్ సిద్ధమతిఁ వరశంఖముగభుల్. 68

క. స్తుతిపాతకగీతంబులు, వివేకజయరమములు నృత్యవిభవాలులు ను
న్నతేవాదిత్రాధ్వనము, అతులిత మై తోచె నట్టియపరమందు. 69

తే. పడసి పడవాలుగా నిట్లు బ్రహ్మహస్తముని భవద్వలములు కడు మోదమునను
బొంది పాండవబలములు బొడ వడంగు, గా రు నెమనిశ్చయంబును గ్రాలె నపుడు.

వ. ఇట్లు సర్వసైన్యాధ్యక్షులు పడసి భారద్వాజుండు కృపాశ్వత్థామ కృతవర్మకర్ణ
వికర్ణ పైంధవ గాంధారి చిత్ర సేనదుశ్శాసన కలింగశాంభోజాదినానారాజపరివృతుం
డై శకటవృహంబు వన్ని యెల్లవారికి హస్తోత్కర్షం బాపాదిల్లఁ జేయుచు భీమ
సేనార్జున నకుల సహదేవ సాత్వికి సౌభద్ర ఘోటాత్మచ డ్రావదేయ ధృష్టద్యుమ్ను

ధృష్టశత్రుముఖ మహాయోధ పరిరక్షితంబును గొంగుచపూహాభిపూహితంబు
 సగుహాంధప్రస్థంబుపైఁ గవియుదెంచి కడిదిమగంటిమింజెప్పి పాంచాలకేకయ
 నాముకప్రభావకామ లగుపెక్కొండ విలుకొండ మక్కడచి విరాటస్రపదములు
 లగుపెక్కొండ్రరాజులు ద్రుంచి యొక్కయత్నాహిణి కక్షీణం బయినబలంగంబు
 నాశనంబు గావించి సంగ్రామరంగంబు పీనుగుపెంటఁ గఁ జేసి నెత్తురేఱులు
 వాటించి ప్రళయకాలరుద్రునికౌద్రంబు దీపింప నేపుమిటి తుట్టతుడకు దుష్ట
 చరితం డైనధృష్టద్యుమ్నునికారణంబున మరణంబు నొందె భూమ్యాకాశంబులు
 ధిక్కుబముఖరితంబు లయ్యెఁ బాండవబలంబులసింహనాదంబున భూతల్ల జెల్లఁ
 గంపించె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు విమాదభరితాంతరంగుండై శౌర్యశౌకవడి
 నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదకంఠంబున సంజయుదిక్కు మెరుగం బై యుట్టయె.
 సీ. అకట సంజయ! ధనురాచార్యుఁ డపు డేమి, నేయును సురద సాస్థరజయులును
 బాండవేయులు నింతవని నేయఁ జాలిరో, శస్త్రాస్త్రనిర్మల డాచాపగుండు
 రథభంగ మయ్యెనో శిథిల మయ్యెనో విల్లు, కడు నేమిటితెనో కాకయున్న
 నమ్మహాత్ముని క్షిప్రహస్తుని జిత్రయోధుని దుర్బల దుష్టదపుత్రునకు వశమె
 థే. నలుదెఱంగుల సగునత్రబల మెఱింగి, మేటి యగునాత్మజుడితి మిసిమి జెమటఁ
 దలఁపఁగాఁ జారుమముకన్న దైనమ వర, మనుచుఁ దోచెడి నేమందు హతకవిధికి.
 తే. బ్రహ్మదైవాదిదివ్యాత్రబలకలీసుండు, చాపగురుఁ డిల్లు వడుట భాస్కరుండు వడుట
 సంద్ర మింకుట మేరువు సంచలనము, గాంచు టని యెంచవచ్చెడుఁ గాదె సూత.
 ఉ. దేవనిభుండు ద్రోణుఁ డటు ప్రశ్ని ననక విని నూనిప్రయ్య లై
 పోవడు నాదుడంద మిది పోలిచి చూడఁగ జాత నైన నై
 గావలయుం గటా! యతనికైదువునకొ జయ మాన నేయుచుకొ
 గావలిఁ గొన్న నాసుతులు కన్గొన నందఱు మందభాగ్యులే. 74

సీ. ప్రజ్ఞాతులితబృహస్పతికావ్యుఁ డగుచాపగురుఁ డట రథికుండు గొప్ప వైన
 శోణాశ్వములు పూనఁ ద్రాణ నెనంగెడు, రుక్మరథంబుల రూఢి మెఱయు
 సకలాత్మశత్రుముల్ నన్నిహితము లట, కన్న తేవురించినఁ గలన నొకఁడు
 నిలఁ జాలఁ డట యట్టివిలుకాని నలఱి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డనువాడు జంపె నంట
 తే. యకట యే మందు విధిచెట్టు కతనిచేతి, విల్లు మోఁగుడు జగ మెల్లఁ దల్లడిల్లు
 సురలు త్రిదివేద్రుని బోలె గూరు లెల్ల, నలగు చుండెద రవ్వీరు నాశ్రయించి.
 ఉ. ముక్కడిమూఁకలం దనదుముందటఁ గైకొని ధర్మపుత్రుఁ డే
 చక్కిన వచ్చి చాచగురునన్నిధి సన్నతిఁ జూపఁ జాలెఁ జొ.

ఁక్కినతచ్చరంబులకు నెక్కరణి బ్రదుకంగ నోపిరో
పిక్కబలంబు నూప కటఁ జెంపటి తెంపరు లైననైనకుల్.

76

చ. నిశుపనిఁ జేమగుంపు లవి నెట్టనఁ బట్టినయట్లు చుట్టునున్
దడములు మూగి ముట్టుకొని తట్టువడం బొనరించుచో నరుం
జెడరు గ్రహించి పార్వతుని కేఁతైఱఁ గల్లఁగఁ జేసి ద్రోణునినే
జెడిదపుటమ్ములఁ బొదివి పృథ్వీ బడం బొనరించె నెంచఁగఁ.

77

—● ధృతరాష్ట్రుండు పాండవసైనికులం దలంచి పఠపించుట —

సీ. ఆఖ్యానములతోడ నై దైవనాల్గు వేదములు సాంగములుగాఁ దవలి చదివి
బ్రాహ్మణప్రవరుఁడై ప్రభాషిణి గాంచిన, గురుని వృద్ధుని భార్గ లరసి యరసి
సిరిఁ గోరి చంపిరి చిఱుచేఁపగమిఁ దిమ్మి, గిలమునుబోలె లోఁ దలఁప కఘము
మనయోధు లందఱు మొనసిచూచుచు నుండ, ద్రుపదసుతుం డెట్లు త్రుంపఁ గలిగ
తే. నయ్యయో యయ్యహీనబలాంచితనుకు, నలపటదాపటముందుదలను వెనుకఁ
గావలి యెవండునుఁ లేడు గాక యేమి, యోటమి గాంచి వెన్నిచ్చునో యతండు.

క. ఆతఁడు పడె నని వినుటం, జేతము తపాతహ తపించి చేడ్వడె సంజ్ఞో
సేతుండ నై మఱి యడిగెద, నేతానన్నాత్రి నిలుపు మిక్కఁగ యెల్లఁ.

79

వ. అని ధృతరాష్ట్రుండు హృదోచ్చకాస్తంబై పుష్కరివిజయంబున నిరాశం జేసి
వంది నంది మూర్ఛం బొందుటయు నందు నందుఁ గలసుందరీజనం బల్లన శీతల
జలంబు లాతనిపయం జల్లి తాళవృంతంబుల ఏచుచు వైత్యోపచారంబు లాచ
రించి కరగంబులం బట్టి లేవనెత్తి చిత్రాననంబునం గూరుచుండఁ జెట్టి రట్టియెడ
నెట్టకేలకు సేదజేటి వడంకుచుం గొంతనడికి గానల్లణిదిక్కు మొగం బై.

80

శా. హాహా పుట్టెడు సంచయా! సమరమం దాధర్మసూనుఁడు సం
దేహం బింతయు లేక ఏకమెయి నాదిత్యుండు నా మండుచుఁ
సాహంకారత వాళితాసహితవేదండులు వే తెగ్గలఁ
బాహాశక్తి నదల్చున ట్లరుల నొంపం జాలు నీనాటికిఁ.

81

క. నాగాయతనమబులుండు స, దాగతితనయుండు దా గదాదండముతో
రాఁ గాంచి యెవ్వ రెదురం, గాఁ గల రాగురుండు లేనికాలమునందుఁ.

82

సీ. ప్లవగకేతుప్రభాభాసి శైత్రరథంబు, ధారాధరము నేమిభూరిరవము
స్తనితంబు గాండీవచాపంబు విద్యుల్ల, తావిభవము సంతతశరచయము
బహులనర్హము గాఁగఁ బర్వఁ దాఁ బర్జన్యఁడో యన నర్జునుం షొష్ఠ్య మెఱసి
యశనిసంకాశము లగుతీనశస్త్రముల్, కురియుచు నెత్తురే భరణఁ జేసి.

తే. వాసుదేవసహాయుఁ డై వారిదముల, వాయువుం బొలి కొరవవాహినులను.

దొడరి యోహరిసాహరిఁ ద్రోలునపుడు, నిల్ప వేల్చెన లేఁ డని నేఁ దలంతు. 83

క. సుకుమారులు యువకులు నై, సకులుడు సహదేవుఁడు గుణక్వణనము ది

కృ్కరముల మ్రోయ శాస్త్రవ, నికరములం దోలునపుడు నిల నెవని కగుక. 84

చ. ధృతియును సత్యముం గలఁడు ధీరవదేవ్యుడు సాత్వతం డతం

డతులితశౌర్యసంపదల నన్నుల బొలినవాయు లోకవి

శ్రుతముగఁ బార్థుతోఁ జదివె యారత నైరులఁ బాఱఁ దోలి ను

ప్రత యగుభోజకన్యఁ గొనివచ్చె నతం దొకపాటివాఁ డొకో. 85

తే. ద్రుపదకులమున ను త్తమస్తతీకిఁ బాల్చె, మయినవార డు త్తమోజుఁడు యమసముండు

విజయుపైఁ బ్రీతి మ మోర్వ వడలువాని, కోపఁ డాద్రోణుఁడె నన్న నుండు నెవఁడు.

సీ. చేదిప్రజల వీడి చేరె బాండవులందు, ధృష్ట కేతుఁడు వానితేజ మనదె

మున్ను గిరిద్వారమున రాజపుత్రుఁ జెక్కిన కేతుమంతుఁడు కేవలుంఁడె

కలన నోటమి యెఱుంగనిభీష్ము నోడించి, సశిఖండ్రి నెదిరింప నరులవశమె

సకలసంపదల మోమకుఁ దండ్రి కెన వచ్చి, యలరెనునభిమన్యుఁ డలఁచి యొక్కొ-

తే. వాఁడు సర్వశస్త్రాస్త్రసిద్ధ్యర్థుఁ డార్యజనవినుతమనీషక్ బృహస్పతినిఁ దేజ

మున రవిం బొలి జముఁ డనం బొర నిలువ, లేడు మనసేన నెదిరింప నేఁడు గాని. 87

ప. మఱియుం ద్రోవదేయు లేవును. దంష్ట్రులఁ బొలినవారు ధృష్టద్యుమ్నపుత్రు లైన

క్షత్రంజయుక్షత్ర దేవక్షత్రధర్ములు క్రూరకర్ములు వారు పండ్రెండువత్సరంబు

లితరక్తీడలక్ మాని మహాస్రతంబుఁ బూని దేవప్రతునితో సకలాస్త్ర

శస్త్రంబు లెఱింగినవారు వృష్టివీరుం డైనచేకితానుండు నూఱుగురుపోటుమాను

సులకుం దీటువచ్చినవాఁడు రక్తనర్థవర్మాయుధధ్వజు లైనకై కేయు లేవురుం బాండ

వులకు మాతృష్వసేయు లగుటంజేసి వారికి విజయంబుఁ గోరి పోరుదురు యయు

త్సంకుం బధమత్సరుండు వారణాసతంబున వాని నోడింపం బూనినరాజు లాఱునెల

లు పోరి తార యోడుట లోకవిదితంబు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణవధార్థమ పుట్టి

నవాఁడు పాండవప్రియుం డగునమృహావీరుండు వారాణసిపురంబునం దొల్లి

స్త్రీకాముం డగుకాశీరాజపుత్రం బరిమార్చె వైబుధుండు కృతారాతివైక్లబుధుండు

వినుము.

88

చ. అతఁ డభిలాషనీవతుల నాజ జయించి దశాశ్వమేధముల్

లతగఁగిఁ జేసి గాంగనికతాగణసంఖ్య గ గోగణంబులన్

క్షితిగురకోటి కిచ్చె నిటు చేసె నుశీనరసూతి తత్కుల

సేతుఁ డెఱఁ జొల్లఁ తే రినును దేవత లెల్లఁ మెచ్చి రెల్లనఁ.
చ. ముదునలివాఁడి యైనఁ గిడు ముప్పిటి కె న్ననాఁడు శౌర్యనం
పదల విరాటభూవిభుఁడు వాని కెవండును నాటరాఁ ఁనిక
వివితభుభాదల గు గలపేరుఁ ఁయో ప్ర మ సు ప్రాణుతోఁ
గదనము నయ నోడఁ తొకికాలమునఁ నహిసా లిరువ్వురఁ.

తే. గాహుబలశాలిమా యూపి నామి నామి లా నామిండు హాడిగబుఁడబలలఁబలె
నాసుతులఁ యీకల గాఁ నుఁజేసి, తెలఁచిఁ ది నాగుండియల్ జలదరింను. 91

కి. విరలు నరల ముచ్చి, వారిలుఁ కిక్కిం ప్రేరణము లైనం
గోరికమెయి విఁ నుండి, వారిక నెలువంగ గానివారిలు గలఁ.

వ. ఇలికిను సర్వలోకాంతర్యామియు సర్వశైలియును సగుశ్రీకృష్ణుండు వారి కత్య
ర్థంబు నాతొక్క యై యుండఁ రాజయం బైలు లగు నిట్టిచో మనవారు వారిక
మార్కొనం బాలువాఁ డెట్లగుదు రిమ్మహాత్మునిమహాసామర్థ్యం బనన్యసాధ్యం
బాకర్ణింపుము.

ఉ. గోపకులఁబునం బఱిగి కొండకి యై న ముండనన్.

గో. తితుల్యన్తధిపుండు కౌల్యే వృషాసురు ధన కాసురుఁ

రాజుఁ నస జలధిని ముగిం నరికన్ గరుని ప్రలయనికన్

భూతివిక్రము డయినకలసుని నానుజ గుఱుప్రనికన్.

ఆ. శూర సేనపతిని ప్రకృించి న వి, సేనమండలు చే సైన్యసహతుఁ

డగునునాము నోర్చి యవనీతుల బ్బి, భోజింకల వసనా నతఁడు.

తే. గీటండింగిచే మాగధు మెట యైన, రాజసేనా సేనిఁ జది వజుఁ దునిమె

నాల్వనికన్ వానిసాధింబుల జక్కు పటచే, దులివప్పిని శిశి పాలుఁడఱిగె నతఁడు.

సీ. పవఁ బూరి వచ్చినయవనేశ్వరిని ప్రల్లిడిం గాలుప్రో కేగంగఁ బుచ్చెఁ

బాతొలిలవానిఁ బుడచుం గల్పి, నాచుడ్యముఁ విచ్చి ప్రతిభఁ గాంచె

సద్విమధ్యమునందు నప్పతి నోడించి, నున్నోపకున కానంద మొనఁగె

ఘండవంబునఁ వ్రీతిఁ గాపించి యగ్ని కాగ్నేయూత్రచక్రముల్ నమ్మి బడసె

ఆ. సత్య ప్రతిపాంతు స్వర్గింబునకు న్నే, తేము నెక్క పోయి త్రిదశవిభునిఁ

బోరి గెలిచి తచ్చెఁ బారజాతము భూతిలమున కమ్మహాత్ముఁ డమరు లెన్న. 97

వ. మఱియు సంగ పంగ కళింగ మార్గధి కో కోల మత్స్య గార్ధ్య కరూత పాండ్ర

వంత్స పార్వతీయ దిశేరక కాశ్మీ రౌరసక పశాచ ముద్గల కాంభోజ వాటాన చోళ

పాండ్య త్రిగర్తి మాలవ దరద శిశి ముఖ ప్రాచ్యోదీచ్యప్రతీచ్యదాక్షిణత్య

లగురాజుల నెల్లరం గెలిచె ననియుఁ గృష్ణున కోడనివాడు ముచ్చగంబుల లే డని యు విందు మని మఱియును. 98

ఉ. పొందు పొసంగఁ జేయుటక' పూని యిటుం జనుచుంచి మాధవుం
డందఱుఁ జూచుచుండఁ గ మహాద్భుతజీతిని విశ్వరూపముం
బొందుగఁ జూపె నే నతని పూర్ణకృపాదృశి లభివృష్టి పై
విందు గఁ జూచి మ్రొక్కఁబని విశ్వమయుం డగువిష్ణుఁ గృష్ణునిక. 99

ఆ. ఇట్లు చేయ లాతు తెవ్వరు నేర్తురు, పరిమళురుషుఁ డాతఁ డరసి చూడ
నయ్యుపేంద్రుతోడ నఖిలజగంబుల, నీటు నచ్చువాయు లేడు నిజము. 100

క. అతఁ డున్నకడకు పాలియుకొ, మతి నేయుం జేరఁ బోన మహామోహుతి వా
రతుకుకొని యున్న విజయం, బతుకుకొనుం జెప్ప నేటి కావక్షమునక. 101

ప. అయ్యుదారచరితునాహ్వీసంబున గద సాంబ ప్రద్యుమ్న పిహార థాగావ హాని
రుద్ధ చారుధేష్ఠ సార బోల్కుక నిశిత ఝిల్లి బహు పృథు పిష్టభు శమీక ధారమేజయు
ప్రభృతు లగువృష్టివీరు తెల్లగున. బాండవులకుం దోడుపడ వత్తు రిట్లు సర్వలోక
జనకుం డైనబనార్దనుండు వారపక్షంబున నుండ మనవారికి జయం బగుట వట్టి
మాట యెట్టికారణంబున నేని పాండవుల కోటమి యగుదందు నట్లు లైన జనా
ర్దనుండు చక్రంబు నట్టి జయించు మనవాని గట్టిమొనఁ గట్టి వారి నెల్లం జంప
నప్పు డైన నప్పురుషోత్తముండు రత్తివోక కట్టివట్టిసర్వజననాశనంబు గావించి కుంతి
కైసం బట్టంబు గట్టక మానం డెట్లు చూచినను గారవులకు విజయంబు గామియే
సిద్ధాంతం బగుచున్నయది వినుము. 102

మ. సరనారాయణు లర్జునాచ్యుతు లనక జన్మించి రిట్టిదఱు
దురముం జేయుచు నుండ వారి నదురక ప్రోణుడు లేలెక్క ని
రరనాథాదులు నోప కింతయు యథార్థం బెంతమోహం బొటో
పరికింపండు సుయోధనుం డిటులు నెప్పకొ మిత్తి సైరేచుటక. 103

ఆ. హరియు నర్జునుండు నరు లోటచేఁ గాక, లేక యున్న నెల్లలోకములను
నలయునేని యొక్కపరి నీటు గాఁ జేయ, నోషినట్టివార యొయి నూత. 104

ఉ. వ్రతములు బ్రహ్మచర్యముఁ దపంబును వేదము లత్రశస్త్రములే
క్షీతివయి మృత్యువుం గెలువ లే వని భీష్ముడు ప్రోణుడుక రణ
క్షీతిఁ బడుపాటు చెప్పకయ చెప్పెను నక్కట యట్టివాడు వో
బ్రతికితి నేను నా బ్రతుకు ప్రస్తుతి సేయఁగ నొనె సంజయా. 105

క. మున్నేసిరికి ననూయా, నన్నుల మై యుండు మిథుడు శమనాత్మజున

- త్యున్నత మగునాసిరిచే, బస్మమునక బ్రతుక వలనవచ్చెన గట్టా. T 6
- క. నాయనయమువలనం గా, దే యమనందనున కిట్టిదివైశ్వర్యం
బై యునికయును గురుతుయ, మై యునికయు నరయ నయ్యెనని యనఁ బనియె.
- ఉ. కాలము వీటి పక్షపదశఁ గాంచగ నుండినవారిఁ న్రుంప దం
భోభి యగుం ద్రుణం బయినఁ బోల్చుగ ధర్మజుకోపతాప మే
కూలిచె వ్రోణభిష్టులను గ్రూరమ మై కనుగో నధర్మ మీ
లీల సుతాజయంబు పొదలించె సమస్తవివాశనంబుగఁ. 108
- తే. ధరణి జనచింతితార్థముల్ దైన మనను, కూల మై యున్న మణియొక్కలీలఁ బరిణ
మించు నరహార్యం బని యెంచ నైన, యేతద్ధర్మము చింతింప నేమి ఫలము. 109
- వ. కావున నే నీచింతి తెల్లం దిగఁ ద్రావిత నింక సమరప్రకారం బంతయుఁ దేటతె
ల్లంబుగఁ దెలియఁ జెప్ప మాకర్ణించెద ననిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 110
- తే. పాండవులు స్వంజయులు నెట్లు పట్టి గ్రోలు, పట్టెనెనొ సమరముం దట్టి దెల్లఁ
దెల్లముగఁ జూచి వచ్చితిఁ దెలియ పనియ, చెప్పెను బొల్లి మాటలుచెప్ప టుడిగి.
- వ. అట్లు సేనాపతిత్వంబు వడసి భరిద్వాజుండు సర్వజ్ఞముఘృణితం డై మహిమ
తెల్లరు విన దుర్యోధనుం గాంచి యి ట్లనియె. 112
- క. కురువంశోత్తరునియనం, తిరమున సేనానిఁ జేసి నె న్నిట్లు మహీ
శ్వరు లెన్న సత్కీరంబితి, వర విచ్చేద నడగు మిచ్చ వచ్చినదారిక 113
- వ. అనినసంతండు కర్ణదుశ్శాసనులతోడ నాలోచనంబు చేసి చాపాచార్యున కి ట్లనియె.
- చ. గురువర! నాకుఁ గూర్పుటకుఁ గోరితి వేసి సడవు సయ్యుధి
ప్తిరు ననిఁ బట్టి యి మ్మనుచుఁ త్రిముచుఁ గలవానిఁ దెల్పినక
గురుఁ డను వానికిక బ్రయముఁ గూర్పును భయంబు భిక్షువుత్రుఁ డా
దారను వధింపఁ గోరి కటు తొ కొనిఁ గోరిల మమ దెప్పిమా. 114
- ఆ. అతఁ డజాతశత్రుఁ డగుట నీ వి ట్లెఱి, కులముఁ బ్రాచులంపు గలదు గాన
ననువు లేగకుండ నమ్మహారథుఁ బట్టి, నీ కొనంగు ముట్టి స్వపతిమార. 115
- మ. అది కాదే ననిఁ బాండుపుత్రులను బాహుశక్తి నిర్దించి య
న్యదిహ వాఁక వారిరాజ్య మిదె సంప్రీపిం గొనుం డంచు ని
చ్చెదె సౌభ్రాత్రముఁ జూపునిచ్చ గల వై చెల్వార వా కి మృనిన
మది నౌదానిని దాడు లే కనియె నమ్మందుండు మోహంధుఁ డై. 117
- సీ. ఆచార్య వినుము మా కంతకాత్మజఁ జంపి, సంతమాత్రిన విజయంబు లేదు
విజయుఁ డాతఁడు రణోర్పి బడినను బాడు, మిమ్మనెఱు బట్టి ముట్టువచ్చు

ప్రముఖ నుండఁ జూచు మనిశము సుయోధనుకోర్కి వమ్ముగఁగ. 125
క. నావును నర్జునుఁ డిట్లను, దేవా! నినుఁ గావ కొరులచేస విదాములును.

దేవాభుఁ డైనగురునిఁ, జావఁ గ నేయుటయు నొక్కనరి యని తలఁచుఁగా. 126

తే. పుడమి ప్రయ్యలు వాతినఁ బొడి వడంగి, చుక్కగమితోడ నాకము ప్రక్కలైన

సీమఁడు సుయోధనుఁడు విన్ను నిగ్రహించి, నుతల మెరింగఁ జాలఁడు కోర్కెనీతి

మ. సుమనస్సంఘముతో గురేంద్రుడును విష్ణుండుగ సమాఘాతము

ధ్యమునన్ సాయముఁ జేయ వచ్చినను నే బ్రాణంబుతో నుండఁగా

సమరేద్యప్రతిమానుడఁడగురుడు తా నన్నట్లు ని న్నుట్లు నై

నమతిన జేయఁగఁ జాలఁ డిట్లు ప్రతినిగ గావించెదన్ భూవరా. 128

చ. పలికి బొంకి యెఱుంగఁ గల నైన ననృతంబు, పలుకఁ దలచు నేను బలికివలు

కెపుడు మహాకదారి నెనఁగదు నా కడఁజయము గలుగు లెఱుంగ జనవరేణ్య.

వ. అని పలుకుచున్న సమయంబునఁ బాండవనివేళనంబున శింఖభరీమృదంగానకనిస్వ

నంబులును ధనుస్వాతలశబ్దంబులును సింహనినాదంబులును నింగి ముట్టి నట్టి

జెట్టిదంపుటులివు విని నీవారి సైన్యంబునందును నానావిధవాదిత్రంబులు మ్రోసె నంత

నుభయ సైన్యంబులును దైన్యంబు దక్కి ముద్ధంబునకు సిద్ధం బయ్యె నయ్యెడ

నాచార్యుండు వేదికాకేతనోల్లాసభాసురుం డై సేనామధ్యంబున మధ్యందిశమా

ర్తాండునిచందంబున మండు చుండ మనవారు పాలికలనికిం బోయి శకటవ్రూ

హంబు మోహరించి రందు నలవల సైంధవుండును గళింగవికర్ణులును వారివెన్నడి

గాంధారసేనాసమేతుం డగుసాబలుండును దావలఁ గృన కృతవర్మ చిత్ర సేన విమి

శతి దుశ్శాసనులును వారివెన్నంటి కేకయ యనన కాంభోజపతులును మధ్యభా

గంబున మద్ర త్రిగ ర్తాంబుప్రస్థాచ్య ప్రతీవ్యోదీచ్య దాక్షిణాత్య మాలన శిలి

హారసేన గౌడ మలద పౌవీర కితవచమూగణసేవ్యమానుం డై భారద్వాజపుర

స్సరుం డగుకురురాజున సేనాముఖంబున హస్తికేతనోల్లాసమువీర్లుం డైనకర్ణుం

డును నిలిచి రప్పడు. 130

మ. అపహార్షం డన నొప్పి నైభభకళ్యాప్తిఁజ్ఞి విబృంభించునం

గవశిం గన్గొని నీకుమారులబలంగంబుల్ భయం బెడ లో

సపురూపం బగుసాహసం బొడవ ధైర్యపైర్వముల్ గల్గి య

ల్లపు దాభిఘ్నండు లేనియట్టికొఱ లే కత్సంహరంబునక.

కా. ఊక్షైక ర్తనుఁ డింద్రముఖ్యులకు నే నింతేనియుం జంకఁ దా

దేవదీప్యవతీసుతుం డరుల కార్తి గూర్పలే డయ్యె న

ద్యావం బుక్కడఁ గల్లుదాన నితఁడో తద్వైరముం బూనుట

తేమిదేసి నిమిషమాత్ర రణముం జెల్లించుఁ దెల్లంబుగన్.

182

వ. అని ప్రశంసించుచుండి రట్టియెడఁ బొండవులును భండనోత్సాహంబునం జని

క్రాంతిప్రసాదం బమర్చుకొని రం దగ్రభాగంబున.

183

మ. గగనస్వృక్కపి కేతనాంచలగుచుట కల్పాంతభాను క్రియ

దగి పెల్లక ధనభావ్యయోజితము. జై త్రింజయశే రగ్ని క

త్తగుచుం గ్రాలఁగ వాసుదేవసహితుం జై గాండివజ్వారవం

బాగి బహ్మండము ముట్టి నిల్పె విజయుం దుగ్రాకృతిం జూపుచుక.

184

తే. వానికెలన మహారథవర్చుఁ జైన, పార్వతుఁడు వహ్నికుండసంభవమహార

థోత్తమాచూఢుఁడై నిల్పె నుగ్రధన్వం, డగుచు బలగంబులకు నెల్ల హర్ష మెసంగ.

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులును జూచినదేయ సౌభ ద్రేయాదికుమారవర్గంబును

మత్స్యపాంచాలాదిబంధుబృందంబును ధృష్ట కేతుముఖ్యుడండనాథులును దక్కునం

గలపరివారంబును సయ్యెయెడల నిలిచిన యుధిష్ఠిరుండును సంగరోత్సాహంబు

నకుం దగినసన్నాహంబు గావించుకొని సేనామధ్యంబున నిలిచె నివిధంబున

నిరుహంబునం బ్రోగువడి కయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్య చున్నంత.

186

సీ. అర్జునాదముతోడ నవని గంపించెఁ బెక్, గాలి రేగి రజంబు హేళిఁ గప్పె

మబ్బు లేక నభంబు మాంసాస్థిరుధిరవన్న ముగిరినె వఱిగ్గు ప్రబలి కూసె

గారవసేనపైఁ గాకగృధ్రాదులు, న్రాలె గ్రన్ధాదరావము నెలంగె

నలుములు మెలుములుఁ దఱచయ్యెఁ గొఱపులుఁ, బిడుగులువడినలుగడలఁబడియె

తే. బృథులపరివేష మినుఁ జుట్టి బెట్టు కోచె, దట్ట మై పుట్ట దారుణోత్సాహశతము

లెన్నియేనియుఁ గురువాహినీశ్వరత్వ, ముది గురుఁ డింత కదలినయంతలోన.

తే. ఉభయసైన్యంబు లొకపది నుగ్రధంగి, శంఖశ్రేణ్యారవంబులు నలిపి కొంత

సేపు కుసుమితచూతముల్ మాపు కూర్చు, బొందిన ట్లుండ మెదలక పొదలకుండ.

వ. అనంతరంబ.

189

—• వోణుండు పాంచాలబలంబుపై విస్మంభించుట —•

మ. నడిమొటం గలద్వాదశాత్మం డనే నై సత్వోందుచుక ద్రోణుఁ డ

ప్రొడు పాంచాలబలంబుపైఁ గవిసి కన్నుంగొట్టుచుం బెట్టిధి

బడరం గూరశరంబు లేయుచు నొకం డ ట్లుండతో నాంగ న

క్కడఁ గల్గొన్నను దాన యై సమరముం గావించె నంచద్గతిన్.

140

క. కవిసినధృష్టద్యుమ్నుని, నవిరళముగఁ గప్పి మార్గణాసారములన్

నవుతవుఁ ద్రోతె సిగ్గుఁబు వచాంతరమాదు లేళ్ళ బోలె బలములక.

141

- ఆ. దైత్యభేది యైనదైవతాధిపునట్లు, ప్రబలి చావగురుడు వహింపబట్టి
కాల్పునట్లు చండకాండంబులం బొంకు, రాజసుతులసేన రాసివుచ్చి. 142
- చ. పిడుగులు గూలునో యనెడుబీతు జనింపంగ నారీమౌతలె.
ప్పుడు నెడ లేనియ బ్లసంగఁ బుష్కలనామకవారిదంబు నాఁ
గడువడి నశ్యములే గురియుకై వడి నమ్ములఁ జిమ్మి కుంభజం
డడని బడలేపడనే నలిపె నశ్వరభేభపదాతిపంక్తులన్. 143
- వ. అయ్యవనరంబున. 144
- సీ. ఉతజోదపూర్ణంబు జైత్రరథావర్తకలితంబు హస్త్యశ్యగాత్రతీర
ముష్టిపథేనిల మున్నతకవచోత్పలము మాంససంకాకులము బలాఘ్ను
పరిపూర్ణ మున్నతప్రాసమత్స్యసమేత, మస్తిమజ్జాసీకతాంచితంబు
స్వందనకచ్చపనంకులం బుత్తమా, గోపలతటము సమున్నతతను
తే. దారుసంఘట్ట మసిర్బుచదర్శితంబు, గడమహానగకలితంబు కంకగృధ్ర
సేవితము కేశశైవాభాషితంబు, శోణచద మట్ల పాతె నాట్లోణియుండు. 145
- డి. చాప మలాతచక్రగతిఁ జంక్రమణం బొనరింపఁ జేయుచున్
జూపఱు మెచ్చున ట్లనికేఁ జొచ్చి చమూచయముగ గలంచునా
చాపగురుం గనుగొని నిజప్రజ లల్లడతల్లడం పడన్
పైఁజుక ధర్మనందనంబు సాధ్వ్యసకంపితచిత్తవృత్తి యై. 146
- వ. ధృష్టద్యుమ్నార్జునులగ గొంచి యిట్లయి. 147
- ఆ. కొఱపిఁ ద్రిప్పినట్లు కొడుకమును ద్రిప్పి, తఱలఁ జేయు నితఁడు దండు నెల్ల
సద్ధి వేలవోలె నాచార్యు నాఁగుడు, మీర లత్రశత్రుసార మెసంగ. 148
- చ. అని కుచిన నా రాదివ్యాత్రవేది దాఁకుసంత. 149
- క. నోగుడు పార్శవుని బది, బాణంబుల నొప్పఁ జేసి పైపై సతనిన్
ద్రాణ చెడఁజేసి యార్చెన్, ట్లోణిధవు లెల్లఁ దన్నుఁ జూచి సుతింపన్. 150
- వ. అంత వృకోదర నకుల సహదేవులును ద్రావిడేయ సాధద్రేయ శైనేయులును
విరాలద్రుపదులును సాత్యకి ధృష్టకేతు శిఖండి చేకితాన యుయుత్సు ఘటోత్కచ
ప్రముఖులు నొక్కమ్మడి సమృహరఘుదాణి రప్పకు శృవ కర్ణశల్యాశ్వత్థా
మ కృతవర్మ భూరిశ్రవోభగదత్త పౌర వాలంబుసప్రభృతులు మనయోధులును
వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ. 151
- మ. శతమాయానిపుణుండు సౌబలుఁడు భాస్వద్వాణజాలంబులన్
బ్రతిరోధించుచు మాద్రిసిన్నకొడుకున్ రథ్యంబులున్ డెక్కెమున్

క్షితివైః ద్రేశ్యైః నేయ నాతః డతనిన్ గ్రేడించి తత్కృతకే
తుతురం గ్నోధసుస్సులం దునిమి యెంతో పంత మేపారఁగన్.

152

ఉ. అర్వదితూపు లానుబలునాత్మజదేహముఁ దాఁక నేయుడున్
గర్వము వీడ కాళకుని గైకొనుచుం గద సత్వరంబుగా
సుర్వికి డిగ్గి సూతుతల నుర్లి పడం బొనరింప నాతఁడున్
బర్వతథీరుఁ డై గుదెను బట్టి రణం బొనరించె నెంచఁగన్.

153

ఉ. విశతిసాయకంబుల వివిశతి నేసి వృకోదరుండు వా
య్యంశమహత్వముం దెలుప నాతఁడు వానిధ్వజాశ్వచాపముల్
సంశయ మేధి త్రుంచుటయు సైనికు లెల్లరు మెచ్చి రంతలో
దంశితదంష్ట్రుఁ డై చచ్చియఁ దాచె గదం బకవైరి వాజులన్.

154

క. అంత హతాశ్వం డయ్యుం, బంతంబున వాలుఁ బలుక వడిఁ గొని భీమున్
మంతనము లేక తాఁకెం, గొంతటిలో నీసుతుండు కుంజరముగతిన్.

155

తే. నకులునిం దాఁకి, శల్కుండు సప్రవృత్త శర, శతము లేసిన నీసున సతఁడు వాని
వార్వముల నాతప త్రము ధ్వజముధనపు, నారిఖం ద్రేశ్యఁ గా మొత్తిశంఖమొత్తై.

చ. పొదలఁగ ధృష్టకేతుఁడుఁ గృపుండును బోరుచు నుండఁ జేదిరా
జదయత డెబ్బదింటఁ దనువాడఁగ నేయుచు మూఁటఁ గేతువున్
బ్రదులఁగఁ జేయ బ్రాహ్మణుండు రెచ్చి ముగ్ధుం గిడె వాని నమ్ములన్
బదుగురు మేలు మేలనుచుఁ బ్రస్తుతీయించిరి వారియుద్ధమున్.

157

సీ. సాత్విక కృతవర్మస్తనమధ్యమున నొవ్వ, నేసి జెబ్బదియమ్ము లేయుటయును
గృతవర్మ జెబ్బదియేడమ్ము లేసియు, సతనిఁ గదలుపలే డయ్యె నపుడు
పార్వతుండు త్రిగ ర్తపతిమర్మముల్ నొంప, నాతఁ డాతనికొంకు లాడ నేసె
మాత్స్యవైక ర్తనల్ మత్సరింబునఁ బర, స్వరము పోరినపోరు భార మయ్యె

తే. ద్రుపదభగదత్తు లిర్దురు దొడరినపుడు, ద్రుపదునియంత రథముఁ గేతువునుడూల
నేసె భగదత్తుఁ డాతని నీనుఁ జేసి, తొమ్ము వసియాడ ద్రుపదుండు నమ్ము లేసె.

క. భూరిశ్రవుడు శిఖండిని, నారసములగముల గప్పించ గ్రద్ధుం డై
యారథికాగ్రేసరుఁ డా, కౌరవుని సవతిసాయకంబుల నొంచెన్.

159

క. హైడింబుండు నలంబును, షోడక యుండొరులు రాక్షసోచితమాయల్
వేడుక వోలె నొనర్చుచు, బోడిమిమెయిఁ బోరి రవుడు భూభూజ లెన్నన్.

160

తే. చేకితానుఁ డయ్యనవిందుఁ దాఁకినపుడు, దేవదానవసమరంబులేవ నొప్పె
నావలన్ లక్ష్మణక్షుప్త దేవులకును, హరిహరణ్యాక్షులకుఁ బోలె దుర మెసంగె.

161

సీ. పారవుం డభిమన్యుడై గవిసి మహాగ్ర, శరములు గురిసిని నరిమించుడు.
 వడి వానిగొడుగును బడగయు వార్వముల్, పడ నేసి మఱి యేడు ప్రదర్శములను
 వాని నొంచియు నేనువాడితూపుల వాని, సారథి నొంచియు నంతయును
 భారవాంతకరంబు నరశరం బరివోయు, నంతలో గృతవర్కు డరసి జెనెసి
 తే. రెండుతూపుల వడి నేసి రెండు గాఁగ, సలుపుటయు నాశరముతోడ సజ్జనువు
 విడిచి పగవీడ కాన్తుని యడివము గొని, పారవుని తేమిఁదికిఁ జేర నుఱికి. 162
 మ. అసిపాతంబునఁ గేతుదండమును బాయం జేసి తత్సూతునిఁ
 వెనఁ బాదంబునఁ దన్ని తార్జ్యుడు తరస్విత్యంబునం శామున
 ట్లసిఁ బోకుండఁగఁ బట్టి కారవుని కేశాంతంబుల స్మిది కె
 త్తి సమాప్తింపఁగఁ జూచు చుండె నసిదీప్త దిక్కులం గప్పచున్. 163

—• సైంధవాభిమన్యులయద్దము —•

ఉ. సింగమునోటికిం దగిలి చేష్టలు దక్కిన సారథేయ మ
 ట్లంగద బ్రుంగి యున్నతఱి నారసి పారవునిం జయద్రథుం
 డంగము వొంగ నార్జును రయంబున ఖడ్గము పూని క్రందికిన్
 లంగ యెనర్చి పేర్చినబలంబున నాన్తునిమీఁది కేగుచున్. 164
 తే. కాష్ఠిఁ సైంధవు సీఁదించి కన్నుఁ గొనల, మిడుగురులు రాలఁ పారవు విడిచిపెట్టి
 జేగవలె నరదమునుండి డిగ్గ నుఱికి, కదిసె నాబయద్రథునిపైఁ గడిమి మెఱసి. 165
 చ. కవిసి జయద్రథానుగులు ఖడ్గములున్ శితశత్రుసంలతుల్
 దవులఁగ నేయ వాని నసిధారఁ దెగం బొనరించి మించినన్
 జవమును సత్వముం గలిగి సైంధవుఁడున్ మునకొంచు వానిపైఁ
 గవియుడు వార లొండొరులు గ్రాలిరి తక్కులకొండలో యునన్. 166

తే. వ్యాఘ్రమును సింహమును బోలె వార లపుడు
 కోపతాపము లినుమడిఁ గొనఁగ వడిగ
 నడరి డాయుచు నేయుచు ననిఁ బొనర్చు
 సంత సంతర మెఱుంగ రై రెంత లైన. 167

ప. అంతఁ గొంతవడికి. 168

మ. అభిమన్యుడు కృపాణము నివసరి ప్రేయం జూచుచుండంగ దో
 ర్విభవం బేర్పడ సింధురా జతని నిస్త్రీంశంబున న్యాయపక్ష
 రథసాధికృమున న్నరాజి యది తదంగస్మహామండలా
 గ్రథుని దాఁతుట భగ్గు మై పడియె సంగ్రాహార్థిగై నేయుచున్. 169

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

క. బిల్డింగ్ డిప్లొమా పుంపుక, బిల్డింగ్ నాటకము లొదిగి వెన బే రెక్కె
 కెటెజింగ్ డిప్లొమా చొలగిన; తెలుగుల్ గని సరసుతుండు తెగబడి నగుముక.

మ. కరవాలిబు విదిర్చుచుకొ మునుమునం గన్నట్టి తత్సైన్యము
విదయుండెడుచు నార్పుచున్నఁ గని దోష్ట్యర్యంబునక మద్రభూ
షరుఁ డుగ్రాయనశక్తి కాష్ఠికంబులు వైవం దాని నాతండు స
న్వరులై తాడ్పడవు పన్నగులు వలె చేతం బట్టి మట్టాదుచుకొ.

171

క. సిరిశిలఁ ద్రివృమ్ శక్తిఁ గరలాసుర మేర్పడంగఁ గ్రమ్మట మద్రే
శృంగురకముమీద నెచెక, ధరఁ బడెఁ దత్సాతుఁ డిల్లి తత్సాతమునక. 172

వ. అంత విరాటద్రుపదులును ధృష్టకేతుఃసృష్టమ్ములును భీమసేనయుధిష్ఠిరులును
 నకులనవాదేవులును శాంతిదేయతైకేయులును శినివీరశిఖిండులును మేలుమే
 లని సౌభద్రుం బాగదను సంతసంబున సింహనాదంబు గూించిరి నీకొడుకులును
 దాని కోర్వక వాదంబులు భూధరంబునం నోలె నాసౌభద్రుం జిట్టి ముట్టి
 నానావిధాయుధంబులఁ గివ్వఁచుండె రన్నను సూతపాతపరాభవంబునకు నైచక
 శబ్దంబు నీకోడుకులకుఁ బ్రయంబు నేయక గదాపాణి యై గర్వాభిప్రభుప్రియ
 పాత్రుని దాఁకుదొచె ననిన వివి ధృతిగాఢ్మింను సంజయుచిక్కు మొగం బై
 యుట్టనియె.

173

౪. పంటి నీవు నెప్పు విడిధంబు లగుచ్యుండు, ముద్దుముల నీ కెన్నియును పింగం
దలతు దేదదానవుల ముద్దుమును పొలె, నిడియు విస్మయాబు పొదల జేయు. 174

క. ఈకురుపాండవయుద్ధము, లోకమునం జెప్పకొండు లోలుభు లగుచుకొ
 లోకులు కథలుగ నెంచుచు, వాకొను మాతెల్వ నరజవరయుద్ధంబుకొ. 175

వ. అనిన సంజయుఁ డతని కిట్లనియె. 176

—● భీష్మ పరివహిత శ్వాసలగదాయము —●

మ. గద సారించుచు దోహ్యగంబుల మహాకావ్యాన్ని నా మంచుచుకొ
గదియక వచ్చెడును ప్రరాజు గని పాకద్యేపి. పాస్త్రాను ను
నైదవృత్తి కళకాట్టి కైత్రగుగనం కైకొంచు రారమ్మ నిక
జదియం కేసెద నంచు బల్లుచు వడికొ నురంభముు జూపుచోక.

క. అప్పు పడి వాయువునయును, గొడ్డగమున నాచి సుతుని గోకొ మృని మా
 తొడ్డి వడ్డి హుంకరించుచు, దొడ్డిలిం బొలి నిలిచె దోర్లల మెనగఁక. 178

మధ్యపతి భీమసేనునిముత్తవతి, గోలుపులి వీర మోక్షని కోలుకొనియె
సప్తమ శంభారవములు దూగ్యస్వనములు, సింహనాదములుకామ్రాసఁ జేలఁగనింగి.

తే. మద్రపతి గాక భీముని మాటుకొనగఁ, గలుగఁ డొక్కఁడు భీముఁడు గాక మద్ర
పతిని మార్కొన నుండఁ డక్షితితలమ్మునందు నని సాధువాదము లతిశయిల్లె. 180

మ. వరజాంబూనదపట్టబద్ధ మగుచుక వర్ణింప నయ్యెన్ వృకో
దరుహ స్తంబుల నాట్య మాడెడుగదాదండంబు మద్రాననీ
శ్వరుహ స్తంబుల మాడెలాగ్రగతులక వర్తించుచుం జంచలా
తరళం బై వినుతింప నయ్యెను గదాదండం బఖండమృతీః. 181

సీ. గదలు శృంగములుగాఁ బొదలుచు నాబోతు, లట్లు వా రిద్దఱు ననగి సెనగి
జంకెనమాపులక టంకెలు డొంకులుక, మాడలావర్తకమార్గములును
గలుగ గదాదండములఁ ద్రిప్పి వేయుచు, నాయుచు బాయుచు డాపలకును
వలపలకును సారల పెరవల్ల ద్రొక్కుచు, దాడుచు వీకమై దవ్వకొనుచు

తే. నేను తప్పక యుండుగ నేయు పొం డొకండునుం గండు మిగిలి యుద్దండగతుల
నతులబోహాపరాక్రమ మడర నెడరు, వేచి పోరాడి రెంతయు నేచి యేచి. 182

మ. గన లొంపొంటిపయిక రయంబునను దాఁక వ్రేకనక వప్రపా
తదశం దోడంగఁ జేయుచుక మింపగుఱుల్ దట్టంబుగా నల్లడం
గదురక వార్చికయామినీముఖమునక ఖిద్యోతసాంద్రంబు లై
బొదలం జొచ్చెనువృక్షరాజములకుక బొలింపఁ గా నై తగ్గె. 183

చ. పులులతెఱుగునం బొదివి పోరెడువారు గదాభిఘాతసం
కలతమహాప్రపూరమున గాత్రములం దెఱుఁ గన్న నెత్తువాఁ
కలు మొలతేరి పాలు నెనకారునఁ బూచిన కింకరంబు ల
ట్లరియునుం జలంబు గల పైరి మహాద్భుత మావహ్లాంగక. 184

ఉ. వారిగదాభిఘాతము లవారిగ శక్రమహాశనిధ్వని
స్ఫూరము లై దిగంతములఁ బర్వచు నండఁగ ధైర్యభుక్యు లై
పోరుచు నంగ తెన్నిదిగఁ బొవుచు నెన్నకు వెండి దాడుచుక
ధారణఁ గూలి రిద్దఱును దప్పి గదల్ పయి బడ్డపాటునక. 185

సీ. అంతటఁ గృతవర్మం దరులంచి పిహ్వల, మానుఁ బై పడియున్న మద్రపతినిఁ
గనుఁగొని సంభ్రమంబునఁ దనతేరిపై, నెక్కించుకొని పోరి కెడకఁ జనియె
మారుతియు నిమేషమాత్రం దెప్పితి లేచి, గదఁ గొని మనమూఁకఁ జదువఁ జొచ్చె
నాసినన్నము పైపవాఁదంబులు వోలె, గురు సైనికులు వాటి పొరిమదొఱిగి

ఆ. గలుపుఁ గాంచి పాండవులు వహ్నుల ట్లయి, వెలిగి సింహనాదములును శంఖ
నాదములు నొసర్చి వాదిత్రము లనెల్ల, ప్రాయఁ జేసి రభుడు మోద మెనఁగ.

వ. ఇట్లు మనమూఁకలు చీకాకుపడి పాటుట కోవక వృషసేనుం డెల్లసేనల కడ్డుపడి
నానావిధాత్రుశత్రుజాలంబు లడరించుచు. 187

మ. తురగాంగంబులు తున్నతున్న లగుచుం చోరంబుగా భారణి
దొరగఁగ దంతులు నింతలింతలుగ నెందుం బ్రొవు లై పోవఁ గా
నరదంబుల్ దుమురై పడఁ భటులు నుగై ముగ్ధ నైత్రేరులు
బరపై పాటఁగఁ జేసె శాస్త్రవచనూవారంబులం జేరుచున్ 188

వ. ఇట్లురవడించి మహామారుతంబు పాదపంబులం బోలెఁ బొంపవలంబుల లీల
మెయిం గూల్పుచుండునంత శతానీకుండు గండుమిలి వికట్టు నాఁకె. 189

మ. పదునుం జెట్టుట మర్మభేదు లగుచున్ భాసిల్లుదివ్యాత్ముల్
పది కల్లాల్మజమేన దూర్వుటయు నాబాహుబలాఘ్నంబు పెం
పొదవం బేర్చి మహాగ్రహంబునను నా నొక్కుమ్మడికా వానివి
ల్లు దెగం జేసి సింహంబు గూల్చి యటచోఁ బోకంబు లల్లాసఁ గఁ. 190

వ. అంతలోన. 191

తే. భ్రాతృరక్షణతత్పరత్వమునఁజేసి, శ్రావదేయులు వృషసేనుఁ డాఁకి వీరఁ
గాండజాలంబునన్ వాని గప్పి పడఁగ, నేయుటయు ధ్రోణముఖు లెల్ల నేగుదెంచి.

క. ద్రోవదిబిడ్డల నేవురఁ, జేవమెయి న్నాఁకుకొనుచు శివసాయకముల్
నో వడర నేయఁ బొంపవు, లేపురఁ బఱు తెచ్చి కవిసి నేడ్చెట మీఱఁ. 193

వ. అప్పు డుద్యతాయుధు లై పాంచాల కైకయ మత్స్యసృంజయప్రముఖు లెల్లరును
జెల్లు రేగి మనవారిపై నడరుటయును వారును గ్రోభోధతు లై సన్నధు లై
రాయుద్ధంబు చేవదానవయుద్ధసదృశం బయ్యె నంధు భీమకర్ణకృపద్రోణశ్రాణి
పార్వత సాత్యకు లేడ్వరు నాహవభూమిం బొడిచినకాలసూర్యులచందంబునం
బాలుపొంది రాసంకులసమరంబున. 194

తే. పర్వదినసాగరముభంగి బహుళినిస్వ, నంబునం బర్వి ధర్మసంపన్నునిసైన్య
ముక్కుమిగిలి భవత్సేన నుక్కడంప, విఱిగి పఱవంగ నై యది వెఱలఁ గుడిచె. 195

మ. అరివీరార్దిత మై నెఱం బఱచునీయాత్మోద్భవానీకమున్
గురుఁ డీక్షించి గుణంబు మోగిఁగొన నోష్ట్రోదేహులారా! రణం
తరమందుం బఱవంగ నిట్లు చనునే తాళుండు నే నుండ మీ
కరవాయిం గొన నేటి కంచు నభయం బత్సంతముం గూర్పుచున్. 196

ఉ. సారథిఁ గాంచి తేరు పడి సాఁగఁగని మృడిసేన డాయ నా
నారథకారవంశిభవుఁ డట్లగుఁ గావుత మంచు నేర్పు పెం

పార రథంబు దోలుటయు నాగురువర్జుడు పార్థసైన్యమును

జేరి యుధిష్ఠిరుం బొదివి చేసె శితేషుశతప్రయోగమున్.

197

—• ప్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధము చేయుట.

ఆ. తనరథంబు మునుఁగ సునిశితాస్త్రము లేయు, గురునిఁ గంకపత్ర కరచయమున

బడలువడఁగ నేసె బాండవాగ్రజుఁ డత్రు, కొశలంబు జనుట గని పురింప. 198

క. గురువరుడు గినిసి యమరా, ద్వరపుత్రునివిల్లు చునిమి వడిగ నటుముడుగ

బరికించి చక్రరథుండు, కర మరుదుగ నాఁగె వేల కడలిబలె గురున్. 199

ప్రగ్ధర. అంతం బాగచాలపుత్రుం డయి తనరుకుమారాఖ్యుఁ డాతండు రోష

స్వాంతుం డై ద్రోణువత్సస్థలమున విలసత్సాయకుఁ డెసి యొక్కం

డింతల్లానట్టి షేలానిషువులు పయిపై నేసి పెల్లాన్చి పేర్చె

సంతోషం బొప్ప వైరుల్ నలిపిరి జయసంస్వారసహస్వంబుల్. 200

సీ. అందుల కోర్వ కస్తూరిచాయ్యుఁ డొకశిలి, కాండంబున గుమారు గం డడంచి

పర సైన్యములఁ బాయవడఁ జేయుచు శిఖండి, పుత్రైండుతూపుల బడలుపటచి

వింశతిశరముల వేధించి యుత్తమోజుని నేనిటను నకులుని నొగిలిచి

సహదేవు నేడిటఁ బ్రహరించి ధర్మజు, ద్వాదశాస్త్రములఁ దరలఁ జేసి

తే. సోపదేయుల మూఁడేసి ప్రదరములను, బదిట విరిచు సాత్యకి నరపదిట నేసి

డోనులు బాఁజ దోలుచు సునిశితాస్త్రముల యుధిష్ఠిరు మఱియును బొదువునంత.

క. అశ్వము వచ్చి యుగంధరుఁ, డొడ్డి గునిం దాఁక నాలఁ డుగ్రుం డగుదున్

దొడ్డశిలీముఖమున నా, యెడ్డే నిలం గూల్చి న్నయి కేరైఁజ జూపెన్. 202

ప. అయ్యవసరంబున విరాటున్రు పములున్ డై నేయులున్ శిలిసాత్యకులును బొచా

లపుత్రులయినవ్యాఘ్రుడ త్తి సింహసేనులును ముక్కుగనూరు ధర్మరాజరక్షాపరత్వం

బున నతపర్వంబు లగుబాణంబులం ముచ్చుచు నాచార్యమార్గంబున కడ్డు పడిరంత.

తరళము. పడిగ నార్జును నేలు పేఁబడి వాడితూపుల వ్యాఘ్రుడ

త్తుఁడును దోడన సింహసేనుఁడు దోర్బలంబుల నొప్పున

యందు గురుండు చలింప క్షిప్త నొక్కొకముస

బడఁగ నేసి రథాళిఁ దోలుచు వచ్చె ధర్మజుఁచెంతకున్. 204

ప. అట్లు మృత్యురూపుం డై ధర్మరాజుఁ దరియ నచ్చునాచార్యుం గాంచి పాండవ

సైన్యంబునం గలజనంబులు. 205

చ. ఉడుగఁడు ద్రోణుఁడిప్పు డొకయూతునఁ బట్టు నబ్రతశత్రుని

గడిఁగిమగండు ఫాల్గునుడు గౌరంగ రాధిట నేను నచ్చునో

క. అట్టియొడ ద్రోణుఁ బొదువుడు, పట్టుడు చుంపుడు బాహుబలదీర్ఘకు లై
దిట్టఁడనుఁ డంచు నెలుఁగులు, దట్టము గా వినఁగ నయ్యె ధర్మజాననా. 290

వ. అనంతరంబ సాత్యకియుఁ జేకితానుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడును కలిసియు వార్ధ
క్షేమియుఁ జైత్ర సేనియు సేనాబిందుఁడును సువర్చసుండును లోహనా గజనానా
జనపదేశ్వరు లెదిరించిన నాధనుర్ధరగురుండు వారల నందఱ నొడిచి దైత్య
దానవసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించినశతమన్యునిచందంబున విక్రమించి
మత్స్యపాంచాలాదిబలంబులం గనుపుగొట్టుచుండ నట్టియొడ వ్యాత్సనవ్యా
ఘ్రంబువలె నున్నవానికట్టెదుర నొక్కరుండును నిలువ నోపఁ డయ్యె ననన ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 291

క. పాండవపక్షమునం గల, పండిమగలయుం దొకండు ధైర్యంబున నా
చండవపాత్రముఁ దాఁకఁగ, నుండమిఁ దలపోయ విస్తయోదయ మయ్యె. 292

వ. అనిన సంజయుం డాకర్ణింపు మట్లు ద్రోణుని తాపంబునకు నోడి పాండవపాం
చాలమత్స్యకేకయాదిబలంబు లూడనింబొడుచున్నం గని మనవారు సింహనా
దంబులు గావించి రాసమయంబున దుర్యోధనుం డానందసాంద్రుం డై కర్ణుం
గాంచి యిట్లనియె. 293

మ. కనుగొంటే యటు పాండవేయబలముఁ గాలాగ్నికై పైసద్రో
ణునిబాణహతిఁ ద్రెన్చి లేగ్ల ననమిందుఁ సింహముు గాంచి మిం
చినభీతిఁ వెనఁ బొటునట్లు విరియుం జెప్పుగనే లిం కట్ట
మొనకట్టం గమకింప దంచుఁ దలఁతు న్నోహతిరేకంబునఁ. 294

తే. వెఱచి పఱవంగ నెంచిన నెనుక ముందు, గురునిబాణాగ్ని యేర్పుచుఁ గూడికొనుడు
మండలిభూతు లై వార లొంకొరువులఁ గట్టుకొని యాకులం బిందె లట్లులయిరి.

మ. తనవా రెవ్వరు నండ నుండమియు నాపం డతియుం జుట్టుచున్
గినుకం బూని మెలంగుచుండుటయు నీక్షింపంగ నావాయునం
దనుఁ డాకర్ణి సకలంబు ద్రోణమయ మ్మోహంతిం గలఁ డయ్యె నిం
క నిరాశం గొని యుండు రాజ్యమునఁ గాంతం జేయునవంబునఁ. 296

వ. అనిన రాధానందనుండు గాంధారీనందనున కిట్లనియె. 297

ఉ. ఎప్పటి కిట్లు కా దనుచు నీవు తలంపుము ప్రాణ ముండఁ గా
నిష్ఠవమానజుండు రణ మీగి గమింపఁడు చిత్తెమందు మీఁ
యిప్పటిసింహనాదముల కింతయు నోర్వఁడు పాండవేయు లీ
చెప్పినయట్లు లోటమినిఁ జెందఁగఁ బోవరు యుద్ధదుర్మదుల్. 298

మ. కింశం గూరిత వారు శూరులు విషాగ్నిద్యూతసంక్లేశముకా
వనవాన క్రమముం గలంచుకొని జీవంబుం బెడంబాయనే
మనముం కేయదు రింతె కాని వెఱపు నృన్నింది సామాన్యుల
ట్లనికీ జుంకెడువట్టిరే తెలియ లే వై తిట్లు రాజోత్తమా.

299

సీ. సావని బాణకృష్ణాగదాదియుద్ధములఁ బ్రచండుఁ డాతం డఱిమిన
రిస్తవోడు మహారథోత్తములను నేరి, యేరి చంపెడు శౌర్య మేర్పడంగ
సాత్త్విక ప్రముఖు లాచక్కినిఁ దోడ్పడి, పాంచాలమత్స్యాదిబలములఁ గొని
భీమవోదితు లయి భీమగతిం బాపగురుఁ డలపడ నుండి రరయ నిష్ప

తే. దిండ తొక్కుమ్మడి న్ముట్టిరే నరత్వ్యమాణసీపము శలభముల్ మాపినట్లు
ద్విజానిని పట్టబొడ రావెనుక మనకు, డెప్పరం బెంతయే వచ్చెడి న్నరేంద్ర. 300

మ. కావున మన మండఱిము సమందగతిం జని భారద్వాజుం గూడ ముట్టుద మను
టయు సుయోధనుం డెల్లబలఁగంబులం దోడుకొని ద్రోణరథంబునకుం గావలి
యయ్యెఁబొండవులును బ్రభంజనాత్మజపురోగము లై నానావర్ణహయోత్తమంబు
లతో మహారావం బెనంగ ధనురాచార్యుం దాఁడఁ బరమసమృద్ధంబుగా నడచి
రనిన ధృతరాష్ట్రం డప్పటిపొండవులరథచిహ్నంబులెట్టివిచెప్పమనిన సంజయుండు
బెడియును.

301

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బొండవులరథావిచిహ్నంబు లెఱిగించుట —

క. నరవర! పొండవబలరథ, వరచిహ్నము లెల్లఁ చెలియఁ బలుకుట వశమా
పరికించి కొన్ని మాత్రము, సరిదాఁకం జెప్పబుద్ధి నలిపితి వినుమా. 302

మ. వృకోదరునివీతులు మనుజుఁబువర్ణంబులు శైవ్యమునశ్వంబులు రజతివర్ణంబులు
యుధామన్యుహయంబులుసారంగవర్ణంబులు ధృష్టమ్మమ్మనితురంగంబులు సారా
వరవర్ణంబులు శ్చత్రధర్మనిరధ్యంబులు శోణవర్ణంబులు శిఖండిపుత్రుం డయినశ్చత్ర
దేవునిఘోటకంబులు పద్మనాభవర్ణంబులును మల్లికార్జునంబులును సకులునితురం
గంబులు శుకపక్షవర్ణంబులు త్రిమోక్షనివాజులు మేఘునర్ణంబులు సహదేవునిసైం
ధవంబులు త్రిత్తిరివర్ణంబులు యుధిష్ఠిరునిగంధర్వంబులు గజదంతవర్ణంబులు పాంచా
లేశ్యునినివారువంబులు పాతరూపవర్ణంబులు విరాటునిఘోటకంబులు పాలవర్ణం
బులువిరౌటపుత్రునిక త్రలానలు హరిద్రావర్ణంబులు కైకేయులగుట్టంబు లింద్ర
గోపవర్ణంబు లమితేజసుని హయంబు లామనశ్చత్రవర్ణంబులు శిఖండిమావులు దంతి
వర్ణంబులు శిశుపాలపుత్రుం డగుధృష్టకేతునివాహనంబులు సారంగశబలవర్ణంబులు
దుర్జయునిపులు శబలవర్ణంబులు బృహత్తత్తునితురంగంబులు పలాపధామ

వర్ణంబులు సేనాబిందునివాహంబులు కౌశేయవర్ణంబులు కాశీరాజపుత్రపత్రంబులు
 క్రొంచవర్ణంబులు ప్రతివిందునితురంగంబులు శ్వేతవర్ణంబులు కృష్ణగ్రీవంబులు
 శ్రుతసోమునిగుఱ్ఱంబులు మాషపుష్పవర్ణంబులు సకులపుత్రుం డయినశత్రాసీకుని
 సప్తలు సాలపుష్పవర్ణంబులు శ్రుతకర్మసిమావులు మయూరగ్రీవవర్ణంబులు
 శ్రుతశీర్షహయంబులు మాషపత్రివర్ణంబు లభిమన్యునశ్వంజులు పిశంగవర్ణంబులు
 సీనుతుం డగుయుయుత్సునిహయంబులు పలాలకాండవర్ణంబులు వార్ధక్షేమితుర
 గంబులు పలాలవర్ణంబులు సౌచిత్తిఘోటకంబులు నీలపాదంబులు శ్రేణీమంతుని
 గుఱ్ఱంబులు కౌశేయవర్ణంబులు సత్యధృతిహయంబు లరుణవర్ణంబులు చేత్రానుని
 యశ్వంబులు పింగలకౌశేయవర్ణంబులు కుంతిభోజునిహయంబు లింద్రాయుధవర్ణం
 బులు రోచమానునితురంగంబు లాకాశవర్ణంబులు పాంచాలపుత్రుం డయినసీం
 హకేతునిగుఱ్ఱంబులు శిశలోహలవర్ణంబులు పాంచాలవరుం డైనజనమేజయుని
 వాజులు స్వపపుష్పవర్ణంబులు దండధారునివారువంబులు పద్మకింజల్కవర్ణంబులు
 వ్యాఘ్రదత్తునివాహంబులు మూషికవర్ణచృషంబులు రాసభారుణవర్ణంబులు సుధ
 న్వునశ్వంబులు చిత్రవర్ణంబులు చిత్రాయుధునిగుఱ్ఱంబు లింద్రగోపకవర్ణంబులు
 కోసలపతిపుత్రుం డగుసుజ్ఞేతునితురంగంబులు చక్రినాకోదరవర్ణంబులు జ్ఞేమసు
 తుం డైనసత్యఘ్నసేనపులు శిబలవర్ణంబులు శుక్లనిగుఱ్ఱంబులును గేతనాదులును
 శుక్లవర్ణంబులు సముద్ర సేనసూను డగుచంద్ర సేనునివాహంబులు చంద్రవ
 ర్ణంబులు జ్యేష్ఠనిహయంబులు నీలోత్పలవర్ణంబులు రథ సేనునిరథ్యంబులు కలా
 యపుష్పవర్ణంబులు పటచ్చరపతితురంగంబులు శుకవర్ణంబులు చిత్రాయుధునశ్వం
 బులు కింశుకవర్ణంబులు సీలునికత్తిలాసులు గేతనాదులును నీలవర్ణంబులు చిత్రని
 పత్రంబులును గేతనాదులును జిత్రవర్ణంబులు రోచమానపుత్రుం డైనహేమవర్ణుని
 హయంబులు పుష్కరవర్ణంబులు దండకేతునికాండంబులు కుక్కుటాండవర్ణం
 బులు సారంగధ్వజం డైనపాండ్యునితురంగంబులు చంద్రవర్ణంబులు పాండ్యను
 యాయులగుఱ్ఱంబు లాటరూషికవర్ణంబులు ఘటోత్కచునిగంధర్వంబులు నానా
 వర్ణంబులు బృహంతునిసారు లుపవర్ణంబులు మజ్జీయుం గలవారిగుఱ్ఱంబులునానా
 వర్ణంబులు మజ్జీయు వేదీకమండలధ్వజం డైనభాద్రాజుం దాడ వచ్చినధర్మరాజు
 ధ్వజంబున గ్రహగణాన్నితుం డైనసోముండును నందోపనందకంబు లనుమృదం
 గంబులు రెండునుం గలపు భీమసేనునికేతనంబున వైదూర్యమణిలోచనం బగు
 సింహరాజంబు విరాజల్లు సకుటునిసిడంబునందు సౌవర్ణపుష్పం బయినశరభంబు
 డంబుఘోటునహదేవునిఋక్మయంబునఘంటాసహితరాజహంసంబురాజ్ఞుఁజాగ్రహ

దేయుల కేతనంబులం గ్రమంబున ధర్మమారుతకృత్వినిదేవతలవిగ్రహంబు
లొప్పు నభిషేకమనిధ్యజంబున హిరణ్మయశార్ఙ్గపత్రమై వెలుంగు ఘటోత్కచునిపడ
గపై గృధ్రరాజంబు కొమరారు నాకర్ణింపు మయ్యుధిష్ఠిరునివిల్లు మాహేంద్రంబు
భీమునికాశ్యకంబు వాయువ్యంబు శ్వేతవాహనునికోదండంబు గాంధీవంబు నకులుని
చాపంబు వైష్ణవంబు సహదేవునిశరాసనం బాశ్వినంబు ఘటోత్కచునివిల్లు
పాలస్త్యంబుబలరామదత్తం బగుసౌభద్రునికాశ్యకంబు రౌద్రంబు ఛాపదేయుల
చాపంబులు రౌద్రాగ్నేయకౌబేరయామ్యుగిరిశంబులు తక్కునం గలవారిచాప
ధ్వజంబులు నానావిధంబు లిట్లు సన్నద్ధులై యెల్లవారును నామగోత్రంబు లెఱిఁ
గించుచు నాచార్యులైనవంబు దక్షిణవచ్చి రనిన ధృతరాష్ట్రుండు. 303

సీ. సంజయ! యేమందు సామిరిముఖులైనవారు దేవశ్శ్రీతో బోరఁ గలరు
దైవయోగముఁ గాక తీలఁచ నొం డగునోటు, రాజ్యమృతల కిట్లు రాజు లగుట
భాగధేయం బొక్కపది నుండఁగ మన, మొక్కపది బోవ నొప్ప దెవుడు
ద్యూతవ్యసనకర్మితుం డై జటిలుఁ డయ్యు, యమజుఁ డింతటిసాయ మందఁ గలిగె
తే. మందు డగునానుతుఁడునన్నుఁ బొందుఁ బుడమి, చేదీ కేకయవం గాదిభూదయితులు
నాకు బాసట యై రని నానమక్షమునను వర్ణించి పలుమాటలు మున్ను పలుకు.
ఉ. ఇంద్రునితోడుపాటు తన కిష్టము కల్గిన బార్హతం డొకం
డందఱుఁ జూచుచుండ నటు లాగురునర్హుని మి త్రివాతికిం
బొందఁ గఁ జేసె నన్న యది పోల్చ నదృష్టముఁ గాక యుండు నే
మందుఁడ నేను నాగురుల మాటచుకొంటిని గొంటెమాటలక. 305

మ. గురుఁడుం దండ్రియు బిడ్డలుం దెగిరి నాకు న్నేనిపై నాస యుం
దరలె న్నావిదురుండు సెప్పినగతికొ దాపించె దానం బయో
దురమందుకొ నుతు లెల్లరుం దెగిన నాదుర్యోధనుం డొక్కఁ డీ
ధర కేషించినఁ జాలు నందు నదియుం దధ్యంబు గా దయ్యెడిక. 306

క. ఘను లగుప్రభావపూరుషు, లనిఁ ద్రెల్చినపిదపఁ దక్కునగువా రెట్లే
మనఁ జాటుదు రని యెంచుట, మనముం జెడినట్టివారిమాటయ నువ్వే. 307
తే. ధర్మము పరిగృహించి యేధరణినాథుఁ, డర్థవరుం డై మెలంగు నాయధముఁ డిందు
నందునుకొ త్తుద్రభావంబు నందఁ గలఁడు, నిక్కువం బనిపలికిరి నీతివిదులు. 308

ప. నే నీరతుర్థంబున నిరాశుండ నై యున్నవాడనింకఁ గాఁగలయది యెట్లునం గాకమాన
దపహితుండ నైతి సమరస్రకారం బంతయుఁ జెప్పు మెవ్వ రెవ్వరు పెనంగి రెవ్వ
రెవ్వరు తొలంగిరి వ్యకోదరాష్ట్రునులభయంబు నాకు భూయిష్టంబు పొండవలంబు

లట్లు భారద్వాజుం బొదివిన మనవా రెట్లు ప్రవర్తించి రది యంతయు నవిస్త
రంబు గా విన నెంచితి ననిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు పెక్కుండు పాండవ సైనికు
లొక్కమొగి నాచార్యుం జుట్టుముట్టుటయు నట్టియెడ దట్టమై లేచి యేచినపరా
గంబు మిన్న ముట్టి దృశ్యిరోధంబు గావించిన మనసైనికుల. లేమియుం గానక
ద్రోణుండు హతుండ కా వగచుచుండునంత సుయోధనుం డేలుంగ త్రియిట్లనియె.

—• కురుపాండవశిరుద్వంద్వయధృతకారము —•

- ఆ. వీరవర్షులార! మీరు మీయుత్సాహ, శక్తిసత్వములకుఁ జాలి పోరి
యరిబలంబు నాఁగుఁ డనుటయు మనవారు, మాటుకొనిరి వారి మనల కప్పుడు. 810
- క. మనదుర్మర్షులఁ డేడ్డెఱ, ననిలజునిం దాఁకి వీరక నత్రహతునిఁ గా
నొనరింప నాతఁ డాతని, ఘనబాణంబుల నడంచి కల నొనరించెఁ. 811
- క. మదమాతంగము చెంగున, మదమాతంగంబుమీఁద మాత్సర్యమునఁ
గదిరినవిధమున శినివరుఁ, గదిసె గృతవర్మ శత్రుకాశల మెనఁగఁ. 812
- సీ. వడి సైంధవుఁడు క్షుత్రవర్మపైఁ బడి బెడిదపుటంపఱ న్వానిఁ దఱల నేసి
నతఁ డల్లి వానిశరాసనధ్వజముల, మలచి పదింట మర్మములు నొంచె
సైంధవుఁ డొండొకచాపంబుఁ గొని వాని, పయి వివిధాస్త్రముల్ పరఁగఁ జేసి
నవల సుబాహుఁడు దవిలి యుయుత్సునిఁ, బెక్కుసాయకముల నుక్కడండ్ల
- తే. దాన నలిగి యుయుత్సుఁడు వానిబాహు, యుగము శరశరాసనయుతముగఁ దెగంగ
నఱకె సితమును బీత మై వఱుటఁరెండు, తురములంజేసి యాశ్చర్యకరము గాఁగ.
- ఉ. మద్రవిభుండు ధర్మజుని మార్కొని మార్గణసంచయంబునఁ
కాద్రము సూపినం గనలి రాజశిరోముఠి ధర్మరాజు ని
ర్నిద్రపరాక్రమంబునఁ బొరింబారి బాణపరంపరాహతిఁ
మాదికి మీఱున ట్లగుచు మర్మముల న్నొగిలించె నెంచఁగఁ. 814
- ఆ. అతఁడు నతఁ బోక యఱువదినాలుగు, కోల లేసి యార్వ గురువిభుండు
కనలి వానివిల్లు గడిగండలుగఁ జేసి, సిడము గూల. నేనె శితశరముల. 815
- సీ. అవుడు బాష్టికుఁడు ద్రుపదునిం దాఁకిన, వారలపో రయ్యె ఘోరగతుల
విందానువిందులు వెన విరాటు నెదిర్చి, రతఁడు వారికిఁ జాలి యని యొనర్చె
మత్స్యకేకయులకు మత్సరం బెచ్చుట, నతిభీకరం బగునాల మయ్యె
భూతకర్ముఁడు తన్నుఁ బొదివిన సకులాత్మ, భవుఁడు తచ్చిరము బాహువులు దునిమె
- తే. వడి వివిశతి సుతసాముఁ దొడర నతఁడు, వానిఁ బెక్కుమ్ముల న్నొంచి వానిఁ గాంచె
భీమరథుండు సాల్వునిఁ దాఁకి భీమగతుల, సాశ్వసారథికంబుగా నతనిఁ జంపె. 816

మ. శ్రుతశర్మ గని చిత్రసేనసుతుఁడు గ్రంధై పితృప్రీతి కై
సతికోధించి నమీకముక్ నలిపె భారద్వాజపుత్రుం డని
బ్రతిమింద్యుం బొదువంగ నాతనిపయిక్ బహ్వత్రశ స్త్రావళుల్
క్షితిపై విత్తులు చల్లిన ట్లతఁడు చల్లెం దమ్ములుం దోడుగఁగ.

817

మహాప్ర. శ్రుతేక్షిం చాప్రదేయుఁ గురుచిరవిశిఖస్తోమముం గప్పి మారోక్
సతతక్రోధుండు దుశ్శాసనసుతుఁడలరం జాచి చూపుఁ గుభద్రా
గుతుఁడాలో వానివిల్లుఁ గుడివడుపిడముఁ సూతునిం ద్రుంచి బాణ
త్రితయంబుఁ వైచీ ద్రోణాంశికమున కరిగెఁగ దీవ్యదోజోతిశీప్తిఁ.

818

సీ. లక్ష్మణుండు పటద్వర్జ్మావతి దాఁక, నతఁడు తల్లక్ష్మశ్రావనములు
దునుమాడి వానిపైఁ దూపులు కడు నేసి, పెనఁకువ సాంగించె బెద్దతడవు
మనవికర్ణుఁడు శిఖండిని మాటుకొని పోఁచె, వివిధాత్రశత్రుముల్ విస్తరించి
యంగదం డభిముఖుఁ డగును త్తమాజను, నెదిరించె వారిపో రెనక మెనఁగె
తే. దుర్ముఖుఁడు పురుజిత్తుతోఁ దొడరి పెనఁగ, నాతఁ డాతనిభ్రామధ్యమందు నొక్క
నారసము సాటుటయు మోము నాశనహిత, మైనపంకజముం బోలి యతిశయిల్లె.

క. వైకర్తనుఁ డపు డేవురఁ, నైకయులుం దాఁకి యేయఁ గావారలు న
స్తాకశరంబులఁ గప్పిన, నాకాంబునకుఁ దోష పై రవ్వీరుల్.

820

వ. అపుడు నీపుత్రులు దుష్టయజ్ఞము విజయులు మువ్వరును నీల కాశ్య జయశ్లేను,
లనుమువ్వరం దాఁకి వీరకం జూపిరి క్షేమధూర్తి బృహంతులు సాత్యుత్తు నెదిరి
చుటయు వారిపోరు భీకరం బయ్యెఁ జేదిరా జంబష్టరాజు నాగిన నాతం డస్థితేది
యగునొక్కశలాశచే వాని నేసిన వాఁడు శరశరాసనంబులు విడిచి రథంబునుండి
పృథివికిం బడియె శారద్యతుండు వాఙ్మేయం డగువార్ధక్షేమిం దలపడి ఘోరయు
ధమ్ము గావించె భూరిశ్రేవసుండు మణిమంతునిపైఁ గవిసి పెక్కమ్ము లేసిన
నతండు వానికేతనశరాసనధత్తంబులం దునిమి సూతుం గూల నేయుటయు
యావకేతు వగునాసామదత్తి కృపాణపాణి యై తత్తంబులన రథంబు డిగ్గ నుటికి
సాశ్వసూతధ్వజరథం డగువానిం దెగ నఱకి మిడి రథంబెక్కి చాపాంతరగ్రహ
ణంబు నేసి తాన యశ్వచోదనంబు చేసికొనుచుం బాండవపైన్యంబుల గండ
డంచెఁ బాండ్యుని వృషసేనుండు పొదివి నిలువరించునంత ఘటోత్కచుండు
గదాపరిఘపట్టననిత్ర్రింశమునలముద్గరపరశ్వధచక్ర కరవాలభిందివాలాది నానావి
ధాయుధంబులు గుప్పించుచు నొప్పించుచున్నం గని రాక్షస ప్రవరుం డగునలంబు
నుండు ప్రతిఘటించె నవ్వుడు వారిపోరు శంబరామరేశ్వరులపోరు బోలె ఘోరం.

బయ్యె నిట్టిరువాఁగునం గలయోధులు ద్రోణు గావము ద్రోణుఁ బూనినన్న
ధు లై ద్వంద్వయుద్ధంబు గావించి రట్టిది ము న్నెన్నఁడుఁ గని విని యెఱుంగ
మని వియచ్చరులుఁ గూడ నచ్చెరు వంది రనిన ధృతరాష్ట్రుని డిట్లదాడు. 321

తే. ద్వంద్వయుద్ధమునకు వారు దలపడి పయి, నలిపి రెట్టులు నంశ వ్రతమును నవ్వ
సాచియును దొడంగిన పోరునరణి యెట్లు, చెప్ప మంతయు వివ నవ్వుఁ జేసినాడు.
ఉ. నావును సంజయుండు నరనాథ! వచిం చెద నాలకింపు మా

తేవఁ బరస్పరంబును గడిదిరణంబునకుం గడంగి వా
నావహిలం బరాక్రమ మహంయువు లై కలహించుచుండ దం
తావళనంతతు ల్గిగి తావకసూతి యెదిరై భీమునిఁ.

323

ఆ. గోవృషంబు పిలువ గోవృషంబును బలె, మదగజంబు పిలువ మదగజంబు

కరణి గాడ్పుపట్టి కడుదర్పమున నొప్పి, ముద మొనర్చె నపుడు కదనమునకు. 324

చ. ఎడ తెగనట్టిబెట్టిదవుటింగలముల్ బలె ముడునంపఱన్
వడముడి వారణోఁగుములపై నడరించిన ఘోరకరించుచుం

బడియును జచ్చియు న్నెఱచి పాటియు జోరున నెత్త గ్రక్కి యుం
గడలకుఁ బట్టె నన్నియును గాలికిఁ దూలినమబ్బు లట్లు లై.

325

తే. కిరణజాలంబులను నాల్గుకడలు గప్పి, యెవ్వు మీతెడుసూర్యుని చొప్పు చోఁపఁ
గరిఘటల నెల్ల శరపరంపరలఁ గప్పి, చొప్పడియె నవ్వు డాభీముఁ డవ్వలించి. 326

ఆ. అనిలసుతునిబాణహతి రక్తసిక్తము! లైనకరటిఘటలు భానుకిరణ

జాలి ప్తము లగు ప్రనయిత్నువులు హోలె, బాడ నొప్పె నపుడు చోద్య మెనుగ.

చ. తెరలి గజంబు లట్లు కడ తేఱఁగఁ జేయుచు నున్న భీముపైఁ

గర మలుకఁ భవత్కుతుండు కాండచయంబు నిగిచ్చుకఁ జూచాం

తరమునఁ గెంపుగ న్నొలయ నాగపురీశునిఁ జక్కఁ బెట్ట నై

కలువలెవట్ట బట్టడం కాంయముఁ దూఱఁగ నెనె దూఱులఁ.

328

ఆ. మఱియు నలుక గదుర మఱినాగ కేతువు, కార్ముకంబు రెండు ఘనతరప్ర

దరము లేసి తునిమి కురురాజు నొప్పించె, మేనినిండ నించి మేకేశరములు. 329

వ. అయ్యవసరంబున.

330

మ. ప్రభురత్నమతి వంగభూపతి మహానాగ్రకోధతామ్రాక్షుఁ డై

యిభముం గొల్పుచు నడ్డు వచ్చి కరమం దిహ్వాసముం గూర్చుచో

దభపం. బేర్పడఁ గుంభమధ్యమున నారాచం బొకం డమ్మరు

త్వభావుఁ డేసిన నాక్షుచం. బడియె నాదంతావళం బుద్రినా.

331

ఆ. పుడమి నువ గజము వడుచుండఁ గడువడి, నడరి వంగు ను త్రమాంగము తెగి
బులివోరి డొల్ల భల్లంబు వరఁగించె, భీముఁ డెల్లబలము పెల్లగిల్లె. 332

వ. ఇట్లు వంగిధీశ్వరుండు వసుధయు మనబలంబు లెల్ల వెఱచి పఱచుచున్నంత. 333

—♦ భగదత్తుండు భీమనిపైఁ దనదంతం బుఱిగొల్పట —

మ. భగదత్తుండు సమీరనందనునిపైఁ బాఱంగ మత్తేభముం

వగఁ గొల్పగ గిఱిగొంచు నయ్యది మహాధ్వానం బనూనంబ యై

గగఘం బంటఁగ నేచి తాచి పదయుగ్మప్రాప్తి పైస్యంబు దై

స్యగతిం తెందఁగఁ జేయుచున్ వడముడిం బ్రాపించి కోపంబునన్. 334

చ. అరవముఁ బట్టి యిడ్చి తురగావలితో ధరఁ జెట్టి కొట్టఁ గాఁ

బరియలు వాఱి ను గ్గగుచుఁ బాడి దొఱంగెను భీమసేనుఁ డం

తరమున ధాత్రిపై కుఱికి తగ్గతి నొందక కుంద కగ్గజో

త్తరవృథులోదరంబుకడ దాఁగెఁ జలిఁపనిమానసంబునన్. 335

ఆ. బొట్టక్రింద నిలిచి ముష్టిఘాతంబుల, నొవ్వఁ జేసె దాని నవ్వడముడి

వానిఁ బట్ట నేంచి వారణము కులాల,చక్ర మట్లు తిరిగె సంభ్రమమున. 336

క. సాగాయుతబలుఁ డగుటన్, వీఁగక పవమానసుతుఁడు వేసుక మెయి న

న్నాగము నగ్రస్థానముఁ, దాఁ గొని మెలఁగంగఁ బొలిచెఁ దక్షణమందున్. 337

చ. తలఁగక సుప్రతీక మతిదారుణకార్యము సేయ నేంచి పెం

జలమునఁ బట్టి పావనిని జానువులం దిడి పట్టి తుండమున్

గళమునఁ జాట్టి కొట్టుటకుఁ గాఁ గడగట్టినయంత్రులో నతం

డలవునఁ బట్టు దప్పకొన నై చనె వెండియుఁ బొట్టక్రిందికిన్. 338

వ. అంతలో బకాంతకుండు తమబలంబు లయ్యేనుంగుండాఁక వచ్చుట లెఱింగియెప్పుడో

కుందునం దప్పించుకొని తొలంగి చనియె నప్పడు. 339

తే. అశట చంపెను జంపె నాహస్తి భీము, నెయిదుఁ డెయిదుఁడు వడి నట కెల్ల రనుచు

నాత్మనాడము లెనఁగ నయ్యరిబలంబు, వడివడిం బాతె భీముఁడు వడిన కడకు.

మ. అంత నజాతశత్రుండు వాయుపుత్రుండు వడియెనకా తలంచి చతురంగబలసమేతుం

డై ప్వానత్రురస్పరంబుగాఁ జని సుప్రతీకంబుపై శరవృంబు గురియుచున్నంతఁ

బ్రాహ్మోతిషేశ్వరుండు వాని నెల్ల సంకుశంబున వారించుచు వారణంబుఁ బుఱిగొ

ల్పుటయు నడియవక్రవిక్రమంబున నెల్లరనత్రిక్రమించుచుండ నయ్యవసరంబున.

క. కినుకం జేసి దళాగ్ధా,వనినాధుఁడు తనదుమ త్రవారణమును ద

దనవారణంబుమీఁదం, జనఁ గొల్పె ననల్పశౌర్యసంపద లెనఁగన్. 342

- సీ. అది యాశుగామి యై యడ్డంబు గాఁ జని, భగదత్తుదంతితోఁ బ్రతిఘటించు
ఘీంకరించుచు నది గిట్టునఁ దిరిగి ద, శాన్తేశ్వరునిహస్తి సరగఁ దాఁడఁ
బక్షముల్ గలిగినపర్వతంబులు నాఁగ, నారెండుగజములు ననఁగి ముఁగఁ
గొమ్ముల నొంపొంటఁ జమ్ముకొనం బుట్టు, విస్ఫులింగంబులు విరియఁ బాతె
తే. దండధరుడండ మనఁగ నుద్దండలీలఁ, దొండమును దొండమునూజుట్టి తొడిబడంగ
నీప్తి వైచుచు ముంగాళ్ళ నెత్తి పైకి, నెత్తిపైఁ జెట్టి పోరె నావాత్తు లపుడు. 343
- ప. అట్టియెడ. 344
- ఆ. సుప్రతీక మేచి సుంత వెనుక కిగి, వీఁక మగిడి యొక్కతూకునను ద
శార్లనాధుపార్వమందు నొవ్వఁ గఁ దాకి, వానిదంతి నొఱగ వడిగఁ బొడిచె. 345
- చ. ద్వీరదము నేలపై కొఱఁగఁ దేతెనుసందునఁ బొంది పర్వతే
శ్వరుఁడు వడిగఁ దశార్లపతి సప్తశితోన్నతతోమరంబులఁ
శిరము దెగంగ నేయుటయుఁ జెచ్చెట నచ్చపలుండు దంతితో
ధరపయిఁ గూలె గాలికి వితావిత యై పడుభూజముం బలెఁ. 346
- క. అపుడు రథానీకముతో, వ్యవగతిభయుఁ డగుచుఁ దాఁకె భగదత్తుని స
త్యపరాక్రముండు ధర్మజఁ, డపురూపముగా శరంబు లడరించి వడిన్. 347
- ప. ప్రాక్షోతిపాదీశ్వరుం దాశరంబుల నెల్లఁ బ్రతిశరంబుల వారించుచు ధర్మరాజుం
గూడి తనపై నురవడించుచున్నసాత్యకిం గాంచి వానితేరిపైఁ గవియఁ దనభద్ర
దంతిం బఱపుటయును. 348
- ఉ. ఆవరవారణంబు రయమూరఁగ నాయుయుధానునశ్వసం
భావిత మైనస్యందనముఁ బట్టి పెనంచి కరంబుపెట్టునం
జేవమెయిం ధరిత్రిఁ బడి చేడ్పడి పోవఁగ వీచి వైచె నా
లో వడి దాటిపోయి రతిలోకబలుం డతఁడుఁ నియంతయుఁ. 349
- ప. ఇట్లాసుప్రతీకం బవక్రవిక్రమంబున నెల్లవారిం జించి చెండాడుచుండఁ బెండు
వడి పాండవబలంబు లెల్ల దాని నొక్కదానిన పెక్కువేల సుప్రతీకంబులు గా
నంచుచు నార్తనాదంబు లుప్పతిల్లఁ జెల్లచెద రయ్యె నయ్యెడ. 350
- డి భీముఁడు సజ్జతం బయినవేటొక తేరిపయిఁ వసించి సం
గ్రామభువిఁ మెలంగుటయుఁ గన్గొని పర్వతవల్లభుం డిభ
గ్రామణిఁ గొల్పె వానిపయిఁ గౌర్య మవార్యము గాఁగ నద్ది యు
ద్ధామపరాక్రమం జెనఁగఁ దద్రథముం గదియంగఁ బాటుచుఁ. 351

చ. ద్వీరదము కాలమృత్యు వయి విద్విషసైన్యముఁ గన్పుగొట్టుచో
ద్వీరదరథాశ్వపార్థివతతిం బ్రభవించె మహాధ్వనల్ దిగం
తరములు నిండ మెండుకొని తత్పదజాతరజంబు రేగి భా

స్కరునికరంబులం గరముఁ గప్పఁచు జొప్పడె నుప్పరంబునక. 861

వ. ఇట్టిక్కడివో రక్కజం బై యుండ నక్కడ నెక్కటిం బోరునర్జునుండు తమ
క్కున జననిన్వానంబును ధరణీరజోవ్రజంబును నిట్టలం బై మిన్ను నుట్టుటయుఁ
గని వాసుదేవునిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె. 862

సీ. ప్రాజ్ఞోతిషుఁడు నాగరాజంబుతో రేగె, నదె మనదెన రావ మతిశయిల్లె
నలతి గాడతఁ డిభయానమునం దింద్రుఁ, డొండె తానొండె మున్నొప్పువార
నుప్రతీకమున కేనుప్రతీకం బుద్ది, శ్రమ లేక తాఁ కోర్వ నమరి యుండుఁ
గాల్పిపుచ్చిన యేని కడలదు మనమూఁక, నది యొక్కడే నుఱుమాడఁ జాలు
తే. నీవు నేనును డక్క నయ్యెన్లుతేని, మాఱుకొని నిల్వఁ జాల రేమనుజు లైన
వేరింపుము తే రట కేగనిమ్ము, గారుతో వానిఁ గూల్చెదఁ గాని కృష్ణ. 863

వ. అనుటయు నతం డట్ల కాక యని యటఁ బో నరదంబు ద్రిష్పటయు నంతలో
సంకల్పకులు పదునాల్గువేపురును ద్రిగర్తులు పదివేపురును నారాయణగోపాలురు
నలువదివేపురును రమ్ము రమ్ము మమ్ము గెలువ కెందు బోయెద వని పిలుచుచు
ధనంజయువెంట నంటుటయు నతండును. 864

చ. కలనికీఁ బిల్వఁ బోవమియుఁ గాడటఁ బర్వతనాథుకోల్తలం
గలగిననాబలంగములఁ గావఁ గఁ బోమియుఁ గాదు రెండునుగ
సలుపఁగఁ జెల్లు నెల్లు కొనసాగు నిటకొ మది రెండుపాయ లై
యెలసడి నేది సేయుదునో యేయది సేయక యుండునో కటా. 865

తే. అని విత్కించి యర్జునుం డప్పటికీఁ ద్రిగర్తులం దాఁడు టుదితంబు గాఁడలంది
మరలి కపికేతనము గ్రాల మహితశక్తి, నొకడబహుసహస్రములతోనొక పెనగ.

తే. కర్ణదుర్యోధనులు కట్టిగండడంపఁ, దలంచి సంకల్పకసహస్రములకు నొకని
కని పొనగఁదం త్రమును బన్ని రాతఁ డక్కటకట వెన్నిచ్చునే జగం బొకటి యెను.
వ. అట్టియెడ. 866

కా. ఆసంకల్పకు లందఱుం గలిసి కోపావిప్రచేతన్ము లై
కాసం హైసను గొంక కానరునిపై గాండప్రకాండంబు లె
న్నేపాహస్రము లొక్కకెట్ట విడువక గృష్ణుండు జష్ణుండు తే
రాసాంబ్రాదులు కంటికిం బడనియట్లయ్యె న్నిమేవంబునక. 867

- క. ఆసాయకవిధుం దై, త్రాసమున జనార్దనుండు తబ్బిబ్బు పడక
నానవి గనుగొని కినుకక, వ్రేసెను బ్రహ్మాత్మ మపుడు రిపు సేనపయిక. 370
- క్ష. ఆ బ్రహ్మాత్మ ప్రభావంబునంజేసి సంక ప్తక సైన్యంబున శతసహస్రసంఖ్యాకం బైన
ప్రాణిలోకంబు లోకాంతరంబునకుం జనియె నయ్యెడం దెగినకాలుసేతులును
విడిగిన కేతుదండకోదండదులును గూలినరథరథ్యసారథులును రాలినభూషణాంబ
రాయుధాదులును గలిగి సంగరాంగణంబు భయంకరంబై చూపట్టె నట్టియెడ. 371
- క. నలినీవేనసంస్థిత మై, చెలఁరేగినమత్తగజముచెలుపున రిపు సే
నల నులిమిపెట్టు నరు న, ర్థిలి భూతగణంబు మేలు మే లని మెచ్చెక. 372
- వ. అంత నత్యంతవిస్మయావిష్టచేతస్కుం దై వాసుదేవుండు వాసవిం గని కరస్పర్శంబు
సేయుచు నిట్లనియె. 373
- తరళము. కలన నీ విపు డేచి చేసినకర్త మాసమవ ర్తియుక
గృలికహస్తుఁడునుం గుజేరుఁడుఁ గూడఁ జేయఁగఁ జాల రీ
వలఁతివే నిమిసంబులోన సహస్రముల్ దెగె దేహముల్
విలు కయింగొనువారిలో నిను వేఁడు వోలును జెప్పమా. 374
- ఆ. అనివ నగుచుఁ బొర్గుఁ డందు నిం దున్ననం, శ ప్తకులను గూల్చి చనుము కృష్ణ
సుప్రతీకమునకుఁ జూపుద మీవాఁడి, వేడివేడి బాణవిలతు లేసి. 375
- వ. అనినఁ గృష్ణుండు జిష్ణుగిపాండురాశ్వంబులం ద్రిష్ఠి ద్రోణసేకంబుదిక్కు మొగంబు
వెట్టిన సుశర్మ భ్రాతృసహితం దై వెన్నుదన్ని వచ్చి వివ్వచ్చునిం జివ్వ కాహ్వ
నించుటయును. 376
- చ. హరిఁ గని యర్జునుం డనియె నంబుజలోచన! పిల్చుచుండె నక
దురమున కన్నదమ్ములకుఁ దోడ్పడఁ జిత్తము లాగుచుండె నె
క్కరణిఁ బొనర్ప నా కుచితకార్యమొ చెప్పము నాఁగ నాతఁడుం
దురగముల స్మరల్పె నొకతూఁగున యూఁగినమూఁకపైఁ బడక. 377
- చ. కవిసి సుశర్మపై నరుండు కాండము లేడునిగిడ్చి రెంటఁ గే
తువు ధనువుక ధరం బడఁ గఁ ద్రుంచి తదీయశ సూదరుక సహ
శ్వవరనియంతృకంబుగను సాఁగఁ గఁ దోలె యమాలయంబుఁ గ
న్వఁ గని మెచ్చి యచ్చటను గాపుర ముండెడునట్టివానిఁ గక. 378
- క. అంత సుశర్మయును. 379
- క్ష. తమ్మునిపాటు చూచి కనుదమ్ముల మంటలు దేరఁ గాలన
ర్ప మ్మున వైనక క్తి నరుపై నడరించి మురారిపై మ హిహ

- గమ్యగుతోమరమ్ము గడఁగం బరఁగించిన మించి మూడు మూఁ
డమ్ముల వానిఁ ద్రుంచె నరుఁ డధ్వమునం దవి తుండె లై పడఁగ. 380
- తే. పెక్కు లగువాఁడికోలల నొక్కయుమ్మ, డిని ద్రిగర్తునిపైఁ గవ్వడిఁ వడి గురియు
టయును నాతఁడు కడు నొచ్చుటను విచేష్టుఁ, డగుచు నామ్మనీలైఁ రథమందయొరగి.
- ఉ. అట్లు సుశర్మ మూర్ఖపడునట్లు పోనర్చి కపీంద్ర కేతుఁ డ
పట్ట సుదర్శనాయుధునిపైఁ గనుఁగోయి నిగిడ్చి చూడు మం
దెట్లు రజంబు రేఁగడినో యెట్లులి వాకస మంబెనో బలం
బెట్లు చలించెనో జనుల కెట్టివిప త్తగుచెంచెనో కదే. 382
- క. మాధవ! పఱపుము తే రా, యోధులకుఁ సాయపడుద ముగ్రాత్రములఁ
నా ధీనిధి మరలిచి తగ, బోధించుచు నడపె రథ్యముల రయ మెనఁగఁ. 383
- శా. కత్తిన్గం బగునగ్నివోలె నరుఁ డుగ్రంపశ్యుఁ డై మండి ప్ర
త్యక్షం బై నకృతాంతుఁడో యనఁ గ నై దర్పించి నీసేనపై
నక్షయ్యోషఁధియుగ్మసకంఠితశాఙ్గఘంటులఁ మిత్తికిఁ
లక్ష్మీభూతులఁ జేసి సైనికులఁ దూలం జేసె నీ సేర్పడఁ. 384
- తే. అశనిపాఠమునకుఁ బోలె నమరనాథ, సుతునివేగంబునకు నీదుసుతునిసైన్య
మితయును దాళఁ జాలక యిట్లు నట్లు, గాఁగఁ బడి పాయ లై చీలి వీఁగ నయ్యె.
- మ. భవదాత్యోద్భవనాశనార్థ వృగుచుఁ ప్రఖ్యాతినిం గొన్న గాం
డివముఁ సారెకు మ్రోగ నింద్ర సుతుఁ డుడ్డినంబు గావించుచుఁ
జవనత్వంబు లెసంగఁ దాట్టుఁ డిలకుఁ లంఘించున ట్టింతలో
దవులఁ దంటినిఁ ద్రిష్టపర్వతపతిం దాఁకంగ వచ్చె న్వడిఁ. 386
- తే. పాఠవిఘ్నోభ్యమాన మై బడలువడిన, నీబలంగము లొంగి ముగ్ధిటఁ బర్వ
తమును దాఁకి యవినినకలముతెఱఁగున, ఏకల మై పోయె నొక్కింత వివరులోన.
- చ. విఱిగినమూఁతలోనఁ బదివేపురు వీరవరేఁద్య లంతఁ గ్ర
మ్మణి నరుఁ జుట్టుముట్టి బహుమార్గణపంక్తుల ముంచి మించి ర
త్తిటి నలినీవనంబున మదాపరేమట్టులు వారిలోన నే
డైఱఁ గొని చొచ్చి విచ్చలవిడి నివహించె నరుండు దండి యై. 388
- క. అందఱ నట్టులు చిందఱ, వందఱ గావించఁ జూచి భగదత్తుఁడు సం
క్రందననందనుఁ బొడువ న, మందగతిం దోలె దనదుమాతంగపతిఁ. 389
- క. తనపై వచ్చెడుభగద, త్తునిఁ గని నరుఁ డెదురుకొనియె దోలించి రథం
బనుమానింపక పారికి, ననూన మై ఘోర మైనయని యయ్యె నృపా. 390

— అర్జునుడు రథంబు దోలించుకొని వచ్చి భగదత్తు నెదిరించుట —

క. మత్తకరీంద్రారూఢుం, డత్తజీ భగదత్తుఁ డేసె నర్జునుమేనగా
హత్తిరేచె నిశితశరముల, మొత్తము లాతండు వాని మొగి ఖండించెగా. 391

ఛ. తనశరసంహతుల్. వితగఁ దారిన వో భగదత్తుఁ డుగ్గుఁ డై
దనుజవిరోధిని న్నరు నుదారశీలముఖకోటి ముంచి మిం
చినకినుకం గరింగ్రమును జిందటవందటఁ జేయఁ గొల్పఁ గొ
ల్పిన నది తొండ మెత్తుకొని లీలమెయిం జనె దాఁడ వారలగా 392

ఛ. అంతకునట్లు లంతికము నందఁగ వచ్చెనుగొరఁ జూచి డై
త్యాంతకుఁ డంతలో ద్వరితుఁ డై యపసవ్యగర్తి రథంబు వో
వింతఁగఁ జేసినం దెలిసి వీరవరేఁబ్బుడు ప్రక్కయేటునన్
దంతినిఁ గూల్చఁ జాలి యది ధర్మము గా దని యుండె నంతటన్. 393

ఛ. సుప్రతీక మలిగి సూరల నుండిన, శూరవరుల నెల్లఁ జుట్టి రథగ
జాశ్వసమిత్తోడ నజీముతీ గావింప, నరసి నరుడు దాని కభిముఖుఁ డయి. 394

ఛ. నిలిచి శరంబు లేయునరునిగా హరిని న్నిశితాశుగమ్ములగా
బలరపువిక్రముం డయినపర్వతనాథుడు గప్పె నప్పు డం
దలిజను లెల్ల మృత్యుఖరదంష్ట్రల జిక్కినవారెఁ గాఁగఁ గృ
ష్ణులఁ దలపోయుచు నిలిచి చూచుచు నుండిరి పర్వతేంద్రుఁడుగా. 395

ఛ. కార్ముకంబు దిగిచి కర్ణాంతకృష్టంబు, గా నోనర్చి క్రూరకాండములను
వాసుదేవునిఁ ద వడి నేయ నని వాని, మేనిమలుపు సింబి మేదిని దిగె. 396

సీ. విజయుండు భగదత్తునిల్లు ముత్తునియఁ గా, సలిపి కూలిచెఁ బరిచారు నంత
నతఁ డర్కకిరణసమాయనతోమరంబులు పదనా లేసి వెలుచ నార్చె
నర్జునుం డొకఁ డొక్కఁ డవి మూఁడుమూఁడుకం, డ్రీక లయపడ ద్రుంచి ప్రకటశక్తి
వరభల్లమున నాగవర్మంబు వగిలించి, వానిమై నినిచెఁ జెన్నాఁడితూపు

తే. పక్కెరం బాసి నెత్తుటఁ బరిభవిల్లి, దంతి విజయ మొయులకప్పు ధాతురాగ
రంజితం బగుగిరివోలఁ గ్రాలె నచోట, నెల్లనారికి వెఱఁ గావహిలై నపుడు. 397

మహాప్ర. అటుకం బ్రాగ్జ్యోతిషేశుం డడరి కనకదండాంచితం బైనశక్తిం
జాలుకం గైకొంచుఁ గృష్ణుం జఱచుట వొడమం జూచి వైవంగ జిష్ణుం
డెలన వ్యేషార రెం డై యిడిసి పుడమిపై నీడఁబోఁ జేసి దానిగా
విలసచ్చత్రధ్వజంబుల్ విడిచి దశశరావిదునిం జేసె వానిగా. 398

మత్త. కంకపత్రశరంబున స్థాయి గాడి నెత్తురు లూరుచో

జంక కాభగదత్తుఁ డత్తఱిఁ జండఱోమరపంక్తులం

గొంక కేసి కిరీటముం బెడఁ గొట్టి యార్చినఁ బేర్చి నీ

వింకఁ జూపుము బీర మంచు సురేంద్రసూతి రయమ్మునఁ.

800

మ. తనపై శౌరిపయిం బ్రవర్ణగతి శత్రుంబుల్ ప్రయోగించునా

తనిపూజీరములున్ శరాసనము నింతల్ నేసి తా నింతలో

పుననే డెబ్బదిరెండుకాండము లొగిం బుంభానుపుంఖంబు గాఁ

గొని మర్మంబుల నాట వైచె నృపతుల్ గొండాడఁ జండక్రియన్.

400

— భగదత్తునివైష్ణవాశ్రమనకుఁ గృష్ణం దడ్డపడుట —

మ. భగదత్తుం డెద వైష్ణవాశ్రమమును దోపం జేసికొంచున్ జయం

బగుదానిం దనయంతుశంబునను సంప్రాప్తింపఁ గా మంత్రముం

దగ సంధించి కిరీటిపేరురముపైఁ దాడంగ నేసి నృపహా

గ్రగతిఁ దిక్కులు పిక్కటిల్లురవ మెక్కన్ సర్వభాగంబులన్.

401

ఁ. సర్వభూతి యైవపర్వతేశ్వరువైష్ణవాశ్రమ మేగుదేర హరి నరునకు

నడ్డు గాఁగ నిలువ నది వానియురమున, వైజయంతి వోలె వజ్రల నడ్వై.

402

క. అది తన కవమానంబుగ, మది నెంచుచు నస్తునుండు మాధవుఁ గని నీ

కిది తగునె రథము గడపుట, కొదవియు ననివనికి దిగుట యుచితమె చెపుమా.

ఁ. అశ్రమనకుఁ జిక్కినపు డొండె వారింపఁ, జాలనప్పు డొండె చాలి నీవు

చేసి తన్నఁ జెల్లుఁ జెల్లమి వచ్చె నా, మేటితన మెటుంగవోటు కృష్ణ.

404

తే. శరశరాసనములు పూని సమరమందు, నే నెసంగిన లోకము లెల్ల నొక్క

త్రైస నను గెల్వఁ జాలనియదియు నీకు, విదిత మిటునేత కేమందు వృష్టివర్ష.

405

వ. అనిన వాసుదేవుం డతని కిట్లనియె.

406

నీ. వినుము చెప్పెదఁ బురావృత్తం బొకఁడు నేజ, గర్భక్షణము గాఁగ నాల్గు

మూర్తు లైతి నొకండు పుడమిఁ దపము నేయు, చుంచునుమతియొక్కఁడవర్ణముల

మంచించెడ్డ లెటుంగఁబొంచి యుండు మఱొండు, లలి మానుషికకర్మముల నొనర్చు

చుండు నింకొక్కటి యోగనిద్రాసక్తి, వేయెండ్లు వేగించి వెనుక లేకు

తే. నపుడు తగువారికి వరంబు లలర నిచ్చు, నరసి భూదేవి తత్కాలమందు వచ్చి

వరమువేడెనురానురావధ్యుడగుచు, గొడుగువైష్ణవాశ్రమమునొందిండుదరులను

క. సరకునిరత్నారము నే, వర మిడి వైష్ణవ మొసంగి పంచిత భూమిన్

గురువర ! దానన్ సరకుం, డొరుల కజయ్యుండ యగుచు నొప్పెం జవ్వే.

408

- ఆ. వానివలనఁ బడసి దానిఁ బ్రాజ్ఞోతిష,వల్లభుండు దానివడికిఁ బావ
కుండువాఁడు దేవుఁ డొండె దానవుఁ డొండె, లేకు ముజ్జగముల వేడు గాని. 409
- వ. కావున నీ నిల్లు గావించితి దీని కొండు తలంపకు విష్ణు డిష్టరమాత్మవిముక్తుం
డగుభగదత్తుని దొల్లి నేను నరకునిబోలె నఱికివైచుట నీకు నుకరంబనిన నాఁ
గార మని మోహేంద్ర నందనుండును. 410

—♦ భగదత్తుడు సుప్రతికముతో నేలం గూలుట —

- మ. పట్టుకొండంబులు పర్వతేంద్రనివయిం బాటించి కాటించి నె
త్తుటఁ జొత్తిల్లఁగఁ జేసి వాసి గలమేల్తా పొండు సంధించి త
ద్ధటకుంభాంతరమందు వైచుటయు నాదంతీంద్ర మప్పాటునఁ
స్ఫుటితాకాశము గాఁగ నార్తగతులం బొందంగఁ బెల్లార్చుచుఁ. 411
- క. నుడి దిరిగి తిరిగి భగదత్తుడు పూనికఁ జేసి నిలుపఁ దోఁగిన దంతీం
ద్రుడు వజ్రహత మగుగిరి,వడుపున ధరఁగొమ్ము లూఁది పడి చచ్చె వడిఁ. 412
- చ. అవ్యక్త తేజః దైననరుఁ డర్థశశాంకశీలీముఖంబునన్
వెన భగదత్తుపేరురము బిట్టగలంగఁ గడంక నేయుడుం
గునుమితకర్ణికార మది కొండశిరంబున నుండి కూలున
ట్లనురుసు రై యతండు వడె నమ్ములు విల్లును వీడి క్రిందికిఁ. 413
- క. సరబాణంబునఁ ద్రెస్సిన, సరవరునిశిరంబు కృత్తినాశం బగుచుఁ
ధరఁ బడినకొకనడ మను,కరణి న్వర్తింప నగుచుఁ గడు నొప్పార్కఁ. 414
- వ. ఇట్టింద్రనందనుం డింద్రప్రియసఖుం డయినప్రాజ్ఞోతిషేశ్వరునినేనుగూతోడఁ
దీనుం గై పడం జేసి ప్రదక్షిణప్రచారంబున మాటు లేక మలయు చున్నంత
గాంధారరాజకుమారు లగువృషకాచలు లిద్దఱు నుద్దవిడిం దాఁకి పూర్వపశ్చిమ
భాగంబు లాక్రమించి పరాక్రమించుచుఁ బ్రదరపరంపరలం బ్రహరించుటయు.
నరునుం డవక్రవిక్రమంబున. 415
- తే. అలిగి వృషకునిపారథి వాయచయంబు, ధ్వజము ఛత్రము రథమును ధనువు శితశ
శమ్ములుఁ దిల ప్రమాణఖండమ్ములుగను, గూలనేయుచు గాంధారకులనుఁ దోతె.
క. ఏకాగ్రుహగ్ధాంధారుల, నానరుఁ దొక్కింతలోన యమపురమునకుఁ
మాకొండఁ బుచ్చి యెదు రే, వానిం గననట్టిఁ డగుచు వాసి మెలంకెఁ. 417
- వ. అంత విరళుం డగువృషకుం డచలునిరథంబెక్కి యతండును దానునుం బూని
నానావిభాక్తశత్రుంబు లేయుచు నింద్రుని వృత్త బలులుంబోలె నింద్రనందనుని
దాఁకి వీరకరీ జూపుటయును. 418

ఉ. తే రొకఁ డెక్కి యుక్కునను దేరివయిం బడ వచ్చువారలఁ
వీరుఁడు పాల్గునుండు గని వేడి వెలార్చెడునారసం బొకం
దారసి తీసి యేసె నిమిషార్థములోనన వార లిద్దఱుఁ
బోరన ప్రాణముల్ విడిచి భూమిపయిం బడి రల్లు రేడ్వఁగఁ.

419

ఉ. తమ్ములపాటు సూచి కనుదమ్ముల నశ్రులు జాలువాఱఁ జి
త్రమ్మున నగ్గలం బయి కృధారన ముప్పతిలంగ సౌబలుం
డమ్మెయిఁ గృష్ణులం బొదువునట్టిడ యై చనుదెంచె నాఙ్కిఁ
ముమ్మర మైనమాయలను మున్న పొనర్చినయట్టివాడ యై.

420

ప. అట్లయిన శకునిమాయాప్రభావంబున లగుడాయోగుడశ క్తిశతఘ్ని గదావరిఘ
పట్టనమునల ముద్గరశూలకరవాలభిందివాలపరశ్వభక్తురవత్సనంతవిశిఖప్రాసకుం
తాదినానావిధాయుధంబులును ఖరోష్ఠ్రిమహిష వ్యాసుసేహస్యమరసాలావృక
గృధ్రకపిసరీసృపాదిక్రూరసత్వంబులును వివిధరక్షోగణంబులును వేనవేలుత్పన్నం
బులై వివ్వచ్చునిం జుట్టుముట్టి బిట్టు వేధించుటయు దివ్యాత్మవిదుం డగునతం
డొక్కింతలోన వాని నెల్ల నల్లనం జక్కడంచె నంత.

421

—♦ అట్లును శకునితోఁ బోం యోడించుట —

ఉ. నీదుమటంది భూతలము నిండఁగ మెంచుగఁ జమ్మచీకఱుల్
ప్రోది యొనర్చి ఘోరరవముం బొనరించి భయంబు వెంచినఁ
మేదురశ క్తిఁ గవ్వడి నిమేషములోనన జ్యోతిరత్త్రసం
పాదన మొప్ప సంతమనభార మడంచె న దెంతో వింతగఁ.

422

తే. శకునిమాయాబలంబునజలదచయము, నలుగడంగ్రమ్మి భయమిడనరుడుభాస్క
రాత్త్రమున దానిపొడ వెల్ల నడఁగఁ జేసి, సునిశితాస్త్రంబుల న్వాని స్రుక్కనేసి
మ. తనమాయాబల మెల్ల వ మ్మగుచుఁ బోఁ ద్రస్తాత్ముఁడై సౌబలుం
డనుమానింపక ప్రాకృతుండుబలె నై హాహాకృతుల్ మూఱలం
దొనర న్నానము వీటిబుచ్చి రథముం దోలించి పోయెన్ రణం
బునకుం గానిబహిఃప్రదేశమునకుఁ భూపాలకుల్ నవ్వఁగఁ.

424

ప. అంత సస్త్రవిద్యరిష్టం డగుభరతకులప్రేష్టుండు నిజకరలాఘవం బెల్లవారికిం చెల్లంబు
గావించుచునానావిధనారాచాసారంబునఁగౌరవానికినింగనువుగొట్టిమహామారుతం
బువారివాహహారంబు విరియించునట్లు తెఱలించిననఁజ్ఞాతున వితాకువడిననీమూఱ
పనుగొండతాకున ద్వైధీభూతం బయినగంగాప్రవాహంబువలె రెండుమొత్తంబు
లై ద్రోణదుర్యోధనులమటువు సొచ్చె నప్పు డప్యాస్థనిఁ మార్కొన నొక్కండని

చాలఁ దయ్యెఁజాలినవాఁడున్న యే వాఁడగ్గిం బడి మ్రగ్గుమిడుతచందంబునం
జూపట్టె నట్టియెడ.

425

చ. కురువంశ! యేను చెప్పెద నకుంతికగాండివచందనిస్వనం

బరుడుగ దక్షిణంపుదెస నగ్గల మై జనియించి మించి మి

న్నొరయుచు నేంటఁ బ్రాకె నపు డుల్లము తల్లడమంద నే నటన్

సరగునఁ బోయి చావగురునన్నిధిఁ గల్గఁ గఁగంటికఁ గయ్యమున్.

426

క. సరః డేకా దామౌనఁ గల, సరవరు లందఱును సూడి నారాచచయం

బరుదారఁ బఱచి నీగుతు, వరసైన్యావళులఁ బాడి పరగించి రనిన్.

427

క. కాండచయంబునఁ దెగుటల్, భండనములఁ జెల్లు నదియె పరికింప నిటన్

గాంధీవజ్రారవమున, గుండలు వగులంగఁ దెలి కురుయోధు లొగిన్.

428

చ. సరకరము క్తశత్రుము లనారతమున్ శిరభంబుగో యనన్

ధరణియు నాకమున్ దిశ లుదగ్గగతిం గలయంగ ముట్టుచున్

హరుల గజంబులన్ రథచయంబులఁ గాల్పురఁ గండరించి గ

హ్వరిఁ జొరఁ బాతెఁ బాము లెర వట్టుచుఁ బుట్టులు మాటునట్టుగన్.

429

ఉ. ఒక్కొక్కసారి పాటునరునొక్కశిరం బది యొక్కదంతి నిం

కొక్కతురంగమంబు మఱియొక్కనరుం బరమార్చి పేర్పు నం

దెక్కడఁ జూచిన్ శవములే యగుటం బలలంబు గోరుచున్

నక్కలుఁ గుక్కలుం దిరిగె నల్లడలన్ రణభూమి నయ్యెడన్.

430

క. కొడుకులఁ దండ్రులు తండ్రులఁ గొడుకులు ప్రియసఖులఁ ప్రియసఖులు చూడక క

వృడివడికి వెఱచి పఱచి, నడివడి మనవారు విడిచి వాహనము లనిన్.

431

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను సట్లనీక, ములు విడిగి పాటునప్పుడు కలతవడిన

మీమనములెట్లులయ్యెనామీఁదమఱియు, మనబలమునార్పుదుష్కరమనితలంతు.

చ. అనిన సంజయు డిట్లనియె నట్లు మనమూఁడలు పిఁకాకుపడి పాటునప్పుడు మూర్ఛ

దేరి సంశయములు నారాయణగోపాలురం గూడి వచ్చి వివ్వచ్చు ననికిం బిలిచిన

నతం జాక్షిణంబున దక్షిణదిగ్భాగంబునకుం జనియె నత్తెఱపం గని నీకొడుకు

ప్రేరణంబున మనమూఁడ మరల మూగికొని ద్రోణునకుం బాసట యై పాండవ

బలంబులపై నురవణించుటయు భీమసేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్ను లయ్యుధిష్ఠిరుం బొడు

వుకొని ద్రోణుం దలపడి పోరుచుండి రప్పుడు.

432

క. ద్రోణుని రక్షింపుఁ డనియు, ద్రోణుని శిక్షింపుఁ డనియుఁ బాండవ రపం బా

క్షిణిఁ గుకుపాండుసేనల, ద్రోణద్యూతంబు నెల్లె దుర్భర మగుచున్.

433

క. ఎందెందు గురుడు తఱిమిన, నందం దాపార్వతుండు నతనికి నడై

పొందుపడి శౌర్యసంపద, లందఱు మెచ్చంగఁ బోరె నశిఘోరముగ్గఁ. 435

వ. ఇట్లు మహాఘోరసంగ్రామములు ప్రవర్తించునప్పు డప్పుండవేయులు తొల్లి తమ
పడినపాల్లెల్లం దలంచుకొని ప్రాణంబుల కాశేంప కత్సంతామర్వంబునఁ బంపఁబయి
నడరుటయు తాయి తాయియుం దాఁకినట్లు వాఁకిని మనవాఁకిని బోదు ఘోరం
బయ్యె వినుము. 436

క. ఓతి దృష్టపూర్వ మగుచున్, శ్రుతపూర్వం బగుచు నిట్లు చొప్పుడదు రణం
బతిదారుణ మని వృద్ధులు, మతి చేసిరి యట్టివేళ మానవనాథా. 437

ఆ. ద్రోణుఁ డేచి వారరాణువపై శర,వర్ష మడరఁ జేయఁ బార్వతుండు
గురునిమీఁద నడచి ఘోరాహవ మొనర్చె, నదియు సాటి లేనిదయ్యె నధిప. 438

వ. అయ్యవసరంబున.

439

—◆ నీలఁ డశ్వశౌమతోఁ బోరి చచ్చుట ◆—

చ. శరములు విస్ఫులింగములు చావము లచ్చులు గాఁగ నీలుఁ డఁ
సరవరుఁ డగ్నివోలెఁ గురునాథజనాటవిఁ గాల్పుచుండ నా
గురుసుతుఁ డాతని బొదివి స్త్రారశరావళిఁ గప్పి నవ్వుచుం
దరియంగ వచ్చి యిట్లనియె ధైర్యము శౌర్యము నివ్వటిల్లఁగఁ. 440

క. నొచ్చినయూవీరులపై, విచ్చలవిడి సేదుశౌర్యవిధ మిది యేలా
వచ్చితి నాడైఁ జూపుము, సచ్చరితుండ వైనసీవు చాలితి వైనన్. 441

ఉ. నావుడు నీలుఁ డెంతయు మనంబున నల్కఁ జనింప ద్రోణిని
జేవ దలిర్ప భల్లములఁ జేడ్పడ నేయుడు నాతఁ డుగ్రకో
పావృతమూర్తి యై వడిగ నాతనికేతన మాతసత్తముం
జే వడి నాడుచాపమును జెంఁచెను జండశరత్రియంబునన్. 442

తే. వాలునుం బల్కయుం గొని నీలుఁ డంత, సంతకాకారుఁడై భూమి కవతరీంది
గ్రద్దవలె ద్రోణిశీర్షంబు గండరింప, నెంచి మీఁదికి నుంకించె నింతలోన. 443

క. కరలాఘవంబు మెఱయన్, గురునందనుఁ డభుడు వానికుండలగండ
స్ఫురితం బగుశీర్షం బొక, వరభల్లంబునను ద్రుఢ వాఁ డిలఁ బడియెన్. 444

ఉ. నీలునిపాలు చూచి కడు నెంజలి నొందుచు వంది వంది యి
వేళి ధనంజయుం డిచట పీరవిహారము సేయుచున్న మ
మ్మేలుఁ గిదా వివదతికి నేగక యుండ నటంచు నార్తులై
బాలి నెలార్చుచున్నతఁడే బాలి వృకోదరుఁ డుగ్రమూర్తి యై. 445

నానావిధహేతివ్రాతంబుల నెదిరి నెదిర్చి విదిర్చి దాసి వ్రేసి క్రచ్చి క్రచ్చి నొంచి క్రచ్చి మొత్తి మిత్తివాతం బెట్టి తుట్టతుడకు సొమ్మసిల్లియుఁ దాఁడు పెల్లన దొల్లియుఁ ద్రెల్లియు మల్లడిఁ గొనునవియు నై. రథగజాశ్వాదులు వోవ వాలునం బలుకయుం గొని నేల కుఱికి పోలిన లేఱంగునం బోరి పోరి తెలి పడిన జోదులును నెందుఁ బోయి తోయి తండ్రి! తమ్ముడా! కొడుకా! యని తనవారి నెలుంగెత్తి పిలుచుమఁ బ్రాణరక్షాపరత్వంబునంజేసి యాత్రంబు విడిచి కాందిశీకు లయినదుర్బలజనులుం గలిసి గడికంఠ లయినకాలునేతులును దుండతుండంబు లయినమొండెంబులును విశీర్ణంబు లయినశీర్ణంబులును ముక్కలయినదొక్కలును గండరంబు లయినగండంబులును విడి పుడమిం బ్రాగునువడినకేశపాశంబులును గలపీనుగు పెంటలును జూట్టిభూతంబు లయినవిషాణాస్థిఖురభూషణాదులును వీరి వ్రేగువ్రపులపోవులును. ఛిన్నధ్వజచ్ఛత్రచామరధనుర్పాణతూణీరాదిశిశులం బులకుప్పలును వ్రేడుకుల కత్త్యంతభయం బొపాదించుచుండ మెండుకొని నభంబు నిండినధరాపరాగంబు గజవాజినరగాల్గిరిస్సరస్రధిరమేదోమాంసవసామస్తిష్ఠాదులం గలిసి పంకిలం బయి కాకకంకగృధ్రస్మగలశ్వానసంసేవితం బయి మహా ఘోరనాదమేదురం బయి సంగరాంగణం బతిథయానకం బయ్యె నయ్యెడ ధృష్టద్యుమ్నంబు.

448

— ధృష్టద్యుమ్నశ్రవ్యకులు ద్రోణాచార్యుని నెరించి పోదుట —

చ. తఱి యిది ద్రోణుని బొందున ధైర్యము శౌర్యము నివ్వటిల్లగా నఱుముఁడు తర్కుఁ జేయుఁడు రయంబున దాయుఁడు రాతులార! నా నఱుముఁడు తర్కుఁ జేయుఁడు రయంబున దాయుఁడు డటంచు వారును నృణిమణి యొహారు బిలిచి మాకొక్కని రాగురునిక రయంబునక.

449

క. సేనాపతిశాసనమున, పైనికు లొహారులుఁ గలిసి సత్వరగతి హం సాసకము సరసిం బఱెఁ, బూసక నాద్రోణురథము ముట్టిరి కినుకక.

450

క. ఆగో దుగ్ధుడు రథ, జాలముతో నడ్డపడిన పైనికులు కృపా జ్వలలు నిగుడఁగ నాతని, పై లంగం గొనిరి బాహుబల మేర్పడఁగక.

451

చ. అంత ద్రోణకృపశల్యకణ్డాశ్వత్థామసుయోధనజయద్రథవిందానువింధు లాముందటి మూడం దాడి వీడం జూపి రంతలో ధనురాచార్యుం డవార్యశౌర్యధుర్యుం డై గండుమిగిలి.

452

మ. శరసంపాతము నల్లడం బొదలఁ బొంచాలాదియోధావళిం గర ముల్క నొగిలించుచుక సకలలోకఖ్యాతబాహుబల

సీతాశ్యాజ్యలుఁడై ధనుర్ధణము, సుస్థితధ్వనిఁగ మోగ భూ
ధరముల ప్రక్కలు నేయునట్టికడిమిం దల్కొత్తై న శ్మశ్రుతఁగ.

453

454

ప. అయ్యవనోంబున.

మృశునశస్త్రాస్త్రగభ స్తినంచయములం గల్పంతమాశ్వాశ్మతిం
గొని గాండివధీరుడు మందుచు నస్పృహరహదాపూర్ణ మై
చనుసంశ్చకసాగరం దినికి పోఁ జండక్రియం జేసి కే
తకాంతుల దివి నిండఁ బొల్పె నిజయోగప్రాంతదేశంబునఁ.

455

తరళము. పొలిచి ద్రోహునివారఁ గూలఁగఁ బోవునామకపైనికా
వలికిఁ బ్రోవుగ. నై శరార్చులు వాడి పోడిమి నీబలం
బుల యుగాంతముధామ కేతువుఁ బొలి కాచిచిచ్చుచ్చి ని
చ్చలపుమచ్చర మెచ్చ నచ్చట సంచరించుచు నిచ్చమై.

456

—♦ కర్ణధ్వజలద్వంద్వయద్ధన —

మ. విజయాస్త్రాద్ధితు లైనజోదులు వడిఁగ వెన్నిచ్చి ప్రాణంబులఁ
నిజహస్తంబులఁ బూని వ్రేలఁగ సిగల్ నెత్తుట మైఁ బాటి రా
ప్రజ లార్వం గడు నూర్చుచుఁ వెఱచి యార్తధానముం జేయుచుఁ
స్వజనంబుం జనుదేరఁ బిల్చుచు దెనల్ సంభ్రాంతి నీక్షించుచుఁ.

457

ప. విఱిగి వీపుఁ జూపి వెఱచి పాటిఁవారి, త్రాల్చిధర్మబుద్ధి సవ్యసాచి
చంపఁడయ్యె నట్టిసమయంబున గల్గి, కల్గి! యనెడునులిపు ప్రాలెనచట.

458

మ. విని వైకర్తనుఁడొడకుండును ప్రజల్! వే వచ్చి నే మీకు వ
చ్చినకీడుం దొలగించి వైతు నవి సుస్మరాస్యుఁడై కాలపు
ప్రనిరూఢధ్వని దిక్కులం దొలయుఁ బర్జన్యుండు నా బాణపు
ష్టి నితాంతం బెనగించుచు స్వడిఁ గిటిం దాఁకెఁ దాఁ కొర్చుచుఁ.

459

సీ. కర్ణండు కురుహితాకాంక్షి యై నరునిపైఁ, బహు నాగ్నేయాస్త్ర మొఱపు దోష
నతఁడు దాని న్వాహుకాస్త్రమున నడంచి, బహ్వాస్త్రశస్త్రముల్ పరఁగఁ జేసె
నాధిరథియు వాని కన్నింటి కన్నింటిఁ, దగ నేసి సింహనాదంబు చేసె
నంతలో భీష్మసాత్యకిపాఠతులు తల్కికడచి కర్ణం దాఁకి కడు రయమున

తే. మూఁడుమూఁ డమ్ము లడగింప వాడి మెఱసి, కర్ణఁ డర్జునునరముల గండరించి
ముగురుదొరలచాపములుమూఁడుబాణములనునుఱుమాడెఁడునియలైపోవనపుడు

ఉ. కృత్తధనుష్కు లాముగురు కే శ్మేడలించినత్రాఁచుఁ లట్టి రై
తత్తటపాటు నొందియును ధైర్యముఁ గైకొని యంతలోఁపల్క

- మిత్తికి నెత్తువచ్చి మిసిమిం జనుశక్తులు దీసి యూర్పుచున్
మొత్తిరి కర్ణ నాతడును మూడుశరంబులఁ న్నంచె మూటినిన్ 461
- క. ఆధిరధిసింహనాద మ, సాధారణగతి నొనర్చి శాతశరాల్గి
గ్రోధించి యేసె నరుపై, మాధవుపై నెదురుకొంచు మాత్సర్యమునన్. 462
- మ. కినుకం గన్వడి గాండన ప్తకమునం గ్రేడించుచు న్నొంచి క
ట్లని శత్రుంజయు నాటునారసములన్ భూమిం బడం జేసి యొ
క్కనిశాతేషువున న్విపాటుశిరమున్ భండించి రాధేయుడుం
గనుచుండన్ సహజన్ములన్ ముగుర జక్కాడన్ జగం బెన్నంగన్. 463
- చ. అరదము డిగ్గి భీముడు రయంబునఁ నైకొని వాలుఁ బల్కయున్
గరుడి తెఱంగునం బఱచి కర్ణనిపక్షమువారి వీరశే
ఖరులఁ బదేన్దరం దునిమి క్రచ్చర వచ్చి రథంబు నెక్కి వి
ఘోరకొని నొంచె గర్జుం బదితూపుల మాపుల నేనుతూపులన్. 464
- సీ. పారతుండును నాలుఁ బలుకయుఁ గొని పోయి, చంద్రవర్మను బృహత్యతుఁజంపి
మిగిడి రథస్థుఁడై మఱియొక్కధను నెత్తి, కర్ణు డెబ్బదిమూటఁ గాడ నేసి
తైనేయుఁ డొండొక్కచాపంబు నడసి రా,ధేయుఁ జతుష్పత్తిసాయకముల
నోనేసి రెండింట వానివి ల్విఱచి మూఁడింట భాహువు లుర మంట నేసి.
- తే. నవుడు దుర్యోధనుడు సైంధవ్వాత్రుగురులు, శినివర్ణావమున ముగ్ధ జనెడునంగ
పతినిఁ గాచిరి సౌభద్ర ప్వాత్రనర, భీమమాద్రేయు లాశినివీరుఁ బాదువ. 465
- వ. ఇట్లు పొదివినప్పు డిరువాఁగునం గలచతురంగబలంబులకును యమరాష్ట్రవివర్ధనం
బును గ్రవ్యాదప్రహ్వణంబును మహారౌద్రంబు నగుయుద్ధంబు సిద్ధించె నందు.
- సీ. ప్లగ్గ లేనుంగులనే కాక రథరథ్య, వత్తులపైఁ బడి మొత్తిపుచ్చె
రావుతుల్ తమతోడిరావుతులనె కాక, గజపదాతిరథాళి గం డడఁచిరి
రథులు రథులఁ గాక రవుతులన్ రథరథ్య, సారథులం గూలఁ జదిపి రెగిచి
కాలుబంటులు తమకాలుబంట్లనె కాక, హయరథేభాదుల నలుకఁ గూల్చి
- ఆ. రవుడు నెత్తునెల్లి యపురూప మై పాతె, గుట్ట లగుచుఁ దలలు నట్టులు పడె
గరపదాద్యవయవఖండరాసులు దేలె, చౌద్ర మయ్యె సంగరస్థలంబు. 467
- వ. అంత. 468
- డి. భానుఁడు పశ్చిమాంబునిధిపజ్జ మెలంగుచునుండ సంజయుం
గానఁగ నయ్యె గుక్కలు వృకంబులు నక్కలు మాంసభక్షణా

నూనమనోరథంబున మహానాన్నతరావ మెసంగ నార్పుచుం

బీనులు పెంటలం దిరిగెఁ బెల్లడలె గడలం బిశాచముల్.

469

ప. అట్టియెడ నుభయ సైన్యాధిపతులును దమతమ సైన్యంబులం దివియిరుచుకొనినంత
మనవా రర్జునునికొల్లల కోహటించియు నాచార్యుని ప్రతిజ్ఞాభంగంబునకుం బరిత
పించియుఁ జింతాభరదోదూయమానమానసు లయ్యునుం బెరవారు ఘల్లునునిప
రాక్రమంబు వినుతించియు వానిపై వాసుదేవునకుం గలయనుగ్రహంబున కభినం
దించియు నానందకందళితహృదయారవిందు లయ్యుక్తిగదుకొని నిజశిబిరంబు
లకుం బోయి రని చెప్పిన నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు సెప్పు మని
నూతు నడుగుటయును.

470

—♦ ఆ శ్వాసాంతము ♦—

శా. నీపాదంబులు నిల్చి సమ్మనమున న్నీ నేవ గావించుచుకా

నీపై నమ్మిక చేసి ప్రోవు మనుచుకా నిర్మలంబుఁ బ్రార్థించినకా.

నాపై నింతకృపారసంబు గల నై నల్పాద వోతండ్రి! నే

నేపాపంబుఁ బొనర్చినాడనొ కడే యేజన్మమం దేనియుకా.

471

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతినోభయకవిమిశ్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్రి

సమారాధితవిమిధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికి విరాజ

న ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

ద్రోణపర్వంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ॐ

గోలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము.

ద్రోణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మద్భారతరచనా

న్యామోహముతోడి నున్నవాని న్నున్ను

బ్రేమింప కట్టు చేసిన

సీమిందొ భక్తి విడుతునే భవనేశా.

1

—♦ అభిమన్యువధపర్వము —♦

వ. అక్కఱకుండు శోనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు విడిదలకు వచ్చి మాపు
పుచ్చి మఱునాఁ డరుణోదయంబున లేచి నీకొడుకు విషాదవివర్ణవదనంబై ప్రణా
యాభిమానంబులు తనమనంబునగ బెసంగొనఁ గుంభసంభవుని గవి సంరక్షుం డై
యెల్లయోధులు నాకర్ణించుచుండి నవకర్ణించుచు నిట్లనియె.

2

ఉ. నిక్కము గాఁగ మే మిపుడు నీకు విరోధుల మేము కానిచో
దక్కినదాయఁ బో విడిచి తచ్చసలాడుచు నీవు పూనితే
నొక్కఁడు దప్పి పోవఁ గలఁడో సుర లైనను నీ కిలుతు లా
చక్కి వరం బొసంగియుఁ బొసంగఁగఁ జేయక యున్ని యొప్పునే.

3

క. వర మిడి భక్తుల కాయులు, ధర నాశాభంగ మైనదారి మెలఁగ రో
ధరణీసురేంద్ర ! ని న్నేకరణి న్వాక్రవ్వ నేర్పు గలనో చెపుమా.

4

వ. అనిన లక్ష్మణుం డై చాపేజ్యుఁ డాతని కిట్లనియె.

5

ఉ. నీకుఁ బ్రయంబ కూర్చుటక నిల్చిన నన్నిట లాడ నొప్పునే
లోకములక సురాసురులలో నొకరుండును బాధరక్షితుం
డైకొని గెల్వఁ జాలఁడు బగత్పతి తో డయి యుండె పానితో
నొకన నేల మూఁడునయనంబులవానికిఁ బోర శక్యమే.

6

- మ. నిజమే వల్లెడ నాదుపల్కు లన్మతాన్వితంబు లై కాపు బా
హుజ! యిట్లేటికిఁ జెంద నాడెదవు నాహృహప్రభావంబు నా
భుజశక్తిం గీను మిప్పు డెందలు ఘనుల్ పోకాడి పో నుందురో
ధ్వజసీచక్రము లేమి యే మగునో యభ్యామద్ద మెట్లాప్సనో. 7
- ఆ. ఎట్టులేనిపన్ని యీ వర్జునుని నేడు, నొండువలని కేగి యుండునట్లు
సలుపు మతేడు వివిధసమరరహస్యముల్, చెలిసినట్టివాడు దివ్యుఁ డరయ. 8
- మ. అగి యోణుండు వచించుచున్నతటి శౌర్యం బొప్పు సంత సైకుల్
విని మే మప్పుని కొప్పికొంటి మని యవ్వవ్వచ్చునిం జివ్వకున్
జనుడే జీరిరి భూరితేజుఁ డతఁ డానంఘంబుతో దక్షిణం
బునకుం బోయి పెనంగె నట్టిరణ మెట్లం జూడ రెవ్వారును. 9
- మ. ఇట్లర్జునుం డొండువలసికిం బోయి యున్నంతి నిక్కడ ధనురాచార్యుండు సర్వసే
నాసమేతుం డై భండనంబునకుం జని వద్దప్రహంబు వన్ని తాను మధ్యందిన
మూర్తాండునిమాడ్కి మూడుచు మధ్యంబున నుండుటయుఁ బొండవులును యుద్ధ
సన్నద్ధు లై వచ్చి హెచ్చియున్నయమ్మెగ్గిరంబు భేదింపవర కున్నంతి నభిమన్యుఁ
డామోహరంబు సొచ్చి దుష్కరకర్మం బొచరించి వేసవేల వధించి వీరాగ్రేసరు
లాస్యరొక్కపెట్టఁ జుట్టుముట్టి నప్పుడు కాశ్యాసనివశంగతుం డై వసుంధరం బడి
ప్రాణంబులు వాసె నని చెప్పిన పిని ధృతరాష్ట్రుండు. 10
- ఉ. పెక్కురు చుట్టుముట్టి యటు పిన్నవయస్సున నున్నవాని న
ట్లక్కటికంబు లేక తెగటార్చిరి నా వినిసంత న్నక్కలై
పొక్కెడునామనం బివుడు ముద్దులమస్సునిఁ జంపుకొంటి నే
నక్కట క్షత్రధర్మ మరయన్ ధరయం దొకస్రారకర్మమే. 11
- తే. వగవ నేటికి సంజయా! తెగినదాని, కిన్మదీయులు రాజ్యపు లగుచుఁ బదుగు
రొక్కనిం దాఁకి పోరుట లొప్పు దయిన, వీందు నాతనిరణ మెట్టిచందమయ్యె. 12

— • గోణిమూఁడవనాఁటియడ్డు • —

- మ. అనిన సంజయుం డీ ట్లనియె నట్లు చచ్చినసోభ ద్రివిపరాక్రమంబు సెప్పఁ గొలం
దిగా దతండుతోల్లల సేయ మనమూఁక దావానలంబు ముట్టినశుష్కగుల్మలతా
వృతవనంబువోలె నేపు తఱిగె నక్కుమారుండు సర్వగుణసంపన్ను లయినపాం
డవులకును గృష్ణునకునుం బోలినవాఁ డందు ధైర్యంబున యుధిష్ఠిరునకును సచ్చ
రిత్రంబునఁ గృష్ణునకును భీమకర్మంబున భీమసేనునకును శ్రుతరూపవిక్రమంబుల
శ్వేతహవానునకును వినయాతిశయంబున నకులసహదేవులకును సాటివచ్చినవాఁ

ధట్టివానిమరణం బెట్టివానికిని దుఃఖంబుఁ బుట్టింపక మానదు నీవు ధైర్యంబున
దుఃఖధారణంబు నేసి సమర ప్రకార మాకర్ణింపు మట్లు భారద్వాజుండు పన్నినపద్య
వ్యూహంబున వివిధదేశాధీశులుం దళంబు లై యుండిరి ద్వారాణానంబుల రక్త
మాల్యాంబరాభరణభూషితులును రక్తచందనాగురుదిగ్ధాంగులును రక్తపతాకా
భిశోభితులునునగురాజపుత్రులు పదివేగురు లక్ష్మణకుమారులం బురస్కరించుకొని
కింజల్కంబు లై యుండిరి సైన్యమధ్యంబునఁ గర్ణుడు శ్యాననకృపప్రముఖమహారథ
పరివృతుం డై దేవరాజోపముం డైనకురువిభుండు శ్వేతచ్ఛత్రపతాకాచితుం డై
కర్ణిక యై యుండెని ట్లభేద్యకృమం బైన మహావ్యూహంబునగ్రభాగంబున శ్వేతాత
పత్రప్రభాభాసురాంగుం డై చాపచార్యుం డుద్యతకార్యుకుం డై యుదితార్కుం
గ్రేడించుచు నిలిచి యుండె దానిద్వారదేశంబున సైంధవుండును వానికిం గావలి
యై కృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిభూరిశ్రవశ్యలశల్యదులుం గాచి మోహరించి
కయ్యంబునకుఁ గట్టాయితంబై యుండునంతఁ బాండవపాంచాలస్థంజయాదియోధు
లైన ధృష్టద్యుమ్న ధృష్టకేతు చేకితాస సాత్యకి సాధద్ర కుంతిభోజ ద్రుపద
విరాట కుత్రధర్మ బృహత్పతి మద్రేయ ద్రాపదేయ కేకయ ఘటోత్కచ శిఖండి
యుధామన్యుత్త మోజప్రభృతులు యుధిష్ఠిరభీమసేనపురస్కరు లై వచ్చి భార
ద్వాజుం దాకి వీరమెయి నానావిధాయుధంబులం దీర్చి పేర్పుటయున్ను. 13

శా. భారద్వాజుఁ డసంధ్రిముం డగుచు శుంభచ్యేర్యసంరంధుఁ డై
చేరేణ వచ్చినపాండవేయబలమున్ శీఘ్ర ప్రచారంబునన్
సారానేకమహాత్రుశత్రుములఁ దీక్ష్యత్సంబు గాన్నించుచున్
భూరిత్కూఢర మొక్కయేటికడిమిం బోలె నివారించుచున్. 14

క. మున్నీటి వేల వోలెన్, గ్రన్నన నరిసెన్య మెల్లఁ గదలక యుండన్
గన్నాకు ద్రోణుఁ డాగన్, భిన్నులకై నొచ్చి రెల్లఁ గింకిరిపడుచున్. 15

—• ధర్మగా బిహువ్యుని విలిచి పద్యవ్యూహంబు భేదింపఁ బుచ్చుట •—

ఉ. మూఁతలు వీరక జూపుగురుపాంత నొకింతయు నిల్వలేక చీ
కాకుపడన్ యుధిష్ఠిరుండు గన్గొని పెక్కు తెఱంగులం దగం
జేకొని చింత చేసి యెటు చేసిన నోపమి నిశ్చయించి లో
క్షైకధనురధుం డగునరాత్మజుపై నిద నంచె భారమున్. 16

వ. లిట్లొచ్చి కృష్ణార్జునులకుం బోని యభిమన్యుకుమారుం బిలిచి యిట్లనియె 17

చ. నరుఁ డగుదొంచెనే మనల సవ్వనిమార్గము నూడు మివ్వనం
ధర నరుఁడున్ మరుగుడును జనార్దనుఁ డీవును గాక యిట్టియె

గ్రరము బడల్పడన్ జలువఁగఁ గలయేనవవాడు చూడరా
డరయ వరంబు నీవలన నంగఁగ నుండిరి జోదు లందఱున్.

18

ఁ. ఎక్కఁ బక్కటి నగునీయొడ్డన మగల్గి, కూల్చి పగఱ నీకుఁ గూర్చుతండ్రి
లకును మేనమామలకును సైనికులకు, హితముఁ గూర్పఁ దలఁపు మిపుడు తండ్రి.

వ. అనిన నభిమన్యుండు తండ్రి కిట్లనియె.

20

ఉ. తండ్రిలకుఁ జయంబు నెడఁదం దలపోయుచుఁ దమ్ముమొగ్గరం

బొండ్రియి శాత్రువుల్ గన నొకంతన న్రచ్చి పరాక్రమింతు మా
తండ్రిప్ర వేశముం దెలిపి దాన బయల్పడుచోప్పు దెల్పఁ జే
వాండ్రకు లొంగ నెట్లదరు వచ్చినఁ గాని నరేంద్రచంద్రమా.

21

వ. అనినంత యుద్ధిహిరుం డిట్లనియె.

22

ఁ. తెఱపి చేసి నీవు తెగి ఘమ్ము మేము నా,దారివెంట నిన్నుఁ దఱిసి వత్తు
మెట్టిడెప్పరంబు పుట్టినీయము నీపి,ఱుందఁ గాచుచుందు మిందఱ మట.

23

వ. అంత భీమసేనుం డిట్లనియె.

24

ఉ. నేనును బార్వత్యుడును శినిప్ర వరుండును మత్స్యకేకయుల్
లోనగుజోదు లందఱ మలోలమతి న్నిను నంటి వస్తు మీ
లోన మొనం దెరల్పుచు వెలుంగుము నాలుగుదిక్కు లేము బా
ణాసలనన్ని పాతముగ నంటి దహింతుము దాని నంతయున్.

25

వ. అనిన నభిమన్యుండు వెండియును.

26

ఉ. పాండవవంశమం దయినబాలుఁ డొకం డఖిలావనీశులక

భండనముం దమందగతిఁ బట్టి వధించి పరాక్రమంబునక
దండికి నెక్కె నంచు విబుధప్రకరంబు నుతింప ద్రోణును
ద్వందచమూసమూహమును దండ్రిలు మామలు మెచ్చఁ జొచ్చెడక.

27

క. మాతాపితృవంశము లీ,భూతలమునఁ గీర్తి గాంచ భూరిభుజబలో
వేతుఁడ నై నేఁ బద్మ,ఖ్యాతవ్రాహంబు సొచ్చి కయ్య మొనర్చుక.

28

ఉ. ఇవ్వగ నైనమోహరము నేఁ జొరఁ బాఱి రిపుక్షయంబు గా
జివ్వ యొనర్చి నాదయినచేవడి లోకము సూది మెచ్చుకో
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేరనిపాఁ డయి యూర కుందునేక
గవ్వడికిఁ గుభద్రకును గాదిలిబిడ్డఁడఁ గాక పోయెడక.

29

వ. అని పలుకుచున్ననమయంబున ధర్మనందనుండు నందనుం గాంచి వత్సా ! పురుష
వ్యాఘ్రరక్షితం బై దురాసదం బైనద్రోణానీకంబు భేదింపఁ గడంగి పలుకుచున్న

నీకు బలోత్సాహశౌర్యధైర్యంబులు వర్ధిల్లు గాక పోయిర మృనిన శధిమన్యుడు
సారథి జీరి సుమిత్రా! మనరథం బవితరం బగురయంబున ద్రోణానంబువై
బటపు మనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 80

మ. అతిభారంబు భవచ్చిరంబు పయి మోయం బెట్టి రిప్పాండవుల్
మతి నీచాలమి నెంచుకొంచు నరికిక మా టొడ్డు మాచాక్యుడో
కృతహస్తుండు కృతశ్రముండు కృతియుగ గీర్తింప నీ వన్ననో
కృతి వైనం గడుబాలు డైనసుఖసంవృద్ధుండ వై తారయన్. 81

వ. అనిన సౌభద్రుండు సుమిత్రుం జూచి. 82

ఉ. ద్రోణుఁ డనంగ నెంత యొకమాకునఁ గైకొని పోకడంపఁ గాఁ
ద్రాణ గలాడ ట్లాల్ల మిది తక్కువ లెక్కకు రాదు సర్వగీ
ర్వాసులతోఁ బురందరుఁడు భద్రగజంబును నెక్కి వచ్చినన్
స్థాణుఁడు చిచ్చుక న్నొలయ దాఁకిన పీఠ నెదుర్చుకుందునే. 83

ఆ. పలుక నేల పెక్కువలుకులు కృష్ణుండు, జిష్ణుఁ డొక్కఁ డగుచుఁ జివ్వ కెట్టి
వచ్చిరేని చారివలన భయంబును, గొనక కెనగి గెలుతు నని వచింతు. 84

చ. బెదరకు మీవు చిత్తమున విద్విషపైన్య మి డెల్లఁ డెల్ల గా
మదిఁ దలపోయ నాకుఁ గళమాత్రకుఁ జాలమి నీ వెఱుంగవో
పద పద మంచు సూతజనిపల్కినవల్కులు శమ్ము సేయుచుం
బదరిన నొండు వల్కు కనుమానము మానసము గలంపఁగో. 85

తే. ఆసుమిత్రుఁ డప్పడు త్రిహాయనములనయ్యన నెనంగుచుఁగాంచనంబున నలంక
రింపబడి చూపఱకు నింపుఁ బెంపఁ జాలు, వారునంబులఁ దోలె నావంక కరుగ. 86

వ. ఇ ట్లురవడించి సువర్ణకర్ణికారకేతనంబు గ్రాల యుయుత్సం డై శుండాలతండు
బువైఁ గవియుసింహాకిశోరంబుచందంబునుఁ ఒరవనంబు సేయుచుఁ దఱియ వచ్చు
వివ్వచ్చునిపట్టిం గనిపట్టి మనవాని భారద్వాజపురస్సరు లై యుండియు నొండొ
రులం దలమిలి తలపడి సంప్రహారం బుపక్రమింప నుండి రప్పు డొక్కము
హూర్తమాత్రంబు పైన్యసంచయంబు గంగాప్రవాహసంగత సాగరంబుభంగి
నభంగురం బై యుండె నంత. 87

ఉ. జోదులు తాఱుమాఱుకొని జోరున నారసమున్ నిగుచ్చుచున్
మీఁదికి వచ్చుపార్థసుతుమీఁద నెదిర్చిన నాతఁ డుగ్రుఁ డై
హ్రాదిని వోలెఁ దేరు మెఱయ న్మోరయించుచు నారి మోహరం
బాదరి నీదరి న్నడఁచున ట్లావరించుచుఁ జించె మోమునన్. 88

- భద్రాకారుం డగుసాభద్రునిదెస స్వందనంబుపఱవం జేసెన్. 40
- ఆ. అవుడు గురుడు సూచి నృపతులదెసఁ జేయి, వీచి యోధులార! వెడల రాజు
విజయతనయుఁ దాఁక వెన మీరు వానికి, నడ్డు పడుఁడు పగతు న్నాఁగఁ బనుఁడు. 42
- శ. అని తాను వానిమీఁదఁ గవియుటయును. 42
- మ. శలుఁడు శల్యుఁడు సామదత్తియుఁ గృపాశ్వత్థామలుం గర్జసా
బలహర్దికృబృహగ్బలప్రభృతులుఁ బాహుబల పౌఢి పెం
పాలయఁ బాణపరంపరాహతుల నొందొంటిఁ వడిఁ దాఁకున
ట్టులు సాభద్రుని నేసి దంతిపురరాట్టుం గాచి రంచదర్శి. 43
- క. పులిసోటికండఁ బెఱికిన, చెలువున సాభద్రు బాఱిఁ జెల్లెడురాజుం
దొలగించి కాచి ప్రోచిరి, విలుకా రందఱును గూడి విక్రమ మెసఁగఁ. 44
- చ. పలువురు చుట్టుముట్టి యటు బాధశరాహతి బిట్టు నొంచినం
గలఁగక కౌష్ఠి నోటఁ బులి కండను గైకొని మ్రోఁగునట్లు లౌ
డులు బిగియించి హు మృని కడుంగడు రోజుఁచుఁ బాణవర్ముఁ
జులుకుచు నెల్లరం దఱిమి చేసెను వాసిగ సింహనాదముఁ. 45
- తే. అట్లు నాశ్వసాశుమహారథాళిఁ దోలి, యామిసార్థి యై హర్యక్ష మఱియు
సింహనాదంబు చేసినశ్వేతవాహ, నాత్మజునిమీఁద ద్రోణాదు లాగ్రహించి. 46
- ♦ దుర్యోధనాదు లందఱు నొక్క పెట్టె యభిమన్యనిపైఁ బడుట —♦
- ఉ. అందఱు నొక్కయుమ్మడి నరాత్మజు ముట్టి శితాశ్రుపం క్తులఁ
దందడి పుట్ట నేయుటయు దానికి నల్లి సుభద్రసూనుఁ డ
య్యందఱబాణముల్ నశుమ నట్టిటు లై తెగ నేసి వారలఁ
ముందఱ నిల్వనీనిగతి ముంచె శరావళిఁ జూప రెంచఁగఁ 47
- శా. దానం గోపితు లై భవజ్జనులు సంద్రంబట్టు లుప్పొంగి శా
తానంతాశుగసంతతుల్ వఱపి పాథాత్మోద్భవుం జంపువా
రై నల్లిక్కుల నంటి వచ్చుటయు బాహుశౌర్యధుర్యుం డతం
డానందంబున నాఁగె వారల నొకం డై సంద్రము నే్వలనాఁ 48
- వ. అట్లు ఘోరంబుగాఁ బోరుచున్న యెడ నన్నరాత్మజుం దాఁకి. 49
- సీ. కృపుడు మూఁడమ్ములు కృతవర్మ సప్తశరములు శల్యుం డాఱుప్రదరోములును
ద్రోణుండు పదునేడుదొడ్డబాణమ్ములు, ద్రోణపుత్రుం డేడురోపములును
దుర్యోధనుఁడు మూఁడు తూపులు దుశ్శాస, నుండు పంచైండు మేల్ కాండములును
సౌబలుండును రెండుశాలసాయకములు, భూరిశ్రవుఁడు మూఁడునారసములు

తే. దుస్సహం జాటుమూడుపత్తులు బృహద్భు, లుండు నెన్నిదిభల్లంబులును వివింశ
తియును డెబ్బదివిశిఖముల్ తీసి వాస,వాత్మజనిసూత్రిపై నేసి రావ్వు లెనఁగ. 50

మ. అభిమన్యుండును మన్యువేగమున నయ్యస్త్రాళి వారించి దో
ర్విభవం బేర్పడఁ జాపహస్తం డగుచు నృత్యంబు గావించున
ల్లభయుం డై నడయాడుచు రణమునం దయ్యందఱు న్నొంచె స్వ
ర్గభవుల్ మెచ్చఁగ మూడుమూడు నిశితస్త్రక్షేపణముల విడఁ. 51

క. శిక్షాభ్యాసకృతబలం, బక్షిణం బగుచు నుండ నాహుని కడిమి
లక్షింపఁ జేసె నాశుగ్రహము లగువారువములపౌర్ణిధత్వమునన్. 52

ఆ. మాటు మలయువారు మాట కేనియు లేమిఁ, గోలుమనఁగి యున్న కాలముందుఁ
గాష్టిదశరములఁ గారించి నిలునిలు, మనుచు నాఁగె నశ్రకాత్మజుండు. 53

వ. అంత నయ్యభిమన్యుండును. 54

మ. పదిబాణంబుల నశ్రకాత్మజనిబాబాల్ ధనుర్వర్వము
విదితం బైనపతాకయు రథకుటుంబిక్ దున్ని బాహుద్వయి
మొదలంటం దెగనేసి శీర్ష మవనిం బొల్లాడఁ గాఁ జేసినం
జెడర్క నీబల మెల్లదిక్కులకుఁ గాసిం జెందియుం గుండియున్. 55

వ. అంతలోనం గర్హాశ్వతామకృష్ణన్రోణశాబలశలశల్యహరిశ్రివక్త్రాధిసామనత్త
వివింశతి వృషసేన సుషేణ కుండభేది ప్రతిర్దిన బృందారక లలిత ప్రబాహు
దీర్ఘలోచననులు దుర్యోధనపురస్సరంబుగోఁ బురికొని వచ్చి వివ్వచ్చునిపట్టి
జాట్టుముట్టి నానావిధాత్రశస్త్రంబుల ననయం జేయుటయు నక్కుమారుం శుక్కు
మిగిలి పెక్కుబాణంబు లొక్కమొగి నేసి యెల్లర నెత్తులఁ జొత్తిల్లం జేసి
రాధేయుపయి నురవడించి. 56

—♦ ఆభిమన్యునితోఁ బోరి కర్ణుండు మూర్ఛికుం డగుట. ♦—

మ. శరముక్కం డరివోసి యేసిన మహాశబ్దంబు రోదోంతర
స్ఫురితం బై పఱితేరఁ గా నది రయంబుం గొంచుఁ దద్వక్షుముం
గరిమన్ వచ్చి నిమేషమాత్రమునఁ దద్దాత్రంబునం దూఱి పో
యి రిరంహఁ జొరఁబాటె ధారణి భుజంగేంద్రంబు పుట్టం బలెన్. 57

ఆ. దాన వివశుఁ డగుచు మానఱి కర్ణుండు, భూమికంపముండు భూధరంబు
వలెఁ జలించి రథముపయి వ్రాలె నొక్కింత, కూబరంబు నూతఁ గొనుచు నంత.

ఆ. మూడు నిశితబాణములు పూని దీర్ఘలోచనుని గుండభేదిని సుషేణుఁ
జావనేసి యార్చె శతమన్యుపౌత్రుండు, దిక్తటంబు లద్రువఁ దెజల బలము. 58

క. ఆలోనఁ దెలిసి కర్ణుడు, వాలాయం బలిగి పాండవకుమారునిపైఁ
బాలోగ నిరుపదియై దగు, వాలికతూపులును వైచి వాచవఁ జూపె. 60

మ. ధనురాచార్యునిసూనుఁ డిర్వదిమహాత్త్రంబుల్ ప్రయోగించి నొం
చినమీఁదం గృతవర్మ సప్తశరముల్ చేవాడిమై నేసిన్
గని సౌభద్రుడు రుద్రుడో యనఁగ నై కన్నటి కోపారుణో
ననముఁ జూపఱకున్ భయంబు గొలుపన్ వర్తించె నవ్వర్తనిన్. 61

ట. చాపహస్తం దై నసవ్యసాచిసుతుండు, పాశహస్తం దై నప్రళయకాలుఁ
డనఁగ నలిగి దఱియ నగుశల్యు శరవర్ష, మునను ముంచి యూర్చె జనము దలఁ
తే. శల్యుఁ డట్లత్తవిధుఁ దై స్వందనమున, నొఱగఁబడి సామ్యునిల్లినతెఱఁగుఁ గాంచి
బెగ్గడిలి మూఁక లెల్లను పెల్లగిల్లె, గురుఁడు గనుచుండ హరిఁ గన్న హరిణము లన.

క. దివి దేవసంచయాబులు, భువి భూతగణంబు లెన్నఁ బురుహూతసుతో
దృవుఁ డాభ్యసి క్తహుతవహు, నివలెన్ వెలిఁగెన్ రణావనీభాగమునన్. 64

తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను నట్లు మూఁకఁ, బట్టిపాలార్చునన్జనుపట్టి మనమ
హరభులలోన నొక్కఁడు నైన నాఁగ, నోపినట్టిఁడు లేఁ డయ్యె నోటు చెవుమ. 65

చ. అడిగిన సంజయుం డనియె సంతయుఁ జెప్పెడ నాలకింపు మ
పృథు రథకూబరంబునను మూర్ఛితం దై పడి యున్నశల్యు నే
ర్పడఁ గని వానితమ్ముఁడును బౌర్ణకుమారుని మాఱుకొంచుఁ జెం
జడివలె సంపఱు గురియ సాఁగిన 'విఁగని విక్రమంబునన్. 66

న. విజృంభించి విజయాత్మజుం డత్యంతలఘుహస్తం దై శల్యానజుం బూదివి. 67

మ. సిడముం ద్రుంచి త్రివేణకల్పములతో శ్వేతాతపత్రా బిలం
బడఁ గావించి హయంబులం దునిమి చాపంబున్ నిపంగంబులున్
గడికండల్ పొనరించి చక్రము లుపాకన్సాదులుం ద్రెంచి తే
రిడియం జేసి నియంత నేసి వడితో నీల్గించి తద్గోస్త్రున్. 68

తే. కాలుసేతులు దెగనేసి కడకు సిరము, దఱుగ నాతఁడు పెనుగాలి ధరణిరుహము
తెఱగునం గూలె ననుచరుల్ తెఱల్లి చనిరి, మేలు మే నిల భూతముల్ మెచ్చెనరజు

వ. అట్లు శల్యుభ్రాతభూతలంబునన్ బడిన వానిపైనికు లెల్లరుం బెల్లుచేరి కులాధి
వాననామధేయంబులు దెలుపుకొనుచు నినుమడించినకోపంబునం బేర్చియా
ర్చుచు నహంకారంబులును హంకారంబులును జ్యోతలనిష్టోషంబులును సింహ
నాదంబులును జేయుచు నేము బ్రతికియుండ నీవు బ్రతికి పోవ లే వనునెలుంగు
లెసంగఁబొంగి గంగాప్రవాహంబువలె నాసౌభద్రుం దాఁకుటయు నవ్వీరవర్ణుండు

దైర్యధుర్యంజ్ఞైః సవృచనవ్యాసుదేవధనంజయానుగ్రహాలభ్య ధనుర్విద్యాప్రభా
వం బేర్పడ. శరత్కాలనవితృమండలంబువోలె మండలికృతకోదండుంజ్ఞై మెండు
కొని చిత్రమూరపాతాదిగతుల నత్రప్రయోగంబు సేయుచు మహాశనిసమం
బగుజ్వాలలన్నివంబున దిశాతలంబులు బీటలు వాఱించుచు జ్వేళారావంబులు
నిగిడించుచు మృదుపూర్వంబును దారుణాంతంబుగం బోరుచు నాచార్యాదులు
సూచుచుండ తురస్త వత్సదంత విపా శాన్ధవంద్ర భల్లాంజలికాదినానావిధ
బాణభరంపరల రథానీకంబుపై వీణంజేసి యేసి మనవారి నెల్ల బరాజ్ఞులులం
జేసె ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు- మొగం బై.

70

చ. మనుమనిబీరమున్ వినినమాత్రమునన్ మితి లేనిమోదమున్
మనదొర లిట్లు లేందులకు మూలినవా రయి రన్న భేదమున్
మనమున రెండుపాయలయి మట్టినమీఱు గునూరవిక్రముల
డనఁబడువానిపోరితి మ దంతయుఁ జెప్పుము నాకు సంజయా!

71

తే. అనుడు సంజయుఁ డిట్లు నట్లు చుట్ట, వాఁడ నరదంబుఁ ద్రిప్పఁచుఁ బాఱనిక
కొఱవిఁ ద్రిప్పినతెఱఁగునం గూడ నంటి, పీఠుఁడెంటలు గావించెఁ బెద్ద సేన.

72

వ. అప్పుడప్పార్థనందనునికోలుతలకోహటిచిద్రోణకృపాశ్వత్థామకర్ణశల్యభోజబృహ
ద్యలసామదత్తి సౌబల సుయోధనస్రముఖమహారథోత్తము లందఱు నానందంబటి
పరిపరివిధంబులం బడుచుండునంత నాచార్యుండు హస్తోత్పల్లవోచనంజ్ఞై నీకొ
డుకునుల్లంబునకుం దాఁకి రాఁ గృపాచార్యుం టిలిచి యిట్లనియె.

73

—♦ ద్రోణుఁ డభిమత్య నగ్గించి పలుకుట ♦—

ఉ. కొండీక వాఁడు వీఁడొకఁ డకుంతితివిక్రమ ముల్లసిల్ల మా
ర్తండునిరీతి మండుచును దంష్ట్రలుఁ దమ్ములు నిష్టబంధువుల్
నిండుగ సంతసింపఁగ ననిం భానరించెను వీని కుద్దియై
యొండాకరుండు విల్లు గొని యుండనిమాట నిజంబు సెప్పీర్తి.

74

క. తలఁచిన నొకపెట్టన మన, బలగంబుల నెల్ల నేలపాలుగఁ జేయం
గలఁ డీసాధద్రుం డటు, తలఁపడఁ యాచిఁతుకరణ తలమే పొగడన్.

75

వ. అని సుధద్రానందను నగ్గించి పలికినభారద్వాజునిపలుకులు ములుకులై చెవులు
సోడ నలిగియుం బయికి నగుచు నీనందనుండు కర్ణశల్యబాన్డాకదుశ్శాసనులు విన
నిట్లనియె.

76

శా. విల్లుం బట్టినవారి కెల్ల గురు వీవిప్రుండు తా నల్లినన్
ముల్లోకంబుల లేడొకం జెదుర నీమూఢాత్మునిం జంపఁ గా

నొల్లం దృష్టనపుత్రుఁ డాట మదిఁ బేర్కొ శిష్యవాత్సల్యమున్

దెల్లం బింతయు ఛాత్రపుత్రులు ప్రియుల్ దేహాద్యపుల్ వోలెన్తే. 77

క. కనుగండుఁ బెద్ద సేయుచు, గొనరక పొగడుచు నుపేక్షఁ గొని గుఱుఁడుటన్

పసి మించుఁ దనదుపొరువ, మనదృశ మని పొంగు వీని నదుముఁడు మీరల్. 78

తే. అని వచించిన నందఱు ననుమతించి, సాత్వతీపుత్రు మార్కొన సత్వరు లయి

చనఁగ నుండినయపుడు దుశ్శాసనుండు, వారి వారించి నన్నతోఁ బలిక నిట్లు. 79

చ. వినుము నరేంద్ర! నే నొకఁడ వీనిని రాహు వహస్కరుం బఠెన్

గొని కబళింతు నింతటన గొంతికుమారులు సూచుచుండ నీ

తనిమృతి విన్ననన్నరుఁడు దైత్యహరుండును బిట్టు సత్తు ర

ప్పని గని ధర్మజాదులు నవశ్యము నచ్చెద రొక్కపూఁబలోన్. 80

క. విజయమునకు మూలం బీవిజయసుతుం జంపు టరయ వేస బంపుము నే

ను జయించి వత్తు నరి నని, గజబిజి గా నార్చి తాఁకెఁ గవ్వడితనయున్. 81

తే. అట్లు శిరవ్వు ములుకుచు నరుగుదెంచు, దుస్ససేనుని జష్టపుత్రుండు గాంచి

తిగిచి యిరువదియాఱుమ్ము లెగిచి యేసి, వానిమే నంతయును నెత్తువట్ట చేసె. 82

ఉ. నెత్తురు లూచుచుండినను నేరుపుపెంపున దుస్ససేనుఁడన్

దుత్తగజంబుచందమున మార్కొని పేర్కొని పోరె వారికిం

గ్రాత్రివిధంబునన్ రణము కొంతటిలోపల సంతయేని యె

చిత్త మెలర్చుఁ జేసె రథచిత్రగతాగతముండలాదులన్. 83

వ. అట్టియెడం గొంతవడికి దుశ్శాసనుండు శిరవిక్షతగాత్రుం డై కాలునే యార్పనేర

కున్నంతం గని ధీమంతుం డగునవ్వాసవిసుతుండు నవ్వుచు నతని కి ట్లనియె. 84

క. శూరంమన్యుఁడ నగుచున్, గూరుఁడ వై ధర్మ మీఁగొని ప్రల్లదముల్

సారెకుఁ బెల్లఱచెడునిను, నీరణమును జూడఁ గంటి నే దిష్టమునన్. 85

ఉ. ఓరి దురాత్మ! జూదమున నోటమిఁ గాంచనిపొబలుండ నీ

భూరిబలంబు గాఁ దలఁచి పొంగుచు ధర్మజ నొవ్వఁ బత్నియున్

మారుతిఁ జెందనాడియును ఘానిని ద్రోవదిగొప్ప వట్టియున్

గ్రూరము లైనకార్యములకుం గడకట్టితి పీపు చెట్ట వై. 86

మ. పరవిత్తాహరణాదిపాపములకుం బ్రత్యక్ష మై వచ్చె నీ

దురమం దీవు ఫలంబు నొందఁ గల వై తోతెంచి తోదుర్మతి

శిరసంపాతమునన్ భవజ్ఞులు గాంచన్ నిన్ను నేఁ గూర్చి మా

తరపిత్రాదిబుణంబు దీర్చెద ననిన్ దా వీడ కీ వ్రుండిన్. 87

— దశాశ్వాసము: రభిషక్యతో: బోరి పాతీహపుట —

వ. అని పలికి.

68

శ. కాలాగ్నిప్రతిమాన మైన శరమొక్క డల్క సంధించి భూ
పాలనంతరజన్ముపేరురమునగా బాధంబుగా నేయ నా
భీలాజిహ్వాగ మందు మిట్టిపడి వే వే జత్తుదేశంబునగా
లీలగా ప్రచ్ఛియుఁ జొచ్చె లోపలికి వల్లీకంబులో ద్రాఁ చునగా.

99

౪. అంతఃభావ కిరువదైదుతూపులు చెవి, దాఁక నీడ్చి క్రిడితనయుఁ డేయ
నతఁడు గాఢవిధుఁ డై కూలె నెప్పుడో, చచ్చినట్లు గానె స్వందనమున.

90

వ. ఇట్లు సౌభద్రశరపీడితుం డై దుశ్శాసనుండు మూర్ఖిల్లినం ద్వరమాణుం డై
వానిసారథి రణమర్యాదంజేసి రథంబు రణరంగంబునకుం దొలంగం దోలుకొని
పోయె నంతః బొండవపాంచాలపైస్వంబులసింహనాదంబులును శంఖభేరిప్రముఖ
నిస్వంబులును నింగి ముట్టె నట్టియెడం దల యెత్తి శత్రుపరాజయముం గాంచి
సంతసించుచుధర్మరాజ భీమసేనమాద్రేయద్రావిడేయశైలేయకైకేయచేకితాన
ధృష్టద్యుమ్నధృష్టకేతువీరాల్ద్రుపదశిఖండి పాంచాలస్వంజయసామకప్రభద్ర
కాదులు ద్రోణానీకంబులం దాఁకి వీఁకమెయి నేలకుం గోలకుం చెచ్చుచుం దఱిమి
వచ్చుచున్నంత సుయోధనుండు రాధేయదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె.

91

ఉ. అక్కట సామృసిల్లి పడ నయ్యెఁ గదయ్య సుయోధనానుజం
దొక్కనిచేతఁ జిక్కి కను ముగ్గునికై నడిఁ గ్రాలునీనిసుం
గక్కడఁ బొండవేయులు మహాగ్రహ మొప్ప మృగేంద్రులట్లు పెం
పెక్కి కుమారునిం గలియ నిట్లరుదెంచుచునుండి రుద్రశిఖ.

92

మ. అనుచున్నంతన రాజరాజువచనం బాలించి రాధేయుఁ డొం
డన కుద్దండపరాక్రమంబునను డాయ స్వచ్ఛుతత్రైవ్యముఁ
ఘనశత్రుంబుల నాఁగి పార్థతనయుం డైకోక నానావిధా
త్రునికాయంబుల నొవ్వ నేసి యఱచెఁ శౌర్యం బవార్యంబుగగా.

93

క. అది తన కవమానంబుగ, నెద నెంచుచు విజయతనయుఁ డేఁడైఱఁ గొని డె
బ్బదిమూఁడమ్ములఁ గర్ణుఁ, మద ఘరుగఁ వైచిద్రోణు మార్కొసఁ జనియెఁ.

క. ఆకాలంబున ద్రోణుఁడు, గా కాసౌభద్రుఁ దాఁకఁ గా నెవ్వండుఁ
వాకొనఁగ నొప్పఁ డివ్వల, ప్రేఁకపుబలగంబునగుదు వింటె సృపాలా.

95

మ. వసుషేణుండు తదుగ్ర బాణములఁ జేవం దూలియుం డేలి పా
ర్థమతుం దాఁకి భృగుద్వహ త్వరవిద్యావైభవం బేర్పడఁ

- వెన శస్త్రాస్త్రశతంబు లాతనిమెయిం బీడింపఁగా నేనె
 లైనఁగం గాంచి సుభద్రసూనుఁ డచలుం డీతం డనం దండియై. 96
- చ. సునిశితభల్లనంతతుల సూరలఁ బోరెడువారివిండులఁ
 దునిమి రయంబునం దఱిమి దోర్బల మేర్పడ మండలాకృతిగ
 గనఁబడ కార్ముకం బెనఁగఁ గర్ణుని మార్కొని సూత్రవికే
 తనవిమలాతపత్రములఁ దాఁకఁగ నేసె శరాళి నవ్వుచు. 97
- తే. నొచ్చి కట్టఁడు కనలి వివ్వచ్చునుతుని, మేన నతపర్వబాణము లేను నీనిచ
 నతఁడు క్షణమాత్రలో నంగపతిసిడంబు, విల్లుఁ దునుమాడి నోనేసె భల్లవిరతి. 98
- ఉ. తరిగధ బ్రంగి కర్ణుఁ డగునప్పడు వానిన హేళాదరుండు దూ
 రంగతుఁ డై కనుంగొని కరం బలుకం జనుదెంచి యాక్కుచు
 గంగున నారిమోత లెనఁగ స్మరనందను దాఁకి వికమై
 బొంగుచు సూత్రకేతుహయముల్ నొగులంగ దశాంబకంబుల. 99
- క. ఇంచుక యభిమన్యుని నొప్పించినమాత్రమున నీదుప్రియనందను లా
 కొంచెపుఁబనికి నృది హృదించుచు వినుతించి రతనిఁ జెల్లఁగ నాన్పుల్. 100
- వ. అంతలోఁ గుంతిపాత్రుండు కర్ణభ్రాతం బొదివి. 101
- ఉ. కన్నులఁ గెంపు నింపెనఁగఁ గల్గిననవ్వున నివ్వఁటిల్లుచు
 సన్నతపర్వ మైనయొక శాతశరం బరివోసి యీసునం
 గ్రన్నన నేసి శీర్షమును గండ్రిక చేసినఁ గూలె వాఁడు వే
 గ న్నగమందునుండి ధర గాలికిఁ గూలినకొండగోఁగు నా. 102
- వ. అంతఁ గర్ణుండును. 103
- ఉ. తమ్మునిపాటుఁ జూచి కనుదమ్ముల నశ్రులు చాలువాఱఁ గా
 నెమ్మది నెమ్మది దోఱఁగి నిర్జరనాథకుమారజన్ముశౌ
 ర్యమ్మున కొర్వఁ జాలక పరాక్రమ మేర్పడఁ దాఁకి వెండియు
 ముమ్మర మైనబాణచయముం గురిసె స్మరసూనుశేర్షి. 104
- తే. అర్జునాత్మజఁ డవుడు పర్జన్యనట్లు, కంకపత్రశరాసార మంకిలి విడ
 గురిసి కర్ణునిపై విముఖునిగఁ జేసి, తఱిమిఁ దక్కునుగలధన్వర్ధుల నెల్ల. 105
- క. ధృతరాష్ట్ర! నీకుమారుని, చతురంగబలంబు గలఁగి చనియె ద్వివిధ మై
 సీతఁ గొనఁ జాలక కర్ణుండు, గతి చెడి తొలఁగెద దురంగగమన మెసంగన్. 106
- తే. శలభపంక్తులువలె నింగి శరము లెల్ల, కడలఁ గ్రమ్మంగఁ జేయుచుఁ గట్టికొడుకు
 విఱిగి పఱచెడువారల వెన్నదన్ని, తఱిమి శంఖంబు పూరించి నెఱి నెసంగ. 107

సీ. వనమధ్యమున వహ్నివలె గురుసేనలో సౌభద్రుఁ డప్పుడు సంచరించి
రథమా సేవ తీసిరంగంబు లెల్లడఁ, గుప్పగూల్చెను రణక్షోణియందు
సరసావు నచ్చియు హతశేషు లగువార, లఱచి పఱచిరి జీవితార్థు లగుమఁ
ద్రస్తులై కొండలు తడఁబడి కాళ్ళు బె,నఁచుకొనఁ నడువ లే కవొటు వడిరి
తే. కూలినగజాళి వ్రాలినఘోటకాళి, ను గ్గయినరథచయమును లొగ్గడిలిన
కాలుబంటులు ప్రోవు లై నేలఁ బడిన, బాణతూణాదిశకలముల్ ప్రబలె నందు.

చ. తుంగినకాలు సేతులును ద్రుళ్ళి వడిం బడునట్టలుం దలల్
సిగినపొట్ట లక్కులును జిట్టినవెన్నలు నుగ్గునూచ మై
కనఁబడుమిద్దు నమ్ములును గల్గియుఁ గండలఘోడి నెత్తిరే
ఱనయము వాతె నారణమునందు గజంబులు నీఁదునట్లుగఁ. 109

ప. ఇట్లు సౌభద్రుండు మధ్యందినమార్తాండునిక్రమంబున నేరికిం దేరి చూడరాక
యొందునుం దాన యై యవక్రపరాక్రమంబున సంగరక్రీడం దేలుచుఁ బాలికల
నెల్లఁ బీనుంగుఁపెంట గావించుచు నేకివీనుండై గండుమిలి యుండె ననిన
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 110

మ. సుకుమాఱుండు కుమారుఁ డట్లొకఁడై చుట్టంగ నస్మచ్ఛరూ
కుకు లెల్లం గురుసైన్యసాగరమునఁ బాహుబలప్రౌఢి నీ
తకుఁ గైకో నపు డయ్యుధిష్ఠిరునిబృందం బందు నేఁ డైనవా
ని కనిం దోడ్పడ నుండిరే యనుడు తేనిం గాంచి సూతుం డనుఁ. 111

ప. అ ట్లనన్యసామాన్యంబుగ జన్యం బొనర్చునకుమారాగ్రేసరునకుం దోడుపడు
వారై యుధిష్ఠిర భీమసేన నకులసహదేవసాత్యకిద్రుపదవిరాటశిఖండిధృష్టిద్యుమ్న
ధృష్టకేతుకైకయులు మత్స్యపాంచాలాదీచమూసమూహంబుతో మనసేనఁడై
బడి కోల్తల సేయుచు నెల్లర నొల్లఁబోఁ జేయుచుండునంత నీయల్లుండు వృద్ధు
త్రపుత్రుండు వారి నెల్ల దివ్యాస్త్రశస్త్రంబులంజేసి వారిం చె ననిన విస్మితుం డై
విచిత్రవీర్యాత్మజుండు వెండియును. 112

మ. అతిభారం బని నేఁ దలంచెదను సూతా! సైంధవుం డాపృథా
సుతులం డొకఁ డి తనీయసైనికులకుఁ శూరత్వముం జూపె నా
నతఁ డీపాటికిఁ జాల దానమ తపమ్మా హేళామమా చేసె న
ద్యుత మయ్యెం గత మెద్ది చెప్ప మనఁ దోడ్తో సంజయుం డి ట్లనుఁ, 113

సీ. వినుము నాఁ డాద్రావదిని వారించుటఁజేసి, మారుతిచే నవమాన ముంది
సంతప్తచిత్తుండు సైంధవుండు వరాధి, యయి యరికట్టి యింద్రియము లెల్ల

నెండకు వానకు నివమునకును నోర్చి, తుత్పిపాసాదులజాడఁ బోక
 తిరుఁ డై తపించుచు దేవదేవుని మహా, దేవు నారాధించఁ దెంచు లేక
 తే. పెక్కులేం డ్లంత నాతని కొక్కనాఁడు, కలను సామౌత్కరించి కంకటము కరుణ
 వరము వేఁడుము మెచ్చితి వత్స యనుడు, ప్రణతుఁ డై సింధురాజులు పలికెత్తె.
 తే. పాండవేయుల నెల్ల నొక్కండ నేను, భండనంబున వారింప వర మొసంగు
 మనుడువారుఁడిట్టలనునిద్ర తనయుఁడక్క, దక్కునల్వర గెలిచెద వొక్కనాట.
 వ. అని పరమేశ్వరుండు వరంబు ప్రసాదించెఁ దత్ప్రభావంబున జయద్రథుండువాఁడు
 పాండవుల నెల్ల నాఁగఁ జాలఁ దత్ప్రకారం బాకర్ణిపుము. 116

— సైంధవుం డభిమన్యునకుం దోడుపడుపాండవుల నడగించుట—

సీ. వరవజ్రమణిమయవర్మంబు మైఁ దాల్చి, స్వర్ణాంగదాదిభూషలు ధరించి
 వాయువేగంబులు వార్షంబులు వహింప, నలరురథంబుపై నధివసించి
 తులితవరాహకేశువు చిహ్నముగఁ బూని, ఛత్రచామరముల సౌరుమీఱి
 యుండ్రచాపంబున కెనవచ్చుమణిమయ, చాపంబుతోడ శస్త్రములఁ బూని
 తే. వింటి నడుమను వెలుగొందు వేవెలుంగు, లీల వెలుంగుచు జ్యోహూష మోలి గ్రమ్మఁ
 జత్తిజల్లుగ శరములఁ జిమ్ముకొనుచు, నడ్డువడఁబొండవులకు జయద్రథుండు. 117
 వ. ఇట్లన్లుపడి యురవడించి. 118

సీ. సాత్యకి మూఁడింటఁ జదిపి ధృష్టద్యుమ్ను, నఱువదమ్ముల నేసి యనిలసుతుని
 నెనిమిదింట నొవ్వ నేసి మత్స్యేశుని, దశసాయకంబులఁ దరలఁ జేసి
 పంచకేకయులను బంచవింశతిమహా, రోపంబులం దూల్చి చావదేయ
 తే. పంచకమ్మును మూఁడేసి ప్రదరములను, దఱిమి డెబ్బదియమ్ములు ధర్మసుతుని
 మేన నిగిడించి తక్కినమానధనులఁ, బెక్కుతూపుల నొప్పించి యుక్కుమిగిలె.
 చ. కనలియుధిష్ఠిరుం డపుడు కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వసమఁ
 సునిశితపీతభల్లమునఁ జూపఱు మెచ్చఁగ సింధురాజుచే
 దనలెడువిల్లు దున్నుటయు దానికి నోర్వ కతం డొకింతలో
 నన మఱియొక్కవిల్లు గొని నాటగఁ నేసెఁ బదింట ధర్మజ్ఞ. 120

క. కరలాఘవంబు మెఱయఁ, ధరణీధవ! సైంధవుండు తన సైనికులఁ
 వరుసమెయి మూఁడుమూఁ డగు, శరముల నోనేసి యార్చె సరభన మెనఁగఁ.
 క. తలకడచి భీమసేనుఁడు, వలుదలు నిశితములు నైనవాల్తూపులు మూఁ
 డలరించి వానిగొడుగుఁ, విలు నమ్ములు పడగ నేనె విఱిగి పడంగఁ. 122

- మత్త. కాలకాలునిలీలఁ గ్రాలుచు గాలపక్వశరీరులం
భోలఁ గైకొని వారిజీవనముల్ హరించుచు నీయనీ
కాలినంతయు నింతలోపల నట్లు నిట్లయి పోవఁ గా
నాలముం బొనరించె గృష్ణునియట్లుఁ డబ్రము దోడఁగన్. 132
- వ. ఇట్లవక్ర సరాక్రమంబునం బోదురు. 133
- ఉ. త్నుద్రమృగాభివైఁ గవిసి సాం పలరారెడు సింహ మట్లు సౌ
భద్రుడు నీబలంబులను బాహుబలంబునఁ దాకి ఏకమై
రాద్రము సూపుచున్నతటి రాజులు రాజకుమారు లెల్లరుక
మాద్రకి మాటి మాటుకొని మార్గణంతుల నేసి రాతనిన్. 134
- తే. అక్కుమారుడు వాఢీమధ్యంబునందు, త్నుద్రమత్స్యంబులం దివి మూద్రఁ గలఁచి
వైచుచుఁ గడంగి సత్వైవనుఁ డెదిరిన, వానిఁ గండఁగించె నీవారు దలఁక. 135
- వ. ఇట్లు మనసేనలెల్ల విటిగి వెఱచి పఱచునప్పడు. 136

—● అభిమన్యుడు శల్యునందనుఁడొక్క కేయట —

- చ. క్రుధఁ గొని శల్యునందనుడు రుక్మరథం డనువాడు పోడిమిన్.
మృధమును వీడి పోవుతనమిత్తులఁ జరుచు నెట్లు వల్కునో
రథకవరేన్యులార! యిటు త్రాసము నొందఁగ నేటి కే నిటన్
బ్రధితసరాక్రమంబునను బ్రస్తుతికొక్కుచునుండు నందఁగన్. 137
- క. జీవగ్రాహముగా నే, నీవిజయాత్మశ్శినిఁ బట్టి యిప్పుడ తెత్తున్
బోవలదు మరలుఁ డనుచున్, దా వడి సభిమన్యుఁ దాకి ధైర్యం బెనఁగన్. 138
- ఉ. తొమ్మిదిబాణముల్ తొడిగి తోడన మూట నురంబు నేసి న
వ్యమ్మును దక్షిణమ్ము నగుబాహులు రెండును మూడు మూడు వా
లమ్ముల నొంచి యార్చుటయు లాఘవలక్ష్మ్యవిధిజ్ఞఁ డాతఁడు
గ్రమ్మన నేచి శల్యునుతుకాండము లన్నియుఁ జెడి దండి యై. 139
- ఆ. తొలుత వానివిల్లు తునిసిఁడం జేసి, వెనుక భుజయుగంబు తునిమి వైచి
యవల శరముఁ ద్రుంప నది కందుకమువోలె, నెగిరి పడియె నవని నెదిగి యెదిగి.
- వ. ఇట్లు సౌభద్రం బట్ట నెంచిన రుక్మరథండు వీరమనోరథుం డై తెల్వినం గని
సంగ్రామదుర్మదులును వానిసుహృదులు నగురాజపుత్రులుతాలమాత్రధనుర్ధరులై
మార్పి సారించుచు నూర్చు రొక్కపెట్ట నక్కరిటినందనుం జుట్టుముట్టి శరవర్షం
బున రథరథ్య కేతుసూతసమేతంబుగా నతనిం గప్పి యప్పుడు ఘూఁడేసి మూఁడేసి
యమ్ము లేసి నొప్పించుటయును. 141

ఉత్సాహము. కాంచి హృష్టచిత్తుఁ డగుచుఁ గారవేశ్వరుండు లో

నంచెఁ గాలయమునితోడ నెత్తువచ్చునట్టియీ

కించు నేతితోడఁ దీతెఁ గీడు వోయె నంచు నా

సంచునం గలట్టి రెల్ల సంతసించి రంతటా.

142

వ. సౌభద్రుం డట్లు గీఢవిధుఁ డై తోత్రాడితం బైనదంతింద్రంబుచందంబునం గ్రుద్దుం

డై తొల్లి తనతండ్రి తపంబునకుఁ మెచ్చి తుంబురు ప్రభృతు లొనంగినగాంధ

ర్వమాాయం బ్రయోగించెఁ దత్ప్రభావంబున.

143

మ. ఒకఁడే నూర్వురు వేపు రై రణమునం దున్నట్టివిల్కొండ్రుకుఁ

బ్రకటింపంబడి పాల్గునాత్మజుడు దోర్దర్పంబున నేవ్వనవే

నుకలంబంబు లలాతచక్రగతులఁ జుట్టంగఁ దే రెల్లసై

నికచక్రంబులపై నిగుఱ్ఱుచు వడిక విభ్రాంతిఁ గల్పించుచుఁ.

144

మ. వడియుఁ వాడియుఁ గల్గునారసములఁ వర్చంబులం జించియుఁ

బడగల్ ద్రెంచియు వింజు ద్రుంచియు రథవ్రాతంబుల న్నొంచియుఁ

గడికండల్ పొనరించియుఁ భుజములఁ ఖండించియుఁ శీర్షముల్

బుడమిఁ బీస్లుల నించియుఁ నృపతులం బోకార్చె నొక్కింతలో.

145

క. చిగురుంజొంపంబులలోఁ దగు నెలమావులను బోలె ధన్వివరేన్ముల్

తెగి నెత్తువాఁడ బ్రంగిన, వగుమేనులతోడఁ జూడ నై రవనిషయిఁ.

146

—♦ దుశ్శాసనం దభిమత్యతోడం బోలి పాటిపావుట ♦—

తే. రాకుమారుల నూర్వరఁ బోకడంచి, మించి యొక్కకుమారుడు మిసిమి గన్న

తనబలంబుల మద్దింపఁ గని సుయోధ, నుడు భయంబును గ్రోధంబు నెడ జనింప.

క. తా నక్కుమారుబీరము, గానఁగ లేనట్టి డగుచు గవిసి యలనినై

నానాశుగంబు లేసియు, వానిశితాశ్రముల కోడి పాతె విముఖుఁ డై.

148

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై.

149

ఉ. ఒక్కనితోడఁ జెక్కురకు యుద్ధము వచ్చియు నందుఁ జెక్కురా

యొక్కనిచేత నోటమిని నొందుటయుం గన నట్లురంబు నా

నొక్కను గాని ధర్మమున నిల్చినపారి కసాధ్య మెందు నే

యొక్కటి గానరాదనుచు నూటట నొందెద నుల్లమం దిఁకఁ.

150

తే. అట్లు రాజపుత్ర శతంబు హతముగా ను, యోధనుఁడువిముఖుం డిరు యోడి పఱవ

గా నవల కూమకులు పార్థసూనునియెడ, నేమిప్రతిపత్తి నొందిరోయెఱుంగఁజెపుమ.

వ. అనిన సంజయుం డిట్లుయె నట్లు సౌభద్రునికోల్లల కోహటించినసైనికులు నో

శ్లో॥ గాఢ్య వడంకః జలన్నేత్రులును బ్రసిన్నగాత్రులు నై హతభ్రాతృపితృ
పుత్ర సుహృత్సంబంధి బౌంధవులం దొఱంగి హయద్విపాదిహాహంబులం దఱు
ముకొని చెట్టొకండుగం బాఱుచున్నంత ద్రోణాశ్వత్థామబృహద్యలకృష్ణమర్యోధన
కర్ణకృతవర్మపాబలు లత్యంతసంక్రద్ధు లై సౌభద్రుం దాడియు వానితాఁ కోర్వం
జాలక సశ్చాన్యుఖంబు వెట్టినం గని దుర్యోధనపుత్రుం డగులక్ష్మణుండు బాల్యధ
ర్మంబునంజేసి విగతభయం డై సుభద్రాపుత్రుపయిం గవియుటయుఁ బుత్రప్రేమం
జేసి వానిం బెట్టి చన నోపక దుర్యోధనుండు వాని ననుసరించె దక్షునుంగల
వారును మిగిడి వానికి బాసట యై వారిహాహంబులుంబోలె నారాచాసారంబు
గురియుటయు నభిమన్యుండు మన్యుసమన్వితం డై.

152

—♦ అభిమన్యుండు లక్ష్మణకుమారుం జంపుట ♦—

మ. ఘనవాతూలము తూలముంబలెను మూఁకం ద్రెళ్ళఁగాఁ జేసి వా

సి నిశాతాస్త్రచయంబులం బఱపుచుకొ శీఘ్రప్రకారంబునక

ధనువుం బూని ధనేతపుత్రసముఁ డై తల్కింత్తి తాతాంతికం

బున మె ప్పొందెడులక్ష్మణుం బొదివి పెంపుం జూపుచున్నంతటికొ.

153

తే. లక్ష్మణుండు వానిబాహువులకొస్తనాంతి, రమ్మునకొ వాడిములుకులు గ్రమ్మ నేయఁ

దోఁకఁగొక్కినత్రాఁ చునావీక నేచి, పార్థనందనుఁ డిట్లు నీపాత్రు ననియ్యె.

154

ఉ. లోకులు సూడ నిన్ను యమలోకముఁ జేరఁగఁ బుచ్చువాడ నీ

లోకములోన నీ విపు డలోలత నెల్లరు మెచ్చుమచ్చునన్

బాక వరంబు గావున నభూతపరాక్రమ మేర్పడంగ నిం

డై కలనుం బొనర్చుము నృపాత్మజ! వీరక నన్నుఁ దాఁకుచుకొ.

155

క. అని పలికి యేనుకొదమం, గని యేనుఁగుకొదమవోలెఁ గవ్వడినుతుఁ డా

మనుజుండ్రనుతుని మార్కొని, మనమున హర్షంబు పొదల మఱిమఱి నగుచుకొ.

శా. నిర్ముక్తరగసన్నిధం బయి లనన్నిస్త్రించరూపాధ్య మై

కర్మారాంచిత మైనసాయకము నుగ్రంపశ్యుఁ డై పూన్పుచుకొ

భర్తాలంకృత మై సుదర్శనము నై భాసిలుతచ్చీరముకొ

గర్భిణుం డయి తున్నె నీబలములకొ హాహాకృతుల్ నెల్లఁగన్.

157

వ. ఇట్లభిమన్యుండు తనప్రియపుత్రుం దెగటార్చుట కలిగి దుర్యోధనుం డెల్లధనుర్ధ

రులం జెయి వీచి పిలిచి వీనిం బిలుకుమార్చుం డని యెలుంగు తాల్పడం బలుకు

టయుం ద్రోణకృపకర్ణద్రోణపుత్రబృహద్యలకృతవర్మ లార్వణుదొర లక్ష్మణు

రునిపై నడరి కాండజాలంబులం గీలించుటయుఁ గీలిం బోలి మండి పొండవనంద

నుండు భండనోద్దండుం డై చండకాండంబుల మా తేసి వారిన్లెల్ల మాటుమోము
జెట్టించి తనవారి కడ్డంకి యై యెడ్డినజయద్రుమ్మ జయింపఁ దద్దలంబులపై రథం
బు దోలించుచున్నంతఁ గ్రాధపుత్రుండు గజానీకంబులతోఁ గలింగనిమాదపై న్యం
బులు తనకుం దోడు సూప నేపుమిగిలి సుభద్రాసూను నెదిరించుటయు నతండును.

సీ. చండేశుగము రేగి జలదతండము వోలెఁ, గుంజరానీకంబుఁ గుప్పఁగూల్చి
తెఱలించి మూఁకలఁ దేజమీఱినఁ గాంచి, గ్రాధపుత్రుండు మహాకౌర్య మెసఁగ.
కరవశంపర నార్జునిరథంబు మునుఁగు వెట్టినయంతలోన బెట్టెదము గాఁగ
ద్రోణాదు లరుదెంచి దొడ్డనారసముల, నడరింప నన్నియుఁ బొడవడఁచి

తే. కాష్ఠియక్కాధపుత్రునికార్ముకంబుఁ, బడఁగగొడుగునుసూతునశ్వములఁగూల్చి
మణిమకుటకుండలాంచితమ స్తకంబు, నఱకై మనవారు గని భీతి విడిగి రపుడు. 159

వ. అనిన నాంబికేయండుఁ సంజయా! సౌభద్రుండు త్రిహాయనాచార్యునాయాశ్వయో
జితరథాధిరూఢుం డై కాందిశీకుండునుం బరాజితుండునుం గాక యాకసంబునం
బరిభ్రమించునట్లు సంగరాంగణమునం గులానురూపంబుగ నేపుమీఱి పోరువాని
మనవారిలో నేరైన నాఁగఁ జాలిరే యనిన సంజయుం డిట్లనియె. 160

తరువోజ. అభీమన్యుకోల్లల కట్టోహటించి యుండఱు విముఖులై యట్లగుటయును
రథసంబునం దొంటిరథికు లార్ముఱు నరజుఁ దాకి రంతలో రవళించి సింధు
విభునిపైఁ బొండవమీరు తెల్లరును వెనఁ గవిసిన నట వెడలిరి కొంద
ఱభయు లై మఱికొంద టాచార్యముఖుల కండ గానుండి రయ్యాలంబునందు. 161

వ. ఇట్లు మనపై న్యంబులు రెండు పెద్దమొత్తంబులై పెనఁగులాడు చుండునప్పుడు
గాండివినందనుండు గండుమిగిలి చాపాచార్యు నేబదింటను బృహద్యలు నిరువదిం
టను గృతవర్మ నెనుబదింటను గృపు నఱువదింటను ద్రోణనందను బదింట నొప్పించి.

తే. కర్ణి నారాచమునఁ గర్ణుకర్ణభాగ, మండు నోనేసి కృపునిరథ్యములఁ జక్ర
రక్షకులఁ గూల్చి పదిఱఁ దద్వత్ మేసి, కూల్చె బృందారకుని నీమకొడుకు లరయ.

సీ. దానఁ గ్రుద్ధం డయి ద్రోణి యిర్వదికుప్పెకోలల నార్జుని గొట్టుటయును
బదివాఁడితూపు లాపార్థనందనుఁ డేసి, యఱచె నీవారెల్ల నరయుచుండ
నతనిపై నాచార్యసుతుఁ డల్లి యర్వది, తూపులు నిగిడించి తొట్టు వడమి
నఱిగి డెబ్బదిరెంట్ల మఱియు నెఱకులాడ, నేసె నాలో గురుఁ డేగుదెంచి

తే. యతనిపై కరకళమ తత్పుతుండు షష్ఠి, కాండములు కర్ణుఁ డిర్వదిరెండుకోల
లైదుపదులు బృహద్యలుం డైదురెండు, కృపుండు కృతవర్మ పదునాల్గు నేసి రపుడు.

వ. అప్పుడు.

చ. పదిపదివాలుతూపులను బాండవనందనుఁ డెల్లవారి ను

క్కు దఱుగ నేసి వానిఁ గొని కోసలనాథుఁ డురంబు నేయు నా

శ్రీదశవిభూద్యవాత్మజుఁడు రేగి బృహద్యలువిల్లు పెక్కెముగ

జదునుపలై పడఁగ సలిపి చీలిచివుచ్చె రథాశ్వసూతులఁ.

166

—● అభిమన్యుఁడు బృహద్యలుం దునుమాడుట —

మ. విరళుం డై కరవాలచర్మములు దోర్వీర్యంబునం బూని గ

హ్వరికిం డిగి బృహద్యలుం డవును భీదత్సూద్యవుం ద్రుంప న

త్వరుఁ డై మీఁదికి రాఁ దలంచెడుతఱిగ దచ్చీర్షముం ద్రుంచె న

న్నరసూతుండు నిశాతసాయకమునఁ గాహంబలం బేర్పడఁ.

167

వ. ఇట్లు కోసలేశ్వరుం గూల్చి.

168

సీ. అంతటఁ బదివేపు రవనీపతులు ఖడ్గకాఝకథాగు లై కడచి వచ్చి

పైచై నడర వారిఁ బట్టి మృత్యువువాతఁ, బెట్టి నీబల మెల్ల మట్టుపెట్టె

గడ్లునిపై నొక్కకర్ణి నారాచము, మఱి యేసె నేఁబదిమార్గణములు

రాధేయుఁ డన్నిమార్గణము లాతనిమీఁద, నడచింప నతఁడు శరచితాంగుఁ

తే. డయ్యెఁ గడ్లుండు రక్తసిక్తాంగుఁ డయ్యె, నిరువురుం బుష్పితాశోకవృక్షము లని

చూప తెంచఁగ నొప్పిరి చూచుచుండ, నోల మాసింది వసుషేణుఁ డోసరిలై, 169

వ. అంత సభిమన్యుండు.

170

ఆ. అంగరాజసచివు లార్పులు దాకిన, వారిసూతకేతువాహనరథ

సహితముగను ద్రుంచి చావగుర్వాదుల, పయిఁ బడేసితూపు లెయిది యేసి. 171

ఉ. మాగధు నశ్వకేతు వడి మార్కొని మార్గణపట్క మేయుచుఁ

వీఁగక వానిమస్తకము వీతులతోడను సూతుఁడో నిలం

దోఁగఁగఁ జేసి కాష్ఠి యొకతూపునఁ గుంజర కేతనఁ మహా

భాగుని మార్తికావతికవల్లభుని బెగటార్చె నార్పుచుఁ.

172

శా. ఆసంరంధము సైవఁ జాలక మహాహంకారహంకారముల్

వాస్లిగ్ వడి దుస్సనేనుసుతుఁ డాపార్థాత్మజుం దాకి నం

త్రాసం బేర్పడ నాలుగింట హరులఁ దత్సూతు నొంటఁ దథ

ప్రాసప్రాయశరంబులఁ నరసుతుఁ బాథంబుగా నేయుడుఁ.

173

వ. అతండునుం బదిబౌణంబుల వానిం బ్రహరించి రోషసంరక్తనేత్రుం డై వానింజేరి

యిట్లనియె,

174

ఉ. కాపురుషుండువోలె విముఖత్వముఁ గైకొని పాతె బీరము
జూపఁగ లేక నాకెలనఁ జూచితి విప్రుడు నీదుతండ్రి నీ
వోపి దురంబు సేయుటకునో యన వచ్చితి మెచ్చితిం గుమా
రా! పటవంగఁ బోక గిలు మంతకుఁ గొల్వఁగఁ బుత్తు నింతలోక. 175

తే. అనుచుఁ గర్పూరపరిమార్చి తాశుగం బొ, కండు వింటను సంధించి కట్టికొడుకు
నీమనుమనిపై నేయం గని గురుసుతుఁడు, దాని మూఁడింట నడుమన తఱిగి వైచె.
క. గురుసుతునిదిక్కు సూడక, నరసుతుఁ డాదుస్స సేనునందనచాపం
బరమరలు చేసి సూతుం, బరిమార్చి శరంబు లాటు పఱపె నతనిపైకె. 177

వ. దాన నొచ్చి . విరఘం డై నీమనము వోసరిల్లి యొండొక్కతే రెక్కె నంత
గ్గాం తేయాత్మజుండును. 178

సీ. మద్రేశ్వరుని మూడుమార్గణంబుల నొంప, నతఁడు తొమ్మిదితూపు లడర నేసె
నతఁడు చలింప కప్పతివిల్లు ఖండించి, చక్రరక్షకులను జూప నేసి
యాటుబాణంబుల నపసరిల్లఁగఁ జేసి, శత్రుంజయుండును బుద్ధ కేతుఁ
డును మహామేధాఖ్యుఁ డును సువర్చసుఁడును, సూర్యభానుండును శౌర్యనిధులు
తే. నేపు రప్పడు తనపయి కేగుదేర, వారి వేల్చిడిఁ బెరులదారి వట్ట
నలిపి శకునిపై నస్త్రవర్షంబు గురిసి, విక్రమక్రీడఁ దేలె నావిజయసుతుఁడు. 179

చ. శరముల వేడికిం దలఁగి సౌబలుఁ డాబలభిత్తుతాత్మజుఁ
గరమున నున్నమూఁడయినకాండములకొ స్పృశియించి కోపముఁ
బెరుగ నొనర్చినట్టిఁ డయి పిమ్మట పుట్టఁగ నిల్వ నోడి న
త్వరముగఁ గార వేశ్వరునిదగ్గరకుం జన నేగి యిట్లనుక. 180

క. ఎల్లర మీనరనందను, ద్రెల్లక వేయుదము పూని తెగ నటు గా దే
నెల్లర నొక్కొక్కనిఁ గాఁ, జెల్లించు నితండు మనల సిద్ధము గానక. 181

—♦ దోణుం డభిమత్య మొడించుపాయలు పెప్పుట —

వ. దోణకృపాదులతోమంతనం బుండి వీనిఁ జంపునుపాయంబు నిర్ణయింపు మనుచుడు
నంత వైకర్తనుండు ధనురాచార్యునిదిక్కు మొగం బయి మొక్కలీఁడగునిక్కు
మారు నుక్కడందు తెట్లు చెప్పి మనిన నతం డెల్లరు విన నిట్లనియె. 182

ఉ. కొండిక యయ్యు నీమగఁ డకుంతిరవేక్రమమందుఁ దండ్రికి
మొం డగువాఁడ యెల్లడల మెట్టెడు నంతిర మింత చూడ రా
కుండఁగ వీని శీఘ్రతయు నొప్పెడు బాణము పూను పేయుటలే
మండలరూపచాపమున మాదృశు లెల్లరుఁ జూడ రెప్పుడుక. 183

మ. తగ నీబాలుఁ డలతచక్రముగతిం దళిత్తి పెల్లెయఁ గం

తగతప్రాణుడ నైతి నే నయిన నానందంబు నా కయ్యె నో

జగతినాయకులార ! నా కిరెడు శిష్యప్రాయఁ డై ప్రీతికిం

దగిలెం జెప్పఁగ నేల యిప్పు డితనిం దాఁకంగ లే రెవ్వరూ.

184

మ. అనిసం గర్భుడు మెడి యి ట్లనియె నార్యా! శౌర్యధారేయుఁడే

తని బాణంబుల నొచ్చి విచ్చి చనఁ జిత్తం బైనఁ గా దంచు నే

ననుమానించితిఁ గాని లేనియెడ నెట్లై యుండునో డెందమూ

సునిశాతాత్మము లివ్వి గాల్చెడి ననఁ జూపట్టు నిప్పట్టుననఁ.

185

జ. అనిన నాచార్యుం డల్లన సవ్వచు నవ్వైక ర్తనున కి ట్లనియె.

186

సీ. వీనితండ్రికి నేను వెలయించితి సభేద్య, మగువర్మధారణ మనెడువిద్య

దాని నీతఁ డెఱుంగుఁ గాన వీనిని మన, శస్త్రాస్త్రములు నొంపఁ జాల విత్తుడు

విలు చేతఁ గైకొన్నవీని సురాసురుల్, చెనయ లే రనుచు నే జెప్పుచుంటి

నెదిరించి విలుఁ ద్రుంచునదియు నశక్యంబు, చాలుదే వెనుకొని స్థలువు మట్లు

తే. విల్లు డెగునంత రథమును విఱుగ వలయు, సూతవీతులతోఁ గూడఁ జూచుచుండ

ననుడు వైక ర్తనుం డట్లు వెనుక కొఁదికి, పిఱిదికిం జని వంచన విల్లు ద్రుంచె.

వ. అయ్యవసరంబున.

488

—♦ కన్ఱాదలు వంచనచే నభిమన్య విరథుం జేయుట —♦

ఉ. వార్వములఁ వధించె గృతవర్మ కృపుండును గూల్చె సారథిఁ

సర్వధనుర్ధరుల్ గలసి స్కందనముం బగులించి కాష్ఠిపై

గుర్విఘనంతతుల్ వినరి కో యని యార్చిరి పేర్చి జాలి లే

కుర్విధరంబువోలె నతఁ డుండి చలించునచి త్తివృత్తి యై.

189

తే. విరథుఁ డై వీరధన్యుఁ డై వెన ధరిత్రి

కుటికి వాలును బలుకయు నొడిసిపట్టి

కాశికాదిమార్గములు లాఘవము బలము

నెఱయఁ జరియించె దివి దాన్యుతెఱఁగు దోప.

190

వ. వెనుదీయ కిట్లు తాత్రధర్మమ్మున విహరించు చుండునంత.

191

ఉ. ఎవ్వనినెత్తిపై బడునో యెవ్వని కాయువు సెల్లి పోయెనో

యెవ్వఁడు మిత్తి కానో యని యెల్లరు నొదల లెత్తి చూచుచు

గ్రొ వ్వటి బాణజాలములఁ గూర్చుచునుండెనునంతఁ ద్రోణుడు

రివ్వన వానివా ట్లనిమె, వ్రేసె నిలం బడఁ బల్కఁ గర్ణుడు.

192

ఉ. చక్రికి నల్లుడై విమలచక్రభయంకరుఁ డైనకాష్ఠి ని
ర్యక్తచక్రముంబునను వ్రాలుచు నేలకుఁ దేరిచక్రమున్
సక్రమస్థితిఁ గొని వెనక గురుమీఁదికి దాఁటె నయ్యెడన్.
జక్రధనుఁడు రాక్షసులఁ జంపఁగ నేగెడునట్లు దోచుచున్.

193

సీ. పునఃపునః పునః పునః పునః పునః పునః పునః పునః
నిలలతలంబునం గుటిల మై భ్రుకుటి, వడ సింహనాదము గడిమిఁ జూప
రోషభీషణశోణరుచిరుచిరేక్షణుఁ, డై నిష్పకలఁ గ్రక్కినట్లు క్రౌల
ననిలసముద్ధాత మైన కేశాంత ము, ద్యతవరాసికరణిఁ దనరుచుండ

ఆ. దేవతలకు నేని తేటి చూడఁగ రాక, చిత్తరోచు లభసరణి నిండఁ
గ్రోధమూర్తి యగుచు ఘోరాభిరాముఁ డై, చూడ నొప్పె సపుడు శ్రీడిపట్టి.
వ. అంత.

195

చ. పలువురు దండనాయకులు పట్టి ధనంజయుపట్టిచేతిలో
నలరెడుచక్రముం దునియ లై పడ నేయ నతండు తేరిపైఁ
గలగద నింతలోపలన కైకొని దౌణిపయ్య వడిం బడెం
దొలఁగె నతండు నాగదకుఁ దోచక యుండెనునంతదవ్వుగన్.

196

సీ. లభిమన్యుఁ డంత గదాహతిఁవానిఘో,టకములఁ జక్రరక్షకులఁ జదివి
యోధశరావళి నొడ లెల్లఁ గలుగుట, నేదు వెఱిగినట్లు లెసకమెనఁగి
తునుమాడి నుబలాత్మజునిఁ గాలికేయునిఁ దదనుచరులను గాంధారకులను
డెబ్బదియేడ్వర డెప్పరంబుగఁ గూల్చి, బ్రహ్మవసాతీయరథికవరులఁ
తే. బదుగురం జెండి కైకేయపతులరథము, లేడునేనంగు లొకపది యేటఁ గలిపి
యలుక దాశ్వాసనిరథంబు నశ్వములను, జదియఁ గా మోదిగదతోడఁజలిపెఁగ్గిడ.

—♦ ఆభిమన్యుదాశ్వాసను లిరువురుం బోరి ఐచ్ఛుట —

మ. విరథుం డై గదఁ బూని నీమనుమఁ డుర్వీచక్ర మల్లాడఁగా
జరణద్వంద్వము మోయ మెట్టుచు వడిన్ సౌభద్రునిం దాఁకి నీ
వెరవుం జూపుము నిల్చు ని ల్చుని కడున్ వేరమ్మునం బల్కుచున్
నరపుత్రుండును వాని మార్కొనె గదన్ సాట్యంబు గావించుచున్.

198

క. బుడారువు లిట్లు మార్కొని, మండుగదాదండములను మఱిమఱి శక్తుల్
మొందుకొనం దాఁటించుచు, నొండొండం దవిలి వ్రాలి రుర్విపలికిన్.

199

ఉ. ఇద్దఱు నన్నదమ్ము లొకయింతటిలోపల లేచి వెండియున్
బదునఁ దాఁకియుం గదలఁపాటును బోటును నేటు వేటున్

- సద్గు నొండాకండు నొకసారె గదాహతిఁజేసి శీర్షముల్
బ్రదలు గా గతాసు లయి వ్రాలి నేలకు నద్భుతంబుగన్. 200
- వ. అట్లాక్కరుండఁ బెక్కిండుమహారథికులకుం జిక్కి చక్రమహంగిన నుయ్యభిమ
న్యకుమారుండు. 201
- సీ. నలినవనంబెల్లఁ గలఁచి కలఁచి వ్యాధ, గణహతం బగుమ త్తగజముకరణి
శిశిరాత్యయమున నిశ్చేషంబుగా నెల్ల, వనిఁ గాల్చి చల్లారువహ్నివలెను
నిగురుజొంపంబుల నెల్లెడం డొల్లించి, సన్నివృత్తం బగుశ్వసన మట్లు
పగలెల్ల బీరెండఁ దగఁ గాచి వెలుగొంది, యస్తగతుం డగునర్కుపగిదిఁ
- తే. బెక్కిరం గూల్చి యభిమన్యుఁ డక్కటకల
వ్రాలి ధరణి రాహుగ్రహగ్రస్తుఁ డైన
నెల విధంబున వట్టినజలధివోలె
సొంపు విడియును బెంపునఁ జూడ నొప్పె. 202
- తే. కాకపక్షంబులం గ్రాలుకన్నుదోయి, గలిగి చంద్రప్రకాశ మై చెలువుమిగులు
వదన మొప్పు నిలం గూలువానిఁ జూచి, సంతసించిరి నీవారు సంకు లొత్తి. 203
- చ. చితికిఁ బ్రదక్షిణించుతటిఁ జీల్చినకుంభమునుండి ధార గా
క్షితిహయఁ గాఱునీరములచెల్వనఁ జెల్వము దప్పి యస్త్రపుర
సతతముఁ జాలువాఱుకొన నల్పి రనల్పమనోవ్యధాయుధ
ప్రతిహతు లైనపాండవులు బమ్మెరవోయిరి పట్టిపాటునన్. 204
- ఉ. ఆర్వురు ద్రోణముఖ్యు లగునాశ్వులు గైకొని యొక్క బాలునిన్
గుర్విషుసంతతిన్ ధరణిఁ గూలఁగ నేసినకారణంబునన్
గర్వముతోడ సంతసిలు కార్య మధర్మ మటంచు భూతముల్
సర్వజగజ్జనుల్ వినఁగఁ జాటి వచించెఁ గడిందియెల్లనన్. 205
- చ. క్షతజపరిష్కృతం బయినకయ్యపునేల నిశాముఖంబునన్
దత మగుసంజకెంపున నుతం బగునిగివలెం దలిర్పె నం
చితమణిభూషణాదు లటఁ జెన్నలరారెను జుక్కలట్లు త
ద్గతుఁ డగుసార్థనందనుండు గ్రాలఁ గళానిధిచంద మొందుచున్. 206
- తే. కలనఁ గృష్ణార్జునులఁ బోలఁ గలనుభద్ర, పట్టి కాశల్యముఖ్యులఁ బదియువేల
రథికులను వేనవే లైనరథగజాశ్వ, ములను దెగటార్చి పుణ్యభూములకుఁ జనియె.
- వ. మఱియు నయ్యభిమన్యునికయ్యంబున నికృతంబు లై మొత్తంబు లైనకుండల
గండభాగోల్లసితవీరోత్తమాంగంబులును దెగి పడినపతాకోష్ఠీమౌదులును దునిసిన

తే. అన్నదీవరమునయందు నఖలరాక్షసులును దిని త్రావియును నీడి జలకమాడి
సంతసించిరి భైరవస్వనము లెనఁగ, వృకతరక్షుశివాదు లవ్వేళఁ గూడ. 214

ఉ. వారును వీరు నాక కలవార లొకభృగ నొకభృగ నట
వీరవరేఁబ్బుఁడై దెసల వెల్లఁగఁ జేసి దినావసానము
దారవిహిత నేలఁ బడినట్టిధనజయువట్టిదేహమున్
ధారుణి వ్రాలఁ జూచి యెడఁదం గడుదుఃఖము నొంది రందఱుక. 215

వ. అట్లు శిఖిరమున కరిగి శోకోపహతచేతస్కుం డయినధర్మరాజు విముక్తనన్నాహు
లై చింతాక్రాంతాంతరంగు లై యెల్లనారునుం బరివేష్టించి యుండ నొక్కచో
నానీనుం డై యిట్లని దుఃఖించె. 216

—♦ ధర్మగా జభిమన్యనిమరణంబునకు దుఃఖించుట —

మ. అకటా నాకుఁ బ్రియంబుఁ గూర్పుటకు ద్రోణానీకముం జొచ్చి సిం
హాకిశోరంబు గజంబులం దునుమున ట్లం దైనశూరాగ్రగ
ణ్యుల న్వేలకువేలు గూల్చి మఱియు న్నాదాయ దుశ్శాసనక
నకలోద్వీకులు సూడ నాకొడుకు మూర్ఖ న్నుంచి దిపించె గా. 217

తే. ద్రోణబలమహార్థవ మీది తొడరి లక్ష్మణాదులను గూల్చి దుశ్శాసనాత్మజునకు
వనిగఁడై పోయెఁ బట్టి వైవస్వతకు, యమున కేముందు విధివ్రాత క్రమముమీఱె.

తే. కొడుకు వోయిన దుఃఖంబు కడలుకొనఁగ, విన్నదనమున నున్నమావిజయు నతని
సుదతిమోమును నే నెల్లు సూతు నెల్లు, పలుకరింతు నెల్లు మెలంగఁ దలఁతు నకట.

మ. అభిమన్యుం బొడఁగాన కెందును మదీయాభ్యర్థముం జేరి కై
టభజ్జిష్టు లై యేగెఁ గాష్టిక యని వేడ్కంబోలెఁ బ్రశ్నింపఁ గా
నభయాత్ముండన యై నచింపఁ గల నె ట్లవ్వారితో నక్కటా
శుభము గూర్చెడునేన యి ట్లశుభము సూచింతునో వారికి. 220

ఉ. లోభము మోహమూల మయి లోన నొగిం జనియించి మించు నా
లోభహతాత్ముఁ డెట్లుఁ దనలోఁ గనఁ జాలఁడు మీదిచేటులక
భూభృదధిత్యకం బెరను బొంచెడువాడు ప్రతాపముం బఱక
బ్రాభవ మండ నేఁ గొడుకుఁ బంచితి వైరుల నెంచ కక్కటా. 221

మ. సుకుమారుండు కుమారుఁ డాలపుగతుల్ సూడండు పెక్కించు లో
నొకయింతేని లంప కేఁ బనిచితిక పూహంబు భేదించి రా
నకటా ! కవ్వడివేడిచూడులకుఁ బా లై పోవుకంట గుమా
రకునిం గైకొని పానితోఁ జనుట కర్థం బంచు నే నెంచెదక. 222

ఆ. కొడు కటంచుఁ బ్రేమఁ గూరిచి ర మృని, కుడువఁ గట్టఁ బూయఁ దొడువమున్న
పనుప వలయుఁ గాక పనువునే తా నిట్లు, ఘోరసమరమునకుఁ గ్రూరుఁ డెవఁడు. 223

ఆ. అట్టిబుద్ధిమంతుఁ డట్టిసీమంతుఁడు, నట్టిధైర్యవంతుఁ డట్టిశౌర్య
వంతుఁ డట్టిరూపవంతుఁడు నగువానిఁ, గోలుపోయి బ్రదుకఁ బోలు నొక్కొక్క.

ఉ. ఆదివిజేంద్రముఖ్యులకు నైన జయింపఁగ రానికాలకే
యాదులకుఁ నివాతకవచాదులకుఁ దృటిలోఁ బరేతరా
డ్వేదులభిశ్రమింపఁ జనువీధి నని బొనరించి వేల్పులక
బ్రాది యెనర్చినట్టిప్రభువుత్తునిఁ బోవఁగ లేక యెవ్వఁడుక. 225

ఉ. ఊద్రుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁ డిటు ఊద్రులసంగతిఁజేసి చంపె సా
భద్రుని దానఁ గ్రద్ధుఁ డయి పాదుఁడు కౌరవవంశ మెల్ల న
ఊద్రశరాగ్నిఁ గాల్చెడిని జూవె జయం బగు నైన మాకు మా
భద్రము లేనిరాజ్యమును స్వర్గము సౌఖ్య మొసంగఁ జాలునే. 226

—♦ధర్మరాజునకు వేదవ్యాసుండు దర్శన మిచ్చుట♦—

వ. అని పలుడెఱుంగులం బలవించుచున్న నమయంబునం బౌరాశత్రు్యం డాసమక్షంబు
నం బ్రత్యక్షం బగుటయు నజాతశత్రుండు ప్రత్యుత్థానాభివందనావాహనానని
న్యాసనాద్యపచారాపచితుల నమ్మునిం బూజించి పుత్రశోకసంతాపసంతప్తచి
త్తుం డై తత్తఱుంపడుచు నతని కిట్లనియె. 227

సీ. పెరమొగ్గరంబును భేదించి మార్గంబు, వెట్టుము, మేము నీవెంట వత్తు
మని సుభద్రాసుతు ననిచితి నే నంత, నబ్బాలువెనువెంట నరుగుమమ్ము
సైంధవుం డడై నానమయంబునఁ గుమారుఁ, ఊడ్డవంబునఁజొచ్చి యుక్కుమిగిలి
పెనఁగుచున్న నధర్మమునఁ జొచ్చి పలువురు, వంచనమైఁ జంపి రెంచ వాని
తే. ననమయుద్ధంబు పగ టిట్లు పొనగఁ జేసి, రందునం గుండఁగా నయ్యె నధికశోక
తప్తగాత్రుఁడ నై శాంతిఁ దగులకుంటి, ననిన వానికి నమ్ముని యనియె నిట్లు. 228

శా. బాలుం డయ్యు నబాలవిక్రమమునక బాహుబలం బేర్పడక
లీలం బెక్కుర సహించి దివికిఁ విచ్చేసె నీనందనుం
డేలా దీనికి నింత చింతిలఁగ నోప్పట్వీశ ! ప్రాజ్ఞం డనం
జాలం బొల్పితి నిన్నుఁ బోలువును లీచందంబుమై నుందురే. 229

క. అనతిక్రమణీయము విధి, ఘనుల సురాసురుల నైనఁ గాలప్రాప్తం
బున ఘోరం బగుమృత్యువు, గొనకొని వాచవిగఁ జేసికొను నికముగక. 230

వ. అనిన యుధిష్టిధుండు వెండియును, 231

చ. అతిబలులైనరాజులు మహాహవముందు నొకళ్ళొకభృనుగా
 హతులయి నేలపైఁ బడుదు రట్టిబలాఘ్యుల కెట్లు మృత్యువో
 మృతి యన నేమియో మృతియు మృత్యువు నొక్కఁడో లేక భిన్నమో
 క్షితి నగుమృత్యురూప మది చెప్పఁగదయ్య నవి స్థరంబుగక. 282

వ. అనిన ధర్మజు నూరార్చుచు నమ్మునీశ్వరుండు నీయడిగినదానీకు త్తరంబుగాఁ దొల్లి
 నారదుం డకంపనునకుం జెప్పినపురాతనేతిహాసంబు గల దాకర్ణింపు మది న్నేహ
 బంధనసంక్రయం బయిననీవ్యసనం బపనయించి చిత్తశాంతి నొసంగగజాలు నవ
 హితుండ వగు మని యి ట్లనియె. 283

—♦ వ్యాసుం డకంపనునకు నారదుండు చెప్పినమృత్యుప్రభావంబు పెప్పుట —♦

నీ. కలఁ డాదియుగమున ఘనుఁ డకంపనుఁ డను,రాజొకకలన శాస్త్రపులచేతి
 కై నతత్పుత్రుఁడు హరి యనువాఁడు కృతాస్త్రిఁడు పగఱత్రో నని యొనర్చి
 తండ్రిని విడిపించి తా నందు హతుఁ డైనఁ, దగ్గి కోపించి శాస్త్రపులఁ ద్రుంచి
 హరి కూర్మదైహిక మంతయు నొనరించి, యిలుసేరి దుఃఖభూయిష్ఠుఁ డైన
 తే. వాని కొకనాఁడు నారద మౌనివరుఁడు, దర్శనం బిచ్చుటయు రాజు తపసి కెఱగి
 విధివిధంబునఁ బూజ గావించి తనదు,వృత్త మంతయు నెఱిగించి యిట్లు లనియె.

ఆ. మృత్యు వనఁగ నేమొ మృత్యువునకు వీర్య,బలము లెట్టియవియొ తెలియ వినఁగ
 నభిలషించుచుంటి ననుడు నారదమౌని,చగ్గఁ డిట్లు లనియె సాదరమున. 284

వ. తొల్లి సృష్ట్యాదికాలంబునఁ బరమేష్ఠి ప్రజల సృష్టించి నానాటికిం జెచ్చుపెంబు
 గువారి మోవం జాలని భూదేవిప్రార్థనంబునంజేసి చింతాక్రాంతచిత్తుం డై సంహా
 రంబున కుపాయంబు చింతించు చుండునంత వానిహృదయాంతర్గతం బగురోషం
 బున మ హేమాగ్రం బయినమహానలంబు పుట్టి జ్వాలానూలాసమాకులం బై
 సకలదేశంబులు నాక్రమించి మించి ప్రపంచంబులం గలచరాదరభూతసంచయం
 బులఁ గాల్చుచున్నంత సంతకౌంతకుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుం డై సురశ్రే
 ష్ఠునిపాలికిం జని నీచేయుప్రజాక్షయం బుపసంపారించి నాకుఁ గా జగంబుల కను
 గ్రహంబు ప్రసాదింపు ఘని ప్రార్థించుటయుం బ్రసన్నుం డై వితామహం
 డతని కి ట్లనియె. 285

ఆ. వత్స! నీవు నాకు వఱలినకామంబు, వలనఁ బుట్టితయ్య తెలియ నీదు
 హితము దీర్చుటొంట నే నుంటి నీప్రజా,క్షయము నాకుఁ బ్రియముగాదు వినుము
 డ. శెద్దయ వ్రేగుమోచుటకు వీగి ధరానతి నన్ను వేడికో
 నదైనఁ జిత్తము న్నిలిపినప్పుడు పుట్టినకోప మగ్ని యై

హృద్ధము మీఱి కాల్పేడి సమస్తచరాచరభూతకోటి నా
నద్దవిజార్చితుండు హరుఁ డౌదల సంజలిఁ బూని యి ట్లనుక.

238

చ. ప్రతిభు నడంచి మించినకృపం గొని లోకము లుద్ధరింపు మో
స్తుతమతి నీకుఁ ధాగ్ని వనధుల్ గిరులుక్ బురముల్ వనంబులుక్
స్థితిఁ జెడిపోయె భూతతతి చేడ్పడియెక్ విధి నై ననీవె యి
గ్గతి నకలంబు నొక్కపజ్జిఁ గాలిచిపుచ్చుట లొప్పి యుండునే.

239

క. కోపాగ్ని నెల్ల నీలో, నీపట్ల నడంచివేయు మే నీయాజ్ఞా
రూపమున నెల్లలోకము, లోపి తగం గాఁచువాడ నోపరమేష్ఠి.

240

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుం డై హిరణ్యగర్భుండు ప్రజాహితకాముం డై ప్రవృత్తి
నివృత్తిరూపంబు లెఱింగించుచుఁ దన తేజం బుసహరించుటయు దానంజేసి జగంబు
లం గాల్చుక్రొధాగ్ని యుపశమించె నాసమయంబున నాస్వయంభువు సర్వాం
గంబులనుండి ర క్తజహ్వస్యలోచనయు ర క్తకృష్ణపింగళవర్ణయు రిక్తారుణవస్త్ర
యుఁ దక్షకుండలమండితగండస్థలయుఁ జారుజామీకరభూషణభూషితాంగియు
నగునొక్కదివ్యాంగన పుట్టి దక్షిణంబు వట్టి విశ్వేశ్వరుల నిర్వరం జూచి నవ్వు
చుం బోవుచుండ లోకాదినిధనేశ్వరుం డైనవిధాత మృత్యువా! యని సంభోధిం
చుచు ని ట్లనియె.

241

శా. నాకుం బుట్టితి వీవు లోకములకుఁ సంహారముం గూర్చుని
చ్చాకల్పంబునఁ గోపవహ్నివలనక్ జర్ఛింప నాపంపునక్
బో కీరీతినిఁ బోక నీకుఁ దగునే పూఁబోడి! సంహారకా
ర్యాకల్పాకృతి నుండు మ ట్లయిన నీ కౌఁ జమ్ము శ్వశ్రేయముల్.

242

— ♦ మృత్యుదేవి మృత్యుత్వజులకుఁ జింతించుట —

వ. అనినం గ్రమ్మటి యచ్చుత్పృథ్వీదేవి దేవదేవునిపాలిం గ జని సెన్దయుంబ్రొ డైలుంగు
రాలుపడ నేడ్చుచుండుటయుఁ గమలాసనండు మున్నీ రై నదాని కన్నీరు కరపు
టంబులం బట్టి లోకహితార్థం బనునయించుచున్నంతఁ గొంత శొంతించి వినయం
బునంజేసి వంచినతీవ వోలె నించుక మేను వాంచి విరించి గాంచి ప్రాంబలి యై
యి ట్లనియె.

243

చ. నలఁతుక నై నృజింపఁ బడి నీకరుణాతిశయంబు పెంపునక్
ఖలులకు నైనఁ గూర మగుకర్జము సేయఁగఁ బూనుదానికిక్
దలఁకెడ నే నధర్మములదారి మెలంగెడుబుద్ధి చిత్తముం
జలుపఁ దలంప నాయెడఁ బ్రసన్నుడ నై చను మోషితామహః,

244

చ. కొడుకుల నన్నదమ్ములను గూఢుల నేతలఁ దల్లిదండ్రులఁ
బడఁతులఁ నెయ్యరం బ్రియుల బంధుల మ్రందఁగఁ జేయుచో జనుల
కనుపడి నార్తు లై పనుపుకాలమునం బడుబాష్పబిందువుల
వెడవెడఁ గన్న నామనము వీలిపకుం గరుణింపవే ప్రభు. 245

మ గురుదోషాకరదుర్దనావృతమతిక్రూరవ్యధామూలదు
ర్భరసంఘాతముఖోగ్రనారకభవస్పృహనధామంబు నై
తరణీభేయపరీవృతంబు వితదోద్యద్దండభృద్ధోరకిం
కరవారంబు పరేతరాక్షాగర మేఁ గానంగఁ బో జంకెదన్. 246

క. చేతులు జోడించుచు నిన్, జేతోపిధిం భజింతు శివతాతీ ! దయా
నీవృతమతిఁ జూచి న న్నీ, పాతకమునయందుఁ గూలఁ బనుపకు మయ్యా. 247

వ. ఇట్లు కాక నాకుఁ దపశ్చరణంబున కనుజ్ఞ యిత్తువేని నేను నీయాజ్ఞ శిరంబునం
బూని ధేనుకాశ్రమంబునకుం జని ని న్నారాధించుచుందునట్లు వరం బొసంగ నను
గ్రహింపు మనినఁ బంకజాసనుం డి ట్లనియె. 248

సీ. నినుఁ బ్రజాసంహారమునక నృప్తిచిత్తిఁ, దప్ప దప్పని నీకుఁ దరళనేత్ర !
యీ వనిందిత వయి యెసక మెసంగెదు, దోషంబు నీవంకఁ దొడరఁ బోదు
నావును విని మృత్యుదేవి ప్ర జలఁ జంపు, పని కనంగీకారమున నెసంగ
సరసిజాసనుఁడు ప్రసాదంబునం జూచె, నంత నెప్పటి లోక మలరఁ జొచ్చె

ఆ. సంతసించి యిచ్చఁ జనియె భూతేశుఁడు, శాంతుఁ డైననలుచరణములకు
మ్రొక్కి తత్ప్రసాదమును బొంది మృత్యువు, ధేనుకాశ్రమంబు గాన నేగె. 249

వ. ఇట్లు మృత్యుదేవి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జని యం దింద్రియంబుల గుడి
యించి యేకపాదస్థిత యై యేకపద్మవర్షంబులు నంత సప్తపుణ్యరణ్యంబులయం
దేకపాదంబున నిలిచి చతుర్దశపద్మవత్సరంబులు నవల మృగంబులం గూడి పద్మా
యతపఃవత్సరంబులును బిదప సందానదీజలంబుల నెన్నిది వేలసంవత్సరంబులును
నవ్వల వాయుజలాహారయై కౌశికీనదియందును బదంపడి పంచగంగలయందును
సంత మేరుపర్వతంబునందును హిమమచ్ఛిఖరంబునందును బుష్కరంబులందును
గోకన్యంబునందును మలయంబునందును నైమిశంబునందును సంగమగ్రంబున
నిల్చి ఖరద్విఖర్వహాయనంబులును సలిలపవనమాత్ర శరీరయాత్ర నడపుచుఁబర
మనియమప్రతంబునఁ బితామహుం గూర్చి పరమతపంబు గావించె నంతఁ బర
మేష్ఠి దాకనిష్ఠకు మెచ్చి ప్రత్యక్షం బై యిట్లెల ఘోరతపంబు నేయుచుంటి
వనుటయు నదేవి బ్రహ్మదేవునకు నమస్కరించి యి ట్లనియె. 250

ఉ. కుత్సుక నుల్కి నేఁ బ్రజలఁ గూల్పంగఁ జాల నధర్మభీతి నా
చిత్తమునందుఁ బొందువడఁ జేప్పడి నిన్నభయంబు వేడికో
నిత్తపీముం బొనర్చితిని నేడులు పూడులు గాఁగ నార్త నై
తత్తటమంధునన్ను దయ దార్శ్విక నై ననుగ్రహింపవే.

251

వ. అనినం జతురాననుం డాసాధ్వి కిట్లనియె.

252

సీ. నానియోగంబున మానినీ! నీకథ, ర్మము రాదు ప్రజలఁ జంపఁగ నమరిన
సేపుడును నామాట మృష గాదు గానఁ జ, తుర్విధప్రజలను దునుమ నగుము
నిను సనాతనధర్మ మొనరఁ జేరు యముండు, వ్యాధులు నీకు సాయం బొనర్చు
నీ కిట్లు వేట్టులు నేనును వర మిత్తు, మీపు విరజ వయి యెసఁగు మనిన

తే. మృత్యు విట్లను దప్పని దేని నీకు

నాజ్ఞఁ గైకొందుఁ గాని పెం పలర వలయుఁ

గ్రోధలోభేర్ష్యలు నసూయ ద్రోహ మోహ

ములును నస్త్రాయు జనులను గలఁచికొనుచు.

253

వ. అనిన హిరణ్యగర్భుండు మృత్యువుదిక్కు మొగం బై మగువా! నేను నీచెచ్చిన
చోప్పనం జేయువాడ మణియు నానాడు నీయశ్రుజలంబులు నాచేతం బట్టి
నవి రోగంబు లై లోభాదులకుం దోడుపడి ప్రజలం బీడించు నిట్లు హత.
ప్రాయు లై కాలపక్వంబు నొందిన ప్రాణులం గామరోషణంబులు లేనిసీవు చం
పిన నిన్ను నిదయు నధర్మంబు నొందవు నీవు ధర్మనిత్యవు ధర్మేశ్వరివి నా నొప్ప
చుండు వనిన నది శాపభయంబున దాని కియ్యకొనియె నది యె మృత్యువు
నాఁ బడి రోగోపహతు లగువారిం జంపుచుండు నని వెండియు.

254

ఉ. ప్రాణుల కెల్ల మృత్యు వది ప్రాణము దీసెనునట్టి డాను గీ
ర్వాణులు గూడ మృత్యువును బొయఁగఁ జాలరు వారు నచ్చి యీ
క్షోణిపయిం జనించెదరు కొందఱు మర్త్యు లమర్త్యు లై కడుక
రాణ లెసంగుచుండు రిటు గ్రాలుచు నుండుఁ బ్రవాహగూప మై.

255

తే. భీముఁ డుగ్ర తేజండును భీమకర్ముఁ

డైనవాడేు వొండాక్క దేహంబు సొచ్చి

యచ్చుట వెలింగి కొన్ని నా శ్మవలఁ జేరు

మణియు నొకదేహమం దిదే మరణ మనఁగ.

256

చ. మరణము దై వనిర్మితము మానవనాయక! ప్రాప్తకాలమం
దరయఁగ వచ్చు నెట్టివిధి నై నఁ దమంతన తాము కూడ నం

హరణము చేసికొందు రిది యంతయు నిట్లని లో నెఱింగి వం
దరు మృతు లైనవారికి బుధప్రవరుల్ లవమాత్ర మేనియున్.

257

ఆ. దైవసృష్టి యిట్టిదారి నెనఁగెడు, ననుచు నిజ మెఱింగినట్టిఁ దైన
నరుల గెలిచి స్వర్గపురికి నేగిననీడు, తనయుమృతికి వగవ వని తలంతు

258

క. అని నారదుండు నెప్పిన, జనపతి గతశోక మైనస్వాంతముతోడన్
మునినాథ! కృతార్థుడ నై, తిని నీకతమున నటంచుఁ దెలిసి భజించెన్.

259

వ. నారదుండు నకంపనుని వీడ్చి నందనవనంబునకుం జనియె విను ముయ్యతిహా
సంబు వినినఁ బఠించిన నాయురారోద్యైశ్వర్యప్రదం బగు నని పారాకర్యంబు
నెప్పిన నస్వాంతవాగ్రజుండు శ్రుతధర్మస్వరూపం బిట్టిది కదా సర్వాద్యుభయంబు
గాక పలువురతోడం బోరి శత్రుమరణంబు నొందినసౌభద్రుండు వీరస్వర్గంబు
నొందు నని యుపశమితశోకుం డై వ్యాసభట్టారకుం జూచి తొల్లింటిరాజుడు
లెట్టిదక్షిణాలం బెట్టి యధ్వరంబులు చేసి యెట్టిలోకములం బొంది రెఱింగింపు
మనిన సతం డతని కిట్లనియె.

260

క. వీరస్వర్గము నొందిన, వారికి సవనములు సేయువారికి నేయే
తీరుల సంతర మోనీ, వారయ నడిగితివి గాన సంతయు వినుమా.

261

తే. శైబ్యునకుఁబుత్రుడై నసృంజయుఁడుతొల్లి, యుర్విఁబాలించుచుండంగనొక్కనాడు
వానిమిత్రులు నారదపర్వతు లట, వచ్చి కొన్నాళ్ళు వసియించి రిచ్చకొలది.

262

వ. ఇట్లుండునంత నొక్కసమయంబువ సృంజయునికన్యారత్నంబు తండ్రికడకు వచ్చి
నమస్కరించి యున్నం గని పర్వతుం డిట్లనియె.

263

ఉ. కన్నియ చంద్ర రేఖవలెఁ గ్రాలుచు నున్నది సర్వలక్షణా
భృన్నతి నెన్నఁగాఁ బడుచు నుర్విపయిం బొడకట్టు శ్రీ యనన్
జెన్నలరారు నెవ్వరియొ చెప్పము నావుడు సృంజయుండు సం
పన్నమతిన్ వచించె మునిమాన్య! యెఱుంగుము నాదుకన్యగణ్.

264

క. అనుసంత నారదుండును, జననాయక దీని నాకు సహధర్మిణిఁ గాఁ
గొననిత్తువట్టె యనుడున్, మునికిచ్చెద ననుచుఁ దెలిపె భూపతి యంతన్.

265

వ. పర్వతుండును గ్రుద్ధుం డై నారదుం గాంచి నేను హృదయపూర్వముగ వఠించిన
మించుబోఁడి నీవు వఠించితివి గావున నీకు స్వర్గగమనంబు లేకపోవుఁ గాక యని
శపించిన నారదుండును గోపించి.

266

తే. మనము పాక్కును బుద్ధియు మాటయొప్పు, దల యుదక పూర్వమ్ము నవలఁగరగ్ర
హణము సప్తపదియును వరణము లక్షణము లి వన్నియు నైన నై నమరు సతిగ.

ప. ఇట్లు గాన మునకులంబు బైనమాత్ర భార్యత్వంబు సిద్ధింప నేర ది ట్లెఱుంగక
 నీవు మమ్మ కేటించితి కావున నేను లేకుండిన నీకును స్వర్గమనంబు ప్రతిహతం
 బయ్యెడుగావుత మని పర్వతునకుం బ్రతికాపం బిచ్చె నిట్లు వారన్యోన్యంబు
 కటించుకొనియుం బుత్తార్థి యగుసృంజయునింట వేదవేదాంగవిదు లగువిప్రులం
 గూడి యాచార్చ్యదనభోజనాదులం బరితుష్టిం గాంచుచుండి రట్టియెడ బ్రాహ్మణు
 లాబ్రహ్మపుత్రుం గాంచి మాన్యపాలున కొక్కపుత్రు ననుగ్రహింపు మనిన న
 తం డట్లగుం గావుత మని సృంజయునిదిక్కు మొగం బై నీ కెట్టిపుత్రుండు గా
 నఖయునో వరంబు వేడు మనినఁ బ్రాంజలి యై యతం డతని కి ట్లనియె. 268

తే. వినయవంతుండు గుణగణాన్వితుండు హితుండు
 సుతుండు తేజస్వియు యశస్వి క్షితి నెగంగ
 దలఁతు వానిమూత్ర పురీషములును బుసియు
 శ్వేదలాలాశ్రువులు వైడిఁ జెంద వలయు.

269

—• సు వ స్థ స్థి వి చ రి త్ర ము —

ప. అనిన నట్ల యేగుం గావుత మని వరం బొసంగి నారదుండు నపర్వతుం డై
 చనియె నంతఁ గాలక్రమంబున సృంజయున కట్టికుమారుండు పుట్టిన వానికి సువర్ణ
 స్థిభి యనుపేరు పెట్టె నప్పటిమూత్రపురీషాదులం బుట్టినసువర్ణ సంచయంబున
 సృంజయుండుగృహప్రాకారగోపుర బ్రాహ్మణాయతనశయ్యాసనస్థానసాలీపితరభాజ
 నాదులన్నియు సువర్ణమయంబు గావించుకొని సంతసించుచుండె నంతఁ గొంత
 కాలంబున కొక్కనాడు. 270

ఉ. తెక్కలికాండ్రు దాని విని తెంపున రాజగృహంబు సాచ్చితా
 రాక్కనిశీధిని సుతుని నొంటరివాని గ్రసించి కొంచుఁ గా
 రెక్కినకాననంబునకు నేగి యటన్ విశసించి పొట్టలో
 నొక్కిసుమంతయేఁ గనక ముండుట గానక కావరమ్యునన్.

271

తే. నరములుం బ్రేవులుం దీసి నలుగడలను, గలయఁ గాఁ బాపి జల్లించి కాంచనంబు
 పాననయుఁ గాంచఁ జాలక రోసి శవము, వైచిపోవుచు వారిలో వారి కచట. 272
 క. చేసినకర్మఫలంబునఁ జేసి పరస్పరము పోరు సెల్లంగ నగుటన్
 నాసిరిలి రెల్ల రొండొరు, రోనమ్మున నేసికొనుచు రూఝోత్రములన్.

273

ప. అట సృంజయుండును గొడుకుం గానక పెదకి తద్వృత్తాంతం బుతయుం దెలిసి
 వదడత్తుం డగుపుత్రునిపోకకు కోకార్తుం డై విలవించుచున్నంత నారదమునీంద్రుం
 డచ్చోటికి విచ్చేసి యచేతనుం డట్లున్నసృంజయుం గాంచి యి ట్లనియె. 274

మ. తనివిం జెందగఁ బోలు గామములచెంత మర్పుఁ డిట్లెప్పుచుం

డిన బారంబును బొందఁ బోడెపుడుఁ గానీ వచ్చునే చచ్చిన

ట్టినరుం డేప్పుట చిత్తతాపమునకై డింకించు నీ విం కిటఁ

వనటం గుండకు మెట్టిఁడుక బ్రతుకఁ బోవం జాలఁ డాలింపుమా.

271

—• నారదుండు చెప్పినపాదశరాజవత్సరము —•

సీ. తొలి నవిక్షితునిపుత్రుఁడు మరుత్తుం డను, రాజురి మిక్కిలి తేజఁ గాంచి

సంవర్తుఁడనుముని చాలి గీష్పతితోడి, స్వర్ధఁ గైకొని తన ప్రార్థనమునఁ

జనుచెంది బసదనంబు నొసంగి యాజకుం, డయిహిమవత్సాదమందుఁ బొంద

యజ్ఞవాటంబులు యజ్ఞోపకరణంబు, లన్నియు స్వర్ణమయములు గాఁగ

తే. విశ్వసృష్టలు నింద్రాదివిబుధవరులు, హవ్యముల కై పరిచ్ఛదు'లై మరుత్తు

లును సదమున విశ్వేదేవులును దలిర్ప, బహులదక్షిణఁ బెక్కుసవము లొనర్చె.

చ. సవముల భూరిదక్షిణ లొసంగియు దానము లెన్నో చేసియున్

భూవి గలయెల్లవారలకు భోజ్యము భక్ష్యము చోష్యలేహ్యముల్

దవులగఁ గామితాన్నము సదధ్యమృతావ్యము గా భుజంపఁ జే

సి వరిభూషణంబరవిశేషము లిచ్చె మరుత్తుఁ డాశ్వుఁ డై.

277

౪. దేవర్షిప్రీతిగ, నేవేళక బ్రహ్మయజ్ఞ మెసఁగించుచు నా

భూవరుండు రాజ్య మేలెన్, దేవేంద్ర మహావిభూతి తేజరిలంగన్.

278

తే. రాష్ట్రమునఁ గోరినట్లు నర్పములు గురియ

సస్యసంపద పెంపొంద జను లనామ

యలి నసంగ వేయెం డ్లిమాత్యసుతదార

సహతుఁ డై రాజ్యసుఖ మంది చనియె దివికి.

279

తే. నీశాదుకుకన్న నాపృథివీకీర్తిమ్రుఁడంత వ్రేఁగై నవఁ డెంతలేసివనులు

సలిపి సలెఁ డట్లు ధర వీడి చనియె నన్నఁ గన్నుఁ దెఱవనికూనకై చన్నె వగవ.

సీ. మఱియు సుహాస్రిఁ డకమను డేశ్వరుఁడుధర్మ, మునఁబొందిరాజ్యంబుఘనులవలన

దాన మిశ్యయు ద్విపద్ధశనంబు పాలనం, బును దనధర్మంబు లని యెఱింగి

వేల్పుల నేవించి విమతులఁ దూలించి, భూతశీతంబు గా భూమి న్దేలి

జారచోరఖలప్రసంగతిఁ దొలచి ప్లే, చ్ఛాటవికాదుల నడచి వైచి

తే. తనకుఁ బర్వస్యఁ డేఁపేల దయదలిర్పఁ గనకకర్మటమత్సాద్యదికములఁగుఱియఁ.

గూపవాపీతటాకముల్ గొట్టువోలె, గాంచనమయంబు లై యొప్పు గాంచెనపుడు.

- ఉ. ఆతనిపుణ్యకర్మమున కాపరమేశ్వరుఁ డిచ్చ మెచ్చి య
త్యాతతక్కిరియుఁ జయము నటయివత్త మనుగ్రహించె వి
భ్యాతము లైనవానివిధాధ్వరకోటులఁ బాత్రభావన
ప్రాతములుఁ నగళ్ళఁ గలవస్తులు స్వర్ణమయంబు లారయఁ. 291
- ఉ. అన్నపురాసు లన్దులుగ నాజ్యపయోదధు లెల్లవేళ న
త్యున్నతరీతి నొనదులయొప్పున నొప్పఁగ బాడబాస్యమం
దెన్నఁగఁ జేరు నాయొడయునింట నతండును రిత్తవోయె నీ
చిన్నినిసుంగు వానికడఁ జెప్పఁగ నొప్పినవాఁడె చెప్పమా. 292
- క. సుగుణగణంబులప్రోవై, జగతిం గలప్రజల నెల్ల స్వప్రజల బలె
దగ నేలి చనియె రాముం, డగణితయశుఁ డతని నెఱుఁగ వట్టె మహీశా. 293
- నీ. పితృనిదేశమ్మున సతితో ననుజాతో వ,నములకుఁ జని పడునాలుగేండ్లు
నిలిచి జనస్థాననిలయరాక్షసులను, బదునాల్గు వేవుర మద మడంచి
తనసతి నపహరించినరావణుని జగత్కంటకుని సహానుగముగఁ గూల్చి
దేవర్షి సేవితుం డై వసుధం బదు,నొకఁడువేలేం డైలి సకలజనుల' 294
- తే. నశ్వమేధాదినవనము లాచరించి, గురుమహత్వమునం గీర్తి కొనలుసాఁగ
నిజకులము నెన్నిదిగతుల నిలువఁ జెట్టి, రాముఁ డొప్పెను సుగుణాభిరాముఁ డగుచు. 295
- ఉ. ఆడిలిడప్ప లాధులును వ్యాధు లనరము లన్ని శౌభలున్
లేక యకాలమృత్యుభయలేక మెఱుంగక సర్వసౌఖ్యముల్
గైకొని లోకు లొప్పి రొకకాలముఁ జేయుడు పెద్ద పిన్నకుఁ
శోకముతోఁ బితృక్రియలు శూరుడు రాముడు రాజ్య మేలఁగఁ. 296
- ఆ. క్రూరజంతుబాధ కొని యెఱుంగక ప్రజల్, వేదమతమునంద వెలసి హవ్య
కవ్యములను దేల్చి క్రతుభజలం బోలి, చెలఁగి రవుడు క్షిర్లజీవు లగుచు. 297
- క. రాముఁ డెసంగెడునాఁ డీ, భూమండలమంద దేవపుంగవులు ముని
స్వాములు మర్త్యులు పొదలి ర, సామాన్యగతిం బొనర్చి సహవాసంబుఁ. 298
- తే. ఖిలు లధర్మపరుల్ లుభకులును మూఁఖ
లును శిషులు క్రూరులు నృశంసులును బిశునులు
జారులును జోరులును లేక సర్వవర్ణ
ములును శిష్టకర్మంబుల వెలసె నపుడు. 299
- ఆ. ఈతిబాధ లెఱుఁగ కేతలి ధర్మంబ, పట్టుకొమ్మ గాఁగ బహులసంత
తులను బడసి కామములపొంతఁ బోవక, ప్రజలు సిరినెసంగి వరఁగి రవుడు. 300

- ఉ. రాముడు రాజ్యమేలుతటి రాముడు రాముడు రాముఁ డంచు మా
రామునిరాజ్య మంచు రఘురామునివారము మే మటంచు నా
రామకథానుధాలహరిఁ గ్రాలి ప్రజాలి దలిర్చె నట్టిశ్రీ
రాముఁడు వోయె నన్న నితరంబులకు న్వగవంగ నుండునే. 300
- న. మఱియు నాకర్ణింపుము భగీరథుండు. 301
- క. పెతరులనద్దతికి సముంచితగతిఁ దనపేర గంగ క్షితిపైఁ బాఱి
చి తగ్గ గనకేట్టకలఁజూత జయనము చేసె నతనిఁ జెప్పఁగ వినవే. 302
- సీ. కన్నియ కొక్కొక్కనకరిధంబును, రథమునకు నాల్గరథ్యములును
బ్రతిరథ్యమునకును బంచవింశతిహస్తలును బ్రతిహస్తీకి గనకమణులు
రాసుతునకు వేయిభాసురాశ్వంబులు, బ్రత్యశ్వమునకును బరిధవిల్లు
నావులు నూఱునూ తావునకును నూ జూవికంబులు గాఁగ సంతరించి
- తే. వేయివే లైనకన్యల వేయివేలు, రాజపుత్రుల నా భగీరథుఁ డలంక
రించి విధివిహితముగఁ గావించినట్టి, సుఖములక దక్షిణగ నిచ్చె మహిసురులకు.
- శా. ఆయైత్వాకుండు జన్నముల్ సలుపువాఁ డై యెందు నెం దేగునో
శ్రేయోదాకముల్ మహిమహతతుల్ చెల్వార నం దేగు నా
రాయం డొక్కతటిక యజించునపు డర్హప్రక్రియక వచ్చి స
ద్దేయాకారముతోడ గంగ కుటు వెక్కె వానికి గూతు రై. 304
- క. స్థావరజంగమహితుఁ డా, త్స్థూరమణుఁడు సెల్లెఁ దిరుఁడు గాక ధరిత్రి
భూరమణ యెఱిగి యెఱిగియు, వారక యేచ్చెనపు కందు వశినందులకుఁ. 305
- సీ. అతులజలస్తంభనాదివిద్యలు నేర్చి, పగఱ నోర్చి ధరిత్రిఁ దగఁ దలిర్చి
యుపకరణము లన్నియును బైడి నిర్మించి, శతసహస్రములు యజ్ఞములు చేసి
వసుపూర్ణ మైనయీవసుధాతలం బెల్ల, దక్షిణగా విప్రతతికి నిచ్చి
యిష్టమృష్టాన్నసంతృప్తి గావించి వచ్చినవేల్పులకుఁ బూజ లొనరఁ జేసి
- తే. తనదునిల నెపుడును స్వాధ్యాయఘోషములును మార్వీగుణధ్వానములును దినుఁడు
త్రావు డనుశేల్లములు వినఁ దవులఁజేసె, నతఁడు సామాన్యఁడే దిలీపాధిపుండు.
- క. ఐలబిలుఁ డాదీలీపుడు, కాలవశేంబునను బడియె గదె నీసుతుని
బోలింపు మతని కెన్నవ, పాలో నీయేడ్పు టెంతభావ్యమొ మదిలోక. 307
- మ. పడిరిండేడులవాడ యై సకలసౌభాగ్యంబులం బర్వి యొ
క్కడినం బంధనుధన్వశూనగయముఖ్యద్యేషులం గెల్చి తా

నుదయం బస్తనగంబు నెల్లలుగ నొనుర్వీతలం బెల్ల ను

నృదుఁ డై యేలినవానిని న్విసహా మాంధాత్మమహవల్లభాః.

308

సీ. యువనాశ్వుఁ డనునపుం డొక్కనాఁ డడవికి, మృగయావిహారార్థ మొకడవలఁ
దృషితుఁ డై యొకచోట ఋషిసత్రవాటికఁ, గని చొచ్చి పుత్రార్థకల్పిత మగు
పుష్పదాజ్యమును గ్రోలి వెనఁ జూలు దాలిచే, దత్తభావంబున ధరణిభిక్షుడు
కనుప్రాద్దు లరుజేరఁ గవ లశ్వీనులు వచ్చి, గర్భము వెలించి రర్భకు నట

శే. నపుడు వేల్పులతో నిండుఁ డరుగుదెంచి, జనకునత్సంగమున నున్నతనయుఁ గాంచి
నన్నుఁ ద్రావుమనుటకు మాంధాతయనుచు, బిలుచుచుఁదదాన్యమునఁదన వ్రేళ్లువ్రేల్చె.

ఉ. వ్రేళ్లులలోఁ బయోమృతము వెక్కిన మై ప్రభవించునట్లుగా,

వేలుపుతేడు చేసి తనవ్రేళ్ళ నొగిం బదిరెండునాళ్లు లా

బాలుగినోటఁ బెట్టుటయు బాలుఁడు నయ్యమృతంబు నిచ్చలుం

గ్రోలి ప్రవృద్ధి నొందెఁ దనకుఁ సురవల్లభుపిల్వ పేరుగఁ.

310

ఆ. పదియు రెండునాళ్లు పరగినయంతన, పదియురెండునేండ బాలుఁ డగుచు

నెల్లవిద్య లెఱిగి ముల్లోకములు గెల్పె, యౌవనాశ్వుఁ డొక్కయహమునంద.

వ. మఱియు నమ్మాంధాత వాజిమేధశతంబును రాజసూయశతంబునం జేసి పండిత

ప్రకాండు లైన బ్రాహ్మణులకు భూమండలం బంతయు నిచ్చుటయ కాక యొక

యోజనోన్నతంబులును దశయోజనాయతంబులు నగుహిరణ్మయమత్స్యంబులం

జేయించి యిచ్చి యిష్టాన్నసంతృప్తులం జేసె నానవనంబులకు భూతలంబునం గల

వేదవేదాంగపాఠగు లగుభూసురులును నింద్రాదిబృందారకబృందంబులును దివ్య

ఋషులును విచ్చేసి యర్చితు లయిరి తత్ప్రభావంబునంజేసి మహాప్రభావనం

పన్నుం డయినయన్న రేంద్రుండు జగత్ప్రఖ్యాతిం గాంచి కీర్తికేషుం డయి పోయెఁ

గానిభూతలంబునఁ నుండఁ జాలం డయ్యె నిక ముక్కుపచ్చలాఱనినీకొడుకుమాట

యేమి చెప్పవచ్చు నాకర్ణింపుము.

312

క. ధరణీమండల మంతయుఁ, బరిపాలించుచును విబుధవర్గంబులకుఁ

జిరమిత్తుఁ డై మహోత్తర,గృహం జనునాహుషండు గలుగఁ వింటే.

313

సీ. రాజసూయశతంబు వాజిమేధశతంబు, పౌండరీకసహస్ర వాజిపేయ

శతములు సతిరాత్రుశతదశకంబు స, స్నిష్టోమముఖ్యసంకీర్తితాధ్వ

రములు పెక్కులు చేసి బ్రాహ్మణులకు భూరి,దక్షిణ లిచ్చి భూతలమునందుఁ

గామచారము పెంపు గలిగి రెండవయింద్రుఁ, డయి నహుషాత్మజుం డగుయయాతి

తే. దేవయాని శర్మిష్ఠ దేవులుగను, బడసి పుత్రులఁ గని పూరుఁ బుడమి నిలిపి
పరమవైభాగ్యమునఁ దపోగరిమఁ దనరి, పొందెను త్రమగతు లాతఁ డిందుఁ గలఁడె.

క. ఈలోకభావననుండియు, నాలోకంబునకుఁ బోవ నర్హుం డగునా
భూలోకేంద్రుం డి ట్లయి, పో లా వఱి చిఱుత కేడ్వఁ బోలునె చెవుమా. 315

సీ. శస్త్రాస్త్రవిద్యావికారదుం డయి పర్వి, వేయివే లైనభూవిభుల గెలిచి
తనవశంబుగఁ జేసికొని వసుంధర యెల్ల, విధవిధంబుగ యజ్ఞదత్తతఱి జేసి
మోదకాపూషముల్ పూరికశక్కులుల్, మైరేయకకరంభమధుఘృతములు
దధివయఃఫలములు ధవళాన్నమును బాన, కాదులు తృప్తిగా నవనిసురుల

తే. కనిశమును బెట్టి ఋత్విజు లైనవారి, వశముగాఁ జేసె భూపాలవరుల నెల్ల
శతసహస్రము లగుమణిస్వర్ణకోశ, తతుల నంబరీషుఁడు యజ్ఞదక్షిణలుగ. 316

శా. ఈనాభాగునిఁ బోల'ము'వెనుక లేపృథ్వీశులున్ దక్షిణా
దానంబుం బొనరించి యుండ రని మోదం బొప్ప దేవర్షు లెం
తేనొ స్తోత్రము సేయఁ జొచ్చి రమరుల్ దివ్యప్రభావంబు సం
ధానం బొందగఁ జేసి రావృపతి యీధాత్రిం బెడం బాయఁడె. 317

క. అంతలు న ట్లయి పోవుఁడు, నింతల కీచింత నీకు నేమిటికి మహి
కాంతుడ! శశిబిందునివృత్తాంతము చెప్పెదను వినుము తాత్పర్యమునన్. 318

సీ. శశిబిందుఁ డనురాజు శతసహస్రస్త్రీల, బెండ్లి యై యుక్కొక్క-వెలఁదియందు
వేపురు వేపురు గా వేడ్కఁ బదికోట్ల, తనయులఁ గని వారి కనుదినంబు
వేదమ్ములన్ ధనుర్వేదంబున న్నేర్పు, గలిగించి సంతోషకలితుఁ డగుచు
సకలోపకరణముల్ స్వర్ణమయములుగా, నశ్వమేధశతమ్ము లాచరించి

తే. యెల్లపుత్రుల ద్వీజులకు నిడియె నొక్కొక్క, కనిక నూజేసితే ర్లన్నిగజము లంద
జేసికన్నియులును గాఁగఁ జేసి యెల్ల, రిట్టిదానము లే దని యెంచి రపుడు. 319

తే. మఱియు నతఁ డిచ్చెఁ గన్యకామణులతోడఁ
గన్నియకు నూఱుగజములు గజమునకును
నన్నిరథములు రథమున కన్నిహరులు
హరికి వేయావు లజమాలు నన్నిఁగాఁగ. 320

క. తనసర్వస్వము ఋత్విజునమున కిడి సర్వలోకసన్నతుఁ డగునా
జననాథుఁ డెల్లకాలము, మన కేగెన్ దివికి నింక మాటలు వలెనే. 321

క. హుతసంశిష్టా శనుఁ డై, వ్రతనిష్ఠున్ గొలిచి నూఱువర్షము లన్నిన్
క్షీతి నేలీ సర్వలోక, స్తుతుఁ డయ్యెన్ గయుఁడు వానిశుభచరితంబున్. 322

వ. ఆకర్ణింపు మాగయుండు.

323

సీ. బ్రహ్మచర్యంబున వ్రతమునం దపమున, సన్నియమగురుప్రసాదములను

వేదవిజ్ఞత్వము వెలయ ధర్మంబున, సునహింస నక్షయధనము వడసి.

విప్రుల కిడునెడ విడనిశ్రద్ధయు ననన్యసత్తులయొ దపత్యంబు గనుట

యన్నదానమునెడ నాసక్తియును ధర్మకార్యంబుల నవిఘ్నగతి దగులుట

తే. వరములం బొంది హుతేభుజువలన నూలు, వర్షములు పర్వముల యాగపరతః దనరి

యదనువడుడుఁ బాతుర్మాస్యలా గ్రయణము, విడక వేలిచి పెంపం దెనొడయడతఁడు

మ. వటువాతం దగ లేచి ప్రత్యహము భాస్వత్కర్మియాతండు మే

ల్వజుల గోవులు లక్ష లక్షకును బైపై స్వర్ణనిష్కంబులు

నటయెట్లుం బదివేలు నన్నిహరులుం దానంబు గావించె నే

కొఱయుం గాంచక నూలువర్షములు నెక్కొ సువ్రతంబిగ్గతి.

325

సీ. నక్షత్రముల నిష్టు లక్షయంబుగఁ జేసి, తగ నిచ్చె నక్షత్రదానములను

మహి యంతయును స్వర్ణమయమును మణిశర్కరాంచితం బగునట్లు లాచరించి

హయమేధమునయందు నవనీసురుల కిచ్చె, స్వర్ణయూపాదుల సత్కరించి

యఖిలభూములయందు సగునెల్లప్రాణులు, సంతృప్తి నొందె దత్తమయమందు

తే. నతనియజ్ఞవేదిక యిర్వదాఱుయోజనమ్ము లాయామమును నాయతమ్ముమూఁడు

సదులయోజనములు గల్గి భర్మనిర్మితమ్ము నయివెన్న నది విప్రధనమ యయ్యె.

చ. నదులను బర్వతంబుల వనంబుల సుబుధుల న్నభంబు నం

బొందలేడుభూతజాలమును మూఁడును ప్రద్రులు యెక్కిపోయినన్

దుద కట నన్నభూధములు దొడ్లవి యిర్వది యైదునాజ్యపుం

గదులును వశ్రుభూషలును గన్గొన శిష్టము లయ్యెమోడుగ.

327

అ. అతనిపేర నక్షయవటప్రసిద్ధ మై, తేత్ర మయ్యె జగతిఁ జెప్పనొప్పి

వానిపేరుమాత్ర వసుమతి సగునట్టిపుణ్యపురుషుఁ డివుడు పొనఁగు నయ్య.

328

చ. ఇరువదివేలసూదు లెపుడేని మహానసము నివ్వడంగఁ బో

కరుదుగ తేలునుం బవలు నంచీర్ణుల వండుచుండఁగా

సరసచతుర్విధాన్నములు సంతతము భుజింపఁ బెట్టె భూ

సురులకు రంతిదేవుడు విశంధచరిత్రుడు రాజ్య మేలుచు.

329

తే. పశుగణంబులు స్వర్గంబుఁ బడయఁ గోరి, తమకుఁ దా వచ్చినన్ వానిఁ దగ నెఱింగి

రంతిదేవుడు తనమనస్త్రంబునందు, వాని విశేసించి వేల్చును బ్రత్యహంబు.

330

జే. అమృహీ పాలునిమహానసమ్మునందు, విశసనము సేయఁగా నై సవశుగణంబు
చర్మములనుండి పాతెడుజలములెల్ల, నలరెఁ జర్మణ్యతియనంగ నావగ యయి. 351

సీ. వేదవేదాగవిద్విప్రుల రప్పించి, నీ కొక్కనిష్కంబు నీకు నొక్క-
నిష్క మంచును బల్కి నిష్కసహస్రము, లిచ్చి వారల కిచ్చి యిచ్చి మఱియు
నీనాట నత్యల్ప మిచ్చితి నని నిష్కకోటి నిచ్చియుఁ దృప్తి గొనఁ దలండు
ద్విజపాణియుఁ దిట్లు విడకున్ననాఁ డాతఁ, డస్తమించినయట్లు లడలు గుడుచు

ఆ. స్వర్ణగోశతంబు సౌవర్ణవృషభసహస్రమును శతాప్తహాటకములు
దనరు నొక్కనిష్క మనఁగ సంజ్ఞఁ గొని, రంతిదేవునింట సంతరింబు. 352

వ. ఇట్లతండు నియమవ్రతంబుగ నూ ట్రేండ్లు సాగించుచు ననేకాధ్వరంబులు
గావించి యజ్ఞోపకరణాగ్ని హోత్రోపకరణంబులును గరకకుంభసాలీవరశయ
నాసనయానప్రాసాదగృహాదు లన్నియు సువర్ణమయంబులుగాఁ జేయించి బ్రాహ్మ
ణసాత్కృతంబు గావించుచుండు నట్టిరంతిదేవునియింటఁ గలద్రవ్యంబు కుబేరు
నింటను లే దని సువ్యక్తం బయ్యె నమృహీ పాలుమహానసంబునఁ బ్రతిరాత్రింబు
నందును సతిధిపూజార్థం బిరువదియొక్క వేలుగోవులు విశసింపఁ బడుచుండు దేవత
లును చిత్రదేవతలును బ్రత్యక్షంబుగ వచ్చి వానియింట హవ్యకవ్యంబులు గొను
చుండు రట్టిమహానుభావుండును మహీతలంబుఁ బెడబొసి చనియె నాతనికన్న
నీకన్నకొడుకు మిన్నయే మిన్న కుండు మని వెండియును. 353

మ. మును దుష్యంతునకుఁ శకుంతలకు సంపూర్ణప్రభావంబున
దనయుం డై ప్రభవించి కణ్వమునిచేతం బెంపఁగా నై వనిఁ
ఘనసత్వంబుల నొంచి సత్వదమనాఖ్యం గాంచి యంతఁ ద్విష్ట
జ్జనులం గూలించి చక్రవర్తి యగుచుఁ జానొందె నాలించితే. 354

సీ. యమునానదీతీరమందు నూటును సరస్వతీచేత మున్నూటు జాహ్నువికడ
నమర నన్నూటు గా నశ్వమేధంబులు, రాజసూయశతంబు వాఙ్మయ
శతసహస్రంబును సర్వతోముఖవిశ్వజదతిరాత్రిోక్త్యాదిసదమలాధ్వ
రమ్ములు వేనవే లిమ్ముహి నొనరించి, కోటానఁగోటులు మేటిధనము

తే. బ్రాహ్మణులు కిచ్చి నూటుబారభూషణగగు, స్వర్ణయూషంబులఁ వేయపద్మములను
గణ్వముని కర్పణము చేసి క్రతుభుగాళి, ప్రస్తుతింపఁగ భరతుండు ప్రతిభఁ గాంచె.

తే. పసిడిగుట్టము లేనుగుల్ పద్మములును
రథము లుప్పరములును గూర్చి బ్రాహ్మణులకు

ధనము ధాన్యంబు ధేనువుల్ ఘనగృహములు

గ్రామములు నిచ్చె నూఱుకో ట్లామహిపతి.

386

క. దీనత్వ మెఱుంగ కెప్పుడు, మానితగుణుఁ డై సమస్తమహిమండల్ముగ

బూని ప్రజ నేలి పోయిన,వానికి నీసుతున కెంత వానియొ కనుమా.

387

క. ప్రథమ గాంచుటఁ బృథుఁ డనుచుకొ, బృథివీస్థలిఁ బేరు గాంచి వేనుసుతుండు

త్పథముం జేరెను ము న్నా,కథ నీకుం డెలియ దేమొ కైకొని వినుమా.

388

సీ. పృథుచక్రవర్తి ముగ్ బృథివీపతిత్వముఁ, గొనినకాలమ్మున వనధి కాంచి

సస్యాంకురము లేమి స్వాదుఃఖలాదులు, దినుచుఁ గోమలదర్శలను శయించి

సిద్ధాంతు లై సుఖస్థితి నుండి నగరవిభాగంబు లేక పర్వతములందు

వనములందు వసించి వనచరులట్టు లై, ప్రజ లున్నయప్పుడు పరమబుష్టులు

తే. దేవగంధర్వముఖ్యు లాభూవరుఁ గని, నీవు సహస్రబింబు వెల్లరఁ బ్రోవుమొక్క

వెఱపుగలిగించియనుడునాపృథువు మీకు, నిలయ దేశమునన్యముల్ వలయుఁజేయ.

సీ. అని ధనుర్బాణముల్ గొని యరదం బెక్కి, స్తంభనవిద్యచే జలధులందు

మెలగి సర్వదీప్తముల కేగి భల్లచ, యము నేసి మిట్టుపల్లముల్ నెల్లఁ

జనుమగా నవరించి జనపదనగరాదు, లొనరించి మనికిపల్లను ఘటించి

శిరమొక్కఁ డరివోసి ధరణి! కోరినరీతిఁ, బాడి నిచ్చెదొ లేదొ పలుకు మిప్పుడ

తే. యనుడు భూదేవీకోర్కి నొనరుప మదిఁ, దలఁతు వత్సయుదోగ్ధయుఁ గలిగియున్న

నేను గోరూపమును బొంది నీన్ను మిగుల, నలరఁజేయుదు నని పల్క నవనిపతియు.

వ. సంవిధానం బంతయు సమకూర్చి తద్వృత్తాంతం బంతయుం దన్నర్థించినదేవ్విపితృ

గణంబుల కెఱింగించుటయు నందు ముందు గోరూప మందియున్న భూదేవివలన

వనస్పతులు సాలంబు వత్సంబును బ్లక్షంబు దోగ్ధయు నొదుంబరంబు పాత్రంబుగా

ఛిన్నప్రరోహణం బనుదుగ్ధంబు పిడికెఁ బర్వతంబులు మేరువు దోగ్ధ యై యుదయ

పర్వతంబు వత్స మై యుండఁ సక్రిమయం బగుపాత్రంబున రత్నైషధిదుగ్ధంబు బిడికె

నసురులు ద్విమూర్ధుండు దోగ్ధయు ద్విరోచనుండు వత్సయును గా నామపాత్రం

బున మవ్యరూపదుగ్ధంబు పిడికెఁ మనుష్యులు స్వాయంభువు వత్సంబును బృథువు

దోగ్ధయును గాఁ బృథివీక్షేత్ర పాత్రంబునఁ గృషిసన్యదుగ్ధంబులగ బిడికిరి సరిస్సప

ములు ధృతిరాష్ట్రండు దోగ్ధయుఁ దక్షకుండు వత్సంబును గా నలూబుపాత్రంబున

విషదుగ్ధంబు పిడికె సప్తమహర్షులు బృహస్పతి దోగ్ధగా సోమరాట్టు వత్సంబు

గా ఛందఃపాత్రంబున బ్రహ్మదుగ్ధంబు పిడికిరి పుణ్యజనులు దోగ్ధ వైశ్రవణు

డును వత్సంబు వృషధ్వజుండును గా సామపాత్రంబున నంతర్ధానదుగ్ధంబు పిడికిరి

గంధర్వాప్సరసలు వత్సంబు చిత్రరథుడును దోగ్ధ విశ్వరుచియునుఁ గాఁ బడ్చు
పాత్రంబునఁ బుణ్యగంధదుగ్ధముం బితకిరి పితృదేవతలు వైవస్వతుండు వత్సంబును
యముండు దోగ్ధయును గా రజతపాత్రంబున స్వధాదుగ్ధంబు పితికి రిల్లు వారు
వారు వలసినతీరునఁ గామధేనువ యైనభూదేవివలనం బడయుటంజేసి తత్తత్పదా
ర్థంబులు సమృద్ధింబు లయ్యె నంత నాపృథుండును. 341

ఆ. అర్వదాఱువేలు నపరంజికుంజరంబులును రత్నసహితభూతలములు
ద్విజుళి కొనఁగె నతఁడు వివిధాధ్వరంబుల, నట్టివాఁడు దివికి నరిగె నట్టె. 342

సీ. తనతండ్రి కవమాన మొనరించి మించిన, కార్తవీర్యున కల్లి ఖడ్గమునను
హైహయులం గూల్చి యంతఁ బో కిరువది, యొకమాఱు ధరపయి నుండు నెల్ల
క్షుత్రియులం జంపి సర్వసర్వసహా, నిజవశంబునఁ బూని నిజలయజ్ఞ
ముల నొనర్చియు బుత్విజుల కిచ్చి సప్తన, లోతేంద్ర మై పైఁడి నొప్పవేది
తే. దస్యులును క్షుత్రియులు లేనిధరణి యెల్లఁ, గత్యపున కిడి సాగరగర్భముం దె
సఁగుమహేంద్రాద్రిపైఁ దపం బొగిఁ బొనర్చి, నట్టిదమదగ్ని రాముఁడు నరిగె దివికి.

తే. అంతలంతలు నేలపైఁ గొంతకాల, మున్నవా రయి పరలోక మొంది రకట
ముక్కువచ్చులాఱునికుట్టఁ డిక్కరణి న, గుటకుఁ జింతింతు వే మనఁ గూడు నిన్ను.
వ. అని ఘోషతరాజచరిత్రంబు చెప్పిన విని స్మంజయుం డేమియు నన కూర కుండు
టయు నారదుండు వెండియును. 345

మ. ఇపు డే జెప్పిన దంతయుఁ మనమునం దీ శౌచి కైకోఁ దలం
చి పరిభ్రాంతిఁ దొలఁచికొంటివఁటె నీచిత్తంబుమాలిన్య మి
య్యపురూపపుకథావిధానమునఁ బాయు జేసితే కాక శూ
ద్రపతిశ్రాద్ధమువోలె రిత్త యయి యేతత్సర్వముం బోయెనే. 346

క. అనుటయు స్మంజయుఁ డిట్లను, ననఘా ! నీచెప్పినట్టియాఘ్యానములకొ
మనమునఁ గలదుఃఖం బది, చనియెక రవిన్ద్రీ దమము చనిన తెఱఁగునక. 347

వ. నాకలఁత యంతయుం బాసె నేను ధన్యుండ నైతి ననిన దేవమునీంబ్రండు నీవు
ణ్యంబునన నీకృతాభరం బుడిగె మిథ్యావాదులము గానిమావలన వరంబొండు
వడయు నర్హుండ వనినం బ్రాంజలియై యతం డతని కిట్లనియె. 348

క. మీరు ప్రసన్నుల రై యిటు, కోరుము వర మనుటకంటెఁ గోరికొన నొకం
జారయఁగ నుండునే యన, నారదుఁ డిట్లనియె మెచ్చి సరనాధునకుఁ. 349

ఉ. వల్లడికాండ్రచే వితగ వాసి చెడంబడి చచ్చి నారకో
త్ఫుల్లమహావృధం బడినపుత్రుని వెండియుఁ దెచ్చి యిత్తు భూ

వల్లభ ! సంతసింపు మని పల్కుచునుండ నతడు తత్ప్రభా

వోల్లసితస్వరూపమున నొప్పె నృపాలునిమ్రాల లీలమై.

350

వ. అంత స్మంజయుండును సంతోషితస్వాంతుం డై కుమారుం గూడఁ సంపూర్ణదక్షి
ణంబు లగునానావిధాధ్వరంబు లొనరించి పెక్కిండ్లు పూజ్యం బైనరాజ్యం
దేలి స్వర్గంబునకు నిర్గమించె సువర్ణక్షీవి బాలుండు నకృతార్థుండు ననధీతవిద్యుండు
నన్నాతకుండు ననాచరితాధ్వరుండు ననవత్సరుండు నగుటంజేసి దేవముని వాని
జీవించఁజేసె నభిమన్యుండు తూరుండును వీరుండును ధీరుండును గృతార్థుండును
నిర్జితశాస్త్రపుండు నై రణముఖంబున ననపరాజ్యులుం డై మరణించి వీరస్వర్గంబు
నొందె వానికి శమదమాదినియమంబున నిష్ఠాగరిష్ఠు లై సతపస్సులకును నానా
విధాధ్వరకర్త లైనభూభర్తలకును గలలోకంబులు గల వతనిసుఖంబునకు
విఘాతంబుగ మరల నీదుఃఖిలోకంబునకుం దెచ్చుట లేకపు గాదు గావున దేవ
లోకంబునకుం బోయినవానికై పరిదేవనంబు పాపం బని నిశ్చయించి మృత్యు
ద్యువాదికథాశ్రవణకారణంబునంజేసి యైన విగతవికారుండవై నీ వీశోకంబు దిగఁ
ద్రావి శత్రుసంహారంబునకుం గడంగు మే నిదె పోయివచ్చెద నని ముచ్చటించి
కృష్ణద్రౌపదయనుం డంతర్హితుం డయ్యె సంతఁ గొంతేయాగ్రజుండును బాకం
బైనపుత్ర శోకంబు వోకార్చి శాంతాంతరంగుం డై యుడియు వివ్వచ్చుండు వ
చ్చినవాని కేమి చెప్పదు నని చింతించుచుండే సంత నక్కడ.

351

—♦ ప్రతిభా పర్వము ♦—

మ. శతమన్యుప్రభవుండు శత్రుసమితిఁ సంశస్త్రకన్తాతముఁ

శతధా భిన్నము గా నొనర్చి దివి సంధ్యారాగరక్తంబు గ

మ్ముతెఱింగియుము మాని సేన మరలం బోలించి తా మభ్యిమా

నతితో నిట్లను నస్మకంతమునఁ దోడఁ దుర్నిమిత్తావళుల్

352

చ. దడనడ గుండె గొట్టుకొను దబ్బిబుపాటునఁ జిత్తవిభ్రమం

బడఁరెడు మాట తొట్టువడు నంగము లన్నియు నంగలార్చెడున్

నెడనెడ వామనేత్ర భుజవీధులయం దదరుం దలంప నా

యెడఁద ననిష్ఠముఁ విడ దనేకము లయ్యెడు దుర్నిమిత్తముల్.

353

క. దివి భువిఁ గడు నుత్సాతము, లపుదెంచుటఁ బాపశంక యది నాదుమదిఁ

దవిలెఁ నేప్తునచివబాంధవునకు మాధర్మరాజునకుఁ గుశల మొకొ.

354

ఆ. అనిన వాసుదేవుఁ డనియె సామాత్యుఁ డ, జాతశాస్త్రపుండు గుశలియ తలంప

నించు కెద్దియే ననిష్ఠము తలసూపి, యుండనోపు వగవ కుండు మనఘ.

355

స్నాంద్రప్రాభవశ్యతోహరుడు విశ్వవ్యాప్తకీర్తిప్రభా
చంద్రు డయ్యభిమన్యుఁ డెట్లు కలనం జానయ్యెనో చెప్పఁదా.

362

ను. ఋభురాస్పత్రుఁడు నాకుఁ బుత్రుఁడును లక్ష్మీద్భాగినేయుండు నా
రభుజాటోపవినిర్జితారి వరహార్యక్షప్రతాపుండు మా
యభిమన్యుఁ డొకనీచమానవునిచే నాలంబునం గూలె నే
యభయుం డేఖలుఁ డియ్యకార్యమును జేయం జాలి తా నుండెనో.

363

ఉ. పున్నచందురుం దెగడుమోమును గల్వల కెత్తు వచ్చువా
ల్లన్నలు లేడిచూపులును గమ్మనిపైఁడికి నీడువచ్చు మే
ను నైతినప్పులుం గలిగి నోములపంటగ నై సుభద్రకు
గన్నకుమారు మారసముఁ గన్నులఁ జూడక యెట్లు లుండెదన్.

364

తే. కుంతికిం ద్రోవదికి నాకుఁ గూర్చుకొడుకు, వాసుదేవునకుఁ దక్కువారలకును
నింపు వెంపంగఁ జాలినయెమ్మెలాఁడు, వాఁడు లేకున్నఁ బోయెడువాడె వీడు.

365

సీ. మెత్తనిపాన్పుల మెయిఁ జేర్చువాఁ డిట్లు, కటికనేలను బండఁ గలుగు నెట్లు
మలయజం బలదంగ నలరెడువాఁ డిట్లు, కడుఘాళిలో బ్రుంగఁ గలుగు నెట్లు
వందిస్తవముల నానందించువాఁ డిట్లు, క్రవ్యాదరుతి వినఁ గలుగు నెట్లు
ప్రభువులపొందికం బ్రబలెడువాఁ డిట్లు, కనుదిక్కు లేకుండఁ గలుగు నెట్లు

తే. మొన దిరుగకుండ శస్త్రుల నని నెదిర్చి, యెల్లచుట్టల విడనాడి యేగి దివికి
వేల్పుచుట్టటికంబునువేడ్కఁ గాంచి, ముదముపడు తెట్టి ననుఁ గన్నముద్దులాడు.

చ. కడుపునఁ గన్నవాఁ డని యొకానొకయింతకృపారసంబు లో
నిడికొని పోరునన్ విడువ నే నని యుండక శస్త్రు లాజి క
య్యెడఁ బిలువంగ నొందుకడ కేగితి నింతలు వచ్చె నందునన్
గొడుకున కిందు సాయపడఁ గూడక పోయె నిఁ కేమి నేయుదున్.

367

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బలవి పలవి మున్నీటిసట్టనడుమ గుట్టం దాఁకి బిట్టవిన
యెడఁ గలబేహరిచందంబునం జదికిలం బడి ధర్మరాజు దిక్కు మొగం బై.

368

మ. జలజవ్యూహము సించి నారనయుఁ డశ్వత్థామకర్ణాదియో
ధులకెల్లఁ గలగుండుగా సమరమందుం బేర్చి సెక్కం ద్రుఁ
జాలియం జేసి సహాయశూన్యుఁ డగుటం బోకాడఁ గాఁబోలు దా
యలు పిండై వడిఁ జాట్లు ముట్టుకొని శస్త్రాస్త్రాదుల న్మోదదులన్.

369

క. పలువురు ముట్టినయప్పడు, తలఁకి ననుం దోడువడఁగ దండ్రి! రా ర
మృలసీతి నని పిలువండే, పలుమాఱు సుభద్ర పట్టి పద్మగతుం బై.

370

—♦ అర్జునం డభిమన్యునివిధంబు ధర్మరాజు నడగుట ♦—

- క. నీ నీ తప్పఁ దలంచీతి, నానన్నపుటాస నేయునటె హరి కల్లుం
జై సుశ్రామునిపాత్రుం, జై సనువాఁ డెంతలెంత లాపద లయినకా. 371
- క. పలువురు పలుదెఱఁగుల న,న్విలుకానిం జుట్టుముట్టి వివిధాత్రములకా
గలఁగించి నొరిచియుందురు, కలరేయొకఁ డొకఁడు వానిఁ గలఁవఁగసురలుకా. 372
- ఆ. విల్లు సేఁత బట్టి వెలసిననాపట్టి, నాలమం దెవర్న శూలి చక్రి
వజ్ర దొట్టివేల్పువల్లభు లైనను, జాల రనిన దడవ నేల నొరుల. 373
- నీ. అట్టిమహాగ్రశౌర్యాభ్యుదయ స్థితపూర్వభాషణం జైనసాధన్లుఁ డెపుడు
నావచ్చుతఱిఁ జిటునగవుమొగంబుతో, నెదురేగుదెంచెనుసదయహృదయుఁ
డకట నే డగపడఁ డయ్యె నయ్యనిఁ బడి,నట్టిమాటయె నిక్క మయ్యె నట్టె
నెత్తుటఁ జొత్తిలి నేలపైఁ బడియు న,బృహదుండు వెలిఁగెడు భానునట్లు
ఆ. కొడుకుమాట నన్ను నడుగ సుభద్రతో, ద్రుపదరాజపుత్రితోడ నట్లు
పలుకఁ గల నవోధ లలితాంగి యుత్తర,సుందరాస్య మెట్లు సూడఁ గలనొ. 374
- చ. పాలికలనకా శవంబులనమూహమునం బడి యున్న బాలుమైఁ
గలపలలంబు కాకులును గ్రద్దలుఁ గుక్కలు నక్క లీడ్చి నాఁ
డెలిసి సుభద్ర ప్రాణములు దేహమునం గొని యుండఁ జాలునే
పలుకఁగ నేల యింతకు నభోగ్యుఁడు ఫాల్గుణుఁ డక్క టక్కటా. 375
- ఆ. ముద్దులయ్య యిట్లు పోయిన ట్లగునంత, నొడల నుసురుఁ దాల్చి యుంటి నకట
వ్రయ్య గాదు నాదువడిగలగుండియ, తాతఁ జేసెనో విధాత తలఁచ. 376
- నీ. ఏఁ ద్రిగర్తలతోడ నేటాడుచును వింటి, ధృతరాష్ట్రసందనులో దృష్టు లగుచు
సింహనాదంబులు సేయుచుండ యుయుత్సఁగ, డెలుఁగెత్తి వారల కిట్లు లనియె
నరు మాఱుకొనలేక పురుషకారమువోలె, బదుగురు నొకబాలుఁ బట్టి చంపి
త్రుళ్ళిపడెద రేల తులువలు మీ కేడ్వఁ, గాని సంతోషింపఁ గాదు కాల
తే. మప్రియ మధర్మ మగుదీని సరసి కేశె,వాఙ్మనులు మిమ్ము నెట్లు సేయంగఁగలరొ
చూచుచుండుఁడు మీరు నారాచసమితిఁ, బడి కుడువఁ గల రింత నీపాపఫలము.
వ. అని వైశ్యాపుత్రుండు కోపదుఃఖిసమన్వితుం జై గర్హించి పలుకుచుండ నించుకిం
చుక వింటిఁ గాని కృష్ణం జైన నిది యి ట్లని తెలియ వినిపింపఁ డయ్యె వినిపిం
చెనే నెప్పు డబ్బాలఘాతుకుల నెట్లు సేయవలయు నట్లు సేయకుందునే యని
కన్నీరు మున్నీరై పాఱుం బలవించుబలభిత్తనూజుం గాంచి కరంబులం బొదివి
యనునయించుచు వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 378

శా. శోకింపం దగ దిట్లు నీకు జగతిన్ సూరాగ్రగణ్యుల్ నృపుల్
లోకంబు దిటువంటిపోకడఁ గొనన్ లో నెత్తు శాస్త్రోక్తమై
నాకావాస మొసంగుట. త్రియువ కభ్యామర్దమం దీల్లు టో
పాకార్చి పృథవా ! యెఱుంగనిగతికై వర్తితు వీ వేటికో. 379

తే. అనిమొసం జించి చెండడి యఖిలచ్ఛలు, నేలకుం గోలకుం దేచ్చి నీసుతుండు
శాశ్వతయశంబు గణించి చనియె దివికి, వానికై యిట్లు పనవుటల్ వర్తనంబె.
క. నీ వడలు గుడుచుచుండిన, నీవారందఱును గంట నీ రిడుచున్నా
రీవగపు మాని నారల, దేవురుపా టుడుగఁ బలికి తేర్చఁగ వలదే. 381

వ. అని యనునయించుచున్నంతఁ గాంతేయావరజుం డన్నదమ్ములదిక్కు మొగంబై
వెక్కి మ్రింగుచు నిట్లనియె. 382

— అర్జునుండు ధర్మరాజాదుల గన్పించి పలుకుట —

అ. ఎట్లు మొనలఁ బంచ నె ట్లభిమన్యుఁడు, పో రొనర్చె వాని నేరు నంపి
రెఱుంగఁ జెప్పుడు వాని నిప్పుడ పట్టి నేఁ, జక్కడంచువాడ నొక్కత్రుటిన్. 383

ఉ. మీరు కృతాత్మశత్రుముల మేకొని యుండిన నింద్రుఁ డెట్టి రౌఁ
బోరున నాకుమారుఁ డొకపోటున నోర్చెడు నంచు నెంచితిన్
దూరము సూడఁ జాల రని తోఁచిన మీకడ నిల్చి పోదునే
భారతవంశభూషణుని బాలుని నే ననిఁ గాచుకో నొకో. 384

సీ. మీ రాంపు మీకింత పౌరుషంబును లేదు, మీసరాక్రమ మాండ్రమెప్పులకగు
మీ కలంకారాధమే కాని యెందు గా, దత్తశస్త్రోద్యాయుధాళి యెల్ల
నిట్టి తేజోహీను లిట్టిమిమ్ముల నమ్మి, గోలుపోయితిఁ జన్నికొడుకు సకట
మిమ్మున నేటికి నమ్మి మీకడ నుత్తు, నునిచిననన్న నే ననుకొనియెద

తే. ననుచునేడ్చుచు సప్రపూర్ణాస్యఁడగుచు, బెద్దయుంబ్రొద్దు రోజుచుఁబెదవిఁ గఱచు
కొనిచలించుచు నున్న నాతని నెవరును, గని వచించఁగ నోడి రక్కాటమందు. 385

తే. అట్టికాలమునందు గదాగ్రజండు, పాండుపుత్రాగ్రజండును బాళ్ళ మనముఁ
బట్టియుండినవా రౌటఁ బలుకఁ జాలి, రంతఁ గుంతిసుతాగ్రజం డనియె నిట్లు. 386

సీ. తమ్ముడ విసవయ్య తస్య చేసితి నేన, సంశస్త్రకులతోడినమరముఖకు
నీవు పోయిన వెన్న నిట నన్ను బట్టఁ జా, పాచార్యుఁడు ప్రయత్నఁ మాచరించి
బలగంబులం బన్ని పయిఁ బడి పీడింప, దొరకొని మ మ్మెల్లఁ దూలఁ జేసె
నాయొడ్డు భేదంప నట విక్రమింప మా, కలవి గా కేతయు నడలు వడితి

తే. మపుడు సౌభద్రుఁ బిలిచి నే సక్కటికము, లేక కార్యావసర మెద పీకఁజూపఁ

దనయ! చాలము మే మొడ్లు తఱలఁ జేయ, నీవు సాలుదు వని వానికిలువ నూపి. 388

—♦ ధర్మరా జభిమన్యుడు చచ్చివధంబు చెప్పట ♦—

క. మొన స్థింపి దారి నేయుము, వెనుకన్ నిన్నంటి మేము వెన వత్తు మనన్
విని కొడుకు నీవు నేర్పిన, సునవిద్యంజేసి గరుడి కంధిం బోలెన్. 389

చ. గురుబలసాగరుంబు నొకకుమ్మున నమ్మెనఁ జించి వొచ్చి మం
దరగిరివోలె నందఱ సుదంచితబాహుబలంబు పెంపునన్.
ద్రోణకొని యెంతయుం గలచి ద్రోణబృహద్వలకర్ణముఖ్యులన్
శరసమితిం బడల్పడఁగ నల్పె ననల్పసరాక్రమంబునన్. 390

ఆ. అపుడు మేము వాని ననుసరించియ వెంట, నంటి యరుగుచున్నయవసరమున
రుద్రవరమువలన క్షుద్రుఁ డానైంధవుఁ, డడ్డగించె మమ్ము నబ్రముగను. 391

వ. అట్లరిబలంబు సొచ్చి మనయభిమన్యుం వోహరిసాహరిం బెనంగుచు నెల్లయో
ధుల నేలకుం గోలకుం దెచ్చుచున్నతఱి ద్రోణకృపాశ్వత్థామకర్ణిబృహద్వలకృత
వర్మ లాహురుదొర లబ్బలుం జుట్టుముట్టి బెట్టు వేధించి నంచనంజేసి విలు
ద్రుంచి విరళుం జేసిన నోసరిల్లక యెనిమిదివేలమహారథులను దొమ్మిదివేలవార
ణంబులను లక్ష్మణాస్త్రభృతు లగురెండువేలరాకుమారులంగోసలేశ్వరాదులంగుప్పఁ
గూల్చి గదాదండమండితకరు డై దుశ్శాసనసుతుం దెగటార్చి తాను వాని
చేతం దెగటాటి వీరస్వర్గంబునకు నిర్గమించి మనల నిట్లు శోకసాగరంబున ముంచె
నని యెఱింగించుటయు నర్జునుండున. 392

—♦ అర్జునుడు సైంధవుం జంపఁ బ్రతిని వట్టుట ♦—

ఉ. నిక్కముగా సుతుండు తెగి నేలకు వ్రాలినమాట విను లో
నొక్కమొగిన్ దిగు ల్వాడమ యుల్లము లెల్లడ మంద మందుఁ
నొక్కొ యనంగ హా యనుచు నూర్పుచు నుర్విపయిన్ బడె న్వడిన్
దిక్కులు మోయఁ బ్రక్కలను నిల్చినయెల్లరు: దల్లడిల్లఁగన్. 393

తే. దీనులు విషణ్ణవదను లై దేవురుపడి, తొప్పవ్రాల్పక చూచుచు నప్పురుషునిఁ
గప్పి శిశిరోపచారము లొప్పు జేసి, నేనఁ దేర్చిరి కొండొక సేపులోన. 394

వ. నేదదేటి కూరుచుండి నవ్యసాచి ప్రాణచూర్చితూ డై. 395

ఆ. కనుల నశ్రు లూరఁ గంపింప మే నెల్ల, మాటిమాటి కూర్పు మనలుచుండ
నులుముకొంచు హస్తతలము లున్నత్తుని, పగిడిఁ గనుచు విష్ణు పలికె నపుడు. 396

దు. ప్రతిసన్ జేసెద నెల్లవారును వినన్ బాటింపుఁ డే నల్లి భూ
పతు లెల్ల గనుచుండ నస్తరికిన్ భానుండు వోకుండులో,

బ్రతిపడుం డగుసింధురాజతనయుఁ బాణాగ్ని నేర్పి రణ
క్షితికిఁ దప్పక ధర్మరాజుపదముఁ జేరంగ రా కుండినఁ.

387

ఉ. బాలవధాతిహేతు వగుబాలిశు నాతనిఁ గాచువార యై
వాలికతూపులఁ బఱప వచ్చినద్రోణకృపాదియోధులఁ
దోలుచు నాప్రతిజ్ఞ నొకతూకునఁ దీరుతు నట్లు చేయఁ గాఁ
జాలనినాఁడు పుణ్యగతిచక్కికిఁ దప్పినవాఁడ నయ్యెదఁ.

388

తే. మఱి గృతఃస్ఫులువంచకుల్ మాతృఘాత, కులుగురుద్రోహులునువంచకులునుమధ్య
వానరతులును బిశునులు పరధనాప, హర్తలును బొందుగతుల కేనరుగువాఁడ.

389

తే. మఱియు సైంధవుతల త్రెస్సి మహితలమనఁ
బడెడులోఁ బొద్దు గ్రుంకినయెడ వినుండు
పావకుని కిత్తు నామేను పలుకుచుంటి
దేవదానవులును వానిఁ గావ లేరు.

400

వ. అని గాండవం బెక్కువెట్టి నారి సారించి దేవద త్తంబు పూరించుటయు దేవదేవుండు
పాంచజన్యంబు పూరించె బాండవులును సింహనాదంబు గావించి రంత వాదిత్ర
ఘోషంబులును మిన్ను ముట్టె నట్టియెడ జయద్రథుం డమ్మహాశబ్దంబు విని
చారులవలన సంతయు నెఱింగి శోకసమ్మూఢహృదయుం డై నిష్ప ద్రొక్కినట్లు
నిలువం బాలక పెక్కుంపురాజులు గొలువం గొలుపుదీరి యున్నదుర్యోధనుపాలికిం
జని యు త్తలంపడుచి త్తంబునం ద త్తఱంపడి యి ట్లనియె.

401

—◆ సైంధవుఁ డర్జున్ పతిజ్ఞ వినిదుర్యోధనునితో మొట్ట పెట్టుట ◆—

ఉ. అల్లధనంజయుండు లేనయాత్మజుచావున కేన మూల మం
చెల్లి సన్ఘ వధించుటకు నిట్టానగూడక యున్న నగ్నిలోఁ
ద్రెట్లుటకుం బ్రతిజ్ఞ పొసరించుట వింటి నొకండ నట్టియె
గ్గెల్ల నొనర్చినాఁడ నని యేమిటి కాలని కింత వచ్చెనో.

402

క. పదిపేలు వచ్చె నింకం, గుదిరి యిట న్నిలువఁ జాలఁ గొని జీవితముఁ
బొదలించుకొందుఁ బోయెద, సదనమునకు మీకు స్వస్తి సమకుఱుఁగారఁ.

403

ఆ. కలరు ద్రోణశిల్పకర్ణదుశ్శాసన, కృపనుయోధనాదు లిపుడు వీరు
జనా నిసేటఁ బడినజను నైనఁ దేరంగఁ, జాలువార లిందుఁ జాలరొక్కొ.

404

క. నా కథయ మొనఁగుఁ డిందఱుఁ, గాకుండిన మృత్యుభయము కలదగుట వడిఁ
గైకొని పోయెద నెటకే, నేకంటం బడిక యుండ నింతటిలోనఁ.

405

క. శోకింపం దగు నిట్టికాలమున నాశూరాగ్రగణ్యుల్ మహా
ద్రేకం బేర్పడ నుత్పహించుటలు తోతెంచె ననుం జంప నా
పాశారోహణం డొనర్చె బ్రతిన్ బ్రహ్మాదులు దానికి
బోకం బెట్టెగ లేనిమాట నిజ మీపొల్లాన లిం కేటికి.

406

క. చచ్చెడువానికి బోలెక, హెచ్చెడు వెత గాత్రమందు నేగెద నాజ్ఞం
బుచ్చుకొని యనుచు గాఢులు, గుచ్చుకొనగ నొండాకండు కూలం బడియె.

వ. అని వ్యాకులచేతస్కం డై శోకించుచు గూలబడినజయద్రథుం గని దుర్యో
ధనుండు స్వార్థపరు డై యిట్లనియె.

408

ఆ. వెఱవకయ్య బాహువిక్రమార్ధితశత్రు, లోకనికర! సకలలోకవినుత!

వీరలోకమధ్యవిశ్రుతుఁ డగునిన్ను, గన్నుఁ బెఱచి యొకఁడు గాంచగలఁడె.

409

తే. నేను వైకర్తనుఁడు చిత్రసేనుఁడు శల, శల్య భూరిశ్రవో వివింశతివికర్ణ
లును సుబాహుసుదక్షిణులు వృషసేన, దుర్యుఖ కృప దుశ్శాసనాదులును మఱియు.

మ. గురువుత్తుండు గురుండు సౌబలకళింగుల్ లోనుగా నెందఱో

దొరలుం బెక్కులు సైన్యముల్ పొదివి నీతో నుండ దివ్యాశ్రువి

ద్వరుఁ డీ వొక్కనరుండు వల్కుటకుఁ జిత్తింబందు బీ తందఁగా

వరమే శ్రుతియపుత్రుఁ డిట్లగుటఁ జెప్పక విందుమే యెందునుక.

411

వ. అని యాశ్వాసించిన సైంధవుం డారాత్రి దుర్యోధనసహితుం డై ద్రోణాచార్యుని
పాటికిం జని నమస్కరించి సర్వం బెఱింగిరిచి తనకు నర్జునునకును శస్త్రాస్త్రవిద్యా
ప్రభావంబునం గలతారతమ్యం బెఱింగింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె.

412

—♦ ద్రోణాచార్యుండు సైంధవునకు హితంబు సెప్పట —♦

మ. విను మాచార్యక మెన్న నీ కతనికిన్ వేర్గాక తుల్యంబ యై
ననతం డెంతయుఁ గన్తి కోర్చి తపముం గావించి దివ్యాశ్రుముల్
గొనుటం బెక్కుమడుంగు లెక్కు వగు నీకుఁ గెల్వ సాధ్యంబు గా
దనిన ట్లుండఁగనిమ్ము నేఁ గలుగ నేలా నీకు భీతిల్లఁగక.

413

వ. మద్బాహుబలరక్షితుండ వైననిన్నుం గన్నెత్తి దేవేంద్రాదు లైనం జూడ లే
రెల్లి పార్థాభేద్యం బైనమహాశ్ర్యహం బొం డమరెచ్చద సీవు ధర్మముం బురస్కరిం
చుకొని పితృపైతామహ మైనమార్గ మనుసరించి భయంబు డక్కి యుండు మని
వెండియును.

414

ఆ. చదివి లెల్లశ్రుతులు శాస్త్రంబులు వింటి, వధ్వరంబు లెల్ల నాచరించి

తెల్లలోకవృత్త మెఱిగితి చా వన్న, నిట్లు భయముపడుదు వేటికొక్కొ.

415

సీ. వినుము జయద్రథ వివిధభోగంబులు, ననుభవించితి ప్రాభవాధికముగఁ
 దిరము గా దొడ లెన్నిదిసముల కేనియు, మరణంబు నిక్కము ముర్త్యులకును
 గురుపాండవులు వృష్ణివరు లీవు నేనును, గర్భవశంబునఁ గాలహతుల
 మయి పరలోకంబు నందఁ బోవఁగ నున్నవారమే యని నీ వవశ్య మెఱుంగు
 జే. మధమగతులకుఁ బోవ కత్యమల మైనగతికిఁ బోవుట మే ల్లాదె యీ త్రియుండు
 శత్రుమరణంబు నొందెనే సత్తపస్వి, పొందును త్తనలోకంబు లొందు మిట. 416
 వ. అని బోధించిన నూజిడిల్లి జయద్రథుండు రణోత్సాహంబున మనంబు గూర్చి
 వాదిత్రంబులు మ్రోయుచుండ ననభాతుం డై నిజనివాసంబునకుం బోయె నంత
 నక్కడ వాసుదేవుం డర్జునుఁ గాంచి యి ట్లనియె. 417

—♦ ప్రతిజ్ఞం గూర్చి కృష్ణార్జునులు ప్రసంగించుట ♦—

ఊ. ఎల్లి ప్రాద్దు గ్రంథునీలోన సైంధవుఁ, న్నంతు నే నటంచు దుష్కరంపుఁ
 బ్రతినఁ జేసి తీవు పాండవ! మన కిది, మోవరానిమోపు గా వఱలదె. 418
 క. నాతో నొకింతమంతన, మాతటి గావింప కిట్టు లతిభారం బై
 తోతెంచుపనికిఁ బూనితి, శ్వేతాశ్వ! తరింతు మెట్లు చెప్పమ దీని. 419
 వ. మఱియు నాకర్ణింపు మీపు సైంధవుం జంపఁ బ్రతిన చేసినతటి నిట నైనసిం
 హనాదంబులు విని ధార్తరాష్ట్రులు పుత్రశోకార్థం దైనగాండీవి యిప్పుడ భండ
 నంబునకు వచ్చు నని భయంపడుచున్నయప్పుడు జయద్రథుండు వచ్చి నీప్ర
 తిజ్ఞ యెల్లం దెలిపి ముక్కంటిలో నెక్కటికయ్యంబు సేసి పాశుపతాదిదివ్యా
 శ్రుంబు లంది కాలకేయాదులం గూలనేసినవాని కడ్డం బేదియు నుండ దని మెం
 డుగ వాపోవుచుండ దుర్యోధనుం డూరార్చి వానితో నాచార్యుపాలికిం జని యె
 ల్లయుం జెప్పిన నతండు నే నెల్లి యభేద్యం బయినవిధంబున శకటపూహంబునఁ
 బద్మపూహంబును దానికర్ణికామధ్యంబున సూచీపూహంబు నమర్చి మూల
 స్థానంబున సైంధవు నిలిపి కృపకర్ణశల్వాశ్వత్థామవృషసేనభూరిశ్రవులు నార్వరు
 వానికిం గావలి యుండ నియమించి తా సగ్ర భాగంబున నిలిచి సింధుపతిం గాచు
 వాడ నని యభయం బిచ్చె నట్టి వారి నొక్కొక్కరిం గెలుచు టరిది యన
 నందఱు నొక్కవనికి నొక్కనినం జెప్పనేల నిట్టిచో సైంధవుం దెగటార్చు టెట్లో
 యని తలంకెద నిం దాచార్యు లగువారితో నాలోచించుట మే లనినఁ గృష్ణు
 నకు జిహ్వాం డి ట్లనియె. 420

ఉ. ఏల వచింతు వారధికు లేను నెఱుంగనివారు కారు సాఁ
 బా లగునాబలంబునకు వారిబలం బది యెల్లఁ జెల్లఁ గాఁ

- జాలమ వార లూర్వురును జాపగురుండును దక్కునందఱుఁ
దూలి కనుగొనంగ నొకతూకునఁ ద్రుంచెన సింధుభూవిభాఁ. 421
- సీ. వసుధు ద్రక్షుముఖ్యదేవత్రాతములు గూడి, ముల్లోకములఁ గలభూతములును
వచ్చి కౌచినఁ గాని వాని నే సత్యము, సాక్షిగా వచియింతు సమరమందు
నీవు సూచుచునుండ నెల్లి చంపుదు గురు, నొడ్డనం బుతయు నూచి యూచి
నాయమ్ము లన్నియు నాయమ్ములం దాఁడ, గూలిగనరనాగఘోటకముల
తే. నెత్త్రవెల్లువయైమాంసనిభృతమగుచుఁ, బాలికలనువొల్పుఁగ్రవ్యాదకలితమయి మ
హేంద్రవరుణకు బేరయమేశ్వరాదు, లిడిన నాదునత్రములతే జీవ క నెదు. 422
- మ. విలు దేవాసురసంగరంబులఁ గడుఁ బే నొన్నగాంక్షివ మ
మ్ములు మంత్రాకలితాశనిప్రతిమముల పోలింప దివ్యంబు తే
ర్విలుకాఁ డింద్రసుతుండు సారథి జగద్విభ్రాతశౌర్యోజ్వలుం
డలఘుం డచ్యుతుఁ డిట్టివో నజితకార్యం బుండు నా నొప్పనే. 423.
- ఆ. నీప్రసాదమునకు నేఁ బౌత్రభూతుండఁ, గాన దుష్కరంబు గలుగ దొందు
నైంద్రవారుణాదు లలఱులు గా రిట్టి, పట్ల శత్రుజయము భార మట్టె. 424
- క. సంద్రంబునందు జలముఁ, జుంఘనిలో లక్ష్మీ నిలుచుచందంబున నీ
యింద్రసుతునందుఁ బ్రతినయ్య, సాంద్రపరాక్రమముకలిమి సత్త్వం బగుతఁ.
- క. తఱియంగ వచ్చెం గర్జము, నెఱిమీఱంగ రేవకడన నీ వుచితగతిఁ
వజ్రలంగఁ జేసి రథముం, బజ్రపెనుపని గలదు గానఁ బద మిలు సేరఁ. 426
- వ. అని పలికె నంత వా యిపుడును నితాంతకుపితాంతకరణు లై నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచున్నంత సంతరిక్షంబున నింద్రాదులు నీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంత
చిత్తు లై రపుడు దారుణనాయువులు వీచె సాగరంబులు గలంగఁ బృథివి చలించె
నుల్కలు రాలె మఱియు ననేకోత్పాతంబులు చూపట్టె నట్టియెడ నెట్లునుండు
సుభద్రోత్తరల నాశ్వాసంప నచ్యుతుం బుచ్చుటయు నతండు నటఁ జని పుత్ర
శోకార్త యగుసుభద్రు గాంచి యూఱడించుచు నిట్లనియె. 427
- చ. చెలియల! చింతిలంగ నిటు చెల్లదు నీకు నృపాలవంశమం
దలరినవారి కేల్ల రణముం దొడ లీగుట లుత్తమోత్తిమం
బెలమి వహింప కిట్లు పడు పేటివి నేకము నీకుమారుఁ డు
జ్వల మగుకీర్తి గాంచి తెలి స్పర్గముఁ జూఱగొనం జనెం జమీ. 428
- తే. శుతము బ్రహ్మచర్యంబును సూనృతంబు
తమమఁ బ్రజయుఁ గలమహాతాపనులకుఁ

బొందఁ గాఁ దగులోకముల్ పొలతి నీడు

పుత్రకుడు వొందె వానికై పోక్కఁ దగదు.

429

—♦ శ్రీకృష్ణుడు మభద్ర నూరారుట ♦—

క. వీరునకుం బ్రభవించితి, వీరునకుం బన్ని వైతి వీరునిఁ గం టా
వీర ప్రయబాంధవి! నీ, వీరహి శోకించు టాప్పసే చావునక్క.

460

తే. నీకుమారునిమృతి కైననీచు సింధు,పతినిఁ జంపఁగఁ బాగుడు ప్రతినిఁ జేసె

లేపు మునిమాపునఁ వాని గ్రీవ చెగిన,శిరము ద్రెల్చి పడ నివిందు గరిత! నీవు.

వ. వగపు మానికోడలి నూరార్చు మనిన విని సుభద్ర శోకం బాపుకొనలేకకొడుకు
నుడేకించి.

482

ఉ. తాతకుఁ దండ్రికిం దగినదైర్యము శౌర్యముఁ గల్గి లోకవి

ఖ్యాతికి నైనబిడ్డఁ డనఁగా నొడికారముఁ గన్నవాడ'వో

పూతచరిత్ర! యిట్టిగుణపుంజనమన్వితుఁ డీ వభాగ్య నై

భూతలమందు జన్మమును బొందిననా కెటు దక్కు దక్కటా.

483

తే. నల్లగలువలఁ బోలిననయనయుగము, దాడివొబ్బజమ్మలఁ బోలుదంతపంక్తిఁ

గ్రాలునీసగుమొగ మిట్లు ధూళి బ్రంగి,యును దలిర్పదె జాబిల్లి ననుకరించి.

484

సీ. మృదులతల్పుంబునఁ బొడలెడునీమేను, కటికనేలను బాడఁ గలిగె నేడు

నరవర్ణినులు చుట్టువాఱ నొప్పెఱునీవు, నక్కలఁగో నుంటిహొక్కా నేడు

వందిమాగధనుతుల్ వడయ నోనీకుఁ గ్ర,వ్యాదరుతుల్ విన నయ్యె నేడు

చందనాగురులిప్తసర్వాంగసుందరుఁ, డగునీవు బూచెలో నైతి నేడు.

తే. కటకటా నిన్నుఁ గడుగారవంబునఁ గను,పాండవేయులు యాదవు లండ నుండ

నీ వనాధునివిధమున నెల్ల విడిచి, యుద్ధభువిఁ బడి శవము వై యుంటె నేడు.

చ. కమలసుగంధబంధురము కమ్రకపోలము చూర్ణకుంతల

భ్రమరపరీవృతమ్ము మణిరత్నపరిష్కృతమండలాంచిత

మృమలినకూర్చకమ్ము ధవళాయతనేత్రియుగమ్ము చారుహా

సము నగునీముఖమ్ముఁ గనఁ జాలక నే బ్రదుకంగ లేనయో.

486

మ. అని నిన్నొక్కనిఁ గావలే కథములై రన్నప్ప డాభీమనే

నునిబాహుబల మాకిరీటివిలునందుఁ నేరు పావృష్టివీ

రునీవీర్యంబును గాల్పనే మఱియు నుగ్రుం బోనిపాంచాలునిఁ

ఘనునిఁ మాత్స్యని జేదిముఖ్యవిభులఁ వాక్రువ్వఁగా నేటికిఁ,

487

మ. హరి కల్లుండపు పార్థపుత్రుడవు నీ వాయుద్రపౌత్రుండ వో

- ఆ. ఘాల్గునుండు ప్రతిసవట్టుట విని నెవ్వ, గ లెద నివ్వటిల్ల గాఁ దదీయ
శిబిరముల నొకండుఁ జఱుకూరు కేనియుఁ, బడయఁ డయ్యె గార్యభరముకతన.
- చ. అరుణగభ స్తి యస్తగిరి నందకమున్న జయద్రథుఁ రణాం
తరమునఁ గూల్తు లేనియెడ దానమునఁ బడి చత్తు నంచు ని
న్నురుడు ప్రతిజ్ఞ చేసె నది నాలిసుయోధనుఁ డహ్లకొం చనిరి
గర మొనరించుఁ బెండవులకార్య మిఁకఁ ఫలియించు టెట్లొకో. 446
- ఆ. ఇచ్చి వేల్చి చేసి యే దేనిసుకృతంబు, గలిగి యుంటిమేని తెలియఁ దత్ప
లమున నరునిప్రతిస లలి నెఱవేఱుఁ గా, పుత్ర మటంచు నెంచి రతిని జనులు. 447
- వ. అంత వేగుజాము గదియ వచ్చుటయు దామోదరుండు మేలుకాంచి దారుకుం
బిలిచి యిట్లనియె. 448
- ♦ శ్రీకృష్ణుండు దారుకునితోఁ బ్రకంపించుట♦—
- మ. హతపుత్రుం డగుటకొ ధనంబయుండు లో నాన్దిం గడుగ బూనుచుం
బ్రతినం బట్టె జయద్రథుం దునుమఁ దద్యంగంబు గా నెంచుచుం
ధృతరాష్ట్రాత్మజుండుం జమూచయమునం దెంతే దృఢవృత్తహాము
ద్ధతి సంతిల్లఁగఁ జేసి రే పని సమర్థత్వంబునం జేసెడిక. 449
- మ. సహపుత్రుం డగుద్రోణుఁ డేడడ గ నై శిస్త్రాస్త్రవిద్యాబల
స్వహ రక్షించినవాని నింద్రుఁ డయినకొ జేరంగఁ జాలండు ధూ
ర్వహులై తత్పభృతుల్ మహార్థులు గావం బూనఁ గా నెల్లి వి
గ్రహమందుకొ నరుఁ డన్నయట్లుగ నొనర్చుం గట్ట మం చెంచెడిక. 450
- ఉ. ఐనను బ్రద్దు గ్గుంటవఱ కాతఁడు వాని వధించునట్లు గా
నేన పొనర్తుఁ గార్య మది నేర్పునఁ గూర్చకయున్న నొండురూ
పా నపు డబ్బునుండు దెగు నాతఁడు లేనిసమస్తలోకముకొ
గానఁగ లేనియట్ల యయి కొతుక మీయదు నాట దారుకా. 451
- తే. పుత్రమి త్రకళత్రాదిముఖ్యబంధు, లేని నర్జునుతో నాటిరారు నాకుఁ.
గూర్చునా ప్రాణమిత్రునిఁ గోలుపోయి, నేను మనఁ జాల నీధాత్రి నిమిషమాత్ర.
- క. నామేనున నాబాల్ సు, త్రామాత్మోద్భవుఁడు వానిదాయలు న్నా కీ
భూమిపయి దాయ లాతని, ప్రేమాస్పదు లరయ నాకుఁ బ్రేమాస్పదులుక. 453
- సీ. కాపుననే వానికై పూని కర్ణసు, యోధనాద్యరుల నాయోధనమున
వసుధకు బలి చేసి వాసవాత్మజుని ప్రతిజ్ఞ సాగించెదఁ బ్రజ్ఞకలిమి

- శతసహస్రములుగా క్షితిపుల నేచునానిక్రమ మెల్లి భూచక్ర మెఱుగు
నేటితో నావానినేస్త మ చంతయు, దేవాసురాళికిఁ దెల్ల మగుత
- తే. యొక్కనవలింటిలోన నే నుక్కుమిగిలి, మేనయత్తికుమారుల మేటివగఱ
నోర్చి వగడేర్చెదం గ్రీడి పేర్చి ప్రతిస, రేపు నెఱవేర్చుకొనుఁ గాక భూపు లెన్న.
- వ. కావున నీవు 'రేవకడన నారథంబున వైభవసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబులం
బూన్చి గరుడధ్వజం బెత్తి శిరశరాసనచక్రగదాదులం బెట్టి ఛత్రిచామరాదులం
గట్టి సర్వోపకరణసంపన్నంబు గావించి మాతోడన వచ్చి కురంగట నుండుము
నే నార్వాభివ్వరంబునఁ బొందజన్యం బొత్తినవ్వను నాకడకుం దోలుకొని ర మృని
చెప్పిన దారుకుండు మీ చెప్పినచోప్పునం జేసెన నని చెప్పి యి ట్లనియె. 456
- తే. నీవు సారథికృత్యము నెరవఁ బూని, చవుడె విజయంబు సిద్ధ మయ్యున్బునునకు
ముజ్జగంబులయందు సస్పరుషునకుఁబ, రాజయము లేదు నిక్క మోభూజననత. 456
- వ. ఇట్టిక్కడఁ గృష్ణుండు గార్యచింతాపరుం డై యుండె నక్కడ జిష్ణుండు శోకసం
తప్తచిత్తుం డై స్థంబిలంబున శయనించి ప్రతిజ్ఞానిర్వహణంబునకై చింతించుచుండు
నంతఁ గొంతవడికిఁ గలలో నక్కమలూఠుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నతండు
ప్రత్యుత్థానాభివందనంబు లాచరించి సుఖాసీనుం జేసి విష్ణువదనుం డై చెంత
నిలువంబడి యున్న వానిం గాంచి వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 457

— ♦ శిశిష్ణుఁడగునదికడకుం బడుట —

- ఉ. కాలము సర్వభూతములఁ గట్టును గాల మలంఘనీయ మ
క్కాలమ కప్తసౌఖ్యములఁ గల్గఁగఁ జేయును గాన దేహికిఁ
బోలదు శోక మోహములఁ బొందుట శోకము కార్యనాశనం
బోలలితాంగ! నీవు వగ లొందుట కేమికతంబు చెప్పమా. 458
- తే. వగపు శత్రుల కానందవర్ధనంబు, బంధుమిత్రాదులకు మహాన్యసనకరము
వగపునంజేసి కృశియించి వాసిఁ గాంచ, లేక చెడు నెట్టివాఁడు నీలోకమందు. 459
- వ. అనిన గుడాకేతుండు హృషీకేతున కి ట్లనియె. 460
- సీ. ప్రతిస వట్టితి గదా బాలఘ్ను నాసింఘ, పతి నెల్లి చంప నాప్రదరమందుఁ
దత్తప్రతిహతఘ్నుగా ధార్తరాష్ట్రుల సర్వ, సేనాసమేతు లై సింఘరాజుఁ
బృహథాగంబునం బెట్టి బెట్టిదముగా, మోహరంబును బన్ని పోరుదు రట
వివిధసేనాపరివృతు నాతనిం జేర, ముట్టుటయు నసాధ్య మట్టె తోచుఁ
- తే. బ్రద్దు గ్రుంకినఁ బ్రతిసయుం బద్దు గ్రుంకు, నేను గ్రుంకెద నవ్వల నిట్లు గాక
యుండ నీదుఃఖ మేరికి నొందకుండు, దాని కే నిట్లు చింతింతు దానవాలి. 461

వ. అనిన విని వానిశోకస్థానం బెఱింగి వాసుదేవుండు జలోపస్సర్పనంబు చేసి ప్రాజ్ఞు ఖం డై కూరుచుండి గాండీవిం గాంచి యిట్లనియె. 462

తే. పార్థ ! పాశుపతాస్త్రంబు వడసి యున్న, దాన నొక్కింతలోన సైంధవునిఁ ద్రుంపఁ గలవు నీవు తదర్థ మాకాలగఘ్నిని, దగ భజంపుము తత్ప్రసాదంబుపొంటు. 463

క. వనరుహనాభుం డట్లని, వినిపించిన సవ్యసాచి వెన నాచమనం బొనరించి వాసుదేవుని, మనమున ధ్యానించె భక్తిమహితుం డగుచు. 464

— ♦ కృష్ణాక్షులు స్వప్నమునఁ బైలాసంబున నెగుట —

వ. అంత బ్రాహ్మముహూర్తంబున విజయుండు తనకేలు వట్టుకొని తోయజనాభుండు తోడ రా గగనమార్గంబున నుత్తరంబునట్టి వాయువేగగతిం జని హిమవత్పాదంబును దాటి శ్వేతపర్వతంబును గుబేరనలినీవనంబును బహూదకయగుగంగానదిని మందరపర్వతంబును గాలపర్వతంబును బ్రహ్మతూగంబును సుతుంగం బగు శతశృంగంబును శర్వాతివనంబును నశ్వశిరంబును నధర్వణాస్థానంబును భృషదంశ శైలంబును మహామందరంబును ననేకతాపాశ్రమంబులును విహారస్థానంబులును నానానదీనదపర్వతంబులును జూచుచుంబోయిపోయిగ్రహనక్షత్ర సమసూర్యసమప్రభం బైనక్షైలంబునకుం జని దానిశిరోభాగంబున ననేకశతసహస్ర సహస్ర రశ్మిప్రభావిభాసమానంబును జటావల్కలవాసుండును సహస్రనేత్రవిచిత్రగాత్రుండును శార్వత్సహితుండును భూతసంఘసేవితుండును బుణ్యగంధశోభితుండును దివ్యస్మాయమానుండును నగుపరమేశ్వరుం గాంచి స్వాప్తాంగనమస్కారంబు గావించి విసృతించి విసయంబున శిరణంబు వేడుటయు నమృతాదేవుం డానరనారాయణులం గాంచి సుప్రసన్నహృదయుం డై మందహాససుందరవదనారవిందుం డై స్వాగతం బడిగి మీనచ్చిసవని యేమి యెఱింగింపుఁ డేనిదె మీకుఁ బ్రసన్నుండ వైతి నన మఱియుం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబు లొనరించి కృతాంజలు లై వాసుదేవాస్త్రుని లిట్లని ప్రస్తుతించిరి. 465

సీ. శర్వాయ రుద్రాయ సర్వేశ్వరాయ పశూనామధీశాయ సుస్థిరాయ
దేవాదేవాయ దివ్యప్రభావాయ, భక్తజనావనప్రాభవాయ
లోకస్వరూపాయ లోకేశ్వరాయ యాది, నుభ్యంతశూన్యాయ మహిరథాయ
నిత్యాయ సత్యాయ నిర్గుణాయ గుణస్వభావాయ మనిజనప్రస్తుతాయ
తే. లోహితాక్షాయ నిలలవిలోచనాయ, సర్వదేవస్తుతాయ వృషధ్వజాయ
చంద్రశేఖరాయ శివాయ శశ్వతాయ, దివ్యరూపాయ భవ్యాయ తేనమోస్తు.

కల్పవల్లి. జయ సోమ! నమో జయ రుద్ర! నమో జయ జయ పశుపతిదేవ! నమో
జయ తామ్ర! నమో జయ శంఖ! నమో జయజయ ఖలసమిదుగ్ధ! నమః
జయ భీష్మ! నమో జయ శర్వ! నమో జయజయ శివతరశీల! నమో
జయ దేవ! నమో జయ భర్త! నమో జయజయ మునివరపాల! నమః. 467

వ. అని యనేకవిధరబులం బ్రస్తుతించి రప్ప డప్పాండవమధ్యముండు రేయి వాణ్ణే
యునకుఁ దా నొనర్చినగంధపుష్పఫలసహారంబు లాత్మ్యంబకాభ్యాశంబునం
జూఢి వారియభేదంబున కచ్చెరువడి మెచ్చుచు దేవా! పాశుపతాస్త్రం బొందితి
ననినం గృత్తివాసుం డావాసుదేవాస్తులం గరుణాపాంగవిభోకనంబుల నాదరించి
యిట్లనియె. 468

—♦ కలలో శివునికడఁ బాశుపతయు నొందుట ♦—

శా. మీరల్ గోరినదాని నిచ్చెదను మీమీచి త్తిముల్ గంటి నో
వీరాగ్రేసరులార తొల్లి సుమనోవిద్యేషులం ద్రుంచి య
న్నారాచంబును గార్చుకంబు నిట పొంతం బొల్పుపియ్యూషకా
సారంబం దిడినాడ వానిఁ గొని పెల్పుం దొడు నాచెత్తుక. 469

వ. అని యానతిచ్చిన నన్నరనారాయణులు సర్వపార్వతపరివృత్తులై చనితత్సరోవరజ
లంబుల సూర్యమండలసన్నిభంబులై సజానహస్తంబుల నగ్నిజ్వాలలం గ్రక్కు
చున్నపన్నకేంద్రంబుల రెంటిఁగొంచి జలోపస్సర్వనంబు చేసి వేదవిదు లగువారు
కృతాంజలులై శత్రుస్త్రీయంబున నుపహాసంబు నెప్పటయుఁ దత్ప్రభావంబున
నవి సర్వరూపంబు విడిచి ధనుర్పాణంబులై యున్నం గని వానిం గొనితెచ్చి
వామదేవున కిచ్చునంతన పార్శ్వంబునుండి నీలలోహితం డొక్కబ్రహ్మచారి
వచ్చి కార్చుకంబు సజ్యంబు గావించి గొనయంబు సారించి శరం బరివోసి చూపి
నం జూచి పాండవుండు మౌర్ఖ్యమున్విస్థానలక్ష్మ్యంబు లెఱింగి భవప్రక్షమూత్రం
బుతో నావిల్లు గ్రహించి శరసంధానక్రమం బలరించుకొని యాశానశాసనం
బున వాని నెప్పటియట్ల సరోవరంబునం బెట్టి ప్రసన్ననదనం డైనశంకరువలన
మున్నరణ్యంబునం బడసినపాశుపతంబు వెడియుం బొంది కృతాంగుడై సంత
సించుచు వాగ్మదేవుండును దానును వామదేవానుజ్ఞం గొని నిజశిబిరంబునకుం
జని రిట్లరునుండు కలం గనియె నట నట్లు కృష్ణుండు దారుకునితోడం దగు
మాటలాడుచుండఁ బ్రభాతం బయ్యె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం
గించె నని వైశంపాయనుండు జనమేధయునకుఁ జెప్పటయును. 470

—♦ ఆ శ్వాసాంతము. ♦—

ఉ. వైదికధర్మమార్గమున వర్తిలుచున్ నిరతంబు నెమ్మదిగా
 నీదగుపాదయుగ్మమున నిల్చి భజించుచు నీపయి గృతుల్
 మోదముతో రచించుచును బ్రాప్తులు పుచ్చుచునున్న నైదళా
 . గాదన కిట్లు ప్రాణములు గల్గెగల్గె గల్గుట లోన్వనే ప్రభాః

471

మ. పదివన్నంబులవాని వంశమునకుం బ్రఖ్యాతిని దేర నై
 యుదయం బందినవాని సర్వసుగుణస్యూతావతారంబు నై
 పొదలం జూచ్చినవాని నాతనయునిం బోకార్చి తేమయ్య! నీ
 మది శాంతించెనె మాసుదర్శనబలికా మాయామయప్రాభవా.

472

క. అభిమన్యువధము వ్రాసిన, శుభసందర్భమున నున్నచో నాకంటక
 బ్రభవించు జేసి యశ్రులు, ఋభుపతిసుతున ట్లనుగ్రహించితే తండ్రి.

473

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
 సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
 ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
 గ్రోణవర్ణంబున ద్వితీయాశ్వాసము.
 'శ్రీశ్రీశ్రీ'

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము.

దోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

మీఱువాని నాసుతు

నీమాడ్కిం జేసి నాకు నేమిఫలం బీ

నీమది సంకల్పించితో

సామాన్యమె నీదుమహిమ సకలగుణాఘ్యా.

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు ప్రభాతం బై సంత నెట్లు
జరిగె ననిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె.

చ. తనదొర లేనిలోపమును ధార్మణికిం దొరలుగ నీయ నే
నని నిజకాంతు లెల్లెడల నల్లుకొనం బొనరించి మించి తూ
ర్పున నగుపర్వతంబునఁ బ్రభూతవిహంగమకూజతధ్వనుల్
దసరంగ వేగుజుక్క దగఁ దారక లన్నియు వన్నె వాయుఁగఁ.

ఉ. చల్లనిపిల్ల తెమ్మెరలు సర్వజగజ్జనకోటికిం గడుం
దెల్లముగా సుఖం బొసఁగఁ దీరి తలిర్చుచు స్తోత్ర పాత్ర మై
చెల్లియు జారచోరులకుఁ జెప్పఁగ రానివిషాద హేతు వై
యెల్లవిధంబులఁ మెయికి నెక్కెనునట్టివి యయ్యె నయ్యెడఁ.

—♦ ధర్మరాజు కొలువుదీరి యుండఁ గృష్ణాదులు దర్శనం బిచ్చుట ♦—

క. వెలుఁగులదొర తనుఁ దఱిసిన, చెలివిం దగెల నూర్పు జగతిఁ దెఱవలు చూడం
గలప్రియులేఁ గని కొనరె కోర్కెలు కన్యా వరయతే సురూపం బనుటఁ.

తే. తడసినాడను బద్ధిని విడిచి చాల, వనరుఁ గాఁబోలు నట కేగ వలయు ననుచు
నేమొచక్రములేలేడునినుఁడుపొడుపుకొండఁబొడిచెద్విజుల్ మ్రొక్కుచుండనపుడు.

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యమనందనుండు వందిమాగధస్తోత్ర పాఠంబులును మృదం
గవణవాసకధేఁ ప్రముఖనిస్వనంబులును బోరుకలుగ మేలుకాంచి కాల్యకరణీయం

బులం దీర్చి మజ్జనశాలకుం జని కృతస్నానం దై శుక్లాంబరంబులు ధరించి చంద
నాగురులిప్తాంగుడును మాల్యాభరణభూషితుండు నై మంత్రమాతృకం జపించి
సూర్యోపస్థానం బొనరించి యగ్ని కార్యంబు నిర్వర్తించి గృహంతరంబునకుం జని
యట వేదవిదులు నవభృథస్నేతులు సగు నెనిమిదివేలబ్రాహ్మణోత్తముల నర్పించి
వారికి సోభాహరణ్యాదిమహాదానంబు లొసంగి వారియాశీర్వాదంబులం బొంది
నానావిధమంగళ ద్రవ్యంబులం దిలకించుచుఁ గొన్నికక్ష్యంతరంబులు గడచి
పేరోలగంబుఁ జేరం జని భద్రసింహాసనాసీనుం దై కొలువునీరి వందిమృగధ
వైతాళికస్తుతివచనంబులును గాంధర్వగాన ప్రసంగంబులుం జిత్తగించుచున్నసమ
యంబున నావారికుండు వచ్చి వాసుదేవుండు వచ్చుచున్నాఁ డని చెప్పటయు
నప్పండవాగ్రజుండు ప్రత్యుత్థానంబు చేసి తోడితెచ్చి సుఖాసీనుం గావించి
యర్ఘ్యం బొసంగి పూజించి గౌరవించి యిట్లనియె.

7

క. అన్నియు విజ్ఞాతములు స్రవన్నము లై యూడ నధిక సౌఖ్యోన్నతిమై
నెన్నఁగ నీరేఁ గడపితె, పన్నగమృదుశయన! విమలపాకజనయనా.

8

తే. అనఁగ మధుసూదనం డను ననఘ! మాకు, నీకటాక్షంబునంజేసి నీరతశోభ
నంబ వచియింప నేటి కీనాట ననుచు, నుచితసంభాషణము చేయుచున్నయంత.

వ. భీమసేనసకులసహదేవులును విరాట ప్రపదులును ధృష్టిద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులును
యుధామన్యూత్తమోజనులును జేకితానక్షైకయశాగ్రాసదేయ ప్రభృతులును వచ్చి
యథోచితస్థానంబు లలంకరించి రవుడు కృష్ణుండు తమ్మునిఁ దనగద్దియం గూరు
చుండఁ బెట్టుకొనియె నట్టియెడఁ బాండవాగ్రజుం డెల్లరు వినఁ బుండరీకాక్షుం
గాంచి యిట్లనియె.

10

మ. సుర లింగ్రుంబలె నేము ని న్నొకని నీచూపట్టుసంఖ్యంబునఁ
గర మర్థించి జయంబు సౌఖ్యము నొగిం గాంక్షించి యున్నార మో
పురుషాగ్రేసర! నీ వెఱుంగుదువు మాభూరాజ్యవిభ్రంశముఁ
బరచక్రాప్తవిరాక్తియాదికము సంప్రాప్తాధిక క్షేత్రముఁ.

11

క. మాజయముఁ మాసుఖముఁ, మాశీవనయాత్రయుఁ రమాధవ నీపై
రాజితలమ నీవు నీ కగు, నోజఁ మ మ్మెల్ల నోమనుంటివి తలఁపఁ.

12

ఉ. సారథికృత్యముఁ నలుప నమ్మతిఁ జేసినయట్టి నీవు మా
కేరధికుండునే బగఱ నేర్పయుఁ జేయఁగ లేనిలగ్గు లెం
తే రహిఁ జేసి తర్జునునిప్రభుయు వ మ్మయి పోనియట్లు గాఁ
గూరించి దుఃఖవారినిధికులముఁ జేర్పవె మమ్ము తేవ వై.

1

క. ఆపదలు మూడినప్పుడు, తాపము వో వృష్టివరుల దయ దైవారణ
మాపించి ప్రోచినట్టులు, మాపట్ల ప్రాన జూడుమా మునిమాన్య. 14

క. వాణియె నిన్ను నారదు, డాకలావిభునిఁ గాఁగ సఖ లేసనిఁ గా
నీ కేటికోల్ల సంగెద, మాకుం గరుణింపు మీశ! మాధవ కృష్ణా! 15

ప. అని పలికినఁ బూరాణపురుషుం డగుపూడరీకాక్షుం డక్షిణకరుణాకటాక్షవీక్షణం
బులం బ్రతీక్షించుచు మేఘగంభీరస్వరంబున నిట్లనియె. 16

ఉ. శ్రీడిక్కి బోల్గినుర్ధరుడు క్రిందును మీదును నై తలెచ్చు నీ
రేకుజగంబులం గలుగఁ దెవ్వఁడు గాని పరాక్రమంబునన్
బోడిమి నత్త్రవిత్వమున భూరిబలంబున నాతఁ డొప్పి నీ
నూడుల నెల్ల వ్రేల్చిడిన చూర్ణము చేయు దవానలం బనన్. 17

తే. అనఘ! సౌధ ద్రుఘోతుకు డైనవాని, నమరవిభునంబెవారలు నష్టహానినఁ
గట్టి తనగాండివాన్ని గాల్చిపుచ్చు, వానినంజుడి నక్కల కొను నేడు. 18

గ. అప్పాపాత్ముని మిత్తికి, నప్పనముగఁ జేసి శమనునాలయమునకున్
దప్పక నేఁడంపి నినున్, మెప్పించున్ ననుడు నమ్ముమీ నాదునుడిన్. 19

— ♦ అర్జునుడు వచ్చి రసస్వప్నపృథ్వింతం బెఱిగించుట ♦ —

ప. అని పలుకునవసరంబున నర్జునుండు వచ్చి నమస్కరించి నిలువంబడి యున్న
గాంచి ధర్మనందనుండు లేచి వానిం గొఱిలించుకొని శిరం బాఘ్రాణించి నీవించి
తనచేతం గూరుచుండం బెట్టుకొని నగుమేగంబునం గని యిట్లనియె. 20

తే. తమ్ముడా! నీముఖచ్ఛాయ ననుజన్వైరి, సుప్రసన్నతయును నేడు చూడఁ జూడ
సంగరంబున విజయం బెనగు ననుచు, జెప్పకయ చెప్పఁచుకొడి సిద్ధ మట్ల. 21

ప. అని దీవించునంతఁ గొంతేయావరజుండు తనకు నమస్కరించునగ్రహంబునంజేసి
స్వప్నంబున నీశ్వరసాక్షాత్కారం బగుట లోనగునంతయు నెఱింగించుటయు
నందుఁ గలవా రండఱు నానందించి మేలు మే అని చంద్రశేఖరుం గీర్తించి
కొండాకవడికి ధర్మరాజానుజ్ఞాతు లై యుద్ధనన్ను లై చనిరి కృష్ణార్జునసాత్యకు
లేకరథారూఢు లై పాశశిబిరంబునకుం జని రందుఁ గృష్ణుండు. 22

నీ. అగ్నిదత్తం బగునర్జునరథమును, గపికేతనం బెత్తి కడు నమర్చి
సర్వాయుధంబులు సన్నధముగఁ జేసి, జైత్రమంత్రింబులు చదివి దాని
నాహ్నికం బాతయు ననుపొందఁ గావించి, యున్న పాథునకుఁ దా నొప్పు జెప్పు
నతఁడు కిరీటవర్మాదులు ధరియించి, శరశరాససములు సంగ్రహించి

తే. వేదవిప్రు లాశీర్వాదవిధులు దీర్చు, నుదయగిరి నెక్కుభాస్కరునోజ నమ్మ
హారధము నెక్కెఁ గృష్ణసాత్యకులు నంత, నతనితోఁ గూడ నెక్కిరి హర్ష మెసఁగ.

తే. అవును స్వర్యాతియజ్ఞము సరయు వేడ్క, నరుగు దేవేంద్రు వెబడి నంటి పోవు
నశ్వనులఁ బోలి కృష్ణసాత్యకులు పాక, శాసని గూడి కడలిరి సమరభువికి. 24

వ. అంతగోవిందుడుగుట్టంబులనగ్గంబులంబూనిసారధ్యంబుగావింపఁ దొడఁగెనప్పడు.

క. బుధశుక్ర సమన్వితుఁ డగు, విధునివిధంబునను వృష్టిపీరులనడుమఁ
బుధనతుఁడు జిష్టుఁ డొప్పె వి, బుధనాధునివైభవము పొంపిరివోవఁ. 26

తే సూతమాగధమంగళస్తోత్ర పాఠ, నినదములు విజయాశీర్వచనములు నను
కూలవాయువులుఁ గనికురుకులజఁగు, తనరియుముధానుఁగనుఁగొనియెనియెనిట్లు.

—♦ అగునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజుఁడైనను నియోగించుట ♦—

చ. మనకు నిమిత్తముల్ గలవు మంగళసూచకముల్ జయ ద్రుఘం
దునిమెద నేఁ డగుం జయము దోర్బలనిర్జితశత్రులోక! నేఁ
జనియెద నాప్రతిజ్ఞఁ గొనసాఁగ నొనర్ప గురుప్రతిజ్ఞ పాఁ
గనిగతి నేత కీవు జనఁగా మతి సేయుము రెండు ముఖ్యముల్. 28

మ. హరికిం దుల్కుడ వెల్లభంగులను నిన్నాలంబునఁ మార్కొనఁ
సురలుం బాలరు నీవు చెంతఁ గలుగఁగ్ ఖోణీశ్వరుం డేను లే
మి రహిఁ పిడి దిగుల్ గొనందు గురుఁడుఁ మీ అంశు నా కిందుఁ గ
ల్లరమానాధునిరక్షణ మృచట నీకుం జెల్లు రక్షింపఁగఁ. 29

క. నాదెనఁ జింతఁ విడి నీ, నాదెనఁ జను విక్రమాఘ్నఁ డగుగురుప్రతినఁ
బాదుకొనఁ జేసి మది నా, భూదయితుని నేమటిలక ప్రోవం జనుమా. 30

వ. అని వీహ్మలిపిన నతండు వల్లె యని రథంబు డిగి ధర్మరాజుపాలికిం జనియె ననిన
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 31

—♦ జయ ద్రుఘ వధ పర్వము ♦—

మ. సుతకోకంబునఁ గుంది డెందమున జిష్టుం డుగ్రుఁడై వ్యగ్రుఁడై
ప్రతినం బూని కపిధ్వజప్రభలు భూభాగంబులం గ్రమ్మ సం
తతగండ్డివనినాదముల్ సెలఁగ యుద్ధక్షోణికిం బూని రా
కృతమంతుల్ మనవార లెట్లభయు లై కేరించిరో చెప్పవే. 32

ఉ. అక్షయతూణగండివశరాసనదివ్యశరాంచితుండు ఘా
లాక్షుని నొక్కతూకున రణావని నొవ్వఁగ నేసియున్ సహ

ర్వాతిసార దరద పుండ్రప్రభృతిగిగహ్వరవాసులును వేనవేలు గజనహస్తనహి
తులై తలపడి నానావిధ హేతివ్రాతంబులు గురిసినఁ బొండవమధ్యముండును.
క. రథికులు హస్తపకుల్ తన,రథమును గవ్వటయు శరపరంపరల మదా.

గుధ సేసి గాండివాద్రిని, మధియు చెందదబ్బలాబ్ధి మార్గణగుణి యై 117

—♦ అర్జునుండు కురసేఁగ బీనుగుండెట గావించుట—♦

చ. పగిలినశ్వీరముల్ తునియు బాహులు డుస్సినభూషణంబులు
దెగినసిడంబులు దుమురుదేటి నతేరులు రక్తసిక్తమై
మొగిఁ దెగి రాలునాయుధసమూహము గవ్వ మహీతలంబు చె
ప్పఁగ నగునప్ప జెట్టినయుఁ బచ్చనయుఁ గలతాల నొప్పు నాళా. 118

క. శరములఁ దునిసినకరములు, శిరములు సరదములనుండి క్షీతిపైఁ బడుచు
బరికింప నొప్పె నప్పుడు, తరుశాఖలనుండి పడుపతకపంక్తి లనక. 119

సీ. నెత్తువట్టులు వాఱు నిలువెల్ల నైరికాంబుప్రావమున నొప్పుభూద్రము లన
శూలాహతిం దాళఁ జాలక గీపెట్టుకొంచు నార్తి వెలార్చుక్కొంచము లన
ఛిన్నహస్తంబు లై జిట్టునం దిరుగుచు, గలశాబ్ధి మధియుచుకవ్వము లన
గండము లైగి నెత్తు గ్రక్కుచు నెక్కటిఁబుడమిపైఁ బడుమహాభూతము లనఁ
తే. జెప్ప నొప్పె నప్పుడు పార్థశితశరములు, మిడుతలో యన నెల్లడఁ గడిమి మెఱసి
పడినమానంతులను బాసిబడలుపడియు, గూలియును వ్రాలియును బెక్కుకుంజరములు

వ. అట్లు పట్నహస్తహయాసీకంబును దశసహస్రవీరవ్రాతంబును నేలపాటు గావించి
సంగ్రామరంగంబున నేనుగు లీదం జాలుకీలాలప్రవాహంబు వాఱించి తనకు
మాఱు మలయువారు లేక పద్మి పద్మాకరంబు వీడ నమ్మాకలం గలంచి
పరాక్రమంబునం బెంపుగాంచి వాసుదేవమహావాయుసహాయంబున ధనంజయు
డు ధనంజయుం డై మనసేనాకాననంబుం గొల్పిపుచ్చి శకటవ్యూహంబు చించు
కొనిపోవుచున్నప్పు డంబుషపతి యగుప్రతాము ననువాఁ డడ్డు వడి శరాసారం
బు గురియుటయు నర్జునుండును. 121

ఉ. గాండివము క్తకాండముల ఖండము లై పడఁ జేసి వానివి
ల్లొండనకుండ వశ్యముల నుర్వికిఁ బెట్టిన సాతఁడు గదా
దండము పూని కేశవునిఁ దాఁడఁగ నేసిడునంత దాని నా
ఖండలసూతి దుత్తుమురు గా నొనరించె వెడందతూపునక. 122

ఉ. అత్తటి నాగ్రహంబున ప్రతాయువు మా ర్గదఁ బూని మండుచు
దత్తపాటుతో వినరి దానన కృష్ణుల మొత్త నెత్తఁ బో

నత్రివ చేతు లూడి వడ నేసి నరుండు శిరంబుఁ ద్రుంచె మేల్

కత్తిముగంధుఁడూపుల నిలం బడె వాఁడు ద్రుమంబు నా మహిఁ. 123

క. కీ లెడలిఖితామృతలెఁ, గూలి శ్రుతాయువును బోవఁ గూడిన మూఁకల్

వీలి వెఱచఱచి పఱచెఁ, జాలి నరుం డొడ్డు సొచ్చి చనఁ జొచ్చె నొగిఁ. 124

వ. ఇట్లు ద్రోణానీకంబు భేదించి భోజు బెట్టు నొంచి కాంభోజు గండదంచి శ్రుతా
యుధప్రభృతులం ద్రుంచి యవన దరదాదిబలంబులుం దూలించి పరాక్రమించి
వచ్చుచున్నవివృచ్చుం గని నీకొనుకు చింతాశోకవ్యాకులచిత్తుం డై తల్లఱంపడి
రథోన్మమంబుతో ద్రోణాంతికంబునకుం జని కటకటం బడి యిట్లనియె. 125

చ. కటకట ! యేమి చెప్పెద నికఁ ధరణీసుర ! సవ్యసాచి ప్ర

స్ఫుటముగ నిన్ను దాటి మనమూఁకఁ గలంచి మలంచి పోయెడిఁ

దటుకున సింధురాజునకు డగ్గరునట్లుగ నెట్లు చేసి సం

కటములపాలు గా కవలికార్యము దీర్చెద మట్లు చూడుమా. 126

తే. కోప మనుగాలి ప్రేరేపఁ గ్రూరఫాల్గు, నాగ్ని కక్షమునుం బోలె నఖిలసేనఁ

గాల్పుచున్నాఁడు సైంధవుఁ గాఁచుపనికి, దిక్కుమా కీవు గాఁొందుదిక్కు గలదె.

చ. బలంగము మోము చించుకొని పార్థుఁడు లోనికిఁ జొచ్చి నప్పుడే

కలగి జయద్రథుం బొడవి కావఁగ నుండినవార లెల్ల లో

పలఁ గడుసందియంబునను బర్హిరి నీమెయిఁ బ్రాణవాయువుల్

గలిగిన దాటి రా సరుండు గాడు హరుండు నశే క్తుఁ డారయఁ. 128

ఆ. ఇట్లు చేసి తింక నే మన నేరుతు, నిను నతిక్రమించి చనియెఁ బార్థుఁ

డకట నాబలంగ మార్తె శూన్యప్రాయ, మయ్యె కార్య మెట్టి దగునో తలచ. 129

ఉ. పాండవపక్షపాతి వని భావమునందు నెఱింగి యుండియుఁ

మెం డగుకార్యభారమున మీఁదులు గానక మోసపోయితిఁ

నిండుమనంబు నమ్మె నిను నీకిటు భక్తుల మైనమాకుఁ గా

కుండఁగఁ గూర్చి పొందులకు నుల్లములోపఁ నెల్లకాలముఁ. 130

తే. ఇంటఁ దిని యింటివాసము లెల్ల లెక్క, పెట్టిన ట్టివు మామొద్దఁ బొట్టఁ బోసి

కొనుచు భూ కవకారంబుఁ గూర్చి వకట, తేనె పూసినక త్తివి తెలిసికొనఁగ. 131

మ. అని నేఁ బార్థుల నిగ్రహింతు వెఱ లే దం చీవు వా కీయ కుం

డిన నే సైంధవు నింటి కేగ నిడుకుఁ డెందంబు కా దట్లు నీ

ఘనరక్షి మది నమ్మి బుద్ధి పెడవంకం బోవుటంజేసి నేఁ

డనికిం దెచ్చితి మిత్తి కిచ్చితిని మోహభ్రాంతి నాభావుకుఁ. 132

క. యమదంష్ట్రాంతరవర్తిం, దెమలిచి గొనితేగ వచ్చు దేరకుదేర
సముచిద్వేషికుమారుని, సముఖంబునఁ బడినవానిఁ జనునే తేగఁగ. 138

—♦ కన్యధనుండు కౌంబునో మొట్ట పెట్టట —

వ. బ్రాహ్మణోత్తమా! నాయూర్తప్రలాంబుల కలుగక జయద్రుఘం గాచివున్న
మని ప్రార్థించిన నాచార్యుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 134

క. నీ వే మన్నం గినియం, బోవన్ నానుతుఁడు నీవుఁ బోవుఁగ నొకరూ
పై వెలయువార నా కో, భూవర! సత్యంబు వలుకఁ బూనితి వినుమా. 135

ఉ. సారథి దేవదేవుఁ డగుసారసలోచనుఁ డశ్వరాజముల్
మారుతతుల్య వేగము లమానుషవిక్రముఁ డాధనంజయుం
దేరణమం దెఱుంగఁ డొకయింతపరాజయ మట్టివానితే
రేరహి నాఁగవచ్చు నని యీవు డలంచితివో వచింపుమా. 136

ఆ. ఇంచుకంతయేని గొంచక నాచెంత, మెఱుపుఁదీగవోలె మెఱసి మెఱసి
తెఱపి గాంచి వడిగఁ బఱచె నే వెన్నంటి, కోనువోయి శరము లేసితిఁ గద. 137

క. ఈ వెఱుగనట్లు పలికెద, వావలఁ గనుచుంటి వెంట నంటి శరంబుల్
నే వేయు తెల్ల తెల్లము, నావలనం దప్పు వలుక సరపతి కగునే. 138

నీ. మఱియు నాకర్ణింపు మెఱుగఁ జెప్పెద నేను, గడువృద్ధుఁ జాలను వడిగఁ జనఁగ
నేనాముఖమునఁ బాంచాలాది సైన్యముల్, మొన కట్టకొని యుండమొనసివడఁగఁ
బాండవాగ్రేసరుఁ బట్టి తెచ్చెద నని, బ్రతి న నేసితి రాజవితతి నడుమ
దానిని నెఱవేర్చి దఱి యగు నిది ధనం, జయుఁడు కొండాకచోటు జనిన దానఁ

తే. గాన సేనాముఖము విడి కదలి పోయి, పాక శాసనితోఁ బోరు వీక సలుప
నాకుఁ దెల్లముగాఁ జెల్లి దోకురువర! చెప్పెదను జెప్పిన ట్టివు చేయుమిపుడు. 139

ఉ. రాజపు రాజపుత్రుడవు రాజసలక్షణలక్షితుండవు
తేజము శౌర్యముం గలవు దివ్యశరంబులు నీవశంబులో
రాజకులైక భూషణ పరాక్రమ మేర్పడ నీవు వోయి స్వా
రాజతనూజుతోఁ బెనగి రమ్మ భయ మ్మది యేల లె మ్మిఁకఁ. 140

వ. అనినఁ గురువిభుండు గురున కి ట్లనియె. 141

మ. శతకోటిం గొని హస్తమందు క్షీతిభృత్సందోహము ద్రుంగఁ జే
సి తగఁ వెల్గెడువేల్పుతేని నయినఁ జివ్వం దెరల్పంగ నే
జతనంబుం బాసరింతుఁ గాని విను మాస్వారాట్సుతుఁ మాస్కానఁ
మతిలోనం బెగ ఛాంచుచుండు ననుచుఁ వాక్రుత్తు నేఁ డిత్రతిఁ. 142

వ. మాటియు నమ్మానధనుండు నేడు నిన్నుఁ గ్రేడించి కృతవర్మ నోడించి శ్రుతా
యుధ ప్రభృతులం దెగటార్చి ప్రాచ్యదాక్షిణ్యాదియవనవ్రాతఁలు నోర్చి
వేలకొల్లందివేదండంబులం బిండివెట్టి మాఱు లేక మాటి మసంగినట్లు చెలరేగి
మనగట్టిమొన నెట్టుకొనిపోవుచున్నవాఁడట్టిజగజెట్టితో నే నెట్టుపోర నేర్తు నాయ
శంబుఁ గాఘోషుచు నీ కుచితం బగునట్లు లానతి మృనిన భారద్వాజుండు రారాజు
దిక్కు మొగం బై.

143

చ. నిజము వచించినాఁడ వనిర్జరనాథకుమారుఁ డావృష
ధ్వజునకునే నజయుఁ డన వచ్చును గాని యుపాయ మొక్కఁ డీ
వజ్రతుండ వై యెసంగునటు లానతి యిచ్చెద ని న్ననిం జతు
ర్భుజుఁడును జూచి మెచ్చెడిని పొ మ్మెద నచ్చెరుపాటు వాటిల్క.

144

చ. ఇదె కవచంబు స్వర్ణమున నియ్యది యయ్యె సురేంద్రు లోప రే
ప్రదరము తైన దానిపయఁ బాఱఁగఁ జాలవు మూఁడులోకముల
కదనమునేయ వచ్చినను గాని భయం బది లేదు క్రీడికిం
బెదరఁగ నేలీ దీనిఁ దొడి వేచను మర్జునుతోడఁ బోరఁగఁగ.

145

—♦ ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనున కభేద్యకవచం బొసంగుట ♦—

వ. అని పలికి జలస్పర్శంబు చేసి యొక్క కాంచనకవచంబు దీసి యభిమంత్రించిమంత్రి
బలం బం దావహిల్లం జేసి యది నీనుతునకుఁ దొడిగి బ్రహ్మాండ్రా దులును
బ్రాహ్మణులు సరీసృపాదులును సహషయయాతి దుందుమార ప్రభృతిరాజు
లును లక్ష్మీనరసప్వతిపార్వతులును స్వాహాస్వధారుంధతులును నశిత దేవలవిశ్వామి
త్రాంగిరో వసిష్ఠముఖ బ్రహ్మర్షులును ధాతయు విధాతయు దిక్కులు దిక్పాలురును
భూమ్యంతరిక్షంబులును గ్రహంబులును నీకు స్వస్తి గావించురు గాక యని దీవించి
యి ట్లనియె.

146

సీ. తొల్లి వృత్రునిదాఁడి దురపిల్లి వేల్పులు, హరి కెఱిగించిరి శరణు సొచ్చి
విని వారిమొఱ్ఱ లావిష్ఠుదేవుఁడు నాకు, రక్షకులు మీరు కర్తవ్య మిద్ది
వదాయుతశతంబు త్వష్ట తపము నేసి, పడసెఁ బుత్రుని వాని మృదునివలన
వాఁ డజయుఁడు గాన వామదేవుని వేడు, డాతఁడు కరుణించు ననుడు సురలు
తే. రజతగిరి కేగి మ్రొక్కి సర్వమును దెలుప, హరుఁ డసాధ్యుఁడు వృత్రుఁ డట్లయిననాడు
గాత్రజం బై నకవచంబు కలదు దాన, సరయ వచ్చును జయము మీ కనుచుఁబలికి.
తే. అమరునద్దాని మంత్రిపూతముగఁ జేసి, యమరపతి కిచ్చి దీవించి యంపిపుచ్చె
నతఁడు తత్కవచాభిగుప్తాంగుఁ డగుచుఁ, జాలక వృత్రాసురుని కెల్చి సురలఁ గాఁచె.

వ. అభేద్యం బగునక్కవచరాజంబుఁ బురందరుం డంగిరసునకు సంగిరసుండు బృహ
స్పతికి బృహస్పతి యగ్ని వేశ్యునకు నగ్ని వేశ్యుడు నాకునుం బ్రహ్మదేవి రిమ్మహ
నీయకవచంబు తొల్లి దేవాసురసంగ్రామసమయంబున హిరణ్యగర్భుడు విష్ణు
దేవునకును దారకామయంబున మఘవంతునకుం దొడిగినట్లు నీకు నే నిదె బ్రహ్మ
సూత్రంబునం గట్టుచుంటి నని దుర్యోధనున కాచార్యుండు విధిపూర్వకంబుగం
గవచరాజంబు దొడిగి యంభిపుచ్చుటయు నతండును ద్రిగర్తరథసహస్రంబును
మత్తమాతంగసహస్రంబును నాజానేయాశ్వనియుతంబును జెక్కిండుమహారథు
లును ద న్నంటి నకువ నర్జునరథంబు దరియ నరిగె నంత నిక్కడ. 149

సీ పాండవపాంచాలబలము లుప్పొంగి పార్వతుని మున్నిదుకొని హావగురుని
మార్కొనుటయు నట్టిమధ్యాహ్నమునఁ బోరు, ఘోర మై కన్పట్టె వారలకును
గని విని యెఱుంగ మక్కరణి కయ్యము మున్ను, కలసి వారొండొరుఁ గాండసమితి
నఱుముచుండుడు వార్షికాగమంబున జాహ్ను, వియును గాళిందియు జెరసినట్లు
తే. రెండుసేనలుఁ దగె నప్థ గండుమిగిలి, పార్వతుండు వహ్నివలె మనబలఁగములను
నీఱు సేయుచుండ గురుండు నెఱి నెనంగ, బాణవర్షమును దానిపట్టు చెఱిచె. 150

చ. వివిధశరాశుగాత్ర మసివిద్యుదలంకృత మాశుగాసహ
సవధనురంచితంబు బహుసాయకవర్షపరీవృతంబు ద్రో
ణవరవలాహకం బపు డణించి పరధ్వజనీధనంజయో
ద్భవ మగుతాప మంతయును దవ్వ సనం బొనరించె నొచఁగఁ. 151

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితంబు లై యుభయసైన్యంబులు దైన్యంబు దక్కి
యుక్కుమిగిలి యెక్కటెక్కటిం దాఱి వీఁకం బోరుచున్నంత భారద్వాజుండు
పాండవసైన్యంబుపై నానావిధాత్రశస్త్రంబు లేయుచున్నధృష్టద్యుమ్నుండును వాని
నెల్ల వారించి కొరవసైన్యంబుపై నానావిధాత్రశస్త్రంబు లేయుచుండె నట్లీరువా
గును దుల్యపరాక్రమం బై. 152

శా. ద్రోణాచార్యుడు వేనివేని నని మార్కొ నేగునో సోమక
క్షోణీశాత్రుజుఁ డందు నందును ఘహక్రోధంబు దీపింప న
క్షీణక్షిప్రగతిఁ గమించి శరవృష్టి ముంచి చేయాడనీ
కాణిం భేదిలఁ జేయుచుండె సుర లాహా యంచు మే లెంచఁగఁ. 153

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నునికోల్లల కోహటించి మనమూఁకలు మూఁడుమొత్తంబు లై కృత
వర్మజలసంధగురులపాలనంబునఁ జేరుటయు వారిసైన్యంబును మూఁడుగుంపులై
మనవారి నఱిమె నందు ధృష్టద్యుమ్నుం డాచార్యునిపాలంగలమూఁకలఁ జీకాకు

వైష్ణవం గోవింద చాపగురుండు మండిపడి సాయక బాలంబుల వానిచతురంగబలంబులం నూర్చుచుండి నట్టియెడ వివింశతి చిత్ర సేన వికన్ఠలు విందానువింద జేసుధూర్తులతో మహాబాగు భీమ సేనుం దాడి వీరంజూచి బాహ్లికుండు కాపదేయుల నేవ్వరం దొడరి పోరై బ్రెచ్చుండు దశశతావరయోధులం గూడ కేశిరాజం దాడిన వారి పోరు దర్శనయ్యం బయ్యె శల్యుండు దవ్వలనుండి సేనాముఖంబునకు వచ్చి ధర్మరాజుం దలవడిన నతండు పంచశతసాయకంబులఁ బరగించె దుశ్శాసనుండు శ్రేణేయు మాల్కొని తొమ్మిదితూపులం దూల నేయుటయు నతం డింత సోలి తెప్పిటి పది వాలమ్ములు వానిమేనం గీలించె సొబలుండు తాను దనన పుతతగాంధారయోధ పరివారంబుతో నకులసహదేవులం బొదివి వారిశరపాతంబున కోర్కె పొందక కాండిశీకుం డై ద్రోణుమఱుపు సొచ్చె విందానువిందులు విరాటుం ధర్మపడి నెవ్వరి గిరి బాహ్లికుండు శిఖండిం దాడి ఘోరయుద్ధంబు చేసె నావంతుండు పుష్కరక సావీరసహితుం డై ధృష్టవ్యుమ్ము నెదిరించి పరాక్రమించె నలసాముండు రాక్షసగణపరివృతుం డై ఘటోత్కచు నెదిరించె నలంబుస్థుండు కుంతిభాగ నెదిరించిన నతం డతని నొవ్వ నేసె సైంధవుండు సర్వసైన్యంబులకుం బ్రుష్టభాగం బునఁ గృప ప్రభృతిరథికపరిరక్షితుం డై యూడ వానివామదక్షిణపార్శ్వంబులఁ జక్రరక్షకు లై కర్ణాశ్వత్థామలును బృష్ఠగోపు లై సామదత్తిపురోగములగుకృప వృషసేన శల శల్య దుర్జయులును నిలిచి రిట్లు సంకులసమరంబు నెల్లుచున్నంతఁ గొంతవడికి భీమ సేనుండు జలసంధుని యుద్ధియండు కృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుని దలవడి తాలమాత్రచాపంబులు గ్రాలఁ బరశు పట్టన ముసల ముగ్గర తోమర భిందివాల కరవాలాది సాధనంబులతో బోరుచున్నప్ప డిరువారుగునందుం ద్రెళ్లెడుమనుష్యులును డొల్లెడుతలలును రాలెడుభూషణంబులును గూలెడుసిడం బులును దునిసెడునాయుధంబులును జదిసెడుసామజంబులును జదిసెడుఘోటకం బులును విఠిగెడురథంబులును దొరగెడుశోణింబునుం గలిగి సంగరాంగణంబు భూతభేతాశాదిక వ్యాదగణంబులకు మహానసం బై సంతృప్తిదాయకం బై సకల భూతభయంకరం బయ్యె నయ్యెడ ధృష్టవ్యుమ్ముండు.

154

— ద్రోణాశ్వశ్రీకృష్ణులయుద్ధము —

సీ. తన కింతచెంత ద్రోణునితేరు రాఁ గని, పారావతసవర్ణపాహుములను గురుగిశోణాశ్వముల్ గూలెడునట్లు డా,యగఁ డేరుఁ బోనిచ్చి మగఁటిమి గొని వాలునుం బలకయు వడిఁ బూని ద్రోణుని, తేరినొగలమీఁదఁ జేర నుఱికి పలలాశఁ బైనుండి పడుడేగవలె నొప్పి, వాల్ ద్రిప్పకొనుచు నబ్రముగ నిలిచి

- తే. చిత్రగతులను ద్రోణుని శితశరములఁ బలక జడియుచు నగ్గురులను నటక
సంతరం బరయుచు నున్నయపుడు గురుఁడు, తనమకరలాఘవం బెల్లజనులు మెచ్చ.
చ. శరశతసంతతిం బలక జర్జరితంబుగఁ జేసి ఖడ్గమున్
శరదశకంబునం దునిమి సప్తిచతుష్టయమున్ నియంత్రతో
సరువదినాల్గుబాణముల నాఱిడి వోవఁగఁ జేసి ఛత్రచా
మరములు కేతువు న్నటకీ మార్గణయుగ్మమునన్ రయంబునన్. 156
- డి. ఆపడవాలుప్రాణముల సంతటిలోఁ గొనఁ జాలుభల్లమున్
గోపతి వజ్రముం బలెను గొబ్బునఁ గైకొని యీడ్చి వానిపై
నేపున నేసెఁ జచ్చె నని యెల్లఁక తల్లడ మంది రప్ప డా
శ్రీపతితమ్ముఁ డాశరము చేడ్వఱచెన్ ఓదునాల్గుతూపులన్. 157
- క. సింగమువాతికురంగము, సంగద గాకుండఁ గాయనట్లు గురునిచే
తం గూల నైనపార్వతుని గాచెన్ శినివరుండు నిశితాస్త్రమునన్. 158
- మ. తన కగ్గం బగుదాయ నేయఁ బ్రతిబంధం బైనకృష్ణానుజాన్
గినుకం గాంచి ధనుర్గురుం డిరువదా ర్మిలమ్ములన్ వానిపైఁ
జొనుపన్ దాపము కోపముం గదుర నాజో దిర్వదాహ్తూపులన్
ధనుతాచార్యునురంబు గాఁడ నినిచెన్ దర్పస్ఫురన్మూర్తి యె. 159
- వ. అంతలోఁ బంచాలురు పెక్కండు గూడముట్టిరి ధృష్టన్యుమ్ముండు నొండుతే
రక్కె నప్పుడు ద్రోణాచార్యుండును. 160

—♦ దో॥ ౬ సా త్య కు ల యుద్ధము ♦—

- మ. గుడుసుల్ వారినవిల్లు నోరు శరముల్ కోఱల్ శితాసిద్ధయం
బెడలం గ్రోసెడునట్టినాల్కలు విషాహీనోగ్రకీలమ్ము లై
కడిమిం గాంచఁగఁ గాలసర్ప మన నుగ్రంపశ్యఁ డై క్రోధ మన్
గడునుగ్రంపువిషమ్ముఁ గ్రక్కుచు వడిన్ దాఁకె రమేశానుజాన్. 161
- వ. ఇట్లాచార్యుం డవార్యశౌర్యంబున రుక్మపుంఖవిశిఖంబులు పుంఖానుపుంఖంబుగా
నేయుచు నింగి నాక్రమింపఁ జాలినశోణాశ్వంబులవేగంబున డాయ వచ్చుటయు
శినివరుండును. 162
- మ. శరవర్షంబు రథప్రఘోషబకమున్ జ్యానాదగర్జంబు భీ
కరశ క్త్యస్త్రమహాశనిప్రభము ఖడ్గహ్రదిసీకాంత మి
త్వరకోదండపురందరాయుధము క్రోధజ్వాల మశ్వాన్వితో
త్తర మాచార్యఘనంబుఁ గాంచి నగుచున్ దా సూతుతో నిట్లనున్. 163

తే. బ్రాహ్మణు డయ్య నీతండు బ్రహ్మధర్మబంధుడు గాక త్వాత్రంబు పట్టువడఁగ
ధార్తరాష్ట్రానికై పోరఁ దలంచి వచ్చె, శూరమాని గురుం డెల్లకారవులకు. 164

క. ఈతని కభిముఖముగఁ దే, రాతతగతిఁ బోవ నిమ్ము హరుల నదుముచు
భూతలమునఁ గలత్వాత్రం, బేతన్మాత్రంబు గామి నే నెఱిగింతుఁ. 165

ప. అనిన సారథియు రజతసంకాశంబు లగుమాధవాశ్వంబుల నాచార్యాభిముఖంబు
గం బోవనిచ్చుటయు నారథికవరు లిరువురు నిత రేతరంబు నాతపాయకాలంబునఁ
గాల్మషేఘంబులు నా నొప్పి శరవర్షంబున నంతరంబు లేకుండ భూమ్యంతరిక్షంబు
లును నిఖిలది క్తటంబులునుం గప్పి వాతాతపంబులకుఁ జోటు లేకుండఁ జీఁకటు
లకుఁ జోటు గలిగించి రప్పడు. 166

నీ. ఇషువు లొండొంటితో నెనఁగ ధారాభిఘాతజశబ్ద మశని నాఁ దనరుచుండ
నొకనియొ ల్గాకనిమై నొగి నాటఁ త్రాచు క, ఆచుకొని యున్నట్లు ప్రచురపడఁగ.
నిత రేతరజ్యోత లేద్ధారవము కొండ, పిడుగుపాటునఁ గూలుకడిమిఁ దెలుప
నొండొరు రుక్మపుంభోన్నతశరపం క్తి, మునిగి చిత్రాకృతిఁ మొనసి తనరఁ

తే. బోరు చెక్కుఁజతక్కువల్ పొసఁగకుండ, వారు ధనువులు ఛత్రముల్ ధ్వజములుదెగ
నిరువురుఁ నెత్తు వెల్లుల నీతలాడి, వెఱయు నచ్చెరుపాటు గావించి రపుడు. 167

చ. గురుఁడును సాత్వతేయుఁడును ఘోరగతిఁ రణముం బాసర్చుచోఁ
గరితురగాధిరోహకులుఁ గాల్వరుఁ దేరులవార లొండొరుల్
దుర మొనరింప మాని తమిళోఁ గనుచుండిరి తెప్ప వాల్చ కం
బరమున వేల్పులుఁ బలె సెనె సని మెచ్చుచు నిచ్చ మెంపునఁ. 168

తే. గతము ప్రత్యాగతాక్షేపకములు చిత్ర, మండలాదికములు గతుల్ మెండుకొనఁగ
నత్తముల హస్తలాఘవ మతిశయిల్ల, విడువ కని సేసి గాశినివీరగురులు. 169

ప. అట్టిసమయంబున. 170

చ. శినివరుఁ డుక్కుమీఱి గురుచేశులఁ దాండవమాడుచాపముఁ
దునిమిన నాతఁ డొండువిలు తోడన సజ్యము సేయ దానిని
దునియలు గాఁగ నేయుటయు ద్రోణుఁడు వేటొకకార్ముకంబు గై
కొనియె యధూద్వహం డదియుఁ గొండొకయింతన త్రుంచె నెంచఁగఁ. 171

తే. అట్టు లె త్తినధను వెల్ల నట్టె నఱకఁ, గురుఁడు పదియాఱువిండులఁ గోలుపోయి
యొండు దోపక యుయుధాను నుగ్రశక్తి, కచ్చెరువునొంది తనమది నభినుతించె.

తే. అర్జునుండును గార్తవీర్యార్జునుండు, భార్గవుండును భీష్ముండుఁ బడసి రిట్టి
శత్రుబల మెన్న నీతనిశౌర్య మెన్న, మిన్న యని చెప్ప నొప్పెడుఁ బిన్న యైన. 173

వ. అనిసంతసించి ప్రళయంబున చెదవగంధర్వులును వానినగ్గించి రంధ్రః తాపాచార్యుండును.

ఉ. చాప మొకండు పూని బహుసాయకపంక్తుల సాత్వకేయునిగా

గోప మెసంగ నేయుటయుఁ గో యని యార్చుచు నాతఁ డట్టివాడే

తూపుల వాని నెల్ల వడిఁ దూలఁగఁ జేయుచు వెండి యేముచుగా

జూపినవిక్రమంబునకుఁ జూపఱు మెచ్చిరి నీబలంబులగా.

175

క. ఏయత్తంబున ద్రోణుఁ డేయునొ సాత్వకియు నట్టిదే యత్తముఁ దా

నేయుఁడు సంభ్రాంతుం డై, పాయనిక్రోధంబు లోనఁ బట్టువడంగగా.

176

కా. గిట్టం జేయుదు సాత్వతేయు నని యాగ్నేయాత్తముఁ వ్రేయుఁడుగా

వెట్టల్ గ్రక్కుచు నర్థి మీఁది కరుదే వీక్షించి శైనేయుఁడుగా

దిట్టం డై వడి వారుగాత్తమునఁ దద్దివ్యాత్తము న్నాపునుగా

బుట్టగా హలహాలారవంబు వడకొక భూతంబులు భీలిమి.

177

వ. కొంతవడి కయ్యత్తంబులు రెండును శాంతంబు నొందె నప్పటికి మధ్యాహ్నంబు

దిరుగుటయు నట్టియెడ యుధిష్ఠిరభీమసేననకులనహదేవధృష్టద్యుమ్నవిరాటకేక

యులు మత్స్యసాల్వపైన్యంబులతో సాత్వకికిం దోడుపడి ద్రోణు దొడరుట

యును దుశ్శాసనప్రభృతు లగురాజకుమారులు పెక్కుం ద్రుక్కుమిగిలి భార

ద్వాజనకుం బాసట యైనం బోరు ఘోరాభిరామం బయ్యె నట్టియపరాహ్లాసమ

యంబున నక్కడ.

178

—♦ అర్జునుండు కుథసేనఁ జిందువండు చేయుట ♦—

సీ. సైంధవుఁ డాయంగఁ జనువార లై వాసు, దేవాన్రుసులు వెనఁ బోవుచుండ

సునిశితాత్తంబుల స్రుక్కించి నేనల, రథమార్గ మొనరించె బృథసుతుండు

సకలశతాంగశత్రువిదుం డగుశౌరి, తినిరి చిత్రగతులఁ దేరు నడిపె

విహగపానిలమనోవేగంబు లగుజిహ్వు, హయమఃలగమన మత్స్యద్భుత మగు

తే. రవిరథం బిండుతేరు వైశ్రవణునరద, మీశ్వరునిస్యందనంబు నయ్యంద్రసుతుశ

తాంగమున కింతరయమునయూడు సాటి, రానివిధమునఁ గృష్ణసారథ్య మొప్పె.

చ. నరుఁ డొకకోసుదూరమున నల్విగుచుండినదాయపై వడిఁ

శర మరివోసి యేసి యటుచక్కిన దా నలకోసు దాఁటి ముం,

దరఁ జని నంత నాశరముఁ దాఁకెడు నాతని నేమి చెప్ప నా

హరులజవంబు సారథిమహానిపుణాత్మముఁ గాక యుండునే.

180

మత్త. ఆయనంబులు వైణవంబులు నర్జునాత్తము లారయన్

స్నాయునధము లై కడుంగడు నల్ల తెల్లఁగఁ గ్రోలి యు

అచి పఱచియుం గొంతలోఁ గొంతేయునిఁ బరిశ్రాంతునిఁగా నెఱింగి సైంధవుఁడు
సమీపగతుండు గామికిని దివాకరుం డస్తగిరిసమీపగతుం డగుటకును సంతసిం
చుచు సింహనాదంబు గావించి మించి పరాక్రమించి కిరీటిం దాఁకుదెంచి రప్ప
డప్పొడుగుజనందనుడు వారి నుపలక్షించి కించిద్ధానభాసురవదనారవిందుడై
గోవిందుం జూచి యిట్లనియె.

191

—♦ కృష్ణార్జున తమరథ్యంబులసేదఁ జేర్చుట —

చ. అలుగులు మేనఁ గ్రుచ్చుకొనునట్టివ యై కడు నొప్పి వుట్టఁగా
సలిపెడునట్లు తోచెడిసి సంతతధారగ న్నేద మూరె ను
ర్బులు నిలువెల్లఁ గ్రమ్ముకొనె రోజును నున్నవి తేరివార్వముల్
నిలుపుడమే యొకింత గమనింపు జయద్రథుఁ డుండె దవ్వలన్.

192

క. తెలుపు మనంతరకార్యము, తెలిసినవాఁడవును మాకు దేవుఁడ వనఘా

ఃలిపి తురంగంబుల కృష్ణులు విడ నలుగైత్తి మైమఱుపు దొడ నగునో.

193

వ. అనినఁ బురుషోత్తముండు నీచెప్పినచొప్పునం జేయుటయ పరమోత్తమంబు
నాకు నిదియ మతం బనటయుం బొద్దుం డట్ల యగుం గావుర తే నీనర్వసైన్యం
బుల నిలువరించెద నీవు నీకార్యంబు సక్కబెట్టు మని గాండీవంబు వట్టుకొని
రథంబు డిగి ధనుష్టాకారంబు నేయుచు నసంభ్రాంతుం డై మహాచలంబుచందం
బునఁ బొందునశి యున్న దఱి యని తిఱియ వచ్చి జయాకాంక్షు లగునీవా
రెల్లఁ బెల్లు రేగి మదేధంబులు స్థిహారాజంబును బోలె ధరణీస్థితం డగుధనం
జయుఁ జుట్టుముట్టి నానావిధాత్రశత్రుంబులం దెట్లు గట్టునట్లు కొట్టి వారి
వాహంబు దివాకరుం బోలె మునుంగు వెట్టుటయు వృద్ధశ్రవునిపట్టి నెట్టనం
గ్రుద్ధుండై సర్వతోముఖంబు లైనవారియత్రుంబుల నెల్లఁ బ్రత్యస్త్రంబుల నుప
సంహరించి బహుళాత్రశత్రుంబులు వారిపైఁ బ్రయోగించి యంతరిక్షం బం
తయు నిజబాణసంతతుల నిండించి మించిన ధరణీపరాగంబుపెల్లున నల్లుకొనినఁ
జమ్మచీకల్లనెల్ల శరసంఘ్నణసంజాతానలంబున విరియం జేయుచుండెనప్పుడు.

194

సీ. ప్రత్యవయవమును బాణవిధం బొటఁ, గుప్పఁ గూలినయట్టిఫోటకములు
నంగనంధుల నెల్ల నాశుగంబులు దూరఁ, గీల్లల మొలుకుమఁ గూలుకరులుఁ
గీలుకీలున భల్లజాలంబు దాకినఁ, దుష్టుము లై నరథోత్తమములుఁ
దిలమాత్రముగ నొడఘులు తెగుటన్ నెత్తు, కండలు నా నొప్పుకాలు బంట్లు
తే. పొడిపొడిగ నయి రాలెడుభూషణములు
తునియ లయి నేలఁ బడెడుకేతురథధనువు

లగుచు రాద్రభీభత్సరసాకర మయి

సంగరాంగణ మొప్పె నానమయమందు.

195

మ. శరభాంశంబు గజేంద్రనక్రము మనుష్యవ్రాతమత్స్యంబు ది

వ్యరథావర్తము దుందుభిస్వనము ఛత్రానంతఃసాము

ద్విరదాంగోఫల మున్నతోన్నతము నై దీవ్యత్ప్రభం బొంగున

కుక్కురైన్యాబ్ధి నడంచె వేలవలె సక్కుంతీనుతుం డాఘ్నః డై.

196

వ. ఇట్టి కురుబలంబులం గనఘగొట్టుచున్నధనంజయుఁ గాంచి జనార్దనుం డిట్లనియె.

క. దప్తిగొనె వారువంబులు, తెప్పిలు వెను మునుంగ నీళ్ళు శేలేకున్న

దెప్పనఁ ద్రావఁగఁ జాలిన, విప్పడ తెచ్చితిమి యేని యిద్ధవిచారా.

198

— ♦ అర్జునుండు గుఱ్ఱంబులదప్పిఁ దీప్తిఁ దటాకంబు పుట్టించుట ♦ —

చ. అనుటయు నర్జునుం డనియె నచ్చుత! నీదుకబాఱిపేక్షణం

బెనయుచు నుండ లే వనుచు నేటికెఁ బల్కఁగఁ జాలినన్నిని

శృను గొను మింద యున్న వని లాగి ధనర్గుణ మొక్కతొపున

గొనకొని గహ్వరిం బగులఁ గొట్టెను గొట్టినయట్టిపట్టునన్.

199

వ. హంసకారండవాక్కిర్లంబును జక్రవాకోపశోభితంబును బ్రహ్మసంకజంబును బ్రసన్నాం

భశవరిపూర్ణంబును గూర్మమత్స్యగణాకీర్ణంబును వాజిపానోపయోగంబును ఋషి

జనసేవితంబును నగాధంబు నగునొక్కసరోవరం బుత్పన్నం బగుటయు నర్జునుం

డారెండవశివకర్మ యనం దండికెక్కి దానికి శరవంశంబును శరస్థూణంబును

శరాచ్ఛాదనంబును శరవేత్తంబును సత్వద్భుత ప్రకారంబున వినిర్మించె నదృష్ట

పూర్వం బగునక్కార్యంబునకు దేవగంధర్వులు సాధువాదంబు గావించిరి నార

దుండు దానిం జూడవచ్చె గోవిందుండు పరమానందభరితాంతరంగుం డై మేలు

మే లని మెచ్చుచు రథంబు డిగ్గి రథ్యంబులం గొలనికిం దోలుకొనిపోయె సంత

నర్జునుండును.

200

తే. తాను భూమిఘ్నఁ డయ్యు రథస్థు లైన, పెక్కుయోధులతోఁ బోరె నొక్కరుండ

బహులశరపరంపరలను బత్తివాస్త్ర, రథతురంగములఁ జెంత రాఁగ నీక.

201

తే. పరశుపట్టసమీపముద్గరగదాసి, తోమరాద్యాయుధంబులు తొడిఁబడ వడిఁ

బయిఁ బడుచునున్న నూనినపాద మూని, నట్ల యుండఁగ నని చేసె నర్జునుండు.

202

వ. అంతలోన శ్రీశృష్ణుండును.

203

తే. అలుగులం దీసి హయములయంగకములు, తడవి నీళ్ళు ద్రాపించి తడిపి వాని

మేను లట నున్నభాణము మేపిమరలఁ, దెచ్చియరదమ్మునకుఁ బూన్చె మెచ్చనరుడు.

- క. మానసనరోవరమ్మున, మానుగ జలమాడియాడి మహితగుణాక్షి
గానఁ బడు నంచలో యన, నానరుశ్వములు వొలిచె నానమయమునఁ. 205
- తే. అట్లు కట్టాయితము చేసినట్టి తేరు, కృష్ణుఁ డర్జునుతో నెక్కి క్రేల్లువాఁడు.
కుతుకమున నొప్ప నీసైనికులు గనుఁగొని, భగ్నదంష్ట్రోరగములట్లు బలబాపడిరి.
మ. బళిరే! మాధవుఁ డెంతవాఁ డయిన నౌ బాహుబలం బెంతయే
గలవాఁ డన్న నగు నెలంతలకడఁ గౌతూహలం బేర్పడఁ
మెలఁగం జొచ్చినకోడెకానివలె బేర్చి సైన్యమధ్యంబునఁ
గలఁగం బో కిటు క త్రలానులకు వేడ్కం గూర్చి నిర్భకుఁ డై. 207
- తే. మృత్యుసంబాధ మైనయీమృధమునందు, వెఱ యెఱుంగనిప్రేడ మై నెలయభవుఁ
దురగముల విచ్చి మే నెల్లఁ దోమి కడుపు, నిండ నీళ్లును మేత యీ నేర్పుగలఁడె.
మ. విడుఁ డీమాధవుమాట మేటి యగునీవివ్వచ్చు నే మందరో
వెడ గండ్రో మఱి వెఱి యందురొ ధనుర్విద్యాలసన్నూర్తు లి
క్కడఁ బెక్కండు రథస్థులై పొదువ నల్కంటేని లే కాత్రి యొ
క్కడఁ భూమిస్థితుఁ డయ్యెఁ దోడు తనకుఁ గాండీప మొక్కండుగఁ. 209
- చ. యదము పీడఁ గృష్ణుఁ డెడ యయ్యె నొకండ ధరాతలంబునఁ
బరఁగె ని దంతరం బనుచుఁ బార్థుని ముట్టితి మొక్కపెట్ట నే
ల్లరము మహాశరంబులఁ గలంచుమతి న్నన మేమి చెప్ప మ
ప్పరుఁడు బాలుఁ డాడుకొనుపోలికఁ గూలిచె నందఱం గటా. 210
- క. కోటలు వెఱికినపాముల, మై జవజవఁ జూపుచుంటి మందఱ మొకఁ డై
పేటియును జాల మైతిమి, తీఱెను మనఁజూత్ర మెల్లఁ దెలుపఁగ వలెనే. 211
- క. తా నొకరుండ యై నవ్వెను, వానితెఱంగునను దోచి వరశస్త్రములఁ
బీనుఁగుమెంటులు నిండఁగ, నీసేలం జేసె జగతి నెట్టిడు గలఁడే. 212
- ఉ. కన్నులఁ జూచుచుండఁగ నొకానొకయింతటిలో జగజ్జనుల్
దన్ను నుతింపఁగా నిచటఁ దాను సరోవర మొండుఁ జేసె నా
పన్నశరణ్యుఁ డైనహరిప్రాపుగ ఫర్జునుఁ డిట్టియబ్బురం
బెన్నఁడుఁ జూడరుక విసరు నెవ్వరు నివ్వనుధాతలంబులఁ. 213
- సీ. తన్నుఁ గానట్లుగాఁ దలంచుచు జిహ్మండు, కృష్ణునితో రథ మెక్కి మఱియు
మన కెల్లఁ దనశౌర్యమును జూపుచు నొకింత, సరకు సేయక సింధునరపతిదన
నరుగు నీతని నాఁగ హరునకుఁ గాదిప్లు, సైంధవునకు నేడు చాపు మూడు
దుర్యోధనుం డెంతదుర్బుద్ధియో కాని, యఫలంబు లతనికృత్యంబు లెల్ల

- తే. వానికతమున ఓత్రియవంత మెల్ల, వమ్ము గా నయ్యె నయ్యయో వానవి యుట
మృగములం దోలుమృగరాజుపగిదిని మన, మూఁక చీకాకుపడఁ జేసి వీఁకఁజేసి.
- వ. అని పలువురు పలుడెఱుంగులం బ్రశంసించుచు మనజోదులు మగఁటిమిం బాటించి
మేఘులం గీటడంచుచు వాయువేగంబునం బోవుకృష్ణార్జునులరథంబున కడ్డువడి
దొడ్డనారనంబులు పఱపియు నిలువరింప నేరక కిరీటిమేటిశరంబుల కోహటిల్లి లేట
మోము పడి పలాయనపరు లైనం గని పురుషోత్తముండు పాంచజన్యం బొత్తునంతఁ
గృత్తరాసు లమ్మొత్తంబున మున్నయ్యె మృగధృగృష్ణార్జునులు రాహుముక్తు లగుపు
ష్పవంతులవిధంబున వెలుంగుచుండ వారిం గాంచి యప్రతిహతం బగువారిరథగమ
నంబున కచ్చెరువడి మెచ్చుచు మహాసముద్రం బెల్లఁ జేయీత నీఁదివచ్చినవారుం
బోలె ద్రోణాదులం దాటి వచ్చినవీరి కసాధ్యం బెద్దియు లేకుండేడి నని తమలోఁ
దారు తలంచుచు ఓత్తధర్మంబునంజేసి స్త్రీమంతు లగువారు వారిం దాఁకియు వీఁక
చెడి మరల వెఱచఱచి పఱచుచుండి రట్లు సూర్యానలప్ర కాశు లగునరనారాయణు
లెల్లర విఫలీకృతమనోరథులం జేసి చూపుమేరదూరంబున వడ్రాభిరక్షితుండగు
సింధురాజు మొగంబు లెత్తి చూచి యామివంబు గన్న డేగలచందంబునఁ బర
మానందంబు నొందుచుండి రప్పుడు శిష్టుండు కృష్ణునిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె.
- ఉ. చూడుము సైంధవుండు తనచుట్లను గర్జకృపాదు లార్జునుం
బోఁడిమిఁ బూచిపట్టుకొని పో పయి యుండఁగఁ దా నొకండు గా
వేడుకఁ జూచుచుండె నదె వీఁ డెటఁ బోయెను నింక వేల్పులుక
దో డయి నచ్చిలేనియును ద్రుంచెద వీనిని నేడు మాధవా. 216
- క. నావుడుఁ గృష్ణుం డిట్లను, నీనచనము రి త్త వోన నేరదు పార్థా
నీవలన దైవ ముండె, నావున వచియింతు నిట్లు కలరూపంబుక. 217

—• పురుషులంబు కృష్ణార్జునులఁ బ్రశంసించుట —

- వ. ఇ ట్లాసింధురాజునై వృష్టి నిలిపి కృష్ణార్జును లన్యోన్యంబు ప్రసంగించుకొనువాక్యం
బులు నీవారెల్ల విని భయవిస్మయాదులు మనంబునం బెనంగొనఁ నమలో నిట్లనిరి.
- సీ. దగఁ గొని మరుభూమి దాఁటి తనివి దీఱ, నీ రాని తేజినగౌరులనఁగ
వ్యాఘ్రసింహక్రాంతపర్వతావళిఁ దాఁటి, వరపట్టణముఁ జేరువణిజు లనఁగ
రాహుకీతుగ్రహగ్రహణముక్తిం గని, వాసికెక్కినపుష్పవంతు లనఁగ
గార్చిచ్చు పొదివినకాననంబుననుండి, కంఠకుండఁగ వచ్చుభుచరు లనఁగ
- తే. ద్రోణపరిక్షితం బయి రాణ లెనఁగు, భూరిసేనాసముద్రము పార మొండ
నీఁది వచ్చినయీకృష్ణు లిద్దఱు నిటఁ, గాలసూర్యులవలెఁ జూడఁ గ్రూరి రిపుడు. 219

3. ద్రోణముఖయోధశరపాతరూక్షనిధి, గాత్రులై నెత్తువజ్రులు గారుచున్న
వీరు సుమితపరివ్యాధభూరుమాముల, పగిది నొప్పి రేనొప్పియుఁ దగులకుండ. 220

3. శక్తిఖడ్గాదివిషధరసంకటంబు, మార్గణక్రూరమకరంబు మహిభృదంబు
సంభృతము ద్రోణహృదము నీశౌర్యనిధులు, కడచి వచ్చి వీరికిఁ గలదె యడ్డు. 221

కరవాలవిద్యుతంబును, వరచాపజ్యానినాదబహుల స్తనితం
బుగుశరవర్షము ద్రోణాబ్ధరమును సూర్యేందు లనఁగ దాటిరి వీరల్. 222

— సహ్యోధమండు కనకబల బున నున్న వెదిరిచిపోగులు —

అని నీవాల్ల వారిం బ్రశంసించుచు జయద్రథుండు చచ్చెనకా నిశ్చయించుకొను
చుండి రంతలో నీశాడుకు సింధు రాజరితౌపరత్వంబునంజేసి ద్రోణబద్ధకవచప్రభావ
కలితుండై భయంబు దక్కి బలంగంబుల తలకడచి కృష్ణార్జునుల కడ్డంబు సొచ్చినం
జూచి బలంబుల నానావిధవాదిత్రంబులతో సింహనాదంబులును శంఖనాదంబులును
జేలంగె రాజరక్షకులును సంతసించి రంతఁగుంతినందనునకు దేవకీనందనుం డిట్లనియె.

చూడుము మేఱ మీఱి మనసూరెల వచ్చునుయోధనుండు నీ
తోడ సమీకమున్ నలుపఁ దోచినచి త్తముతోడ నల్ప మా
నేడును దన్నుఁ బోలఁ డని యీతనికిం గరువంబు మోడగున్
బ్రోడ ధనుర్బలంబున సమున్నతుఁ డాజుల దుర్బుదుండునున్. 224

4. దూరపాతిమహేష్వాసుఁ డారయఁ గృ, తాన్త్రిఁడుం పిత్రయోధి మహారథుండు
బాహుబలశాలి మీద్యేష్టి భండనంబుఁ, గోరి వచ్చెడు రారాజు చేర నిన్ను. 225

చిరకాలంబుగఁ బూచి పట్టితివి నీచిత్తంబునం గోర్చికిం
దొరయన్ భాగ్యవశంబునం గలిగె నీదుర్యోధనుం బోయెన్
నరులై జూడము నాఁగ నొప్పి విజయం బర్ధింప నై నీమదిన్
జరసంవర్ధిత మైనక్రోధవిషమున్ శీఘ్రంబునం గ్రక్కుమా. 226

కోలుపులిం గన్నకొనమతేడిం బోలి, వీఁడు నిన్ గనుఁగొన్న వెఱచుచుండు
రాజ్యార్థి యగురాజు నాఁ డిట్లు నీతోడఁ, బో రొనరించెడుబుద్ధిజేసి
లోభి యై వచ్చె నేఁ డీభీరుకునికిఁ గాలము మూడ వీఁ డనర్థముల కెల్ల
మూలకండ మున్మృష్టమునంజేసి నీబారిఁ, బడియె నీనీచుని బాణసమితి

3. నేసి కూల్పుము వేల్పులు నేసి నిన్ను, మాటుకొనే గెల్వఁ జాలరు మాట కనుట
గాదు వీఁ డన నెంత యీఖలునివట్లఁ, గనికరము సూపదోషంబు గలుగుఁ జన్వె.

5. నికృతీక జూడ మొనర్చి ధర్మసుతునిన్ నిక్కంబు వండుచి కొం
చక రాజ్యంబు హరించి కానలఁ బడన్ శాసించి పాంచాలి క

- ట్లు కడున్ భంగము గా నభన్ సలిపి తోడ్చి బెక్కు లెగ్గుల్ నృశం
నకుఁ జై చేసినవీని నోర్చి పగయుం జల్లార్చుటల్ పోలదో. 228
- తే. వీడ్చు తెగనేని వీనితో వేర మెల్ల, మూలముట్టుగఁ దెగు వీనిమూఁక లెల్ల
విటుగు జంభ నింద్రుడుబలె వీనిఁ జంపి, మాజియజ్ఞంబునఁ జేయు మనభృథంబు.
- స. అనిన యక్కిరీటి యమ్మేటి కి ట్లనియె. 230
- శా. మారాజ్యంబు హరించి మావనితకున్ మాకుఁ గడుం బన్నముల్
క్రూరుం డై పొనరించి గర్వమునఁ గన్గో జాల కున్నట్టి యీ
కారవ్యాధముఁ దెల్పి నేసెనను మాకష్టంబు గి ట్లెక్కఁ గం
నారీ! తే రటు వోనని మ్మితరముం జచ్చింప కావంతయున్. 231
- తరువాఁజ. అనిసంత మేలు మే లని వాసుదేవుఁ, డరనంబు దుర్యోధనాంజికంబునకుఁ
జనఁ దోలె నతఁ డెన సాధ్వనంబునకు, నం దీక్ష యెదిరించి చక్కటి నిలిచెఁ
గని సైనికులు వానికడిమి కుప్పొంగి, ఘననినాడింబునఁ గవియ రా వారిఁ
గనునన్న వారించి ఘనుఁడు నీసుతుఁడు, కలనికి రి మ్మని కాంక్షేయుఁ బిలిచె. 232
- స. దానికి సంతసించుచు నరనారాయణులు దేవద త్తపాంచజన్యంబు లొట్టి రత్తటి
మనవా నెల్ల నొల్లంబోయి కారవేళ్లదని వై శ్యావరముఖగతునిఁ గా నిశ్చయించి
శోకించుచు. 233
- తే. చచ్చు దుర్యోధనుఁడు కేడి చచ్చు ననుచు, నార్తనాదము లెనఁగించునంత నీడు
సుతుఁ డెలుంగెల్లి వెలుగు జోగూరులూర, సాగనంపెనఁ గృష్ణుల సంయమనికి.
- స. అని యూఁడొ బలికి సంరంభంబున సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 235
- మ. విలువిద్యం గలవాఁడ నంచు నెదియో వీర్యంబునంజేసి తం
చులలిం జెప్పడు నేను లేనియెడ నేసాం పై న నా గాక నో
దలితారీ! యిదె వచ్చినాఁడ నిచటఁ దర్కించునూ సాండువు
త్తులలోవాఁడవయేని నీమగఁటిమిన్ దూలింతు లీలాగతిన్. 236
- స. అని యధిక్షేపించుచు. 237
- సీ. మర్మాతిగము లై నమార్గణంబులు మూఁడు, నినిచ వివ్వచ్చునితనువునందు
నాల్గిం బాఠముల నవియంగ, నొనరించి, పదిశరంబులఁ గృష్ణునతఁ మేసి
మునికోల నొకకోల ముక్కలై యిలఁ బడఁ, జేసి యీసునఁ జేసి సింహరవము
దిక్కులు మ్రాయంగ నొక్క మొగింజేసి, యెడలోనిగర్వంబు వెడలఁ గిక్కిఁ
- గీ. గనలి పార్థుఁడు పదునాల్గుకాండములను, పిడుగులం బోలఁ దోఁపఁగ వడిగ నేసె
ధార్తరాష్ట్రునిపై నిశితమ్ము లయ్యు, మిట్టిపడె నవ్వి కత్తెల్ల మట్టి గుంబు. 238

ఉ. బొందళమందు వ్యర్థ మయి పోయినతూపులఁ జూచి కోపముం
బొందినడెందమున్ గలిగి పూరువసింహుఁ డతండు వెండియున్
మందముఁ గానిచందమున మార్గముల్ పదునాలు గేసినన్
ముందటియట్లు నవ్వియును బొల్లయి పోయిన నాగ్రహంబునన్. 239

క. ఇరువదియెనిమిదితూపులు, బరువడి సరుఁ డతనిమేనఁ బరఁగించె నేడ్గి
నరవర్మగుప్తి నవియున్, ధరఁ బడె న మృగుచు నపుడు దాశార్హుండున్. 240

వ. ధనంజయుం గాంచి యిట్లనియె. 241

చ. కని విని నే నెఱుంగ నిటు కవ్వడి యెవ్వఁడు నీ నడిం బడం
దను విడ నుండు నచ్చెగు వెదం బొడకట్టెడి నీశరాలి తా
తను బడినట్లు మిట్టిపడు దాయపయిం బడి యేమి హేతువో
ధనువునకుం బలం బెఱెన్ తావకబాహుబలంబు నూలెన్. 242

క. పిడుగుల కెత్తిగునీ నగు, బెడిదపుమార్గము లిట్లు బెండ్లయి విఱవో
నెడ వెఱుగు వెఱయుఁ దోచెడి, జెడు గీతనిస్తావ్యకాలశేషము చెపుమా. 243

—• అర్జునుండు దుర్యోధనుని కనిచ్చ ప్రభావ మెఱింగించుట —

ఉ. నావుడు నప్పురందరునినందనుఁ డిట్లను నీ వెఱింగియున్
నావలన్ విసం దలఁతె నందకపాణి యి దొక్కవట్టపుం
జేన గురుం డెఱుంగు నను జెందగఁ జేసెను మున్న వీడు నే
డేవగనో గ్రహించిఁగొనియె గురునక్కటికంబు పంపున్. 244

అ. దీని నజ్రపాణియేరి భేదింపఁగా, లేడు తత్ప్రభావమీడఁ జూప
వీడు భయము కిక్కి వెలుగుచు నున్నాఁడు, నే నొకండ ననుచుఁ బూని పలికి.

ఉ. ఆడుచివోలె నీకనచ మంగమునం గిలించుకొంచుఁ దా
నీడకు నచ్చెఁ గాని యొకయింత యెఱుంగఁడు తత్ప్రభావమున్
నీ డిపు డేను నాబలము నేర్పుచు నేర్పిడి వీని నొంచెదన్
జూడుము నాకిడం గలదు సూర్యశుచిప్రభ ముత్రరాజమున్. 246

వ. ఇది తొల్లి లోకేశ్వరుండు నిర్మించి యంగిరసును కీచె నతండు బృహస్పతి కిచ్చె
బృహస్పతి పుంసరున కొనంగె పురందరుండు నా కనుగ్రహించె నని నర్వకవచ
సేదనదక్షం బై మంత్రశరత్తిం బగుదాని సరివోసి యేయుటయు నుపలక్షించి దూర
గతుం డగునశ్వేత్థామ సర్వాస్త్రఘాతి యగునొక్క మహాస్త్రంబున దానిం ద్రుంగి
చినవెఱిగి వెఱుంగుని కుంతినందనుండు గోవిందునకు వెండియును. 247

తే. అడఁగి నాయుత్త్ర మాద్రోణ్యుత్త్రమునను, వెండియుం దీన వ్రేసిన వ్రేసినట్టి
వానినే తుంచుఁ గావున మాని నాడు, వింటిబలిమిన సాధింతు వీని గనుమ. 248

వ. అయ్యవనరంబున దుర్యోధనుండు. 249

ఉ. తొమ్మిదితొమ్మిదమ్ములను దోయరుహాతులఁ గృష్ణజన్మలఁ
ముమ్మర మేననత్వమున ముట్టఁగ నేసియు నట్టి బాణవ
ర్షమ్మున ముంచి మించె మనసైనికు లెల్లరు సంతన మ్మెదఁగ
శ్రమ్మఁగ సింహనాగములు గ్రాలఁగఁ జేసిరి తూర్వనాదమున్. 250

సీ. అంతఁ గ్రుద్ధుం డయి కొంతేయుఁ డూర్పుచు, నతనిమైఁ గవచరక్షితము గాని
చోటు గానక కొంత చూచి హయంబులఁ, జా నేసి చక్రరక్షకులఁ దునిమి
సారథి నురుమాడి చాపంబు ఖండించి, యరదంబుఁ దెగనేసి విరఘుఁ జేసి
హస్తతలంబుల నశేనికల్పము లైన, వాఁడినారసములు నశిగ నేసె.

తే. దానఁ గడు కొచ్చి ప్రిత స్థనూననుండయి, వెగడుగుడుచునుయోధనుఁ నగనెఱింగి
కవిసి చతురంగ సేనలు కిన్వడిపయి, బాణవర్షంబు పరఁగించె బహుళముగను. 251

చ. అరదము కేశవాష్ట్రములు నాశరసర్పముఁ నున్నింగి
ట్లరనిముసంబు నెల్లి నపు డెద్దునుఁ డూర్జితబాహువిక్రమ
స్ఫురణము మీఱఁ దచ్చగిసమూహము పరితయుఁ దెల్పు నేయుచున్
గర మలుకం బరంపరులు గా బడలించె బలాళి సంపత్తఁ. 252

వ. ఆగాండివ నిర్ముక్తశరపాతంబునం జేసి. 253

ఉ. తేరులు ద్రెల్లె వార్షములు నిమ్మునడంబడి చచ్చె నేన్దులున్
బోరునఁ గూలఁ గాల్పునను భూశయనంబు లుంఁగరించి
న్నోరమణీయభూపలు మహాన్నతశస్త్రములున్ బతాకలున్
ధారుణి రాలె భీమ మయి తద్రణరంగ మెనంగ నెఱ్ఱెఱివ. 254

తే. విజయునిం గాంచి యిట్లను వృష్టివీరుఁ, డనఘ యెడఁజొగకుండ నిధనువు నెఱయు
చుండఁ దగు నేను నాశంఖ మొత్తుచుందు, ననుడు శరవర్షమున నగు డట్ల చేసె.

క. పూరించె, వాసుదేవుఁడు, ఘోరగావంబు దెసలకుం బ్రాణి భయా
కారం బై శరపాత, స్ఫారధ్వని కనుగుణమ్ము సంధిల్లంగన్. 256

వ. ఇట్లు గాండివపాంచజన్యారపంబులు హృదయనిర్భేదకంబు లైన భవదీయసైన్యంబు
పటాపంచ లయ్యె నయ్యెడ మాధవుండు రథంబు సైంధవునిదెసం బఱవంజేయు
టయు నట సింధురాజరక్షణతత్పరు లై యున్న యోధు లెల్ల భూమి యద్భుత నోహా

సాహరి సింహనాదంబులు శంఖనాదంబులు నేయుచు నెదుర్కొనినం గని కృష్ణా
 ఋతులు పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తుటయును. 257

ఆ. ధరణి వడకె ధరణిధరము లుట్టారతల, నూకె సాగరములు వీరి పడుచు
 ఘూర్ణిలంగఁ జొచ్చె ఘోరశంఖారవ, మెల్లకడల నిండి పెల్లు కేగె. 258

— శత్రుప్రభృతులొక్కపెట్ట యగుననిపై గవియుట —

న. ఇట్లు శంఖంబు లొత్తుచుఁ గృష్ణార్జునుఁ బురవడించి సైంధవుదిక్కు మొగం జై
 నచ్చుచున్నం గని పంభమించుచు జయశ్రుతి గాన నున్న భూరిశ్రవశ్వలశత్రుకర్ణకృ
 శాశ్వతానువృషసేనులు దుర్యోధనుం బురస్కరించుకొని వ్యాఘ్రచర్మపరివృతంబు
 లును సువర్ణచిత్త్రంబులు నగుమహారథంబులతో నేనాసమాహంబుతో నొండొరు
 లిలుచుకొనుచు సింహనాదశంఖనాదంబు లెసంగ నచ్చి వివచ్చుచు దాఁకుడెంచి
 శరవర్షంబు నిగిడించి రాసమయంబున. 259

సీ. గురుపుత్రుఁ డుబ్బునం బరణి డెబ్బదిమూడు, వాసుదేవుని మూడు వాసవసుతు
 నోనేసి యొకతూపు వాసరిధ్వజముపై, నాలుగుజ్జములైన నలియ నేసి
 నేసి నీనునం జేసి వాసవి వాని, నాన్నాచురముల వియఁ జేసి
 పదితూపుల గర్జవృషంబు లొగిలించి, మూడింట వృషసేను నోడఁ జేసి
 తే. మద్రనాజకరాసగుధ్య మొక్క, కత్తివాతీశరంబున నుత్తరించి

• శంఖనాదంబు చేసిన శత్రుఁ డొండు, విల్లు గొని పడితూపుల విజయు నేసి. 260
 తే. మూడుభూరిశ్రవుడురెండుముప్పదియున, గర్జుడును మూడునాలుగుకర్ణసుతుడు
 పది కృపుం డంతలోన డెబ్బదియుమూడు, సైంధవుడు నేసి రద్ధునన్యందనమున.

వ. అంత నాచార్యుండనుండు. 262

చ. అటువఱ శాతసాయకము లర్జునుపై నిగిడించి వింతిన్
 బిటునున వాసుదేవుమొరు బిట్టడిరించియు వెండియు న్వడిన్
 దొటయఁగ నేనిలన్ సరునిత్తు శ్లఁడఁగం బొనరింప నర్జునుం
 డటనకలై పడన్ నలిప నన్నియు నన్నియు నవ్వమోమునన్. 263

శా. అంతం బోనక మోడఁగె గర్జుఁ బడిరెండ్రుంబులన్ మద్రభూ
 కాంతుఁ బొమ్మి దొకండు నమ్ములనడిన్ గర్జాశ్రిజున్ మూడు డ్డు
 ధ్రాంతోన్ నుసూతి నన్నిదిట సంతన్ డెబ్బదింట గృపున్.
 బొంకె రాఁ గని నిర్వదేవిట ఘనఁ భూరిశ్రవుఁ మూడిట. 264

తే. మఱయు మద్రేవరునివిల్లు మధ్యమునకు, రెండు గాఢునిసైంధవుఁ డొండుకెలనఁ
 దోప నూజమ్మల వానిదొడరనేసి, తనదుకరలాఘవముజూపెనునఁడు నరుఁడు.

- క. విత్తులపైఁ గేతువునై, నాతఁడు పి కృమ్ము లేయ నాతఁడు వానిఁ
జేతివడి నడిపె గురుఁడున్, జేతమునన్ మెచ్చి వానిచేవిలుఁ దునిమెన్. 275
- ఉ. చిన్నధనుర్వరుం డగుచుఁ జేయి తునింగినవాఁడువోలె నై
యన్న పృథాతినాజుపయి నుగ్ర శరంబులు వేనవేలు గ
కోవ్వన్నతి నేసి కుచ్చి గురఁ జొత్తుగ నత్తటి భూతసంచయం
బిన్నరనాథుఁ డీలెడినో యే మగునో యిపు డంచు నెంచఁగన్. 276
- వ. ఇట్లు కృత్రుగతుం డగుధర్మజుం డొండొక్క విల్లుఁ గొని ద్రోణము క్తనారాచంబు
లెల్ల నద్భుతం బానహిల్లం చునిమి క్రోధసంర క్తలోచనం డై. 277
- మ. గిరి నై నెన బగులింపఁ జాలినమహాక్షేర్తిం బ్రవర్తించుచున్
వరఘంటాప్తక కాతంబు మణిభాస్వత్స్వర్గదండంబు నై
గరిమం గాంచినశక్తి ద్రోణువయి నుగ్రప్రక్రియన్ వ్రేసి గ
హ్వరి భేదిల్లఁగ నాచ్చె మార్పులు భయత్రాసంబునం గుండఁగన్. 278
- క. భూతంబు లెల్ల ద్రోణున, కాశతి వచియించె స్వస్తి నాశక్తియు ఖ
ద్యోతముపగిది స్పండుచు, నాశతతేజమున వచ్చె నార్యునిఁ దాఁడన్. 279
- ఆ. కుబున మెడఁగ బాము కోయుచు నాల్కలు, నోగు తెఱచి మ్రింగునో యనంగ
భయము సూర్యుదాని బరికించి ద్రోణుఁడు, బ్రాహ్మ ముత్ర మపుడు ప్రస్తుతించె.
- మ. అభిమంత్రించి శరంబునన్ విడువ నయ్యుత్రంబు తచ్చక్షిన్
రథనం బేర్పడ భస్మసాత్కృతముగా రాపాడుచున్ రాల్చి భూ
విభునిం దాఁడఁగ నచ్చుచున్నతటి నవ్వరుండు బ్రహ్మోత్రపుం
బ్రథ నద్దాని నడంచె జూపలు గపున్ ప్రస్తోత్రముల్ నేయఁగన్. 281
- సీ. అంత యుధిష్ఠిరుం డాచార్యులై నేను, తూపు లేసియు విల్లుఁ దునిమె నొకటఁ
గనలి గురుం డొక్కగడఁ గొని యేసిన, సతఁడును గడ నేసె నవియు రెండు
నొం డొంటిఁ దాఁడుచు నుమిసి మిడుండుగు, లననిపయి బడె నపుడు ద్రోణుఁ
డవనీష్వరుని నాలుగశ్వంబులన్ నాల్గు, భల్లంబులంజేసి త్రెళ్ళి నేసి
- తే. యెంట్ల ధనువునన్ పోరింట్లనాడు, ధ్వజమునుండుంచిమూఁడింట ధర్మనుతుఁ
నేయఁగ వాతాశ్వఁడగునతఁడొకఁ డిగ్గి, యూర్ధ్వభుజుఁడయిచూచుచునూరకుండె
- వ. ద్రోణుండును విరభుండు నాయుధవిహీనుం డగువాని నేయ నొల్లక సూరెలం గ
వారిం గెనుపుగొట్టుచు ధగ్ధరాజుం బట్టుకొన దరిఁ జేరుచున్నంత. 28
- ఆ. అశట! పట్టువడియె నాచార్యునకు రాజు, పట్టువడియె ననుచు బహులరవము
మిన్నుముట్టి నపుడు దన్నుఁ జేరినసహ, చేవునరద మెక్కి తెరలె నృపుఁడు. 28

తే. కైకయుం డగునబ్బహుత్త్రు ఖేమధూర్తి నో నేయఁ దొంబదితూపు లతఁడు
బరపి గురుసేనపైఁ బడఁ బఱచుచుండ, నతఁడు విలు ద్రుంచి కైకయు నలుకనొంచె.

మ. నగుచుకై కైకయుఁ డొంచువిల్లు గొని కిన్కై ఖేమధూర్తికై బృహ
త్కగణము న్నిగిడించి నొంచి రథరథ్యవ్రాతముకై సూతునికై
మొగి ఖండించి శితాశుగం బొకఁడు పెంపుంజేసి సంధించి తాఁ
దెగ నేసెన్ వడి వానిశీర్ష మిల్పపై దీర్చింప భూపాద్యుతికై. 286

మత్త. వీరధన్వఁడు ధృష్టకేతుఁడు వీరవిక్రమ సేన్పుడ
బోధించుండఁగ ధృష్టకేతునిభూరిచాపము ద్రుంచె నా
వీరధన్వఁడు దాన నాతఁడు నెచ్చి వానిపయిన్ మహా
కూరకత్తిని ప్రేయ నందునఁ గూలె నాతఁడు నేలకున్. 287

న. ఇట్లు త్రిగచ్ఛేత్వకుం డగువీరధన్వఁడు వడినం గని మూఁకలు చీకాకునడియె నంత
దుర్ముఖుండు సహదేవునిపై నఱువదినారసంబు లడరించి సింహనాదంబు గావించిన
నతఁడు క్రుద్ధుండై తొమ్మిదిబాణంబు లాతనిపై బరగించి. 288

ఉ. నాలుగువారువంబులను నాలుగుతూపులఁ ద్రుంచి కేతువున్
గూలించి యొంటు సూతుతలఁ గోసి యొకంట నొకంట జాపముకై
వీలఁగఁ జేయ నీకొడుకు వీఁగి వడి న్నిరమిత్తు తేరిపై
కాలము మాని పోయె నట శంధ అమందగతికై హాసింపఁగన్. 289

తే. నిలక సహదేవుఁ డాగ్రహమెల్లమిఁ దోఁప, నడరుచుఁ ద్రిగర్తనాథున కనుఁగుపుత్తుఁ
డైననిరమిత్తుపైఁ బడి వానితలను, మేనితో వేళుగాఁ జేసె మిడుక వారు. 290

క. నకులుండు వికర్ణుండును, నకలజనున్ సూచుచుండ సలిపిరి రణ మం
దొకయింతలోన నకులుఁడు, మొకమోడక యేసి నీదుపుత్తుం గైలిచెన్. 291

తరలము. సినివరుండును మాగధుండును జివ్వకుం గడగట్టువో
సినివర్క మగధేశపుత్తుఁడు చేసె నమ్ముల ముగ్ధగా
గనలి సాత్యకి సాశ్వసారథి కమ్ముగా నతఁ డీల్లి భూ
మిని బడం బొనరించె నెల్లరు మేలు మే లని యెంచఁగన్. 292

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు వడినంత వానిప్రజలు, శినివరునిమీఁదఁ గవిసిన సింహరాజ
మలఁకిమెకములబలె వారిఁ బలుకులోన, నడిమి పోదోలె గురుండప్ప దాఁగినతని.

సీ. *ద్రాపదేయుల సోమదత్తసుతుఁడు దాఁకి, యైదేసితూపుల నెదుగురను

* ఈసోమదత్తసుతుఁడు భూరిశ్రవసుఁడు గాక మఱియొక్కఁడై యున్నాఁడు. తక్కువ సోమ
యాజ్ఞ భారతములో నితఁడు బల్యం దని యర్థము తోపించుచున్నది. అది చింత్యము.

నోనేసి వెండియుఁ బూనిక నేడేసి, వాలమ్మల స్నాంప వారు కనలి
రందు శతాస్థికఁ డడరించె నె డమ్మ, లితరులు మూడేసిశతశరముల
నడరించి రపు డతం డందఱయెడల నొ, కొక్కొక్కతూపేయుచు సుక్కుమిఱి
తే. ప్రబలు నాద్వనితురగములే భైమసేని,ధనువు యాధిష్ఠిరుమహాన్నతధ్వజంబు
నాకులినియంతఁ గూల్చిన వీరఁ గాంచి, సాహదేవి తదీయశీర్షంబు ద్రుంచె. 294
పంచ. అలంబునుండు భీమసేను నాఁగ నాతఁ డుగ్రుఁ డై

చలంబు మీఱ నాలుగైదుసాయకంబు లేయఁగాఁ

గలంగ కార్యశృంగి పొంగి గాలిపట్టి నెట్టనఁ

బలంబుచింపునఁ నొగిల్చెఁ బంచమార్గణంబులఁ.

295

సీ. అంతఁ బోవక భీముననుచరులం గూల్చి, నన్నూటముప్పదుండ్రను రయమున
వాలికతూ పొండు గాలిపట్టిభుజాంతరం బాడఁగా నేసె రాక్షసుండు
దాన నొక్కింత రథంబుపై వ్రాలి మూ, ర్భ మునింగియుం దేటి శ్వసనసుతుడు
భారసాధన మెనఘోరకార్మకమునఁ, గూర్చి క్రూరాస్త్రముల్ పేర్చి యార్చి
తే. రాక్షసుని వ్రేయ నాతండు రక్తసిక్త, గాత్రుఁ డై కుసుమితకింశుకంబురీతిఁ
దనరి భ్రాతృవధంబును దలఁచుకొనుచు, ఘోరహంబుఁగొని యిట్లు చేరి యనియె.

శా. నాయన్నఁ బకుఁ జంపి తే నెడఁగ నై సల్వొందు చున్నంతటఁ

సీయందుం గలనత్వ మే నరిసెడన్ నేఁ డెందుఁ జోవచ్చు నీ

కాయ గ్మాత్మజువీడు డక్క నిలు భీమా చూడు నాబీరమున్

నాయుక్కున్ మఱి నాబలంబు మఱియున్ నాధైర్యమున్ స్థైర్యమున్.

297

స. అని పలుకుచు నంతర్ధానం బై శరవర్షంబున భీమసేను ముసుంగు వెట్టుటయు నతం
డును ద్యావాభృథ్వ్యవకాశంబున సన్నతపర్వంబు లగుతనబాణంబు లెసంగించుట
యు నలంబునుండును భీమసేనశరార్ధితం డై నిలువఁ జోటు లేక మగడ రథంబు
పై నిలిచియు నింగి కెగసియు నేలకుం దిగియు మరల నింగి కెగిరియు స్థూలసూ
క్ష్మైద్యుచ్చాసచూపంబులం బొందుచు వివిధవిధంబుల నారవంబు గావించుచు
నట్టహాసంబు నే ముచు గగనగతుం డై పరశుపట్టనముసలముద్గరతో మరపరిఘభింది
వాలకరవాలశూలశక్తిప్రాసకుంతశతఘ్నిప్రముఖమహాయధంబులం బయిపయిం
బరవఁ జేయుటయు రథహస్తపత్తితురంగాదులకుం దాకిర క్తంబు ప్రవహించుచుండఁ
బొండవనైస్యంబు దైన్యంబునం బొందియు మ్రందియు నొచ్చియు విచ్చియు వెఱచి
యుం బఱచియు బహువిధంబులం బడలువడె నప్పుడు నీబలగంబు లుబ్బి సింహ

సాదంబులును శంఖభేరినినాకరీబులును గావించె నంతలోఁ గాంతేయుఁడును దానికి సైరింపనోపక క్రోధతామ్రాతుం డై తావ్హస్త్రంబు సంధించియేయుటయు నయ్యు త్రుప్రభావంబున ననేకశతసహస్రాస్త్రశస్త్రంబు లుత్పన్నంబు లై రాక్షసాస్త్రంబుల నెల్ల మూయించి వానిని వానిమూఁతనుం జీకాకు గావించిన వాఁడు భీమసేను నెదుట నిలువ నోడి ద్రోణునిపిఱిందికిం బఱచెఁ బాండవులును సంతసించుచు సింహ నాదంబు గావించుచుఁ బావనిం బూకించి రంత ఘటోత్కచుండును. 298

—: ఆలంబునుఁడు ఘటోత్కచునితోఁ జోరి నచ్చట :—

శా.కిమ్మిరానబు నయ్యలంబునుని శక్తింజేసి రక్తింబలెఁ

ర మ్మంచున్ జెయి వీచి యేచిన ధనూరావంబు నల్లిక్కులన్.

గ్రమ్మల్ దాణి మహోగ్రసాయకములన్ గాఢమ్ముగా నేసి భూ

ధమ్ముల్ బీటులువాఱ నాఁచెఁ దనవారల్ మేలటా చార్వంగఁ. 299

క. వాఁడును నతిరథసంబున, వాఁడిశరంబులను దిగిచి నడముడికొడుకుం

గాఁడగ నేయుఁడు వారికి, వీడనినమరంబు పెల్లె విశ్రుణిరీణి.

300

క. హైదింబుఁ డీర్వదమ్ముల, నాడగ నుర మేసె బకునియరుజరచ్చనిపై

నోడ కలంబునుఁ డటు లా, గాడుపుమచునునికిఁ జూపె గరలాఘవముఁ.

301

వ. ఇట్టిరువురు నిత కేతర ప్రహారంబుల నంబరము నిండునట్లొబకంబులంబఱపిపఱపిఁకొంత వడికి మాయాయుద్ధంబునకుం దొరఁకొని యొకఁడు సూపిసమాయ నొక్కం డుప సంహరించుకొనుచు చిక్కుమాయలం జేసి యెక్కునతక్కులు లేకుండం బోరు చుండునంత నంతకోపము లగుకొంతేయుటే ద్రావదేయులు నలంబునుం జుట్టుముట్టి బిట్టేయుటయు నతండు నిజమాయాప్రభావంబున నయ్యుత్రవేగం బెల్ల నల్లన మూయించి తద్రథబృంహంబునుండి వనదాహంబునుండి నెడలి నచ్చినవారణరాజంబు చందంబునం బొందుపడి యింద్రాశనిసమప్రభం బగునిజకొమ్మకంబు మ్రోగిం చుచుఁ బంచవింశత్యాశుగంబుల నాశుగాత్మజునిఁ బంచాంబకంబుల హైదింబుని శరత్రయంబున నజాతశత్రుని సామకస్తక్కుబున నహదేవునిఁ దనస్తతినారాచంబుల నకులుని మూఁడేసివాఁడికోలల ద్రావదేయులను నొప్పించిన వాని నప్పవమాన సూనుండు తొమ్మిదితూపులను నహదేవుండుఁ పంచసాయకంబులను యుధిష్ఠిరుండు శరశతంబుననే నకులుండు చతుష్షష్ఠిసాయకంబులను ద్రావదేయులు మూఁడేసి సాయకంబులను గుప్పి రప్పుడు ఘటోత్కచుండు పంచవింశతివిశిఖంబు లడరించి మించినపరాక్రమంబున మెదీయు డెబ్బదియమ్ముల వానియు బృథంబి సింహనా దంబుఁ గావించుటయును. 302

- ఆ. ఉర్వి వడఁకఁ గొండ లుట్టుఁత లూఁగఁ ఘూర్ణిలై నర్ణవములు పెల్లుగలఁగి
దిక్కు లొక్క మొగిన పిక్కటిలెన్ ఘటోత్కచుఁడు సింహనాదకలన నొప్ప. 303
- సీ. అందులకుం గుద్దుఁడై బకానుజుఁ డెల్ల, వారల నై జేసినారసముల
నోనేయుటయు హిడింబానందనుం డేడు, వాఁడితూపుల వాని గాఁడఁ జేసె
నేసిన రోసంబుతో సాయకశతంబు, నినిచె ఘటోత్కచుతనవునందు
నపుడు పాండవు లందఱు య్యలంబునునిపై, నిశితాశ్రుశ్రుముల్ నిగుడఁ జేసి
తే. నొంచుటయుఁగాంచిపైఁడింబుఁడించుకవడి, దరలి నొగనొగఁదాఁకంగఁడనడుతేరు
వానితేరును డాయంగఁ బఱపి పఱపు, గా శరావళిఁ గుప్పించి కప్పె వాని. 304
- వ. వాఁడును వీడక పోరుచున్నంత సంతకాకారుం డై ఘటోత్కచుండు గాఁడికి లం
ఘించి గరుత్మంతుండు వ్యాలంబును బట్టుచందంబున వానిభుజంబు పట్టి క్రిందికిం
దిగ్గ నుటుకుటయు నగ్గలం బగుచలంబున నలంబునుండు గదాపాణి యగుభీమనంద
నునితోఁ గాంతవడి గదాయుద్ధంబు నేసె విగతగదులై యిద్దఱును గృపాణపాణు
లై గగనంబున కెగసి చిత్రగతులం బోరి పోరి ధారుణికిం దిగి తెగనివైరంబున
శార్దూలంబులు నాఁ బెనంగి సర్వాంగంబులు నెత్తుట జొత్తిల్ల మల్లయుద్ధంబునకు
సన్నద్ధులై ముట్టుచుఁ బట్టుచు డాయుచుఁ బాయుచుఁ బొడుచుచు విడుచుచు
ననేక ప్రకారంబులఁ బోరుచుండ నలంబునుండు మర్త్యభావంబు నొందినచందంబు
సం డస్సి కర్తవ్యం బెఱుంగకున్నఁ గని సమరశౌండుం డగుఘటోత్కచుండు
వానిం బట్టి పడవైచి నిహితపాతంబులంబోనిజానుమద్భీమాతంబుల సర్వాంగంబు
లును బిండికృతంబు గావించి క్రిందికిఁ మీఁడికి నెగయించుచు మీఁది కెత్తి నేలం
బెట్టి బిట్టు బిట్టుటయు నెమ్ము లెల్ల నొక్కుచున్నది బిండిపిండి యైన వానిం గాలం
జురలి చంపి పొంపిరివోవుపరాక్రమంబునఁ బేర్చి యార్చె బాండవులును సింహ
నాదంబు గావించి వాని నభినందించి రంత మనసైన్యంబున దైన్యస్యంబులును
హాహాకారంబు లెసంగె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై భార
ద్వాజుం డట్లు గండుమీఁతనసాత్యకి నాఁగె నంటి వాయుద్ధంబుతెఱుం గెఱింగింపు
మనిన సతం డతని కిట్లనియె.

305

— శ్రీకృష్ణ పరియుద్ధము. —

- మ. యుయుధానుం డగు విక్రమింఁడ గని కోపోదేక మేపాఱఁ గా
రయముం గైకొని ద్రోణుఁ డాశినినరుఁ డ మ్మంచు మార్కొ నెడన్
భయ మింతేనియు లేనిమానధనుఁ డావాక్యేయఁ డాచార్యుడై
సయ్యుడైదుల్ నిగిడించె తుదకము లాహా యంచు నెచుఁ జవల్.

306

- క. కనలి ధనుర్గురుఁ డాశిని, మేనిమనుమని నైదుబాణముల నేయుఁడు నా
ఘనశరము లతనిమైమఱు, వును వచ్చి ధరిత్రి జొచ్చె భుజిగంబు లనన్. 307
- సీ. సింహులు సూపినగంధసింధురంబును బోలి, శైవేయుఁ డలుక నాచార్యమింద
నగ్నిగున్నిభము లై యలరారునేబది, ప్రత్యేడనంబులు పఱపుటయును
జతనించి బాణావర్షము గురియుచు గురుం, డల్క నొక్కమ్మున నతని నేసె
దాన విష్ణువదనుఁ డయి దనుజారి,యనుఁజూఁ డేమియు నేరనట్టి డయ్యె
- తే. నరసి నీవారు నంజోషభరితు లగుచు, సింహానానము లొనరించి చెలఁగుచుండి
రేంతయును జూచి ధర్మజుం డఖిలపైని, కులకుఁ జెయి వీచి యిట్లని వలికె నధవ.
- అ. గురునిచేతఁ జిక్కి వెరవు గానక వృష్టి,వరుఁడు రాహునోటితరణివోలె
వెగడు గుడుచుచుండె వీఁడె చూడుఁడు తోడు,నడుఁడు తడయ కిపుడ వడిగనడిగ.
- చ. ధృష్టద్యుమ్నుం బిలిచి యిట్లనియె. 310
- ఉ. చూచుచు నూరకుండు విడి చోద్యము గాఁ గన నయ్యె పార్వతా
రాచరికంపులేవ లివి రమ్యము లే యుయుధానుఁ బట్టి నం
కోచము లేక త్రాటఁ బులుఁగుం గొని బాలకుఁ డాడునట్లు నా
రాచగురుండు వేఁచు నదె రంహగతిం జన నిచ్చగింపుమా. 311
- వ. భీమసేనపురోగము లై నయ్యెల్లపైనికులు నెయిది మృత్యువాతం బడిన సాత్యకిం
గాచుట కర్తవ్యంబు నేచున్ మిమెనెంట నంటి వచ్చెద నని తానును ననపరివా
రంబుతోడం జని ద్రోణుం దాణి నానావిధాన్తంబులు నిగిడించుటయు నతండు.
- చ. అక్షిఫుల కర్ణ్యపాద్యశయనాననముఖ్యవరాతిభేయ మం
చితగతిఁ జేసినట్లు తనచే గలనైక్యకొలంది యంత కా
గతు లగునెల్లవారలకుఁ గాండచయంబునఁ బృష్టి గల్గున
ట్లతులితరీతిఁ జేసి తగ నారసె నంజూఁ బేరుపేరుగన్. 313
- తే. మింటిమధ్యమునం దున్న మిహిరునట్లు, వెలుఁగునాచార్యుఁ గన నోడి వీరు తెల్ల
నొల్లఁజోయిరి తన్నాద్యోగ్రతాపమునకుఁ దాళనివారై జననోద్యో. 314
- వ. అష్టాదాచార్యుండు నోరు తెఱచుకొని యున్నయముం డనం బెప్ప నొప్పి పాండవ
బలంబులం బెక్కువేల నెక్కిడంచుటయు కాక మహాకృప లగుపాంచాలుర
నిరువదియైదుగురం దైకయల్ నూర్వారం గడతేర్చి బరచనంబు చేసెన వాని పయిం
బెట్టఁ జాలక పాండవయోధు లలసి సొలసి సొమ్మసిల్లి యున్న సమయంబునఁ బాం
డవాగ్రజుండు పాంచజన్యనిస్వనంబు విని చింతాకులస్వాంతం డై. 315

- ఉ. మాటికి బాంచజన్యపరమస్వన మొక్కడ యాలకిరీప నా
నేటికొ దేవదత్తరవ మీచెవి సోడదు గాండివధ్వనుల్
లోటు వడెన్ బ్రహ్మమును లో గొని కౌరవు లార్పుచుండుటల్
సాటిలు గీ డేదేనియును బార్థున కైనది యేమొ చూడగన్. 316
- ప. అని చింతించుచు బాష్పగద్గదకంఠం డై సాత్యకిం బిలిచి యు ట్లనియె. 317
- ధర్మం జ సాత్యకి న్లుకునకుం దోడ్పడ బుచ్చుట—
- చ. తఱి వడినప్పు డాలముల ధర్మముగా వచియింతు దేని న
తైలం గగుకార్య మొక్కడ డరుదెంచెను నా కది తీర్చిపుచ్చ నిం
దలు గల రిందు నీ వొకడ నామది కెక్కినవాడ వారయన్
నెఱియుఁ బ్రియంబును గలుగు నెయ్యడ సేయగఁ జెల్లు నెద్దియన్.. 318
- ఉ. మాపయి బ్రేముడిం గలఁడు మాధవుఁ డెప్పుడు నీకు వానితో
నోపినవిక్రమంబు గల దోయి యదూర్ధ్వహ నీవు బ్రేముడిన్
జూపుదు మాచయిన్ దెలియుఁ జ మ్మది కావున నొక్కభారమున్
నీపయి మోవఁ బెట్టెనను నీ వది కా నన కానరింపవే. 319
- క. గురుఁడన్ బ్రాతయు మిత్తఁడు, సరుఁ డాతఁడు నీకుఁ గావునం గృతములన్
బరికించి తోడునడు టది, పరమం బగుధర్మ మనుచుఁ బలుకఁగ వలెనే. 320
- తే. నీవు సత్య వ్రతుండవు నిఖిలధర్మ, వేత్తవును శూరుండవు నిన్ను వేఱ పొగడ
వలయునే మిత్ర కార్యము తెలిసి నేయ, నదను వచ్చును గాన నే నర్థి నైతి. 321
- చ. అనిమొన మిత్రరక్షణమునందు మనం బీడి శత్రుకోటిచేఁ
దునిగినయట్టివాఁడును బ్రతుప్తమతిన్ ధరణీప్రదానమున్
ఘనులకుఁ జేసినట్టిఁడు జగంబునఁ దుల్యఫలంబు నొందువా
రని వచియింతు రార్యు లిట నట్టిఫలం బగు నీకు సాత్యకీ. 322
- ఆ. వీరకార్యమందు వీరునకే గాక, సాయపడెడుశక్తి జతను పడదు
ప్రాకృతునకు నీవు ప్రాణ మాసింపని, వీరపరుడ వగుట వేడుచుంటి. 323
- మ. ప్రతిసం చేసి కిరిటి సైనిధవుని జంపం బోయె నేఁ డొక్కరుం
డతగుల్ గానిమహాఠకున్ గల రటన్ బ్యాపించెఁ బెందూళి సం
తతమున్ సింహారవంబు పోయెఁ గురుసైన్యంబందు రా రాజు నేఁ
డతిశక్తం బాలుపొందు వర్మమహిమావాన్తన్ యదూత్తంసమా. 324
- క. విను విట్టిపట్ల నరునకు, నిను బోలినవాడు లేడు నెగు లిది తీర్పన్
ఘనభుజ నీవతనికిఁ బె, ట్టనికోటపు గావఁటె పొగడఁగ వలెనె నినున్. 325

- మ. నదుఁ డీచ్ఛ నివినిపించె ద్వైతపని నే నల్పాండుచున్నట్లు నం
గరకౌండుండు మహాస్రవిద్వరుండు లోకఖ్యాతవీరుండు నా
కు రహిం గూర్చుపియుండు శిష్యుఁ డగువైకుంఠానజాం డండ యై
కురుసైన్యంబులఁ గుప్పఁగూల్చు నని నీకుం జెప్పఁగా నేటికిఁ. 326
- వ. అతనిసంకల్ప మన్యథా సేయకుము మతియును. 327
- క. నాచెప్పినపని చేయుము, నీచైదము మెచ్చవచ్చు నిఖిలజగమునఁ
రాచూలి వీవు నీకుం, దోచినగతి గాఁగ గురునితోడగు మాజ్ఞ. 328
- క. పడివడిఁ జను మాచార్యుం, డడఁచిన భీముండు నేను నందఱు సతనిఁ
వెడలంగ నడచి నీహోయెడుమార్గము నక్క నేయ నెంచెద మనఘా. 329
- వ. అని యర్జునుండు సన్నదిక్కు కన్ననుం జెవియు నిగిడించి వెడియు నిట్లనియె.
నీ. చతురంగబలములచరణపాతధ్వని, పర్వసాగరమట్లు పర్వఁ జొచ్చె
విజయునితాఁకున విత్రస్త మై పాటు, బలఁగంబులం ధూళి బ్రబలఁ గనుము
సింధుసావీరాదిసేన లోమఁగ నొంటి, సైంధవు నేయ సశక్య మగును
నందఱు వానికై ప్రాణంబు లర్పింప, నైనఁ దలంకనియట్టివారు
తే. వినుము సింహానినాదమున్ విసఁగవచ్చు, సవల సైంధవానీకము లిసల ద్రోణ
బలఁగములు రెంటినడుమనై స్థాల్గునుండు, బడలువడియెడునో యని భ్రమయుచుంటి.
క. ఆకురుబలముల కింద్రుని, పోకార్పఁగ శక్తి గలదు పోఁ బరికింపఁ
మాకట్టి యొకటి యెనఁ, మాకర్పం బెట్టి దగునా మాధవ చెప్పుమా. 332
- ఉ. చామనచాయమేనిరుచి సంతతముం గడ లఱియుచుండఁగా
సీమునిప్రద్దుటం జనియె నెక్కటికయ్యము నేయ సన్లునుం
డేమి వచింతు వ్రాలె రవి యింతకు నాడుననుంగుడమ్మఁ డా
కోమలమూర్తి ప్రాణములకు వ్వెలి గాక మెలిగుచుండునే. 333
- క. అది యెక్కడిమాట మహాపద వాటిల కుండునోటు బలభేదికి నే
నుదధివలె నై నకురుబల, మిది చొచ్చినమాత్ర యదుకులేశ్వఁగి మిఁక. 334
- క. నీయట్టిశిష్యవర్యుండు, పాయకప్రాణములతోడఁ బరంగుచు నుండఁ
మాయర్జునుండు మే మీ, చాయఁ నెగు లొందుచుంటు సంభాన్యమొకో. 335
- ఆ. గురునిభయము నాకు గురుతరం బది గాన, నిటన నీ కెసంగు తెసకమెసంగు
నైన నరసి చూడ నన్జనురక్ష యే, పనులయందు మొదటి ననుచుఁ దోచె. 336
- చ. త్రిజగము లొక్క టైన హరిశెన్నునఁ బోవఁగలేవు గావునఁ
నిజముగ వానికై వగవ నే నొకయింత సరుండునఁ మహా

భుజుఁ డగుఁ దాని నేఁడు గడు పొంపిరివోయిననంగరంబునన్
గజబిజి యయ్యెఁ గాన నెఱు గాఁగలఁడో యని సంశయించెడన్
మ. మనప్రద్యుమ్నుఁడు నీవు నొక్కగరిమన్ మానొందుచుం డీవు కృ
ష్ణుని నత్రుంబున రామునిఁ బలిమి జిష్టున్ వీరతం బోలి తెం
దును భీష్ముండును ద్రోణుఁడున్ సమరమందున్ నిన్ను మీఱంగ లే
రని లోకంబు నుతింను నీ కిల నసాధ్యం బొక్కఁడుం గల్గునే.

క. అననస్థాన మయుద్ధము, ఘనసమరపలాయనంబు గా వృత్తము లొం
దిసేధర్మంబులు దాశాస్థున కివి గర్వాములు చెప్ప నుండునె నీకున్.

ఉ. నీకుఁ గురుండు ఫాల్గుణుఁడు నీరజనాభుఁడు నీకు వానికిన్
వాకొనఁగా గురుం డగును వారల కేను గురుండఁ గావునన్
వాకొనుచుంటి నానుకు గవశ్యము నీకు నలంఘ్య మొందు వా
కీక ధనంజయుం గలియ నేగుము బాసటగా మహాభుజా.

ప. అని యనేకవిధంబులఁ బ్రీతియు క్తంబుగను హృద్యంబుగను న్యాయ్యంబుగను బలికిన
పలుకులు విని శై నేముండు పాండవేయున కి ట్లనియె.

ఉ. నీనాడు లాలకించితి ననింద్యము లు త్తమధర్మయు క్తముల్
నేను గిరీటికిం బలెను నీకును శిష్యుఁడ నెట్టిశాసనం

. బైనను గైకొనం దగినయట్టిఁడ నిట్టియెడ న్వచించినన్
ట్లెను బొనర్తుఁ బ్రాణముల నింతయు దాఁప నరాధ మియ్యనిన్.

తే. నీనియోగమునంజేసి నేనుదేవ, దాసీపులతో జగత్ప్రయ మెరఁ బోరి.

గెలుతుఁ గురుబల మన నెంత గెలిచినరునిఁ, నవిలి కుశలి నైవత్తు సైంధవుఁడుగూల.

ప. అయిన నొక్కవిన్నపంబు గల దాకృష్ణాష్టనులు నేఁ డాహవంబునకుఁ జనునప్పు
డర్జునుండు సర్వసేనామధ్యంబున వాసుదేవుండు వినుచుండ నన్నుఁ బిలిచి నాతో
నన్న వాక్యంబులు కొన్ని గల వవధరింపుము.

చ. మనకు నిమిత్తముల్ గలవు మంగళసూచకముల్ జయద్రథుం
దునిమెక నేఁ డగున్ జ గురు దోర్బల నిర్జితశత్రులోక! నేఁ
జనియెడ నాప్రతిజ్ఞఁ గొనసాఁగ నొక్క గురుప్రతిజ్ఞ నాఁ
గనిగతిసేత వ్రు చనఁగా మతి నేయుము రెండు ముఖ్యముల్.

మ. హరికిన్ దుల్యుఁడ వెల్లధంగులరు ని న్నాలంబునన్ మాహ్నినన్
సురలుం జాలరు నీవు చెంతఁ గలుగన్ షోణీశ్వరుం డేను లే

చ. అగు నగు నీవు సెప్పినది యంతయు నిక్కువ మట్టు లైన నా
దగుమది పాల్గొనవ్యసనమందుఁ దగుల్కొనియుండె నొడ్లు లోఁ
దగులపు స్వాత్మరక్షణవిధం బది యెల్ల పొనర్చుకొందు నొం
డుగఁ దలపోయ కీ వట కడుంగడు వేగమ పొమ్ము లె మ్మిక్కణ్.

355

వ. మఱియుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

356

నీ. కొండఁ బిండిగఁ జేయుదండిసామర్థ్యంబు, గలఁడు భీముండు నాకెలన స్పండు
నాచార్య వధియింప నగ్నిసంభవుఁ డయి, తనరుపార్షతుఁడు నాదండనుండ
నేలయు నింగియుఁ దాళముల్ వేయఁ జూ, లినఘటోత్కఁచుఁడు నావెనుక నుండుఁ
బ్రాణ మాసింపనిబల్లిదు లగువారు, కైకేయు లెపుడు నాకడన యుండఁ

తే. జిచ్చుటక నైన జంకనిజెట్టిబిరుదు, మగలు పాంచాల స్పంజయ మాత్స్య సోమ
కాదులు శిఖిండి ధృష్టకేత్వాదు లుండ, నాదురక్షణమున కింత వాద మేల. 357

వ. కావున నీ విక నాయనుమానంబు మాని సవ్యసాచికిం 'బాసట గమ్మనిన
నమ్మురాంతకానుజుం డవతరంగంబున సంతకాత్మజపరిత్యాగంబునఁజేసి భీభత్సనివ
లనిభయంబు శంకించుచు నట్లు పోవకున్న బంటుతనంబున కూనం బనునపవాదంబు
నకూఁ దలంకుచుఁ గొండొక చింతించి పోవుటక నిశ్చయించి యిట్లనియె. 358

—సాత్విక యజ్ఞ మనికడకుం బో సంగీకరించుట—

చ. నరనర సీదురక్షణము నల్వగుంచుడునయేని నీనుడుల్
శిరమునఁ దాల్చి నే నరునిచెంతకుఁ బోయెద సంతసించుచున్
బరమగురుండ వీ విటులు వల్కితి వాతనికన్న నాకు ని
ధరణిఁ బ్రియుండు లేఁ డగుట ధన్యుడ నిష్పని నిర్వహించుటన్.

359

క. నరనారాయణు లిరువురు, గురుభక్తి భజింతు నిన్నుఁ గురువర నార్కు
గురువులు వారలు వారికిఁ, బరిచర్య యొనర్చుననికఁ బంపుదు వహహా.

360

శా. నీయాజ్ఞం దలఁ దాల్చి శాస్త్ర వమహానీకార్థవం బిష్ట నేఁ
బాయం జేయుమహర్షుఁడం బనఁగ నై బాహుబలస్ఫూర్తితో
డాయం జూచ్చి త్రి యోజనాధ్వమున వేడ్కఁ సైంధవుం దాఁకి సు
స్థాయతేజ మెనంగఁ బోరు నరుతో సంధింతు సంబంధిన్.

361

క. గురుబలరక్షిత మగుచున్, గురువులువాఁడె నమేయకురుసైన్యము నేఁ
దిరుగుడు వలచెద నన్నుం, బరికింపు మొకింతలోనఁ బాండవముఖ్య.

362

నీ. అదిగో చూడుము మహాహలశక్తి ఖడ్గస్థిత, భల్లకుంతాదులఁ బ్రతిభ మీఱి
రుక్మరథులు నాఁగ రూఢి కెక్కినరాజపుత్రు లుప్పొంగుచుఁ బాదలుచుండి

రల్లరు శీఘ్రము లిభరథాశ్వాదుల, విలువిద్యుఁ డేరినఁ వీరవరులు.

ముష్టిగదాయుధములయందు నసియుధముల నారితేజిన ప్రోడ లరయ

తే. సీర్ణభోదారులం గృష్ణుఁ డెపుడు చెప్పఁచుండుఁ గర్ణునిశతము నొంది దుస్స
సేనుతోఁ గూడి యుండి రీశైలిమగలఁ బట్టి వధియించి పోయెడఁ బార్థకడకు. 363

సీ. అంజనకాఖ్యవిఖ్యాత మై మ్లేచ్ఛవీ, రాధిష్ఠితేభసహస్రబలము

కవచదీప్తితములు ఘనకిరాతాచిత,ములు సప్త శతసంఖ్యఁ బోలుచుకరులు

నై రావణసమంబు లంజనోద్భవములు, పర్వతోన్నతములు వారణములు

ధూమ్రవర్ణంబులై ధూర్జనక్రేరి,తంబులై పెక్కువే ల్లంతిగములు

తే. నగ్నియోనులు గోయోను లైసమైచ్ఛజనులతో నొప్పి ధర యీనె ననఁగ నెందుఁ
గనిన నవీ యయి కమఁ గ్రాలుఁ గనుము వాని, నెల్ల మద్దించి మీఁద నే నేగువాడఁ.

మ. అదె కన్పట్టుచునుండి రార్యునకుఁ జాయం బాయ కక్షీణసం

పడఁ జెంపొందిన బాహుగర్వమున దుర్వారాభిధేయంబునఁ

గదసం బన్నను బబ్బ మం చలరుచున్ గాంభోజముఖ్యు ల్మహా

ప్రదరాగ్నిన్ దహియించి యేగెద వడిం బార్థున్ సమీపింపఁగన్.

ఉ. ఎక్కటిపారు నాకు నొకయింతటిలో నగుఁ గానఁ డేరికై

జక్క నమర్చఁగా నలయు సాధనసంచయ మెల్ల సేనురె

ట్లక్కిలి వో హయంబులకు నొదగఁ దీఱిచి యల్లు లూడ్చి పె

పెక్కఁగ ఖాణ మెత్తి యెలయించుచు నేర్పునఁ గూర్చఁ గా నగున్.

366

—సాత్మకీ తనజంట పవ్యభీషణి రావల దని వారించుట—

వ. అనిన ధర్మజుం డట్ల యగుం గావుత మని తగువారి నప్పనిగిం బుచ్చుటయు వారు

సర్వోపసంగంబులును సర్వోపకరణంబులును సర్వాయుధంబులును రథంబున

నమరించి రథ్యంబులశల్కంబు లపనయించి మదనమీరణం బగురసవత్సృనంబున దప్పి

దీర్చి తేర్చి రథంబునకుం బూన్చి పేమకేసరభాసురం బగుసీంహాశ్వజం బెత్తి సర్వంబు

సన్నద్ధంబు గావించుటయు దారుకానుజుం డగుసూతుండును బిషాసం దీర్చుకొని

నొగ లెక్కి యుగ్రుంబుల పగ్గంబులఁ గొని నివేదించిన శైవేయుండు గృతస్నానండును

గృత్యస్తవ్యయనుండు నై శైలాతకం బనుమధువుం ద్రావి మదవిహ్వాలలోచనుండును

లోహితాక్షుండు నై కపవోష్ఠీపాదులు ధరించి శుభశకునంబు లవలొకించుచు

యుధిష్ఠిరచరణారవిందంబుల కభివందనంబు గావించి తదాశీర్వాదంబు లంగీకరించి

రథం బధిష్ఠించి విల్లునమ్ములుఁ దొడలపై నిడుకొని వాయువేగంబునఁ జనుచున్న

సమయంబున,

367

- ఆ. అపుడు భీమసేను డన్న పాదములకు, మొక్కి తనదురభము నెక్కి వాని వెంట నంటి రాగ వీక్షించి త్రేనేయు, డిట్టు లనియె వాని శివతామనగ. 368
- చ. మరలుము రాజరక్షణము మానసమం దిడికొంచు నాప్రియం బరయుదు వేని నే సరిబలావళిఁ జించి గమించెద న్వడిక్ నరునెడ కీవు నామగతనంబు నెఱుంగుదు సంశయింప కా గురుని ప్రతిజ్ఞయుం దలంచు కొం చిట నుండుము పోయివచ్చెదన్. 369
- క. నాపుడు భీముం డిట్లు, నీవలన న్మౌచ్చు వచ్చె నే నిలిచెద నీ భూనరునిరక్షఁ గోరుచు, నీ వరుగుము కార్యసిద్ధిని గోరుమతిఁ. 370
- తే. అనిన సాత్యకి యనియె నోయన్న నాకు, విజయ మగుట ధృవం బిట్లు వింటి పీపు నానుడిపితంబుగా నెంచి నడుము మరలి, శుభనిమిత్తంబులు జూడఁజొవ్వవడియె. 371
- వ. పోయివచ్చెద సైంధవవధానంతరంబున వచ్చి నిన్నుఁ గ్రుచ్చి కౌగిలింపుకొనియెద నని భీమసేను సంపిపుచ్చి తా నతివేగంబున మన సైన్యసమూహంబున గ్రొల్పులి లేళ్లగుంపునందుం బలె జొచ్చె నని చెప్పిన న్విని వైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్ప మని సూతు నడుగుటయును. 372

ఆ శ్వాసాంతము.

- చ. వెడఁ గయి నేను నీవు కలవే యని నీకృతి గాఁగ భారతం బుడుగక తెల్లు నేయుటకు నూనియు నీదయఁ గోరి కోరి నా కొడుకును జేతులారఁ గయికొ మ్మని నీకు నుపాయనమ్ముగా నిడితి గ్రహించి తొండన వి దేమికటాక్షము లోకరక్షకా. 373
- క. భారతము నీడునాదగు, సారస్థవ మీపు గొంటి సర్వేశ్వర! వాః పూరమున మునిఁగి పారం, బేరీతిం జేరఁ గలనొ యెఱింగింపఁ గదే. 374

గ ద్యము.

ఇది శ్రీ సుదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
ద్రోణపర్వంబునఁ దృతీయాశ్వాసము.
(శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.)

ॐ
బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీ కృష్ణభారతము

ద్రోణపర్వము-చతుర్థాశ్వాసము.

మంత్రుఁ గూటిపేదం

గా మహి సక్కుటిపేదఁ గ్రతుభుగధీశుం

గామాఱ నాచరింతువు

నీమహిమం బెన్న నేరు నేర్తురు తల్లిడి.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకి ట్లనియె నట్లు మనమూఁకం జొచ్చినసాత్యకి
యెట్లు ప్రేవర్తించె జెప్ప మనిన ధృతరాష్ట్రునికు సంజయుం డీ ట్లనియె.

2

—సాత్యకి మొగ్గరఁబుఁ జొరన్ దొడంబు—

మ. యుయుధానుం డట్లు ద్రోణసైన్యములపై నుదేకముం జూపుచు
రయ మేపాఱఁగ నేగుచున్నతతి నేనావార మేతేర ము

న్నయి శైనేయునివెన్న ధర్మజుఁడు శౌర్యస్ఫూర్తిఁ బోఁ జొచ్చినన్
నియమం బేర్పడ దండనాయకుఁ డనున్ జేవీచి యోధాభికిన్.

3

ఆ. గురునిబారినుండి సరయుంబునన్ శిని,వరుఁడు కడచి చనెడు కరణి మీరుఁ
దవ్వంబు నదిమి తగఁ బ్రహరింపుఁడు, రండు పోరుకొనుఁడు రాజులార.

4

వ. అని యెలుక గేర్పడ సర్వసైన్యంబులును ద్రోణానీకంబులై బడ సాత్యకిం గూడ
ముట్టుటయు మనబలఁగంబులును గోలాహలం బెనంగ బాణవర్షంబు గురియుచు
యుయుధాను రథంబు నడ్డగించె నంత నంతకాకారుం డై శినివీరుండు.

5

శా. నేనాగ్రంబున నుగ్రమూర్తి యగుచు భీకారునం జేప్పడం

గా నాశాచవరంపరం బొద్దువ్రేచున్ గారించుచు జించుచున్

నానాయోధులఁ గాలువీటికిఁ జనం గాఁ జేయుచున్ జేవమై

రా నాలోఁ దునుమాడె నేడ్వర జగత్ప్రఖ్యాతశౌర్యాధ్యులన్.

6

వ. అట్టిసమయంబున నతండు,

7

సీ. ఒక బాణమున నూర్వ రొకనూటను నొకండు, గాంగఁ జక్కాడై భానువము బోచ
నారోహకులతోడ హయరథద్విషములు, నేలపా లయ్యె నన్యులనొందు
నతనికోల్తల కోడి పృతన యంతయుఁ జెల్ల, చెద రయ్యెఁ బసి హరిచేభఁ భార
నకట నీసైన్యమునం దపు డొకఁ డైనఁ, గూడఁ జాలినవాడు తేడువాని
తే. నేమిచెప్పదు నావీరునేడైజకును, దెగినతేరులు కూలినద్విరదముల్ను
బడినహరులును నుజుమైన ఁడగములు, గప్పఁ బాలికల నొప్పె భీకరవిధమున. 8
వ. ఇట్లు నీమూఁకలఁ జీకాకుపుచ్చి వివ్వచ్చుండు పోయిన దారి వట్టి దాశార్హుండునుం
దఱిమికిని పోవుచున్నంత నాచార్యుండు. 9

చ. శినివరు నబ్ధి వేలవలెఁ జెచ్చెర నాఁగి పృషత్క-పంచకం
బున నొగిలింప నాతఁడును బూనిక నాతని నేడుతూపులఁ
గొనకొని యేసె ద్రోణుడును గోపము మీఱఁగ నాటుకోలలఁ
ఘనగతి వాని వానితురగంబుల సూతుని నేసె నొవ్వఁగఁ. 10

తే. కనలి సింహనాదము చేసి శినివరుండు, ఁదియు నెన్నిది యోజును బదిశరముల
నొగి గురుని నేసి యొకఁడు నాల్గొకఁడు తీసి, సూతహయకేతువుల నేసి సోలఁజేసె.
వ. ద్రోణాచార్యుండు నక్షీణశౌర్యంబున వానిరథరథ్య సారథిధ్వజంబుల శలభవ్రజంబు
లం బోనినిజశరచయంబులం గప్పఁడంజేయుటయు సతం ఉతని నట్ల కావించె నట్టి
యెడ ధనురాచార్యుండు శినివర్యున కిట్లనియె. 12

—సాత్వికి ద్రోణాచార్యుం గ్రేడించి పోవుట—

శా. నీయాచార్యుం డవార్యమై చను ననిఁ వె న్నిచ్చి కాపూరుషం
డో యన్నట్లు ప్రదక్షిణించుచుఁ జనెం బో నీవు న క్లేగి పో
నై యుల్లం బానరింపవే నొడలిలోఁ బ్రాణంబుతోఁ బోవ లే
వీయర్థమ్ము నిజమ్ము నమ్ము మిఁక నీ యిష్టమ్ము వాక్రుచ్చితిఁ. 13

చ. అనవుడు మాధవుం డనియె నార్య ధనంజయుఁ జేర ధర్మశా
సనమునఁ బోవుచుంటి నిట నల్పగ రానిద కాలయాశం
బనుమతి నేయు మయ్య గురుఁ డాసరుఁ డేగినదారి శిష్యుఁడు
జన మతి నేసె నొండుగతి సాగునె సాగిన శాస్త్రసిద్ధమే. 14

వ. అని పలికి భారద్వాజుం గ్రేడించి పో నెంచి దారుకానుజుం గాంచి యిట్లనియె. 15

సీ. తడవినఁ గార్యంబు దప్ప నిటం బట్టు, వఱచుఁ గాని యితండు తఱల నీడు
మన కోసరిల్లుట యనువు వో నిమ్ము తే, రదె యవంతీబల మల్లదె యట

- దాహగ్రాత్యబలంబు దానిదై బాహిక, బలము చెంగటఁ గర్ణబలము నలరు
బలము యెంతోకఁ దివి భేదింప రాకుండు, నేత్రదంతరమున నేగ నొప్పు
తే. మధ్యమం బానిజవమున మనహయాలి, నడపు మనుటయు సూతుండు నడపె నట్లు
గురుని బెడబాసి చని శినివరుండు కర్ణ,మూఁకలం జించుకొని ముందు బోవఁజొచ్చె.
ప. అట్లు తన్నుఁ గ్రేడించి క్రీడిశిష్యుండు వోవుచున్నం గని భారద్వాజుండు వెన్ను
దన్ని శరమ్మలం జిమ్ముచుం జనియె నంతఁ గర్ణబలంబు వ్రచ్చి వచ్చుచున్నవాను
దేవానుజం గాంచి కృతవర్మ క్రుద్ధుండై మార్కొనుటయు నతండును. 17

—సాత్వకి శిల్పిని విరళుం జేయుట—

- తే. ఆటుతూపులు భోజేంద్రునంగమందుఁ, బఱపి నాల్గింట వాజులఁ బడలుపఱచి
మఱియుఁ బకునాజుకోల లామాన వేశ్వరునియురంబాడనేయుడుం గనలియతఁడు.
తా. కూరాశీవిషతుల్య మైనశరమున్ గోదండసంధానన
త్వాపూహంబుగఁ జేసి వష్టివరుటొ మ్మాడన్ పడిన్ ప్రేయ న
న్నారాచంబు తదీయమర్మమును మేన్ వ్రయ్యంగ లోఁ జొచ్చి వి
స్తారాస్పృక్చయసికమై పడె నిలన్ శశ్వద్రవం బేర్పడన్. 19
చ. తొలఁగనికిన్కఁ బెక్కు లగు తూపుల నే పెడలంగఁ జేయుచున్
విలుఁ దెగ నేసి తొమ్ముపయి వేడి వెలార్చుదశాంబకంబులన్
బెలుచన నాటి యార్వ శినివీరుఁ డొగ్గి గృతవర్మదక్షిణో
జ్వలభుజమందు శక్తిఁ గొని బాధతరంబుగ నొప్పు నేసియున్. 20

- తే. మఱియు నొకవిల్లు సరిచేసి మాధవుండు, వేనవేలుశరంబులు వినరి భోజ
విభునితే ర్ముంచి యొకశితవిశిఖమునను, వానిసారథితల డొల్లిపడఁగ నేసె. 21

- ప. నియంత్రరహితంబు లైనరథ్యంబులు రథం బొండుకడకుంగొనిపోవం దాన సంభ్ర
మింపక హార్దిక్యుండు తాన సూతకృత్యంబు నిర్వర్తించుచుం బోరుచుండె శైవ
యుండును వాని జుట్టి బెట్టువఱచి కదిసి కాంభోజసైన్యంబు దఱిసె భోజనాభుండును
మరలి భీమసేనుం దలఁపడం జనుచుండ నాచార్యుండు నారాజునకు సారథిం గల్పించి
నేనాముఖంబునం బ్రతిష్ఠించి తాను నాయుయుధాను నడ్డగింపనరుగుచుండఁ బొండవ
యోధు ల్లాతనిం బోనిక పెనంగి, రప్ప డిరుపాఁగుపీరులకును బోరు ఘోరం బయ్యె
ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 22

- చ. గురుకృపకర్ణ బాహికముఖుల్ ఘనవిక్రము లొక్కఁ డొక్కఁ డీ
ధరణికిఁ జాలునట్టిరు ప్రధానులు పెక్కురు విక్రమాంచితుల్

- పరులకు నాన నేయకయుఁ బందలు గాకయుఁ గేవలార్థమే
సరకుగ నెంచుచుండకయు సాగినవారలు సైనికోత్తముల్. 23
- క. పరపై నేనాసాగర, మరుదారగ జగము లెల్ల నదుమగఁ దగి నా
కరమంద యుడి శస్త్రుల, పరిసరమున కరుగ జంకి బడలెడు నకటా. 24
- ఉ. ఇందలు నిట్లు పొందుఁడి యేడ్డెఱ నూజంగ లేనివార లై
రందలు నొక్క ప్రేల్మిడి సురాధిపందనుఁ డుక్కడంచి పెం
పొందిన పేర్మి సైంధవునియొద్దకుఁ జోయె శినిప్రవీరుడున్
గొందల మందఁ జేసి వెనుకొంచుఁ జనెన్ విధి కేమనం దగున్. 25
- నీ. మనమోహరం బిట్లు మగఁటిమిఁ గురుశిష్యు, లిద్దఱు సింఱి పోయిర యటంచు
నీచెప్పటంచేసి నాచిత్త ముత్తల, పాటునం బొందు నిం కేటి కడల
నింతకంటె సభాగ్య మే ముండు కారవుల్, వ్యాతాననం బగుఘిత్తి కైరి
యేడ్డెఱ యగుత్సాహ యేలుకో వీ రింక, జేయు దలంచినచెయ్యపు లెవియె.
- తే. సరుఁడు శినివరుఁ డట్లు నేనలను నడిగఁ, జేసి సైంధవుఁడెంతకుం జేరఁ గనియు
బలఁగములు వాఁడ గనియు నాకులతనొంది, కుందుచుండు రటంచు నే నందుసూత.
- వ. కృష్ణార్జునసాత్యకు లిట్లు నాబలంబులు భేదించి రని విన్న నాయుల్లంబు డిల్లఁ బోయి
తల్లడిల్లెడిం గాని సాత్యకి భోజానీకం బతిక్రమించి కాంభోజబలంబునై గవిసినపదం
పడి ప్రథనం బెట్లు ప్రస్తరించె గృతాస్త్రం డయినద్రోణునకుం బాంచాలురనై
గొంచెంబు గానిపగ యని యెఱుంగుదు నతండు వారి నేమి నేయం గలిగెనో సింధు
రాజనధోద్యోగి యగునాసన్యసాచియేమి చేసెనో చెప్ప మనిన సూతసూనుండు.
వాని కి ట్లనియె. 27
- ఉ. నీయఁరాధమూలముననే న్యనసం బిలు సంభవించె నీ
కీయఁడ బ్రాకృతండు బలెనేటికి మాటికిఁ జింతిలంగ ధ
ర్మాయితమూర్తు లై తెలియుమాఝిఁ దగ్గ విదురాదు లెంతయే
నాయెడఁ జెప్పినన్ వినినియట్టిడ నైతివి నీవ చెప్పవై. 28
- తే. పెద్ద లగునట్టివారలు పేర్మిలోడఁ, దగ నచించినబుద్ధులు దగిలి వినని
మందభాగ్యులు నీవ లెమహితలమున, న్యనముల్ బాదు టదినిక్కువఘ్న మహేశ.
- ఉ. పొందు పొసంగఁ జేయుటకుఁ బూని యదూర్వహుఁ డేగుడెంచి నీ
యందలిదుష్టబుద్ధి యిది యంతయు వితలగ లో గ్రహించి యే
చందమునన్ శమం బగుట సాగని దుచు నెదం దలంచి తా
నందల కేగి చేసె నిటు లంతకు మూలము నీవ కావోకో. 30

- క. నీవలన వైన తప్పన్, గావరుడవు నీవు గానఁ గన్నకొడుకువై
బోవం బెట్టఁ దలంచెద, వేపంబిధ మర్హ మందురే తత్త్వజ్ఞుల్. 31
- క. పదుగఱు మెచ్చెడుమచ్చున, మొదటన్ దుది నడుమ నొక్కపొదలెడుకార్యం
బొదవించి. యెఱుంగ వీ విక, నిది యేటికిఁ బొల్లయెడు పెల్లరు విసంగఁ. 32
- వ. దీని కంతకును నీవ మూలంబు గావున నీవ యనుభవించువు గాని చింతించక య
హితుండవై దేవాసురోపమంబయిన సంగ్రామంబు తెఱంగుచెప్పెద ననధరింపు మట్టి
తైనేయుండు మనసైన్యంబునం బ్రవేశించినంత నేనాముఖమ్మున భీమసేన ప్రభృతు
లెల్లరు నీసైనికుల సజీమి తలుముచున్నం గని కృతవర్మ మహావీరవంబుం జెలియఁ
కట్టవోలె నప్పండవబలంబు నిలునరించె నప్పడు. 33
- క. భీముడు భీమబలుం డగు, భూమిశ్వరు సతనిఁ దాకి మూడమ్ములు న
తోమధ్యమునన్ నడిఁ బడ, దీమసమున నేసి యొత్తై దిన్యజలజమున్. 34
- వ. అయ్యనసంబున సహదేవుం డిద్విదియు సజాతశత్రుం డైదును సకులుండు నూఱును
ద్రౌపదీయులు డెబ్బదిమూడును ఘటోత్కచుం డేడును గృష్ణద్యుమ్నుండ.
మూడును విరాటద్రుపదు లై వైదును శిఖింజి యిరువదియైదును నారసంబు లాసుక
ర్మపై నేయుటయు సతండు నొక్కొకని పై దేసి బాణంబులుజేసి నొప్పు నేసి. 35
- సీ. వడముడి. నేడింబు నడి వాని సిడమును, విల్లును దనుమాకి వెఱచి దీడయ
ఎత్తునలమున డెబ్బదితూపు లడరింపఁ గన్పించె రథమునం గాల్పింట్టి
గని యుధిష్ఠిరపురోగము ల్లా నొకపెట్ట శరవర్ష మొల్కి రాత్మోపతినయి
విడి మూర్ఛ భీమసేనుడు శక్తి నొకఁ డెత్తి, కృతవర్మపై నేసె వితతశక్తి.
- తే. మందుచును వచ్చుదాని నమ్మార్గమధ్యమంద రెండుశరంబుల సతండు తునిమె
నలిగి వేటొకవి లెత్తి యనిలసుతుండు, శరము వే నేసె హార్దిక్యనురమునందు. 36
- మ. తుతసర్వంబుండు భోజు డప్పుడు పలంకం బామనిం బూచి న
ట్లతిరక్తపుత్రుండై కడుం గనలి నేత్రాంతంబు లొల్కన్ స్ఫులిం
గతతిన్ భీముని మూడుబాణములచే గాఢంబుగా నేరియు
బ్రతిపత్కెనలి మూడు మూడు శరముల్ వాడించి నొంచె నడిఁ. 37
- క. ఎల్లరు నేడేసిమహాభల్లంబుల భోజపతినిఁ బ్రహరించుడు నా
బల్లిదుండు వారి నాగుచు, విల్లు విజిచియున్ శిఖింజి వెన నొప్పించెన్. 38
- సీ. శాంతనవాంతకుం డంత వాలుం బల్కు, యును గొని హృదికాత్మజుని నెదిర్చి
హరుచు గరవాలమున వ్రేసి వానిచే, విలు దన్ని వైచె దోర్విర్య మెసంగఁ

బాండవరథికు లన్నట్ల బెట్టెయుండు, సాత్వతుం డొండొక్కచాప మూని
యందఱ మూఁడేసియాశుగంబుల నొంచి, యెనిమిదింట శిఖండి నెగిచి యేసె
తే. సతఁడు వేటొక్కవి లెత్తి నితశరములఁ, హృదికసూనుని నోనేయ నీనుఁజేసి
వాని నెనుబదితూపులం బూని యేసె, సతఁడు మూర్ఖిల్లఁ దేరికై నాశిఖండి. 39
వ. అట్లు మూర్ఖిల్లిన శిఖండిం గని మనవారు సంతసించుచుఁ గృతవర్మం బ్రశంసించి
రంతలో సూతుండు శిఖండిరథంబు దొలగించుకొని పోయె నిట్లు పాంచాలకేకయ
స్వంజయసైన్యంబుల నొంచి విధూమపావకంబు వోలె మండుహార్దిక్యుం గాంచి
వానికోల్లెల కోహటుంచి పాండవసైన్యంబు వైస్యంబు నొంది ధృతి దూలి పఱచు
చున్నం గని డవ్వలనుండి మరలి ఆవృష్ట వచ్చి శైనేయుండు హార్దిక్యుం దాఁకి. 40

—సాత్యకి కృతవర్మ నోడిండు—

మ. ఒకవాల్తూపునఁ జూపముం దునిమి వేటొక్కమ్మునం బృష్ఠర,
క్షుకునిం గూల్చి మఱొంట సూతుశిరముఁ ఖండించి రథ్యంబు లిం
కొకనాల్గింటఁ బడంగ నేసి తదురం బూటాడఁగా నొక్కసా
యకముం జొన్ని తడియపైనికుల నల్లాడించె భల్లంబులఁ. 41
వ. ఇట్లు కృతవర్మ నోడించి ద్రోణానీకంబునకు దాఁల రథాశ్వద్విఃసంకులంబును
బదాతిజనసంపూర్ణంబు నగునాత్రిగర్త బలంబులం గాంచి సూతుం బిలిచి యిట్లనియె. 42
తే. వీరె దుర్యోధనప్రీతికై రణంబు, నలుపుపొంతు నోలగ బది సరకుగొనక
నన్ను మార్కొనునిచ్చమైననున్న వారు, పోటుచూనును లట్లు తేరు వోవ నిమ్ము. 43
వ. అనిన సతం డట్లచేయుటయు సంత నాత్రిగర్తపైనికులు గజానీకంబుతో నాతనిం
దాఁకిన సతం డంపతుంపరం బరఁగించిన నక్కరిఘటలన్నియు భిన్న కుంభంబులును
భిన్న హస్తంబులును శీర్షదంతంబులు వైఁడి చచ్చియు నొచ్చియు విచ్చియు నార్త
స్వరంబును హెచ్చి మూత్రపురీషంబులును రక్తంబునుం గార్చుచు వెఱచఱచి
పఱచె నట్టియెడ మాగధుం డైనజలసంధుండు రుక్మవర్మధరుండై మార్కొని మదాం
ధుండై మాంఘవానుజునిఁడె దనిమత్త మాతంగంబు గొలిపి. 44

చ. ఉరమున భారసాధనమహోగ్ర శిరంబుల నొవ్వఁ చేయుచున్
గర ఘోరుకన్ శరం బొకఁడు కైలాసి కార్ముక ఘట్టె త్రుంచి న
త్యూఁడయి యైదుబాణముల వర్మము నీలగ నేయ నాశిసీ
శ్వరుండు చలింప కొండొకఁడు చాపము చేకొని వీరఁ జూపుచున్. 45

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోయెదవు నీ వని వానిధుజాంతరంబునఁ
జెలుచన పష్టిబాణములఁ బిమ్మట పుట్టగ నేసి నవ్వుచున్

౪. అంతః గౌతవడికి.

52

ఉ. సాత్వతుఁ డేచి రాజకరచాపముఁ గోపముతోడినవ్వనన్

సత్వరుండై దెగ న్నటకి సర్వశరీరము నిండ వజ్రసా

శత్వరసాయకౌముల నేయుడు నల్క నతండు నొండువిల్

సత్వసమన్వితం డయి వెను గొని కాండశత్రులు వేయుచున్.

53

౭. సాత్వకి నొప్పించుటయు నతండు, పీడితుండై నీకొడుకుం బీడించెనతం దక్కిననీవా

రెల్లరుం గ్రూరనారాచనికరంబులఁ గృష్ణానుజం గవ్వటయు నప్పురుషోత్తముండును.

—సాత్వకి దుర్యోధను విరథుం డేసి కల్య నోడించుట—

సీ. అయి దేసితూపుల సందఱు బీడించి, తోడన యేడేసి వాడికొల

లడరించి వడి బెచ్చి కడిమిమై నెన్నిది, వెడదవాయమ్ముల విధుని నేసి

నవ్వచుఁ జాపంబు నాగధ్వజంబును, ద్రుంచి సూతునితలఁ ద్రుళ్ళ నేసి

నాల్గుగుఱ్ఱంబుల నీగించి పెక్కు లౌ, మాగ్గణంబుల నొంచె మర్మములను

తే. అంత సరసావు నచ్చిన యట్టి డగుచు, మట్టి గలియంగ మాన మామహివిభుండు

రథము డిగి పాతీ విముఖుండై రథసమునను, జత్రి సేనునితే రెక్కెఁ టివ్వఁ దొలగి.

౪. పులిసోటికండ వోలెన్, గలనన్ సాత్వకికీ జక్కి కడలేరె ననన్

బలుపాటు వడిన సరపతి, నలనన్ హాహరివంబు ప్రబలం బయ్యెన్.

56

మ. కృతవర్ముం డది యంతయుం గని మదిన్ గేరించి గుఱ్ఱంబులన్

గృతపాస్త్రుం డగుసారథిం దఱుముచున్, గృష్ణానుజం డున్నచో

టతివేగంబున ముట్ట నచ్చుటయు శౌర్యస్ఫురద్విక్రముం

డతఁ డాభోజుని గాంచి సారథి కనన్ హర్షప్రకర్షంబునన్.

57

తే. వ్యాధితాస్యాంతకుండు వోలె నదిగొ సూత! నాపయిం గడుంగడుకోప మేపుమీఱ

నేగుడెంచెడి హరిక్రుం డీవు వాని, కభిముఖంబుగ మనరథం బరుగ నిమ్ము.

58

౭. అనుచున్నంత నతం డట్లు చేయుటయు వారిరువురు నొక శౌకశృం దాకి దప్పడు

హరిక్రుండు.

59

౭. ఇగునదియొలునారసము లేనుశంబులు నాల్గుతూపులుం

బరువడి న్నెట్లెఱిపింపయి వానినియంతేయిం దురంగమో

త్కరముంబున్ నిగిడ్చి నిజకౌర్ముకమున్ మెఱయించునత సా

హరియనుజం డిసీతినిశితాశుగంధర్వుల వాని నేయుచున్.

60

౭. అలునదియు మూడు తూపుల సత్వములను, నప్తసాయకముల సూతుఁడడిచు నేసి

న్వర్తి పుంఖము యమదండ సమ్మిత మగు, ప్రదర మరివోసి కృతవర్మవై నిగిడ్చె.

61

మ. అది వజ్రయుధ-మద్రిని బలె దదీయాష్టాపదోరచ్చదం
బదనుం బుచ్చక నీల్చి త్రైవి రుధిరం బంతక ధరం జేరుడు
వదులై పాటల మన వెత్త ధనువు నారాచముం బాట న
వృదమందు వడిమోకటిల్లబడె సాచి ల్గుచ్చిన స్తోవ్వుచు. 62

వ. ఇట్లు కృతవర్మ రథోపస్థంబుననుం బడం గాంచి చచ్చెనకా తలంచి దనుజాతకా
నుజుండు ధనుజయదర్శనేచ్చాత్పరమాణుడై మనమూఁగం జికాక నేయుచు
వటం జనియె నప్పుడు కృతవర్మయుం దెప్పితి యెప్పటియట్ల నేనాముఖంబున కరిగి
పాండవుల నిలువరించుచుండె నంతలో నాచార్యుండు శినివర్చునిచేతకు సైరింపఁ
జాలక సత్వరంబునం జని పాత్యకిం దాఁకి. 63

తే. మూడునారాచములు శినిమునిమనుమని, ఫాలమున నాటుడు నతండు చీల నొప్పి
మూడుశృంగములం బొల్చుభూధరంబు, పోల్కి యెల్లరకును మెప్పు పొనుగఁ జేసె.

ఉ. అంతరముగ గ్రహించి గురుఁ డాతనిపై శితసాయకంబుల
సంతతవృష్టి నా గుఱియ సాత్యకి యొక్కొకదాని రెండురెం
డింతలుగానికాండముల నింతలుగాఁ బొనరించుచుండుడు
సాత్యకమునందు మెచ్చి గురుఁ డాతనిలాఘువలత్పృశ్చక్తికిన్. 65

ఆ. ముప్పదింట వాని ము న్నేసి వెంబడి, నేఁబ దమ్ము లేయ నెల్లవాని
నడుమఁ దునుఁగ నేసి నడి మాధవుఁడు వాని, సంపవెల్లి ముంచె నమరులెంచ. 66

వ. అంత. 67

—సాత్యకి గురునితోడం జూరి యెడింతులు—

సీ. సాత్యకి తొమ్మిదిసాయకమ్ముల ద్రోణు, నోనేసి సారథి నూట నడచి
వడగ దోఁగాడఁగా బహుళశరంబులు, పరఁగించె సంతట గురువతుండు
సారథి డెబ్బది నారసంబుల నొంచి, హరులపై మూడుమూడంబకములు
విసరి మాధవుచేతివిల్లుఁ డెక్కియమును, దునిగించె నొక్కక్కఁఁగునశరమున

తే. సాత్యతుండును గద గొని చావగురుని, ప్రేయ దాని సతండు ద్రుంచె సాయకముల
సంతలోఁ గృష్ణసోదరుఁ డన్యధనువు, నెట్టి గురునిపై గడుతూపు లేసి యాఱ్ఱె. 68

క. సైరింపక క్రుద్ధుడై, భారద్వాజుండు వానిపై నడరించె
ఘోరం బయస్మయం బగు, దారుణశక్తిఁ జగంబు దద్దటిలంగఁ. 69

తే. కాలసన్నిభ మగునది కాండసమితి, కాఁగఁ జాలక శైనేయు నంత కతని
రథముపై బడి భీమకారవ మెసంగ, ధరణిఁ గైనేసె సాశ్వర్యకరము గాఁగ. 70

మ. ప్రణతింపం దగునొక్కయమ్మున యదుప్రాజ్ఞుడు నాచార్యుడ
క్షీణబాహుగ్రళమందు గాడి సన నేసెన్ దానఁ గిన్కా ధను
ర్గుణమున్ మ్రోయఁగఁ జేయుచున్ గురుఁడు తత్తోడండ మధేందుమా,
గ్గణధారం దెగ నేసి సూతునిపయ్య గ్రాలించె శిశ్యశ్రుముఖ. 71

క. దానఁ గడుసామ్యసిల్లెఁ, శ్రేనేయునిసూతుఁ డపుడు సారథ్యంబుం
బూనుకొని చేసె సమరం, బానరశిష్యుండు శరసహస్రము లడరన్. 72

మ. గురువర్యుం డపు డైదుమార్గణములఁ గోపాలకృష్ణానుజాన్
గురుకోపంబున నేసి యార్పుటయు నానూత్నాశుగంబుల్ శిసీ
శ్వరుమైమ ర్వగిలించి పో రుధిర మెచ్చుం గాల్వలై పాతె భూ
ధరశృంగంబుననుండి వర్ష జలముల్ ఛాత్రిం దిగంబాటు నాఁ. 73

చ. అలుక శినిప్రవీరుఁ డపు డాగురుసూతునిఁ ద్రుంచి తేజులఁ
బెలుచన నొంచుడున్ హరులు వీళ్వడి స్యందన మీచ్చుకొంచు న
క్కలనికి దవ్వఁగాఁ బఱచెఁ గౌరవరాజును రాజుతమ్ములున్
వెలలఁగ నీరుఁ డాగురుని వీతుల నాఁగుఁ డటంచు నార్పుచుఁ. 74

వ. చెయి వీచి చెప్పచున్న నెల్లసైస్యంబును ద్రోణనిరంధంబు వెంబడించి వికలంబై
పోయినది పోకగాఁ బోయె నాచార్యుడును శినివర్యు నెదిరింప మాని నేనాముఖం
బునకుం బోయె నట్లు విజయంబు గాంచినదామోదరానుజుండు దారకానుజుం
గాంచి యిట్లనియె. 75

చ. మనము నిమిత్తమాత్రులము మాధవపాల్గుణవహ్నిదగ్ధులీ
కనఁబడునెల్లసైనికులు కంటివె చచ్చినవీరిఁ జంపుచున్
జనియెద ముష్టును గనఁగఁ జయ్యనఁ దె రటు నొవ ని మృతన్
మనమున మెచ్చి సూతుఁడును మావులఁ దోలె మహారయంబునఁ. 76

ఆ. శ్వేన మామిషంబుఁ జేకొనఁ బోవున, ట్లరుగుకృష్ణుననుజు నాఁగ నోపఁ
డి మృ నెవఁడు గాని యంత సుదర్శనుఁ, డనెడురాజపుత్రుఁ డడ్డగించి. 77

—సాత్యకి సుదర్శనుం డనురాజుం జంపుట—

వ. నికారసాయకసహస్రంబు లాసాత్యకిపై నిగిడించిన నతండు వానినెల్ల నడుమన
ఖండించి సుదర్శనునిపైఁ గొన్ని బాణంబులు పఱపిన నతండు వానినెల్ల రెండు
మూఁడుగ ఖండించి. 78

చ. విడుగుల కెత్తు వచ్చి కడువేడి వెలారుచుమూఁడుతూపు ల
ప్పుడు కొని భూవరుండు శినిపుంగవు నేయఁగ మర్యభేదు లె

- కడుకొని తచ్చరంబు లధికత్వర నాతనిమేనఁ జొచ్చె న
య్యెడరున నాల్గువార్షముల నేసె నృపుం డొకనాల్గుకోలలన్. 79
- మత్త. నొచ్చి సాత్యకి నవృషామున నూత్న కాంతు లెసంగఁ గాఁ
జచ్చుటంపఱి వానివాజులఁ జెండి సూతునిఁ స్త్రించి నై
పెచ్చు పోవఁగఁ బుచ్చి చెక్కియు విస్మయంబుగఁ ద్రొంచె నా
హెచ్చి యాడెడువానిశీర్ష మహీనశబ్దముతోఁ బడన్. 80
- వ. ఇట్లు సుదర్శనం బాలిపుచ్చి యదువృషభుండు పురందరునిచందంబునం దేజ
రిలుచు గహనంబునం దరికొనుదావానలంబుతీరున మన నేనల నీటు నేయుచు
సూతుం జూచి. 81
- శా. నానాశత్రురథాశ్వనాగచయసంధానాతిభీమంబు ద్రో
ణానీకార్ణవ మీఁడి వచ్చితిమి శేషానీక మల్పల్ప మై
కాన న్వచ్చెడుఁ గుల్య వోలె నిది వేడ్కం దాటఁగా వచ్చు నా
జానేయాశ్వములన్ మరల్చి రథముం జా గేగఁ జాగింపుమా. 82
- సీ. ద్రోణాహర్దిక్కులతోఁ బోరి గెలిచినంతన సముదేశితి మని తలఁపుము
శ్రమ లేక శుష్కతృణమును దానమువోలె, నిర్మరువరునేన నేర్చి పుత్తు
నిది విజయుండు నన్నపద మని తోఁచెడి, వారణాశ్వాదిశనముల నలన
విజిగి పఱచుమూఁక తెఱపునఁ గెందూలి, యిదె మిన్ను ముట్టఁగ నెగయుచుండె
తే. గాంధీవజ్యానినాద మిక్కడనె శ్రీడి, శ్రీక సలుపుచునుండె నన్జాడ దెలుపు
శుఖనిమిత్త ము లగునాకుఁ జాడ నేడు, సైంధవుడు ప్రొద్దు గ్రంథులోఁబచ్చనిజము.
- వ. వారె యుద్ధదుర్మదు లగుకాంభోజులును శివ కిరాత దరద బర్బర తామ్రలిప్తకు
లనుష్టేచ్ఛయవనాదులును దుర్యోధనపురస్సురులై నాకై ప్రతీక్షించుచున్న వారు
మనకుఁ దత్తఱంపడఁ బని లేదు గావున మనరథం బల్లనం బోవ ని మ్మనిన నతం
దతని కి ట్లనియె. 84
- మ. జమదగ్నిప్రభవుండు ద్రోణకృపులుక శల్యుండునుం చొట్టివా
రమితానీకినితో నెదిర్చినను నీయండం బ్రవర్తిల్లి నం
భ్రమముఁ బొందుదునే యెఱుంగవొకొ నాస్త్రజ్ఞావిశేషులు వృ
ష్ణిమః! మ్రుక్కడిమూఁకఁ దోలు మిదె నేఁ జెల్వారఁ గావించెదన్. 85
- వ. అనిన సాత్యకి వెండియును. 86
- క. ముందులఁ గాంభోజుల నే, భండనమునఁ గూలఁ ద్రోసి ప్లాసనకడకున్
బండగతి నదుగువోఁ గని, రెండవనరు డనుచుఁ దలఁకరే పగ అనఘా. 87

వ. అని పలుకుచున్నంత దారుకాజుండు తేరు కాంభోజయవనబర్హరాది బలరబులం జేరం దోలుటయు నయ్యయుధానుండు నానావిధనారాచేశనహస్తంబులు గురిసి శిరంబులు నులుము చేసేయుఁ గాలు నేతులు ఖండించియుఁదొక్కలుచెక్కియు బ్రక్కలుముక్కలుచేసియు నొక్కమ్మున నలురపుర నేపుర నార్వర నేడ్వర నెనమండు రను గా నేటాడి నెత్తిరేటు వాటించి సిద్ధచారణ ప్రస్తాయమానుం డయ్యె నయ్యెడ హతశేషులు యధాయధలై పాటి రిట్లు ద్రోణాసికంబు వీకం దాటి కృతేవర్య నోడించి జలనంధుం దెగటార్చి సుదర్శనుం బరిమార్చి కాంభోజమేచ్ఛాదిబలంబుల చలం బుడిపి మనమూఁకలమధ్యమున గోగణంబులమధ్యంబున నాబోతు రీతిం జూడ నొప్పి లేళ్ళపయిం గవియుకోల్పులి చందంబున మనజోదులపయిం గవిసే చించి చెండాడుచుం బోవుచున్న సాత్యకిం గని దుర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన విహితతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథ ప్రభృతులు మహారథు లనేకు లాసాత్యకి వెన్ను దన్ని పొకు పొకు మని యెలుంగులతో ముట్ట వచ్చిన నక్కోలాహలం బాకర్ణించి శ్రేనేయుండు సూతుం గాంచి యిట్లనియె.

88

ఉ. పున్నమనాటిసాగరము పోలికఁ దైకొని పొంగి ధార్తరా ట్రోన్నతనైవ్య మట్లు నను నోర్వగ వచ్చుచు చుండె దిక్కులం గ్రన్నన ఘోష మల్ముకొనఁ గన్గొను మింతటిలోన దీని నే భిన్నము చేసి యాగెదను వేలవలెన్ భుజశక్తి పెంపున్.

89

క. అని పలుకుచు మందగతిం, జనుచురడినయంతలోన ప్రన్యాభి వడిన్ వెనుకొని దరియఁగ వచ్చెన్, గనుఁ డెయిదుండు పొదువుఁ డనుచుఁ గడునులి వడరన్.

సీ. తనమీఁదఁ గవిసిం గని శినిప్రవరు డా, బలగంబుల నెదిర్చి బహుశరాళి నిగిడించి మున్నూటి కగుతురంగంబుల, నన్నూటికైనదంతావళములఁ బెక్కునూర్లకు నైనమొక్కలీండ్రను గూల్చి, చిక్కువడం జేసె నేనయ్యె శ్రేనేయుఁ డేసిససాయకమనకుఁ గా, కొకవస్తువే నట నుండ దప్పుడు

తే. అతనియొకబాణ మేగుర నాటుగురను, గూల్చునొకఁడరి వృథవొక రుదుమీహిత! యేమి చెప్పుదు నర్జునుం డితనికన్న మిన్న గాఁడని పేర్మోసె మింటిమెట.

91

క. అప్పుడు దుర్యోధనుం డెద, ముప్పిటియై శౌర్య మెనఁగ మురరిపుననుజున్ గప్పి శరంబుల హరులన్, రొప్పెడునరు నొంచె బెక్కురోపములు వడిన్.

92

సీ. ప్రోడయై యువరాజు షోడశాశుగములు, శకుని యిర్వదియైదుసాయకములు చిత్ర సేనుం డేనుశితశరంబులు దుస్సహుండు పదునేనమ్ము లడరఁజేయఁ

బదతాడితోరగప్రక్రియ సాత్యకి, యలిగి మూఁడేసిసాయకము లేసి
యందట నొంచి యొక్కమ్మున శకునివిల్, ద్రుంచి జేసియురంబు నొంచి మూఁట
తే. *దుస్సహుని దశశరముల దుస్ససేను, నిర్వదిటఁ జిత్త సేను నూ జేసి నొంచె
నంత సౌబలుఁ డొండువిల్లంది వాని, నెన్నిదింట నేనిట నోనేసె నధిః. 93

—సాత్యకి దుశ్శాసనునితోఁ బోరి పాఁజించుట—

ప. అంతదుశ్శాసనుండు పదియును దుస్సహుండు మూఁడును దుర్ముఖుండు పండ్రెండును
బ్రదరంబు లాశ్రేనేయుపై నిగిడించిరి దుర్యోధనుండును వాని డెబ్బదిమూఁడింటను
సారథి మూఁడింటను నోనేయుటయు సమ్మానఘనుండును. 94

శా. ఐ దైవమ్ముల సమ్మహారధుల నుగ్రాకారుల నొంచియున్
మీదుర్యోధనుసారథిన్ నిశితమై మే ల్సాపువాఁబ్బాపున్
దాఁ దుస్మ స్వఙ్గి బాతె నారువము లాశు డాఁకిన్ దూరి మై
పోఁ దేరుం గొని మూఁకలుం దెఱలి పెంపుం దక్కి పోయె స్వఙ్గిన్. 95

ప. ఇట్లు పలాయనపరాయణుల బైసనీబలంగంబుల వెన్నంటి మంట లీనుమార్గణంబు
లేయుచుం గొంత తఱిమి చని మరలి మాధవానుజుండు తలఘ్నా వాడకుండఁ
గ్రీడితోవం బట్టి పోవుచుండ ననిన విని శ్మశ్రరాష్ట్రంబు సౌజయుడిక్కు మొగంబై
యిట్లనియె. 96

మ. ఇటు వెక్కంపుర నొంచి యొక్కరుండు దా నేగెన్ శివీశుండు నా
దిట నోయెన్ మది సిగ్గుమాలిన ప్రజల్, ది క్కేదియున్ లేక పో
వుటయో వెండియు శ్మశ్రధర్మమున నేపుం జూచో కాని, యి
ప్పటిసందర్భము భాగ్యహీన మనియే భావించె గా నయ్యెఁగెన్. 97

తే. అర్జునుండు సౌలఁ డయ్యె నిట్లాచరింప, ద్రోణహర్దిక్కులన్ గెల్చి రాణ లెనఁగి
శినివరుం డొక్కరుండ మనసేన నెల్లె, దోలె సింగము పశుతఱి దోలినట్లు. 98

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నధిః నీదు, చేత వై నట్టిదాని కీచింత యేల
వినుము పగ పేదఁ గయ్యంగులిపి మ దెల్లె, దేట తెల్లముగా నీకుఁ దెలియ వినుతు.

ప. అంతసుయోధనునిసంపున సంశస్త్రకులు మూఁడువేలరథంబులువారును శక కాంభోజ
బాహ్లిక యవన పారద కులింగ తంగ ణాంబుష వైశాచ బర్బర పార్వతీయులు
పాషాణపాణులై మూఁడువేలును వేయిరథంబులును రెండువేలద్విరదంబులును
మూఁడువేలతురంగంబులును దోడ రాఁ గ దుశ్శాసనపురస్సర్పలై నానావిధాస్త్ర
శస్త్రుంబులు వజ్రపురుఁ బావకంబుపయిం బాటుమిడుతలబాటు తీరున నాశినివీరు
పయిం గవిసిన నతం డవక్ర పరాక్రమంబున నాక్రమించుటయు. 100

—సాత్త్విక పార్వతీయయోధులం బొరిపుచ్చుట—

- మ. పొడియై రాలె రథంబు లశ్వములు పెంపుం దక్కి కూలెం గడుం
గడు శైధిల్యము నొంది త్రైల్లై గజముల్ కాల్చుంట్లు సర్వాంగముల్
చెడ సేలం బడి త్రుల్లి రెల్లరథులుం జేడ్పాటునం జెల్లి ర
వృడు వాతెన్ గుధిరసవంతులు భయోద్భూతంబులై భూథలిన్. 101
- వ. ఇట్లు కాంభోజబాహ్నికాదిబలంబు లాసాత్త్వికోల్లల కోహటించి యోహరిసా
హరి బోవునున్నం గని సశ్శాసనుం డశ్వయుద్ధకుశలులును బాహుయోధులు
సగుసార్వతీయసైన్యంబుం బాహులుటయు వారశ్వయుద్ధనిపుణుండు గానిసాత్త్వికిం
జుట్టునుట్టి శిలాసన్నంబు గుళియుటయు నావృష్టివీరుండును. 102
- చ. రవిరణాళికిం బొరంగ రానియెడలగున నొం డొకంట్టితోఁ
దవుల నిశాతబాణములు దచ్చి లన్నియు నుగ్గునూచమై
భువి బడునట్లు చేసి తనపోడియిపెంపున వాడితూపులన్
యవనబలావళిం దునిమె నచ్చెను వంది సురల్ నుతింగఁగఁ. 103
- తే. వేనసేలు శిలాహస్తంబై నవారి, హస్తములతోడఁ దల లూడి యవనితలముఁ
గప్పె గుప్పనఁగూరగా నుప్పరంబు, పూరట్టి మహాధ్వని పుట్టె నపుడు. 104
- ఫ. ఇట్లు దరద తంగణ లంకక పులిగ దాడియొధుల నొక్కవ్రేల్చిడి బ్రేతరాజపురం
బునకుం బుచ్చిన హతశేఫులు యథాయధలై విడిగి పటచి రట్టియెడఁ బర్వదినం
బులఁ బౌరావారంబునందుంబలెం దనసైన్యంబునం బడినశబ్దంబు విని ద్రోణాచా
ర్యుండు దక్షిణానంబు గాంచి యిట్లనియె. 105
- ఉ. చూచితె సూత వృష్టికులసోముడు మేచ్ఛబలంబు నుగ్గునున్
నూచముపై చనం బలిపెనో యస నయ్యెడి నారనంబు వే
వే చన నిమ్ము తే రటకు వీరనరేఱ్యుని వాని నాగు వా
డాచతురంగసైన్యమునయందు నొకండును లేడు నాపుడున్. 106
- క. సూతుఁ డను నిచటఁ బొంచా,లాతతసైన్యంబు మీటి యటిమెడు నిట నా
పీతాంబరానుజుండు న,కాతరుండై దవ్య సనియె గర్జ మరయుమా. 107
- ప. అనినంత నాచార్యుం డటు వాసి పోవు టుటవు' గా దని సేనాముఖరక్షాపరుండై
యుండ నంతలో దుశ్శాసనుండు శినివీరుబాటి నిలువ నోడి చమూనమూహం
బుతోఁ దనమణువు సేర వచ్చినం గని గురుండు వాని కిట్లనియె. 108
- క. అరదములు విడిగి పటచెడు, గురుశబ్ద మ్మొనఁగె నేమొకో యువరాజా
కురురాజ కుశలియే సింధుర సేనుడు బ్రదికియుండె నో చెప్పఁ గడే. 109

వ. అని యంత నిలువక.

110

—ద్రోణాచార్యుండు దుశ్శాసనుం బరిహసింబు—

ఉ. రోజకులంబునం బూటమి రాజున కగ్రసహోదరుండ నై

రాజులు గొల్పుచుండ యువరాజుపదంబు నలంకరించి వి

భ్రాజితకీర్తిపై వెలయుబాహుబలాభ్యుండ వీవె యిట్లు సే

రోజు సెడన్ రణంబునకు నోసరిలం బడి పాటు పొన్నానో.

111

ఉ. జూదమునాడు నీ వెదియుఁ బాడక పాండవభర్తృత్విని

గా దన కోలగంబునకుఁ గైకొని వచ్చి పరాధమిచి నీ

కేదియు దిక్కు లేదు మగ లెల్లరు మంజతిలోఁముల్ నడం

తీ! దిట దప్పి రంజి విపుఁ డిట్లు మగూడిమిఁ దూల పుచ్చుచే.

112

ఆ. నాటియడ్డసాళ్ళు నారాచములు గాఁగ, మాత్రే నేటి కిట్లు మామఁ బిలిచి

నిలిచి కలనుపేర నెగడుజూదం బాడే, నెలుపు మనుపు లొడ్డి తొలంగ నేల.

113

క. క్రొవ్వనఁ బాండవులకు నటు, నొవ్వ ఘటించితివి నీవు నొగు లంతకు నిం

కెవ్వలనికి నేగం గల, వన్నడి మానమును దర్ప మరిగెనె నెపుమా.

114

నీ. నీమూలమున గదా నెగు లిట్లు గా నయ్యె, నీకులంబున కెల్ల నోకులీన

నీబాహుబలమున నే నిల్వరింప నౌ, విజిగిసమ్మాఁతుఁ వెఱుగు నోన

నోల మాసింది నీ వాలము విడి పోనఁ, బగలు నన్వేదకు నీబ్రహ్మకుఁ దెగడి

సేనాధిపతి వీవ పో నని మొన నిల్చి, పోరువా రెవ్వరు నైరి నాఁగ

తే. మాధవునినులిపెచ్చని మార్గణముల, కిట్లు తలఁగిసవాడ వై తేని నచని

వేడిపిడుగుల కె తై నవాడితూపు, గముల కెల్ల తాళదునో చెప్ప మమలచరిత.

ఉ. పోరికి జాల నేని తగఁ పొం దొడగూడఁగఁ జెప్పి యన్నతో

వారికి వారిరాజ్య మిడి వాసి నెనంగెడునట్లు నేయు మా

మారుతి మి మృకేషముగ మార్కొని త్రుంజక మున్న నిట్లు కా

దే రహి వీడి పాటు టిది హీనము గావునఁ పొమ్ము పోరఁగన్.

116

వ. అని గల్గించి పలికనవలకు లెల్ల వినియు విననిచందంబున నేమియు బలుక కలుక

మొగంబునం దళుకు లీన నీనందనుండు స్తేచ్చ సేనాసందోహంబు వెంట నంట శిని

వీరు దున్నచోటికిఁ జనియె నాచార్యుండును బాంచాలపాండవమాత్యైస్వస్యం

బులం జొచ్చి విచ్చలవిడి విహరించుచు నాయోధనంబు గావించుచుండె నంత వీర

కేతుం డనుపాంచాలపుత్రుండు గండుమిగిలి.

117

—ద్రోణుండు పాంచాలపుత్రుల బంధత్వము నొందించుట —

మ. ధనురాచార్యుని దాడి వీకమెయి దోర్దర్పంబు పేర్పొందున
ట్లు నిశాతాంబకపంచకంబున నొడల్ దూఁగాడఁ గాఁ నేసి సూ
తుని నేడమ్ముల నొవ్వఁ జేసి పడగం దూలించి యొక్కమ్మున
జ్జన మగ్గింపఁగ ద్రోణుతే ర్మౌలఁగకుండు బోరె ఘోరంబుగఁ. 118

తే. అప్పుడు పాంచాలు రెల్లరు నశ్రుశాస్త్ర, సమితి నోలుకుచు నాచార్యస్వందనంబు
సుట్టి ముట్టిరి యమరాజసుతునిజయముఁ, గోగుకొనునట్టివారయి కొంతలోన. 119

శా. ఆచార్యుండును గోపఘూర్ణితదృశుం డై యెల్లవారిన్ బల
ప్రాచుర్యంబునఁ బర్వి మబ్బలు మహావాతంబు నాఁ ద్రోచి నా
రాచం బొక్కఁడు నారివోసి కడిమిం బ్రత్యర్థి యై యున్నయు
గ్రాచారాంచితు వీరకేతు నడఁచెన్ హాహారవం బేర్పడఁ. 120

తే. అగ్ని సన్నిధి మైసయ్యాయాశుగంబు, వీరకేతునిమే ని్నించి విపులఁ బడియె
నన్యగభివ్యాప్త మైమండునట్లు దోచి, వాడునుం బడె ధర రథవరమునుండి. 121

వ. ఇట్లు పాంచాలరాజపుత్రుండు వడినంత న్యసనకర్షితులువానిసోదర్యులు చిత్రకేతుం
డును సుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండు ననువారు ద్రోణుం జుట్టుముట్టి
తపాంతంబున జలదంబులుం బోలె శరవర్షంబు గుఱిసినం గినిసి గురుండు శరవరం
వరలంజేసి వారి నో నేసి చే యాడకుండుం జేసి. 122

ఉ. నవ్యచ నవ్యనవ్యములు నారసముల్ నటగించి సూతులఁ
ద్రైశ్వగ నేసి వార్వములఁ ద్రెంచి రథంబులఁ ద్రుంచి పిమ్మటం
బువ్వలు వోలె వారిశిరముల్ దెగి నేలకు రాలఁ జేసి మేల్
నివ్వటిలంగఁ గొమ్మకము లీలఁ గనల్పుచు నుండె నంతటన్. 123

సీ. పాంచాలవీరులపంచత్వమునకు సంక్రందఁ డై కన్నీరు గుమ్మరించి
పార్వతుం డెంతయుఁ బ్రతిభమై ద్రోణునిరథ మడ్డగించి వర్షంబు వోలె
వాలమ్ము లడరించి వడి సూపియును వానికడిమి కెంతయు లోనఁ గనలు వొడమ
నడరి హాహాకార మరుదేరఁ దొంబది, తూపు లొక్కుమ్మడిఁ దొడిగి విరిచి.

తే. గురునితొ మ్మాడఁగా బెట్టు కొట్టె దాన, వివశుడై సోలి తేరిపై ద్విజవరుండు
చదికిలం బడె నట్టైన చాపగురుని, జాడఁ గాంచి పాంచాల్యుండు సంభ్రమించి. 124

ఉ. చాపము వీడి వాలుఁ గొని సాహస మేర్పడఁ జెంగలించుచున్
గోపముతోడ లంగ గొని గొబ్బున నబ్బలభిత్సమానుని

శా. కృద్ధుండై యదువంశభూషణుడు పెక్కుల్ తూపు లొ క్కుమ్మసిన్

బద్ధస్పర్థ నిగిడ్చి సారథి రథాశ్వవ్రాతము న్ముంచి దు
ర్బద్ధి న్నినుతు నూర్జనాభి మశకంబుం బట్టి యూర్జం బలెన్
బద్ధం జేసె నొకింతలోన దివిషుక్వశ్యుల్ ప్రశంసించగన్.

135

ప. అట్లు చిక్కువడినదుశ్శాసనుం బాచి దుర్యోధనుండు త్వరితుండై యయుధాను
నెదిరింపఁ ద్రిగర్తులం బాఠికొల్పుటయు వాగు మూడువేలరథంబులవా రాతనిం
జుట్టుముట్టి తెట్టలు గట్టునట్లు పట్టకోలలంబెట్టి నొప్పించిన నప్పురుపోత మానుజుండు
గండుమిగిలి వారిలో నేనూఱురథంబులవాఁడు బొలుకొల్పఁ గోల్తలం జేసి యేసి
సంత దిష్టాంతంబు నొంది వా రింతలోన మహామారుతరయంబున మహీరుహంబులు
మహీశ్రంబునుండి క్రిందికి బడునట్లు క్రిందికి బడి రంత మాతంగంబులును
దురుంగంబులును గుప్పలు తిప్పలై యప్పుడమిం గైసేసె నట్టియెడ హతశేషులు
శోచితోఁపుపరిల్లుతులై పూచినకింశుకంబులపాలుపునం బాలుపొంది కాందిశీకులై
పంకమగ్న ద్విపంబులునోలె బరితూణంబు గానక భయభ్రంతులై లాంగలం దూరు
మహారగంబులతీరున భారద్వాజునినరంబునకుం బాఱు జొచ్చి రమ్యతావరజుండు
నుం దనకు మాఱుమలయువారు లేమిం జేసి ధనంజయరథంబుదిక్కు మొగంబై
మందగమనం బవధరించె సంతలో దుశ్శాసనుండు వెన్నదన్ని.

136

—దుశ్శాసనుండు సాత్యకివెన్నదన్ని పోలి యొడుట—

ఉ. తొమ్మిదియమ్ము లేసి తనదోర్బలమంతయుఁ జూప నవ్వమో
మమ్మయిఁ జూపి సాత్యకియు నాతని నేనుగితాశుగమ్ముల్
దిమ్ము వడంగఁ జేయుటయుఁ దెప్పిత ముప్పిత నుండి వెండి వే
గమ్మున నీనుతుం డతనిఁ గప్పెను మూడును నైదు తూపులన్.

137

నీ. శినివరుండును వాని ధనువు బంచాశుగమ్ములఁ జించి నరుం డున్నవలకు వట్టె
దుస్ససేనుం డల్లి దొడ్డశక్తిం గొని, యరి సేసె నేనిన నతఁడు దాని
గడికండులఁ జేసె వెడదవాయమ్ముల, నడరించి నడుమ నీమూర్త్యుజుండు
గొని యొండుకోడండుమును ఘనాశుగముల, నరివోసి సింగమ ట్లార్చి యోసె

తే. సాత్యకియు దాని కింతయు నైప కతని, పేరురంబునఁ గడుతూపు లార సేసి
పిదప సర్వాయనంబు లెన్నిదిమహాగ్ర, శరములం జేసి నోసేసె గరము గినిసి.

138

ప. అంత దుశ్శాసనుండు నిరువది సాయకంబులంజేసి నొవ్వఁ జేయుటయు నయుధా
మన్యుండును.

139

- మ. కనులక నిష్పక లొల్క నల్క మెయి నుగ్రంశస్యడై దుస్సనే
నునివతుంబున మూడువారిశరముల్ నొ వ్వేర్పడ వ్వైచి సూ
తుని వార్వంబుల నుర్వరం బడఁ గడు దూపుల్ స్రయోగించి త
ద్ధను వొంటం దెగ నేసి యైదిటఁ దలత్రాణంబు ఖండించియున్. 140
- తే. ధ్వజము రథశక్తి రెండింటఁ దఱిగి వైచి, పాక్షిసారథులను బాణసంక్తిఁ గూల్చి
పెల్చి నార్చిన విరథుండు వీరభన్వంశగుచు నుశ్వాసనుడు బెగ డంతె నధిప. 141
- ప. ఇట్లున్నవాని ద్రిగర్త నేనాతి ప్రహ్వంశుని యెక్కించుకొని నదియె సంత
మురాంతకానుజుండు నొక్కముహూర్తమొస్త్రాణు వాని పెన్నంటియె గౌరవ
సభామధ్యంబున నెల్లకొరపుల నేన చంపును నని చేసినపాండవమధ్యమునిప్రతి
జ్ఞం దలంచి ఛే జిక్కినదనుసేను నుక్కఁకంపం దలంపక విజయోత్సాహం చిను
మడింప విజయుండు చనినమార్గంబు నట్టి చనియె నటన ధృతరాష్ట్రుని సంజయు
దిక్క మొగం బై యిట్లనియె. 142
- ఉ. శక్రసభాసవిక్రముండు సాత్యకి యొక్కఁడం డట్లు చేయ నా
చక్రమునం దెవం డయిన శౌర్యముఁ జూడంగ లేక పోయె నా
నీక్రమ మంత నారయంగ నెంతయు మితగఁ దోచె సంజయా
వక్రపరాక్రమంబునను వర్తిలుచుండిరె వార లందఱున్. 143
- ప. అనిన సంజయుం డిట్లనియె. 144
- సీ. కాదు నీ పనినట్లు నీదు సైన్యము యుగాంతము వోలె దుములమై తనరు చుండ
రథహస్తీ పత్తి తురగములన్ గురుండు నిత్యము వన్ను హృహము లనదృశములు
సింధువతి గానఁ జేసి నాటిమొగ్గరమునకున్ సాటి గలుగఁ దనుచు
దివినుండి కనుచున్న దేవగంధర్వులు, పలికిరి కడుఁ దెలుగులను తెలియఁ
- తే. జండవాతాహతిన్ మ్రోయు సాగరమ్ము, లనఁగ నిరువాఁగునేనె లయ్యవసరమునఁ
గలియఁ బడె నల్ల తుములమై గలుగ నయ్యె, లోమహర్షణశబ్దంబు లోక మవియ.
- ప. అప్పు డప్పాండవాగ్రజుండు భీమనేనకులసాత్యకులం బరికొల్పుకొని సర్వసైని
కులం శ్రే వీచి పిలిచి ధనంజయుసాత్యకు లిరువురును జయగ్రథనధార్థం బరిసైన్యార్థన
బునం జొచ్చి యున్నవారు వా రొండుతెలు గైన మన కొండుగతి యుండదు
లాతివార లాఁగకుండ వారికి సుఖగమనంబు గలుగఁ గార్యనిర్వహణంబు గా మీ
రెల్లరుం బాసట గండు మహావాతంబు పారావారంబుంబలె బరనేనానమూహం
బల్లతల్లడం బంద నఱుముండు తఱుముండు మెట్టుండు కొట్టఁ డని మాటికిం బరి

కొల్పుటంజేసి పాండవపాంచాలసైన్యంబు లెల్ల నోలం బాస గొనక శత్రునిధనంబున వీరస్వర్గంబు నొంద నభిలషించి మహాగ్రస్తకారంబునం బాదివి బోరుచున్న వారు సీమారును సైంధవరక్షణార్థనిర్వహణతత్పరుం డైనదుర్యోధనుని ప్రేరణంబునం చెంపు చేసి సేనలం జించుకొని పోవుచున్న భీభత్సునకుం దోడుపడం బోవుశినిస్త్ర వీరు సడ్డగించునుత్సాహంబున సాహసోపేతు లై ప్రతిఘటించి బోరుచున్న వారస్పడు దుర్యోధనుండు సూర్యస్తభాభాసమానంబు లగుకవచకాంతులు కన్నులకు మిఱిమిట్లు గోలుప నర్జునసాత్యకు లున్నపట్ల మహానమ్మర్దం బగుచుంట నిశ్చయించి మించినపరాక్రమంబునం దాను బాండవసైన్యంబుం దాకి వీరికం జూపుచుండె ననిన నాంబికేయుం డబ్బురంపడి సంజయా నాకొడుకు చిన్ననాట నుండియు సత్యంతసుఖంబునం బెరిగి లోకేశ్వరుండై యున్నవా డొక్కరుం డెక్కరణిం బెక్కంప్రత్యేక బోరుకొనం జాలెనో చెప్ప మనిన సంజయుండు రాజేంద్రా సుయోధనాయోధనంబు వరమాధ్వర్యకరం బాకర్ణింపుము. 146

క. తల కడచి సుయోధనుం డెన్వల సమ్మోస వనజవనము వారణము బులెన్ గలచి కడు వికల మై చనఁ బలివెన్ నలుగడల బాహుశౌర్యం బెనఁగన్. 147

వ. ఇట్లు కలంచి మండలీకృతకార్యకుం డగునతండు నిజాశ్రుతిబలంబున నమ్మరి వోయుటయు నేయుటయునేరికి గాన రాకుండనై బటంగము మునుంగువెట్టుచుండ న్నలుమ నున్న భీమసేనుని బదింటను గనల వేలువేట మూడింటను ధర్మరాజు నేడింటను విరాటప్రసదుల నాటింటను శిఖిండిని మూడింటను ధృష్టద్యుమ్ను నిలువదింటను ద్రౌపదీయుల మూడింట మూడింటను దక్కునుంగల మొక్కలీండ్ల నూటింటను నొవ్వనేసి వరమాధ్వర్యకారంబునం బోరుచున్నంత సంతకాత్మ జండు గండు మిగిలి. 148

సీ. భల్లద్వయమునఁ జాణము ద్రొంచి రారాజునెడఁ బదితూపుల నేసె నవియు సతనిమైముఱువున కంటి యట్టిట్లు లై, మిట్టిపడెన్ నేల మిసిమి న్రీలఁ బాండవవీరు లాపార్థివుల్లిల ద్రుం, చుటకు మెచ్చిరి ధర్మసుతుని మిగుల సంత వేటొకచాఁడ మంది సుయోధనుం, డుండుండు మని రాజునండ కరిగె

తే. నవుడు పాంచాలవీరు లయ్యడరు గాంచి, తలకడచి నీదుసుతుఁ డాక దలఁచుతఱిని గురుఁడు వారి నెదిరై న ప్థురరణంబు, నడచె నిరువాఁగు యోధుల కెడరు దోష.

క. ఇట భారద్వాజుం డచ్చట భీభత్సుండు నడుమ సాత్యకియు మహా త్కటశక్తి బాఱినమరుట, కట కట వడి బహుజనంబు కడతేటె నృపా. 150

మ. అపరాహ్ణంబగువేళ సంగరము ఘోరాకార మై క్రాలె న
 ప్లు పరాక్రాంతి దిగంతవిస్త్రుడు మెప్పుం గాంచి చాపేజ్యు డా
 జ్యుపరిగ్జిట్ట పటుతాళనుం డనగఁ బొంచాలాటవిం గాల్పుచున్
 నృపులం బెక్కుర నేటియేటి తునిమెన్ నీకుం బ్రియం బేర్పడన్. 151

తే. అపుడు కైకయపంచకమందు బెద్దయగుబృహత్త్రుఁ డెంతయు నతిశయించి
 గురుని మాఁగొని శరపరంపరల ముంచె, మొయులు గిరిపయి వర్షించి ముంచునట్లు.

ప. అంత. 153

—గ్రోణుడు విజృంభించి ఘోరయుద్ధము చేయుట—

సీ. గురుడు శిలాశితక్రూరనారాచముల్, పదియేను పటపె నాపార్థివునయు
 నతఁ డగ్గలిరిచి యయ్యమ్ము లొక్కొకదాని, నై దేసితూపుల నడచివైచె
 నృపతిలాఘవమున కెద మెచ్చి ఘటజుండు, నగుచు నెన్నిదిమార్గణములు వినరె
 వినరినంతన వాని వెన వాయ నన్నింట, నడుమ నడంచె నన్నరవరుండు

తే. దాని కచ్చెరుపడియె నీదడ మదెల్ల, నలిగి బ్రహ్మాస్త్ర మడరించె నస్త్రగురుడు
 గాంచి బ్రహ్మాస్త్రమున దాని గం డడంచి, సృవరుఁ డర్వదియమ్ముల నేసె గురుని.

మ. కనుఁదమ్ముల్ గడుఁ జేపుటింప గురు డాకైకేయు నొక్కమ్మునం
 గొని యేయఁ వడి నమ్మహాప్రదర మాఁగ్గోనేశుమైమర్వ సిం
 చి నెఱిం గ్రాలుచు నెత్తువట్టు వజ్రంబు తెల్లొట మాడంగ నై
 చని చొచ్చెన్ భువి వామలూరుముఖమున్ సర్పంబుచందంబునన్. 155

సీ. ద్రోణాతివిధుఁ డై ఖోణీశ్వరుడు గిన్న, హ్యవృత్తనయనుఁ డై వడిగ వడిగ
 గురుని నప్తతిశితశరముల నొంచి సా,రథి నొక్కొక్కోల మర్మముల నేసె
 గనలి విప్రుడు బృహత్త్రునివై బెక్కు, విశిఖంబు లడరించి వెనఁ దడియ
 రథ్యముల న్నాల్గుప్రదరంబులం జించి, సూతు నొక్కటఁ ద్రుంచి కేతనంబు

తే. ఛత్రమును రెండుతూపుల జగతిఁ గూల్చి, వడిగ నొకనారసం బీడ్చి వక్షమందు
 గాడిపో నేయుటయుబృహత్త్రుడవనిఁబడియుఁదన్నుకొనుచుఁబచ్చెఁబగిలితొమ్ము.

ప. ఇట్లు కైకేయాగ్రజుండు హతుం డైనం గాంచి శిశుపాలుపుత్రుం డైనధృష్టకేతుండు
 సూతుం బిలిచి పాంచాలురం డైకయులం బొలిపుచ్చుచున్న చాపాచార్యున కభిము
 ఖంబుగఁ దేరు వో ని మ్మనిన సతం డట్ల కావించుటయు సచ్చేదీశ్వరుడు పతం
 గంబు పావకంబుమీఁదికిం జనునట్లు గురుం దడియం జని. 157

చ. అటువదివాడితూపులను సాశ్వరధధృజఁ గుంభసంభవు
 నృజకువ నేసి కందరమున న్నిదురించెడుబెబ్బులిం బలె

దఱిమిన నల్లి ద్రోణుడును దద్దనువుం గడికండ లై పడన్

దఱిగె శిలక్షురస్రమునఁ దద్దయు నుద్దవడిం దలిర్చుచున్.

158

త. శైశుపాలియు వేటొక్కచాప మూని, కంకబర్హిణరాజితకాండనమిలి

గురుని నొప్పించె నతఁడును శరచతుష్టయమున నాతనివాజులయడ రడంచి. 159

మ. నగుచున్ సారథిశీర్షమున్ నఱికి మేనం బంచమిశత్యతి

ప్రగూఢహృగముల్ నిగిడ్చుటయు నారాజేంద్రుఁడు గ్రిందికిన్

డిగి యుద్ధండగదన్ గురూత్తమునిచై డీకొంచు సేసన్ గురుం

డు గదం దుత్తుము రై పడం బాసరిచెన్ నూత్నాశుగౌఘంబునన్.

160

క. వినిహత మై గద వోయినఁ, గినుకం జేదీశుఁ డపుడు గిరిశునిశక్తిం

గొని యేసి యంతఁ దోమరమును ద్రిష్టచు ప్రేసె విప్రముఖ్యునిమీఁదన్.

161

సీ. ఆరెంటి నై దేసియాశుగంబుల గురుం, డల్లింతదవృళఁ ద్రెళ్ళ సేసి

నిశితాశుగం బొందు నిగిడించె నదివాని, మఱువుతో నెద నుచ్చి మడియఁ జేసె

దండ్రఁ జంపుట కల్గి తత్పుత్రుం డడరిన, గురుఁడు కోల్చులి లేటికొదమఁ బోలె

నవలీలఁ బాలివుచ్చె నతని సంతఁ జరాసంధాత్మజుఁడు వడి జానగురుని

తే. గవిసి కాలమేఘము భాస్కరునికరణిఁ, గప్పె శరధారలంజేసి కని గురుండు

సైనికులు గనుఁగొనుచుండ శాతశరశ్రమున నాసహదేవుని దఱిగి వైచె.

162

ప. ఇట్లప్రతిహతరథుం డై యాచార్యుండు, గండుమిగిలి త న్నైదుర్కొన్నవారి నెల్లం

బేరు సెప్పి చంపుచున్నంతఁ బొండవసైనికులు శీతార్ధింతలు లగుగోగణంబుల

మాడ్కి హె చ్చుడిగి తీచ్చనిడియున్నం దత్రైన్యంబున హాహాకారం బెనంగె నప్పు

డప్పాంచాలచేదిన్యంజయకాశికోసలవీరులు దురంబున కోసరిల్లక యఱుముఁడు

తఱుముఁడు నొంపుఁడు చంపుఁ డని పలుకుచు నాచార్యుం బొదివి పొదివినంతన

వితగ వేలకొలంది విగతప్రాణులై రట్టియెడ హతశేషు లీబ్రాహ్మణుం డెంత

యొప్పు నితండు తనతపఃప్రభావంబునంజేసి యిట్లెల్లక్షుత్రియుల నీక్షణమాత్ర

యమక్షయంబున కంపుచున్నవాఁ డితనిసమక్షంబున నిలువ నోప కున్నవార

మని యెలుంగెత్తి భీమసేనధృష్టద్యుమ్నులం బిలుచుచున్నంత ధృష్టద్యుమ్నుపుత్రుం

డైనక్షుత్రధర్ము డాచార్యుం దాఁకి తదియశరశరాసనంబుల సర్ధచంద్రాశుగంబునం

దెగనేయుటయు నతండు నన్యకార్యకంబు గొని యొక్కక్రూరనారాచం బరి

వోసి యేసి క్షుత్రధర్ము ధర్మరాజాతిథిం గావించిన సైన్యంబు సంచలించె నయ్యవ

సరంబునం జేకీతానుం డనూనదర్పిదతుం డై ద్రోణుం దాఁకి.

163

- తే. పదిశరంబు లురంబునం బడగ నేసి, నాల్గవిశిఖంబులన్ సూతు నవయః జేసి
మఱియు నాల్గమ్ముల దురంగములు బడలు, వడ నొనర్చె జనుల్ మెచ్చ వడి గడించి.
మ. అలుకం ద్రోణుడు వాని దక్షిణభుజం బాడం బదాఱమ్ములు
జ్వలశక్తిం బరగించియున్ మఱి పదార్థాలమ్ములం డెక్కిమున్
నలి గావించి నియంత నేడిపువులన్ జా నేయుడున్ వాహనం
బులు, మార్మో మయి క్రేళ్లువాతె సరదంబున్ తొప్పకొంచున్ వడిన్. 165
- ప. ఇట్లు చేకితాను నోడించి చేదిపాంచాలన్మంజయ నేనలం గినుపుగొట్టుచు నాచార్యుం
డెనుబదియే నేడులవా డయ్యుఁ బదియాతేడుల బాలునిలీల రణకేళిం దేలుచున్నంత
నెల్లసైన్యంబులును వజ్రహస్తు డనుభయంబునం బాఱ జొచ్చి రప్ప డప్పించా.
లుం డక్కటా యిక్కఱితాత్పుండు శార్దూలంబు త్సుద్రమృగంబులంబోలె నిట్లందఱ
రాజుల మ్రందించుచున్నవాఁ డింతకును దుష్టాత్ముం డగుదుర్యోధనుండ మూ
లంబు వానికి నధోగతులు సిద్ధం బని పలుకుచుం బౌధిపులు బురస్కరించుకొని
భారద్వాజుం దాకి వీరమెయిం బోరుచుండె సంత నట్లు తమ సైన్యం బంతయు
దైన్యంబు నొందుటయు సంగ్రామంబు రౌద్రం బగుటయు గాంచి కొంతేయాగ్రజం
డెంతయుం జింతించి శరణంబు గోరి నలుగడం బరికించి యుద్ధసాత్వకులం గాంచక
గాంఢీవనిరోషం బాలకింపక లోకాపవాదభయంబున నయంబు వీడ వ్యధితచిత్తుం
డై తల్లెటం పడి తనమనంబున. 166

—ధర్మరాజు భీముని సర్వమనకుఁ దోడ్పడం బుచ్చుట—

- చ. నరునకుఁ దోడ్పడం దెలిపి నా కభయం బిడఁ జాలుసాత్వకిన్
ద్వర్పపడి పుచ్చితిం బగఱవాహినిలోఁ జోట వానిజాడయున్
గర మరయంగరా దిపుడు నాయొకబెంగయ రెండుబెంగలై
నిరతము నెమ్మదిం గలఁచు నే నొక నెల్లు మెలుగువాడనో. 167
- క. నరు నరయ వచ్చి శినివరు, నరయం గా నొరుని బుచ్చుఁ డది న్యాయమొకో
వరమతియే ధర్మజుఁ డని, ధరణిజనుల్ నన్ను దూరఁ దలఁపక యుండ్రే. 168
- తే. అర్జునుం డెట్టిఁడో నాకు నాతఁ డట్టిఁ డరయ నేఁ బెద్దమా పెత్తి యనుప సతఁడు
త్రోచిపుచ్చక నాపంపు ద్రోణునేనఁ, జొచ్చె వారాన్నిధిం జోట సొచ్చునట్లు. 169
- ఉ. అల్లదోపీనులం బడు మహారవ మచ్చోట నాహనం బగున్
దెల్లము ప్రాప్త కాల మగుదెంచె వృకోదరు నందుఁ బుచ్చి నా
యుల్లమునందు శాంతిఁ గొని యుండెద నాజగజెట్టి యెంతయుం
జెల్లనవాఁ డసాధ్యములు చెప్పగ నెప్పుడు లేవు వానికిన్. 170

మత్త. వానిబాహుబలంబునక వనవాసముం దొకనేగియున్

గాన కేము సుఖంబు గంటిమి కారవాళికః గాక బా

హనిరస్తవిపత్నయోనిధి యైనభీముడు తోడ్పడన్

మానరుండును సాత్వతుం డని మల్లడిల్లెత్తు ననాధులై.

170

అ. వియ్యనకును వృష్ణివీరునకుం గృష్ణుప్రోవు గలదు దానఁ బోడిమి నెడ

కును గలదు వార లుండిన నాదిగుల్, నీరఁ బుత్తు భీము వారికడకు.

172

చ. అని కృష్ణునకృష్ణులు దైవియగుం నిలిచి నెన్ను భీమునెన్ను చున్నచోటికి నెన్ను
డిగి మనఁ గను డట్లు భీము వోవ నిచ్చునయ్య నహతశక్తులను వామునెన్ను

దు గెడ నగి స్త్రాకాలం బనుస్మరించుచు గళ్ళలావిష్టుం దై వానిం బిలిచి యట్లు

క. వినివారే తనకు దోడు లేక ప్రత్యదానవచ్చెనని నెరిగిరములు వరుసఁ గలిపి
గొని యే నట్టివాడు నీదునుజు వారినిబాపి, వేలియ బిడు నాగఁ బలికెనతడు

నీ. ఆరెంటి వీటిని చీల్చి నీ నెలఁగి నీ గొంతునాది విల్లిశ్శలు

నిశి యిది నీదీక్షిల్లె ఎల్ల నొప్పుల యెట్ల విడిల్లె మగజా

మును ఎము దేర్చి దుఃఖమున మున్గింపల్లన నీవ యిట్లు లు

డిన నిను దేర్చు రెప్పులు కడిందవిచార మి దేల చెప్పమా.

175

మ. నను శాకింపుము లెమ్ము నేనిపు డిటక గావింపఁ గా నొప్పున

పుని దా నెట్టిది యైనఁ జేయుటకు నీభక్తుం డితం డుండఁ జెం

త నసాధ్యం బయి కార్య మేదియును నుండం బోవ దీనినికి

వనఁటక పీఠి యనుజ్ఞ ని మ్మన ననెక సర్పంబు నా నూర్చుచున్.

166

మత్త. వాసుదేవునిపాంచజన్యరవంబు వచ్చెడు హెచ్చి యే

దోస మయ్యెనో నీదుతమ్ముడు ద్రుంగనంగరరంగమం

దోసరిల్లక వాసుదేవుడె యోపి పోరెడు నాగ నై

గాసి నొందెడునాదుడెందము కాదు నాక భయంబునక.

177

తరళము, సురల కింద్రుడువోలె నారణ్యూరుఁ డేడ్గడ పాండుభూ

వరకుమారుల కెల్ల రాతనివాసినే మనుచుండి రో

పరభయంకర వాడు నే డనిఁ బట్టి సైంధవుఁ గొట్టము

మృగబలంబునఁ జొచ్చె వింటిమి గాని వచ్చుట వింటిమి.

178

మత్త. శ్యామసుందరగాత్రుఁ డాతఁడు సర్వశాస్త్రవ కోటికిక

భీమవిక్రముఁ డున్న తాంసుడు వీరలోకసువిశ్రుతుం

దామనోహరతామ్రనేత్రుఁ డనంతకీర్తియ టేగుట

నామదీం బెగఁదొండఁ జేయుచు నాటి కారణ మయ్యెఁ బో.

179

అ. అతనిగుఱు తెఱుంగ నంచితీ సాత్యకి, వానిగుఱుతు తెలియరాని దయ్యె

వారికుశల మెఱుంగఁ గోరిననే నెడ, రెంచి యింత చింత కిట్టు లైతి.

180

తే. ఆజ్యమున. వేల్పు మండెడునగ్ని వోలె, బగ్గు మని మందుచుండె నాభావ మిపుడు
నరునికంటెను మునుమున్న హరియనుంగు, ననుజుకుశలం బెఱుంగ నేనభిలషింతు.

ఉ. తిన్న నుడిం బ్రవర్తిలెడునట్టిడ వేనియు సత్యవాదివే

వన్నది కాదు నాక యిపు డానరసాత్వపు లున్నచోటికిం

న్నన నేగి నీవు కుతుకంబునఁ దత్కుశలం బెఱింగి య

న్నతసింహనాదమున నొప్పఁగఁ జెప్పవె నాకుఁ దమ్ముఁడా.

182

న భీమసేనుం డన్న కి ట్లనియె.

183

మును బ్రహ్మాదులకుఁ జయం బొసఁగ నై పొల్పొందునాస్యందనం

బున దిప్పించెడుకృష్ణపార్థులకు నెల్లఁ నేగి రాఁ బోవ దై

నను నీయానతి నొదలం గొని చునన్ నాచిత్త మాయత్త మ

య్యె నిమేషాంతరమంద వారికుశలం బే నీకు నర్పించెదన్.

184

క. అని ధృష్టద్యుమ్నుం బిలిచి నృపాజ్ఞం దెలిసి వీరశేఖర రాజుం

గొనఁ జేసినగురువ్రతినఁ, విని యెఱుంగుదు వీవు మరల వినుఁ బని గలదే.

185

అ. నాకు రాజరక్షణముకంటె నటఁ బోక, సముచితంబు గా దనంశయంబ

యయిన నన్నమాట క డ్డాడ నోపక, యియ్యకొంటి దాని కెట్టకేని.

186

తే. పోయి వచ్చెద విభునిచ్చపొంటె సైంధవుని వధించెడుచోటి కీమనుజవిభునిఁ

గాచుపని యెల్ల నీమీఁదఁ గలదు మనకుఁ, బరమ మన్నిటికంటె నప్పనియ నూపె.

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు వృకోదరుం దిలకించి యి ట్లనియె.

188

క. నీకోరికి నేఁ దీర్చెద, నీ కిక్కడిచింత వలదు నెఱి నరుగుము నీ

వాకడకు గురుఁడు మనదొరఁ, గైకొనునటె ముక్కు నావి గలమిఁ దుండఁ.

189

—భీమసేనుం డన్నపంపున నర్జునునికీడకుం బోవఁ బయనం బగుట—

వ. అనిన నాఁగాఁత మని ప్రీతుం డై వాతాత్మజుండు ధృష్టద్యుమ్నుని కగ్రజు నిల్లడ

వెట్టి తా నాతనిపాదారవిందంబుల కభివందనంబు గావించి తదాలింగనాశీర్వాదం

బులు వడసి వేదవిప్రులకుం బ్రదక్షిణనమస్కారంబులర్పించి తత్కృతస్వస్వయనుం

డై యష్టమంగళంబుల బరిగ్రహించి కైలాతకమధుపానంబున రక్తాంతలోచనం

దును ద్విగుణీకృతసత్పుండును నై యనుకూలశీతహితంబుల కలరుచుఁ గటకకుం
డలకేయూరాదిభూషణభూషితం డై యుత్తమతనుత్రాణతలత్రాణకంఠత్రాణశిరస్త్రా
ణంబులం ధరించి సితాసితపీతరక్తోత్తమనస్త్రధారణంబు గావించి ప్రయాణోన్ముఖుం
డై సంత మరల మురాంతకునిపాంచజన్యరవంబు నాలించి పాండవాగ్రజుడు భీమ
సేనుం బిలిచి యిట్లనియె.

190

చ. పృథివియు సంతరితమును బీటలువాఱఁగఁ జేయుచుండె నీ
పృథులవిరావ మారయఁగ వృష్ణీవరేణ్యునిపాంచజన్య మో
పృథుబల ఫాల్గునుం డెడయఁ గృష్ణుండె చక్రము పూని పోరునో
పృథయు సుధద్రయుం బ్రజలు నెట్టిమహాపద విందురో కదా.

191

తే. తడయ కోభీమ! భీమ! నీ నెడ రెఱింగి, యెయుదు మెయుము భీభత్సునియు శినిప్ర
వీరునియు కుశలంబును వినినదాఁక, సంత మైనట్టు లుండె నా కఖిలజగము.

192

వ. అని వేగిరించినన్ భ్రాతృప్రియకరుం డైనభీమసేనుండు బద్ధగోధాంగుళిత్రాణండును
బ్రగృహీతశరసనుండు నై విశోకానీతంబును వాతవేగతురంగోహ్యంబు నయినమహా
రథం బధిష్ఠించి సింహనాదంబు చేసి శంఖంబు పూరించి నారి, సారిచి మనవారి
గుండియ లవియించి ఘోరాకారుం డై సేనాగ్రంబు సేరునంత సోమకపాంచాల
సైనికులు పెక్కం ద్రాతని కనుయాయు లై రప్పడు సీకొడుకులు దుశ్యలుండును
శత్రుసేనుండును గుండభేదియు వివిశతియు దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును వికర్ణుం
డును శలుండును విందానువిందులును సుముఖుండును దీర్ఘబాహుండును సుదర్శ
నుండును బృందారకుండును సుహృస్తుండును సుషేణుండును దీఘలోచనుండును సభ
యుండును రాద్రకర్ముండును సునర్ముండునుదుర్విమోచనుండును ననువారు భూరిసేనా
వారంబుతోభీమసేను నడ్డగించి ప్రభామాలి మేఘజాలంబునుంబోలె నానావిధాస్త్రశ
స్త్రంబులు నిగిడించి ముంచుటయు నతండు మృగేంద్రుండుక్షుద్రమృగంబులంబోలెవారి
శరంబుల వారిచిన వా రాచార్యునిమఱుపు నేరి రంత సంతకాకారుం డై మారుతి
మాతంగానీకంబుల పయిం బడి మడియించుచు ద్రోణానీకంబు సాచ్చి నీరువామిం
జొఱ సించుకొనిపోవునట్టు పోవంజొచ్చె నట్టియెడఁ గుంభసంభవుండు మహానరం
భంబున వేల కల్లోలినీనాభునిబోలె శరజాలంబున వాతూలనందను నొగి.

193

—భీముడు ద్రోణుల ధిక్కరించి యతిక్రమించుట—

ఉ. వాసి లలాటదేశమున వాలికతూ పోకఁ డూని నాటఁ గా
నేసినదాన నూర్ధ్వవిశిఖేద్ధదివాకరుఁ డో యనంగ నై

తే. తెగువమెయిఁ గుండభేదిని దీర్చు నేత్తునభయునిపేఁగు బృందారకాఖ్య దుర్వి
మోచనుని రాద్రకర్ముని మూఁడు మూఁడు, వాఁడితూపులఁ జా నేసి పరున పెట్టి.

మ. అనుజన్మల్ వడఁ జూచి యేచి వడి దివ్యాస్త్రంబులఁ విందు డ
య్యనువిందుండు సుదర్శనుండును సువర్మాభిఖ్యుఁడుం భీమనే
నుని నో నేసిన నవ్యచుం బవనసూనుం డుద్ధతి న్నల్వరం
గనుచుండం గడలేర్చి యార్చి తటివే గౌరవ్యసైన్యావళిఁ. 205

జ. పులికి లేళ్లు వాఱుపోలిక చీలిక, లగుచు భీముబాటి కగడు గుడిచి
నీకుమారు లెల్ల నిలువ నోపక పాటి, రసిఁ గాక యోల మానఁ జేసి. 206

—భీమసేనుండు సేనలం జించుకొని పోయి యర్జునం గరియట—

వ. ఇట్లు నీవారిం గెలిచి సమీరసూనుండు సింహనాదంబును శంఖనాదంబును గావించి
బాహుశబ్దంబును దలశబ్దంబును జేయుచు రథానీకంబు వెన్నంటి తఱుముచు
ద్రోణానీకంబు జొరఁ బాటుటయు నాచార్యుండు శౌర్యంబునంజేసి యేయుశరపరం
పరలకుం చెరలకకురుకుమారులం బాటినమరుచున్నంత సుయోధనచోదితృలై తల
పడిమహాయోధు లెల్లరు నవ్వడముడిం జుట్టుముట్టి బి ట్టేయుటయు గండరగండం
డాతండు గండుమిగిలి గదాదండంబున వారి నెల్లరఁ గాలదండంబున దండధరుండునుం
బోలఁ గాలధర్మంబు నొందించుచు విక్రమించి గరుడవేగంబునఁ గౌరవసేనం
గడచిపోవుచున్నం గని భారద్వాజుండు. 207

చ. తలపడి బాణవర్షమునఁ దద్రథసం బుడిగించి పాండవే
యులకు భయంకరంబు గ మహోగ్రరవం బాన్ధరించి మున్మునం
బిలుకురఁ జేయుచుండఁ బెరవీరుల వేలకొలందిగా రణం
బలఁతి యనంగ రా దతిభయానక మై తగె నంత భీముడుఁ. 208

చ. అలఁతులఁ బో శీతండు పరమాస్త్రవిదుం డని తేరు డిగ్గి య
గ్గల మగు వేగముం గలిగి నైకొనియుం గద బాణవృష్టికిం
దలఁకక కన్ను మూసికొని దర్ప మెలర్పఁగ మోము వంచి ని
శ్చలముగఁ బోవుగోవృషముచాడ్పునఁ బోయెను ద్రోణుఁ డాయఁగఁ. 209

జ. పోయినపోకనే రథము ముంగొన వట్టి భయంబు శ్రుట్టఁగఁ
జేయుచు వీచి వైచె నది చేడ్పడిఁ పోయె దదంతరంబునఁ
బ్రాయమువాఁడు నా నుటికి పాటి గురుండు మఱొక్క తేర్చివై
కాయెడ నెక్కి పోయె సరయంబుగ సేనమొగంబు సేరఁగఁ. 210

వ. భీమసేనుడును భీమపరాక్రమంబు ప్రవర్తిల్ల జేసి నిజరథం బధిష్ఠించి రమ్మ మార్కొన్న వారి నెల్ల నొల్ల బో జేయుచు నీబలంగంబు సాచ్చి మహామారుతంబు మ్రోకులంబోలె శరజాలంబులం బేరు గలవారిం గూలఁ ద్రోయుచు గృతఃపర్వగు ప్తం బగుభోజబలంబు మర్దించి దాటి కాంభోజసైన్యంబు గం డదించి యవల శార్దూ లంబు గోవులం బోలె మ్లేచ్చగణంబులం దోలి లీలం జని సాత్యకిం జూచి పటుర యంబునం గదలి జయద్రథరక్షకులతో నక్షీప్తధనంబు గావించుచు ధనంజయుం బాంచి సంతసించుచు బ్రావృట్కూలమేఘగర్జాస్పృష్టద్రవంబున సింహనాదంబు గావించిన విని వానిం గాంచి కృష్ణార్జునులును రోదోంతరాశంబు నిండ సింహనా దంబులు గావించి రట ధర్మనందనుండు నానాదంబు లాలించి సాత్యకియు నర్జునుం డును గుశలం బున్న వా రని విశోకుం డై భీమసేనుసంజ్ఞాపనంబునకు సంతసించుచుఁ దనమనంబున.

211

—ధర్మరాజు భీమనిసంజ్ఞాపనంబునకు సంతసించుట—

చ. గురువచనం బమోఘు మయి కూడఁగఁ జేసితి భీమసేన నీ సరి యగుయోధు లీధర నెనంగరు ని న్నేదిరించువారు నే రరు గెలుపొంది నీకతనఁ బ్రాణము స్వాస్థ్యము నొందె గృష్ణసో దరుడును జిష్ణుండును సుఖపథంబున నుండుట వింటిఁ దద్రుతి.

212

213

వ. అని మఱియును.

నీ. శతమన్యుముఖులతో సమరంబు గావించి ఖాండవం బేర్చినఘనభుజుండు కాలకేయనివాతకవచులఁ బరిమార్చి సురతి మెప్పించినవరయశుండు గోగ్రహార్థంబునఁ గురువీరులం గేల్చి, విరటునిఁ గాచినవిజయశాలి దుర్యోధనునకుఁగూఁ దొడరి గంధర్వుల, ననిలోనఁ గెలిచినయట్టిజెట్టి.

తే. కుశలి యై యుండె నాతమ్ముకుట్టి వాని, బాహుబలమున మే మెల్లఁ బ్రబలి యుంటి మతఁడు సుతశోకసంతపుఁ డై సలిపిన, ప్రతిస నెఱవేర్చి రాఁగ నే మతి యొనర్తు.

క. హరిరక్షితఁడగునరుఁ డ, య్యరి సైంధవుఁ బ్రొద్దు క్రుంకునాలో మడియిం చి రహిం జనుదెంచి కడుఁగ, హరుసము నా కొనఁగూఁ గాత మని యర్థింతుఁ.

215

తే. సైంధవుండును దమ్ములు ఘోసతులును, 'జచ్చుట' విని శమ మొంది సంది చేసి కొని సుయోధనుండున్నయిజ్జనుల నైనఁ, గాంచి బ్రతికించుకొన నెంచఁగలుగునొక్కొ.

వ. అని కరుణాతరంగితాంతరంగుం డగుకాంతేయగ్రజుం డెంతయుం . జిలించు చున్నంత సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె ననినక ధృతరాష్ట్రుం డట్లు మాట మలయు వారు లే కవక్రవిక్రమంబున సింహనాదంబు నేయుభీమసేను నాఁగి మార్కొనఁ గల

- మగలు మనబలగంబులం గలిగిరే యని మఱియును. 217
- చ. వడముడిబాటి సేరుటకు వాసపుఁ డైనను నోసరిల్లు వాఁ
డడరెడు దండపాణి కెన యై మృథమందుఁ బ్రజాతయంబు చే
ర్పడ నొనరించు వార్యమును వార్యమునఁ గజముఁ గజంబునఁ
వడి గలతేరుఁ దేరునను బత్తిని బత్తినిఁజేసి మొత్తుచుఁ. 218
- క. మండెడుచిచ్చున కెత్తయి, భండనమున నడరి పూరివలె నాసుతులఁ
గం డడఁగఁ గాల్చి నీ అయి, పిండువడం జేయవాఁడు భీముం డకటా. 219
- తే. గాడ్చుచూలికి వెఱచినకరణి నేను, గృష్ణునకుఁ గాని జిష్ణున కేని గాని
యగ్ని భవునకుఁ గాని సాత్యకిఁ గాని, వెఱవ నట్లు లుండని మృనివిధము సెపుమ.
వ. అనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సింహగర్జనంబు గావించుచున్న భీమనేను
నడ్డగించి కర్ణుం డాకర్ణాకృప్తచాపుం డై పుంఖానుపుంఖంబుగా శిలాశితాశుగళత
సహస్రంబు లడరించినం గని కనలి కౌంతేయమధ్యముం డసాధ్యపరాక్రమంబున
నత్రిక మించి ప్రతిశరంబు లేయచు నజేయుం డై పోరుచుండె నప్పుడు. 221
- మ. పనమానాత్మభవోగ్రహస్తతలశబ్దంబుల్ ధనుశ్శబ్దముల్
శ్రీవణద్వారవిదారణంబు లగుచుఁ సంధించినఁ సర్వయౌ
ధవరేణ్యుల్ తనుకంఠముం గలుగఁ గోదండంబు లుర్విం బడన్.
జనసత్వంబులు వీడ నైరి విమనస్కత్వంబునం దద్దయున్. 222
- క. తిచ్చునడి వాహనావళి, గ్రచ్చట మూత్రంబు జార్చెఁ గంకాదిగరు
తృచ్చయము మింటఁ బర్వం, జొచ్చెఁచుహోత్పాతగతులు చూడఁగ నయ్యె. 223
- సీ. అంత వైకర్తనుం డడరి యిర్వదిమార్గ,ణములు మోరుతిమేన నాట నేసి
వానిసారథి నైదు వాలికతూపుల, నోనేసినం బవమానసుతుఁడు
నోవ్వక నవ్వుచుం ద్రైవ్యనిఁగఁ గర్ణు, నరువదినాల్గింట నఱిమి యేసె
నేసినఁ గర్ణుండు నీసున న్నాల్గి ని, శాతసాయకముల సరగ విసరె
- తే. వాని భీముఁడుఁ నడుద్రోవలోనఁ దుమురు,గా నొనర్చెను బాణిలాఘవము మెఱసి
దానఁ గడు నల్లి కర్ణుండు వానిరథము, ముసుఁగు వెట్టి శరవ్రాతమునఁ గడంక. 224
- ఉ. తూపుల వెల్లి ముగ్గియును దొట్రిల కాపవమాననందనం
డేపున నంగభూవిభున కేడ్డెఱఁ జూపుచు వానిచాఁముఁ
గోఁముతోడ ముష్టికడఁ గొంచక త్రొంచి దశాంబకంబులం
జూఁటు మెచ్చ వానిమెయిఁ జట్టటికంబును బొందఁ జేయుదున్. 225
- ఆ. బండువిల్లు నజ్య మొనరించి సూతజం, డనిలతనయు నడఁచె నాశుగముల

నతఁడు గినిపి మూఁడుశతశరములు వాని, యురమునందు నినిచె నుగ్రభంగి. 226

ఉ. భూరితర త్రిశృంగయుతభూధ్రము కైరికధాతురంజితం

బై రహిఁ గాంచున ట్లపు డహస్కరపుత్రుఁడు రత్తసిక్తుఁ డై
తేరి చీలించి యించుక ధృతిం గొని వింట నొకమ్మఁ గూర్చి య
మ్మారుతి నేసి తోన బహుమార్గణపంక్తుల ముంచె నెంచఁగన్. 227

మ. అలుక న్నపుడు నవ్వుకోదరుఁడు ధైర్యసైర్యమంథాద్రి యై

విససచ్చాతశరమ్ములఁ రవిజహార్విం ద్రుంచి తత్సారథిఁ
జలకం గూర్చి తురంగమంబుల నిలఁ జోతాము పెట్టించినఁ
గలఁకం దేర్దిగి కర్ణుఁ డెక్కె వృష నేనస్యందనం బందఁగఁ. 228

వ. ఇట్లర్జునాగ్రజండు దుర్జయుం డై కర్ణు నిర్జించి పర్జననదోహమం బగుమహానా
దం బెల్లనాదంబుల స్మించఁ గావించిన నాఖండలనందనుండు గాంధీవంబు సారిం చె సార
సాక్షుండు పాంచజన్యంబు పూరించె నానినాదంబు విని యుగ్ధిష్ఠిరుండు సంతసించె
బాండవసైనికులును దమతమచిందంబులు మ్రోయించిరి నీసైనికులు నార్త స్వరంబున
దత్తఱించి రత్తఱి నర్జునుండు సైంధవుం జేర నరిగి మూఁకలఁ గనుపుఁగొట్టుచుండ
భీమసాత్యకు లాతనికిం బాసట యై బాణవర్షంబు గురియుచుండ నిజసైన్యం బం
తయు దైన్యంబునం బాండ నీనందనుండు సందడించుచు మనోమారుతవేగంబున
రథంబు దోలుకొని ద్రోణాచార్యునిపాలికిం జని సందర్భోద్రిక్తరక్తలోచనుం డై.
యడిచిపడుచు ని ట్లనియె. 229

—దుశ్శృంగుఁడు ద్రోణుని దూల నాడుట—

మ. నరుఁడుఁ భీముఁడు సాత్వతేయుఁడును సైన్యవ్రాతముం దోలి'న
త్వరు లై సైంధవుం జేరఁ బాటి మిగులం దర్పించి నీయోధులం
బరిమర్దించుచు నున్న వార లకటా ప్రాల్లాలి నీ వాశిని
శ్వరునిం బాపని ఘోషునుం గలియఁ బోవం జూచుటల్ భావ్యమే. 230

ఉ. ఆదటఁ గాక యోడితన నొ నొకొ నీ కొరు లొక్క లెక్కయే

కా దన కింద్రుఁ డెత్తిన నొకానొకయింత చలింతు వోటు నీ
వీదక నోడుటల్ జలధి యింకుట గాదొ జగమ్ములో ధను
శ్వేదవిదగ్రగణ్యునకు వెంగలిమాట వడంగ నేటియే. 231

తే. అలఁతు లగుభీమపార్థ సాత్యకులు నిన్ను, నోర్చి రనునాలివచన మీయుర్వి నీకు

నవయశంబున కగు గాదె యకట నిన్ను, నే మనం గల నాభాగ్య మిట్టు లుండె. 232

తే. అకట నానేగి కే యిట్టు లయ్యె నైన,దాని కేమన్న నే మగుఁ దద్విచార

ముడిగి సైంధవు రక్షించునుపము వెదకి, చెప్పి చేయింపు మనద్వింశత్రయః డనియె. 233
చ. వినుము నరేంద్ర చెప్పెదను వృద్ధుడ నోపినయ్యంత పోరుదగా
దనువున కాన సేయను వృథావృథగా నను నొవ్వ నాడ నొ
వ్వనె బలవంతు లాముగురు పూరుషసింహులు సింహవిక్రముల.
నను గణియింప కంఠఱు గలంచి గమించిరి మించి లోనికి. 234

అ. అఱుము దఱుమ మూపు రట నిట వేనశ్శే లేను వారి న-టి యేగుడేర
వీరుఁ గూడ వారిఁ జేరిన మొనలకు, నెడరు గూర్తు రగుట నివట నుంటి. 235

క. మును వెనుకల వీరులతో, డను ఘోరనమిక మిపుడు డాపుర మయ్యె
మన కెన్నిగతుల సేనియుఁ, గొనకొని సైంధవుని గాఁచికో లుచిత మగు. 236

క. శినివరుడును భీముండును, జని నరునకు బాస టైరి సైంధవుఁ డెడరు
గొనకుండఁ గాచుకొనుపని, యనుచుండఁగ జూడమట్టు లై కన్ నయ్యెన్. 237

ఉ. జూడపుఁగెల్పు గెల్పునఁగఁ జూడకు సౌబలునడ్డనాళు లీ
జూడమునం గిరీటికరకోభితశాతశరంబు లై భవ
స్మేదురసేన సింధుధరణీధవుఁ డొడ్డన మై మహాన్నతిం
బాదుకొనఁ ద్వదీయులను బాయక నీ విపు డాడి గెల్పుమా. 238

అ. సింధురాజుడెనకుఁ జేరి మీ రెల్లరు, నోల మాన గొనక లీల నరున
కెదిరి పోరుఁ డిచట నే నుండి మిగిలిన, వారి నిలువరింతు వడిగఁ జనుమ. 239

వ. అనిన దుర్యోధనుం డనుచరసహితుం డై తన్నుఁ దాన పురికొల్పుకొని మహాసా
హసంబున జయద్రథుఁ డున్నచోటికిం బోవుచు నహ్మార్థమధ్యంబున సంతకుమున్న
కృతవర్మచే నివారిత లై మొనకెలని కుఱికి పోరుచున్న సవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగు
యుధామన్యుత్తమోజు లవ్వవచ్చుండున్నచోటుపలక్షించి సత్వరంబుగఁ దామును
నీసైన్యంబు పాయవడం జేసి పోవుచున్నం గని వారి నెదిరించి ప్రదరంబులం బఱపు
టయు నందు యుధామన్యుండు. 240

అ. మూఁడుపదుల బాణములు సుయోధనునిమైఁ, జొనిసి రెండుపదుల సూతు నొంచి
వారువముల నాల్గునారసంబుల నేసి, కైవడిం దలిర్చెఁ జేవ మెఱసి. 241

వ. ఇట్లు చేసినదుర్యోధనుండు దురహంకారపరీవృథాంతరంగుం డై. 242

మత్త. ఒక్కతూపున డెక్కియంబు మఱొక్కతూపునఁ జాప మొ
క్కొక్కతూపున వారువంబుల నొక్కతూపున సారథిన్
మొక్కవోవఁగఁ జేసి త్రొంచిన మొక్కలుం డగునాతఁ డొం
డొక్కతే రపు డెక్కి యుక్కున నొప్పి ముప్పదితూపుల. 243

శ్చ పేరురం బ్రాడ నేసి నీప్రియకుమారు, నోవ్వ జేసినయంతలో నవ్విధం బె
 ట్రింగి యత్త మోజాడు గడు బొంగి వాని, సారథిం బంపె బెనువాడినారనమున.
 నీ. రాజరా జయ్యుత్త మోజనుపై నల్లి, చతురశ్వముల సూతుఁ జదియ నేసె
 నతఁడు హతాశ్వఁడు హతసూతుఁ డై యథా, మన్యునితే, రెక్క మానవేంద్రు
 రథరథ్యములఁ గూల్చి బడరంబుల నిట్లు, గండ్రించుడు నతండు దీండ్ర మెఱయ
 రథము డిగ్గన డిగ్గి ప్రథితగదాదండ, మండితహస్తఁ డై దండ కరిగి
 తే. యేయ నుంకించునంత నయ్యిరువు రవని, కుజికి పఱచిరి గుదెన్ద్రేటు కొఱతపడక
 వారిసహవాహ సారథిధ్వజరథంబు, నుగ్గునూచము గావించె నూలకొనుచు. 245
 ప. అట్లు చేసి నీసుతుండు మద్రరాజుతే రెక్కఁ బంచాలరాజపుత్రులును కైత్రంబు
 లగునన్యరథంబు లెక్కి భీభత్సుం జేర నరిగి రాసంకులసమరంబునఁ గర్ణభీము
 లొండొరుం దలఁపడి మత్తమాతంగంబుల తెఱంగునం బోరి రనిన ధృతరాష్ట్రండు
 సరజయాయట్లు వృకోదరున కోడి పాతినరాధేయుండు మున్న మార్కొనియెనో
 వృకోదరుండుమార్కొనెనో వారిపో రెబ్బంగిఁ బ్రవర్తిల్లెనో చెప్ప మహ్మండవా
 గ్రజం డ్రాపుడును భీష్మద్రోణులం జెప్పినవిదప మహాధనుర్ధరుండు కర్ణుం డని
 చెప్పచు నబ్బయంబున రే ల్లు తెప్ప వాల్చక వగలం బొగలుచుండుఁ గర్ణుండు
 గురీవాక్యంబులను స్మరించుచు భ్రాతృవాత్సల్యంబునం ఘృణి మై భీమనేనుం
 జంప నొల్లండు భీముండును సూతపుత్రసముద్యవంబు లగువిప్రకారంబులఁ
 జూర్వవైరము దలంచు కొనుచు నతనిం జంప నొంప నుండు మాదురోగ్య
 ధనుండు మందాత్ముం డై పాండవుల నేల్లి సతండ జయించు నని నమ్మి వాని నాశ్రే
 యించి మహారథు లగువారితోడం బోరు వెట్టుకొనియున్న వాఁడుండనిమ్ము సహజ
 కవచకుండలమండితుం డగురాధేయుం జేకరథుం డై తొల్లి పృథివీతలం బెల్లఁ
 దల్లడ్పిల్లంజేసి దిగ్విజయంబు నొందినవాఁ డట్టిజగత్తెట్టికి గాలిపట్టికి నెట్టిబెట్టిదం
 బగుపో రయ్యెనో వినవలతుం జెప్ప మనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 246

—భీమనేనుండు కర్ణాదుల వోధింపులు.—

మ. విరథుం డై వృషనేనుతేరిపయికి విత్తెస్తూ డై సూతజం
 డరుగన్ భీముండు క్రీడి యున్న దెన మో, మై పోవుచో వెండి న
 త్వరుఁ డై కర్ణుండు వెన్నదన్ని శరముల్ వర్షించుచుం దాఁకి ని
 ఘ్నరశబ్దం బడరంగఁ బిల్చి పలికెం జూ పెట్టడాల్ గ్రక్కఁ గన్.
 క. అని దగదు నీకు స్వర్గంబున నైనను బాధ జూడఁ బోయెద విటు శ
 త్రునకు న్నొన్నిచ్చితి విది, యనురూపమె కుతిపుత్రు లగువారి కయో. 248

తే. బిరుదుమానిసే నెట్లు పిలువెడియక, నాయెదురఁ జక్క నిలిచి బాణములఁ బలుపు
మనుడు విని కన్ను లెఱసేసి యనిలతనయుఁ, డర్థమండలగతి మల్లి యులుకఁ ద్రుల్లి.

ఉ. కయ్యము నేటితో ముగియఁ గా నొనరించెద నంచు నుగ్రుఁడై
చయ్యనఁ దీక్షిత్రముల శస్త్రవిదుం డగుకర్ణ నేసినన్
డయ్య కతం డ వన్నియు నడంగ వడిం బ్రతి యేసి నవ్వచున్
జెయ్య విదుర్బుచుం బరిహసించె మహారథు ల్లాఁ జూడఁగన్. 250

క, సైఁవక భీముడు కోపంబే పండఁగ వత్సదంతపృథు లాస్త్రములన్
చూపఱు మెచ్చఁగఁ గ్రుచ్చెం, దీ పెత్తఁగఁ గర్ణవత్సదేశమునందున్. 251

క. తోత్రములకు ద్విపముం బలె, గాత్రము గంపిఠకున్నఁ గని కర్ణనిపై
స్తోత్రార్థములు త్రినక్షత్ర, పత్రంబులు మఱియు వైచె బగఱు దలంకన్. 252

సీ. వసుషేణు డంతట వానివాపురముల, నైదేసితూపుల నడఁగ నేసి
యంపతుంపర భీమునరదంబునకు జాల, మమరించి ముంచి క్షణార్థమునను
మర్మభేదు లయినమార్గణంబులు చతుష్పప్తిసంఖ్యన్ గవచంబు వ్రచ్చి
వడముడి న్నిప్పించె గడిమిఁ దప్ప కతండు, కడఁగి ముప్పదిరెండుకాంధములను

తే. సూతపుత్రునిపై నేయఁ జూచి యాతఁ, డప్రయత్నముగా వాని నవఘటించి
పోయి పావనివైఁ బడ సాయకప్రచార మొనరించె నెంతయు సమరకేళి. 253

వ. ఇట్లు రాధేయుండు మృదుపూర్వంబుగం బోరుచుండ మారుతాత్మజుండు పూర్వవై
రంబు సృరించుచుఁ గ్రోధపూర్వంబుగ శరవర్షంబు గురియుటయు నాశరంబులు
పేరెలుం గిచ్చుచు నలుగడం బాఱుపఱులకైవడిం బాటి పావకునిఁ జేరుశలభంబుల
చందంబున నాధిరథిం గప్పటయు నప్పరుపసింహుండు రంహాప్రచారంబున వాని
నెల్ల నడంచి మఱియుం బిడుగులకుం బోనికాండజాలంబు గురిసిన నతం డాసూత
సుతశరసంఘాతపూరితుం డై శలలసమూహంబునం ద్రిమ్మరునేదుమాదిరిం జూపట్టి
రుధిరోక్షితసర్వాంగుండు గావున ఇనంతకుసుమితాశోకంబువేక జూడ నొప్పియు
నొప్పి గణింపక ముప్పటిఁ గొని కోపద్వైతలోచనుం డై. 254

మత్త. పంచవింశతినాయకమ్మలఁ బర్వఁ జేసియు వెండి కీ
లించి యాఱును నాఱురెండు శిలీముఖిలంబుల మర్మముల్
నొంచి కార్ముక మొక్కతూపున నుగ్గుగా నొనరించి మే
లంచి నాల్గిట మావులం బడ నేసి సారథిఁ గూర్చియున్. 255

ఉ. వేడివెలుంగురశ్మలకు వీనరవోపనివాఁడికోలన్
వీడనివైరముం దలంచి ప్రేసె భుజాంతరమందుఁ గర్ణునిన్

గూడంగ బాటి యమ్ము లవి క్రొవ్విసత్త నువుం బగల్పి కి

లూడినబామ్మలట్లు వడె నుద్వికి నార్వంగ సర్వసైనికుల్.

256

క. అరసాపు నచ్చి దాన, విరళుం డై వికలుఁ డగుచు వెఱచఱచి వెనన్

బురుషాభిమాని కర్ణుడు, పరువము సెడఁ బఱచె నొండుశలనికి నధిపా.

257

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁ డను నక్కట నమ్మినబంటు కర్ణుఁ డి

య్యనువున నైన నాతనయుఁ డారసి యుండియు నేమిగాఁ దలం

వెనో ఖలుఁ డుండ ని మృత్యుఁ జెప్పము మండెడునివ్వనోలె నుం

డినబకవైరినిం జెనయఁ డే కద సూతజుఁ డక్కటక్కటా.

258

వ. అని యడిగిన సంజయుండును.

259

—కర్ణుండు విజృంభించి భీమసేనుం దాకి ఘోరయుద్ధంబు సేయుట—

మ. విరళుం డై వసుషేణుఁ డట్లగియున్ వేటొందుతే రెక్కె న

త్వరుఁ డై వచ్చి సమీరనందనునిపై వాలమ్ములం గుప్పినం

బరమానందము నొంది నీతనయు లావాతాత్మజు న్వహ్నిర్కే

బర మైనట్లుగ నెంచి యార్పిరి తలధ్వానం బనూనంబుగఁ.

260

వ. అయ్యవసరంబున సూతపుత్రునిలపుత్రు లిరువురునుం బొదివి పరస్పరజయంబు

గోరుచుం గ్రోధరక్షేక్షులు లై మహారంగంబులమాడ్చి- నిదార్పియు శార్దూలంబుల

లీల సంరంభించియు శ్వేతరంబులచాడ్చున శీఘ్రగాము లయ్యును శరభంబులతెఱగునం

గ్రోధించియు నెక్కువతక్కువలు లేక వీకమెయి నేట్లాడుచున్నంత హిడింబాంత

కుండు నీవు లక్కయింటం బెట్టి చిచ్చు వేట్టించుటయు సభామధ్యంబున దుశ్శా

నుండు ద్రోవదిం గొప్ప వట్టి తిగిచి చిఱ లొలిచి పరాధవింతుటయుఁ గర్ణుండు

సప్తరమపతివ్రతం జూచి నీపతులు గొడ్డువోయి నరకంబునం బడిరి నీ వొండొక్క

పతిం బరిగ్రహింపు మని పరుషంబు లాడుటయుఁ దా మరణ్యంబునకుం దరలునెడ

నీకొడుకులు నీనమక్షంబునఁ బ్రల్లదంబులు నలుకుటయు దుర్యోధనుండు కృష్ణాజన

పరిధాను లైనవారిం దృఢీకరించుటయు మున్నగునెల్లం దలంచి తాము దురోద

రంబునందును వనంబులందును విరాటనగరంబునందును బొందిన దుఃఖంబుల స్మరి

యించియు నాటితో దురంబునకుం గథావశేషంబు గలుగఁ జేయ నెంచి శంఖంబు

పూరించి చాపంబు సారించి యోలం బాసింపక భాస్కరకిరణంబుల కెడ గలుగ

కుండఁ గాండజాలంబులఁ గర్ణునరదంబు ముసుంగు నెట్టిన నతండు శిలాశితంబు లగు

సాయకంబుల వాని నెల్లం ద్రెళ్ళి నేసి భీమసేనుం దొమ్మిదివాలమ్ముల నొవ్వనేసిన

నవ్విలుకాడు సిక్కు సూషిసమదేభంబురీతి నై సూతపుత్రునిశతాంగంబుపై బహం

బెన్వడిం బటతెంచె నంత నాధిరథియును గ్రోధించి వారణంబు వారణంబునుంబోలా
 మారుతి న్నార్కొని మహావాతోద్ధూతమహార్ణవంబుభంగి నేనాంగంబు సంచలించ
 ఖేరితపహస్ర సమన్వసం బగుశంఖంబు పూరించుటయుం గాంచి భీముండు భీషే
 పరాక్రమంబున నాక్రమించి శరాసారంబు సంతతప్రపారంబుగఁ బటఁగించిన మించి
 వైకృతుం డార్తిం బడక ప్రతిశరంబుల నరిశరంబుల వారించి వడముడ్చిగుట్టంబులతోఁ
 దనగుట్టంబులు దాపింపఁజేసి హాహాకారం బెసంగఁ గసిమసంగి పుంభానుపుంఖంబుగ
 సువర్ణపుంఖతనిశాతసాయకంబుల సామిరిం గప్పి దెప్పరంబుగఁ బోరఁ దొడంగ
 సప్తపదు వారన్యోన్యప్రయోగోపసంహారంబులంజేసి యేసినశరపరంపరల నభంబు
 మహాల్కాజాలసంభృతం బయినట్లు గవ్వనడియె నప్పట్ల యమరాష్ట్రోపమం బగు
 నాఘారాయోధనంబు కృష్ణార్జునులు సూచి కర్ణునితోడిపారు భీమున కతిధరం
 బగు నని తలంచిరి పైనికులును దచ్చరపాతంబుల కోర్వఁ జాలక దవుదవ్వలం జని
 చూచుచుండిరి రణరంగం బంతయు శతాంగమాతంగతురంగమనుష్యాంగసంఘ
 సంభరితం బయ్యె ననిన వైచిత్రవీర్యండు సూతపుత్రుం గాంచి యిట్లనియె. 261

మ. సురలందొట్టి నరాసురేంద్రుల ననిం జూచాయ గెల్వంగఁ జా
 ల్వరశస్త్రాస్త్రవిదుండు కర్ణుఁ డీటు లావాతాత్మజుం దాఁకి సం
 గరమం దోడుటవిస్మయంబునకు నై కన్పట్టు నాచిత్తమం

• దు రహిఁ వీడఁగ నయ్యె నే మనఁగ నేతుం దయ్యపుంజ్ఞయికిన్. 262

ఉ. పోటుమగండు కర్ణుఁ డని బుద్ధిఁ దలంచి సుయోధనుం డనిన్
 మేటులఁ బాండవేయులను మించి జయించెద నంచు నెంచె నే
 నేటికి మాటలాడ నిపు డిట్లగుప్రాణదురోదరంబు నాఁ

బాటిలుకయ్యమందుఁ గురువంశము నప్తము గాఁ దలంచెదన్. 263

మ. కలనం బాండవులన్ జయించుటకు నాకర్ణుండు సాలండు నీ
 పలు కెన్నెనను లీతఁ డోడుటయు నాపాండుక్షమాపాలపు
 త్రుల గెల్పొందుటయు న్వచించెడిని వారో యింద్రముఖ్యమరా
 వలికే నోడరు మందబుద్ధి యగుమావాఁ డే మెఱుంగం డయో. 264

తే. తేనెపెరి నానచేసినతెరువరి భృగుపాత మెఱుంగనియట్లు లపాఙ్గాఁ జేసే
 నాసుతుండు పార్థివార్థముల్ మోసఁజేసికొని జయించితి ననుఁ జేటు గనక మదిని.

శా. నేనున్ ధర్మమెఱింగియుండియు సుతన్నే హాభిభాతుండ నై
 సూనుం డాడిన దాటగా నడిచి సంశుద్ధాత్ము లౌవారికిం
 గానం జాలక చేసితి న్నికృతి నాకాంతయుఁ డెంతే వడిం

- గదిసి నవాంబకంబులను గాడుపువట్టిమెయ్యి నిగిడ్చియె
న్మిదివిశిఖంబు లశ్వములమీఁదఁ బడ న్వడి నేసి నూతు నా
ర్పనరముల నొగిల్చి తిగభల్లములఁ సిడ మేసె నీసునన్. 276
- వడముడి క్రుద్ధుం డై న్రేల్మిడి నొకపాటునన వానిమిత్తి మొగమునం
బడఁ జేసె సూతహరు లయ్యడలో నడినంజు డగుచు నంగిటి కఱురక. 277
- ఇ ట్టిలం బడి విలివిలం దన్నుకొన్నచుం జచ్చిన దుర్జయుం దిలకించి కర్ణుఁ డార్తరవం
బున నేడ్చుచు వాని వలగొని వచ్చుచున్నం గని భీమసేనుండు వాని విర్రఘం
జేసిన నతం డొండ్లొక్కతే రెక్క పాండవుం దాకుడెంచుటయు వారిపోరు
విపాకాగ్రంబుల వేదండంబులకుం బోలె విస్మరిల్లె నప్పుడు కర్ణుండు. 278
- అమ్ములవెల్లి ముంచి పవనాత్మజుపేరుర మూరియాడఁ గా
న మొక్కఁ డేసి యార్పుటయు నార్చినఁ గోపవీరవృత్తాంతర
గమ్మునఁ బేర్చి భీముండును గర్జునిపై వడిఁ దూపు లేనియొక్క
తొమ్మునఁ గ్రుచ్చె వెండియు నెఱు ల్గలయిర్వదినారసమ్ములఁ. 279
- కర్ణుండు తొమ్మిదికాండంబులఁ వాయుతనయునురంబాడఁ జన గ నేసి
యొకతూపునన్ ధ్వజ మూఁగించి యర్వదియమ్ము లాతనితేరనందు విసరి
స్వకృష్ణముల్ నాకుచుఁ జేపురింపఁగఁ గనుల్ శతకోటి క్షేపవచ్చు శితశరంబు
దిగిచి యేయుడు నది తీవ్ర పాతంబునఁ బాపనివేఁ న్రచ్చి పడియెఁ బడమి
తే. నంతటన్ గ్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు గాఢ్యుకొడుకు నాలుగుమూరలపాడుగు గలిగి
కాలదండోపమం బగుగదను వైచి, యాధిరథిగుఱ్ఱములఁ జదియంగఁ జేసి. 280
- తడయక తోడ్తో వడముడి, గడకం గొని కత్తివాతికాండంబులు రెం
డిడి సిడము దునిమి మాత్రం, బడనేసెన్ శితశరాళిఁ బరఁగించి వడిఁ. 281
- హతాశ్వసూతంబును బతిత కేతనంబు నైనశతాంగంబు విడిచి రాధేయుండు పుడ
మికిం దిగి కోదండజ్యోఘాపంబు గావించిస్త్రజ లచ్చెరవడి మెచ్చుచుండ విచ్చ
లవిడి శరవర్షంబు గురియుచు నరి వారించె నపుడు దుర్యోధనుండు దుర్యుఖుం జరి
రాధేయునకుఁ దోడ్పడం బంపుటయు నక్కుమారుండు త్వరమాఁబుం డై కర్ణునకుం
దలకడచి భీమసేను సాయకాసారంబున నావరించుటయు నాతండు సూభిపుత్రుఁ డా
నుగుం డగువానిం జూచి యేచినక్రోధంబున హ్నించి ధ్నించుమఁ గర్ణునకుమా
త్రేసి వారింపుచు సుముఖమ్ము లయినతొమ్మిదిశిలముఖమ్ముల దుర్యుఖుం గిట్టించి
యమఁకుయంబునం బట్టంబు గట్టకొనం బుచ్చె నంత గర్ణుండును. 282
- నెత్తురువఱ్ఱునక మునిగి నేలపయిం బొరలాడుపీనుఁగున్.

జిత్రము తత్తటింఁగ గని చేయున దెద్దియు లేక కన్గవఁ

మొత్తము లశ్రుబిందువులు ముంప ముహూర్తము మాత్ర ముండి యు

ష్టేత్తుగ వానితేరిఁబయి కెక్కి చలించె బ్రహ్మేణించుచున్ 26

క. దుర్బ్బుఖనిరథం బెక్కియు, గర్భకుఁ డగునతఁడు చేతఁ గలకృత్యంబున్
నిర్మలమతిఁ గనఁ జాలక, మార్గోనయఁడు శత్రు వేచి మూగ్ధుఁడనుచున్నన్. 28

మ. బకవిధ్వంసియు సం దెటింగి శుశనిప్రాయంబు లై మండుసా
యకముల్ విప్లవసంఖ్య నేసె నవి యుగ్రాకార మేపారఁ బా
యక రాధేయునివేఁ నగిల్చి చని నిండాంగం నె త్రొవ కొం
డాకలోనఁ వెలివచ్చి చొచ్చె భవి సర్వైశుంబు పుట్టు బలెన్ 28

ఆ. తొంక కరిగవిధుఁడు దాను జతుర్దశ, శరము లనిలమతునినవ్యభాజము
వ్రయ్య నేసె. దాన రక్తసిక్తాంగుఁడై, కన్ను లెట్టు జీసి గొమ్ము పట్టి. 28

క. వాడి గలమూఁడుతూపుల, గాఁడంగా గల్లు నేసి కని సూతునిమ
నేడింటఁ బొడిచెఁ గన్లుఁడు, పోడిమి చెడి విహ్వలించి పోయె డొలంగెన్. 28

చ. అనవుడు నాంచికేయుఁ డను నయ్యె తలంఁగ వైవమే పరం
బనియును బొరుష మృది నిర్ధిక్తమే యనియు నృసంబునం
కనుఁగొన వచ్చెఁ బాండవులఁ గన్లుఁడు గెల్పుట కల్ల మానుయో
ధనుఁడు జయంబు మాక యగుఁ దప్పదను నృదీఁ గల్లు నెంచుచున్. 28

క. బావంతుఁ డతఁడు వానికిఁ, దుల వచ్చినజో దొకండు పోడఁడు ధరఁ బా
థుల గెలుచు తుంకఁని యని, పలుమోటు వచించు నాదుఁరిసరమందున్. 28

తే. బవరమం దోడి పాతినవాని నరసి, మఁడుఁ డాకొడు కిపు డేమి యనునో మిడు
నగ్గిలో వేసినట్లు లయ్యనిలసుతుని, కగ్గముగఁ జేసె దుర్ముఖు నెక్క-టకట. 28

వ. కృపాశ్వత్థామశల్యాదులు నాగాయతబలుం డగునాభీమనేనుఁడ్రాక్షమం బెఱింగి
వారు గావున నోల మాసిగి వానిమునుమునం బడ భయంఁడుమఁ డొం
యుదురు గాని చలంబు బాం నొల్లరు కన్లుఁ డొక్కఁడం దోడియుం బోక పె
గుచున్నవాడ కాని వాని జయింపఁ జాలండు చాలినవాఁ డొక్కఁడం
లే డాకర్ణింపుము. 28

నీ. ఆచార్య మర్దించి యరిసెన. జొచ్చిన, బకవైరి నెదిరించి బ్రదుకు నెవఁడు
జమువీటి కేగినజనుఁడు మరలి నచ్చు, బావనిమొనఁ బడి బ్రదికి రాడు.
పావనిమునుమునం బోసెవా రందఱు, మడిసి రగ్గిం బడుమిహత లట్లు
క్షురుకుమారుల నెల్ల గూలుతు నని సభం, బలికినభీమునపలుకు నెల్లు

తే. గర్జన నోడించుభీమునిఁ గాంచి దుస్సనేనుఁ డనుజులతో మల్లె గాని యనికి
మొనయుఁ డిట్టిర నమ్మి నాతనయుఁ డేమ, పాండవులగెల్తు మనిఁ జల్కుచుండు నకట.

చ. అనిమొన నట్లు భీమునకు నాటడివోయినకర్ణుఁ జూచి నా
తనయుఁడు నాఁడు కృష్ణునుడీ దా విసకుండుట నిట్లు వచ్చె నం
చను వఱి క్రాంగకుండునె కటా తనతప్పున నిట్లు ముప్పు వ
చ్చెన యని దుఃఖతాత్ముఁడయి ఛేడ్చడి పోవకయుండఁ డిత్తెఱిన్. 293

వ. మఱియు నిప్పు డప్పుండవపాంచాలకేకయసాత్యకులు తమప్రాణంబులకుం దెగించి
పోరుదు రింక నాకొడుకులజీవితంబు సెల్లినట్ల కదా యనుచున్నవైచిత్రవీర్యం
గాంచి సంజయుం డిట్లనియె. 294

చ. వగచెద విప్పు డిప్పుగది వందుర నేమిప్రయోజనం బాకో
తగినదీని కంతకు నెనం దలపోయఁగ నీవ మూల మై
తగిలివి పుత్రు లాడినవిధంబున నై వగ దెచ్చుకొంటి వే
వగ నెవ రెంత చెప్పిన రవంత చెవి గొన వైతి వక్కటా. 295

ఉ. తాను దనంతనే విషము ద్రావి వికారము రాఁగ నేడ్చినక
దానఁ బ్రయోజనం బగునె తత్ఫల మిప్పుడు వక్ష్వమై నినుం
బూనును గాదె కా దనినఁ బోవునె చేవకొలంది పోర్కొనం
గా నగు జోదులం దెగడఁ గైకొనుచొప్పుది నీకు నోవ్వనే. 296

—భీమసేనుఁడు దుష్టులైష్వర్యములఁ బిలువహర్చుట—

వ. రిత్త వాపోక ప్రథన ప్రకారంబు సెప్పెన నాలుకింపు మట్లయిన సూతపుత్రునోటమి
పైరింపం జాలక నీకొడుకులు దుర్మర్షిణుండును దుస్సహుండును దుర్మదుండును
దుర్ధరుండును జయుండును ననువారు కర్ణునకుం బాసట మై భీమసేనుం జుట్టముట్టి
విట్టేయుచున్నం గని కర్ణుండును వారిం దలకడచి శిలాశితంబు లగువిశిఖంబుల
వర్షించుచున్నంత వారును వానిప్రాపునం బ్రబలి వాయునందనునిడై దీప్తనారా
చంబులం బ్రయోగించి రంత బకాంతకుండును. 297

క. ఏపుర నే నే నమ్ములఁ బోవంగానీక పెనఁగి పొరిపుచ్చిన వా
రానిగ నేలం ద్రెల్లిరి, వాపురముతోడ సూతవర్గముతోడఁ. 298

ఆ. కర్ణుఁ డేయుతూపుగముల ఖండించి తద్రథము ముసుగు పెట్టి ప్రదరనమితి
నీయనుంగుసుతుల నేయుభీమునిఁ రాక్రమము మెచ్చఁ జేసె ఖచరవరుల. 299

క. తనకన్నులయెదుర న్మృదినిఁ గూలిననీదుసుతులఁ దిలకించి కడు
వన రెన్ వసుషేణుం డద, తనచేసినతప్పు గాఁగఁ దలఁచుచు నెడఁదన్. 300

క. తటి వేచి భీముఁ డెంతయుఁ గలు కగునమ్ములను దిగిచి కర్ణుపయిఁ బడం
బలుపుటయు నాతఁ డలుకఁ, మఱ కాజగజెట్టిఁ బట్టి మార్కొని యంతఁ. 301

ఉ. ఏనుశ్శరమ్ము లేసి కడు నేడైతి సూపుచు నేచి నెండియుం
బూనిక డెబ్బదమ్ము లరివోసి యరిం బడలింప నమ్మరు
తూనుఁడు నూలుబాణముల సూతసుతు న్నొగిలించి తోడుతో
నేనిట మర్మముల్ చిదియ నేసి యొకంటన త్రించె జాఁముఁ. 302

తే. తిండుధను పెత్తి రాధేయుఁ డుగ్రసాయ, కముల మే స్పృ భీముఁడు కనలి గుట్ట
ములను బడ నేసి సూతునిఁ బిలుకుమార్చి, యార్చె నవ్వచుమఱియు విల్లివియఁ జేసి.

వ. అంత సూతపుత్రుండు. 304

చ. అరదము డిగ్గి పెనద రయమ్మునఁ గైకొని గాడ్పునట్టిపై
కరుగఁగ వైచె నైమటయు నందఱు సూడఁగ నాతఁ డగ్గదఁ.
శరములఁ గ్రంచి నూ టయినశాతశరంబులఁ బై నిగుడ్ప న
త్వరుఁ డయి కర్ణుఁ డావిశిఖివారముఁ న్రెళ్ళిఁగ నేసి యీనునఁ. 305

క. మైమఱు వఱుపు లై పడ, నామరుదాత్మజుని నిర్మైచెదింట వడిన్
గోము చెడ నేని నబ్బర, మామెయి జూఁజుకు దోడ నయ్యె నరేంద్రా. 306

వ. అంతఁ గిమ్మారాంతకుండును. 307

క. నతఁపర్వము లగుతోమ్మిడి, శీతశరములఁ గర్ణమఱుపు సింపి భుజుంబు
జిలికింపఁగ రాధాసుతుఁ, డతగుం డై పాతె మఱియు ననికి న్నలిగన్. 308

వ. ఇట్లు పరాజుఱుం డయినసూతనందనుం దలకించి నీనందనుండు నందడించుచుం
బిలిచి పనిచేస నీకొడుకులు చి త్రోనచిత్ర చిత్రాక్ష చారుచిత్ర చిత్రధ్వజ చిత్రాయుధ
చిత్రవర్మలు చిత్రయోధు లై ధర్మపుత్రానుజం దాఁకి చిత్రయుద్ధంబు గావించు
నంత బకాంతకుండు వారి న్నొ నొక్కొక్కనారసంబునం న్రెళ్ళినేసినం గని
కర్ణుండు కన్నీరు మున్నీరై పాట మున్ను మనవిదురుం డన్నమాటం దలంచుతొ
నుచు వివాదంబు నొందియుఁ దలంకక విధివత్కల్పితం బయినయొండొక్కతే
రెక్క మొక్కవోనివరాక్రమంబున నప్పొందునందనునై నురవఁించుటయు
నరండును. 309

తే. ముప్పదియునాఱుములుకుల నప్పు డీడ్చి, వైచి రాధాతనూజుకవచ మఱనఱ
లుగ నొనర్చిన నాతండు తెగువ వాని, మేన నేబదిశరములు పూని యేసె. 310

వ. అప్పు డప్పురుషసేంహు లిద్దఱు నెత్తుటం జొత్తిల్లి రక్తచందనం బలందుకొనినచందం
బునం బొంది బొందళంబులు లేమింజేసి నిర్ముక్తరగంబులఁబెరింగునం జెప్ప నొప్పి

వ్యాఘ్రంబులభంగిని సింహంబులమాడ్కిని మత్తమాతంగంబులవిధంబున వృషభంబు
లచంద్రంబున నానావిధచిత్రమండలచారంబులం దేలుచు దొలంగుచు మలం
గుచుం జాయుచు నేయుచు శక్తవైరోచనుబక్రమంబున నెక్కువత్సక్కువలు లే
భోరుచుండి రయ్యవనరంబున. 311

తే. జ్యోరవము లుమ్ములుగఁ గార్కుకాతికాంతు, లలటమెమ్ములుగాఁ బ్రవృద్ధంబుడమన
నగుచు భీముడు శరధార లడఁగ జేసి, కర్ణకులశైలమును ముంచె గడఁక మెఱసి.
వ. అప్పు డయ్యనిలతనయనివరాక్రమంబునకుఁ గృష్ణార్జునసాత్యకులును యుధామ
న్యూత్త మోజనులును సంతసింపిరి నీతనయు తెల్లరు నొల్లబోయి విమనస్కుఁ డైరి
రాధాసుతుండును దానికి సైఁఁ జాలక క్రోధతాపాత్ముం డై కూరాశీవిషంబునోజ
రోజుచు భీమసేనుం దలఁపడి యనేకశతసహస్రజాలం బడఁచుటయు నవి యెల్ల
నాకంబు నిండి బాటులుతీతినహంససమూహంబుచందంబున భీమరథంబునం జొచ్చె
నంతఁ గర్ణంబును. 313

క. తొమ్మిదిశరముఁ భీముని, తొమ్మాడఁగ నేయ నతఁడు రోజుచు నతిశా
తమ్ము లగునికవదమ్ములఁ, గ్రమ్ముయు మఱి వేసవేలు స్రచ్చెక్ మేఘ. 314
వ. అవక్రక్రముం డగునాభీమసేనునివరాక్రమంబునకుఁ గృష్ణార్జునసాత్యకులును
భూరిశ్రేణులును ధనంజయూచ్యుతయుధామన్యూత్త మోజసాత్యకులును సింహ
నాదంబు లెనఁగ మేలు మేలని మెచ్చిరి వియచ్చుటలు పిచ్చులించి రయ్యంతరంబున
దుర్యోధనసమాధిష్టు లగునీపుత్రులు శత్రుంజయ శత్రుసహ చిత్ర చిత్రాయుధ దృఢ
చిత్రసేన వికట్టలు వృకోదరునిపై నడఁగి సంవర్తనమయంబున గ్రహంబులు చంద్రుని
బిడించినచందంబునం బడించుచు వారిధరంబులు భూధరంబునం బోలె శరాసారం
బున ముంచుటయు భీమసేనుండు నిమిరక కోపించి చాఁచంబు సాఱించుచు నేడు
వాడిశరంబులన్ వారి నేడ్వరం గూలనేసి పాండవప్రియుం డైనవికట్టుం దిలకించి.

తే. అకల తమ్ముడ నిన్ను నాయమ్మువారఁ, బెట్టిని నీకు మాఁపయి బ్రీతి గలదు
కాని తాత్రమున న్వచ్చికలనఁ బడితి, ప్రతిఁ దీర్ప నే నిట్లు చంపితిని నిన్ను. 316
వ. అని వానికై వగచి సింహనాదంబు గావించె నారవంబు వృకోదరునివిజయంబు గా
విని ధర్మసంపదంబు పరమానందకరదలితహృదయారవిందుం డై గురునిపైఁ గయ్యం
బునకుం గాలు ద్రవ్యే నిట్లాకిమ్మిరవైరిచే దనతమ్ము లప్పటికి ముష్టదొక్కండు
పడుటకు మిగుల వగలం బొగలి విదురునిహితవచనంబు వినవైతి నతం డన్నట్ల
యగుచున్న దని విన్నబోయి యుండె నని సూతుండు మఱియును. 317

సీ. వినుము నరేంద్ర నీతనయుండు ద్రౌపది, ననరానిమాటల నాడె నభను

దుశ్శాసనుండును ద్రోణదిమూలదల, వట్టియూడిచియొల్పెన బుట్టిమును
గర్జుఁ డపూంచాలికడఁ జేరి యుగ్గడి, గంగరానిచురుడుముత్ పలికెఁ బెక్కు.

నీవు భీష్మపాశ్వథాపంబునక వాని, నింపుమై విటి వారింపవైతి.

తే. వట్టియెగుల నన్నియు నెంచి యెంచి, వసులఁ బుద్గమూఁడువర్షముల్ పడినపాట్లు
తలఁచి తల్పించి న్యోకోదరు డటుక నీదుకునయులు గాల్చిపుచ్చుడు దహనునట్లు. 318

చ. హిత మెదో నెంచుచుక విదురు డెన్నితెఱుగులనేని చెప్పెను.

మఠ మది యెట్టిదో విననిమార్గము నట్టితి వృద్ధు వయ్య నెంచుచిమతి వయ్య నీవఁ యిటు చేసిన నొడ్డుల నేని చెప్పెనో

క్షీతివర దానికీఁ ఫలము చేకుటఁ జేసెను దైవ విగ్రహిక. 319

ఆ. ఏడ్వ నేల నిట్లు హేతు పీ వైతివి, సుతులమృతికబంధు మతిఁ దలుతుఁ
బెక్కు రిపుడ చచ్చి రక్కట భీముని, బాఠి బడిననామ బ్రదుకు టరిది. 320

ఆ. నేలకొలఁదిమూఁక నేపా లగుచుండ, నీవు మూలముగను నేను గన్ను
భారఁ జూడ నలసినట్టి దమ్మిరు గటా, వైవభుటన మేఁడు దాటఁ గలఁడు. 321

వ. అనిన ధృతీరాష్ట్రుడు. 322

చ. ఇపు డగునంతచేటునకు నేన తలంపఁగ మూల మైతి నా

యననయ మింత తెచ్చెనిక నాడిన నేమిగలుగు నంజయా

యిప్పు డొనరింప వైనయడఁయింతయు లేదు గతంబ యయ్యెని

డడయక మేలభించెడి నికంతయుఁ బెట్టుము ఛాన్పు ఘన్వర్ణ. 323

వ. అనిన బ్రుజయుఁ డట్లయిన స్థిరీభూతుండ వై నమరనకారం బొకర్ణితిపు మని
యిట్లనియె. 324

నీ రాధేయభీము లాయోధనంబునఁ గూడి, వాడిబాణములు నేట్లాడుచుండ

వార లొండొరులేయునారాచములపాటు, నృప నీపైన్యాన్ని చున మందె

వాయుపుత్రా క్రితసాయకంబుఁ దెగి, చతురంగనేలు కీఁతిని గప్పె

మన కిది యేటికర్మము వచ్చె నని జోడు, లంకపెట్టునకుఁ బై నవలఁ జనిరి

ఆ. నెక్కువట్టు వాతె మొత్త మై మెటఁ గన్ను గరితురంగయోధ కాయములును

దెగినబాణములును ద్రెళ్ళినరథములు, నాయుగములు స్వజము గరయ నయ్యె.

కఠినుగుతికిం గర్జునకున్, దాగుణసమరంబు సెల్లె దత్తాత్రుమునక

బాగులు దీక్షిది దివివై. వారయుమరచావగాఁ గచ్చును వ స్మృత. 325

తే. కర్ణు డొకమూఁడుబాణముల్ గొలిపట్టి, నేపియును శరవర్షంబు నెనఁగఁ జేసె

గర్జినారాచమునఁ గర్ణకర్ణకుండ, లమ్ముఁ దెగి పడ భీముఁ డొక్కమ్ము వైచి. 327

చ. మఱియొకభల్లము దొడిగి మానవనాధునిమిత్రవత్సము

బఱియలువాట నేసి పది వాలికతూపుల దల్లలాటము

జొటవొట నెత్తురుల్ వడియఁ జొన్నిన నాతఁడు నల్లకల్వపేర

నఱి ధరియించిన ట్లగుచు నేత్రములన్ ముకుళించి యంతలోక.

328

తే. మోహవశమున నొగలున దేహ మూని, తెలిసి కొండొకవడికి నెత్తొలయుచుండ

శరశతముభీమనేనువై బజ్రపుటయును, నతఁడు మా తేసి శరవర్ష మవలఁ గురిసి.

క. అలుకం గగ్గఁడు లొమ్మిది, ములుకులు కొంతయువత్సమున నాటఁడు న

విలుకాఁడు కర్ణుచాపము, నలఁగక యొకకత్తివారియమ్మున నఱకొ.

330

ఉ. కన్నుల నిష్కళ లెదర గగ్గఁడు వేటొకవిల్లు పూని కో

పోన్నతిమై విదిర్చుచు సముద్ధతిఁ జూపుచుఁ జూచి భీముని

విన్నను వొప్పఁ దీయుటయు ప్రేయుటయుం గనరానియట్టు ల

త్యున్నతసాయకౌశుముల నొయ్యనఁ గప్పె నభంబు దిక్కులు.

331

వ. ఇట్లు శరవర్షంబునం తనరథంబు ముంచుచున్నకర్ణుం గని కోపంబు రూపంబు గైకొ

న్నచందంబునం బొంది వాయునందనుండు శక్రచాపాపమం బైనతనచూపంబు మండ

లీకృతం బై దీపింప వాయుప్రచారంబునకుం జోటు లేనియట్లు నానావిధశరాసారంబు

గురియుచుఁ దనబాణంబులం గగనలక్ష్మిం గాంచనాభరణభూషితం జేసి నంత

రాధేయుం డంతరిక్షంబున సూర్యకిరణంబుల కెడమీఁక చీకట్లు గ్రమ్ముచున్న

వ్యకోదరునిప్రదరంబు లెల్ల మూఁడుమూఁడు తునియలు గావించె నంతఁ గిమ్మ

రాంతకుండు నిలు మని వాని నదల్చుచు మఱియుఁ శరశతసహస్రాయుధని

యతంబు నిగిడించె నట్లు వారు రథ నేమిన్వనంబులును జ్యోతబ్ధంబులును బాణపాత

ధాన్వంబులును దలశబ్ధంబులును శంఖనాదంబులును సింహరవంబులునుం గావించుచుఁ

బోరినపోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ సురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరులు పొగడుచు వారిపైఁ

బుప్పువర్షంబు గురిసి రంత.

332

చ. వడముడి బాణవర్షమును బర్వగఁ జేయుచుఁ గాలదండపుం

గడిమిఁ దలిర్చున మొక్కఁడు కర్ణునిపై నిగికింప నాతఁ డ

క్కడిఁదిశరంబు మూఁ డయినకాండమూఁక వికళించి వెండ్లియుం

బడెడుతదంబకంబులను వ్రక్కలు చేసి జవంబుపెంపున.

333

వ. అత్రుమాయం గల్పించి మారుతిం దారించి.

334

చ. పొదులను దుల్చి నారి తెగిపోవ నగిల్చి శరాసంబు పల్

చిదురులు చేసి రక్మలను జెర్వి హయంబుల నుర్వి గూల్చి పైఁ

బాదలుసిదంబు గొట్టి వెత వుట్ట విశోకుని నేనుతూపుట

విదిలిచి భీమనేనుపయి వేడిశరంబులు టువ్వె నవ్వచుగా.

385

ప. వృకోదరసారథి యగువిశోకుడు హతాశ్వం బైనతనరథంబు దిగ్గ నుజ్జికి యుధామ
న్యునిలే రెక్క నంత వృకోదరుండును.

386

మ. రథశక్తిం గొని కర్ణులేరిపయి జేరక వైచుడు గాంచి య

మృధితారాతి మిడుగురుల్ గలయఁ గ్రమ్మన్ వచ్చు నాశక్తి న

త్పథమందుం బది తూపులం బదియు నై ధాత్రిం బడ జేసినక

రథమం దుండి వృకోదరుండు పలుకం నైకొంచు వాల్గొంచులోక.

387

తే. పలుక బలుతూపులంజేసి పగుల నేసె, గర్జుఁ డాలోన, వాల్గొని గాలిపట్టి

విసరి వైచిననది వానిమీల్లి ద్రుంచి, నేలపై బడె దివినుండి నిమప డట్లు.

388

—భీమనేనుండు కర్ణరథంబుపై కుఱుమట—

ఉ. బండ్చొకకార్యుకంబు గొని యుద్ధతిఁ జూపుచుఁ గర్జుఁ డెంతయే

మండెడుమార్గణంబులను సూరుతిపైఁ నిగిడించుచుండ నా

తండు మహాగ్రవేగమున దాటుచు మిన్నులు ముట్టి నెట్టనక

బిండిగఁ జేయఁ గర్జురథవీధిఁ బడెక విబుధాళి మెచ్చంగక.

389

ప. భండనభీముం డగుభీమునిబలపరాక్రమోద్యమంబు లెఱింగి వెఱుం గొని వైకర్.

నుండు వృధితమనమ్ముం డై తా నచ్చొటన యున్న భంగపాటు వాటిల్లు నని

తలంచి వాని వంచింప నెంచి రథోష్ఠంబున నిలీనుం డయ్యె వృకోదరుండును వాని

నటం గానక రథంబుక్రిందం దాఁగె నని వానిం బట్టి గిట్టించువాఁ డై కేతనదండంబు

విడిచి ధరణికిం దిగ్గ నుజ్జికె నట్లు విరళుండు విచ్చిన్నచాపుండు సగుభీమనేనుండు

కర్ణుం బట్ట నెంచి చేసినచేతకు వియచ్చరులును మెచ్చి రంతఁ గర్జుం డట్లు భూగ్గ

తుం డయినభీముం డెలిసి తొంటియట్లు రథంబుపై సధిష్ఠించి నిరాయుధుం డగు

వాని నవ్వచు నొవ్వ నేయం దొడంగుటయును.

340

మ. గదయం గత్తియు లేనివాఁ డయిన నక్కొంతేయఁ డొక్కొంతయే

మదిఁ జింతింపక తన్ను మార్కొనఁగ భీమప్రక్రియన్ మీఁదికిక

గదియక వచ్చెడుసూతపుత్రురథమార్గంబందు నడ్డంబుగాఁ

బాదలన్ వైచె సరాహతేధనికరంబు గుప్ప లై యుప్పంగక.

341

అ. లోలఁగఁ ద్రొచి రథము దోలుకొంచు దన్ను, గదిసి తఱుముకర్ణ నెదుర లేక

గాలినుతుండు శత్రుగమనావరోహార్థ, మిడిసి పడినకరులనడుమఁ జొచ్చె.

342

ఆ. గజకళేబరంబు కడకేల డాలుగా, నడ్డు వెట్టుకొంచు నావధాద్రి
నెత్తికొనినమానుమ కెత్తు వచ్చి వృకోద, రుండు తొలంగు చుండె రోహతికి. 343

చ. కరగత మక్కళేబరము గండ్డిక లై పడఁ గర్ణః జేసినం
గరులు శతాంగసంతతులు కాల్వరు వీతులు దొట్టిచేతికిం
దొరికిన వెల్ల యెత్తికొని దొప్పలుదోరలు గాఁగ జువ్వచుఁ
శరముల వాని నన్నిటిని జర్జరితంబుగఁ జేసె గర్ణఃకుఁ. 344

ఆ. పిడుగుపాటువోలఁ బిడికిట నొకగుడ్డు, గుద్ది కర్ణః జంప బుద్ధి నెంచి
పవనతనయుఁ డనుజుస్రతి న లోఁ దలపోసి, శక్తిఁ గలిగియుండి చంపఁ డయ్యె 345

క. ఆలోన నంగమహిషతి, వాలారుందూపుగములు పరఁగించి వడిఁ
వ్యాలోలమనస్కుని వా, తూలాత్మ ప్రభవు మూర్ఛ దోఁగం జేసెన్. 346

తే. అట్లు మూర్ఛాపరితాంగుఁ డైనవానిఁ, గుంతి కిచ్చినబాస లో, గొంచు నపుడు
చంప నొంప దలంపక సరస కరిగి, పొట్టపై వింటికొప్పునఁ బొడిచిపుచ్చె. 347

తే. విల్లు మై సోఁకినంత దర్శకరంబు, నోజ రోజుచు నాచాప మూడఁ ద్రోచి,
భీమనేనుం డడిచిపడి పిడికిట వడి, నంగఽతిమస్తకంబునయందు గుద్దె. 348

—కర్ణఁడు భీము నవమానించి పలుకుట—

వ. అవ్వడికి నొవ్వక నవ్వుచు నవ్వెక్కర్తనుండు వాని కి ట్లనియె. 349

ఆ. ఓరి తిండిబోత! యోరి తూబరక యో, రోరి పిటికేపండ యోరి మూఢ
కడుపునిండఁ దిండి గలచోటికే నీవు, తగుదు గాని యనికే దగవు పోర. 350

క. వంటకము గామి సూదుల, వెంటం బడి వేగిరించి వేధించుటకుం
దంటవు నీక్రోధమునకు, నింటం గలయన్న రాసులే యివి వత్సా. 351

వ. అని మఱియును. 352

మ. ఫలమూలాశవత్ప్రరుండ వగుచుఁ వానించి ఘోరాటవిఁ
ఫల మగ్గించి యతప్రతంబున మునిత్వంబుం దగం బొంది య
గూఁ బూజించుచు నుంట కోపుదుపు పోరుల్ ఘోరముల్ వానిమా
ఠలు నీ కేటికి మేటిశత్రుముల జాడల్ సూడఁగా నోపుడే. 353

క. కొండక వక్రతాస్త్రుండవుఁ భండన మది యేడ బాలభావుండ వీ వి
దుండు టది యేడ నానుసి, కొం డాడక వనుల కరిగి యుండుము శాంతిఁ. 354

మ. అనుచుం గొండక నాడుచందమున యుక్తాయుక్తముల్ సూడ కా
ఘనబాహుబలునిఁ మహాబలసుతుం గారించి ఘోరంబు గా

- తే. నరుడు గాండివ ఘోషము నలుగడలను, గ్రమ్మ గురువుత్తు పెన్నంటి కాండనమిలి
కొలుకుచుంగొంతచనియేనుఁగులనుగుట్ట,ము లనునరులనురథములఁబలుకుమూర్త్య-
వ. అంత భీమసేనుడు సాత్యకితే రెక్కియు నంతలో విశోకుం డొండాకితే కాంయి
తంబు చేసి తెచ్చిన దానిపై నధిష్ఠించి ధనంజయుం డుగ్గ దిక్కునకుం బోయె ననిన
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుని కి ట్లనియె. 365
- చ. అన మెడలంగ నాబల మహమ్ము సహమ్ము సశించు నెందతే
బస గలయోధు లీల్లి రొకఘాటునుఁ డాగురుకర్ణరఘీతం
బసదృశ మైనసైన్యమున న డ్డికయింతయు లేక సోచ్చె బె
వెనఁ గొని వానికిన్ హరియు భీముఁడు సాత్యకి బాస టై రయో. 366
- తే. అట్లు వినినంతనుండియు నకట నాదు, చిత్త మార్తి వశంబునఁ జేయి వెట్టి
కలఁచి నట్లయ్యె భూపాలతలకు లెల్ల, మిత్తి మొగమునఁ బడినట్ల యెత్తె భయము-
చ. జగ మెఱుంగన్ మహాప్రియము నల్పె జయద్రథుఁ డక్కిరీటికిఁ
బగఁ గొనియున్నవాఁ డతఁడు బాహుబలాఘ్యుఁడు సూడ వాని ము
జ్జగము జయింపఁ జాల దిఁక సైంధవుఁ గాచెడుమాట నీటిమూ
ట గడె యతండు లే డని యెడందఁ దలంపఁగ నొప్పు సంజయూ. 368
- వ. అది యట్ల యుండె నట్లువివ్వచ్చుం జూడ వచ్చినశినివరుండు నలినీవనం బేన్దు సొచ్చిన
మచ్చున మనసైన్యం బంతయుం గలంచి వైచె నంటి కడ వానిప్రధనప్రకారం
బంతయు యథాతథంబుగం జెప్ప మనస నతం డతని కి ట్లనియె. 369
- ఆ. భీమసేను నట్లు పీడించి పోయెడు,రాధకొడుకు నరసి క్రోధఘూర్ణి
తాత్నుఁ డగుచుఁ గృష్ణుననుజుండు మేఘమట్లుఱిమి శత్రుధార నఱిమె వాని. 370
—సాత్యకి యలంబునుం దెగ నేసి విజృంభించుట—
- చ. పయి బడఁ బాటుసాత్యకినిఁ బార్థివు లెవ్వరు నాఁగ నోడి ర
ష్టయనమునం దలంబునుఁ డహంకృతి మీఁఱుంగ దాఁకుదెంచి రెం
డయిదులతూపునఁ మురహారానుజ నేసిన నాతఁ డాశరో
చ్చయ ముడిగించె దాఁ బ్రతిశరమ్ముల నమ్మొనలోన మండఁగఁ. 371
- తే. అంత షాకర్ణపూర్ణము లైనమూఁడు,మార్గణమ్ముల నాతఁడు మాధవాను
జన్మవర్మంబు వగిలించి సైంధవముల, నాలుగింట బడల్పడ నోలి సేసి, 372
- ఉ. నొచ్చి శినిప్రవీరుఁడు కనుంగవ నగ్నికణంబు లొల్కుచు
హెచ్చి చతుశ్చరంబులను హేతుల నాల్గిటిఁ ద్రుంచి సూతుని

బచ్చడి యే యొక్క శితభల్లమున సహకుండలము సు
పచ్చలితం బలంబునునిమన్ మిలం బడ నేసి నీనునా.

373

వ. ఇ ట్లయ్యదువృషభండు వృషభంబుం బోనియలంబునుం బడనేసి నానావిధమండల
ప్రచారంబుల రంభలు వోవనిచ్చుచు వాతూలంబు తూలంబునుంబోలె కనుపుగొట్టి
మనమూఁకలం జీకాకుపటచుచున్నంత దుశ్శాసనపురస్సరు లైనకుమారులునుం
దక్కినయోధులును నాశైలేయుం దాఁకిన నాకృష్ణసోదరుండు శరవారంబున వారి
నెల్ల వారిచి దుశ్శాసను నఱిమినం జూచి త్రిగర్త సైన్యంబు పారావారంబువోలె
శినివీరుం జట్టుముట్టుటయు నవ్వీరుండు వారిలోనం బ్రధాను లగువారి నేనూఱు
రథంబులవారి నింతలోనం బ్రేతరాజపురాతిథులం గావించి దశదిక్కులం దాన యై
రథశతంబు నుట్టుముట్టిన నిట్టలంబు సూపుచు సింహవిక్రాంతగామి యై వీరన్యత్యంబు
గావించినం గాంచి త్రిగర్తవీరులు వెఱచఱచి పఱచి రంత శూరనేనశూరవర్యుఁ
లడ్డగించిన వారి నెల్ల నల్లనం బిలుకుమార్చి పేర్చి కాళింగులం గదిసినమాత్ర
గూలనేసి స్వల్పజలంబు దాటి స్థలంబుఁ జేరినట్లు నీసైన్యం బంతయుం దాటి మేటి
యగునయ్యుయుధానుండు కృష్ణార్జునులకడం జేరినంత వారు వానిం గాంచి సంత
సింది రహృ డప్పురుషోత్తముం డర్జునుం గాంచి యి ట్లనియె.

374

మ. ఇదె నీశిష్యుడు నిష్ఠుఁడున్, సఖుఁడు నై యింపొందుతై నేయుఁ డ
ప్పదమందుం గలద్రోణభోజముఖులఁ భర్జించి భల్లంబులఁ
గదనంబుండు దృణీకరించి రిపులఁ గైవఁడిఁఖండించి దు
ర్మదుఁ డై రక్తనదీప్రవాహములు పర్వం జేసి వచ్చెం జూమి.

375

మ. జలసంధాదులు వీనిబాణశిఖికఁ స్వాహాకృతిం గాంచి రీ
బలభిత్తుల్యపరాక్రముండు రిపురాధ్వక్త్రంబులం గప్పి భూ
తలముఁ గౌరవనాధునిం దెగడి తత్తైస్యాటవిఁ సింహమ
ట్లు లలిఁ మెట్టుచు వచ్చె ధర్మజునిమేలుం గోరి నిఁ జూడఁగఁ.

376

వ. అనిన జిహ్మండు కృష్ణున కి ట్లనియె.

377

డి. నాకుఁ బ్రియంబు గా దితఁడు నాకడ వచ్చుట వీనిలేమి నా
లోకనుతండు ధర్మజుఁడు లోఁబడె నో ఘటసూతి కాతఁ డి
ష్టకరణి స్మలంగడినో యే మయి పోయెనో వానిఁ గాచికో
లాకడ వీనిపైఁ బడిన దై పాలుపొందును గానె మాధవా.

378

ఆ. పరమగురునిపంచె పయిఁబడినను వాని, గురునివాత వైచి గురునిఁజూడ
వచ్చు టుచిత మనఁగ నిచ్చ వుట్టదు నాకు, నేమి చెప్పవాడ నోమహాత్మ్య.

379

త. గురున కప్పన పెట్టితి నరవరేఖ్యుఁ, గూలఁ డీసైంధవుండును గ్రుంకు ప్రొడ్డు
కనుము భూరిశ్రవుం డదె కవియ వచ్చు, శినివరుని నూఱుకొనుబుద్ధిఁ జేసి కృష్ణ.
చ. గురుతరభార మిట్లు సమకూడె జయద్రథుకారణంబునఁ
గురునకుఁ జిక్కకుండునటు కుంతికుమారునిఁ జూచుకొంటయున్
శరములపాలు గా నటులు సత్యకసూనునిఁ గాచుకొంటయున్
ధరణిఁ గనంగ సైంధవవధం బూనరించుట నేటికార్యముల్.

381

వ. అని పరికించి మఱియును.

382

—సాత్యకిభూరిశ్రవులు ఘోరయుద్ధంబు సేయుట—

తరువోజ. అతఁడె భూరిశ్రవుం డరుదెంచు సత్యకాత్యజహై గవియఁగ, నాగ్రహమున
సతఁ డింతయే నని నలయనివాఁడు, నస్త్రాదిసాహాయ్య మతనికి హెచ్చు
నితఁ డింతలో నెంతయే బోరి యలసి, యేతెంచినట్టిడు నిన్నియే దూపు
లితనికి శేషించె నీనూతవీతు, లెంతయు డస్సిన ట్లీక్షింప వచ్చె.

383

క. సాగర మీఁదినసాత్యకి, యీగోష్ఠదమందుఁ జిక్కు నేమో యని నా
లోఁ గడుఁ జింతిల నయ్యెను, మాగాదిలితోడు స్వస్తిమంతుం డగుతే.

384

తే. ఇంత వచ్చెను ధర్మరా జిట్లు చేసె, సాత్యసంరక్షణము రోయ కార్యభయము
మీఱు నీతనిఁ బుచ్చె నామిషము డేగ, పగిది నాచార్యుఁ డారాజుఁ బట్టకున్నె.

385

స. అని పగలం బొగులుచున్న సమయంబున భూరిశ్రవసుండు భూరిఁరివారఁరివృత్తుం
డై సాత్యకి కడ్డంబు వచ్చి నిలు మ్మని యదలించుచు ని ట్లనియె.

386

చ. దొరకితి నేడు భాగ్యమునఁ ద్రుళ్ళకు మిం కిట నెందుఁ బోదు నా
చిరతరవాంఛితార్థ మది చేకుఱు జేసికొనంగ నైతి నే
దురమున నుండఁ బ్రాణములతో విడువాడను గాను నిన్నిటఁ
శరమునఁ గూల్చి కౌరవులు సంతసిలం బూనరింతు సాత్వతా.

387

సీ. నేడు నాబాఱాగ్ని నిర్దగుం డై పడ, నినుఁ గేశవాష్టనుల్ గనఁ గలారు
తెలియక నిన్నుఁ బుత్రెంచినధర్మజుం, డిది విని సిగ్గున నేడ్వఁ గలఁడు
నాపరాక్రమ మిట్లు నారాయణునితోడ, నరుండు మెచ్చుం గలతరుణ మొదవు
నిన్ను మార్కొని పోర నిధనంబుఁ గొన్నవా, రల్లబోంట్ల కిప్పు డింపు నీలుపఁ గలను

తే. దొల్లి రానూనుజునిచేతఁ ద్రెళ్ళి యింద్రజిత్తు చచ్చినగతి నీవు సత్తు విపుడ
తెలియఁ గల వీవు నాలాపు కలన నిలుము, సంయమని కేను జూపెడఁ జిక్క దారి.

క. మృగరాజుబాజి కగ్గం, బగుమృగముంబోలె నాకు నగఁడి తిపు డో
మగవాడ నిన్ను విడువను, దెగనేయక కాని యనుండు తెలి సాత్యకియున్.

389

ప. మందహాససుందరవదనారవిందుం డై వాని కి ట్లనియె. 390

మ. కల దాస్యం బని ప్రేలఁ జొచ్చితివి మేఘంబట్లు గర్జించుచు
దులువల్ నేనెడునేల లిట్టివియ నీసూలాటల్ బాలకుం
బలె నన్ను బెదరింప రాకు మిటు నీవల్కుల్ నగించు జనా
వళి చేపాడియ యున్న జూపుము వృథా వావాడి యి ట్లేటికి. 391

క. నాకై నైదువు గలిగినదాక న్న న్నోరుడుధాకి తరలఁగఁ జాలం
ఢీకాటు లేల నాతో, డీకొని నీలాపు ను పుటే తగుఁ జూవే. 392

మ. చిరకాలేస్థిత మైనవో రిపుడు నాచే జక్కె నిఁ త్రెక్కొనఁ
ద్వర నాచిత్తము తత్తఱింపెడిని బర్వంబట్లు వలె న్నున్న
బరు నై నీవఁ గూలునంతకును నే నన్యార్థముం గోరుచున్
మరలన్ బోలరే నేని ర మ్మెదిరి నీమండటముం జూపుచున్. 393

ప. ఇ ట్లయ్యిరువురుం బరస్పరంబు వాగాయుండులు నొవ్వ నేసికొనుచు మదోత్క
టంబు లగుమాతంగంబులతెఱంగునను శార్దూలాంబులలీలను మృగేంద్రంబులచందం
బునను వీక మెఱసి తాకి లోకు లెల్లం బ్రశంసించఁ బ్రవృట్టయోధరంబుల
విధంబున నొండొరులవై శరవర్షంబు వర్షించుకొనుచు వివిధాస్త్రశస్త్రంబులం బ్రయో
గించుకొనుచు రథశక్తుల సువ్యక్తంబుగఁ జేసికొనుచు గాలదండోఁమంబు లగు
గదాదండంబుల విసరికొనుచు బరస్పరశరశరాసనవిదారణంబుల నితరేతరతను
త్రాణభేదనంబులను సన్యోన్యరథరథ్యస్తాత కేతుసంహారంబులను గావించుకొనుచు
విరఘులును వీతసారఘులు విఘ్నేతగాత్రులు నై నెత్తుటం జొల్లిని ఖడ్గఘటకధారు లై
ధారుణీతలంబునకుం డిగ్గన డిగ్గ నుఱికి నానావిధమండలగతిచారంబులను భ్రం
తోద్రాభింతావిధాన్లుతవిప్లుతస్యతసంపాతసముదీర్ణాదులం జూపుచు నేపు మీఱి లా
ఘవంబు మెఱయ నంతరంబు లన్వేషించుచు శిఖాసౌప్తవంబు మెఱయఁ జిత్రవర్ణనం
బులఁ గృపాణవిహరణంబు లొనరించుచునొక్కముహూర్తమాత్రం బసియుద్ధకౌశలం
బునం బ్రసిద్ధికెక్కి యుక్కింతనే పూర్వచు నేద దీర్చికొనుచు డాయుచు నేయుచుం
బాయుచుం బోరిపోరి పలుకులు పఱియ లైనం బరిఘోషంబు లగుభుజంబులపెంపు
సాంసార నిగ్రహాక్షరహేదంబులజేసి విపాణాగ్రంబుల వేదండంబులతెఱంగునను శృం
గాగ్రంబుల మహోత్సంబులమచ్చునను వజ్రఘాతాభీతం బగుమహాశబ్దంబు రోద
నీకుహరంబు నిండి మెండుకొన సయుద్ధంబునకు సన్నద్ధు లై రవి మఱియును. 394

సీ. భుజయోక్త బంధనంబు లొనర్చి ముష్టిఘాతముల శిరిముల డిమ్ము వెట్టి
లోమరాంకుశపాశతుల్యముల్ పాదావకర్ష సంధానముల్ గలుగఁ జేసి

పాదోదరనిబంధపద్ధతుల్ పఱగించి, యున్నలోద్రుమగము లుర్వి నడపి
సమగతప్రత్యాగతములు క్షేపాత్థాన, సాతనాప్లుతములు పరగఁ జేసి

గీ. కుత్తుకలు వట్టి తలలు డీకొల్పి మొట్టి, తాఁకి తప్పించుకొని పోటు సోకఁ బూడిచి
విడిచి ముప్పదిరెం డయి వెలయుమల్ల, యుద్ధకరణముల న్వార లొప్పి రపుడు. 395
వ. కొంతవడికి బలముతో పరిశ్రాంతం డైనతమ్ముని జూచి హృషీకేతుండు గుడఁగకు
నకు వానిం జూపుచు ని ట్లనియె.. 396

చ. రవియుదయంబుదొట్టియు నరాతులతో నని చేసి చేసి కా
రవబలవార్ధి మందరము త్రచ్చినయట్టులు త్రచ్చి త్రచ్చి నీ
సవిధముఁ జేర వచ్చె నదె సాత్యకి డస్సినవాడు చూడు కా
రవుఁ దురఁ డై యెదుర్కొనె దురం బనమం బగు నంచు నెంచెదఁ. 397

తే. అనడునడ సోమదత్తునితనయుఁ డుగ్రమూర్తి యై సాత్యకినిఁ బట్టి పుడమిమీఁది
కెత్తి పడ వైచి మర్దించె మత్తకరిని, మత్తకరివోలె గృష్ణు ల ట్టెత్తి చూడ. 398

మ. జలజాత్యుం డను నర్జునిం గని భవచ్ఛాత్రం బరిశ్రాంతునిఁ
ఖలుఁ డాకొరవవంశజుండు కడిమిం గర్వించి యుర్విస్థలిం
గలియ న్వైచి మఖించు నీ విటు లుపేక్షాభావ మూహించుటల్
గలదే తోడ్పడ వచ్చె సత్వరగతిం గావం గదే వానినిన్. 399

క. నావుడు నర్జునుఁ డను నో, దేవా మదగజములట్లు తెగువ రణంబున్
గావించుచుండి రామగ, లీ వేటికి నింతయనఁగ నీసీంపఁ గదే. 400

. — అర్జునుడు భూరిశ్రవునిచేయి దెగ నేయుట —

తరువోజ. అని ఘాల్గునుడు పల్కునంత నాసైన్యమందు హాహాకార మరుదెంచె నపుడు
శినివరుని బట్టి ఖీతిఁ బడ వైచి, సింగ మేనికను నీడ్చినరీతి నీడ్చి
ఘనుఁ డతం డతనిపక్షము కాల నాచి, కడకేల సిగ వట్టి ఖడ్గంబు వెఱికి
కొని వలకేలునం గొంతుఁ గోయంగఁ, గొనకొని పై కెత్తుకొనియుండె బూచి. 401

తే. శినివరుం డపు తనశీర్షమును గులాల, చక్రమట్లు ద్రిష్టచును కేశముల వ్రేలు
సౌమదత్తికరం బది చాటు గాఁగఁ, శక్తి మెడమీఁదఁ బడకుండఁ గాచికొనియె.

వ. ఆనమయంబున వాసుదేవుండు వెండియు వేగించుచు నోవానపి! సోమదత్తాఖ్య
నకుఁ జిక్కి యుక్కుఁదక్కిననీశిష్యునిం జూడు మాతనియెడరు దీర్పు మింత తడసినఁ
గార్వంబు దప్పు ననిన సతండు తనమనంబున నాభూరిశ్రవునిపరాక్రమంబునకు
హర్షించి గౌరవించుచు నారాయణునిదిక్కు మొగం బై సైంధవానకదృష్టి

నగుట జేసి సాత్యకి జూడ భోపనైతిం జూడు మని యొక్క వెడంద వాతీయమ్ము గాండి
వమ్మున నరివోసి తిగిచి యేయుటయు నయ్యమ్ము రయమ్మున నభిశ్చుతం బైనకొఱవితె
ఱంగునం బాజీ సఖిదంబును సాంగదంబును నగుభూరిశ్రవునిదక్షిణభుజంబు దెగ నఱకి
కౌశివావళి కాఱనిదుఃఖం బాపాదించి పంచాస్యం బైనపన్నగంబుచందంబున
భూమి బడియె నంత సోమదత్తపుత్రుండు తన్ను విఫలప్రయత్నం జేసినవాడు
క్రీడి యని యెఱింగి డెందంబు కొందలం బంద సాత్యకి విడనాడి గర్హించుచు
గట్టిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె.

403

చ. కటకట నీచకర్మ మిటు కట్టిడి వై పొనరించి తట్టె నే
నటఁ గన కొండల్లో బెనఁగునప్పుడు తప్ప నీవు నాభుజ
స్ఫుటనము చేసి తెట్టితఱి భూరిభుజం దెగ నేసి తంచు ని
న్నట భవదగ్రజం డడుగ నాతని కే మని నీవు సెప్పుదో.

404

ఉ. ఈపు దొడంగినట్టిపట యింద్రునిచెంగట నేర్చితో మహా
దేవునిచెంత నేర్చితివా దేశికుఁడగుదమిత నేర్చితో
కావలెనంచు బిన్న వగుకాలమునం గృహద్రోహ నేర్చితో
యావిలుకాండ్రలో వినుతి కెక్కినసీ కటు నేత లొప్పునే.

405

తే. ధరఁ బ్రమత్తు భీతుని విరళు వేడువాని వ్యసనార్తు లాతితో బూని పోరు
వాని నేయుట ధర్మంబు గాని దనుచు, నేయ రుత్తము లీమిత యెఱుంగ వొక్కొ-406

ఉ. రాచకొలంబు మెచ్చుకొన రమ్యతరం బగునార్యకార్యముం
జూచి యొనర్తు రామ్య లెటు సాచ్చి యొసేర్ప రనార్యకార్యమున్
నీచులు నేయునట్టిదియు నీచులు మెచ్చెనునట్టికార్యమున్
నీచెయిసేతఁ జేసితివి నీచుడ నైతివి నీవు ఘాల్గునా.

407

క. ఎంచెందు నరుడు మెఱుంగెడు, నందందలిగుణము లబ్బున స్తగుఁ గద నీ
మిగులుకుఁ దారకాణ, మ్మిగుడుకులుబందుఁ బుట్టి యి స్తగుకతనన్.

408

ఉ. ఈపు సువంశమందు జనియించినవాడవ వృష్టివంశమం
నై వెలి మైనక్కఱుడు సహాయుడ నై కడనుంటఁ దన్మతం
బీవగొని న్న కార్యమున కేఱ్ఱెను గాని త్వదన్య లెవ్వరున్
నీచలె నొం డెఱుంగ కొకనిం గొని పోరెనువాని నొంతులే.

409

తే. అబ్బనా! యనువృష్టిభాగధరు లిల, వ్రాత్యులును నీచకర్మలు ప్రకృతిగర్హి
తు లని నీ వెఱుంగవో జగంబులు సెఱుంగ, నట్టి వాస్తేయుడ ప్రమాణ మయ్య నీకు.

వ. అని గర్హించి పలికినభూరిశ్రవున కట్టునుం డిట్లనియె. 411

తే. జనుడు జీర్ణింప బుద్ధియుం జనును జీర్ణ, మగుచు నీమాట లెల్ల నిరభీముల
యెఱిగియుండియు నన్ను నీకృష్ణు నిట్లు, చెందనాడెద వేటికిఁ జెప్ప మయ్య. 412

మ. రణధర్మంబు లెఱిగి శాస్త్రపులయర్థం బెల్ల శోధించి నే
నణుమాత్రంబు సధర్మమార్గమునఁ బో నర్థింతునే సంగరాం
గణమందుం బితృపుత్రమిత్ర సహజజ్ఞాతీప్తముఖ్యుల్ మహా
గణ మై తోడ్పడఁ గాదె రాజు లరులం గారించి పే రందుటల్. 413

క. అని దనకుఁ దోడు సూచెడు, జనులం గాచుటయు వారిసాహాయ్యంబుం
గొని తాను జయము నొందుటయును నృపధర్మంబు గాకయుండునె ఖలియ. 414

మ. నను గావం జనుదెంచినట్టిడును బ్రాణం బెన్న కాలుంబు నే
యన యున్నట్టిడు నాకు దక్షిణభుజం బైనట్టిడు శిష్యుడున్
శినిముఖ్యం డరిచేతఁ జిక్కినపు డే జీవించియుం జూచు చుం
డినఁ బాపం బగుచెంచు నల చిటులు వానిం గావ ని త్లేసితిన్. 415

ఆ. దానఁ గినిసి నీవు దామోదరుని నన్ను, దూలనాడుచుంటి పోల దిట్లు
నిన్నుఁ గావ తనినీవారిఁ దిట్టుము, తిట్టఁ గలిగితేని యిట్టియెడల. 416

సీ. ఒకనితో నొక్కని కొంప నంగర ముటి, వెట్టది సమకుటు నెఱుంగవొక్కా
నేను శ్రేనేయుం డిసేనాముఖంబును, నుచి వచ్చెడునట్లు నేన లెల్ల
వివిధాస్త్రశస్త్రముల్ విసరి నన్నున్లు వాని, నేకాకు లగుమమ్ము దాఁక లేదె
వారువంబుల నప్పి చేపన నెరదంబు, దగిన నెల్లరుఁ నన్నుఁదగులఁ గనవె

తే. చక్కటులు సెప్ప వచ్చితి చాలు నిక, శ్రాంతుండును శ్రాంతవాహుండు శస్త్రవీడి
తుం డగునసాత్మకం గెల్చియుండినంత, నూత్ర మగబంటు ననుకొనుమాట తగునె.

క. అని నీవు గొంతు గోయం, గనిమనఁగినఁ జూచుచుండఁ గలనే శిష్యున్
బానఁగిన నీవానిక నిజైనఁ గని నీ వ్రారకుండుడే కురుముఖ్య. 418

వ. అని మఱియును. 419

తే. విరధుడు విదీర్ఛకవచుండు విగతశస్త్రు, డైనబాలకు నసహాయ సవ్యదీయుఁ
దరిమి పెక్కండు నంపుట ధర్మ మనుచు, నీకు నీవారికిని దోచె గాక యేమి.

క. భూనాథు లెఱుంగె బట్టితి, నేను వ్రతం బన్నదీయు నెవ్వడు గానీ
చానేయఁ బాలు డెనుముకా, దీనికి నను చట్టఁ బోలునే కురుముఖ్య. 421

వ. అని నీవు నీవు గొంతు గోయం, గనిమనఁగినఁ జూచుచుండఁ గలనే శిష్యున్
బానఁగిన నీవానిక నిజైనఁ గని నీ వ్రారకుండుడే కురుముఖ్య. 422

శరంబులు వజ్రచుకొని ప్రాయోపవేశంబు చేసి బ్రహ్మలోకావాప్తి కై ప్రణామంబు గావించి ప్రభాతసమయంబులపై దృష్టినిగిడించి నిశ్చలమనస్కుండై మానవ్రతంబున ఘోషనిష్కంధానంబు చేయుచు యోగంబు ననుసంధించె నయ్యెడ నీవారయ్యెన్మృత్యుం దూపించి భూరిశ్రవుం భూపించుచున్నంతఁ గాంతేయా వరజుడు శీర్ణి వాడు చేసినచేతఁలన గర్హించి పలుకుచు భూరిశ్రవోంతికంబుకుం జని.

క. సైదోడబిడు నా కే, మోదమొ నీమోద నట్టిమోదము కల దో భూదయ్యత! నీకు నృపధ, రాధరమున నిట్లు పీడ కైతిం గట్టా.

423

—సాత్యకి ప్రాయోపవిష్టుం దైసహుశ్రవునికల నంతుట—

వ. నీ కాశీనరుం డగుశిబికిం బోలెఁ బుణ్యలోకంబు లగు నని పలుకుచున్నంత మురాంతకుం డోనంతతాగ్నిహోత్రయాజీ! నీవునుత్తులున్వడ వై గమనోత్తమాంగయానంబున బ్రహ్మాదిపరగణేవ్యమాణంబు లైననాలోకంబుల కరిగి నుఖం బుండు మనియె నానమయంబున సాత్యకి తెప్పిఱిగి లేచి కృపాణసాక్షిమి వచ్చి వాసుదేవాష్టనభీమ సేనయుధామన్యుత్త మాజనులును గృపాశ్వత్థామకర్ణస్వమనోగ్రవ్రతులును సకల సైనికులును వలదు వల దుడుగు ముడుగు మని పేరెఱుంగునం జెప్ప వారించినను వినక విజయకృత్తదక్షిణహస్తుండై తొలకంబు తెగినపేదాపంబుచందలునం బొందు పడి ప్రాయోపవిష్టుం దైనకారనోత్త ముని యుత్తమాంగంబు తత్తటంబున నుత్తఱించె నిష్టాగతింబుండై సహస్రాక్షపముం డయినశలాగ్రజుండు దేహంబు విడిచి పుణ్యలోకంబున కేగుచుండం బాచి భేదరు లబ్బురంపడుచు నభిసందించి పూజించి రంత మన సైన్యంబున కైనేయుండు మహాపరాధంబు శాపించె నని గర్హించువారును గ్రోధం జెందవని యెనం జేయించు ననువారును బడినవాఁ దూరకయుగాపనే యనువారును విధినిధానం బిట్టులుండె ననువారు వై నానాప్రకారంబులు బలుకుచున్నంత యుయుధానుం డెలుంగెత్తి యిత్తఱి మీ రెల్ల ధర్మచరణంబులు చేపించు నన్ను పలు దని వారినఁ జొచ్చితి రచ్యుతునల్లునిం కైత్తనేయుగాపం మీధర్మ జెందు బోయె బ్రతికి యుండం బడవైచి నన్ను దన్నినవాని నుని పై న మన్నె గొందు శని ముందు నే జేసినప్రతిప నిర్వహించి యుక్తంబు చేసితి మింక మీ రూరకుండుఁ డనిన వా రెవ్వరు నేమియుం బలుక కుండియు మహాశ్వనావధృథపూతశరీరం డగుభూరిశ్రవు నట్లు వధించుట తగ దని లోలోనం గర్హించి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

424

తే. ద్రోణకర్ణాదిమఖ్యయోధులను జీరికిం గొనక సైన్యసాగరముం గొలచి మించిన శిష్టప్రవీరు డేమికత మకట, యొక్కభూరిశ్రవున కట్లు చిక్కికొంట. 425

—సాత్త్వికపరాధవకారణము—

- క. నావుడు సంజయుఁ డను నో, భూవర తైనేయుఁ డట్లు భూరిశ్రవుడే
బోవుటకుఁ గారణం బగు, నే వివరించెదను వినుము నిలిసి మనంబు. 426
- సీ. అత్రిమహామునిపుత్రుఁ డై వెలసె సో,ముఁడు వానికి బుధుండు పుత్రుఁ డయ్యె
బుధునకును బురూరపుండు సుతుం డతనికి, నాయు వాయుపుకొడు కానహుషుడు
సహుషునకు యయాతి నందనుం డయ్యె నా,తఁడు దేవయానియొ తరుణియందుఁ
గనియె యదుం డనుతనయు నాతనివంశమున దేవమిథుఁ డాతనిసుతుండు
- తే. శూరుఁ డనువాఁడు పానికుమారుఁడు వసు,దేవుఁ డాతఁడు గుణరూపగీర్ణమానుఁ
డయ్యెనయ్యన్వయంబునయందు నుదయ,మయ్యెనియనురాజేంద్రఁడాధ్యుఁ డగుచు.
- క. ఆకాలంబున దేవక,భూకాంతుండు తనదుసుతకుఁ బుడమి బాల్కె
కైకొని స్వయంవరోత్సవ,మే కడఁ గలస్సపులు వచ్చి రీమహామీ గనన్. 428
- సీ. శిని యందుఁ గలరాజశేఖరుల జయించి, దేవకిం గొని వసుదేవుని కిడఁ
దనరథం బెక్కించుకొని వచ్చుచుండ మీ,సోమదత్తుం డట్లు సొచ్చి పోరె
శిని సోమదత్తులచివ్వ దినార్థము, చిత్రమద్భుతము నై చెల్లె నందు
శిని సోమదత్తుని క్షీతిఁ ద్రోచి కడకాలఁ,దాచి కుత్తుకఁ గోయఁ దాపు చేసి
- తే. కొప్పవట్టి తిగిచి కోయ కప్పడు కృష్ణ, బుచ్చి దేవకిఁ గొని తాను బోయె బురికి
నట్లు లయి సోమదత్తుండు నాగ్రహమున, నడవికిం జని తసియిచ్చె హరునిగూర్చి.
- వ. పెద్దకాలంబున కమ్మహాదేవుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేడుకొ మ్మనిన నమ్మను
జేంద్రండు సంతసించుచు నాటికిం దనదాయయు వానిదాయాదియు లేకుచికింజేసి
రోసంబు ప్రేరేప నానరమేశ్వరునిపాదఽద్రుంబులం బ్రణమిల్లి శినిపాత్రు నాహవంబున
నెల్లరుం జూడఁ బదతాడితుం జేసి చంఁద గొలుపుత్రు ని మ్మని ప్రార్థించుటయు నతం
డట్లె యగుం గావుత మని యనుగ్రహించి తిరోహితుం డయ్యె నయ్యుగప్రభావం
బుం బుట్టినభూరిశ్రవుండు శినిపాత్రు నట్లు చేయఁ గలిగెం గొనినాఁడు సాత్త్వతుం
డగుటకు నేయ సాధ్యుండు గాఁడు వినుము. 430
- సీ. అక్కన్యస్తోదరుం డొక్కఁడే కాఁ డెల్లన్యస్తివీరులు జగద్విదితయశులు
సంగ్రామకోవిదుల్ సంలబ్ధలక్ష్మ్యులు, చిత్రయోధులు స్వతస్సిద్ధబలులు
నిజపరాక్రమజతనిఖిలలోకులు నిర్జ,రాజయ్యు మహావిహారకులు
వృద్ధానుశాసనబద్ధులు నసహాయ,శూరులు ధర్మార్థశుద్ధమతులు
- తే. విప్రగురువిత విముఖులు విహితకార్య,కరణదీప్తాధురీములు కలితగుణులు

చెంత కరుదెంచి యంతయుఁ జెప్పి నాకు, వధ్యుఁ డాతఁడు నీ వేడు వలుకు దిపుడు.
క. నీ వేయఁ బ్రతిన వట్టితి, కావే నా కేయ నయ్యె గర్జన డిపు డో
దేవనుత! యుక్త మెట్లో, భావించి వదంపు ముగయవతులకుఁ. 502
వ. అని పలికినఁ బార్థుం డలుక గదురఁ గర్జరభాభిముఖుం డై కొంత చని పానిఁ జూచి
యిట్లనియె. 503

—అర్జునుడు కర్జునుం దివస్మరించి పలుకుట—

- వ. తులువ! కుూనుసారముగఁ ద్రుట్లుచు బల్లిదుఁ డైనభీమునిఁ
బలుకు! నొవ్వ నేసితఁట బాలిశ! యేమతీపాటఁ దే ర్పెం
జలిపి యటాడ నీ కగునె శత్రుని కైన జయాజయంబులు
గలిగెడుఁ గాదె యె డ్దనిమొగంబున గెల్ప దిరంబె యేరికిన్. 504
- క. కులమునకుఁ దగిన తెఱఁగునఁ, బలికితి గా కొరులు శూరవర్ములు. లాఁతెం
బలుకరు నిన్నుంబలె నో, పలువా! గెలిచినను నోటు వడినను గలనన్. 505
- ఉ. మాయయుధానుఁ డిట్లు నిను మార్కొని కార్కొని మూర్ఛ ముంచుచున్
మాయెడ భక్తి నేయుటను మానె వధింపక మత్త్రతిష్ఠకై
మాయరె భీమసేనుడును మాద్యశు లెల్లరుఁ జూడ నెన్నియో
పాయలు సేసి నీరథము పల్కెఱు గెల్వఁడ నిన్ను దూతెనే. 506
- కా. నే తేనప్పడు నాకుమారకు ననిన్ మీ రెల్లరుం బట్టి మే
తాలోచింపక కూలనేసితిరి నీ వామేటివిల్ ద్రుంచి తో
కూళా! తత్ఫల మండఁగాఁ గలరు మాకుఁ దాయ లౌ నందఱుఁ
నేలం గల్పెద నీనమతుముననే నీపుత్రు నీక్షింపుమా. 507
- క. నీవు న్నీనందనుఁడున్, నీవారును వారివారు నెఱి చెడి పడ నా
కావరుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁడు, వా విడి దుఃఖంపకున్నె వగ దగులంకన్. 508
- వ. అని దుర్జయుం డగునర్జునుండు పలుకుచున్నంత హాహాకారంబు సంగ్రామరంగం బెల్లఁ
గ్రమ్ముకొనియె నప్పడు సహస్రాంశుండు మందరశ్మి మై యస్తరించె వట్టియెడ
జనార్దనుండు తీర్థప్రతిష్ఠం డగుపార్థుం గొంగిలించుకొని యిట్లనియె. 509
- మ. తనరం దీర్చితి పుగ్రపుంబ్రతిన వృద్ధత్రేయఁడుం బుత్రుఁడుఁ
కునభాగ్యంబునఁజేసి త్రెల్లిరి సురల్ మా టొడ్డియుఁ ధార్తరా
ష్ట్రునిసేవం దరలింప లేరు నిను బోల్ శూరాగ్రగణ్యుండు గ
ల్గిన ముల్లోకములందున్ విజయముల్ నేకూటవే యేరికిన్. 510
- క. కాలాంతకుఁ డొకఁడే నిను, బోలువఁ దగినట్టివాఁడు పురుషవరేణ్య

యీలోక మెఱిగి మెచ్చెడు, నీలీలం గడ్డఁ గూల నేసినయంతఁ.

511

ఉ. నావును నర్జునుం డను జనార్దన! యంతయు నీప్రసాదమే

కావున దుస్తరం బయినఁ గాని తరించెతి నీప్రతిష్ఠ నో

దేవ! భవద్బలంబు గలదేబలునుం జయసిద్ధిఁ గాంతు రిం

దేవిశ్లోమైనవిస్మయ మొకింతయు లేదు నిజంబు నెప్పితిఁ.

512

క. ఈవిజయ మెల్ల నీదియ, నే వేడు తలంప నేము నీదాసుల మో

దేవేశ! యేడుగడ వై, నీ వమరిననాడె మాకు నేలయు నమరఁ.

513

—శ్రీకృష్ణుండు మరలి వచ్చును వజ్రువవసు గవంగం బభిర్జింపి చెప్పుట—

వ. అనిన మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డై గోమిందుండు మందగమనంబున మావులం
బోవఁ దోలుచు సంగ్రామేరంగం బెల్లె గలయుం జూపుచు ధనంజయ! నీశరఃపరం
పరం దెగినయాపార్థివోత్తములుం జూచుము వీరు విశీర్ణశస్త్రాధరణులు విభిన్నవర్తు
లును విపన్నులు నై నేలం బడి చచ్చెయుం జూపనివారిచందంబునం జూనోందు
చుం బృథివీకాంత నాలింగనము చేసికొని నిశ్రించుచున్న వారిం బోలిపోలఁ దో
చుచున్న వారు వీరిస్వర్ణపుంఖశస్త్రాస్త్రాంబులును వాహనంబులును వర్మంబులును
మణిహారంబులును సకుంఠలక్ష్మీంబులు నుష్ణేషమకుటంబులును హారంబులును
జూడామణులును గంఠసూత్రంబులు సంగదంబులును నిష్కంబు లును ధ్వజంబు
నుం బతాకలు నుపాసంగంబులును నుపస్కరంబులును నగ్నిపానంబులును సీపాదం
డంబులును యోక్త్రంబులును శరణంబులును శరాసనంబులును బరిష్తోమంబులును
బరిఘంబులు నంకుశంబులును శక్తులును భింబంబులును శౌలంబులును
బరశువులును బట్టసంబులును బరశ్వధంబులును బ్రసంబులును దోమరంబులును
గుంతంబులును యష్టలును శతఘ్నులును భుసుంతులును ఖడ్గంబులును ముసలంబు
లును ముద్గరంబులును గదలును గుణపంబులును గ్రిందంబడి కుప్పలిప్ప లై యొప్పు
మీతె నైరావణోపమంబు లగునీవారణంబులు శస్త్రచ్ఛేదదరీముఖంబులునుండి శోణి
తంబు ప్రసవింప దరీముఖంబులం గైరికంబుపుల ప్రవిచుమహామహీధరంబులై
ఱంగున నొప్పునీబాణంబులు దెగి పడినయీకంఠాణంబులును నిహతేశ్వరంబులును
నిక్తశస్త్రజఠాకాతుచక్రణంబులు గంధర్వగరాకారంబులైసరధంబులును గా
లిక సందు లేనట్లు కూరియున్నవి మఱియు నీగాంధీవంబునం బరిష్కధనుర్ధరులు
శిరోజంబులు బూడిదం బ్రలుగుడువఁ నెత్తుట నత్తమిల్లినమేనుల నెట్లున్న వాహో
చూచుము నిపాతితద్విరథవాసిసంకులులును సస్యగ్వసాపిశితసమృద్ధకర్ణమంబును

నిశాచరశ్వవృక్షపిశాచమోదనంబు వగునీమేదిని జూడుము తొల్లి తేదీన నుపహరింప
 సంగ్రామంబులు దీనిం బోల విడి యంతయు భవదీయభూతముల బుద్ధి బోగడి
 చెప్పచు వయ్యరాతిరణభూమి నంతయు దాటి యజాతకర్మనిసేవాచారంబు
 దరియ వచ్చి యెల్లవారికిం దెలియ సైంధవుండు సచ్చుట ముచ్చటించి పాథా
 యిదె మనరణరంగంబు రథాశ్వదాతిద్విజంబులను వివిధపక్షింబులను
 వివిధాయుధంబులను దీపించుచు జిత్రపటాంచితం బైనభూభాగంబులెఱంగున
 నొప్పుచున్నయది చూడు మని చెప్పచు స్వజనపహితుం డై శాంభజన్యంబు
 పూరించుచు ధర్మరాజుం దరియ నరిగి నరునితో నరదంబు డిగ్గి యతనికిం బ్రణ
 మిల్లి నీభాగ్యవశంబున నీతమ్ముడు జయద్రథుం జంపి కృతకృతిజ్ఞుడయ్యె నీవు
 ధన్యుండ వైతి వనిన నతండు ప్రహృష్టాంతరంగుం డై శత్రుంగంబు డిగ్గి హర్షాశ్రువరి
 ప్లుతాననుం డై కృష్ణార్జునుల నొక్కసందిటం గదియించిగొని యిట్లనియె. 514

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుం దరియ వచ్చి సంభాషించుట—

క. నాభాగ్యంబునఁ గంటి మ, హాభారము గెడపి వచ్చినట్టిర మిమ్ముగా
 నాభవము మేల సైంధవుఁ, డీభూమిన్ విడిచె రిపులయేదక్ష చెడఁగఁ. 515

ఖ. లని వాసుదేవుదిక్కు మొగం బై. 516

ఙ. ఈపు సమస్తలోకముల కీశుండ వై పరిరక్ష సేయు దో
 దేవ! భవత్కృతానుమునఁ దేలినవారికి దుష్కృతం బోకిం
 తే వఱలంగఁబోదనిన నేడ్గడ వై మము నెత్తుఁ గావఁ గాఁ
 బ్రోవఁగ నుంటి మాకు శుభముల్ లభియించుట లెన్నఁ బ్రాతియే. 517

సీ. నీప్రసాదంబుననే కదా పాకశా, సనుండు త్రిలోకవిజయముఁ గాంచె
 నీతుష్టి కైవసానికిఁ బాపమును జన్యమునఁ బరాజయమును దనరఁ బోవు
 నీయమగ్రహపాత్రు లై యమరత్నముం, గొని త్రిదశులు సుఖంబునకు నైతి
 నీకృపంజేసియే నిఖిలప్రపంచముల్, కదలక సుసీతిఁ గాంచుచుండె

తే. దొల్లి యేకార్థవం బయి పెల్లు రేగి, చిమ్మచీకటలు తెల్లడఁ గ్రమ్మునపుడు
 జగము నీప్రభావమునన తగ వెలింగె, నీవు న్రస్తువు శరమూర్త్య నీన హరివి. 518

ఙ. నిన్నుఁ బురాణపూరుషుని నిత్యుని సత్యుని నిర్మలాత్మునిగా
 సన్నుతమూర్తిని చెలిసి సంతలేముగా భజించుచుండువా
 లెన్నఁడు మోహపాశముల కింతయుఁ జిక్కక పొక్కు దక్కి య
 త్యున్నతభూతి నొందఁ గల రుత్తమలోకము లంది పొందుగఁ. 519

ఉ. నేడము లేమహామహుని వేయి తెఱంగుల విన్నవించుచు
గా వన కావీదేవుడు జగత్త్రయవల్లభుఁ డంచుఁ దెల్పుచు
వాడము నెయునట్టినిను పానవవందితు పాసుదేవుని
నా దిగుమానసాంబుజమునం బొదలించి నమస్కరించెదన్.

520

వ. అని యానకవిప్రులులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై పుండరీకాక్షుండు పాండవా
గ్రహం బ్రతిక్షించి యిట్లనియె.

521

—క్రిష్ణస్థండు ధర్మరాజుం బ్రశంసించుట—

క. నాకో నీటి మమ్ము మా ప్రతినయున్ వ్యర్థంబ మాపూన్మియున్
నీకోపాగ్నియ కాల్చివైచె బలమున్ సింధుతీమావల్లభున్
నీకై మేము నిమిత్తమాత్రుల మనిన్ నిక్కంబు నిన్నిట్లు లా
లోకింపం గల దెల్లలోకము శుభశ్లోకుండ వీ వన్నిటన్.

522

త. నిన్నుఁ గోపింప జేసిననీచు ధార్తరాష్ట్రుడు సబంధమిత్రుఁ డై రాలఁ గలఁడు
కురిపితావును నీకృపాధరమ కాదె, చేసె శరత్పగతునిఁ గా ఓతితలేక.

523

ఉ. పాండవవిద్విషం దయినవాఁ డెటువంటిపరాక్రమంబునన్
నింపినవాఁడ యైన ధర్మార్జు మరణించినయట్టివాఁడ యశాఁ
బండితలోకనన్నత! ధ్రువంబుగ ని న్నెదిరించె ధార్తరా
ష్ట్రుడు సబంధవంబుగ వసుంధర వీడెడువాఁడ కావునన్.

524

వ. అని సంభాషించుచున్న సమయంబున భీమసాత్యకులును యుధామన్యుత్తమోజ
సులును వచ్చి యభివాదనంబు నేయుటయు సమ్మహివల్లభుండు వారలు గ్రుచ్చి
గొఁగిలిండుకొని హర్షాశ్రుమోచనంబు నేయుచు మీరు నామాటం బాటించి
ద్రోణగ్రాహధురాధ్వంబును హర్దికృష్ణమకరాలయంబును ఘోరంబు నైనకారవనాగ
రంబు సొచ్చి ద్రోణహరిక్కులం దూలించి కర్ణాదులం బరాభూతులం గావించి
మద్రపతి విముఖుండేసి తక్కినవారి నుక్కడంచి యుత్తీర్ణులై వచ్చి నాభాగధేయం
బునండేసి నాకంటం బడియున్నవారు 'నాపుణ్యం బగణ్యంబని వారి సనేకవిధం
బుల నభినందించి సంతసించె నంతఁ గాంతేయబంబు సత్యంతక్రోధంబునండేసి
కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్యచుండె నాటిరాత్రియును మహాప్రధనం బుభయపక్ష
ములవారికిం బ్రవర్తిలై నని చెప్పిన శౌనకాదిమహర్షు లాయుద్ధప్రకారంబు సెప్పు
మని సూతు నడుగుటయును.

425

ఆత్మసంతము.

మ. ఒకజన్మం బది మూడుజన్మములచెయ్యుల్ నెప్పు నే నామనః

ప్రకృతింబట్టి వచింతు నెప్పుడును సోరం బైనపాపంబునం

బ్రకటింపం బడి యుండుఁ గా నెఱుంగ నేపాపంబు మై బెట్టి పు

త్రకునిం గూల్చితో నాకు నేది గతియో ప్రైలోక్యరత్నముః.

526

క. పాపికిఁ బ్రాయశ్చిత్తము, రూపింపం బడుట లేదో రూఢిగఁ జెపు మే

నీపాదార్పకుండను నా, కేపాపము మిగిలి యుండు నెది గతి తండ్రి.

527

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటాద్వైతాచార్యుల

సమారాధితవిభుగరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ

ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతమునందు

ద్రోణపర్వమునఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

౧

బాలాశ్రీపురసుందర్య నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము.

ద్రోణర్షిము-పంచమాశ్వాసము.

వత్సాంకితు నాభుతు
సేవకుఁ గాఁ గొంటి వాడు చిటుతఁడు నన్నున్
సేవార్థము గాఁ గొనిపో
మీఱవర మధించినాడ నిమ్ము మహాత్మా.

1

వ. అక్కభక్తుండు శౌనకాదిమహామునులు కిట్లనియె నట్లు కృష్ణార్జునాదులు ధర్మరాజుం
గలసినపిదప వైన యుద్ధప్రకారంబు సెప్ప మనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం
డి ట్లనియె.

2

తే. వినుము రాజేంద్ర సింధుభూవిభుఁడు దెగిన,యంత దుర్యోధనుఁడు దీనుఁ డస్త్రపూర్ణ
ముఖుఁడు దుర్మనుం డయి లోకమునకు నెగ్గు, నలిపిన క్లైంచుచునునిరుత్సాహుఁడయ్యె.

వ. వివర్ణుం డై భగ్నదంష్ట్రౌరగంబుభంగి వేటినిష్ఠార్ప విగిఱించుచుఁ గడుగడు నార్తిం
బడి తనమనంబున.

4

సీ. అక్కట భీమసేనాద్వనసాత్యకుల్, నాపృతన స్నేడు రూపుమా
రజ్జనునకు సాటి యగుజోడు భూతలంబున నొక్కఁ డేనియుఁ బుట్టఁబోడు
గురుకృపకృష్ణులు గురుపుత్రుఁడుం గ్రుద్ధఁ, డగువానిమునుమున నలరఁ జాల
రజఁడు మహారథుఁ లగునందఱఁ దృణీకఁరించి సైంధవుతలుఁ గ్రుంచి పుచ్చె

తే. నెటులు చూచిన నాబల మెల్లఁ బొందు, నుతులచేఁ దెగఁ డప్పడు సురవిభుండు
తాన చనుదెంచి కావంగఁ బూనుకొనినఁ, బానిసను బ్రతఁ బడువానిఁ గావ లేడు.

ఉ. ఏనిబలంబు నమ్ముకొని యే ననకిం గడకట్టి యుంటి నో
యేని సమాశ్రయించి శమ మెంచినకృష్ణుఁ దృణీకఁరింతు నో
తా నలకర్ణుఁ డిష్టదు మృథంబునఁ గ్రీడికి, నోడఁ దెక్కు మా
ర్గానగ లేక సైంధవుఁడు నట్లయి పోయె నిఁ కేమి సేయుడఁ.

6

వ. అని పలుదెఱంగులం బలవించి పలవించి ధనురాచార్యునిచెంతకుం బని యిట్లనియె,

—దుశ్శత్రువును గురునికడకుం జని పరిపరివిధములఁ బరితపించుట—

తరువాత. కటకటా గురువరా! కంటివే కలిను, భునుఁడు గాంగేయుఁడు కడతెనొక్క

కుటుంబుచేఁ దెగి కానకొని యెల్ల, తోచేనెవ్వరు గాచుకొనియున్న సింధు

కటకేశ్వరుని నూత్యం గన్వేసెడు, కలిమి నే కుసుమయక్షహిమలో భాసి

పటుశస్త్రపాతి ద్రెల్లి పడిమి నాకొఱకు, పలువురు రాజులు బలి మోలి తలఁప.

ఉ. వారియుణంబు దీర్చుకొనువాఁడను గా నిక వారి మిత్తి కే

గారణభూతుఁ డైతిఁ గద కాపురుషుండను వాజమేధముల్

వారక వేయి చేసినను భావనలం గలిగింప లేవు నా

కీరహి పాపికిన్ వివర మీయదు భూమి యి దేమి చోద్యమా.

గ. నాచేసినతప్పనకుఁ, రాచకొలం బరయ రుధిరరక్తాక్షుం డై

చూచుచు గాంగేయుఁడు న, నేచక్కిం గఱకు లాడ నంచెడి నొక్కొ.

సీ. జలసంధుఁ డల్లదె సాత్యకిచేఁ దెగి పాలికలనం బడె బిలుకుమాలి

వీరె కాంభోజాదివీరు లలంబున, ప్రభృతులు మిత్రులు రణముఖమున

నాకుఁ గాఁ బ్రాణముల్ పోకార్చుకొనిరి నే, నిపుడు జీవింపంగ నేలొ యెఱుంగ

వారియప్పుం దీర్చువాడ నైతిన్ యేని, తత్ప్రీతికొఱకు శాస్త్రపుల నల్ల

తే. నుగ్గునూఁచంబు గావించి లొగ్గడిలక, నర్మదానది వారి కందఱకుఁ దృప్తి

గా నివాపాంజలు లొసంగఁ గలను గాని, నాఁడు నే జచ్చి వాఁటితో గూడఁ గలను.

ఉ. ని న్నన నేల పాండవుల నీవు గడుగడు గారవంబునన్

గన్నులఁ గప్పకొందు వొకకాలమునాటికి మమ్ము నూప్రజన్

మన్నన నేయ వర్జనుఁడు నమ్మిన శిష్యుఁడు గాన వానిపైఁ

గ్రొన్నన లేత్తుప్రేముడిని గ్రోధము సూచపు నెమ్మనమ్మునకా.

ఆ. నీయుపేక్షవలన నే యింతపని పుట్టె, నీ వొకింత యలిగితేని పగఱు

మిత్తివారఁ బడినయెత్తోరపున కయి, పోరె వేఱ యిట్లు పొల్లలేల.

క. నేన జయింప వలయు నని, మానసమున నభిలషించు నూన్యదరిత్రం

డైనట్టిఁడు కన్లు డొకం, డే నామది కరియ్య నన్యఁ డేడి చెల్లమా.

మత్త. మిత్రుఁ డెవ్వఁ డమిత్రుఁ డెవ్వఁడు మీఁదెఱుంగక మందుఁ డై

మిత్రశార్యమునం దమిత్రుని మేళింపినవాని కే

మాత్ర మైనసుఖంబు గల్గదు మన్నన గద కార్య మీ

ధాత్రి దానికిఁ దారకాణకు దవ్య వోవఁగ నేటికా.

వ. అక్కటకటా! జయద్రథభూరిశ్రవులును శివీవసాతిశూరసేనాభీషాదులును నాకుఁ
గా బోరి పోరి ప్రాణంబులు విడిచిరి వారు లేకున్న నే నుండి ప్రయోజనమ్ము
లేదు గావున నేనును వారిమార్గం బనుసరింపం బోవువాడఁ బొందుపుల్రచా
ర్యుండై వైసనీవు నా కనుజ్ఞ నొసంగు మనిన దుర్యోధనుని దురాలాపంబులు విని
విన్నఁ బోయినమనంబుతో నొక్కముహూర్తమాత్రం బూరకుండి కటకటం
బడుదు గురుం డి ట్లనియె.

16

—గురుండు దుర్యోధనుని జెంప నాడుట—

ఉ. ఏటికిఁ దూటు నోవ మది నిట్టులు చిట్టలు గాఁగ మాట లఁ
మేటిశరంబులన్ వడిగఁ మీటి నొగుల్తువు నీకు నింత నో
నాటకుఁ గారణంబు గను నేయ్యెనె యయ్యమరేంద్రసూతి నే
నాట జయింప రామి మును నాటఁగఁ జెప్పితిఁ గాదె మాటికిఁ.

17

ఉత్సాహము. విజయుప్రాపు కలిమిఁ జేసి వీరుఁ డాశిఖండి దా
త్రిజగదీధిత ప్రభావు దేవవాహినీసుతం
ధ్వజనిఁ జదర నేసినపుడె తావకీను లెల్లరుఁ
నిజము గా నశించి రంచు నేఁ దలంచితిం జామి.

18

ఆ. వత్స! నాడు శకుని వైచిన్యడ్డసా, శ్లిపుడు విజయుచేత నెనకమెనఁగు
మహితశస్త్రములుగ మాటి నొప్పించెడు, మనల నెల్ల నిట్లు మాట లేల.

19

చ. విదురుఁడు సెప్పెఁ దొల్లి యవివేకమనస్కుఁడ వౌట నాశుభా
స్వదవచనంబు లీపు విరఁ జాలక బుద్ధి మదగ్రగణ్యునిఁ
వదలి నిరాకరించితి వవశ్యము గా ధల మందు న్నాన్తవా
క్యదమునఁ బోవనట్టివలుగాకి మహాపద లంది కుండుచుఁ.

20

అలనవృత్తము. అలసథకుఁ బుణ్యవతి నందఱును హడకో
దులువ వంబు తొచ్చి తది దుష్కృతము గాదో
ధల మనుభవించు విట బాయ కట మీఁగు
దలములుక లై మఱియుఁ దన్నుకొని వచ్చుఁ.

21

మ. విషమద్యూతము వన్ని గెల్పుఁ గొని కద్విఖ్యారాజ్యంబు పె
మిష గల్పించి హరించి లో ట్లాడిగి పో నిర్మించి తేనుండు దు
ర్విషహం బైనవనంబునం బడలి రా మీలోత్తముల్ వారి ని
ట్టిషపాతంబునఁ గూల్చ నొందిలిది పాపీ పాప మల్పం బాకో.

22

మత్త. అట్టిగర్భవరుల్ పరాశక్కు లాస్పథాసుతు లెన్నో నీ
యట్టిచెట్ట సమాశ్రయించుట కైరి చేకొన కీపు చూ
పెట్టి తద్రుము వారిపై నిట పెర్చి గా దన కేను నా
వట్టి బోలినవారి బోలెన బ్రహ్మజాతికిరాతుండ.

23

సీ. ధృతరాష్ట్రననుమతి నీవు దుశ్శాసనఁ గూడి సౌబలునిచే గోప మిట్లు
పుట్టించితివి పాండుపుత్రుల కది కన్లు, దుద్దించి పెరిగించి పెద్దఁ జేసె
విదురుండు హిత మెంచి వేగతుల వచించె, విన వైతి వానిని వీనుల బడ
నీవుఁ గట్టండును గృపుఁడు సశత్రుమయమును బూచిపట్టియుఁ బెనఁగి రీరు

తే. బ్రదికి యుడియు నమ్మినబంధు వాఁడ, యద్రథుఁడు వాని బ్రదికింపఁరైతి రొకని
నాఁగ నోపక నే నొక్కఁ డయ్యు నిచట, నెంతమదిని మార్కొంటి నెఱుంగ వొక్కొ.

మ. ఒకసింధుషీతి నాథుఁ గాచుకొనఁగా నొక్కొంతయుం జాల కే

వాకమర్మిండ్ నటంచుఁ జెప్పకొనుచున్ హోరాట మాబోటివాం
డ్రకు వాగాయన మీయఁ జాలితివి మూఁఢా! భీష్మఁ డేనాఁడు ట్
ణికి నై పోయెనో నాఁడె ట్లేణియు ఖలుగ ని న్నాసెనం చెంచితి.

25

తే. సింధురాజుడులును జలసంఘసోమ, దత్తపుత్రాదులును రణధాత్రిఁ బడిన
మీఁద నీ కిపు డేమియు మిగూఁ బోదొ, జయముఁ గోరెద వీవెంతజడఁడ వొక్కొ.

వ. అని పలికి మఱియును

27

—కుండు పాంచాలరం జంపక గవవంబు విడ నని ప్రతిజ్ఞ చేయుట—

క. పాండవస్వంజయబలములు, నిండి ననుం దాఁక వచ్చు నే నిచె నీత్రో
నుండఁ జనదు పో వలయున్, భండన మొనరింప భూమిఁజిహితమతి నై.

28

క. ఈకూడినపాంచాలుర, వీఁకం దునుమాడ కేను విమనను గవవం
బోకురువర సీకోపినఁ, జేకూర్పుము రేయిఁ బోరు చెల్లెడు భర మై.

29

తే. నాకొడుకుఁ బిల్చి పితృభక్తి నీకుఁ గలుగఁ, పాకున్న పాంచాలపైనికులను
మిగుల కుండఁగఁ జేయుము తగిలి ధర్మ, శత్రుత్వము దమము శమము.

30

అ. అగ్నిశిఖకుఁ బోని యట్టిరు విప్రులు, వారి కెల్ల ను వలవ దెవుడు
పూజ నేయ వలయు భూరిదక్షిణ లిచ్చి, వారిఁజులుక యెంతఁజికిఁ గాదు.

31

వ. అని బోధించి ధనుర్పాణపాణి మై పాండవపాంచాలబంబులం బొచ్చె దుర్యోధ
నుండు నట్లాచార్యవచనప్రబోధతం డై క్రోధించుచు రాధానందనుం జేర నరిగి
యిట్లనియె.

32

- మది సరయ నింతయేనియు, నొడవదు దోపంబు గురుని నొప్పునె తెగడగ. 43
- ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యాచార్యుఁ జీఱికిం, గొనక మోహరమునఁ జనియె నవఁగ
సత్రువేత్త యైననాచార్యుఁ డప్పండ,పులను గెలువ లేమి తెలియ వచ్చు. 44
- వ. అదియునుం గాక. 45
- ఉ. దైవము లోఁ దలంచినది తప్ప దొకప్పుడు దాని కన్యధా
భావము గల్గ నేర దని పల్కెద 'సీవును నేను నీదొరల్
గావఁగ నున్న సైంధవునిఁ గవ్వడి యొక్కఁడ త్రెవ్వ నేసె నిం
కే వివరింప నేమిటికి నెప్పుడుఁ బౌరుషముల్ వృథా వృథల్. 46
- ఆ. కృతము ననుసరించి కృత్యముల్ నడచెడు, పౌరుషంబు దానఁ బలుక నగునె
సఫల మైనదాన స్వప్రయోజకతయు, గాక యున్న దైవఘటన, మంద్ర. 47
- క. దైవానుగృహీతునకుం, గా వలయు ననన్ ఫలింఁచు గార్యము లెల్ల
దైవోపహతుభకార్యము, వోవును విఫలంబ యగుచుఁ బురుషవరేణ్య. 48
- క. సర్వము దైవాధీనము, నిర్విచనము నేయ నేల నిజ మరి నోర్వన్
గర్వించి మనము చేసిన, సర్వంబును విఫల మగుచుఁ జనియెం గాడే. 49
- నీ. పవఁ బూని మనము పాండవులను వంచించి, విషయోగ మొనరించి వేర మెంచి
జతుగృహంబునఁ గాల్చి శకునిమాయం జూదమున గెల్చి వనులకుఁ జన నొనర్చి
పలుదెఱంగుల నికృతులు వన్ని వారికి, జేఁగొనర్చంగ లేని చెనఁటు లైతి
మరయ వారలు దైవపరిశీతు లని తక్కురాణ యగుచు నుండఁ గలదె పలుక
- ఆ. నింత కైనవెనుక, నిపు డిట్లు తలఁకుచు, దూఱి పెరల మనల దూఱుకొనుట
తగవు గాదు గాన దైవము నటు వెట్టి, పోరుకొనుము యత్న పూర్వముగను. 50
- తే. వారియందును మీయందు నారయంగ, మంచిచెడ్డలు దోపని మార్గ మైన
దైవబలముననే వారు దనరుచుండు, సుత్రుని లేపి దైవంబ చొరఁగఁ జేయు. 51
- ఆ. అల్పబలులు వార లధికబలులు మీరు, పడియె బోరు మీకుఁ బవరమందు
వారె విమ్ము గెలుచువా రైరి నా దైవ,బలము ప్రబలి పురుషబలము నడఁచు. 52
- ఘటోత్కచవధవర్వము.—
- వ. ఇట్లు వా రిద్దఱును సంభాషించుకొనుచున్న సమయంబున నుభయసైన్యంబులును
సన్నద్ధంబులై యమరాష్ట్ర వర్ధనంబుగా మహాయుద్ధంబు గావించె నప్పుడు తేరు
తేరు వారువము వారువము వారణము వారణము, బత్తిఁ బత్తియిం దాఁకి వీకం
జూపుచున్నంతఁగురుపంచాలయోధులుతమతమగోత్రనామధేయంబులుచ్చరించుచు
నొకళ్ళొకళ్లు శరశక్తి పరశ్వధతోమరభిందివాలపరశుపట్టసాదినానావిధాయుధంబులం

బ్రహ్మగోచరమైన సర్వములును దశదిశల గ్రమ్మకొని మిడుగులు
తెలుగున సమ్మనిమాపు చూపట్టె నట్టిసమృద్ధసమయంబున దుర్యోధనుడు సైంధవ
వధాభీతపచిత్తుండై తత్తటంపడి తానును దనతనవుపై నాన విడిచి రోషరూ
పితఁ డై రథఘోషంబున నవనీతలం బెల్ల నద్రవ బాండవానీని జొచ్చి విచ్చ
లవిడి విహరించుచు బట్టపవలింటిసూర్యునిఁగిది బ్రజ్వరిల్లుచు నానావిధాత్రుశత్రు
బుల నిగోఱించుచుండునంత బాండవబలంబు లుద్గండపరాక్రముం డగునాతనిం
గ న్నెత్తి చూడఁ జాలక పలాయనకృత్యోత్సాహులై రంత దంతావళాలోడిత
మైననభివనంబువలె దమసైన్యంబు వైన్యంబు నొందుటం గని భీమసేనపురోగులై
పాండవపాంచాలవీరు లొక్కపెట్టఁ జుట్టుముట్టి తెట్టలు గట్టునట్లు బి ట్టేయుచున్న
నక్కరుడుమావల్లభుం డుక్కుమిగిలి.

53

సీ. భీమసేనుని బధివిశిఖంబులఁగ్ మాద్రి, పుత్రుల నిర్వర మూట మూట
ద్రుపదవిరాటులం దోడరి యాఱింట ధృష్టద్యుము డెబ్బదిసాయకముల
ధర్మపుత్రుని తే దుదగ్ర భల్లముల శి, ఖండి నూఱింటను దండిమగల
ద్రాపదేయుల నేపురను మూడు మూడింట, శినిమనుమని వైద్యశితశరముల

తే. నలఘటోత్కచు నర్వదియంబకములఁ, జేదికైకయమత్స్యాది భూదయితుల
వేనవేలు శరంబుల వినరి ప్రేసి, నూఱులకొలంది జోదుల నుఱిమి యార్చె.

54

చ. అడరి యుధిష్ఠిరుం డపు డహంకృతి మీఱి శరద్వయంబునఁ
నడిమికి మూడు ముక్క లయి నారయు విల్లును ద్రెళ్ళ సేసి నీ
కొడుకుశరీరమందు బదికూరశరంబులు గ్రచ్చి యార్చుడున్
వడి వడిఁ దచ్చమూపతులు వానికి బాసటమై రతఁ డంత నుగ్రుండై.

55

క. బెడిదపుట మృక్కండు వడి, వడి వింటం గూర్చి తిగిచి భవదాత్యభవుఁ
గడతేఱు మనుచు సేసెఁ, బడుఁ డాతఁడు తేరిమిఁగఁ జదికిలఁ బడియెఁ.

56

వ. అట్లు పడి మూర్ఛాన్వితం డయినం గని వారిసైనికులు దుర్యోధనుండు సచ్చె నని
విచ్చలవిడి నలుచుచు దూర్యంబులు మొఱయించి రత్తటి గురుం డతిత్వరితగతిం
బఱతెంచి పాండవాగ్రజువయిం గవిసె నంతన తెలివొంది సీనందనుం డగ్గురునిరాక
కానందించుచుఁ గోదండం బొందు పూని కపలుచు.

57

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోయెదపు సేఁ గల నింద మదత్రుశత్రుముల్
నిలువున నిన్నుఁ జీల్చుకొని, సీదుకవోష్ణపు నెత్తు రానఁ గాఁ
గల వివె నాల్క లార్చెడిని గాచుకొనం గలవాడవో యటం
చలుక యుధిష్ఠిరుం గలిసె నంగబలంబును నంగవింఁగఁ.

58

తే. శమనసుతుఁ గావ నపుడు పాంచాలయోధులఁజిమి రాచార్యుఁడను భవగ్రహన్యు
 రక్షణముఁ గోరి వారిపై నాక్షణమునఁగలియఁ బడుటయు ఘోరసంగ్రామ మయ్యె
 క. అన విని ధృతరాష్ట్రుఁడు నాతనయునితో నట్లు పలికి ధనురాచార్యుం
 డనిఁ బాంచాలుర నందఱు, దునిమెన యని తోచె వానిదోర్బలము వినఁ. 60

వ. మనం బయ్యె నెఱింగింపు మనిన సూతనందనుం డిట్లనియె నట్లు పాంచాలబలంబు
 లఁపై బడి భారద్వాజుండు ఘోరంబుగం బోరుచుండ మత్స్యసాశ్వపాంచాలాది సే
 వాసమేతులై శ్వేతవాహనసాత్యకులును యధిష్ఠిరభీమూద్రేయద్రావణీయులను
 విరాటద్రుపదులును ధృష్టద్యుమ్న ఘటోత్కచకైకయులును నాల్గువేలప్రభుత్వకైక
 న్యంబుతో శిఖండియుం దక్కనుం గలరాజులొకంబు నొక్కమొగిఁ జెక్కుచెదరక
 నానావిధప్రదరంబులం బ్రయోగించుచు భారద్వాజుపై నడేరి రష్ట్రధు సంజకెంజాయ
 లడంగం జెనంగిన సంతమసంబునకుం దోడునీడయై ధరణీపరాగంబు పెల్లుఁదేగి యెల్ల
 డలం గ్రమ్ముకొనియె నట్టిరజనీనమయంబున శివారావంబులును ఘూర్జనిన్వనంబులును
 భూత ప్రేతపిశాచనిధాన్వనంబులును మనసేనలకు భయంబు సూచించుచుండ నిరువా
 గునందును భేరిభాంకారంబులును మృదంగానకనినాదంబులును గజబృంహీతంబులును
 హయహేషితంబులును ఖరనేమినిన్వనంబులును బోరుకలుగఁ గన్నును మిన్నును
 గాన రాకున్న నుభయపైనికులును దావానలదండహృమానానూనవంశవనంబునుం
 బోలెనం దితరేతరప్రయుక్తప్రదరసంఘట్టనధాన్వనంబుమిన్నంట నంటి పోరుచుఁ గళ్ళ
 లంబు నొందినఁడందంబుతో నెదిరి ధ మ్మృణుగక ఊచ్చవడి యుండునంతఁ గొంత
 వడికి వరనాగాశ్వగ్రాత్రనిస్సరద్రుధిరప్రవాహంబునం బరాగావరణం బడంగ మకు
 టాంటగాదిభూషణంబులయు మణిగణఖచితకవచాదులయు శకలీకృతాసిశక్తిగదా
 ఖడ్గమునలప్రాసపట్టనహేతివ్రాతంబులయు ప్రకాశంబున రణరంగంబు నాతితమంబై
 తారాగణపవిత్రం బైనగగనంబు తెఱంగునం దురంగలింప నారాత్రి యుద్ధంబునఁ
 గ్రుద్దుండును వయోగుణవృద్ధుండు నగునాచార్యుం డవార్యశౌర్యధుర్యుం డై నారా
 చపరంపరలంజేసి త న్నెదుర్కొనినపాంచాలపాండుసైన్యంబులఁ బాఱఁ దోలి నాగ
 సహస్రంబులును న్యందనాయుతంబులును బదాదిప్రయుతంబులును హయార్బుదం
 బులును గుప్ప గూల్చి కైకయులం గండడంగించి ధృష్టద్యుమ్న పుత్రులం ద్రుంచి శత్రుసై
 న్యంబులం గనుపుగొట్టుచుండ నట్టియెక శిబి యనురాజేంద్రుండు ధైర్యసాహసోద్దీ
 పితం డై తన్ను మార్కొనుటయును.

61

ఉ. పారశవాశుగమ్ములను బాణగురుండు పదింటి నారిఁజై
 గూరిచి యేసె నాశిబియుఁ గోలలు మూడుపదుల్ నిగిడ్చి యా

- భారుడేదేవుదేహమునఁ దద్రథసారథి నొక్కతూపునక
జేరియున్న యమాలముతెర్వ గనుంగొనఁ జేసెఁ జేసినక. 62
- వనమధ్యుపారము. ఈనునను జావగురుఁ జేచి శిబిబాబాల్
నాసిరిలి జేసి వెన నవ్వుచు నియంతక
ప్రేసి భీకణేశుతల త్రైస్థి యిలఁ గూలం,
జేసి రిపుకోటి వెఱఁ జెంది మదిఁ గుండక. 63
- క. నీడనయుఁ డప్ప డొండ్లొక, నూతుని నియమింప నశ్వవోదకుండై రా
నాతఁడు మెచ్చుచు గురుఁడుం, బ్రీతిమెయిక రథము నెక్కి రిపులం దోలెన్. 64
- వ. అప్పుడు కళింగేశ్వరునినందనుండు తనతండ్రిం జంపినకగ మనంబునం దిడుకొని కడు
వడిం జని వడముడిం దోడరి. 65

—భీమసేనుడు విజృంభించి దుర్యవాదులం దునుముట—

- మత్త. వాడిభల్లము లేను నేడును వానిమీఁద విశోక్తుమై
మూఁడు లెక్కముఁ దాఁక నొక్కఁడు మొక్కలీ డయి యేసినక
గ్రీడియన్న మహోద్ధతుం డయి క్రిందు మీఁదును జూడ కూఁ
గాడి వానిరథంబుమీఁదికి నట్టె దాటి జవంబునక. 66
- క. పిడుగునకు దీటువచ్చెడు, పిడికిటిపోటునఁ గళింగవృధివీశసుతుక
బాడిచెం బాడిచిన నెమ్ములు, పాడిపాడిమై రాల వాఁడు పుడమిం బడియెక. 67
- వ. ఇట్లు కళింగ పుత్రునిం జంపిన సైరింకక కన్గండును వానితమ్ములును నొక్కమృడి
భీమసేనునిపై నాశీవిహోమమ్ము లగుబహునారాచమ్ములు ఛిగిడించు చున్నంతఁ
గిమ్మిరాంతకుండును. 68
- సీ. కాళింగరథమును గేలఁ గూలం ద్రోచి, ద్రువునిరథంబుపై దుమికి వాని
వానివలెం జేసి వడి జయరాతుని, యరదంబు మీఁదికి నరుగుదెంచి
సింహధ్వని బాసర్చి చెచ్చెఱఁ గడకేల, నమయించె నొక్కొక్కచటపు చటచి
కని కర్ణఁ డెంతయుం గనలి యంత మహోగ్ర, మగుశక్తిఁ గొని యేసె ననిలతనయు
తే. నతఁడు దాని నోడిసి పట్టి యతనిమీఁద, విసరె బై బడునాశక్తి వెన నడుమన
తునియలుగఁ జేసె గాంధారజనవిభుండు, సూతనందనుపైఁ గల ప్రీతిఁ చేసి. 69
- వ. ఇట్లు మహాద్భుతకార్యంబు గావించి వృకోదరుండు నిజస్వందనం బెక్కి సీఘ్రేన మ్రం
దించుచుండె నంత నంతకాకాదుం డగువాని మార్గొని నీకుమారుం డగుదుర్మ
దుండు శరవర్షంబు గుఱియించుటయు నవ్వుచు నతండును. 70
- తే. సారథిం జంపి హయములఁ జక్కడంచి, దుర్మదుని నొవ్వనేయుండుఁ దొట్టు గుడిచి

- యతః య దుమ్మర్థతేరిపై కరిగె నన్న, దమ్ము లిద్దఱు గోరభస్థులగుము, 71
- క. అటిమి మరుత్తనయుని గడు, మెఱుంగుటమ్ములను నేయ మీటి యతం దడి
దఱు సూడఁ గాలితాఁపున, నెఱి చెడఁ దద్రథముఁ గూల్చి నేలకు వంతఁ, 72
- ఉ. వారలఁ బట్టి ముప్పిహతి యర్థగ మర్దన మాచరించి సం
హార మొనర్చి యుగ్గతి నార్చి తనరౌ నశేంద్రు లెల్ల హ
హారవ ముప్పతిల్ల మరుదాత్మజుఁ గన్గొని రుద్రఁ డీట్లు లా
కారముఁ బూని వచ్చె నని కాతరు లై విడి పాటి రూఝుచున్. 73
- వ. ఇవిధంబున నవ్వడముడి విచిత్రవధప్రకారంబు విస్తరిల్లం జేసి యుద్ధిష్ఠిరునికడకుం
జని నకులనహదేవవిరాటద్రుపదకేకయాదులు వివఁ దనవిజయం బన్న కఠింగింను
టయు నతండును వారును వాని నభినందించి రప్పడు. 74
- చ. తిమిరఘనావృతం బగుచు దిక్కు లెఱుంగఁగ రాక యుండునా
సమయమునందు నీసుతులు శల్యముఖప్రభవర్యులు గురూ
త్తమునిఁ బురస్కరించుకొని దారుణ మాప్రవిదారణంబు వి
క్రమ మొనఁగం బొనర్చి రట గాడ్పుతనూజుఁడు దొట్టి వారితోన్. 75
- వ. అయ్యవసరంబున 76
- సాత్యకి సోమదత్తునితోఁ బోరి విరఘం జేయుట—
- క. పుత్రుని జంపిననత్యక, పుత్రుఁ డనిం దారసింపఁ బూర్ణస్వర్గ
బాత్రుఁ డగుసోమదత్తుఁ డ, మిత్రుం డగువాని నరసి మిడుకుచుఁ బలికెన్. 77
- ఉ. తౌత్రము గల్గుప్రాజ్ఞుఁడు దగ్గఁ శరణు జనువానిని నమి
ద్ధాత్రికిఁ గానివాని భుజదర్పము సూచక న్యస్తశస్త్రుఁ డై
యాత్రము నొందువానిఁ దెగటార్చు నీ వొకక్షత్రియుండ వై
క్షత్రియధర్మమున్ విమవఁ జాలి గ్రహించితి దన్యుధర్మమున్. 78
- ఆ. వృష్ణివరులలోన నీవు ప్రద్యుమ్నుఁడు, మేటిమగ లటంచు మెచ్చు లోక
మిట్టి నీవు గత్తిఁ బట్టక ప్రాయోష, విష్ణుఁ డైనవాని ప్రేసి తెల్లు. 79
- మ. ఇది క్రూరంబును బాతకంబు నగుఁ గాదే దీనికిం బోల నీ
విదే తత్కర్మఫలంబు బొందెదవు నే నీశేయి వోకుండ దు
ర్మదమత్తుం డగునీశిరంబు శతధా వ్రయ్యంగఁ గావీతుఁ ద
ప్పదు నాపుత్రులమీఁది బాస యిది తప్పం బోదు నే బాపినై. 80
- క. అని పలికి రోషరూపిత, మనస్కుఁ డయి సోమదత్తమనుజేంద్రుఁడు సం
కును బూరించియు సింగం, బన నాటిచె దిక్కు లెల్ల నవని యద్రువఁగన్. 81

ఉ. నావుడు గోపమూర్తితమనస్కుడు సాత్వతుఁ డీట్లు వల్కెడున్
నీవును నిన్నుఁ బోల ధరణిం గల రెండఱు నందఱున్
నే వెఱవంగఁ బో నిటులు నీబెదరించుట చాలుఁ జాలితే
తేవో గలట్టిశత్రుములు చేకొని పోరుము నిర్భయుండ వై.

82

నీ. సేనాధ్యక్షియధర్మనిరతుండ నై నీదు,తనయు భూరిశ్రవుం దఱిగినాఁడ
శలవృష సేనులన్ శరపరంపర నోర్చి, పాటిచినాఁడ నాప్రతిభ వింబ
యూవు వె న్నీకున్నఁ గృష్ణునాన వచింతు, సహపుత్రు ని నిష్ఠు చంపిపుత్తుఁ
గురువంశజుడ వైనఁ గుదిరి ని ల్మనిమొన, మడమఁ ద్రిప్పట జోదుమాటగాదు

తే. శమదమూదిగుణులు సౌరు మీఱు,శమనసుతులేజమునఁజేసి చచ్చియుంటి
వెన్నఁడో నీవు కల్లాడు లెల్లకార,వులును నానశ మందంగఁ గలరు తెలియ.

83

ప. అని వారొండోరు లుద్దండగతి నాడుకొనుచు మేటిబాణంబుల నేటులాడం దొడంగి
రంత రథసహస్రంబును హయనాగాయతంబుం గూడ దుర్యోధనుండును బుత్రపౌ
త్రభ్రాతృపరివారపరివృతుం డై శతసహస్రహయంబులతో సౌబలుండును సోమ
దత్తునకు బాసట యై నిలిచినం బెలుచు నేచి బాహ్నికాత్మజుండు సత్యకాత్మజు
నజిముఱిపడ నజిమి బాణపరంపరలం గప్పె నప్పడు ధృష్టద్యుమ్నుం డుద్యద్బాను
ప్రభాభాసమానం బధుమహాసేనాసమూహంబుతో వచ్చి సాత్యకికిం దోడు
నూపె నిట్లుభయబలంబులు సభయప్రకారంబునం దాఁకినంత జంఝావాతోద్ధాత
మహర్ణవారవంబువలెఁ గర్ణవిషాయనం బై, దారుణధావనంబు ద్యావాపృథ్వీవకా
శంబున నిండుకొనియె నట్టిసమయంబున.

84

మ.త. సోమదత్తుండు తొమ్మిదమ్ములు చుట్టు వుట్టగ నా శిని
స్వామిసేసిగ నాతఁ డన్నినిశాతసాయకముల్ మహో
ద్దాముఁ డై కురువీరుమేనునఁ దాఁక నేయ విసంఖ్యఁ డై
దీమసం బజి సోల సారథి తేరు దోలఁ దొలంగఁగన్.

85

తే. అపుడుద్రోణుండు క్రోధతామ్రాక్షుండగుచు,సాత్వతునిమీదికిరుదెంచుసమయమెంచి
గురునిక డ్డయి శరవృష్టిఁ గురిసి రెల్ల, పోటరులు పాండవాగ్రజ మున్ను గొనుచు.
ప. అంతఁ జాపాచార్యుం డవార్యశౌర్యంబున నేచి యుధిష్ఠిరాధిష్ఠితం బయినసేనాపా
రంబుపై నచారిగా సాయకాసారంబు వాఱించుచు శూరాగ్రగణ్యుం డగుసాత్యకిం
బదింటను బార్వతు నిర్వదింటను భీమసేనుం దొమ్మిదింటను నకులు నైదింటను సహ
దేవు నెన్నిదింటను శిఖండి నూటింటను ద్రౌపదేయుల నై వైదింటను విరాటు నిరు
సాటుగింటను ద్రుపదు నీరైదింటను యుధామన్యు మూఁడింటను నుత్తరకూజసు

నాటింటను నొంచి మఱియుం గలయోధుల నోనేసి మండలికృతకోదండంబు
మధ్యందినమార్తాండునిచందంబున మండుచు నప్రతిహతరథుం డై యగపడినవారి
నెల్ల నులుము సేయుచుండ వానికోల్తల కోహటించి పాండవబలంబు ఘల్లునుండు
పుటికొల్పు చున్నను వానిమాట సరకుగొనక వెఱచి పఱచినం గని పాండవమధ్య
ముండు మురమర్దనునిదిక్కు మొగం బై మనరథంబు ద్రోణనిమిత్తాదికిం బోవఁ
దోలుమనిన నతం డట్లు సేయుటయు భీమసేనుండునట్లు విశోకునకుం జెప్పి వచ్చసాచి
వెన్నంటి నడచె వారిం జూచి సకులనహదేవులును బాంచాలమాత్యుచేదికారూఢ
కోసలకైకయాదులును వారి వెంటడించుటయు భీమార్జును లాదళంబునకు సవ్యదక్షిణ
పార్శ్వంబులం బాలించి ధనురాచార్యుం దాఁకిన నత్తాఁ శత్రుసంతదారుణం బయ్యె
నయ్యెడ ధృష్టద్యుమ్న సాత్యకులును వారికిం దోడుపడ వచ్చుచుండ నశ్వత్థామ
భూరిశ్రవుం జంపుట కలుగుచు సాత్యకి నాఁగుటం గని ధైమసేని ఋక్షచర్మావృతం
బును విఘ్నేయంత్రిసన్నాహంబును మహామేఘాఘనిస్వనంబును గజనిభవాహ
యోజితంబును ద్రింశన్నద్వాంతరంబును నాంత్రిమాలావిభూషితంబును లోహితా
ర్ద్రపతాకంబును గృధ్రరాజోత్థిరధ్వజంబును నప్తచక్రసమాయుక్తంబును నగుమహా
రథం బధిష్ఠించి శూలముగ్ధరైలపాదపధారు లగుఘోరరాక్షసు లక్షోహిణీసంఖ్య
కులుతన్నుఁ బరివేష్టింప నవప్టంభంబు చేయుచు నశ్వత్థామపైఁగవియుదెంచె నవృథు.

—ఘటోత్కచం డశ్వత్థామతోఁ జోరుట—

- సీ. కులశైలశృంగాభ ఘోరరూపుండు విరూపాక్షుండు ప్రజ్వలదాస్యకుహరుఁ
డూర్ధ్వకేశుండు నిర్జతోదరుండు భయాపహాసదంష్ట్రాక్షరాశోగ్రముఖుండు
శంకుకర్ణుండు మహాజ్వలజిహ్వకాంచలుం, డున్నతభుజహంసుఁ డుద్ధతుండు
తాళోచ్చితోదగ్రధన్వహస్తండు నిస్తులారస్సుఁ డధికదర్శిన్నతుండు
తే. కల్పమేఘాపమస్వనకల్పితుండు, వివిధశస్త్రాస్త్రసంభృతవీరరాక్ష
సావృతరథుండు సింహనాదాంచితుండు రణోత్కలిక నస్వదోష్ఠేఘటోత్కచుండు
సీ. దండహస్తం డయి దర్పించుకాలాంత,కునిరీతి నున్నరక్షోభిభుఁ గని
భయనమర్దిత మయి భవదీయవాహిని, వాయుసంఘోభితావర్తములును
రంగడుత్తుంగతరంగంబులు గల్లుగరిగ తెఱంగునం గలఁగి పాతె
నాహిడింబాసుతునార్చులకుఁ గజఘటలు మూత్రపురీషకములు విడిచె
తే. డిల్లఁడి రెల్లభూపతుల్ పెల్లురేఁగె, నశ్వవర్షము తత్సమయాధికబలు
లైనతత్కింకరులు వైవ నశను లట్లు, పడియె నానావిధాయుధస్తతతు లవని. 89
క. అతిరాద్రం బత్యుగ్రం, బతిభయం బైనరాక్షసాయోధనముల్

మిలి మీఱఁ గాంచి రాఘో, సుతఁడును నీసుతులు వెఱచుచుం బఱచి రొగిగ. 90
తే. అస్త్రబలశాలి మాని ద్రోణాత్మజమ్మ, డొక్క డింతయుఁ జలియింప. కోహటింప
కష్టమాయ నదంతయు నవహరించె, దనదువిద్యాప్రభావము దనరఁ జేసి. 91
ప. అట్లు రాక్షసమాయ మాయించినంత. 92

శా. బాల్ముండబకవైరినందనుడు సంజాతక్రుధాక్రాంతః డై
కల్మాషోగ్రశరంబు లాగురుసుతున్ గాఢంబు గా నేయుడున్
వల్మీకంబునఁ జొచ్చుపాము లన నవ్వాలమ్ము లవ్వానిమై
దో ల్మాయించుచు జొచ్చి వచ్చె వెలికిన్ దో నెత్తు రా మొత్తమై. 93

ఉ. గౌతమినందనుం డపుడు క్రూర్యము సూపుచుఁ గన్న గెంపు గా
శాతశరంబు లొక్కపదిచామునం బొదలించి వాతజో
ద్భూతునిమేన నాటుటయు దుష్టుడు వాఁ డతికష్టః డై మహో
గ్రాతతద్యప్తిఁ జూచుచు నహస్రఘనారము చక్రరాజమున్. 94

క. చేకొని సూర్యాభం బై, వాకొనఁ దగుదాని నెత్తి వడి వానిమెయిం
దాతగఁ విసరిన గురుసుతుఁ, దాతపడం దాని నఱకె నాశుగనమితిన్. 95

ప. అంత నభాగ్యునినంకల్పంబు వోలెఁ దనచక్రరాజం బట్లు నిరర్థకం బై నేలఁ గూలినం
గని ఘటోత్కచుం డాక్రోశించుచు నాశరద్యశీసూనుసాయకాసారంబున స్వర్భా
నుండు భానుమంతుని బోలెఁ గప్పచుండె నప్పడు ఘటోత్కచసుతుం డంజన
పద్మం డనువాడు ప్రభంజనునిఁ బర్యతశ్రేష్ఠంబు వోలె నాఁగి బాణవర్షంబు వఱ
గించుచుండ నిద్రోపేంద్రవిక్రముం డిగునశ్వత్థామ సంక్రద్ధం డై. 96

—అశ్వత్థామ యంజనపర్వాదులం జంపి విజృంభించుట—

సీ. వానిఁబెక్కియ మొక్కవాలమ్మునం ద్రుంచి, రెండింట సూతునిఁ జెండివైచి
మూటఁ ద్రివేణకమును గూల్చి ధను వొక్కతూపునఁ దూలించి తురగములను
నాల్గింటి నాల్గింట నల్గించి విరఘు జేసిన వాడు కరవాలమును గ్రహింప
దాని నొక్కట రెండు, గా నేసి గుదె నేయఁ జిద్రుపలై ధరఁ గూలఁ జేసె నపుడు

తే. భీమపాత్రుండు దా నంత బెండువడక, మింటిమీఁది కెగిరి కాలమేఘ మట్లు
కడిమి గర్జించి ద్రుమవర్ష మడరఁ జేసె, నాసురం బగుమాయ లో నావహిల్ల. 97

శా. ఆమాయామయ మైనప్రాకుగమి నయ్యాచార్యపుత్రుండు తీ
వ్రామాఘాశుగసంతతిఁ విరియఁ జేయం జాలి వాలమ్ములన్
భీమప్రొద్భవసూతి నేయ నతఁ డాభీలమ్ము గా నార్పుచున్
భూమిసుం డయి పోల్చినం దునిమె శంభు డంధకాఖ్యం బలెన్. 98

- వ. ఆ ట్లంజనపద్మండు పడుటం గని రోషప్రజ్వలితేమిమీ డై రాక్షసేశ్వరుం డగు
హైదంబుండు కాల్చిచ్చువలెం బేర్చి పాంశవబల్లంబం బేర్చుచున్న శారద్యతీసుతుం
శర నరిగి. 99
- క. నిలు నిలు మే నుండగఁ బో, గలవే యింక నొందుకడకుఁ గ్రొంచాచలమున
జ్వలనసుతు నట్లు నే నిను, బాలికలనికి బలివిధానముగఁ జేయ నొకో. 100
- క. అనిన నశ్వత్థామ యతని కి ట్లనియె. 101
- క. పో పొమ్ము వత్స! పెరతో, నోపినగతిఁ బెనఁగఁ దనయుఁ డుండఁడు తండ్రిం
గోపింప నాకు నీవై, గోపము రా దాత్మహత్యకును గోపి దగున్. 102
- క. అనిన ఘటోత్కచుండు క్రోధతామ్రాక్షుం డై యి ట్లనియె. 103
- క. బెడరెడ నోటు నీనుడులవేటున కేను వృకోదరాత్మకుం
బాదలితిఁ బాంశవేయులకుఁ బుత్రుండ నైతిఁ గురూద్యహంశ నై .
విదితయశుండ నైతి బలవిక్రమముల్ గల నై దశాస్యుతో
బదు లన నైతి నస్త్రపులవల్లభుండన్ నను నీ వెఱుంగనో. 104
- క. చక్క నిలుము నిన్ను నుక్కుమడంచి నీ, పోరుకొనెడునాన పొల్ల నేసి
పుత్తు ననుచు ద్రోణపుత్రినివై నేసి, నిరుసు లంతలేసియుఁబయములు. 105
- వ. జలదము వర్షముం గురియుచాచ్చున వచ్చెనునానురాశుగం
బుల నడుచక్కి వ్రక్క లయి పోవ గురుప్రభవుం డొనర్చిన
మ్ములుకుల బలమిడుంగురులు పుట్టి మెఱుంగుదుపుర్వలో యనన్
వెలిగె నభస్థులంబునను విశ్రుత మై మునీమాపునం దట్టన్. 106
- నీ. ఆసురమాయ నాహైదంబుఁ డత్కుచ్చయంబును బహుశిఖరాంచిలంబు
నగుసంజనాచలం బై ముందు పొడకట్టి, శరజాల మవరించె గురుసుతుపంయఁ
గని చలింపక ద్రోణతనయుడు నవ్వుచు, వజ్రాస్త్రమున దానివాసి నడచె
నసురయుఁ దోయదం బై తాలు గురిసి గౌతమిసుతు నరదంబుదారిఁ గప్పె
తే. సంత నాతఁడు వాయవ్య మస్త్రమేసి, నీలమేఘము గీలించి వాలుమెఱుంగు
టమ్ము లడరించి శతసహస్రమ్ము లైన, తద్బలమ్ముల మాయించె దత్తీణమున. 107
- వ. ఘటోత్కచుండును సంధ్రమింపక సింహశాద్దాలసంకాశులును మత్తద్విరదవిక్రము
లును వికృతాస్యశిరోగ్రీవులును సంరంభోద్వృత్తిలోచనులును నానాశస్త్రాస్త్రధారు
లును వివిధకవచవిరాజితులును భయంకరాకారులును మహోద్ధతులును నగుపె
క్కిండు రాక్షసవీరులు తోచి గజహయరథస్థు లై తన్నుఁ బరివేష్టింపఁ గయ్యంబు
నకుఁ గట్టాయితం బైనం గని గురుపుత్రుండు విషణ్ణహృదయుం డై యున్నరారా

దోలుకొని ద్రోణునిదనునిముందటికిం జని నిఖిలభూభయోదయంబుగా సింహనా
దంబు నేయుచుం గవియుదెంచి. 112

తే. అష్టఘంటోజ్వలము ఘోర మప్తమూర్తి, నిర్మిత మిరమ్మదాభ మై నెగడుదివ్య
శక్తి నొకఁ డెత్తి భుజయుగ్మసార మెసఁక, మెసఁగ నాచార్యసుతునిజై నేసె నంత
చ. అతఁడును వచ్చుశక్తిఁ గని హస్తమునం గలవిల్లు తేరిపై

నతిరభనంబున విడిచి యల్లన దానిఁ బరిగ్రహించి యం

చితగతి భీమసూతిరథశీర్షముపైఁ బడఁ ద్రిప్పి వైచె న

క్షతఁడు తొలంగ దూఁకెఁ దుము రయ్యె రథంబు నహశ్వసూత మై. 114

క. అగ్గతి హైడింబునితే, రగ్గిం గలియంగఁ జేసి యయ్యశని వడి

దగ్గక చొఱఁ బాతెఁ ధర, నగ్గించిరి ద్రోణతనయు శస్పనికఁ బ్రజల్. 115

వ. అంత.

116

సీ. నల్లంద్రావుడు దారసిల్లినపడవాలు, తే రెక్కి విల్లొండు తివిరి పూని

కఱకుటమ్ములఁ ద్రాణికాయమ్మున నిగిడ్చె, బార్వతుండును బాణపంక్తిఁ బఱపె

గురుసుతుండును వారి శరములఁ గప్పచు, దారుణనవరంబు దనరఁ జేసె

నపుండు భీముండు వేయియరదముల్ మున్నూరుకరు లఱువదినూర్లుతురగములును

తే. దోడు రా నట వారికిఁ దోడుపడగ, వచ్చి విచ్చువిడి బాణవర్ష మొలికె

ద్రాణియును వారితోఁ గడు త్రాణ మెసఁగ, నాల మొసరించె నద్భుత మావహిల్ల.

మ. సరదామోదరధర్మజాదు లెదుటఁ గ న్నెత్తిఁ యుండంగ న

గ్గురుపుత్రుండు నిమేషమాత్రమున గగ్గో'త్పట్టి యక్షాహిణీ

వరరక్షో'బలమున్ హరించి తురగవ్రాతాంగఖండంబులఁ

గరిగార్త్రంబుల భూమిఁ గప్పె నృపతుల్ గైవారముల్ నేయఁగన్. 118

వ. అష్ట డష్టరమదారుగాయోధనంబున ధ్వజమండూకంబును భేరికచ్చనంబును ఛత్ర

హంసంబును జామరఫేనంబును గంకగృద్ధమహాగ్రాహంబును వివిధాయుధర్షుపం

బును వీర్తిర్ణగజపాషాణంబును హస్త్యశ్వమకరంబును రథవక్త్రంబును బతాకాదు

మంబును శరమీనంబును బ్రాసశక్తిఁగుడుభంబును మజ్జమాంసమహాపంకంబును

గబంధోడపంబును గేశతైవాలంబును యోధార్ధరవనిర్హోపంబును క్షతజ్వరినమా

కులంబును నగురక్తప్రవాహంబు సువ్యక్తం బై పాటం జేసి శారద్యతీసుతుండు

ఘటోత్కచప్రభృతుల మార్కొని పోరుచుం దనమునుమునం బడినసురధ శత్రుం

జయ జయ బలానీక జయనీకు లనుపాంచాలకుమారుల నేవురను బృషధు

చంద్ర సేన శ్రుతాయు శ్వత్రుంజయ బలు లనుకుంతిభోజాత్మజుల నేవురను జావ

నేసి సింహనాదంబు చేసి యుంత బోక.

119

మ. యమదండ ప్రతిమాన మైనశర మొం డాకర్ణపూర్ణంబు గా
నమరం కైకొని కైమనేని భుజమధ్యం బాడఁ గా నేయ ను
గ్రముగా నయ్యది యయ్యెడం బగిలి పోఁ గామించి నేలం బడె
గ్రమముం దప్పి సురారి తేరిఁబయి మూర్ఖు సోలి వ్రాలె నడిగి. 120

ఆ. వివశుడగుచు బడినపమానపాత్రుని, ద్రువదపుష్కల డవలఁ దొలఁగఁ జేయ
రథముఁ ద్రిప్పికొనుఁడురహి చెడి తత్సేన, పటచె ద్రోణపుత్రుఁ డటవ నటవ. 121

క. గురుసుతువిక్రమమునకుం, గర మచ్చెరువచు దేవగణములు పొగడెన్
గురుముఖ్యు లెల్ల నాతని, బరమానందమును బొంది ప్రణమింపి రటన్. 122

వ. అట్లు విజృంభించినఘటోత్కచప్రెన్యం బెల్ల ప్రెన్యంబు నొందఁ జేసినచాపాచార్య
సుతునివరాక్రమంబునకు నైరింఁ జాలక యుగ్మిరభీమనేనధ్యక్షద్యమ్న సాత్యకు
లుక్కుమెఱసి యుగ్ధనన్నధ్ధ లై కవియుచుండ సోమదత్తుండు తత్తెడులు దోలుకొని
వచ్చి సత్వరం డై సాత్వతుం దాఁకి శరవర్షంబు గుఱియుటయు భీమనేనుండు
బాసటయై. 123

—భీమనేనునిచేత బాహ్లికుండు సమ్మట—

చ. దశవిధిఖంబు లొక్కచేరి త్రివిషయిన్నిగిడిప నాతఁడు
దశదశకంబు లాతనియెడం బడ నేసె దదంతరంబునన్
దశశరముల్ నిగిడ్చి వితతం బగుశక్తిని వైచి సాత్వతుం
డశనినమంబు లేడునిగితానుగముల్ జఱిగించె వానివై. 124

క. మరుదాత్యజంబు పరిఘము, త్వరితగతిన్ సోమదత్తుతలపై వేయెన్
హరియ నుజుఁ డగ్ని సదృశము, శర మొక్కఁడు పాత్రొమ్ము చదియఁగ నేసెన్. 125

క. ఆరెండు నొక్కతూతునఁ, గౌరవునకుం దాఁక నతఁడు గతనంజ్ఞం డై
తేరిపయి సోలి వ్రాలె, బోరన నుసు కేగ ననుచు బాలియ క పుట్టె. 126

చ. ఎడదన కయ్యె బాత్తఁ డని గోడ్డెఱఁ జూపుచు బాహ్లికుండు పెన్
వడి యుయుధానుపై నడరి వాలుమెకం బస వచ్చుచుం న
వృడముడి వాని కడ్డఁడి వాడిశరంబులఁబొమ్మిటట నీ
యుడు నతఁ డగ్ని శక్తిఁ గొని యు క్కఱ వైచును భీమునకుము. 127

ఆ. సామ్యుల్లి తేటి చుటచుట మఁ జూచి, భీమనేనుఁ డపుడు భీమగద న్
మర్చికొంచు వానిమన్త క మవియంగ, నేసె నీసు కను కెక్కనముగ. 128

క. కులిశాహతభూధ్రము వలె, దల ప్రయ్యలు వాఱి రక్తధారలు తఱచై

నిలువెల్లఁ గలయఁ బర్యగఁ, నిలఁ గూర్చి బాహ్నికుండు వృతన దలంకఁ. 129

వ. అంత సీకాడుకులు నాగదత్త దృఢరథ వీరబా హ్వయోభుజ దృఢ సుహస్త విర
జోప్రమా ధోగ్రయాయు లనుపదుగురు భీమసేనుం దలనడం దల లెత్తుటయుం గ
న్నెత్తి చూచి యత్తాపత్యుం డప్పడుండ్ర నొక్కొకని నొక్కొక్కయాపునం
జక్కాడి వృష సేనుఁ డెదిరించిన వాని నోడించి కర్ణానుజం డగువృక్కరథుం గూల
నేసి సీశ్యాలకులు శతచంద్రప్రభృతులేద్వ రణిమిన వారి నుజ్జీర్ణుచ్చి వీర
గవాక్ష శరభాదు లేగురు రాజన్య లేగుదేర వారి నాశుగపంచకంబునఁ బంచ
త్వంబు నొందించి వీరవిహారంబు గావించుచుండె నంత యుద్ధిష్ఠిరుండును నీయనీ
కినివై గవిసి. 130

సీ. శూరత్రిగర్తకశూరసేనాంబులను మిత్తికుత్తుక కొనరఁ బెట్టి
బాహ్నికాభీమాహతుల గణాశితో, సంయమనికిఁ బోవఁ జక్కఁ జేసి
మద్రకయాధేయమాలవసేనల, మలఁచి శోణితకర్దమం బఁనర్చి
శిబివసాత్రిప్రముఖబహుదేశాధీశ, బలముల నులుమాడి బయలు చేసి

తే. నలుగడఁ ముట్టి మనమూఁక నలిపి కనుపు, గొట్టుచుండఁగఁ బట్టుడు కొట్టుడనుచు
నులిపు మి న్నంఁటఁ గాని యొండొక్కడైన, వానిమొన నిల్వఁ జాలక పాతి రథివ.

వ. ఇట్లుక్కు మిగులునక్కొంతేయగ్రజుకోల్తల కోహటించి మనమూఁకలు చీకాకు
పడి పాటుచున్నం గని సీకాడు కాచార్యుం బురికొల్పుటయు నతండుచుం బరవ
సంబు చేసి కవియుడెంచి. 132

శా. బాయవ్యాత్రుము నారిఁ బోసి బలవద్వ్యాపార మేపారఁ గా
స్నాయత్రేజముతోడఁ గూడికొనఁ గా సంధించి గర్వాంధుడై
యాయ మ్మంటఁగఁ బాండవాగ్రజునివై నల్కం బ్రయోగించె న
త్యాయామమ్మున నాతఁ డుక్కడఁచె నయ్యుత్త్రంబునఁ దానినిఁ. 133

వ. కుంభసంభవుండును గ్రోధసంభరితుం డై తోడన వారుణ యా మ్యాగ్నేయ
త్వాస్త్ర సావిత్రాస్త్రంబులు సమంత్రకంబుగాఁ బ్రయోగించినఁ బార్థుండును వానిఁ
బ్రత్యుత్త్రంబులఁ బ్రతిపాతంబులు గావించె బ్రాహ్మణుండునుం దనప్రతిజ్ఞం దీర్చు.
కొనువాడై. 134

మ. జ్వలద్రౌద్రాస్త్రము నారిఁ బోసియును బ్రాజాపత్యముం గూర్చియ
త్యలఘుప్రక్రియ నేయ ధర్మజుండు ప్రత్యుత్త్రంబులఁ వానినిఁ
బాలియించె గురుఁ డంత వోవక కడుం బో టొగ్గి బ్రహ్మాస్త్రముఁ
జల మెచ్చుం గొని యేసఁ బాండవుని దిష్టాంతంబు నర్థించుచుఁ. 135

క. తనపైఁ బొటఁగ మడుచుఁ, జనుదెంచెడుదాని నరసి నత్వము డగుచుఁ .

గొనకొని బ్రహ్మశ్రుతులునఁ, గనుచుండఁగ నడచె యోగగణము నుతింపఁ. 136

వ. అంత భారద్వాజు డాధర్మరాజు గ్రేడించి ద్రుపదవాహినిదిక్కు మొగం బై వాయువ్యాశ్రుతులు ప్రయోగించుటయు: దదశ్రుతభూతమహావాతూలంబునఁ బొంచాల్సలంబు తూలంబు వోలె దూలిపోయినం గని భీమాష్టను లబ్బలంబుల నెల్ల నల్లనం గురుదుకొని దక్షిణోత్తరపక్షంబుల రక్షకులై నిలిచి ధనురాచార్యుని దాకి సాయకాసారంబు నిగిడించు చున్నంతఁ దైకయ స్యంజయ మత్స్య పాంచాల పరివృతుం డై జనార్దనానుజంశును వచ్చి వారికిం దోడు సూపె నాపారునం గడు నొచ్చియు నిద్రాధరంబునం జొచ్చియు విచ్చియు నీపైస్యంబు దైస్యంబు నొందియు గురుప్రభృతులు నల దని వారింబివను పినక వితిగి పటనం జొచ్చె నప్పుడు గాంధారేయుండు రాధేయుం బిలిచి యి ట్లనియె.

137

ఉ. పాండవయోధు లెంతయును బాహుబలంబునఁ దేజరిల్లుచుఁ దంధధరుల్ బలెన్ మిగుల దంకికి నెక్కి భవద్బలంబులఁ బిండి యొనర్చుచుండి రదె పిమ్మట పుట్టగఁ జెట్టాకండు గా కుండఁగ జోదులఁ గరుణ నోమెడుకాలము వచ్చె నీ కిటన్.

138

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె.

139

—కర్ణుండు దుశ్శృంగునితో గోవృత్తు లాడుట—

మ. విజయుం జంపెన నిద్రుం డన్ద్రపక్షిన్ వేట్లాడి పోట్లాడియున్ విజయుం బిచ్చెద నీకు నేల్లుపడవార్ వేగంటికిం బోలె నే నిజమే పల్కెద నూటడిల్లు మెడఁద న్నిత్రుండు మిర్రప్రియం బు జిగీషం బాసరించి నప్పుడు కదా పొల్పారు మిర్రుం డన్.

140

ఉ. పార్థులలోన మేటి యగుసాల్గునుఁ డొక్కండు వోవ నున్నవార్ వ్యర్థులు నీకు జెప్పినటు వత్తురు రా రనఁ గానఁ జొత్తు రీ యర్థము శక్తశక్తి కగు నయ్యది నాకడ నుండఁ గాదె నే నర్థి నొకండ పాండవుల నాజి వధించెద నెల్లవారితోఁ.

141

౩. నేను బ్రదికియుండ నీ విట్లు ముదమెత్తి, వగలఁ బాగల వలదు వసుధ యెల్ల నీదుబాహుపీతి నిలువంగఁ జేసెద, విశ్వసింపు మెడఁద వీనిమాట.

142

౪. అని పలుకుచున్న కర్ణుం జూచి నవ్వుచు శారద్యతుం డి ట్లనియె.

143

వ. బలిబలి కర్ణ! మాటలన పాటిలునేని పనుల్ సుయోధనుం

డిల నలరుఁ ననాథుఁ డయి యీ వొకఁ డుండిన దానఁ జాలు చాల్

కొలదికి మీతొ నీపొగడుకొంటలు మాటల కేమి వచ్చె నీ
పొలిచినవిక్రమంబు ఫలము గని యొక్కరుఁ డున్నఁ జెప్పనూ.

144

—కృపాచార్యుండు కన్గ సుపాలంభించుట—

చ. పలుతడవల్ తొడింబడుచుఁ బార్థులతో నని కీపు పూనుటల్
తెలియును గాని నీగెలుపు లేతము నేని యొకానొకప్పుడు
దెలిసినవారు లేరు నినుఁ ద్రెళ్ళగ నేసిరి వారె యెప్పుడు
దలచవె ఘోరయాలత్రతఱిఁ దావుగ నీ పని కీగి పాటుటల్.

•145

నీ. పసులఁ జెట్టిం చెడుపడనున విరటువీటను నిన్నుఁ దమ్ముల మనుజపతుల
నొక్కపార్థుడ కాదె యుక్కుమహంచె నెల్లరుపార్థులును గృష్ణు సరితి నుండ
వాని నిప్పుడు గెల్పువాడ నే నందువు, మాటలమాటి వీవోటిచేద
వులుముదు వానకా రతినపై నగుమబ్బు వలె విఫలం బని తెలియఁ డితఁడు

తే. వెరవరు లొకండు పలుకరు విక్రమింతు, ఫలము గాంతురు నీ విట్టిపలుకు లుడుగు
మనిన నుడుగ విప్పుడు పార్థమునుమున వడియిడిగిన ప్రివ యుడుగుదు వోరికర్ణ. 146

క. ఎక్కటికయ్యమునం దా, ముక్కంటిని మెచ్చఁ జేసె మును వివ్వచ్చుం
డక్కట వాని నెదుర్వగ, మ్రుక్కడి వగునీకు నగునె ముజ్జగ మణిగఁ.

147

వ. అనిసం గర్హించి కర్ణుండు గౌతముదిక్కు మొగం బై.

148

శా. ప్రావృణ్ణీరద మట్లు గర్జిలుచు శూరశ్రేష్ఠఁ డెల్లప్పుడు
జేవం జూపును వానికార్యములు సుత్రేలంబునం దైన బీ
జావాంబును బోలె సత్ఫలమునకా హత్తున్ రణాగ్రమునకా
బ్రావీణ్యం బెనఁగఁ పచించుకొనుటల్ పాంబులై ప్రోడకుఁ.

149

క. శారదసీరదముం బలె, వీరులు గర్జింప రెపుడు వృథగా నే నీ
వైరులఁ గూల్పం జాలిన, ధీరుడ వై తెలిసి యిట్లు తెగి గర్జింతుఁ.

150

ఆ. మోయ లేనిమోపు మోయుదు నని మోయఁ, బూన కున్న దోష మాను గాని
మోయఁ గలుగుమోపుమోయుదు నంటి నే, నిందు దోష మనుట యెట్టిమాట. 151

క. ఇం దేమి నీకుఁ బోయెను, మందుడ! నే నెల్లఁగఱ ముందించినపై
గందువు నాగర్జాఫల, మిందుల కేమిటికి నీకు ని ట్లుడుకంగఁ.

152

చ. వడిపడ కేను బాంశపుల వారిజలోచనసాత్వతాదులన్
గడిమి రణాంగణంబునను గాలునిప్రోలికిఁ బుచ్చి పోచ్చి యీ
పుడమి సమస్తమున్ గతరిపుండు సుయోధనచక్రవర్తికి
మెడఁ గదలించినట్లు నను మెత్తువు చిత్తమునం ద్విజోత్తమా.

153

వ. అనినం గృహచార్యుండు యెడియును.

154

సీ. నీమదికిం దగునేర్పునం బ్రేలెదు, కృష్ణుఁ బాంశపులను గేరు చెవును

నాకృష్ణు లమరుల కైన నజేయులు, వా రున్నకడ జయం బారయ నగు
ధర్మపుత్రుండు సత్యధర్మరతుండు, కృతాస్త్రుడును గృతక్షణ దమబకీర్తి
వానిర్జమ్ములు మహాప్రాజ్ఞులు సర్వాస్త్రవిద్యవగ్రేసరుల్ విదితబలులు

తే. ముజ్జగంబులు నొకటి యై ముట్టె నేని, భీమయుఖుల వారి సంగ్రామమందు

గెలువఁ జాలపు ధర్మజుం డలివె నేని, సర్వలోకంబు లొకపరి సమము విలు. 155

వ. మతియు ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి చౌక్కుని జనమేజయు చంద్రసేన రుద్రసేన
కీర్తివర్మ క్రువ ధర చనుచంద్ర దామచంద్ర సింహచంద్ర సుతేజ అనుపుత్రులతో
ద్రుపదుండును గజానీక శ్రుతానీక వీరధన్వ సుదర్శన శ్రుతర్షజ బహునీక జయూనీక
జయప్రియ విజయబుద్ధు లక్ష జయూశ్వ రథవాహన చంద్రోదయ కామరథు లనుత
మ్ములతోఁ బుత్రులతో విరాటుండును నానావిధసేనావారులతో ఘటోత్కచా
దులును కైకయప్రభృతిమహారాజులును బాంశపులకు విజయం బాపాడింపఁ గోరి
పోరుచున్నవారట్టి వారి నే నొక్కండ నుక్కడంతు ననుట నీయనయంబ కాని
యొండొక్కండు కా దనిన నట్టహాసంబు నేయుచు నతం డని కిట్లనియె. 156

మ. నిజమే వల్కితి వీవు నీ వనినకంఠఁ బెక్కు లాపాంశురా

త్రుజకుం గల్గు నటంచు నెంచెదను పృథ్విఘ్నదులున్ వారిచే
విజితుల్ నెప్పంగ నేటి కట్లయిన నే వివ్వచ్చుని ద్రుంచెదన్
ద్విజ! నాచెంత మహేంద్రశక్తి కలిమిన్ నీచిత్త మూహింపదో.

157

ఆ. దాన సరఁడు నిహతుఁ డైనఁ దక్కినవారు, భోగపరులు గాక పుంజు విడిచి

తార వోడు రంత ధరణీతలం బెల్లె, దసకుఁ దాన వచ్చు మనవిధునకు.

158

ఆ. వెరవుకలిమి నెట్టిధర మైసపని యైస, నజుఁ జేరికొనంగ వచ్చు నీని

నెఱింగి కాదె విజయు నిలఁ గూర్చి ననుచు గర్జిల్లి నాడ నిందుఁ బొల్ల లేవి. 159

చ. మురుకకడ వీవు విప్రుడవు ముందు నెఱుంగక పాడుపుల్లుం

దదికినప్రేముడిన్ నను సహంకృతి మీఱంగ దూశి తిలవ
ట్టది యురించెలిన్ మరల నట్లనఁ జూతువ నే నొకొరయు
నృది గరుణింప నీదయిననాలుకఁ గోయును సూరకుండుమా.

160

వ. నీవు పాంశవక్షపాతివి వారిని వారిబంబులు బట్టువోలె బాగవం జొచ్చి మమ్ము
మానెన్యంబును వెఱింప నెచ్చితి విన్నటను ద్రోణుండును దుర్యోధనుండును
దుర్యుధుండును దుశ్శాసనుండును సౌబలుండును వృషసేనుండును మద్రేకుండును

నీవును సోమదత్తుండును భూరియు ద్రోణియు వివింశతీయు లోనగువారు పోరులం దారితేజినవారు వెక్కం ద్రుక్కుమిగిలి శత్రుపరాజయంబు గోరుచు నున్నవారు జయంబు దైవాయత్తంబ కావునన శాంతనవుండు శరత్బుగతుం డగుటయు వికర్ణ చిత్రసేన బాహ్లిక జయద్రథ భూరిశ్రవో జలభంధ సుదక్షిణ భగదత్త ప్రభృతి మహారథులు డెగుటయుం గలిగె మతీయు నక్కడివారును బెక్కండు చక్కుమహంగి రుభయసేనలును క్షీణించుచున్న విష్ణుడు పాండవప్రభావం బభివర్ణించుట నమం జనంబు గాదు సేనును జయంబు దైవంబుమీఁదఁ బెట్టి దుర్యోధనహితాన్నినై పోర నుంటి నని పలుకుచున్నంత మాత్రులపరాధవంబునకు నైఁప నోప కశ్వత్థా మ వాలు వెఱుకుకొని మత్తమాతంగంబు మీఁదికి సింగంబు లంగించు చందాబున లంగించి కోపఘూర్ణితనయనుం డై దుర్యోధనుండు వినుచుండ ని ట్లనియె. 161

—అశ్వత్థామ కట్టనిపై ననిగి తిరస్కరించుట—

ఉ. ఓరి నరాధమా! నరుమహోత్తరసత్యగుణంబు లెన్నునీ
శూరుని నాకు మామ యని చూడక యోడక దూతె డేల నీ
క్రూరత కే మనం దగు నకుంతితేజుని సవ్యసాచిని
జరికి నైనఁ గైకొనవు చెట్టవు చెట్ట దలంతు మెతయుక. 162

తే. నిన్ను నిర్జించి నీవారు నీవుఁ జూచుచుండ గాండీవి సైంధవుం డెడివైచె
నపుడు నీవీర్యమును నీదునస్త్రశస్త్రములును నెం దేగఁ జెప్ప మోహలువ! నాకు.

ఉ. చిచ్చకంటివేల్పుఁ దనచేవ నెదిర్చి జయంబుఁ గొన్నవి
వృచ్చుని గొల్వఁ జూతు వది వట్టితలంఁ గుఁ గాని సాగునే
యెచ్చటిమాట లక్ష్మ్యతు నహీనసహాయత కైనవాని బై
వచ్చిన వాసవాదులును బాటున కయ్యెద రీవు లెక్కయే. 164

వ. అని మతీయును. 165

క. నిలు మోప్రేరి నిన్నుక, జ్వలదనలశిఖాసఖంబు సదమల మగునా
వలుదకృపాణంబునకుం, బలి చేసెద ననుచుఁ గర్ణుషయు కుఞ్చిక వడిక. 166

వ. అ ట్లుద్యతుం డయినవాని కెడ సొచ్చి దుర్యోధనుండు వానిని వానిమాతులునిం బట్టవఱచి వారించుచున్నంతఁ గర్ణుం డి ట్లనియె. 167

శా. వీరంమన్యుఁ డమాన్యవిప్రుండు ననుక వీఁ డేరు చేయుక సునా
నీరప్రాభవ వీనిని విడుము నాచేవాడిఁ జూపింతు నాఁ
శారవ్యాగ్రసరుండు శారయసరుం డైనెరి కోపంబు చే
కూరం తేయక వీని పైఁపు మెడఁదఁ గోల్కొమ్ము ప్రార్థించెదక.

- మ. కృపునందుఁ గురునందు మద్రవతియం దియ్యంగభూనాథునం
దిపు డెంతేనియుఁ గార్యభార మిడి నే ని ట్లున్నవాడం జామీ
రిపుచ్చక్రం బదె వీనిమై గవియఁ గా రెక్కొంచు నేతెంచెడి
గృహ ధర్మోత్త ననుగ్రహింపు మనుచుఁ గేలోచ్చిన్ శాంతుఁ డై. 169
- వ. అశ్వత్థామ కర్ణునిదిక్కు- మొగం బై. 170
- ఆ. నృపతీమాటబడిన నీయపరాధంబు, ప్రాచీనాడ నింక జాలు బొమ్మ
కర్ణ! నీదుమదము కవ్వడి యుడిగించు, ననుచు శాంతుఁ డగుచు నవసరిలై. 171
- ఁ. శారద్యతుండును సౌమ్యస్వభావుండు గావున నొక్కింతన సమాగతమార్ద్రపుం డై
తనయల్లుండు పలికినట్లు కన్గం బలికె నంతఁ బాండవపాంచాల సైన్యంబు లొక్క
పెట్ట చుట్టుముట్టినం గని కన్గండు నుదీర్ణకోపుం డై ధన్యుంకారంబు నేసి సింహ
నాదంబు గావించుచు నిజరివారవివృతుం డై శరంబుల నఱుముటయు నాతనిం
గని తత్తెనినకు లెల్ల బెల్లన నార్చుచుం బేర్చి. 172

—కర్ణుండు విజృంభించి పాంచవలంబుపై గవియుట—

- సీ. నిలు నిలు మోకర్ణ! నీవు కర్ణుండవే, నని నేయు మాతోడ ననడువారు
పాండవులకుఁ గీడు వాట్లొక జేసిన, యధముఁ డీతని బట్టు డనడువారు
కలుషాత్ముఁ డగువీడు కడతేరినక లోకమునకుఁ గొంత లే దనడువారు
సలలితాత్ములకు నెగ్గులు నేయువీనికి, నొసరు సభోగతు లనడువారు
- తే. నగుచు సరిభూమిపతు లెల్ల నఱిమి తఱిమి, యపవెల్లి మునిగింప నంగవిభుండు
నింతయుఁ జలింప కమ్మూక నింతలోన, లాగె నెంతయు శరవర్ష మడరఁ జేసి. 173
- మ. అతిఘోరం బగునాసమీకమునయం దయ్యంగరా జేచి త,
తత్పునం దా నొకఁ డాగి పేరు గలవై పెంపొందు శాతాశుగ
ర్రతతుల్ దంతులపై రథాంగములపై వాహళిపై నిడున
ట్లతిశక్తిన్ నిగిడంప బెం పఱిరి తేం డ్లత్యాకులీభూతు లై. 174
- క. సరకరితురగరధధ్వజ, పరికరములు కర్ణబాణవికృత్యము లై
ధరఁ గప్పిన వైవస్వత, పుర మ ట్లపు డరయ సమ్మోద బాలికల న్స్లో. 175
- వ. అట్లు పాండవబలం బెల్ల శీతార్ద్రతం బైనగోవాతంబు రీతి గంపితం బై వెఱవఱచి
పఱచినం గని దుర్యోధనుం డశ్వత్థామం జేర సరిగి యి ట్లనిమె. 176
- శా. కంటే కర్ణునివిక్రమక్రమము తత్కాండప్రభిన్నాంగ మై
కంటం గాఱగ నశ్రువిందువు లొగిగ గాంతేయసైన్యంబు బీ
తంటం బాఱడిఁ గార్తి కేయునకు దైత్యవ్రాతముం బోలె న

- వ్వెంటం గవ్వడి గడ్డు నోరైడుమతిన్ వేవచ్చెడిం జీచ్చునన్. 177
- క. దండిమగఁ దాతఁ డితనికి, నొం డొక్కఁడు నేయకుండ నుచితవిధానం
బొం డరసి కావఁ గా దగు, నుండినమన మెల్లఁ గూడియును బోడిమెయిన్. 178
- ప. అనునంత ద్రాణి కృపహద్విక్ర్య లక్కగ్లనకుం గావలి నై నడచి రద్దమీందును
బొంచాలవరివృతుం డై కద్దం దలవడి కాండబాలం బడరించినం గన్మియతండు
గజంబుఁ బ్రతిగజంబునుం బోలె వాని నెదిరించి స్రదరవరంధరలఁ దద్రథంబు
ముసుంగు పెట్టి. 179
- ఉ. మూఁడు శితాశ్రమల్ దిగిచి మువ్వరుసన్ మెయి నొవ్వ నేయుడుం
గ్రీడియుఁ గెంపుఁగ న్నడరఁ గేరి శిలాశితసుప్రదీప్తమల్
మూఁడుపదుల్ కలంబములు ముప్పిటి చొప్పడ నేసి పెంజియన్
వాడిప్పవత్క మొం డతని వామభుజంబున నాటె నాటిన్. 180
- తే. స్రదరపాతంబునం జేయి వడకి విల్లు, జారిసంతన దానిని సరగఁ బూని
శరసముత్కరమున సూరవరసుతుండు, సరథసూతుని నరుఁ గప్పెసరథసమున. 181
- ఉ. వాశితకారణంబుగను వారణరాజము లొక్కటం గ్రుథా
వేశమునం బరస్పరము వీగక పోరెడునట్లు లాదితే
యేశసుతుండు సూతజుఁడు నిద్రఱు నెచ్చి యొక శ్లోకశ్శపై
నాశముఁ గోరుచుం దొడరి నారసపుంగుమి గుప్పి రుద్ధతే. 182
- ప. అప్పుడు. 183
- మ. సరుఁ డుగ్రుం డయి కంట మంట లురలన్ గన్గొంచు నక్కగ్లవి
లైరలం ద్రెంచి తురంగమంబుల ధరిత్రిం చైశ్శఁ గాఁ జేసి కూ
బరమం దున్ననియంతఁ ద్రుంచి మఱియున్ వాలమ్ముల వ్యానిజై
బరఁగింపం గృపుతేరిమిఁది కరిగెన్ వాఁ డోడి జీవార్థి నై. 184
- చ. : జియలు వాని సీబలము వాఱఁ దొడంగినఁ గాంచి సీసుతుం
డజీముటి నొందియన్ బటచునందఱు కి ట్లను జేయి వీచుచుమ
బటచెడ లేటి కేఁ గలను బార్థునిఁ బట్టి వధింతు మఱ్ఱుఁడీ
వెఱవకుఁడీ నరుండు నను వీసము మీఁతఁగ లేఁడు నమ్ముఁడీ. 185
- ప. అని తా నన్నరునిపై కరుగుచున్నంత శారద్యతుం డుల్లనిం బిలిచి యి ట్లనియె. 186
- తే. క్రోధమూర్ఛితుఁ డైనదుర్యోధనుండు, శలభ మనలంబువై బడఁ జనెడునట్లు
నరునిమార్కొన నరుగుచున్నాఁడు వీడు, ప్రాణములతోడ పెండియు రాఁడు నిజము.
- తే. కుంబున మూర్ఛినపాములకుం దొర లగు, వానివాలంపగములు దుర్మాని వీని

సుకృతానిష్ఠుడవున్ సులుభకుడవున్, దుష్టుండవున్ గాన నీ
వికృతి జూపుచు మమ్ము నన్యుల బలెన్ విశ్వాసహీనుడ వై
ప్రకృతి జేసి వచింతు శంకితమర్థి భామిచుచున్ దుర్మతి.

199

ల. ఎట్లు లన్న నేమి యీపు నీకై ప్రాణ, మేను విడువ నుంటి నిపుడు పోయి
పాండవేయబలము పటియలు గావించి, వత్తుఁ జూడు మెల్లవారు మెచ్చ.

200

వ. అని పలికి గౌతమీసుతుండు నీసుతుం దలకడచి చని పాంచాలసోమకాదిబలంబుల
నెలుం గెత్తి పిలిచి వివిధవిధశరఃపరంపరలం బఱపిన వారును వానిం జటి ప్రావృట్ట
యోధరంబు లట్లు శస్త్రవర్షంబు గుఱిసినం గినిసి యతండు పాండవులయు గృష్టద్యు
మ్నునియు ప్రముఖుంబున నవక్రవిక్రమంబునం బదుగుర, విలుకాండ్రం బిలుకుమా
ర్చి పాంచాలసోమక ప్రముఖులఁ బరాజ్ఞులులం చేయుచున్నంత 'ద్రుపదపుత్రుండు'
ద్రోణపుత్రం దృతగతిం దాకి వీరకం జూపుచు.

201

—అశ్వశాప గృష్టద్యుమ్నుల యుద్ధము—

ఉ. లాఁతులఁ గొందఱుం జదిమి లాపు గలాడ నటంచు నెంచుకో

నీరల కొప్ప దట్టిమతి నీ కగునే నిదె వచ్చితిం దిరుం

డై తగి పోరుకొమ్ము తెగటాటిచి పుచ్చెద నంచు వర్మభి

చ్చాతశరంబు లాతనిభుజంబులు దాఁకగ నేన నీసునన్.

202

క. భారులు దీటి శరంబులు, బోరునఁ బూఁదేనె లాన మునరుచుఁ దేటుల్

భూరుహమునఁ బడుతెఱగున, నారవ మెనఁగంగఁ బడియె నాద్విజమీంద్రగ.

203

ఉ. దానఁ జలింప కింతయు నతండు పథాహతపన్నగంబు నాఁ

గానఁగ వచ్చి కార్మకముఁ వైకొని వీర నెదిర్చి వేర్చి యో

రీ! నిమిషంబు సైపు మిపుడే నినుఁ బుత్తును గాని మిత్తికిన్

నానిశితాస్త్రశస్త్రురుచి నాటంగఁ జూడు మొకింతమాత్రమున్.

204

వ. అని శరవర్షం బాలుకుచున్నంత ద్రుపదపుత్రుండు నాచార్యపుత్రునకు మఱియు ని
ట్లనియె.

205

శా. నాజన్మంబును నాప్రతిజ్ఞయును నానారాచసామర్థ్యమున్

యోజంపం దెలియంగఁ బోవ దఁటఁ నీ కోబ్రహ్మబంధూ! భుజ

భ్రాజతేజము మీఱ నీజనకుఁ జావం జేసి కా కేను ని

న్నాజిం బావఁగ జేయ నెంచ మనము దామాత్రకున్ సైపుమా.

206

చ. తెలతెల వేగునంతకును ద్రైశ్లోగ నేసెద నీదురద్రోహ

వ్యల నినుఁ బ్రేతలోకమున వాసము నేయఁగఁ బుత్తు నిష్ఠ లోఁ

గలఁగక పాదులందుఁ బగ కౌరవులందును భక్తి సూపుచున్

గల నొనరింపు మొదఁ జనఁ గాఁ గల వి కిట నాకు నగ్గ మై.

207

క. బ్రాహ్మణధర్మము విడి యబ్రాహ్మణ మగుత్తరధర్మరతుఁ డగునేని

బ్రాహ్మణుఁడు వాని ద్రుంచిన, బ్రహ్మము దోషంబు లేమి బలికెడు వినవే.

208

ప. అనవుడు నశ్వత్థామ వానిరూక్షేక్షణంబుల నిరీక్షించి యక్షయంబు లగునశ్వినద్య

క్షబాణంబు లాపార్వతునిఁ బాటించిన నతండును గండుమిగిలి సర్వపాంచాలసేనా

పతివృత్తుం డై వివిధవిధవిఖంబుల వినరె నంత వా రిద్వరును బరస్పరవధాభికాంక్షు

లై శరవృష్టి నిగిడించెయు మగిడించెయు మండలికృతకార్యుకు లై మత్తగజంబుల

చందంబున నెక్కువ తక్కువలు లేక సర్వభూతభయంకరంబుగా నేట్లాడుచుండ నుభ

యసైన్యంబులందును సింహనాదంబులును శంఖారవంబులును నానావిధవాదిత్రశబ్దం

బులును మిన్నముట్టె నట్టియెడ నాచార్యపుత్రుం డతిశయించి.

209

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిభక్రమూర్ధ్వ ధ్వజముఁ బృథ్వి గూల్చి కోదండమున్

ముష్టిప్రాంతమునందుఁ ద్రుంచి రథముం బోకార్చి రథ్యంబులన్

నష్టం బొందఁగఁ జేసి సూతునితల్గ ఖండించి పార్శ్వస్థులన్

బిష్టం బై పడఁ జేసి వాని నరసంపె దెంపు పెంపొందఁగన్.

210

తే. ద్రుపదపుత్రులు మూపురు త్రుల్లిపడఁగ, వారిఁ దునుమాడి ఫాల్గున ప్రభృతు లరయు

చుండఁ బాంచాలశతములఁ బిండిపెట్టి, నెట్టనన్ సింహనాదము నెఱపె నపుడు.

211

ప. ఇట్లు పాంచాలసైన్యంబులంబులం జంపెయు గనుపుగొట్టియు యుగాంతకాలాంత

కునిలీలం గ్రాలుచుండ యుగ్ధిసిరుండును భీమసేనుండును వానిం దాఁకుదెంచినం గని

దుర్యోధనుండును ద్రోణుండును వానికిం దోడుసూపి రషడం కయ్యంబు ముప్పిరి

యయ్యె నయ్యవనరంబునఁ గ్రుద్ధుం డై గుణన్యధోం డగుయుగ్ధిసిరుం డంబృత మాలవ

పంగ శిబి త్రిగర్త బలంబులను భీమసేనుం డభీమాహ శూరసేనసైన్యంబులను

ధనంజయుండు యోధేయాద్రిజమద్రకానీకంబులను మృత్యులోకంబునకుం బుచ్చిన

నచ్చటిసేల యంతయు శోణితకర్దమం బై నిహతాశ్వగజనరాదులంజేసి పీనుగుపెంట

యయ్యె నయ్యెడఁ బాంచాలు రుక్కుమిగిలి ద్రోణుం బట్టుడు కొట్టుడు పాడుపుడు

పోరుఁ డనుసెలుగు లెనంగ శోణిశ్వరభుం దాఁకిన నతండు వాయవ్యాత్ముం బరివోసి

యేసిన మహావాతంబు మేఘుపటలంబు బోలెఁ దెఱలించినం గాంచి యమ్ముహూరథ

వంశంబునకు దకినోత్తరపార్శ్వంబుల భీమసేనాస్థులు కుదుర్కొని గురువీర శరం

బుల నఱుమునంతఁ బాంచాలాదిసైన్యంబులును బఱుతొలికవిసె మనసైన్యంబులు

ను ద్రోణాశ్వత్థామలకుఁ దోడుపడిన పడఁడివిక్ర మాబోవదీసితు లై యేటులాడు

చుండ మనమూఁకలు పార్థశరస్రహారంబుల నొచ్చితము నిద్రాభరంబున సొచ్చియుఁ
జిమ్మచీకట్ల విచ్చియు సుయోధనాచార్యులు వారించుచున్నను టిచ్చవడి విచ్చి పట
వం జొచ్చె నయ్యననరంబున సాత్యకి సోమదత్తునిమీఁదికి రథంబు దోలించుకొని
చని శరచయంబునం గప్పటయు నతండు ననభ్రాంతం డై వాని నట్ల సేసే. 212

—సోమదత్తుడు సాత్యకితోఁ జోరీ చచ్చుట—

చ. అటునదినారనంబుల నహంకృతి మీఱఁగ నత్యకాత్మజున్
దఱుముచు నేయ నాతఁడును దచ్చరసంహతి సంహరించి పై
నలువదిసాయకంబుల నునగ్గరించి బొడలించె వానిపై
నలుముచు నొప్పి రిద్దఱు సునూత్తఃపలాశమహిమహాక్రియన్. 214

మత్త. అంత బాహ్లికనందనుండు రయంబువెంపునఁ బూర్వదే
వాంత కానుజకార్యకం బాకయర్థచంద్రశరంబునన్
బంత మాడుచుఁ దున్మి పైపయిఁ బంచమిశతిభల్లముల్
కొంతలోఁ బదివాలుకోలలు గప్పె నాతని హృస్వచుఁ. 214

ఉ. కొండొకవిల్లు చేకొని యకుంతవిక్రముఁ జాశినిప్రవీ
రుండు కురుప్రవీరుని నరుంతుదసాయకపంచకంబునన్
జండత నేసి వేటొకనిశాతశరంబున స్వర్ణకేతువున్
జెడిన నేచి యేసఁ గురుశేఖరుఁ డిర్వడిమైదు తూపుల్. 215

సీ. శినివరుం డెంతయుఁ గినిసి కారపుచెత్తికోదండ మొకకుప్పెకోల నఱకి
కోటలు పెఱికినకోడెత్తా చన నున్నవానిమై నూ అమ్ము లానఁ జేసె
నతఁడు వేటొకచాప ముది మాధవు ముంచు, శరవృష్టిలాసువస్సురణ నెరపి
యడువరుండును వాని బ్రదరనహస్రసంశతంబు లడరించి యంతటను గప్పె.

తే.నపుడు వడముడి తొడ్పడి యద నెఱిగి, దశశరము లేయ నాసోమదత్తుఁ డతని
శరశతంబున నో నేసె సాత్వతుండు, దలకడచి ఘోరఽరిఘంబు నలుక విసరె. 216

చ. కడువడిఁ దాఁక వచ్చుఽరిఘంబుఁ గనుంగొని సోమదత్తుఁడున్
నడిమికి రెండు గా నఱక నవ్వుమొగంబున సాత్వతుండు పె
డదరి తదీయకార్యకము నత్తైముఁ దుత్తుము రై వసుంధరం
బుడ నొసరించి సారథిని వార్వముల్ జమ్ముప్రోలి కంచియున్. 217

మ. జ్వలదగ్నిప్రతిమాన ముగ్రము శిలాశాతంబు పూతాశుగం
బుభుక్రమీయ నీశ్చి వైచె నది శ్వేనాకారముదాల్చి పే
రులి వెల్లం గలయంగఁ బర్వ గురువంకోదారువక్షంబున

- బలభిచ్ఛత్రమునోలె రాకుమఁ బడె బాహ్లాకపుత్రుం డిలన్. 218
- తే. విలవిలం దన్నుకొనుచును బిలుకుమూలు, సోమవత్తుని గని నీచునుతునివారు
సాత్వతునిమాండఁ గవిసిరి సర్వపాండవబల మొకపెట్టి ద్రోణునిబలము నజీమె. 219
- వ. అంత, 220

—కారసహంపాపిరలవ్వంపవ్యయన్ధము—

- శా. కొంతేయగ్రజుఁ డుగ్రమూర్తి యగుచుఁ గారవ్యసేన్యానళిం
గొంత ల్లానినిశాతసాయకములకా గ్రుద్ధుండ మై తోలునో
సంతంతం గని కుంభసంభవుఁడు క్రోధావిష్టుఁడై కొంతలో
మిత ల్వుట్టగ నట్టె నోయి కవిసెన్ విల్లు మ్రోగించుచున్. 221
- ఆ. కవిసి యేడువాడికాంశుబలుం బాండుతనయు నేయ సతఁడు కనలు గుడిచి
వాని నేనువాడ్కివాలముల నొంది, మించి యార్జున బ్రజలు మెచ్చుకొనఁగ.
- చ. సెలవులు నాకికొం చవుడు చేరి ధనుర్గుణుఁ డయ్యునిపేరొ
జ్వలధనువుఁ సిపం బిలకు న్రానిగ నేనిన త్కృపాటలులో
పల మక్లియొండు విల్లు గొని పాండవుఁ డాతనితేరు ముంచె న
మ్ములశతముల్ సహస్రములు ముక్కిని యొక్క మొగ్గ నిగిప్పుచున్. 223
- క. శరఘాతవ్యధితుం డై, గురువరుఁ డొక్కొత్తమాత్ర కొని మూర్ఖ రథాం
తరమంద చదికిలంబడి, త్వరితగతిం బెలిసి పామువలె గోడఁ కడున్. 224
- శా. వాయవ్యాత్రము నారిఁ బోసి వనబన్ వాయుప్రభూతాగ్రజుం
డాయత్రుబున దాని మాన్చి గురువిల్లురీతలోఁ ద్రుంచె గ్రో
ధాయత్తుం డగుబ్రాహ్మణుండు మఱియుం డనుగ నబ్రానిని
బాయం జేసె గురూద్యహుండు నిశిత ప్రత్యేకనాత్యుత్పత్తిఁ. 225
- వ. ఆసమయంబున వాసుదేవుండు డాని భీమసేనాగ్రజుం బిలిచి యిట్లనియె. 226
- మ. నినుఁ బట్టంగఁ బ్రయత్నమున్ విడువఁ డీనిర్నిద్ర తేజుండు కా
వున నీ వీరనితోడఁ బోర ముసయం బో రాదు చర్చింప నీ
కనురూపంబును గాదు దేశికునితో నాస్కందనం బీతని
దునుసుం బట్టినవాడె బిట్టడు నీద్రోణుం బగం పీర్చగన్. 227
- ఆ. రాజు రాజుతోడ రణము నేయఁ గ నొప్ప, సీరణంబు మాని యేగు మవల
రాజరాజుతోడ నాజి యెనువ్వుము, భీమసేనప్రాపు యెయ్య సచట. 228
- వ. అని నియోగించినఁ గుంతీపుత్రుం డొక్కఁ యుపహర్తమాత్రం బంతరంగంబునం
జింతించి ఘర్మాంతంబునం గాలమేఘంబువలె గర్జించు నీబంబులు గనుపుగొట్టుచు

గాఢ్యపట్టి యున్న పట్టనకుం జనియె ద్రోణుండును మఱి పాంచాలబలంబుల మా
 ర్కొనియె గృహశ్వత్థామాదులు భీమసేనపార్వతసాత్వతాదులును సహమహామిశ్ర
 తోడఁ గూడి మహాయుద్ధంబు గావించుచుండి రట్టియెడఁ బుట్టినధరణీసరాగంబు
 మిన్న ముట్టి చిమ్మచీకట్లకుం దోడునీడ యై కన్నులకుం దిరోఢానంబు గ్రావించు
 చుండ నుభయసైన్యంబులవారును గోత్రనామోచ్చరణంబులం జేసియు కంఠ
 స్వరంబులం దిలకించియు దెలిసికొని యుండునగులసి యనఁగి పెనఁగి యలసి
 సాలసి దండిచెడి బెండువడి తఱిగి విఱిగి రపుడు నీసుతుండు హతశిష్టులం గూర్చు
 బడవాళ్ళ నియమించి పూహంబు గల్పించె దానిపురోభాగమున గురుండును
 బశ్చాద్భాగంబున శల్యుండును సవ్యదక్షిణపార్శ్వంబులఁ బాబలాశ్వత్థామలును
 మధ్యభాగంబున సానుజుం డై తానునుం గుదురుకొని పదాతినముదయంబులం
 బిలిచి సాంత్యనవచనంబు లాడుచు వారిచే నాయుధంబులు పెట్టించి సుగంధతైలా
 భిషిక్తంబు లగుకరదీపికాసహస్రంబులు వట్టించె నపుడు రథంబునకు నైదేసి విదీపిక
 లును గజంబునకు మూఁజేసి ప్రదీపికలును హయంబున కొక్కొకమహాప్రదీపికయును
 గా నమరించి మఱియు బలుగంబులుండును బడగలముందఱును చిత్తించెనలను బ్రక్క
 లను దక్కునుం గలతాసకంబులను లెక్కకు మిక్కిలి యగునట్లు దివియలు వెలుం
 గం జేసినం బాండవులను నట నేనుంగునకు నేఁజేసియు రథంబునకుఁ బదేసియు
 గుఱ్ఱంబునకు రెండేసియును గా నెల్లకడఁగం బ్రదీపికలదీపికం జేసి నంత సంగ్రామరం
 గంబుతయుఁ బట్టవ పట్టలు ప్రకాశమానం బయ్యె సంతరితుంబున మెఱుంగుదీ
 గలుం బోలె గరదీపికాప్రతిజ్వలితంబు లై నానావిధయోధాధరణంబుల ప్రభలు
 ప్రతిఫలించి దవానల ప్రదీప్తం బయినదారుననంబు చందంబునం జూపట్టుటయు నాప్ర
 కాశంబున సర్వసైన్యంబులకునుం గాక ద్యావాప్యధ్వవకాశంబునకుం బ్రకాశంబు
 కలిగె గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసాదీవయోనిగణంబులును బ్రమోదించుచుం బ్రస్తు
 తించెఁబరవ్రతనారదభోగితులై నాగాదబోకంబులవారును జనుచెంచి కాంచి సంతరించి
 రాసమయంబున నిరువాగునుం గయ్యంబు నేయ సమకట్టినంత నగ్నికల్పుం డగు
 నాచార్యుండు మధ్యుదినమార్తాండునివడువున విడంబించుచు నరిబలంబుడై నడరం
 గవ్వడి వడి గిరిగింఁగ బాండవసారచాలయోధులును మనబంబుపైఁ గవియు
 చెంచి రప్పుడు శతాంగంబు శతాంగంబును హయంబు హయంబును నాగంబు
 నాగంబును రథికుండు రథికుండును గాలుమానిసి గాలుమానిసియుం గాఁ గలియం
 బడి బెనంగుచుండి రనిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయ! నవ్యసాచి సమరోన్ముఖుం
 డైనం గని నాకొడు కేమి చేసె నాచార్యవారిరక్షణంబున కెట్టికట్టుదిట్టంబు గావించె

శిష్యు మనిన సంజయుఁ డట్లు సంగ్రామకుతూహలాయత్త చిహ్నం డయినగుహాత్మ
మునిచిత్తం బెఱింగి దుర్యోధనుడు వికర్ణ చిత్ర సేన సుసార్వ దుర్ధర్ష దీర్ఘ బాహు
శ్రుశ్చిత్రభాత్యవర్ణముం బిలిచి మీరెల్ల మీమీమూఁకతో గురునిపిఱిందిదెసం
గాఢలి యుండుడు హర్దికృష్ణుడ్రేశ్వరులు దక్షిణోత్తరఃక్షంబులందును హతశేషు
లఁబునశ్రిగర్తశూరులు పురోభాగంబునను నిలిచి యాచార్యుం బరిరక్షించుచుం
దురు గాక యతండు బలవంతుండు తీవ్రహస్తండు శ్రిదశు లెఱిననుం జీరికిం
గొనండు పాండవబలు బెత్తపెద్ద ధృష్టద్యుమ్నుం హొక్కనుండు వారిలోనం బేరు
గన్నవాడు వానిబాఱిం బడకుండ భారవ్యాజుం గాచుట కర్తవ్య మ ట్లయిన
నతండు గండుమిగిలి సోమకన్మంజులగుల నెల్లెఁ నైశ్చనేయు నవ్వల నెవ్వ
ధంబున వైన నాచార్యపుత్రుండు ద్రుపదుపుత్రుం బొలియించు గన్లుం డర్జును
నిర్జించు నేను భీమసేనుం బడనేయుదుఁ దక్కినవారి నుక్కడంచి జయంబు
గొంటు మనకు సుసాధ్యంబు గావున నీసంగరంబునం గురునిం గాచుట
కర్తవ్యం బని నిర్దేశించుటయు నెల్లెవా రట్లు నన్నట్లు లై యుద్ధోన్ముఖు లయి
రంతఁ శౌరవవైస్యంబులం గవ్వడియుఁ గవ్వడిం శౌరవవైస్యంబులును దాఁక
ద్రోణి పాంచాలబలులను ద్రోణుడు స్వంజయబలులంబును మార్కొని పోర్కొని
రిటు కురుపాండవవాహినులుఁ బోయి ఘోరంబై ప్రవర్ణింపఁజూడఁ గొంటే
యాగ్రజప్రేరితము లై పాండవపాంచాలసోమకన్మంజులంబులం బొక్కపైద్రోణుం జుట్టు
ముట్టచున్నం గని కృతవర్మ యుగ్మిసేనుం దాఁకె శౌరవుం డగుభూరితైనేయుం
బొదివె సూతపుత్రుండు నహచ్ఛేన నెదిరించె సుయోధనుండు భీమసేను మార్కొ
నిమె శకుని నకులు నుజిమె శౌరవర్షతుండు శిఖండి దక్షిమె దుశ్శాసనుండు ప్రతి
విద్యుం బ్రతిఘటించె నశ్వత్థామ సుటోత్కచుం దోలె న్నృపసేనుండు ద్రుపదుం
బొదివె మద్రేశ్వరుండు మధ్యేశ్వరుం నడ్డిగించె జిత్రసేనుండు నాకులి యగుశతా
సీకుం దాఁకె నాంబుసుం డర్జునుం దక్షిణం దర్కునుం గలయోధులు తర్కునుం
గలవారి నాఁగిరి ధృష్టద్యుమ్నుం హొగ్గిం జూడ కాచార్యు నుజిమె గజాలోహ
కులు గజాలోహకులు రాహుతులు రాహుతులను మూఁకుకొని రిట్లు ద్వంద్వ
యుద్ధంబు సిద్ధం బయ్యె నయ్యె.

229

- సీ. కృతవర్మ ధర్మఁ నెదిరించి నిలిపిన, నతఁ డల్లి యేనిట నశని నొంచి
మఱి తోన యిర్వదిమార్గణంబులు వేసె, నిదిచి బాహుము పోకు మనుడు నతఁడు
కినిసి పాండవుల్ని దునిమి యేడిట నాశుని నేయ నతఁ డొండుఘనపు పూని
పదిభాణములు కృతవర్మవక్షుమ్మును, బాహువుల్ వగులంగె బటపుటయును

తే. మాధవుడు కోఁఘూర్జితమానసుఁ డయి, ధర్మపుత్రుని నేడింటి మర్మ మాడఁ
దిగిచి యేయుడు నాతఁ డత్తైమును విల్లు, జిహ్వపలుగఁ జేసి యేనింటి జెరిపె నతని.

క. కృతవర్మ తొప్ప వ్రాల్చెడు, మితిలో నొండొక్కవిల్లు మేకొని పొండు
హీతినాథసుతుని డెబ్బది, శితశరముల నొంచి మించె శీఘ్రస్ఫురణఁ. 231

ఉ. నొచ్చి యుధిష్ఠిరుం డపుడు నూల్కొని చాపము వెట్టి తేరివై
గ్రచ్చర వానిబాహువున గాఢతరం బగుశక్తి వైచి వై
పెచ్చు శరంబులఁ ముసుఁగు వెట్టి శరాసనహస్తం దై నృపుల్
మెచ్చగ హస్తలాఘవ మమేయముగాఁ గనిపించఁ బెంపునఁ. 232

తే. అలిగి హర్దిక్యుఁడును నిమేషార్థమునను, ధర్మసుతుసూతు రథము రథ్యములఁ గూల్చు
నతఁడు వాలును బలకయు నందునంత, హృదికసూనుఁడు, గావించె జదురుపలుగ.

ఉ. తోమర మెత్తి తల్లటముతో యమనందనుఁ డందఱుం గనఁ
భీమపరాక్రముండు యదువీరునిపైఁ బడ నేయ నంత ను
ద్దామజవంబుమై నతఁడు దానిని రెండుగఁ జెండి పెండియుఁ
మైమలు పూడఁ బెక్కు లగుమార్గణముల్ నిగిడించె వానికై. 234

క. విరథుండు విగతవర్మఁడు, శరబాధితుఁ డగునజాతశక్తిం డనికీ
మరలి చనె హృదికపుత్రుఁడు, గురునకుఁ దోడ్పడఁగ నడచె గురుబలవృత్తుఁడై. 235
—సాత్వకి శక్తిచే భూరిం జంపుట—

ఉ. భూరియు నాశిశీశ్వరుండు పోరునెడఁ శినివీరుఁ డుగ్గుఁడై
భూరిభుజాంతరంబునను బోరన నెత్తురు లూఁట నేనుమేల్
నారసముల్ కడు న్నోడిగ నాటుఁడు నోటమిఁ గాంచ కంత న
క్కారవుఁ డైదురెండువరకాండముల న్నొగిలించె నాతనిఁ. 236

క. శినివరుండు నగుమొగంబున, ధనువుం దెగ నేసి వానితనువుఁ జొటం గా
సునిశితశరములు తొమ్మిది, కనుచుండెడునంతలోనఁ గడువడి నేసె. 237

తే. తాడితుం డయి ధనువొండు దాల్చి యతఁడు, మూఁడుచూపుల సత్యకపుత్రు నొంచి
విల్లు దునుమాడె నొండొక్కభల్లమునను, దానఁ గన్నెట్టి జేసి సత్యకసుతుండు. 238

క. సుమహావేగం బగుశక్తిమహాస్త్రము పూని పూన్కికిం దగఁ గురువం
శమహితు నెడ నేసిన నం, గము వగిలి యతండు వడియెఁ గడతేరి ధరఁ. 239

వ. అట్లు హతుం డైనభూరిం జూచి శారద్యతీసుతుం డతిరయంబున శరపరంపరలం బరఁ
గించుచు సత్యకసుతుం దటిమి వచ్చునంత ఘటోత్కచుం డడ్డంబు సొచ్చి రథా
క్షమాత్రంబు లగుపత్రంబులఁ గుటియించుండ నతండు మర్మభేదు లగుదివ్యశరం

బలు నతనిపయిం గుప్పి కిప్పటయు నప్పవనపాత్రుం జేదు వెఱిగిన తెఱంగునం బరగి
వజ్రశనినమంబు లగుతుర ప్రార్థచంద్ర వరాహకర్ణ వికర్ణ నాళిక నారాచశతనహ
స్రంబు లాగురునుతునివై నేయ నమ్మహారథం దవ్యధితేంద్రియుం డై దివ్యాస్త్ర
పరిమళితంబు లగు ఘోరశరంబులు వాఱ నేయ నాశరంబు లొంహంటిం దాఱి
దిక్కులు విక్రటిల్ల విస్ఫులింగంబులు వెడలం గ్రక్కె నక్కాలంబున హిడింబా
నందనుండు కోపోద్దిప్తితుం డై.

240

చ. ఘదివిశిఖంబు లాద్విజునివత్తుము రూక్షము గాఁగ నేయుండు
హృదయము గాఁడి పోవ నొకయించుక సంచలితాంగయష్టి యై
యెదిరి నెఱుంగ కాతేడు సహింహగ రానివ్యధాభరంబునక
నిదురకు వైనయట్లొకగ నీబల మెల్లను దల్లడిల్లగక.

241

క. కని స్తంజయపాఠచాలురు, మనమున హర్షించి వెనలు మార్గోయంగా
బాసరించి సింహనాదము, లనూనగతి సంకులొత్తి రాసమయమునక.

242

చ. తెలిసి యొకింతలోన రణధీరుడు విల్గొని నారి మ్రోయఁగాఁ
జలుపుచు గాలదండనదృశ మృగునఁ మొక్కఁ డీడ్చి వేయ న
గ్గలికమెయ్యి గలంబ మది గాట మురమ్మున నుచ్చి పోయె సో
కులదొర సోలె నాలమునకుం దొలగించె నియంత డేరినిక.

243

పంచచామరము. సుయోధనుండు మాతరిశ్వనూని కోపి తూపుం
రయంబు మీఱఁ బోఁటఁ జేసి రాయిహింస నాహవ
ప్రియుండు భీమసేనుఁ డార్చి ప్రేసె దోమ్మరమ్ములక
భయంబు దక్కి నీసుతుండు బొడె నిర్వదమ్ములక.

244

క. వారలు శరసంభన్నులు, పోరుమఁ జూపట్టి రపుడు ముగ్ధరమంచుక
వారిదజాలసమావృత్తు, లై రాతిలుపున్నవంశు లనఁ బోయిరి.

245

వ. అంత దుర్యోధనుండు.

246

చ. నిలు నిలు మం చదల్చుచు సునీతము లై తగునేనునారసం
బులు పవమానసూనుపయిఁ బుచ్చుడు నచ్చతుగుం డుదగ్రం డై
విలు సిడమొక దెగక నలిపి నేవడిఁ దొంబదియంబకంబులక
నిలువున నాట నేయుటయు నీసుతుఁ డింత చలించి యంతటక.

247

సీ. మఱియొండు విలుపూని మారుతి నో నేయఁ బ్రతిశరంబుల వానిఁ జితుక నేసి
వాసిమై నాతఁ డిర్వదిక్షుద్రకంబుల, నలయించె రారాజునంగకముల
నతఁడు నాతనిధను వగిలించె నొకక్షుద్రమునఁ బై నిడఁ బదిబాణములను

గడు నల్లి వడముడి కడిదివిల్లొకఁ డూని, నృపతి సేదమ్ముల నేయ నలఁడు
తే. నాధనువుఁ ద్రుంచి మఱి భీముఁ డందు నట్టివిండు లెల్ల నొకండును రెండు మూఁడు
నాలు నైదును గా లీల నఱకి మఱియు, మఱియు నెత్తిన వాని నమ్మాడ్కి జేసె.
మ.ప్ర. తనవిండ్లమ్మాడ్కి వ మ్రొగరఁ దొఱఁగుడుఁ గ్రోధమ్ము చిత్తమ్ము హత్తె
గని భీముం డుగ్రదీప్తిం గనలుచు లయకృత్యాలదంఁజోమం బై
చనుశక్తిం బూని వైచేఁ సరగున నృపు డాశక్తి పై రాక మున్నే
జను లెల్లం జూడ మూఁడై చనఁ దునిమె వడిక శాతనారాచపంక్తిఁ. 249

వ. అప్పడు.

250

శా. కంటన్ నిప్పలు రాల భీముఁడు గదం నైకొంచు నంచగ్గతిఁ

మంట ల్యాటఁగ నీకుమారునిఁజయి మాటొడ్డి వేస్తేయ న
గ్గొం టానందున దాఁటె బాటునను నుగ్గు న్నూచమై తేదీ మ
న్నంటఁ బోయె నహశ్వసూత మయి హాహాకార మేపారఁగఁ.

251

క. నందకునిన్యందనం బపు, డందిక గా నెక్కె నృపతి యది గనక మరు

న్నందనుఁడు వాని చచ్చిన, చందము డెందమున నెంచి చయ్యన నార్చేన్. 252

వ. మనపైనికులును సుయోధనుఁడు నిధనంబు నొందె నని డెందంబులం దలంచి హాహా
కారంబు లొనరించి రయ్యార్ధరవంబును భీమసేనునిహానాదంబును విని యుధిష్ఠి
రుండు నట్లకా శంకించి వృకోదరుం డున్నచోటికిం జనియె నట్టియెడఁ జేదిమత్స్య
పాంచాలస్యంజయకేకయాదు లొక్క శైట భారద్వాజుం జుట్టుముట్టి రప్పట్టన వైక
ర్తనుండు సహదేవు నడ్డగించుటయు నతండును. 253

—కర్ణుండు సహదేవు నోడించి వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట—

నీ. రెండుతోమ్ముదులు ప్రచండకాండంబులు, వైకర్తనుని వైచె వీకఁ జేసి
కర్ణుండును న్నూఁటకఱకుటమ్ములు రువ్వె, సహదేవుచావంబు సరగ విఱిచె
మాదేయుఁ డంతన మాఁబిల్లిని వాని, వింశతిశరముల వివశుఁ జేసె
రాధేయుఁడును వానిరథ్యంబులం గూల్చి, సారథి నొకకోలఁ జావ సేసె

తే. విరథుఁ డై సహదేవుఁడు కరయుగఘన, వాలుఁ బలకయుఁ గొనునంత వాని వింత
నఱకె గద వ్రేయఁ బడ సేసె నడుమ దాని, శక్తి వైచినఁ దునిమె వృషలసుతుండు.

చ. అర్ధదము డిగ్గి డిగ్గనను నాసహదేవుఁడు తేరిచక్రముఁ

సరగున నెత్తి కర్ణపయిఁ జావఁగ నేయుఁడుఁ గాలచక్ర మ

ట్లరుదుగ వచ్చుదానిఁ గని యాతఁ డనేకసహస్ర సాయకో

త్కరముల నూచసేయుటయుఁ గన్గొని సంభ్రమితాంతరంగుడై.

255

- ఉ. వైచి పడంబకంబులను వానిపయిం బదియమ్ములఁ థరం
ద్రోచి సిడంబు మూడిటను ద్రుంచి నియంఠ శరశ్రయమ్మునఁ
బాచి త్రివేణకమ్ము నొకవాలికతూపునఁ దాచి విల్లు పె
ల్లచిన నాల్గుబాణముల నీచపడం దురగాళి రాచియున్. 262
- తే. అసుర మజీయొక్క చాపంబు నందునంత, దాని నొక్కట రెండుగాఁ దడిగి నాల్గు
వానిపై నేయ వెఱగంది వాడు పటచెఁగ్గిడియును ద్రోణురథమును గూడ నరిగె.
క. నరు డరుగునపుడు చిమ్మిన, శరములవేడిమికి నకల సైనికవర్షుల్
మరుదున్నతి దరువులుబల్లె, ధరఁ ద్రెళ్ళిరి పాటి రల్ల తల్లడపడుచున్. 264
- సీ. నీనందనుడు చిత్ర సేనుడు నకులనం, దనుని శతాసీకుఁ దాఁకె వీరక
నాకులియును బంచనారాచముల నొంచి, పై నేసె ముఱివడిబాణములను
జిత్ర సేనుడును శితశరనవకంబు, నను వాని వక్షము నాట మ్మోలె
బాండుపొత్తుడు దండికాండంబులఁ నీడు, పుత్రుని మైమర్చు వోవఁ జేసి
తే. పడఁగయున్ విల్లు దునుమ నీకొడుకు మాఱు, విల్లుఁ గొని ద్రొవడిసుతు విశిఖపంక్తి
వినరుటయు నాతఁ డాతనిపీతుల ర, ధనూతుని ద్రెళ్ళఁగా నేసె జూప త్రన్న. 265
- చ. అరదము డిగ్గి నీకొడు కహంకృతి మీఱఁగఁ బాండవేయుపై
నిరువది యైదునారసము లేడ్డెఱఁ జూపుచు నేయ నాతఁడున్
గరకరి నర్థచంద్రవిశిఖంబున నాతనివిల్లు ద్రుంపఁ గా
విరఘుడు పీతధన్వుఁ డయి వేఁ జనియెం గృతవర్మతేరికిన్. 266
- చ. ద్రుపదుడు సేనతో నడరి ద్రోణునితైఁ బడి నేగుచున్నచో
నపు డెదు రేగి కర్ణసుతుఁ, డాతనిపై నితాశుగంబులన్
వ్యవగతభీతి నేయ నతఁ డాతనిబాహుభుజాంతరంబులన్
సుపరిచయంబు నేయ వెనఁ జొన్నె శరంబులు పప్పిసంఖ్యగఁ. 267
- క. ఇరువురు శలలములగతిఁ, శరసంవిధాంగు లగుచు ఊతజాపుతు లై
విరిసినమోదుగ్గుమాఁకుల, కరణం బొల్పొంది రపుడు కౌరవనాథా. 268
- తరువోజ. కురురాజమిత్రునికొడు కేచి ద్రుపదు, గుఱిసేసి తొమ్మిది కోలలు మఱియు
శరసప్తతియు మూడుసాయకములును, జయ్యన నిగిడించి శరసహస్రములఁ
బరఁగించుటయు నల్లి పాంచాలవిభుడు, వసుషేణసుతువిల్లు వడిఁ ద్రుంచె నంతఁ
గర మల్లి యతఁ డొండుకార్ముక మంది, కడిదితూపున వానిఘనవక్ష మేసె. 269
- క. అది తొమ్ముపుచ్చి పోవుడు, మది చెడి గుఱివోయె ద్రుపదమహిపతివానిఁ
గదనమున కెడఁగఁ బాపెఁ, బదనునఁ దత్సూతుఁ డెల్లబండులు దలఁకఁ. 270

- తే. ద్రుపదుఁ డ ట్టైన దివియల నపుడు విడిచి, కాలుమానును లెల్లరుఁ గాందిశీకు
లైరి వృషసేనుఁ డుష్టాంశుఁ డట్లు వెలిగి, మూఁకలం జించి ధర్మజు మొనకు నరిగె.
- క. ప్రతివిందున్ దుశ్శాసనుఁ, డతులితగతి నాగి ఫాలమం దొగి నాటఁ
శిశుకృముఁ మూఁడేసిన, నతఁ డొప్పే ద్రిశుంగసన్నుతాచలము వలెన్. 272
- ఉ. తొప్పిద్దిసాయకంబులను దోడన యేడుశితాశుగములన్
విమ్మట పుట్ట సేసెఁ బ్రతివిందుఁడు నీసుతు నంతఁ నాతఁ డు
గ్రమ్ముగ నేచి వానితురగములఁ ద్రుంచి నియంతఁ గూల్చి లె
క్కెమ్ము వగిల్చి తే ర్విజితఁ గేరుచు నింతలు నింత లై చెడఁ. 273
- మ. విరథుం డై ధర నిల్చి కేల ధనువుఁ వేమాటు మ్రోఁగించుచుఁ
గరేమల్కన్ బ్రతివిందుఁ డాశుగము లాకర్షించి వర్షించుచుఁ
శరధిం బూల్చువరకుఁ ప్రమునఁ దచ్చాపంబు ఖండించి నీ
వరపుష్పం బదివాలుతూపులను నొవ్వం జేసె న వేర్వర్షఁ. 274
- వ. అట్లు విక్రమించుచున్నంతనత్యంతత్వరితముగ నతనితమ్ములు వచ్చి తోడుపడుటయు
నాయుధిష్ఠిరతనయుండు శ్రుతసోమునిశతాంగం బెక్కి మొక్కవోక పరాక్రమింపం
గని తావకులు నాదుస్ససేనునకుం దోడునూపి రవ్వడు యమరాష్ట్రవివర్ధనం బగు
మహాయుధంబు ప్రవృద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి. 275
- క. నకులుండు శకునియుఁ బ్రదర, ప్రకరంబులఁ బోరుచున్న పదనున గునుమ
ప్రకటితపలాశభూజము, లొకొ నాఁ బొగఁదొందిరి కుతజోక్షితతను లై. 276
- తా. గాంధారేశ్వరుఁ డేచి యష్ట నకులీన్ గాఢప్రకారంబునఁ
సంధానించినకన్తికాండమున వతుం బాడఁగా నేయఁ బ్ర
జ్ఞాంధుండై గొఱవోయి తేరిపయి మే నానించె నయ్యింతలో
గంధోద్రిక్తుండు నీమఱుంది యఱచెం గాలాంబుభవ్యవైఖరిఁ. 277
- ఉ. అత్తఱియంద పాండవుఁ డపాం కృతిమై స్మృతి గల్గ నల్లు చున్
వ్యాత్తముఖాంతకుం డనఁగ వానిపయిం బడి వాలుతూపులఁ
గ్రొస్తల సేరి యార్పదులు నూర్చు లాతనిఱొమ్ము గాడ గాఁ
మొత్తియి విల్లు ద్రుంచి ధ్వజముఁ విడలింఁచియు నొంచె నెంచఁగఁ. 278
- తే. బాణపాతమునంజేసి త్రాణ చెడ విసంజ్ఞుడై పొబలు డట్లు స్వందనమున
వ్రాలె నరసాపుచచ్చినవానిఁ బోలి, రథముఁ దొలగించె సారథి, రథసముగను. 279
- వ. అట్లు విజయంబు గాంచి నకులుండు త న్నన్దించినవారి నెల్ల దొడ్డనారసంబులఁ
ద్రుంచి మించి తనవా రగ్గించుచుండ ద్రోణసేనకంబుపయిం గవిసె నంత శిఖండి

తన్నుఁజేసిన గౌతముం గని కనలుచు.

280

సీ. నవశరంబులఁ గృపు, నగుచు నేసిన నీనుఁజేసి యేనమ్ముల నేసి మఱియు
నిరువది స్రదరముల్ పరఁగించె నతఁడు శి, ఖండిపై వారిపోఁ ల్మెండుకొనియె
నప్పు డప్పాంచాల్కుఁ డర్థ చంద్ర శరంబునను దెగ నేసి యయ్యనఘవిల్లు
నిశితసాయకమ్ము నిగిడించినం గ్రుద్దుఁడై శక్తి నడలించె నాద్విజుండు.

తే. ద్రవదపుత్రుండు దానినిఁ దునుంగఁ జేసె, దశశరంబులఁ గృపుడును ధనువు పూని
మేలువారికకోల మేను గప్ప, సోలుచు శిఖండి తేరిపై వ్రాలె ననిప.

281

ఉ. వ్రాలిన వానిపై మఱియు వారిక తూపులు విప్రుఁ డేసె బాం
చాలురు సోమకుల్ గవిసి సాయకముల్ నిగిడించుచుండ నో

ప్పాలికి నీకుమారులును వాహినితోఁ జనుదెంచి రంతలో
నాలము భీకరం బగుచు నారయ వచ్చె బలద్వయంబునన్.

282

క. చతురంగబలసముద్ధతి, నతులిత మై రజము రేని యట దివియలపై

బ్రతిరోధించుడుఁ దపమునఁ, బ్రతిభటునిం గాక భటుండు బంధునిఁ బెనఁగెన్.

283

వ. అట్టి తుములనమరంబున బహువిధబలసమేతుండై ధృష్టద్యముండు , గురు నఱు
ముటయు నీచుతులును జతురంగబలసమన్వితు లై గురునకుం బానట యైరంత నుభయ
బలంబులును మహోర్జవంబులమాడ్కిం బెల్లు ఘూర్ణిల్లె నయ్యవనరంబునఁ బాం
చాల్కుండు.

284

—ధృష్టద్యముండు ద్రోణునిపైఁ గనిసి ఘోరసాయకంబుల ప్రయోగించుట—

మత్త. పంచశత్రుముల్ ఘటోద్భవుబాహుమధ్యము నొండెనన్

బంచవినశతిసాయకమ్ములఁ బర్వఁ జేసి యతఁడు మే

లెంచి యొక్కశితాశుగంబున నేసి పార్వతుచాపమున్

ద్రంచె నంత నతఁడు కోపము తోడునూఁగఁ నేపునన్.

285

శా. దహ్మేష్టు డయి జేవురింప నయనద్వంద్వం బసాధారణా

వస్తుంధం బానరించి ద్రోణవధమున్ వాంఛించి వేటొండువి

ల్లిప్తావాప్తిగఁ బూని హార్వి మొఱయన్ హెచ్చిల్లి చి చ్చట్లు వి

స్వప్తంబై వెలుగొందుఘోరశరమున్ సంధించి యేసెన్ వశీన్.

286

తరళము. అది దివాకరునట్లు దీపుల నాకనంబున నింపుచున్

బాదివి ద్రోణునిప్రాణముం గొనఁ బోవునప్పుడు వేల్పులున్

మదిఁ దలంకుచు స్వస్తి మాటికి మాటికిం బచరించి ర

య్యదనునన్ గురుఁ డీల్గునో యని యారటించిరి కారవుల్.

287

క. అద నెఱిగి కర్ణుఁ డయ్యెడి పదిరెండై పడఁగ నేసి బహుబాణతర్జి

బడపడి పార్వతుమీఁదఁ, బొడలించె గౌరవాళి ముదమునఁ బొడలన్. 288

వ. అట్టియెడఁ జాపాచార్యుండు నాచార్యనందనుండును శకునియు నై దేసిబాణంబులును శల్యునిఁ బొత్తి పొత్తియమ్ములును దుస్ససేనుండు మూఁడు ప్రదరంబులును దుర్యోధనుఁ డ్దిరువదిశరంబులును బాంచాల్యమీఁదఁ బఱపిన నతం డయ్యెడ్వ రమూఁడే సినారసరేబుల నొప్ప నేసిన వా రంబులు జుట్టి మఱియుం బెట్టియుచున్నంత.

తే. తలకడచి వచ్చి ద్రుమసేనుఁ డబుక న్నెల్లజోదల నిశాశరములు మోచుచుండఁ గర్ణుఁ డాతని మూఁడింట గండపించి, శిర మొకంటను ధరఁ గూల్చె సరథసమున.

ఉ. తమ్మునిచావు నెమ్మదిఁ దాఁముఁ గూర్చుండ బార్వతుండు కో

పమ్మునే నెట్లవారిఁబయి బాణంబులన్ నిగిడ్చి వా
లమ్మునఁ గర్ణుని ల్విడిచె నాతఁడు గన్నులఁ గ్రోధరక్తము
గ్రమ్మగ నొండువిల్లు గొని గాఢముగా నొగిలించె నాతనిన్.

291

తే. అట్లు సందర్భుఁ డగుకర్ణు సరసి వీరు, లాగఁబును బార్వతుని జుట్టి యటుముచుండ నతని మృత్యుముఖంబున కైసవానిఁ, గాఁ నలంచిరి పైనికాగ్ర సరు లవుడు. 292

వ. అయ్యెడ నెడరు వేచి సత్వరుం డై సాత్వతుం డరుడెంచి పెంజరం బగుసంజతుంజరం బరఁగించుచున్నంత రాధేయుండు పదిప్రదరంబుల నాశినివదు నొప్పించుటయు సతండు నన్ని బాణంబుల వాని నొప్పించె నిట్లనోవ్యంబు వాస్తవంబు తీర్చి విపాత కర్ణిప్ర ముఖనానావిధప్రచండకాండంబులం గవ్వకొనుచుండ నీకొడుకులుం గర్ణమటువు నేరి శినివదు నేయం దొడంగి రతండు సత్ప్రంబులకుం బ్రత్యస్త్రంబు లేయుచు నేచినఁ గర్ణపుత్రుండగు వృషసేను నొక్కతీక్షణశరంబున నురం బుచ్చిపో నేయ సతండు సామ్యసిల్లి విల్లు విడిచి తేరిపయి జడికిలం బడియె నది గని రాధాసుతుండు సుతుండు హతుండ కా వగచి చాసుదేవానుజుం బొదివి. 293

చ. వివిధశరంబులం దొడిగి వేయుచు నుండఁగ వానిపుత్రుండున్

జవమున వచ్చి చిచ్చునకుఁ జాలినవాలికతూపు లేసె యా
దవుండును గర్ణుని బడిటఁ దత్పుతు నేనిట నేసి మేనులం
జవ చుడ జేసి యతైముఁ జించి ధనుస్సుని ద్రంచె నెంచఁగన్.

294

వ. అట్టియవసరంబున గాంధీవనిశ్వసంబును రథనిర్హంబును విని రాధేయుండు గాంధా రేయుం బిలిచి యిట్లనియె. 295

మ. అదె వీతెంచిడి వింటివే నరునిఘోరాకారగాంధీవదు

ర్హుడన్నిరూదము మేదురాంబుదభవాహీనోగ్రగజ్ఞాసదృ

శుద్ధ్యధస్యందననిస్వనంబు కురురాట్చంద్ర! భుజాటోల ము
 వృదమం దాతఁడు చూపుచుండె నని తోఁప న్వచ్చె నాలించితే,
 —కర్ణదుశ్యోధనులు దురాలోచన చేసి సాత్యకిం దలపడుట—

296

క. వాతోద్ధాతతటిత్వ, ద్రావ్యతము వలె విచ్చి సతము బల మెల్ల నటన్
 స్ఫీత మయి దుందుభిస్వన, మేతెంచెడు నాతఁ డున్నయెడ నరనాథా.

297

ఆ. నాకుఁ జూడ నరుఁడు వీకమై మనమూఁక, లోనివీరవరులఁ బూని చంపు
 చుండునట్లు తోఁచె నోలి హాహాకార, మతిశయిల్లుచుండె నరయు మచోటు.

298

ఉ. ఇచ్చట వృష్టిపార్వతులు నెల్లధనుర్ధరులందుఁ జిక్కిరి
 స్థిచ్చకొలంది నిందఱము నేకముఖం బయి ముట్టి వీరి వి
 వ్యచ్చునిఁజటినిం బలెను బట్టి వధింతము వీరుచచ్చినన్
 వచ్చును జేతికిన్ జయ మవశ్యము గా నటు నేయుటా వృగుణ.

299

తే. వీరి నిటు ముట్టడించుట వినియె నేని, క్రీడి యువ్వెఘ్నిగా వచ్చి తోడు సూపు
 నపుడు మనతలంచినఁని వ్యర్థ మగును, గాన నరుఁ డింద రాకుండఁ గడఁగ వలయు.

ఉ. వీరినిఁ జంపునంతకును వీక నటన్ నరు నిల్వరింపఁ గా
 భూరిబలంబుతో రథసమూహముఁ బుచ్చుట లోఁపఁ గావునన్
 వారక వేగిరింపు మని వల్కినయంత నరేశ్వరుండు గాం
 ధారమహిమనిం బిలిచి తద్విధ మంతయుఁ జెప్పి యిట్లనున్.

301

సీ. పదివేలయేర్లుం బదివేలరథములు, గొని నీవు చని నరుం జెనఁగికొమ్ము
 దుశ్శానుండును దుస్సృగర్షణ దుర్విషహ సుఖహులు నీకు సాయ మగుదు
 రీవు పాండవులను జేవమై గెలుపుము, దేవేంద్రునం దెల్ల దేవతలకు
 నట్లు జయాశ నీయందు మాకుఁ బ్రతిష్ఠితం బయి యుండుట తథ్యమ కద

తే. యనిన నాఁ గాత మని సుబలాత్మక జన్మక, డఖిలసేనాసమేతుఁ డై యపుడు నీదు
 సుతులు వెన్నంటి రానట కతులితగతి, నరిగి పోరాడె నందఱ సజీమి యాఁగి.

302

ప. ఇక్కడ భారద్వాజుండు ధృష్టద్యుమ్ను ముట్టడించినం గని సూతపుత్రుండు చతురంగ
 బలంబులతో సాత్యకిం జట్టుముట్టి సింహనాదంబు గావించుచు ననేకశతసహస్రశరం
 బులఁ బరఁగించుటయు నతండును గోపాలోపంబున నేపుమిఱి నారాచఁవరంఁతలఁబరఁ
 గించుచు నెల్లవారి మార్కొని.

303

చ. నరులశిథిలంబులన్ సఱకి నాగకరంబులు కత్తిరించి మేల్
 తురగగళంబులం దునిమి తోరఁపుఁడేరులు గుప్పనూర్చి నె
 త్తురు ప్రహింపఁ జేసి యటఁ దుత్తుమురై ధ్వజచామరాంగదో

- త్కరములు నాతపత్రములు కార్మకముల్ వడ నేసె నీనునన్. 304
- క. నీమూఁక లార్తనాదము, వేమాటికి నిగి ముట్ట వెఱచఱచి కడున్
భీమ మగుహోరు విడి వడి, సామాన్యము లగుచుఁ బఱచె ఊమాత్రములోన్. 305
- క. ఆతనికోల్తల కోర్వక, నీతనయుఁడు వీతనయుఁడు నిలు నిలు మనుచున్
భూతల్ మేస్త్రువఁగ నార్పుచు, సూతునివై బరరి వచ్చి శూరునిఁ దాఁకెన్. 306
- వ. అంత మురాంతకానుజుం డత్సంతశ్శార్వధైర్యధుర్యం డై. 307
- చ. పాలసు మెసంగునిచ్చమెయిఁ బల్పెనబారుచు నుండువాలుఁదూ
పులు పదిరెండు నీసుతుని మోయఁగ నేయుండు దాన నొచ్చి యుం
గలఁగి యతండు పాని బదికాండములన్ నొగిలించె నాతఁడున్
జలమున రాజుపడుమున సంధిల జేసి యశీతిలోఁముల్. 308
- క. జమువీటి కనిచి రేధవాహమును సారధిని గూల నడచి యుటచుఁడున్
గ్రమ మఱి నీసుతుఁ డేబది, నముచితసాయకము లేసె శైవేయుఁయిన్. 309
- తే. వాని నన్నింటి నడుమన వ్రక్కలించి, తోనపెక్కమ్ము లడరించి దోర్బలంబు
పానఁగ శినివరుఁ డొకభల్లమునను వాని, ననువు లస్తకమం ద్కొందునివి వైచె. 310
- వ. విరథుండును విధనుఁబ్బుండు నగునుయోధనుండు కాండీకుం డై కృతవర్మరథం బె
క్కె వాహినియును వాక్త్రయునిపెక్కువంజేసి యుక్కు దక్కి పిక్కి-బంబు సూపె
నక్కడ నీమఱుదియు సురేంద్రసూనుం దాఁకి. 311
- చ. ఇరువదిరోఁముల్ మఱియు నిర్వది మేదలు తూపులున్ వనిం
బరపుచుఁ బాండుపుత్రుఁడయి బాజుఁగ నేయుండు నాతఁ డున్మండై
యిరువదికోల లాశకునిఁదొడ్డెఱ వాయఁగ నేసె మెల్లఁగన్
వరుసగ మూఁడుమూఁడు శితభల్లములన్ నొగిలించి పోసెమున్. 312
- నీ. చండకాండంబులఁ జెడి తద్బలముల, శిరములన్ భుజముల ధరణిఁ గప్పి
పంచాశుగమ్ముల నొంచి పాబలు వాని, నుతు నులూకుని నొక్కశిశరమున
నుడిగించి యార్పుచు నుడుగక గాంధార్యవతివిల్లి ప్రొంచి వార్వములు ద్రొంచె
హఠపాయుం డగునుబూత్మజుం డాత్మజు, రథ మెక్కె వా శేకరథగతు లిలు
- తే. గిరిని మేఘంబులుం బోలె నగుని బోణ, వర్షమున మూఁడ నాతండు వారి నాఁగి
కఱకుటమ్ములు వ్పఱినఁ దెఱత మొనలు, విన్నుచు చికి మొయు లెల్ల విజియునట్లు.
- క. వెఱచఱచి పఱచుమూఁకల, యఱిముఱిఁ గని కృష్ణపాథు లిలుచు సంకుల్
నెఱి మీఱ మొఱయఁ జేసిరి, చిఱునగపు మొగంబులందుఁ జిందులు ద్రొక్కన్.

వ. అంత నిక్కడ ధృష్టద్యుమ్నుండును.

ఉ. మూడు శరబుల్ గురుని మోడి సడల్పియు వింటినారీపే.

డూడగఁ జేయ నాతఁడు మఱొక్కశరాసన మూని వానిమే.

నాడగ నేడుబాణముల నట్టె విదిర్చి తడియసారథి.

మూడును రెండు తూపులను ముప్పిటి వో నొనరించె నార్జునున్. 816

వ. పార్వతుండు నమర్దంబున శరవర్షం బవ్వారిగా నివ్వటిల్లం జేయుచునవ్వసుంధరామ

రోత్తము తత్తరం బుడిగించి దైత్యసంహారోద్యతం దైనదేవేంద్రుండు వోలె గంధు

మిగిలి గురుసేనం జించి జెండాడి శోణితాఘవరిపుతం బయినతైతరణీనది సటం

బాటించి ద్రోణాశ్వత్థామకన్ధాదులు సూచుచుండఁ గౌరవానికిని దఱిమి శంఖంబు

పూరించినంత శిఖండియు భీమసేనకులసహదేవులును . ధృమతమచిందంబు తొత్తి

సింహనాదంబు గాంచి రట్లు నిజబలం బెల్ల నల్లతల్లదంపడం గన్గి డిల్లిపడి సుయో

ధనుఁ డాచార్యకర్ణులపాలికిం జని యిట్లనియె. 817

చ. కటకట మీరు హైంధవనికారణముం గని కోఁఁఘూర్ణితో

త్కటమతు లై గదా యిపుడు కయ్యము గట్టిరి కట్టి యిట్టివో

నిటులు బలంబు లెల్ల నశియించుచునుండ నశక్తు లట్లు చూ

చుట తగునోటు మీరె ననుఁ జుల్కనఁ జూచినఁ జెప్ప నేటికిఁ. 818

శా. ఏమే పాండవులఁ జయింతు మనుమి మ్మే నమ్మి యమ్మేట్లితో

నీమై బోరు పొసంగఁ జేసితిని మీ రీకున్న వా కిట్లు నం

గ్రామంబు దలపెట్టియుండను జితారాత్మమోనాథుల

రా! మన్నింపుఁడు నేను మీకు నవరిత్యాజ్యండుఁ జం డారయన్. 819

క. మొనసి యిఁ కైన్ విక్రమ, మున కనురూఁముగఁ బోరు పొసరించి ననున్

మనుజునిఁగ జేసి విజయం, బానఁగూర్చు దలంపుఁ డనుచు నొరిమం జూపెన్. 820

వ. అట్లు నో నాడినచందంబున నాడిన వారొం డాడనిడెందంబుల సందడించుచ

సాత్వకి ప్రభృతిమహారథులం దాకి వీకం జూపుచుండ నుభయబలంబులును సన్న

ధంబు లయ్యె నయ్యెడ నయ్యచ్యుతానుజన్ము ముట్టిడించి వాపై ద్రోణకర్ణవృష

సేనులు ఁదేని నారసంబులును సుయోధీససాబలు లేడేని వాడికోలలు నేయుచు

న్నంత సోమకులు శరవృష్టి బఱపుచు గురుని నఱిమిన నతండు మధ్యందినమా

ర్తాండునిమాడ్కి మండుచు నేల్లొడుచున్నంత నార్తారవంబులు మిన్ను ముట్టి

దండీ కొడు కన్న తమ్ముడు లోనగుసంబంధిబంధపుల నైనం జూడక ప్రాణ

త్రాణపరాయణు లై ఁఱుచువారును మోహితులై వానిమోమునన పడువారును

గజదీపికలు పాటవైచి పాటువాడును నై పాండవబలంబులు పఱుగు లిడుచుండం
బో నీక ద్రోణకర్ణులు వెన్నుదన్ని శరంబులం జా నేయుచుం దఱుముచున్నం గని
దీనమన్నుం డై వ్యాపీకేశుండు గుడాకేశుం బిలిచి యి ట్లనియె. 321

మ. గుర్రుడుం గర్జుడు నుక్కునం బెఱసి కో కో యంచు బెల్లార్చుచు
శరభాశరంబుల బేర్చి నీయనుగుసేనానాథుని శిష్యుని
బరివేష్టించి యలంచుచు బలగమున్ భగ్నంబు గావించి రె
వ్వరు వారిందిన నిల్వ కుండిరి భటుల్ వారిం బ్రదర్శింపుమా. 322

వ. అని పతికినంత నర్జునుండు నచ్యుతుండును వా యెత్తి యోధులం బిలుచుచు. 323

ఉ. పాఠకుడి భయండుమఁ బార్థివతల్లజులార! మే మిదే
ఁటికిచి పుచ్చ వచ్చెదఱు దివ్యశరంబుల ద్రోణకర్ణుల
గాఠియఁ బెట్టి మొగ్గరము గట్టుడు దిట్టపడుండు తెంపునఁ
దేటుకొనుండు ప్రాణములఁటిపి ననం బఱ నొప్ప దెప్పుడు. 324

వ. అని పురికొల్పుచున్నంత నంతిగతం డైనబకాంతకుం గని వాని కుత్తేజంబు గలుగ
మురారాతకుండు బలాంతక వరసుదిక్కు మొగం బై. 325

మ. ఇదిగో భీముడు సోమకాన్వితుండు తా నేతెంచె ద్రోణాదులం
దుదిమట్టించెగ నీవు నీతఁడును శత్రువాతముం దాఁకుఁ డ
ల్లదడంబుం గొని నాగ వారలు సముల్లాసించితొన్యబ్బు లై
గదనంపుండల ద్రోణకర్ణులను దాఁకం బోయి రాకట్టుచు. 326

క. విఠిగినమూఁకలు మరలం, బఱ తెంచీ నిశీధమందు మనమూఁకలఁ బె
ల్లఁటిమె నిరువాఁగుఁ గవిసంతతిఁ బరఁగెఁ జంకు పొదుచుతఁటి గడలులనఁ. 327

తే. అపుడు మనజోదులున్ దివ్వె లవలఁబెట్టిచిమ్మచీకటిఁ దమపేళ్ళు చెప్పకొనుచు
నీడఁబోక పెనంగి పెగ్గిత గలుగుకడలఁ దోచి రగ్గిం బడుమిదుత లట్లు. 328

వ. అంతఁ గర్జుండు దుదీర్ఘకోపుం డై పార్వతుం దాఁకి. 329

మ. దశమర్మచ్చిదమార్గణంబులు భజితర్యాగ మాఁడంగ నే
నీశతర్మణులు దాఁచి బాధితుండు నిస్సీమంబుగా వానిపై
సమీపింపఁ జూచి సాయకములన్ వేసెఁ పెనన్ బిమ్మటఁ
నిశితాస్త్రంబుల వార లొందురులు పూన్కింజేసి రామర్దము. 330

వ. అయ్యవసరంబున రాధేయుండు. 331

ఉ. వీతులఁ ద్రుంచి సూతుతల వీలఁగఁ జేసి శరాసనంబు రెం
డై తెగ నేసినం గినిసి యాద్రుపద ప్రభవుండు పెన్గదం

జేతులఁ బూని తేరు డిగి చెచ్చెరఁ కర్ణునిహాహనంబులఁ

భూతలముందుఁ బెట్టి వడిఁ బోయె ధనంజయుఁ తేరిమిఁదికిన్.

332

ఆ. అంతలోన మఱియు నతఁడు కర్ణుని దాఁక, నరుగ నున్న మాన్య యమసుతుండు
కర్ణుఁ డదియ గెల్పుగాఁ గొని యాస్పదముఁ జూప మార్వఁ జేసి శంఖ మొత్తే.

333

వ. దాని కోర్వక పాంచాలసోమకులు శస్త్రాస్త్రపాణులై సూతపుత్రు వఱువు వచ్చు
టయు నతఁడు నన్యసైంధవయోజితం బగునిజరథం బెక్కి లబ్ధుఁడై వారి
పయిం గవిసి పటుశరంబులఁ బరంగించుచు రథహయగజాదులనుండి యార్థోహ
కులం డొల్లించుచు శిరంబులు దెగ నేసియు నురంబులు వగిలించియుఁ గరంబులు
నఱకియుఁ గాల్చి ఖండించియు డొక్కలు ముక్కలు చేసియుఁ గుత్తుక లుత్తరించి
యుం గడిదిమగంటిమిం బేర్చి యార్చిన నబ్బలంబు లన్నియు నన్నెఱకొనియెదుర
నిలువఁ జాలక జాలిం బడియు సోలియు సొక్కియుఁ జిక్కియు విక్రచఱచియు
దిక్కులు చూచియు దద్దఱియుఁ ద్రెల్లియు టిచ్చఁపడియుఁ దలంకియు డొంకియు
వెగడు గుడిచియు నడచియు వేగిరంపడియు వెఱచియు నఱచియు బెదఱియుఁ
జెదరియు పఱియపఱియ లై నలువలంకులకుం బఱచియుం జెడిసెం గని పాండవా
గ్రజుండు గాండీవిం బిలిచి యిట్లనియె.

334

—శ్రీకృష్ణనిపంపున నర్జునుండు ఘోరత్నమునఁ గర్ణు నెదిరింపఁ బంపుట—

శా. కంటే తమ్ముడ కర్ణుఁ డిన్ని శ మహాగ్రక్రూరబాణార్చులఁ

మింటం దోఁపఁగఁ జేయుచుఁ రవి యనఁ దీపించుచున్నాఁడు గో

డంట న్నిస్వజనం బనాథ మయి యోర్తాపాపముం జేయుచుం

బెంటం జేరెడు వాఁడు వెంటఁ బడుటన్ విత్తస్త మై ధ్వస్త మై.

335

క. శర మరి వోయుట యేయుట, పరికింపఁగ రానియట్లు బహువిధగతులఁ

దుర మొనరించెడుఁ గర్ణుం, డరిభీకరుఁ డగుచు నిట్లు లగునే చూడఁ.

336

వ. నాకుం జూడ నిష్ఠుడు వీనివధంబు కర్తవ్యం బని తోఁచెడిని గాని నీకుం బోలినట్లు

కార్యంబు నిర్ణయింపు మనిన జిష్ణుండు కృష్ణుం దిలకించి.

337

ఆ. రాజు బీతుపడియె రాధేయుకడిమికి, గురునిసాయకములఁ గుఠిలఁగుడుచు

మనబలంబు వెంటఁ జని తఱిమెడు వాని, కెదుర నిలువ నోడి రెల్లవాటి.

338

మత్త. తోఁకఁ ద్రొక్కినత్రాచు వోలెను ద్రుశ్చిపాటున మేటి యై

వీకఁజూపెడు సూతపుత్రుఁడు వీని నోర్చుట యేరికిం

గాక యుండె నిఁ కిట్టు లుండినఁ గాదు పాకము దప్ప నే

వీక మాన్యదఁ దేరు తోలుము వేగ నావుడు నాతఁడుఁ.

339

- గావున నీవు చేవమెయిఁ గర్ణునిఁ దాకి జయంబు గొమ్మునీ
క్రేవలఁ దోడునీడ యయి కృష్ణసహోదరుఁడు నౌలంగెడిన్. 350
- వ. అనిన ఘటోత్కచుం డిట్లనియె. 351
- మ. అని నే నొక్కడ చాలుదుం దెలియ ద్రోణాద్యన్యయోధాళికిఁ
జనుఁ డీకర్ణుఁ డనంగ నెంత యగు నీసంగ్రామరంగంబునన్
వినుతిం గాంచినయెల్లవారును నను నే లంచుఁ గీర్తింపఁ గాఁ
జని నాకీరితి యెల్లకాల మెనఁగఁజా నేతు నాసూతజ్ఞుఁ. 352
- క. శరణన్నవారి నైనం, గర మడలెడువారి నైనఁ గనికర మింతే
దొరలంగ నీక రత్నో, వరధర్మముఁ బూని యెల్లవారి మెనవుడున్. 353
- వ. అని తదనుజ్ఞాతుండై ఘటోత్కచుండు నీవారిగుండె లవియ్య నట్టహాసంబు నేయుచు
గ్రోధము మూర్తీ భవించినచందంబున భీషణవేషభూషితం దై చ్చని సూతసూతి నెది
రించుటయు నతండు వాని కభిముఖుండై ప్రతిఘటించె నట్టియెడ దుర్యోధనుండు
దుశ్శాసనుం గాంచి. 354
- ఉ. రక్కసి యుక్కునం బ్రబలి రాధకొమారుని మాటుకో మదం
బెక్కఁగ నేగుచుండెడిని నీవు మహావృతనాంచితుండ వై
ప్రక్కకుఁ జేరి కర్ణునకు బానట గ మృతఁ డానరాశికిం
జక్కక యుండఁ జూడు మని చెప్పచు నుండెడునంతలోపలన్. 355
- ఘటోత్కచుం డలంబునునిశిరంబు దగ నేయుట—
- వ. జటాసురసుతుం డలంబునుం డనువాఁడు వచ్చి దుర్యోధనుం గాంచి. 356
- క. నరవర నీయాజ్ఞం గొని, దురమున నేయుద్ధదుర్మదులు నీ కరయన్
బరిపంథు లైనపార్థులఁ, బరిమార్పం దలఁపు నేసి వచ్చితి నిటకున్. 357
- క. సాతండ్రి యగుజటాసురు, నీతులువలు ద్రెళ్ళ నేసి రే జనకునకున్
బ్రీతిగ నరిశోణితపల, లాతతపూజం బానర్ప నాసింతు మదిన్. 358
- వ. అనుజ్ఞ యొసంగు మని ప్రార్థించిన సంతసించుచు నతండును. 359
- తే. ద్రోణకర్ణాదులం గూడి తొడరి నేను, శత్రుసంహార మొనరింపఁ జాలి యుంటి
నాజ్ఞ యిచ్చితి నీ వోపు దైన వాఁడై, క్రూరుఁడు ఘటోత్కచుఁడువానిఁగూల్చుమేగి.
- వ. అనవుడు వాఁ డట్లి కాక యని వానియనుమతిం గొని చని భైమనేని నెదిరించి వాలం
పసంచులు మెయి నించుటయు నతండు మహావాతంబు మేఘు పటలంబులం బోలె
నయ్యమ్ములముమ్మరం బుడిగించి జటాసురుని గర్జనిన్ గురు సైన్యంబులన్ నొగిలిం
చినం గోపించి యలంబునుండు నానాలింగంబు లగుసంగార పాణంబులవానిని వాని

సైన్యంబును దైన్యంబు నొందించినం దిలకించి హైడింబుం డలంబునుని రథరథ్యసా
రథులఁ దిలమాత్రఖండంబులు గావించి కర్ణాదుల నొంచి నీబలంబులం దెఱలించె
సంత జటాసురాత్మజుండును. 361

మ. విరథుం డై యరవంబు డిగ్గి నిజదోర్విర్యం బవార్యంబు గా
నరసింహోక్త్యతిఁ దాల్చి పెచ్చఁ గనుచుఁ హైడింబునిఁ దాసి పే
రురమణిఁ ప్రేసెను ముష్టిఘాతమున నాయుష్మంతుఁ డాతండు మే
నురియాడఁ ధర కంఠమందు గిరి నా నొప్పారె నప్పట్టునఁ. 362

వ. అంతం గ్రోధమూర్ఛితం డై. 363

మ. పరిఘాథం బగుబాహు వెత్తి యసురఁ బాధంబుగా మొత్తి న
త్యరఁ డై పట్టి భుజద్గ్రంథంబున భువిఁ దాటించి మీటించి పో
టరియై రుద్రుడు, ముద్గ నేయుచును నుండం బెండు వో కజ్జటా
సురసూనుం డట నేర్పునం దెరిలి రక్షోనాథు నీక్షించుచుఁ. 364

క. త న్నెట్లు చేసె నట్లగి, కన్నత్యముపేర్చి నఱిమి హైడింబునిఁ దా
మన్ను, దినిపించె యెమ్ములు, సున్నము గావించి నొంచె జూపఱు వొగడఁ. 365

వ. ఇ ట్లయ్యిద్దఱు నుద్దవిడిం దనరి నైజప్రభావంబున నింద్రవైరోచనులచందంబునం
బొంది పోరుచుం బావకాంబునిధులవిధంబును గరుడతక్షకుల తెఱంగును మేఘమా
రుతంబులచాడ్పును వజ్రచలంబులహంబును గుంజరశాస్త్రాలంబులలీలయును స్వ
రాఘనభానులభాతీయును గల్పించుకొనుచుం దోచి యేచి మాయాశతసహ
స్రంబుల మఱియు నొఱయుచు సన్యోన్యవధాభికాంక్షు లై పరిఘగదాసిప్రాసమున
లముద్గరపట్టసాదిసాధనంబులను వృక్షపర్వతాగ్రంబులను బ్రహరించుకొనుచు
హయారోహకులున్ గజారోహకులును రథికులుం బత్తులును నై నానాస్రకారంబు
లం బోయి పోరుచుండి రట్టియెడ ఘటోత్కచుం డురవడించి. 366

ఉ. మింటికి లేచి డేగవలె మీఁదికి వ్రాలి జటాసురాత్మజుఁ
గొంటుతనంబునం బెనఁచికొంచు మలంగఁగ నీయ కానికం
బంటవలంతి కంటువడఁ బట్టుచు మాధవుఁ డమ్మయుం బలెఁ
గెంటువడంగ నీక తఱగెం దలఁ గ్రొందలొరారుబాకునఁ. 367

క. తెగి వికృతదర్శనం బయి, బుగ్గబుగ్గమని మొఱయుమస్తమును గేశములం
దగఁ బూని నెత్తె స్వాస్థాన, నగధరుఁ డన బ్రమరిదిరుగు నడ లడరంగఁ. 368

వ. అతిరయంబున దుర్యోధనరథంబునకుం జని విక్యతాననమూర్ధజం బగుసలంబునునిశిరం
బారథంబువై బాఱ విసరి ప్రావృట్టయోధరంబు వలె గరిల్లుచువానికి ట్లనియె. 369

క. ఇదే నీచుట్టము తల నే, బద నగునసిధార నేసి పనివడి నిన్ను

ముదలించి పోవ వచ్చితే, గదనమునకుఁ గర్ణు నిట్లు కడలేర్చుమటగా.

370

లే. ధర్మ మర్థంబు కామంబుఁ దలంచువాఁడు, రిక్తహస్తంబునన్ రాజుఁ బృథివిభురని

ప్రీతిఁ గనరా దనుచు నిట్లు శిరము నీకుఁ, గాన్క వట్టితఁ బట్టెడఁ గర్ణునిమీ. 371

క. అని పలికి కర్ణు నటుమఁగఁ, జనె ననుడుం గురువిభుండు సంజయ! వా. రె.

ట్లని నేని రెట్టే డా భీ, మునితనయుఁడు తద్విశేషమును దెలుపఁ గడే.

372

— సుబోత్తమండు కర్ణునిపైఁ గనిసి ఘోరయుద్ధము చేయుట —

ప. అనిన నతిం డతిని కి ట్లనియె న ట్లలంబునుం జంపినఘటోత్తమండు లోహితా

క్షుండు తామ్రాయుండు నిర్భ్రతీదరుం డూర్ధ్వరోముండు హరివృత్తుండు శంకుకర్ణుండు

మహాహనుండు తీక్ష్ణదాన్తుండు కరాళవంతుండు దీర్ఘతామజహ్వీమీండు లంబ

భ్రువు దీర్ఘనాశికుండు నీరాంగుండు లోహితగ్రీవుండు గిరివర్ణుండు భయంకరుండు

మహాకాయుండు మహాబాహుండు మహాశీర్షుండు మహాబలుండు వికృతుండు విక

టుండు పరుషస్పర్శుండు బద్ధపిండకుండు స్థూలస్పిక్కు గూఢనాభి శిథిలోపచయుండు

వాఁడు హస్తంబులఁ గటక కేయూరదిభూషణంబులు నురంబున నగ్నిష్టాలోపమం

బగురత్నహారంబు నుత్తమాంగంబున హేమమయంబును దోరణప్రతిమానంబు

నగుకిరీటంబును గర్ణంబుల బాలసూర్యప్రభాభాసమానంబు లగుకుండలంబులును

దాల్చి కాంశ్యకవచంబు దొడిగి కింకిణీతన్మిరోపంబును రక్తధ్వజపతాకంబును ఋక్ష

చర్మావనధాంగంబును సర్వాయుధవరోపేతంబును నష్టచక్రసమాయుక్తంబును మే

ఘగంభీరనిస్వనంబును నల్వమాత్రప్రమాణింబును నగుమహారథంబును మత్తమాతం

గనంకాశంబులును లోహితాక్షంబులును గామవర్ణజవోపేతంబులును బలవంతంబు

లును విపులసతాభిరామంబులును భీషణ హేషాభూషణంబులును సూర్యరశ్మిప్రభా

భాసమానంబులు నగువాహుంబులు పహింప దీప్తాలనకుండలుం డై విరూపాక్షుండను

రాక్షసుండు దక్షిణార్కం డై మార్తాండమయూఖిసన్నిభంబు లగుపగ్గంబులం బూని

ప్రభాకరరథంబున గుహగ్రజుడు వోలె నొగలం గూరుచుండ మహాన్నతరక్త

ధ్వజంబువై లోహితశీర్షం బై నగ్నధ్రంబు ఘూర్ణిల్లుచుండ దాను మహారథికుం డై

మూరుచుండి యేకకీర్ణుఁడరిగిహంబును ద్విదశరత్ని ప్రమాణంబు నగుకాశ్యపకంబు

కేలం బూని వాసవాశనిర్ఘోషతుల్యంబుగ జ్యోవల్లీ మ్రోయించుచు గభాక్షిమా

త్రంబు లగుమార్గణంబులం బ్రయోగించి పగఱం గీటడంచుచుండునట్లు సర్వసన్న

ధుం డై వాఁ డనిన వాసమయూఖున న్యండన సేమిస్వనంబున సర్వగవ్యారియుం గ్రక్క

డలం గదలి పక భూతభయంకరంబు గా జ్యోనినాథంబున జగం బై

జేయుచు మత్తమాతంగఁజూపై గవియుమదపుటనికచందంబునఁ గల్గువయ్యిం గవియు
దెంచిన వానిం గాంచి రాధేయుండు క్రోధవిధేయుం డై బీరంబు పంపునరి బొంపిరి
వోత్తముం డలపడిన వారిపోరు శక్రశంబరులకుం బోలె ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ
న యోధువరు లొకళ్లొకళ్లు నో నేసికొనుచు వర్మంబులు సింఛుకొనుచు నఖంబుల
శాస్త్రాలంబులును విషాణంబుల శుండాంబులునుం బోలె రథశక్తులను గదాతోమ
రాదులను వివిధవిధవిశిఖంబులను బఱపుకొన్నుచు రక్తసిక్తాంగు లై జేవురుకొండ ల
నం జేపు నొప్పుచు నెవ్వని నెవ్వఁడు రవ్యంతయుం గదువఁ జాలక ప్రాణంబులొడ్డి
పోరుచుండ నెల్ల సైనికులు నాథనుష్టోషంబులకును బాణపాతధ్వంసలకును దాళఁ జా
లక విత్తస్తు లయి రంతఁ గల్గెండు దివ్యాత్మం బొండు సంధించి ప్రయోగించుటయు
రాక్షసేశ్వరుండును రాక్షసమాయం బ్రయోగించి సింహనాదంబు గావించినంత దం
తావళంబులు మూత్రంబు విడిచెఁ దత్ప్రభావంబున శూలముగ్ధర శైలవృక్షాచూలు
పెక్కిండు రాక్షసు లావిర్భవించి శిలావర్షంబు గురియుచుఁ జక్రభ్రమంతితోమరశ
క్తిశతఘ్ని పట్టనప్రాసాదులం దెట్టలు గట్టనట్టు వైచి శిలావర్షంబు కురిసినం గని నీపు
త్రులును దక్కిన యోధులును నాయోధనంబు విడిచి వెఱచఱచి పఱచి రయ్యెడ
నయ్యంగనాథుండు విక్రమైకననాథుం డై.

873

ఉ. రాక్షసమాయనంతయు శరమ్ములఁ గ్రుమ్ముచు మాయఁ జేయుచు
రాక్షసుఁ డల్లి ఘోరశరరాజము లాజగజెట్టి నేసి ర
క్రోషీతగాత్రుఁ జేయుటయు నోడ కతండును వేడితూపులన్
వక్షము గాఁడ నీ అయిదు వాఱగఁ జేసె సురాపిమేనివై.

874

ఉ. ఆజరసీచరుం డపు డహంకృతి మీఱఁగ సూర్యనన్నిభం
బై రమణీయరత్న యుతమై ఊరకాంతము నై మహానవా
స్థారము వైనచక్రము రయంబునఁ గైకొని యేయ నద్ది త
త్సారశరంబులం దెగి వితావిత లయ్యె నభాగ్యుకోర్కినాఁ.

875

సీ. తనచక్ర ము ట్టైనఁ గనలి ఘటోత్కచుం, డరిరథంబును గప్పెఁ శరచయమునఁ
బ్రతిశరంబుల సూతసుతుండును సరమాంసభోజిరథంబును ముసుగువెట్టె
నతఁడె గదాదండ మడరించి పైచిన, దాని ముత్తెనియఁ గాఁ దఱగె నతఁడు
మొగు లట్లు దివి కేగి మొఱయుచు ద్రుమవర్ష, మొలికె రక్కసి కగ్గుఁ బిలుకుమాల్య
తే. నతఁడు వానిరథస్థంబుల నడచి రథముఁ నుముఁ గాఁ జేసి బహుబాణసమితి మేన
నీయ ద్వ్యంగుళాంతర మెడ మేని లేక, శలలమృగ మట్లు చూడఁటై బలభోజి. 376
వ. ఇట్లు కర్ణశరజాలచ్చన్న రథద్వజఘోటకుం డై ఘటోత్కచుండు ప్రత్యక్షుంబుల

వాని బ్రశాంతంబు గావించి మాయాప్రభావంబున నదృశ్యుడై లాఘవంబునఁ
బ్రహ్మశాంతులం గీష్వచు వివిధవికృతరూపంబులం నైకాని ప్రత్యర్థిప్రదరంబుల
నెల్లఁ దిగఁద్రావుచుఁ గొండొక వడికి మహాకాయుం డై శరపాతంబున హతశత్రువుం డై
నేలం గూలి కాలవోదితుం డయ్యెననిరకు వీరులాభ్యుచుండ వెండియు మహాకాయుం
డై శతశీర్షంబులు శత్రోదరంబులుఁ గలిగి మైనాకంబు నా నెక్కడం గన్నుదాన యై
దిక్కు లవియ నార్చుచుం బేర్చి యంతలోన నంగుష్ఠమాత్రుం డై పొడకట్టి నముద్ర
తరంగంబువలె మిన్నముట్టి యిట్టట్టు మెట్టుచు భూగర్భంబు భేదించుకొని పోయి
వచ్చి జలపూరంబునం జొచ్చి యెచ్చోటనుం గాన రాక నాకంబునుండి వెండియు
దిగి రథస్థుం డై దెసలావరించి సూతసూతిశతాంగభ్యాశరీరున కేగి నిలు నిలు మే
నుండ నీవెందుఁ బోయెడు నీయుద్ధత్రేధ వ్యర్థంబు గావించెన నని పలుకుచు సంతరితుం
బున కెగసి వెద్దవెట్టున నవ్వీ మాతంగంబుఁ యిం గవియు సింగంబు తెఱంగున నంగ
రాజుఁ యిం గవిసి యిరున్న లంతలేసి గఱును తూపుగముల నేసి యేసినవాని నెల్ల
నతండు కాండంబులం జెండి వేయుచుండ నంతర్హితుం డై యంతలోన శూలప్రాసాసి
మునల ప్రముఖసాధన ప్రప్రవణంబును దరుగిరిశిఖరంబులునుం గలిగి యగజనచయప్ర
ఖ్యం బగుమహామహీంధ్రం బై మహాగ్రాయుధంబులం గ్రక్కుచు నుక్కుమిగిలి
వసుషేణవజ్రాయుకపాతంబున నాపాతంబుగ భూతలం బంటి వెంటన గంటుకొని
యశ్రంబున నదశ్రంబుగ నేంద్రాయుధాశ్రం బై కాఱుగ్రమ్మి జోరున భూరిదృఢదృ
ర్షంబు గుఱిసి వానివాయవ్యాస్త్రంబునం దెఱలి మరల సింహశార్దూలనదృశాకా
రులును మత్తమాతంగవిక్రములును నానాకవచభూషణులును నానాశస్త్రాస్త్రపా
ణులు నగువెక్కుగ్రస్త రక్కును లుక్కుమిగిలి సింధురంబుల నెక్కియు సైంధవం
బుల నారోపించియు రథంబుల నధిష్ఠించియు దన్నుఁ బరివేష్టించఁ బరమేష్ఠుం డై
తొంటియట్ల తాను రథస్థుం డై తోచి రథసంబున నాధిరధిరథంబుపై నవితథప్రచా
రంబునం బ్రతిఘటించి ప్రళయగర్భానదృతుంబుగ నార్చుచు.

377

చ. అరణదితూపు లేపుమెయి నావసుషేణునిమే నిగిడ్చి చె
చ్చెర విలు చెక్కలై వడఁగఁ జేసి భయంకరనిన్ద్రసంబునన్
గిరిగుహలం బ్రతిధ్వనులు గీల్కొన నార్చినఁ బేర్చి కర్ణుం డై
శ్వరవరచాపరూప మగుచాపము చేతులఁ బట్టి నెట్టనన్.

378

తే. త్రిపురహరుం డైనస్మరహరు తెఱంగు దోషరూపములపారముగఁ బాఱరువ్వె నపుడు
సాశ్వసూతగజం బగునసురబలము, వడఁకె సింగమునకు నేర్గదడము నట్లు.

379

క. యుగసంక్షయాగ్ని వోలెం, దగి రాక్షససేన నేర్చుతతబలు నతనిన్

- బగఁ జరయ నైన నోపక, శ్రేణి పాటిరి వెగడు గుడిచి దెస లంటంగఁ. 380
- వ. అప్పుడు. 381
- ఉ. కన్నుల నిష్పకల్ గురియఁ గాంచి కరంబుల నప్పించుచున్
గ్రన్న శతాంగ మెక్కి లయకాలునిలీలఁ గరంబు పెల్లు చ
త్యున్నత ఘృష్టచక్రయుత ముగ్రకృతం బగుశక్తి నెత్తి న
తోన్నతి హుంకరించుచు నమానగతిం బడ వైచెఁ గన్లుపైఁ. 382
- తే. మండుచున్ వచ్చుశక్తిఁ గన్లుండు గాంచి, యుతికి నేలకుఁ బట్టి యయ్యుగ్రశక్తి
త్రిప్పి సురవైరితేరిపైఁ దెరల నేసె, నసుర వడి దాఁతు రథము నుగ్రయ్యై నంత. 383
- క. అచ్చెరుపడి భూతము లా, హెచ్చినపని కంగరాజు సెంతయుఁ బొగడెన్
వచ్చి తనతేరిపై కతఁ, డిచ్చమెయ్యి మఱియు నసుర నేసె శరములన్. 384
- సీ. జేవురుకొండ నాఁ జేడ్పడియుఁ జలింప, కసుర గంధర్వపురాకృతిఁ గొని
మాయ మై యొక్కింతమాత్రలో నానాస్త్రిశస్త్రముల్ పరంగింపఁ జదిపె సతఁడు
కినుకఁ గ్రవ్యాదుండు గనునంత సింహశాస్త్రాలతరక్షువుల్ కీలిపివ్వ
లగుపాములు నయోముఖాండజంబులు వృక, సాలావృకములు రక్షిపిశాచ
తే. ములును బరతెంచి నలుగడ నలుముకొనుచు, గన్లు భక్షింపఁగా నెంచి కఱవఁ బూనఁ
దలకఁ కింతయు నాతండు ములికిగములఁ, జించిచెండాడిమాయముఁ జేసెమాయ. 385
- క. మేటిశరంబుల నస్త్రపు, శ్శాటకములఁ దునిమి మఱియుఁ గో కొమ్మనుడున్
దీటుకొని వాఁడు నిన్నిదె, తేటపడం గూల్తు నని యదృశ్యుం డయ్యెన్. 386
- ఘటోత్తమం డాయుధుం జంపివాళిరంబు దుగ్ధ్యను నెరుటఁ బడ నైదుట—
- వ. అట్లు మనుజుడనుజులప్రవిదారణంబు దారుణం బై ప్రవర్ణిచున్న సమయంబున
బకానుజుం డైనయలాయుధుం డనురాక్షసుండు బకకిమ్మారహిషంబొదిబంధువులంజం
పినభీమసేనునిపైఁ గలపూర్వవైరముం దలపోసి యీనునంజేసి యన్ని శాసమరం బెఱిం
గిబహుసహస్ర రాక్షససేనాసమేతుం డై భీమసేనుం జంప నెంచి వచ్చినుదోధనుం
గాంచి త న్నెఱింగించి యిట్లనియె. 387
- మ. బకకిమ్మారహిషింబముఖ్య మగునాబంధువ్రజంబుం దురం
తకుఁడై చంపి హిడింబకన్నెఱికముం దబ్బిబ్బు గావించి మా
మకవశంబున వ్రేళ్ళు పాదుకొనునామర్యాద నోఁ గొట్టె ఘా
తుకుఁ డాభీముండు నీ వెఱుంగుడు కదే దోషంబు సామాన్యమే. 388
- క. మా కింతకన్నఁ బరిభవ, మేకతమున నుండఁ బోవ దద హేతువుగా
నీకడకు వచ్చినాడను, వాకొను మీరేయిఁ బగఱఁ బట్టి భుజింతున్. 389

- ఉ. కోపము దాపము మిగిలె గోయని యార్చుచు బండుపుత్రుల
భూపతులం గొమాళ్ళ యదుముఖ్యు ఘటోత్కచు నెల్లసైన్యము
రావుల బెట్టి నేనొకడ రాల్చి మెసంగెడ సంగరమునన్
నాపగఁ దీర్చుకొందు నరనాథ బలంగము నిబ్బరింపుమా. 390
- వ. అనినం బ్రహ్మప్రమనస్కుం డై మనసుయోధనుం డతని కిట్లనియె. 391
- ఆ. నీవు తోడుపడుము నీబలంబులతోడఁబగ యడంగుపఱకు మగలునాడు
పైనికోత్తము లని మానుఁ డన్నను మానువారు గారు గాన వలవ దట్లు. 392
- వ. అనిన నతం డట్లుకాక యని హైదింబున కీడు వచ్చునాకారంబు దాల్చి యట్టిరథం
బెక్కి యట్టిచాపంబును బాణంబులు నాయుగంబులునుం బట్టియట్టి సైన్యంబుతోఁ
జలపట్టి పరబలంబులం దఱుముచు భీమసేను నఱుముట్లయుం గని నీకోమాళ్ళు
మున్నీటమునుంగువానికి మహాస్లంబు లభించినచందంబున నెంచుచు నలాయుధుని
కారణంబునం దా మెల్ల మరలఁ బుట్టినట్లు తలంచుచు వాని నగ్గించి రంతలోన. 393
- తే. భీమనందనుఁ డెంతయు భీమరూపుఁ డగుచుఁ గర్ణునిజై బడి యతిశయింప
వానికోల్తల కాతని సేనలెల్ల, నోహటించి రణంబున కోసరిల్లె. 394
- క. కృపుఁడుం జాపాచార్యుఁడు, కృపతనయుఁడు భీమతనయు నేడ్వఱఁ గని తా
రపు డేమిఁ జేయఁ జాలమి, నృపబలము నిరాశ నయ్యె నెడఁ గర్ణుడెనన్. 395
- ఆ. కడిమిఁ దొలగ నార్చిఁ బడుకర్ణునిం గని, తత్తఱించి నీదుతనయుఁడు బకు
ననుజుఁ బిలిచి కర్ణు నరసితె హైదింబు, బాఱిఁ జిక్కె నిక బ్రదుకు తెట్లా. 396
- క. మత్తేభ మలఁతిప్రాఁతుల, దుత్తుముఱిగఁ జేయునట్లు తోరఁపుశక్తి
మొత్తైడి నదైనజోడుల, నత్తులువ హింబికొడుకు నరసితివె నఖా. 397
- క. మాయాబలమున సఖున క, పాయము గలిగింపకుండఁ బనిపడి నీ వా
మాయావి నఱిమి మాయం, జేయుము మా కెల్ల ముదము చెప్పితి బనిగన్. 398
- వ. అనుడు నతం డట్ల యని ఘటోత్కచుం దలఁపడియె నతండును గర్ణుఁ గ్రేడించి వాని
మాఱుకొనియె నంత వారిపోరు వానితాకారణంబున నైనమత్తవారణంబులపోరుం
బోలె హైరం బయ్యె నయ్యెడఁ గర్ణుండును ననురక్తుం డై భీమసేనుం దాఁకె నతండు
ను వానిదెసం జూడక యలాయుధగ్రస్తుం డగునిజపుత్రుం గావ నెంచి కరజాలంబు గీ
లించుచు నలాయుధుం బ్రతిఘటించె దసపైఁ బడ వచ్చువడముడిం గని యలాయు
ధుండును బ్రతిశరంబు లేయుచు వాని నెదిరించె నంత భీమసేనుండును. 399
- శా. ఏ దైదమ్ముల నయ్యలాయుధునిసేనాధీశులన్ మోడఁ గా
నాదేవారులు చెల్లొకం డయిరి దీనాబాపముల్ నేయుచుం

బ్రాదుర్భూతరుడంచితం దగుచు నారతోవిభం జేచి నా
నాదివ్యాత్రము లేసి యార్చె బవమానప్రద్యస్తం దాఁకఁగన్.

400

అ. వానిఁ దునిమి భీమసేనుఁడు వెండియుఁ, గాఁడ నేసె జండుకాండసమితిఁ
గశిష్ఠసంగి యసుర వైకొని కొన్నియుఁ, గోల లేసి వానిఁ గూల్చె నెల్ల
వ. అంత బక్తాంతకుండును.

401

402

శా. దంభోఽప్రతిమాన మైనగద దోర్దర్శనంబునం ద్రిప్పి సం
రంభం బేర్పడ నబ్బకానుజానిఁ జేర్చ వైవ నాతండు దో
స్తంభద్వంద్వమునం దమర్చినగదం దానిఁ బ్రహరించుడున్
జ్యంభింపన్ భయదభ్యనుల్ గుడె వడెన్ భీమోఽకంఠమ్మున్.

403

క. శరములకుఁ బ్రతిశర్మలు, పరఁగెడునస్త్రములకును బ్రత్యస్త్రముల్
బరఁగించి యఱిమె నవ్వడు, సురవైరి సురల్ నుతింప సుడిగొట్టుసుతున్.

404

శా. రతోనాథునిశాసనమ్మునను ధైర్యస్థైర్యమంఘాన్త్ర లా

రక్షశ్రేష్ఠులు స్పంజయాదిబలగర్వం బెల్లఁ బోకారఁ గా
నక్షీణప్రతిభావిశేషమున రథ్యన్యందనేభాదులన్
సాక్షాన్మృత్యువులై హరించిరి మహాసంరంభశుభదృతిన్.

405

వ. అట్లు రాక్షసుని హెచ్చునకు టిచ్చవడియున్న పాంచాలన్యంజయాదిబలంబులం గాంచి
కృష్ణుండు జిష్ణునిదిక్కుమొగం బై యిట్లనియె.

406

తే. చిక్క రక్కసునకు భీమసేనుఁ డిప్పుడు, తనయ కాతనికిం దోడుపడుము నీవు
మఱియు ద్రోణపురస్కృతమహితసైన్యమాఁగు మీనమహాభయ మావహిల్లె.

407

వ. మఱియు నీశాసనంబున ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి యథామ న్యూత్త మోజో ద్రౌపదే
యులు రాధేయుని మార్దేయసాత్వకు లితరరాక్షసులను మార్కొందురు గాక
యని నియోగించిన నందఱు నట్ల కావించి రంత.

408

పంచ. అలాయుధుండు భీమసేనుహస్తగుప్తచాపమున్

జ్వలన్ని శాతసాయకప్రజంబునన్ మలంచి వా
జుల్కాహరించి సూతుఁ నొంచె జూచి తేరు డిగ్గి య
గ్గలించి భీమసేనుఁ డేసె గ్రవ్యభక్షుఁడు గదన్.

409

స్తగ్ధర. కొండంతం బిండినేయం గుదురుగుడె గుడెన్ గొట్టి యార్చె సురాపుం
డొండ్రికిఁ దాకి శబ్దం బురుతర మయి యుట్టుత లూచెన్ ధరిత్రిన్
గొండల్ సంద్రంబుల్క మిక్కుటముగ నడలెన్ గ్రోల్చె నయ్యాకసం బు

410

ద్వండంబై పూరటిల్లెఁ దశదిశల భయోద్బద్ధ మయ్యెఁ జగంబున్.
అ. అట్లు గదలు పిండి యగునంతకును వారు, పోరి ముప్పియుద్ధమును బొనర్చి

411

యందినట్టిస్వందనాక్షుచక్రాదులఁ బెనఁగి రక్తసిక్తతనువు తెలి.
వ. అట్లు పెద్దయు బ్రాద్ధద్దవడిం బోరుచున్నంత ముఠాంతకుండు బకాంతకాత్మజం
బిలిచి యిట్లనియె.

412

శా. రక్షో గ్రస్తుని నీదుతండ్రిఁ గనులారం గాంచుచు నీవు నీ
రక్షసైన్యము నన్యముల్ పలువ మేరల్ గా విటం గర్జువై
వీక్షన్ మాని యలాయుధుం బొదువు మావెన్క నృనఃకాంక్షితం
బక్షిణప్రతిభా ఫలించునటు చేయఁ వచ్చు నక్తంచరా.

413

క. నావుడు నతఁ డక్కర్లునిఁ బో విడిచి యలాయుధుండు పోరెడుకడకున్
బోవుటయుఁ గవలు సాత్యకి, చేవమెయిం దాఁకి రసురనేనల్ నెల్లఁ.

414

తే. అఱిమి నరుఁ డెల్లరాజుల నాఁగెఁ గర్జు, డఖిలపాంచాలపుత్రుల నది యెఱింగి
భీముఁ డక్కర్లువై బడె నటకుఁ గవలు, నరిగి రిట ద్రోఁడు బాంచాలు రఱిమి రధిపఁ

416

వ. అంత నక్కడ.

సీ. అ ట్లహంకృతి మీఱ నడర నలాయుధుం, డనిలనందనుసూతి నఱిమి తఱిమి
పరిఘంబు వడిఁ ద్రిప్పి పయి వైచె వైచిన, నిండు కింకుక సోలి పెంచి రొడలు
ఘనగదాదండంబుఁ గొని బకానుజమిఁద వేయ సాంగంబు గా విఱిగెఁ దేరు
విఱిగినం దఱుగక విన్నంటి బకుతోడు, కురిసె నెత్తురువాన ఘోరముగను

తే. జిమ్మచీకట్లు నెల్లెడఁ గ్రమ్ముకొనియె, బిడుగులుం బలె నయ్యెడ భీమసుతుఁడు
మాయచే మాయ మాయించి మఱియు తాలు, గురియ నడఁగించె శరపరంపరలఁ జేసి.

వ. ఇట్లురాక్షసేశ్వరు లిద్దఱు గదా పరిఘ శూల ముసల ముద్గర కరవాల భిందివాల
పినాక తోమర ప్రాస చక్ర పరశ్వ ధాయోగుడ గోశీ ర్షోలూబరప్రముఖనానావిధా
యుధంబులు శమీ పీలు కరిర చంప కేంగుద బదరి కోవిదార పలా శారిమేద
స్లక్ష న్యగ్రోధ పిప్పలాదివృక్షంబులను నానాధాతురంజితభూధరోత్తుంగశృంగంబులను
వజ్రనిరోపభీషణశబ్దంబు లబ్దంబు నిండుకొన నొండ్లరులపయిం బడవైచిగొనుచు
వాలినుగ్రీవులు వోలె నాభీలంబుగం బోరి పోరి కృపాణంబులు గొని విశరుగొని
ప్రభిన్నగాత్రులై ప్రస్వేదమిత్రితాస్పక్రవాహంబు ప్రవహింపం జేసికొని రంతఁ
గొంతవడ్డికి హైడింబుండు విజృంభించి.

418

చ. ఎఱిచి బకానుజన్ముశిఖ నేడైఱఁ గైకొని మీఁది కైత్తియుం
దిగిచి విశృంఖలంబుగను ద్రిప్పి యిలం బడ వైచి కుత్తుకం

- దురుతరసాయకజాలము, పరగించి తమంబు చిక్కఁ బడ దివిఁ గప్పెన్. 427
- సీ. అపు డసురేశ్వరుం డాకసంబునఁ గాఱు, మబ్బులు గల్పించె మంట లెగయఁ
గొఱపులు నల్గులు మెఱుములు నుఱుములు, మిక్కుటం బయితోఁచెఁనొక్క మొగిని
ముసలముద్గరగదాముఖ్యనానావిధా, యుధవర్ష మెంతయు నుర్విఁ గురిసె
తాలునుం బిడుగులు రాలె మొత్తంబుగా, వజ్ర పాతశ్వనుల్ ప్రబల మయ్యె
తే. నఖిలభూతములకు భయం బావహిలె, నసురమాయానముద్యవం బైనయెడరు
మాన్వఁ జాలక కర్ణుండు మ్రానుపడియె, వినుము నీబల మంతయు విహ్వలించె. 428
- శా. మాయావర్ష సముద్యుల్ ఘనులు భీమప్రౌఢ్యవేష్ట గ్గిరి
ప్రాయప్రోన్నత దేహయష్టులును దంష్ట్రాభీషణాస్యు ల్మహా
గ్రాయస్తాయుధహస్త లస్త మితనానారుల్ మహాకర్పూరుల్
వేయాఱుల్ భవదీయసైనికుల నుర్విం జేర్చి రక్షార్పించున్. 429
- చ. కరులు దెగె హయంబులును గండ్రిక లై పడె దేర్లు తెల్లె గా
ల్గురు గడతేరి రాయుధములున్ ధ్వజముల్ ధనువుల్ దనుశ్రముల్
పారి పారి నుగ్గునూచ మయి పోయె భవద్బలమంకు డిందియున్
దెరలియు దేవురించియును దీనత నొందియు న్నంది రందఱున్. 430
- క. వెఱచఱచి పఱచువారిని, నెఱి చెడి పడువారిఁ జూచి నీకొడుకు లెదన్
వెఱఁ బడుచు మేనియానలఁ, దొఱఁగిరి తమ కెట్టిదిక్కుఁ దోపనికతనన్. 431
- ఉ. పాండవపక్షపాతు లయి పర్వి సుపర్వులు వచ్చి యిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి కౌరవుల దంచుచు నుండిరి కానినాడు నీ
చండిమ సోఁకుమూఁకల కెసంగెడునే యని సైనికుల్ వెఱన్
భండనభూమికిం దొలఁగి పాఱిరి ధీరతఁ గర్ణుఁ డుడినన్. 432
- మానిని. రక్కసు లుక్కున రాణలెసంగుచు రావులు చూపులరాయనెడన్
మిక్కిలిచిక్కగ మిన్నన మన్నన మించినతూపులు మేలిమికిన్
జిక్కియుఁ జిక్కక చిట్టిన నఱులు చీల్చుచుఁ బెల్చిన జివ్వన బెం
పెక్కినకన్లునియెక్కువఁ గన్నొని యెంచి నుతించిరి యెల్లదొరల్. 433
- ఉ. అత్తఱి జక్రయుక్త మగునట్టిశతఘ్నిని రాక్షసేశ్వరుం
డెత్తి వియత్తలం బూరయ నేసిన నయ్యది కర్ణుతేరి కా
నుత్తమవోహనంబుల సముద్రధి నద్ధరఁ గూల్చెఁ గూల్చినన్
దత్తఱఁ గర్ణుఁ డుర్వికయి తత్త బడల్ పడుపాటు సూచుచున్. 434
- క. తనదివ్యాశ్రమ లన్నియుఁ, గనుచుండఁగ నసురమాయఁ గడతేరుటయున్

మొన లెల్లఁ దఱిగి విఱుగుట, గని లోనం దలఁచె బ్రాహ్మకాలము గాఁగఁ. 435

—కర్ణం డింద్రదత్తశక్తిచే ఘోరముం జంపుట—

ప. అయ్యెడరు గాంచి కౌరవు లెల్లరు గర్జం దరియ వచ్చి సంబోధించుచు. 436

ఉ. ఆసురమాయ ఘోరతర మయ్యె నలంతులఁ దీఱ నట్లు లై
వాసవశక్తిఁ నీకడ నవర్మల నందుచుఁ బ్రజ్వరిల్లుచుఁ
భాసిలు దాన నియ్యెడరు పాయఁగఁ జేయున్లు చేయకున్న నీ
దోసి నమస్తపైవ్యమును ద్రంపక పోఁ డొకయితమాత్రలోన్. 437

ఉ. వీఁ డొకఁ డిట్లు పోయినను భీముఁడు పాథుఁడు దొట్టిశాస్త్రపుల్
గూడియు నస్మదాదులఁ దగుల్కొని నేమి యెనన్గు రంతుఁ
మాడియు మ్రగి చచ్చెదరు మామకశత్రుమహాగ్నికీలలఁ
జూడు ముపాయమిప్పటికిఁ జాతము చావకయున్న నాటికిఁ 438

క. ఒండు దలంపక నీవా, ఖండలవరదత్తశక్తిఁ గ్రవ్యాదులం
ఖండింపు మీనిశీధిని, నుండిన మే మెల్లకాల ముండినటు లగుఁ. 439

వ. అని యనేకవిధంబులం జెప్పిన విని యస్వరుచునింజూ డవ్పటి కదియ కర్తవ్యం బని
నిశ్చయించి. 440

సీ. కుండలంబుల నందుకొని యింద్రుఁ డిచ్చిన, నేఁడ్లుపూడ్లుగఁ క్రీడి నేయుటకును
దాచి యుంచినదానిఁ దనవైవ మగుదాని, బాశసంయుక్త మై పరఁగుదాని
నాలుకల్ గ్రోయుచు నాఁక వచ్చెడుదాని, మిక్కిలి జెలిలు లై మెఱయుదానిఁ
గాలాంతకునిజిహ్వాకం బోలివలెఁగెడు, దాని నజయ్య మై తనరుదాని

తే. వైజయంతి యనంబేర వఱలుదాని, ఘోరశక్తినిఁ గర్ణండు గొని భుజాంత
రమునఁ బూనిక నమరించి రాక్షసేంద్రవక్షమును గుఱిసూచు వైచె నేచి. 441

క. భుజముల నుండినయస్వదై, గజవిజృంభి భీమసుతుఁడు గనుకొని శక్తిన్
నిజమాయ వింజ మట్లయి, ప్రజ లెఱుంగం దోచి పాతె భయవిహ్వలుడై. 442

తే. అంతరిక్షంబునన్ భూతసంతతి కడు, నఱచె దుములువాతము వీచె నవనిఁ బడియె
బిడుగు లుల్కులు భూమి గంపించె గర్జుడనురక్తై శక్తిఁ బూచిన యంతలోన్. 443

మ. వసుషేణప్రతిపాదితం బయి ఘహాజ్వాలాకులం బైనశ
క్తి సురాకాని వెంట నంటి లొలుతం ద్రంగించి తన్మాయ న
ర్వసమర్థం బయి వజ్రమట్లు పడి తద్వక్షంబు భేదించి పై
దెనకున్ మండుచు నేగి రిక్కలగుమిన్ దీపించె మే గ్గించుచున్. 444

క. వక్షము భేదిల్లఁగ నా, రాక్షసుఁ డార్చుచును భూధరం బన ధరయం

దాక్షణ్యము కూలి చచ్చెన్, రూఠూరావంబు హెచ్చి రోదసి నిండన్. 445

తే. అసురమానుషచిత్రము లతిశయిల్లునట్లు పోరాడి మనసేన హతము చేసి

శక్తి దెగి వాడు మనసైన్యసమతిఁ గూలె, దాన నొక్కయత్నోహిణి దండు సమసె.

క. బ్రతికియుఁ జచ్చియుఁ బాండవహిత మొనరింపంగఁ బూని యిందలిబలమున్

హత మొనరించిన వీరుని, స్తుతియింపంగ వలదె యెట్టిశూరుల కైనన్. 447

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు చచ్చినంత యిచ్చటివారు సింహనాదంబులు శంఖారవంబులు

ను భేరిముఖనిదాంబులు బోరుకలుగం జేసి సంతసించి కర్ణు నగ్గించి పూజించి వతం

దును సీనందనునిన్యందనం జెక్కి నిజసైన్యంబునకుం జనియె బాండవులును బెను

గొండవలె గూలినవాని గాంచి శోకవ్యాకులితాంతరంగు లై కన్నీరు మున్నీరై

పాఱఁ బారంబు గాననియట్లు వగలం బొగలుచుండఁ బుండరీకాక్షుం డక్షిణప్రహ

ర్షంబునం బొంది పాండవేయులకు వ్యధాకరంబు గాఁ గరంబు సింహనాదంబు గావించి

శంఖంబు పూరించి యుగ్యంబులపగ్గంబులు నొగడ ముడిచి వచ్చి కిరీటిం గొఱిలిం

చుకొని వానివేపువై నవ్వళించి మందమారుతోద్ధాతమందారంబుచందంబునం బొం

దుపడ నర్తించుచు మఱియు సింహనాదంబు గావించినం గాంచి నాతీసంతుప్తవ్యా

దయుండై చింతించుచు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 448

—ఘటోత్కచుండు చచ్చుటకుం దనకుఁ గలసంతోషమును గృష్ణుం డెఱిగిండుట—

మ. అకటా యేమనువాడ నిన్ను జగదీశా! చచ్చె డ్రాడింబు డి

ట్లు కలంగంబడి యెల్లమూఁకలును వాటుం బొంది వెన్నిచ్చె మే

ము కడుం గుండున వందుచుండు మిపు డీమోదంబు ని న్నొందె దీ

నికి లేకుండ దనల్పహేతు వనుచున్ నే నెంతు స్వాంతంబునన్. 449

తే. అది రహస్యము గాకుండు నట్టిదైనఁ, జెప్పఁ దగునేని చెప్పంగఁ జిత్తగింపు

మెప్పుడు నీగురుచరితకు నింతలఘుత,గా దిది సముద్ర మింకుట గాఁ వలంతు. 450

వ. అనిన వాసుదేవుం డతని కి ట్లనియె. 451

సీ. ఇది హర్షకాల మై యెసఁగు నామదిఁ గల, కలఁత యంతయుఁ దీతఁ గర్ణనొద్ద

నాశక్తి యుండినయంతకాలము నాక్కు గునుకు పట్టదు నిన్ను మనుచుబుద్ధి

శక్తిహస్తుని వాని శక్రాదు లైనను, గెలువఁ జాలగు నేడు తొలఁగె నద్దీ

కవచకుండలములు గలవాడు ముల్లోక,ములకు నసాధ్యుడు పోయెనవియు

తే. నీదుదిష్టము మంచిది నీపయిఁ గల, కూర్మి నిండుడు కవచంబుఁ గుండలములు

నడిగి కొనిపోయెను వికర్త మాచరించి,యవి యొసంగి వైకర్తనుఁ డయ్యె నతఁడు.

మ. ఘనుఁ డాకర్ణున కిన్నియుం గలిగినన్ గాండీవి వై నీవు చ

క్రిని నై నేనును గూడి గెల్వ మనునుక్తిం జెప్ప నేలా యముం
డును నిందుండు గుబేరుండు జలవిభుండుం జాల రన్న మహా
మునిమంత్రంబునఁ గట్టువడ్డభుజగమ్ముం బోలె ని ప్తయ్యెడి.

453

తే. శక్తిగ్నకొన్న మొదలు నిఁ జంపఁ జాలె,ద నని యాతండు పూచియుండెనది యిట్లు
పోయె నిష్పటి కైన నప్పరుషవరుని,నీవు గా కేరు నోర్వ లే రిది నిజంబు.

454

సీ. అక్కర్లు డరయ బ్రహ్మణ్యుండు సత్యవా,దనరతుండును నియత వ్రతుండు
దపసియు రిపుల నే దయఁ జూచువాడును,నై వృషం డనఁగ బే రంది పొందె
బ్రీధనశౌండుండు మహాబాహుండు విలు పూని, హరి కరులం బోలె నరుల నడఁచు
మధ్యంగతాదిత్యు ఘాష్ఠి మండ్రువాని, మనయోధు లజ్జెత్తి కనఁగ లేరు

తే. కాలఘేషుము వర్షించుకర్కశి శరము,లోలుకు చుండిన నమ్మేటి కెలన వేల్పు
లే నిలువ నోప,రిప్పటి కైనఁ గవచ,కుండలాదులు నో మనుష్యుండ యైన.

455

క. అరద మిలఁ గ్రుంకి కృత్రము, భర మైనపు డీవు వేచి ఁడవేయుదు వ
య్యరిసూదనుండు రణమున, శర మూనినతఱిన గెల్వ జాలవు వింటే.

456

వ. మఱియు నేను మున్న నీహితార్థంబ జరాసంధశిశుపాలాదులం గూల నేసితి వారొకఁ
డొక్కఁడే ముజ్జగంబులకుం జాలినవారు వా రిప్పు డుందు రేని మనపైఁ బగ పాటించి
దుర్యోధనునకుం బాసటయై వత్తు రందఱు నొక్కటి యైన మనకు గెలు పనాధ్యం
బగు నాకర్ణింపుము.

457

సీ. తొల్లి జరాసంధునిల్లడ యై గద, యెం డగు దాని వాఁ డొక్కనాఁడు
బలభద్రువై నల్లి ఁజిసిన నతఁడు స్థూ,నాకర్ణ,మనియెడునారసమునఁ
బ్రతిహతం బాసరింప నతిరయంబున నది, యట నున్న జరఁ జిపి యద్రు లదర
ధరణిఁ బెకల్చి పాతాళంబునం జొచ్చె, నది లేమి భీముఁ డయ్యధికుఁ జంపె

తే. నేకలవ్యున కంగుష్ఠమే పాసఁగిన, భార్గవున కెత్తువచ్చెడు వాడు వాని
వ్రేలు త్రుంగించితిని నేన వెఱపు వన్ని,దాన నందదు కయ్యె ద్రవ్రతిభ యెల్ల.

458

ఆ. వేనిఁ జంప నేను వెలసితి నాశిశు,పాలు దుష్టశీలుఁ గూల నేసి

నాఁడ నేన వాడు నే డున్న మన కెట్టి,యిక్క మయిన వచ్చు నిది నిజంబు.

459

వ. మఱియు, నుపాయంబు వన్ని బకహిడింబకిమ్మారాదుల మారుతిచే జా నేయించితి
బ్రహ్మయజ్ఞవివాకకుం డై రావణసముం డైనయలాయుధుని హైడింబునిచే జంపిం
చితి హైడింబుఁ డాకర్ణశక్తిచే గూలఁ బన్నితి వీడు మీ కుపకరించువాఁడగుటం
జేసి యింతదనుక నుపేక్షించితి నిట్లు చావకున్న బ్రహ్మద్వేషియుయజ్ఞ ద్వేషియునగు
రాక్షసాధముని నేన సంహరింప వలసి వచ్చును గావున నిట్లు చంపించితి ననిమఱియు.

తే. ధర్మలోపం భానఁ దృఢదుర్మతులను, గూల నేయుటయే నాకుఁ గూడినపని
ధర్మసంస్థాపనార్థమ ధరణి నాడు, సంభవం బని యెఱుగిపో నవ్యసాచి. 461

చ. దమము శమంబు దానమును ధర్మము వేదము హ్రీయు శ్రీయునుగా
శమయును నార్జవంబు ధృతి సత్యము శౌచము నెందు నుండు నే
నమరంగ నందు నుండు ఖలు లైచను వారలు నాడు శత్రులు
త్తము లగువారు మిత్రు లని తాపకచిత్త మెఱుంగఁ బోలెడిన్. 462

తే. కర్ణనెడ నేమరిల్లుట కాదు నేయ, వెరవుతఱి వేచి చెప్పెద వీని జంప
శవడముడి సుయోధనుని జంప వలయువాని, కే నుసాయము గల్పించి యెఱుకఁపఱుతు.

ఉ. అల్లదె కౌరవధ్వజని యంతయు ద్రోణపురస్సరంబుగాఁ
బెల్లఱుమంగ వచ్చెడిని భీషణశబ్దము మిన్న ముట్టెడి
ద్రెల్లియు నోసరిల్లియును దిక్కులు వట్టెడు నీడునైన్య మో
సల్లలిత ప్రభావ! యిటు జా గొనరింపక యేపు చూపుమా. 464

చ. అనవుడు నాంబికేయుఁ డను నట్లాకపీరుని మాత్రఁ జంపఁగాఁ
డనరెడుశక్తి గల్గియును దాని వృషండు గిరిటిమీఁద నే
యను డలపోయఁ డేమిటికి నాతఁ డొకం డనిఁ ద్రెల్లెనే నొకిం
తన తెగుఁ గాదె యెల్లయును దా నిటు తెల్లము గా నెఱుంగఁడో. 465

క. ఎఱిగినఁ దా నై పోరికి, దెఱుక యుండినను నరుని దెస ర మృని తా
నఱిమి విడ రాదె శక్తిక, నెఱి గలవృషుఁ డనికి ర మృనిన సతఁ డుఱఁడే. 466

క. పిలిచినఁ బోరికి రా నని, పలుకనివ్రత మక్కిరీటివలనం గల దీ
బలుమానిసి తా నీట్టులు, తెలిసియు సలువండు కతము దెలుపఁ గడవే. 467

వ. అని మఱియును. 468

సీ. బుద్ధిహీనుఁడు నాదుపుత్రుఁ డేమియుఁ నెఱుంగఁడు పగఱజయింపఁ గలుగు పెట్టా
కుణిచే ఫలము లాగుకొనినబలాధ్యుని, బలఁ గర్ణశక్తిని సలిపె శౌరి
శునకవరాహముల్ పెనఁగుడు నేది చచ్చిన శ్వపచునకు మే లొనరునట్లు
కర్ణహైడింబులకలన నెవ్వఁడు వడి, నను లాభమే కదా నరసఖునకు

తే. భీమతనయుండు గర్జునిఁ బిలుకుమార్చ, నొకఁడు హైడింబుపైఁ గర్జునుగ్రశక్తి
పాలియ నొకఁడును ఫల మని తలఁచిశౌరి, తెలివినబాండ్లపహిత మెంచి సలిపె నిట్లు.

క. మావెడగులకున్ మఱియో, నీ వైనం దేర్చి కర్ణునిక వరశక్తిక
దేవేంద్రసుతునిమీఁదను, వే విడువం జేయ వైతి వే కడ సూతా. 470

వ. అనిన సంజయుం డతనికి ట్లనియె. 471

ఆ. ఇంత తెలిసి శాదై యుల్లు చేసె ముపేద్రుఁడీతము నెంచి పాండువంశ కడఁదఁ
గాక యున్న మేలు గాకుండు వారికిఁగృష్ణసాయమునన కడఁగెను. 472

క. హరిద్రాపు లేక యుండిన నరుడును బొండవులు నొక్కనాట నెట్లు
తల్లియై నమరంబునఁ దెగు, తరుడే మనవారు తక్కు వగుదురే యెఱుఁగ. 473

సీ. దుశ్యోధనుండును దుశ్శాసనుఁడు నేను, శకునియు లేలే కన్లునరన కరిగి
యెల్లవారలఁ జెట్టి యీ ద్రనందనునిపై, శక్తి వైపు మశుకు చచ్చె నేని
తక్కినవా రేమిలేక్క వత్తు రటంచుఁ, జెప్పియు మతియైన జెప్పించుడు
మతఁడు వోయినఁ గృష్ణఁ డన్నిటికిని మూల, మున్న వానిక కట్టు నుర్వి యెల్ల
తే. మూలముండగఁ గొమ్మలు గూల నేయ, మరలఁ జివ్రించునృతముమాడ్కి నగును
గాన నరు నేయుటయు మాని కంనవైరి, నేయు యి ష్యగు నంచు మే మెంచి యెంచి.

క. మూలం బితఁడు గూలిన, నేల సమస్తంబు మనకు నిలుచుం గల్గా
పాలించి చేయు మనుటయు, నాలించి యతండు నట్ల యగు నను మాతోఁగ. 475

వ. అట్లు చెప్పినఁ గర్ణుండును మేమును మఱునాఁడు పాలికలనికి బోయి యన్త మేయ
ప్రభావుం డగుహృషీకేశునిమహత్వంబున శక్తిమాటయ మజచి పోవుచుండుము
కృష్ణుండును శక్తికిం దలంకి కర్ణుం బోర లాతులం బుచ్చుఁ గాని వివ్వచ్చుం దఱిమి
కొని రాడు వాని కోపువాఁ డేజగంబుననుం జూడఁ గలుగం డట్లు కర్ణశక్తిచే
ఘటోత్కచుండు చచ్చినపదంపడి సాత్యకి కృష్ణునికడకు వచ్చి కర్ణుఁ డింతకాల
మిట్టిశక్తి నర్జునునిపై నేయమికిం గారణం బేమి యని యడిగిన నతం డతని కన్న
చందం బాకర్ణింపుము. 476

మ. కురురాజులు లేలు కర్ణునకుఁ బెక్కుల్ సెప్పి యొప్పింప నే
వ్వరబాహుబలశాలి వచ్చి యనికిన్ వారన్న వాక్యంబుల్
స్మరియింపం గలశక్తి లేనియతఁ డై మా నొంద నేఁ జేయుదున్
గర మల్కం గొని యైన నేయుటకుఁ బూనం డాతఁ డియ్యర్జునున్ 477

డి. అల్లమహోగశక్తి చెలువారుదుఁ గర్ణునిచెంత నుండిన
నన్న శృంగు గుండె తల్లడమునం బచరించితి నిప్పు హస్తము
దల్లియేఁ దండి యన్న యను దమ్ములుఁ బ్రాణములైన శ్రీడియ
ట్లులము పల్లవించుటకు నోపవలయు నను నప్పిత్. 478

తే. అతఁడు లేమిఁ ద్రిశంకశాసనమున నాయును నాకుఁ బ్రియము గా దిట్లు కాన
మృతుఁడు వ్రత్యాఁడు నామిదోషనర్జనుం గాంచి సంతోష మందుచుంటి.

వ. అని కృష్ణుండు సాత్యకికి జెప్పె ననిన ధృతరాష్ట్రుం డక్కటా! మనవారు దైవోప

హతులు గావునఁ గాశరాత్రిం బోనియమ్మహాశక్తి కృష్ణార్జునులయందు గాక తృణ
ప్రాయుం డైనఘటోత్కచునందు బోయె నే మనం గల దింక వైకర్తనాదులును
వైనస్వోడ్యయంబునకుం బోయినవారయని నిశ్చయింపు మది యుండె ననంతరసంగ్రామ
ప్రకారంబు సెప్ప మనిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన
పదంపడి నీమూఁగలు హస్తోత్కర్షంబున నార్చుచు నొక్కపెట్ట ఫరిజలంబు ముట్ట
డించి యఱుముటయు వారిమూఁగలు చీకాకుపడుటయు గని యుధిష్ఠిరుండు
చింతాశోకవిమూఢచేతక్కుం డయి భీమసేనుం బిలిచి హైదింబమరణంబున నామ
సంబు మోహావిప్లవం బయ్యె నియ్యోగం గయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్య నివ్వైరిబలంబు
నీ వాఁగు మని తాను రథంబునం జదికిలం బడి యశ్రుపూర్ణములుం డై విట్టూర్చు
నిగిడించుచుఁ గళ్ళలంబు నొందె నానందున గోవిందుండు, గదియవచ్చి వానిఁ దన
కరంబులం బొదివి యిట్లనియె.

480

—శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజుం బ్రోబోధించి తీర్చుట—

ఉ. ప్రాకృతపూరుషుండు బలె బ్రజ్ఞ చెడం బడి యిట్లు వోవుటలో
నీ కనురూపమే యిటులు నీవు వగం బాగులంగ నందియం
బే కద గెల్పు లేమ్మనికీ నేగుము పెద్దభరంబు మోయఁగా
నీ కగు నన్న నాతఁడును నేత్రజలంబులు గేలఁ బ్రాముచుక.

481

వ. కృష్ణుం గాంచి యిట్లనియె.

482

క. ఏనెఱిగి ధర్మశత్రువు, మానుగ వచియించుచుంటి మాధవ కృతముక
మానసమున ముఱచినయ, మూనవునకో బ్రహ్మహత్య మనలక వచ్చుక.

483

శీ. అర్జునుఁ డస్త్రార్థ మరిగినప్పుడు మాకుఁ, గామ్యకవనమునఁ గాచియుండె
గంధమాదనయాత్ర గలిగినప్పుడు మమ్ము, దాఁటిచె దుర్గమస్థలము లెల్లఁ
గడు పథిత్రమమున బడలినపాంచాలి, నరకడ నిడికొని యరిగి వచ్చె
నోల మాసింప కియ్యాలంబునక నాకుగా నెంత లెంతలు కడఁగి తీర్చె

తే. నట్టిమాభీమసేనునిపట్టియందుం, బరంగుజేముడి సహదేవుఁడు నెనంగు
ప్రీతికన్న నిమ్మడి యయి పెఱిగెఁ గాన, నిట్లు నందుచు నుంటి నోయిందిరేక.

484

వ. అది వాని జంపినవానిపై గోసంబు దెచ్చుకొని.

485

ఉ. ద్రోణుండుఁ గర్ణుండుం గదిసి రోపచయంబున నేపు చూపుచుక
రాజువ వంతయుం గలఁచి రాచుచు నేచుచు నున్న వారు కం
భాణము లేన్గులుక భటులు గండ్రక లై పడఁ గుప్పె తిప్పలై
సామనిఁ బోలుభీమనరసాత్యకులం గయికో రొకింతయుక.

486

తే. మనము జీవించియుండ నుమాధ్యక్షును, నల్లరసమక్షమునఁ గర్ణుఁ డిట్లు కూర్చు
నిల్చుఁ గ్రేడియు లేనట్లు చావ నేసి, వీడు సాధన్య దాని కీగోడు పెద్ద. 487

చ. నరము నలంకికారణమునం బడ నేసి జయద్రథుఁ డనా
తరమున గర్భశత్రు వని నా కది యంత్రప్రియుఁ గాడు మా
ర్జునుఁ బరిమార్చు నాశ్వు నని తోడినఁ గర్ణుని ద్రోమఁ గ్రంచుటల్
పరమహితంబు ఘోరము వారలు మూలము గాదె మాధనా. 488

క. కావున నే నానూతజుఁ, జావగ నొనరింతు నిపుడ సంగ్రామమునం
జేవ మెయి భీమసేనుఁడు, కేవలుఁడే ద్రోమసేనఁ గెడపుచు నుండె. 489

వ. అని పలికి వేగించుచు రథంబు దోలుకొని కర్ణరథంబుమీఁదికిం జని శంఖంబు
ధమస్తంకారంబు గావించె నంతలో శిఖండి త్వరితంబు వేయిరథంబులును మృగము
తేనుంగులును వేనువేలగుఱ్ఱంబులును మూడువేల ప్రభద్రకుసుమంబులును
పిడుగునకుం బాసట యై శంఖం బాత్తి భేరులు మొత్తించె నంతలో నాశ్వులను నిజస్థా
నంబు నలంకరించి కప్పడిం గాంచి యిట్లనియె. 490

క. అలుకఁజెయి నొందు గానక, చులుకం జనెఁ గర్ణుఁ డయి యీ చిత్త్యుఁ డో
విలుకాఁడ! మనము చూచుచు, నిలుచుట నరి కాదు నడువఁజేపు నచటికి. 491

వ. అని పలికి యతిత్వరితగతి గుఱ్ఱంబు దోలుకొని దూరంగతుఁ డైన ధారుణ్యు
ననునరించె నంతలో శోకోహాసంకల్పం బై కర్ణుఁ డు ననుగర్మరాజునకు
సాత్యవతేయుఁ డెదుర సాక్షాత్కరించి మ్రొక్కినం దీవించి యిట్లనియె. 492

—వ్యాసుండు దర్శన మిచ్చి గర్మరాజు హుంపించె—

శా. నీపుణ్యంబునఁ జేసి ఘోరముఁ డనిన్ జీవించె నాకన్యతో
రాపుల్ సూపియు వాడు వీని దునుమఁ రక్షించె మృత్యుస్వరూ
పాపార త్రభించితం బగుసురేంద్రవాన్త శక్తి శర
వ్యాపారంబున నోడిన వ్దది విడఁ వాటిలెడిం గర్పముల్. 493

క. నీదిష్టంబునఁ గర్ణం, డాదివ్యాత్రుంబు రాక్షసానిపునియన్
బోఁ దివించి యేక నది మిచ, గాఁ జెగి పోమె సురారి కాం బగుట. 494

క. శోకము క్రోధము నొందఁగ, నీకుం దగ దేవుడు వైవస్వత్తగతి
లోక మెనంగుచు నుండెడు, నేకాము దాని ద్రిప్త నెవ్వఁడు కేర్చె. 495

ఉ. తమ్ములు నెల్లపార్థివులుఁ దక్కినవారును దోడు సూచ సం
ఖ్య మొనరించి కౌరవు గండకఁగింపుము విన్ను బాఁమా
హమ్మునఁ బొందు రాజ్యరమ స్వాంతమునఁ దమము దుండె.

రృక్మును గొమ్ము ధర్మ మెటఁ గ్రాలు నటఁ విజయంబు వ్రాలెడున్. 496

5. అని బోధించి బాదరాయణుం డంతర్ధానంబు నొందె నంతఁ గాంతేయాగ్రజుండును దాను రాధేయు నెదిరించు టుడిగి భీమనేనుం డరిబలంబు దోలుటం గాంచి కృష్ణ ద్యుమ్నుం బిలిచి నీవు గురువధార్థం బగ్ని కుండంబునం బుట్టినవాడవోడక • వేటపు దక్కి మొక్కలీఁ డగునాచార్యుండాఁకుము జనమేజయశిఖండిదౌర్మఖ ప్రముఖులును మార్ద్రేయద్రౌపదేయప్రభద్ర కేకయులును బుత్రభ్రాతృసమన్వితం బగుదుండవిరాట సాత్యకులును గాండీవియుఁ జతురంగబలసముద్ధతులగుతక్కినధరణీపతులును నిన్ను వెన్నుఁదన్ని వచ్చువా రనినంత వా రందఱు నొక్కపెట్టభారద్వాజుం టటముట్టు టయు నగ్గురుండు తెగ్గలింప కగ్గమించి ప్రతిఘటించినం గని దుర్యోధనుండును బరివారప రివృత్తు డై గురునకుం బానట మై పాండవబలంబులం జెండుచుండం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యర్థరాత్రంబున నయ్యిరువాఁగునందునుగలయోధులు నిద్రాంధులును బరిత్రాకులైన వెనుగుదుండ వారి కాత్రియామ సహస్రయామ ప్రతిమ మై భయనూపం బయ్యె నట్లయినను నిజధర్మంబు పాలించుచు నొందు గానక గజంబు లపై రథంబులపము వాహనంబుల పై నున్న టుండియు నవి పోయినట్లు పోయియు నాయుధంబులు జాతి నెఱుంగక వట్టిచేతుల వినరియుఁ గూర్కునం దూఁగియు నివారకలోచనం లై తిచ్చపడియు విచ్చియు నాయుధంబులును గరదీపికులును బాఱవైచి కూరుకుకాలుమానుసులు నై యేమియు జేయఁ జాలక బహుప్రకారంబులఁ గలవిలంపడుటయు జీకెట్లు మీఁదుమిక్కిలి యగుటయుం జూచి ఘల్లు నుండు పేరెఱుంగెత్తి సూరూర! మీరు నిద్రాధరంబునఁ గడుంగడుఁ జిక్కియున్న వారు చిమ్మచీకట్లును గ్రమ్ముగఁ గ్రమ్ముకొనియున్నయవి గావున నొక్కముహూర్తమాత్రం బీరణభూమియంద నిద్రింపు డింతలోనం జంద్రోదయం బయినపదం : కి స్వర్గసాధనోద్యమం బయినవరంబునకుం గడంగుదురు గాక యనిన వాని వాక్యంబున కెల్లపైనికులుం గాక మింట దేవర్షిగణంబులును మేలు మేలని మొచ్చు కొని రచ్చొట మనవారును గర్జదుర్యోధనులయనుమతిం బడసి ప్రధనోద్యమంబు చాలించి యె దున్నవా రంద శయనించి యుష్టనుం దలంచి మహాత్మా! సకలవేదం బులును సర్వాస్త్రశస్త్రంబులును బుద్ధిపరాక్రమంబులును భూతదయయును సేయందే సుఖిం బై యున్నయవీ నీకు సుఖం బయ్యెడు నీకు సర్వాధరంబులును సిద్ధించెడు నని ప్రశంసించుచుం దీవించి సుఖనిద్రం గావించి రాసమయంబున. 497

త. ధోగిధోగాధములు తొండములు రజమునఁబ్రంగుడువడఁగ నూర్చుచు భూతలంబు నీడంబుచిత్తుగఁ జేసి సింహనములు, కొండలోయనఁ బడి యుండు గూర్కుఁ జేసె.

౩

బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

ద్రోణపర్వము.-పృథ్వీపర్వము.

దము నీపాదాబ్జము

నాదగుహృత్ప్రేమందు నాట నిలిపి లో

బాదుకొని యున్న మోహము

పో దోల ననుగ్రహించి ప్రోవుముదేవా.

—ద్రోణపర్వము—

1

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

క. విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుఁ, గని యిట్లను సూతపుత్ర ఘనతరనిద్రం
గొని యుధయబంబులు మాపున మరలన్. మేలు కాంచి పోరెనె చెపుమా. 3

వ. అనిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు కురుపాండవులు సర్వదుఃఖోపశమనం బగునిద్రా
సుఖం బనుభవించుచున్నంతఁ గొంతవడికి. 4

క. కళలకు నెల వగుజాబిలి, పొలుపునఁ దనబొజ్జలోనఁ బొదలుచునుంటన్
గలకలలాడుమొగంబునఁ, దొలఁకు ననం ధవళిమంబు తూర్పునఁ దోచెన్. 5

క. ప్రాచీదిగంగనామణి, ప్రాచీనాచార మెనఁగఁ ఫాలతలమునన్
రాచుకొని భూతి నునుమడుఁ, గొచితిఁ గొనె ననఁగఁ బ్రబలె నట ధవళరుచుల్. 6

క. ఉదయాచలకేసరి పూర్వదశాదరినుండి తిమిరవారణచయమున్
సదమదము నేయ నెడలు పుగిది జాబిలి సొడిచె బొందుకిరణస్ఫురణన్. 7

సీ. వినుసిగదేవరవెలియాలఁబోతుమేనికి నెత్తు వచ్చెడునిగ్గు లెనఁగ
వెడవింటిదొరజోడు వెడఁదవింటికి నెన, వచ్చి మెచ్చగుతేజ పిచ్చిలంగ
సరిక్రొత్తపెండ్లికూతురిమోవి దొలఁకొడునప్పుల కగుజగి నివ్వటిల్ల
బాలవల్లిం ద్రచ్చుపదనునం బొదవిన, వెన్నముద్దమెఱుంగువన్నె పొదల

తే. గుముదబంధపుఁ డుదయాద్రికోణమందుఁ, దోచి చూచుచు నుండంగ నేచి మింటి
కెగఁగుఁ బ్రాకుచు విజకాంతి యెల్లకడలఁ, గలయఁజిమ్ముచునిరు రెల్లమలఁచితోలఁచె.

- చ. నెల తల సూప సంపదలు నిండె ననన్ జగమందు నెల్లెడన్
గలుగుపదార్థముల్ తనచోకాటపుండేజులవెల్లెఁ దేబ్బుచున్
మొలవంగఁ జేసి సంతసము మోహనరూపముతోడఁ బండుపె
న్నెల్లెఁ బువు డేచి కాచె నిం నిమగ్నఁ బొడి వెల్లార్చి నట్లుగన్. 9
- మ. అట్లు వెన్నెల కన్ను పండువై కాటుచున్న సమయంబున. 10
- చ. కొడు కేగుచందమామ తనకుం బాడమావంగఁ బాలవెల్లి యె
వ్వడువున నార్చుచున్ నభము వంకకు లేచుచుఁ బొంగి పూర్ణు న
వ్వడువున మేలు కాంచి యిరువారు బలుంబు లవెల్లి చోటులన్
గడువడిఁ గమ్మఁ గ్రమ్ముగొని కయ్య మొనర్చంగఁ జొచ్చె నచ్చటన్. 11
- ప. అట్టిమేడఁ గురువయ్యండు గురువయ్యని చెంతకు జని క్రోధవరవశుం డై కొంత
ప్రసంగించి. 12
- మ. అహహా నీకు వశంబు లై కలవు బ్రహ్మాద్యక్షముల్ పెక్కు ని
న్ను హరుం డైన నెదుర్కఁ జాలు డనినన్ నో రెత్తినే లొండ్ల నా
గ్రహమేతల్లిన నొక్కపెట్ట జగముల్ గాల్పంగ నీ వాదను
గ్రహముం జూపుట కాదె పాండవబలోత్కర్షంబు సూపట్టుటల్. 13
- మ. అరులన్ సైరణ సేయుచుంటి విది శిష్యప్రేమయో లేక నా
దురదృష్టం బగు నో యెటుంగ మని శత్రుల్ నీకు సంఘటణ
స్ఫురణన్ బెచ్చిలి యున్నవా రరయ నేమో నాడు నాటన్ బలో
త్కరముల్ గోల్పడి తిగ్గుచుంటి మని నీకై చెప్పగా నొప్పునే. 14
- ఆ. ఇపుడు డస్సి యుండి రెల్లరు నీయత్రు, బలము సూపి నాదుగఁగఱ నడచి
దురము నేయ వలయుఁ గురురాజుపై నీకుఁ గొంతయేని కరుణ కుదిరె నేని. 15
- ప. అనిన నాచార్యుండు లోన గర్హించుచు గ్రుడ్ధుం డై కుబ్జుద్ధి యగుసేకొడుకుం జూచి
యిట్లనియె. 16

—కొజాచార్యుఁ డగ్గమనిపొకన్తి యోగిండు—

- చ. ముదుసలివాడ నయ్య బలముం జలముం గొని మేనియాసయున్
వదలి రణిం బానర్చుచుఁ బ్రవర్తిలుచుంటిని నన్ను నింత గా
వదరుట కేమొకో కతము వారక చెప్ప మశత్రునేత్తల్
జిదుమంగ నత్రరాజముల జమ్మనిమాటయ లెస్స మాట యే. 17
- క. పిచ్చుకపై బ్రహ్మాత్రము, మచ్చున నే నలిగి మూక మార్కొని యత్రుం
బచ్చుపడ నేయ వలయునో, వచ్చెడు సామాజ్య మల్లె పైచెడఁ దండ్రి. 18

క. తిప్పే నోప్పేనియు నీ, చెప్పినగతిఁ జేయ నుంటిఁ జేయ నోకం జే.

జెప్పితి బాంచాలుర నే, దక్కక వధియింతు మఱుపు దఱింప కిరక. 19

వ. నే నర్జునునివై శిష్యవాత్సల్యంబు సూపుదు ననియు లేకున్నఁ బరిక్రాంత డైనవాని నప్పు డేయుట సుకరం బనియుఁ దలంచిదివి దేవదానవగంధర్వాదు లైన సేన్యమును వాని నోర్వఁ జాలరు చెప్పెద వినుము. 20

సీ. ఎఱుంగవో నీ వింద్రుఁ డెదిరించి యోడుట, ఖాండవవన మెల్లఁ గాల్చునెడను తలఁపవో నీవు గంధర్వులకుం జిక్క, నతనిచేతలు ఘోషయాల్రనాడు వివవో నీవు హిరణ్యవిషయవాసుల నేసి, యలరుట స్వర్గప్రయాగ మత్తుడు కనవో నీవు విరాటకులకమ్మున న్నిమ్ము, జంతుటఁ బసులఁ జెట్టించు తఱిసి తే. తెలియవో నీవు పరమేశుఁ గలనఁ గెలిచి, పాశుపతమును బడయుట పార్థుఁ డనఁగ మనుజమాత్రుఁడు గా నీవు మదిఁ దలంచి, మెఱుంగనట్టిడ వైతి వి డేమి వర్త. 21

ఉ. నావుడుఁ గోపఘూర్ణితమనస్కుఁడు నీనుతుఁ డిట్లు వల్కె నో దేవసమప్రభావ! వినుదే యది యట్టిద యే నటుండుమీ వీవసుషేణుడుఁ శకుని యేనును నాదునహాదరుండునుఁ జేవ నెదిర్చి యార్చెదము సేనల రెండుగఁ జేసి వాసవి. 22

వ. అనిన నవ్వొగిలిమాటకు మాటికిని నవ్వుచు నవ్వసుంధరామరుం దతనిమనం బను వర్తించి నీకు న్వస్తి యగుం గాతమని మఱియు నిట్లనియె. 23

సీ. కార్చిచ్చువలె నుండుకవ్వడి నెవ్వండు, మార్చొని బ్రదికెనో మహి నెఱుంగ దిక్పాలురును వానిదెన గెల్వలే రని, ముమ్మాటికిని జెప్ప మొనసియుండుఁ వెడఁగులు నీవలె నడివీరపుంబల్కులు, డుడుగక పల్కుట లొప్పుఁ జూపె నీవు నీచుండపు నిత్యశంకివి మేలు, గోరినవారి నే దూరుచుండు

తే. వేరమున కీవ మూలము భూరమణుల, నిందఱం జంపఁగా నేల యీవ పోయి తీట వాయుగ నరునితో నేటలాడు, మేల శంకింతు వంతయు నింత దీఱు. 24

మ. నికృతిప్రజ్ఞఁడు వీడె మాతులుఁ డెదన్ నీ కెంతయుం గూర్చు వీ తకభాకాశలభాసురాత్మకుఁడు శత్రుపోక్ష ధర్మజ్ఞఁడున్ నికృతండుఁ ఖలుండున్ నృశంసుడును వీనిం బూర్పు. మీతం దీక్షక సుకృతాస్త్రం డగునర్జునుం బొదివి గెల్పుం బెల్పు నిం లేటిక. 25

మ. తొలి నీ వెప్పుడుఁ జెప్పచుండువృషుడుఁ దుశ్శాసనుం డేనునీం గలనం బాండుకుమారులం గెలిచి లోకభ్రాతృనిం బొందఁగాఁ గల మంచుఁ మదిసంతసించెదిని నీకన్నయ్య నీ విప్పుడ

- పులుకున్ సత్యముగా నొనర్చుకొనుమా బాహుబలం బేర్పడన్. 26
- క. అదె నీకోరినశాస్త్రపుడెదుటం జనుచెంచుచుండ నేడెఱుఁ జూం
బూదలు మిట క్షత్రధర్మము, వదలకు మని వీగుంకలె వర మగుఁ జావే. 27
- చ. నువివితి వెల్లవిద్యలును సంతత మథల కిచ్చి తర్థముల్
ఘృధ మొదనంగ భోగములఁ బొంపిరివోయితి వెంతయేనినం
పడి గృతకృత్యైః డైతి ఋణభారము తీర్చి నేర్చి పాఠునో
గదనము నేయు మేమిటికి గాని భయంపడఁ బోకు మ్మిటకున్. 28
- వ. అని గంటువడం బలికి భారద్వాజుం డయ్యాజి కింత యోనరిలె సైన్యంబును రెండు
పాయలై పాయనిరాక్రమంబునంజేసి యవ్వకుమారుమున వీకమెయి దాఁకి
పోరంజొచ్చె ననంతరంబు. 29
- ఉ. వెన్నెలఁజేసికాంతులును వేటొకతీఱుగఁ జేసి ప్రాద్విశం
గ్రొన్నసవోలె లీలమెయి గొంఁచెము కొంఁచెము దోచి కెపుడల్
మిన్నును మన్ను నేకమయి మించఁగ నేచి ఖగేశ్వరాగ్రజా
దున్నతిఁ గాంచె బగ్గముల నూని దినాకరుకన్న మున్న మై. 30
- తే. లోక బాంధవుఁ డినుడు భూలోక మెల్లవరని తమము వాఁగ వచ్చునపుడు మూగు
దనర సుమనసు లిడుమహతా బహుగ, నేర్పుదొరవక్కి నుదయించె వేగుఁజక్కి. 31
- క. నందితమహిబృందారక, బృందశీర్షార్థ్యోయవిభితిమహా
మందేహ దేహపురుని, పృందాస్పృహరంజనఁగ జను ననుజానుత. 32
- వ. అయ్యవసరంబున. 33
- తే. రథగజాశ్వాదులం దిగి కలనఁ గలుగుజోద లందఱు వారిచి జోత లిడుచు
నరుణసారథి కభిముఖు లగుదుఁ గేలు, మొగిచి నేమిచి రానంబుద్రోద్దనాదు. 34
- తే. రెండుతెగ లైసమూఁకలోనొందు గొంచుఁజూఁగురుఁ డేగె నొకమఁ బొంచాలసేనఁ
గర్జదంఱ్యధనాదులు గలసి రొండు, మూఁకతోఁ బొంపనబయలు ముట్టడింప. 35
- వ. అప్పుడు జనార్దనుడు కాలకేయమర్దనుం గాంచి యిట్లనియె. 36
- ఆ. అరుల డాఁలించి యొకమంగవలయును, వెలువలించి నీడుబయలు లెల్ల
ననుడు నాతఁ డట్ల యశా నని ద్రోణకృష్ణులకు ననల యగుచు నిలువఁ బొచ్చె. 37
- వ. అట్టియెడ గాఢుఁట్టి ఫాల్గునుం గాంచి మనము క్షత్రియుమై పుట్టినదలకుం దగు
కాలం బిప్పుడు సోప్రాంతం బయ్యె నిక్కాఁబునకుం బోని నీ ప్రవేశింపకుండునని
మనకు శ్రేయం బగు సత్యధర్మయశోవీర్యుంబు నాస్థాన్యంబు నొందు మని బరవసం
బుమాటలం బురికొల్పిన నతం డట్లు భ్రాతృవోదహుండై కర్ణద్రోణుల నశిక్రమించి

యంతటఁ దఱిమి యఱుము నెరగలి కెత్తివచ్చి పరాక్రమించునవివ్వచ్చు నాఁగఁ
జాలక భూపాలు రెల్లగును జిల్లపజి గుప్పడు దుర్యోధను కర్ణ పౌబలు లాగాండీవి
చాఁకి కాండజాలంబుల నోనేసిన నుత్తమాస్త్రవిదను డగునతఁడు సస్త్రంబులకుఁ
బ్రత్యస్త్రంబు లేసి రూపు మాసి వారి సందఱుం బడేసితూపుల నే పడంచి వేసేలం
గలంచినోట్లాడఁదొడంగె నబ్బెడంగునంగరంబునంబహుబరాగంబెగసికన్నులొగప్పి
దిక్కులు విదిక్కులు నెఱుంగ నీయన్తిఁజెఱుగునం బొంగి చిమ్మచీకట్లం గ్రమ్మఁ
జేసె నపుడు రథులు విరథులై రావ్రతులు హతాశ్వలై యొండొరుం గట్టికొని
పోరి పోరి గతనత్తులై జీవంబులం బాసి రానమయంబున నాచార్యుం డుత్తరంబు
నకుం జని విభూమపానకునితేవం జేవ మెఱుసినం గని పాండవపాంచాలసైన్యంబు
దైన్యంబు నొందియు నివ్వెఱుపడియు విన్నభోయియుఁ గోకిరిపడియు వెగడుపడియుఁ
గైదువులు విదిర్చుచు నెదిర్చియు నచ్చెరువడియుఁ బిచ్చలించియుఁ గోపించియుఁ
నొందియు నొచ్చియు విచ్చియు వెఱుపడియుఁ బఱచుచున్నం గని విరాటద్రుపదు
లిర్వురును ద్రుపదపాత్రులు మువ్వగును మత్స్యచేదిపాంచాలాదిపరివృత్తులై కపిసి
కుంభసంభవుం బట్టముట్టిన నజ్జగజెట్టి బిట్టేసి మూఁకలం జీకాఁకుపుచ్చుచు. 38

—ద్రోణుండు విరాటదుగ్ధులం జంపుట.—

- ఉ. మూఁడుశరంబులఁ ద్రుపదపుత్రనిపుత్రులయత్తమాంగముల్
మూఁడు నిలాతలంబునను మువ్వరునం బడనేసి యీసునం
గ్రీడ యొనర్చునట్లు విలు కేల్గవ నర్తకినోలె నర్తనం
బాడగఁ జేయుచుం దునిమె నామెన నీల్చినకేకయాదులఁ. 39
- చ. అదలిచి మాత్యుఁడ౯ ద్రుపదుఁ డార్చి శరంబులు చిత్తజల్లుగాఁ
బదులును నూర్లు వేలు తనపై నిగిడించిన వాని నన్నిటిఁ
జిదురుపై నడఁ నలిపి సింహకిశోరముమాడ్చి నేడ్కుమై
గదిసి గురుండు వారిశత కాండశరంబర ముంచె నెంచఁగఁ 40
- తే. ముంచినక వాచునుం గ్రోధమూర్ఛితులయి, మునుగువెట్టిరి తూపులఁ గొనరికొనరి
కన్ను లంగారకణములు గ్రయ గురుండు, వారివిండులు రెండును వడిగఁ జెండ్. 41
- వ. అంత. 42
- చ. విరటుండు నొండువిల్లుఁ గొని వేగగతిఁ దశతోమరంబులన్
శరదశకణునం బఱవె శక్తి విడఁ ద్రుపదుండు ద్రోణుండుఁ
శరములు దోమరంబులను శక్తిని నుక్కడఁగించి మించి త
చ్చిరములు రెండుధల్లుములఁ జెక్కి యమత్యయ మిచ్చె వారికిఁ. 43

వ. ఇట్లు చేది మత్స్య పాంచాల కైకయవీరులం బాంచాలపాత్రులను విరాటన్రపడు
లనుం ద్రుంచి విజృంభించిన ద్రోణుం గాంచి ధృష్టమ్యముంబు క్రోధముఖసమన్వి
తుండై యెల్లధనుర్ధరులును వినుచుండగ నే నాచార్యుం బరాభమించి యిష్టపడ
చుండుకున్న యాత్రధర్మంబునకుం దప్పి యిష్టాపూర్వకంబులకు వెలిమైననాండ నగుదు
నని శపథంబు చేసి బహులపాంచాలసేనాపరివృత్తుండై ధనుర్ధరుం దాక దుర్యోధను
కర్ణశకునులునుం దీక్షింపకొరవులు నాభార్గవ్యాజునకుఁ బాసటయై రుతి నెంతవడిక
నవ్వీలిత్తముం గన్నెత్తి చూడ నైన శక్యంబు గాకున్నం గని భీమసేనుడు పాంచా
ల్యుం బరిహసించుచుం బరుషాక్షరంబుగా నిట్లనియె.

44

చ. ద్రుపదకులంబునఁ బాడమి దొడ్డశరంబు లెత్తిగి త్త్రియా
గ్రంథము నందిన్యాడంపని గర్వము నొందుచుం దగ్ధ్రీ బిడ్డలున్
స్థాపులునుఁ ద్రుశ్శి త్తండ్లు విస నీ వటు బాస యునుగి యగిలు
గ్గింప యునుమంత లేక తిగినేయునటం గని ముందునుటావో.

45

క. గురుం డచి ప్రాశ్వానరుం డన, శరచామేధసచయ్యున్సక్తి మొందునున్
సరస్థుల వేల్పుచుండె, బరికించుచు నుండు నేను ప్రభుని యాపాదె.

46

క. అని పలికి క్రుద్ధుం డగుచున్, జని మామతి ద్రోణానైవ్యసమునదామున్
సునిశితసాయకసంచయమును జూనుపుచు నతిమి తితమి మునుము గులంగెన్.

47

తే. పార్వతుండును భారతవాహినిఁ జోటఁబడి శరాసనగుండున్ద్రు త్రిపురారి
నుభయబలముల కత్తఱి నుగ్రసమర, మొప్పే దేవతలకు నడు మెప్పు వచ్చె.

48

క. అత్తఱి దొలఁగెడువారుం, జిత్తిములఁ గలింగువారుం జేడ్చడువారున్
మొత్తెడువారుం బగఱకు, నొత్తిగిలెడువారు నైరి యోధులు మిఁట.

49

వ. ఇ ట్లుదయబలంబులుం దలఁపడి నంకులసమరంబు నేయుచున్నంత గొంతవడికి రథం
బులు హయంబులును, హయంబులు హస్తలును, హస్తలును బత్తులును, బత్తులు
ను బత్తులును దురంగంబులు దురంగబులును, గజులును గజులును, సరదంబులు
సరదంబులును, గాఁ దొచినట్లెల్ల దలఁపడి పోరుచుండ శంఖభేరిమృగాదివాద్యప్ర
నిస్వంసంబులును గరిబృంహితంబులును, హయపీఠంబులును రథసేమిధ్వజంబులు
ను, సింజనీనినదంబులును, బాణపాతధ్వజులును బహుపాదస్తుత్తనశబ్దంబులును, సింహ
నాదంబులును నిక్మత్తిజనాక్రోశస్వంసంబులును నొక్కటిగం బిక్కటిగి యెల్ల యెడలం
బాట్టినపరాగంబుతోడం బట్టఱికంబు చేసి బిట్టగన మిన్నుముట్ట నట్టియెడి మాంస
బడలికలు రేఁటియెడతాకున నెచ్చిల్లం జొచ్చినతనధాధరంబైన సోలియుం బహ
సాతిశయాంబునం దేలియుం జాలిబడక మగఁటియిం బాటించి పెనంగం దొడంగియు

నిదురతూగున నొడ లెఱుంగక రజంబు వ్రేగున నయనంబులం గానక స్వీయపరజ్ఞా
నంబు లేక చేతి కందినవారి నెల్ల బరశ్వధంబులం బరియలు నేసియుఁ గత్తల మొత్తి
యు భిందివాలంబులఁ బిండిగావించియు గదల నదమదం బొనర్చియు నడిదంబులం
బొడిచియు ననేక ప్రకారంబులం బోరుచున్నంత విజిగినకాళులును దెగినతలును
ముక్కలైనఁజెక్కియంబులును నఱవఱ లైనమయిమలుపులును బఱియఁలైనఁచామ
రంబులును దునియఁలైనఁఫలంబులును ద్రెప్పినదీనమాల్యాంబరాభరణాదులును దుత్తు
ములైనపేతివ్రాతంబును బీనుంగు లగునేనుంగులును విజిగినయరదంబులును తెగిన
హయంబులును గూలినమానుసులునుం గలిగి ఘోరరూపం బయినరణరంగంబున
మాతంగతురంగనరాంగసముద్భవంబును మాంసశోణితకర్దవంబును సార్తనాదస్వ
నంబును బతాకావస్త్రఘ్నేనింబును బరలోక ప్రవాహినియు నగురక్తప్రవాహంబు
నువృత్తంబై నకలలోకభయావహంబై ప్రవర్తిలై నానకులనమర్శంబున ధుర్యోధన
హస్తానసకణ్ఠాచార్యులు క్రమంబున సకులనహదేవవృకోదరాద్భుతుల మార్కొని
మదమాతంగంబులట్లు పోట్లాడం దొడంగి రట్టియెడ.

50

చ. నకులుండు రాజుపై నడరినం గని యాతండు డావించి కొం

చక బహుసాయకంబులు వెనం బరంగించుడు నాతఁ డన్నిటిఁ

దుకతుకఁ ద్రంచి మించినను దోర్బలదుర్దముఁ డైననీసుతుం

డకట యనంగ నన్నకులు నార్పుచు నోర్చె బరాజ్యభండు గన్.

51

ఆ. డలివు నాకనంబు నలరింప నీసూతి,చేత కెల్లనజలు ప్రీతి నొంది

మచ్చి రిచ్చ నకులుఁ డెచ్చి వెండియు నిలు,నీలు మటంచు గవిసి కల నొనర్చె.

52

తే. దున్నసేనుడు సహదేవుఁ దొడరి వడినిఁజూప నతఁ డొక్కశరమున సూతుశిరముఁ

దునిమెఁ దునిమినఁ దానె సూతుండు నగుచుఁజిత్రలాఘవసౌష్ఠ్యవసీతులఁ బెనఁగె.

53

క. మాద్రేయుండు రౌద్రమున, తుద్రకము లనంభ్యుములుగఁ గొని యేయుండు నీ

భద్రాశ్వంబులు నొప్పున, విద్రావము నొందె ప్రజలు వెఱచి కనం గన్.

54

న. అప్పుడు మీదుశ్శాసనుండు.

55

ఉ. సీతుల నాఁగఁ బట్టుటకు వేగతులఁ జతనించి రశ్మిలన్

జేతుల నూనఁ విల్లెడలి చిందిలిపాటున కేయ్యె దానికై

సీతుల కై నఁ బగ్గములు నింకెఱఁ గింకిరి జూఱ నయ్యె నా

రీతిగ నన్న వానిఁయు రెచ్చి యరాతి నిగిడ్చె దూపులఁ.

56

ఆ. అతనిఁ గానఁ గగ్గఁ డగుడెంచునంతలో, భీమసేనుఁ డతని బిట్టు దాఁకి

మూడువాడిభల్లముల నీడ్చి భుజములు, తొమ్ము గాఢనేసె దిమ్మదరుగ్. 57

మత్త. తోకఁ ద్రొక్కినత్రాచువోలెను ద్రుల్లి కర్ణుఁ డుదీర్ణుడై
వీక జూపుచు భీమనేనుని వేడివేడిశరంబులన్
గాక పుట్టఁగఁ జెట్టు మోదెను గాంధ్రుకాం ద్రుని తీండ్రమై
దాక్కుకోట్టులు లట్లు వారలు దాకి పోరి బోరనన్. 58

సీ. పడవడి భీముండు గడ పూని కర్ణుని, నేయుటయు సతండు బీరువోక
గడ వేసి దానిని గడికండలుగఁ జేసె, జేసినం బొండవుఁ డీనుఁ జేసి
మరల గుదెం ద్రిప్పి పరఁగింప నాతండు, మరలించె శరపరంపరల దాని
నది రయంబున భీమునరదంబుపైఁ బడఁబడగ గూలె నియంత బడలువడియె

తే. గనలి సాయకాప్తకమ్మనఁ గాడ్పువట్టి, నిట్టబాడిచి కర్ణుని నగు చట్ట వాని
ధ్వజశరాసనమట్లు శరావాణము నొగి, నితలింతలు గామించె నితలోన. 59

వ. అంతఁ గర్ణుండును వేటొండువిల్లు గొని ఋతువర్ణవాహనంబులను బారి సారథులం
జక్కాడె నంత నక్కొంతేయుండు విఠన్నరథుండై పోయి నకులునితే రెక్కె నక్కా-
లంబున. 60

— ద్రోణార్జునుల ధ్వంషయుద్ధము —

సీ. గురుశిష్యు లగుద్రోణునరు లిద్వరును దాకి, రథచిత్రగమనముల్ రమణ కెక్క-
శరయోగసంధానఁగి మోక్షనాదులఁ, త్రుతఁ గొంపఁబులకు నేఁ చెలియకుండుఁ
జూచుభేచరులకుం జోద్యంబు గలిగించి, హా పుట్టి పొగడెనునట్లు లేచి
కలయోధు లెల్లరుం గనుకలి వినుకలేం, చెలియమి నల్లారుపాలుపు లూని

తే. తిరిగి సవ్యాససవ్యముల్ తేజ మిఱి, యామిసార్థమహాస్పర్థ సేతిమితలుము
శ్రేణములలితి పొచ్చుకుం దెఱుకఁడని, గిదిఁ బ్రతిఘటించిరి శరప్రతిశరముల. 61

క. గురుఁ డేయ సరుడు దానిన్, నరుం డేయన్ గురుండు దాని సతికుచు సరునిన్
గురుండును గురునిన్ సరుండును, శరమున మించంగ లేక చని రవ్వేళన్. 62

వ. అస్త్రమార్గవిశారదుం డగునాచార్యుండు వీఁ డలంతులం దేఱువాడు గా డని నిశ్చ-
యించి యొద్ర చాద్ర త్వాస్త్ర వాయవ్య వాయుగాదిదివ్యాస్త్రంబులు సమంత్రకం
బులగఁ బ్రయోగించిన యోగవిద్యురిష్ఠుం డగుయస్సిస్థిరానుజూష వానిం బ్రత్య-
స్త్రంబుల వారించుటయుం గాంచి గురుండు శవమనంబున. 63

ఉ. అద్దర శస్త్రవిద్యుల కందఱుకన్ మునగాడు వీఁడు న
న్నుద్దవడిన్ పడిన్ మిగులునో యన నొప్పునె యప్పనాకిత్¹
నుద్దగఁ గొరి వేయి గొనె నుద్దర పినికి నె గురుండు నా

- నుద్ది వచింపి నేటికిఁ ద్రిశుద్ధిగ నెంచెద నేను ధన్యుడ౯. 64
- క. అని శిష్యమహాత్మునికిఁ, మనమున నుప్పొంగి గురుడు మార్గణచయమున్.
వనితముగఁ జేసి గేయుచుఁ, బెనఁగె బిలువోక కవిసి భీభత్సునితోన్. 65
- వ. అంత సంతరితుంబున నేవ్వి గంధర్వ సిద్ధ సాధ్య విద్యాధర యక్ష రాక్షసంఘంబు
లాగురుశిష్యులసంఘరాయికంబున కచ్చెరువడి మెచ్చుచుఁ దమలోన్. 66
- ఉ. ఈతఁడు మేలుచేయి యని యెంచగ వచ్చెడు సంతలోననే
యాతఁడు మేలుచేయి యగు సయ్యరె యియ్యనిఁ బోలునాల మీ
భూతలమంద కాదు సురభూములయందును మున్నెసంగి వి
ఖ్యాతి వహించియుండుటలు గన్నది విన్నది కాదు లేదు యో. 67
- మత్త. వీరియిద్దఱతారతమ్యము న్రేలునాచి వచింఁగా
నేరి కయ్యెడిఁ జుద్ర శేఖరుఁ డిట్లు రెండు తెఱలగుటై
పోరు నా దగుఁ గాని యెఱ్ఱులపోరు ముఱ్ఱగమందు నీ
సూరవద్యులపోరుతో సరిమాచి పోల్చుగ వచ్చునే. 68
- తే. జ్ఞాన ముక్కుండు గురునొద్దఁ గానవచ్చు, ననిన జ్ఞానము యోగము నర్జునునెడఁ
గానవచ్చును శౌర్య ముక్కుండుగిరును, కు సగు నన శౌర్యబలము లర్జునున కగును.
మ. పరు తెవ్వారలు గొప్ప జాలరు ధనుష్పాండీత్యమం దీమహా
పురుషాగ్రేసరులన్ మనం బగునయే మూర్తిద్యయం బీద్ర సా
మరలోక త్రినియంబు నొక్కత్రైతిలో మాయంబు గావించి నే
ర్చు రణాగ్రంబున నుగ్ర బాణసమితిన్ జూక్కిట్టి యిప్పట్టున౯. 70
- వ. అని దేవగణాంబుల ప్రస్తుతింపచున్న సమయాంబున. 71
- మ. ధనురాచార్యుఁ డనన్త్రవిక్రమమునం దక్కొత్తి బ్రహ్మాస్త్రమున్
వినియోగించి దలంచి పాదునిండున్ నేరమ్మున నేవ్వియుండున్
వనధుల్ ఘూర్జితె మ్రాకు లెల్ల విజిగెన్ గ్రావంబు లూఁగాడె గుం
భిని గంపించె విమానింబు విసర్జె బెల్లార్చ భూతంబులున్. 72
- క. నరుఁ డంతఁ బ్రహ్మాస్త్రము, పరునడి సంతపించి గురునిబ్రహ్మాస్త్రమునున్
మరలించె నిరతోన్, బరిజను మంతయును చెలివిఁ బరగి రితేశా. 73
- వ. ఇట్లు పారంబు గానక గురుశిష్యులు ఘోరయుద్ధంబు నేయుచున్నంత దుశ్శాసనుల
జాచార్యానకుండై చనుగృహ్యద్యము నాఁగి శరాసారంబు వరఁగించుటయు మరలి
పాంచాలపుత్రుండు సీపుత్రం దాఁకి వీరక సనేకశతసహస్ర సాయకంబుల సూతకే
తువీతిసమేతం బగువానినతాంగుల ముసుగునెట్టిన దిట్ట చెడి యతం డతనినము

- టయు నతండును వానిపై బ్రతిఘటించి. 83
- చ. ఎనిమిదియమ్ము లాశినికులేశునిమేన నిగుప్పఁగా నతం
డెనుబదితూపు లేసి దొర కేడ్డెఱ నూపె నతండు మోడియున్
గనలుచు ముప్పదిట మెయి గాఁడఁగఁ జేసి శిశీశుచాపమున్
సునిశిత హాతుర ప్రమునఁ జూచుచు నుండఁగఁ జెండె రెండుగఁ. 84
- తరువోజ. అతఁడొండువిలుపుని హస్త లాఘవము, నరయఁజేయుచుఁ బ్రదరాసార మొలికె
నతికృశితుండు నీచూత్తోద్భవుండు, నాశరజాలంబు నడఁగించి యాద
వతిలకమును ద్రి సన్నతినాయకముల, బవలించుటయుఁ గోపపరివృత్తుఁ డగుచు
నతఁడు నీసుతుమిటి నట్టె ఖండించి, యంపఱు బరఁగించె సతీరథసమున. 85
- వ. నీసుతుండు గాఢవిధ్ధుండును వ్యధితుండునై కొంఁజొక టొంబి తెప్పిఱిల్లి మోడియుం
దలఁచినంత వారిపరస్పర బాణపరంపరలంజేసి రోదోతరం బగవ్యం బయ్యె నయ్యెడఁ
గ్రమక్రమ ప్రవర్ధమానబలుం డగుబలదేవానుజుం దిలకించి కర్ణం డప్పతిడెప్పురంబు
దప్పింపఁదెప్పునం దఱిమి వచ్చునెడ వృకోదరుండు వాని నిలువరించి వాలంపగములు
వఱిగించినం గోపించి నవ్వుచు నవ్వసు షేణుండు. 86
- చ. వడముడివిల్లు ద్రుంచి వడి వానినియంత దలంక నొంచుడున్
గడువడి నల్లుచున్ గదను నైకొని క్రిందికి వచ్చి గ్రచ్చుటన్
సిడమును ద్రెంచి చేతివిలు చించి నియంత నడంగ నొంచి పె
ల్లడరి శతాంగచక్ర ముడినూలము వో నొనరించి మించినన్. 87
- తే. రాధకాడు కేకచక్ర పురథమునంద, ద్వాదశాత్మునివలె దేజు దనర నుండి
నస్తతురగోపమార్వనంచార మశర, బాణఘృష్టినహస్తముం బరఁగఁ జేసె. 88
- వ. అట్టిసమయంబున ధర్మరాజు మహారథు లగుమత్స్యపాంచాలయోధుల నెలుంగెత్తి
పిలిచి పురికొలుపుచు ని ట్లనియె. 89
- మ. మనకుం బ్రాణము లుత్తమాంగములుగా మన్నింపనై యున్న యో
ధనికాయం బిటు లోల మానగొన కాదస్యుప్రజం బంటి రా
ఘనసంస్థాట మొనర్చుచుండ గనుచుం గానట్లు మీ రిట్లు జీ
వనము గోరి విమూఢులై మెలఁగుటల్ భావ్యంబై భావింపఁగన్. 90
- తే. క్షత్రధర్మంబునం బోరి చచ్చెనేని, భూరియజ్ఞంబు లొనరించి పోయినట్టి
నాకు వొందెడులోకముల్ వీరు వొందఁ గలరు గాన మీరలు లెండు కల నొనర్చు.
- వ. అనిన రాజు చోదితులగువా రెల్ల రెండుమొత్తంబులై ద్రోణుం గదియఁ గొందఱును
భీమసేనుం గవియ గొండ్లఱు నమంద గతిం జని రంత సంతకంత కాచార్యునిబలుపు

రెట్టించినం గని భీమసేన నకుల సహదేవు లర్జునుం జేరి భారద్వాజుండు పాంచాలసేనల నెల్ల నేలకుం గోలకుం దెచ్చి పాఱు దోలుచున్నవాఁడు వానిబాఱిం బడిన నీవారిం గాచువాఁడన యైన నౌరవులం బెయవఱువు ము ట్లయిన వా రాగురుం బరిమార్చు గల ర్జుని యెలుంగు రాలుపడం బలికిన నతం డట్ల కావించె నాచార్యుండును గోలు మనంగి పాంచాలసేనలం గనుపుగొట్టచునుండె నట్టియెడ ధర్మరాజు భీమసేన నకుల సహదేవులు వెఱచి వానియవక్రవరాక్రమంబునకు విహ్వలించుచు గార్చిచ్చు శుక్రు తృణపుంజం బేర్చునట్లు మనమూఁకల నేర్పుచున్నవాఁ డీతనిలంఁతు లెవ్వరును నాంగ జాల రర్జునుండును ధర్మపరుండై పాగునకుం జొర కూరకున్నవాఁ డని తలఁకి పలుకు కొనుచున్నంత మురాతికరుండు వారిచంతకుం జని నివాతకవచాంతకుం గని యెల్లరు విస నిట్టనియె.

92

—కృష్ణుండు ద్రోణపుత్రి పుష్పదంతా విష్ణుని—

ఉ. ఆయుధపాణిఁడు గురుఁ డహంకృతి సూపుచునున్నయగశలో

నాయతతేజఁడై భీదురహస్టుండు తాను సమస్తశక్తిఁబు

బెయక వచ్చినన్ దురమునట్ల జయింపంగలేదు శస్త్రవి

గ్రేయ్యని నిన్ముహూమహుని నీనికి నే నొకమందు నెప్పెడన్.

93

ఆ. న్యస్త శస్త్రం దైనియపున యుగంకృత్యమని జయింపఁ గలుగుఁ దనయుఁ డిత్రై

సనఁగ వినినమాత్ర సాయుధంబు దిగద్రావు నీతఁ డట్లు తగును నీయ.

94

మ. ఇది గా కొక్కయుపాయ వేదియును లే నీదారి ధర్మంబుం

బాదలం బో నని యున్న నెల్లబాఁము బోకొన్న నొక్కొంతలో

నదయుఁ డగ్గరుఁ జింతయుం దెలిసి యిట్ల విప్రుఁడో వాఁడని

నద నన్న న్నరుఁ డియ్యకొలు నలువం హుహూధయస్వాసుండ.

95

క. పెర లెల్ల నిదయ పోలుం, బరమావధర్మ మగ్రపు నరిపరిగతులన్

బరికించి యెట్టకేంకు, సరి యని యంగీకరించు శమనసుతుండున్.

96

గా. శత్రుద్రుక్రముఁ డైనభీముఁ డపు డశ్వత్థామ యన్ పేరునన్

విశ్వవ్యాపక మైనమాలవమహిఁడేందండుండు దున్ది స

త్రైశ్వర్యమ్మును నెచ్చఁబెట్టి చని తద్వ్యాజమ్మునన్ ద్రోహిణి

నశ్వత్థామ గతిం చె నం ఘోరం జేయం బలెన్ నుచ్చైరతిన్.

97

నీ. పరమాప్రియం బైనపవమానసూనుని, పలుకు లాలించి చావగురు డేదెడ

జలియింప నొక్కొంత కలఁగియుఁ గొడుకుతే, జెంచి చావమి నిశ్చయించి శే

తనకు మృత్యువు గాఁగ నొనరినపార్షణు, గంకవక్రవహస్రకమున నొంది

పాంచాలవీరునిర్వది నేలరథికులు, తన చుట్టుముట్టినఁ గినుకఁ జేసి
తే. తెలివి బ్రహ్మాస్త్రమును సముద్దీపితముగ, సలిపి చేతులు గాళ్ళును దలలు నులిమి
గుఱ్ఱములఁ గూల్చి యేనులఁ గూలఁద్రోచి, వారి నందఱ ధరణికి బలి యొనర్చె. 98
క. వసుదానుండను సోమక, వసుధాధిపుఁ డెదిరి గురుని వాలంపగుమిఁ.

బస దూల నేయ నాతని, వెన జమునికి నతిథి గాఁగ వెడలించె నృపాః 99
వ. మఱియుం గురుండు గండుమిగిలి యైదునూఁబలమాతృస్వలను, నాఱువేలస్సంజయు
లును బదివేలయేనుంగులను బదివేలగుఱ్ఱంబులను గూలనేసే విధూమపాకనునివిధం
బున వెలుంగుచుఁ బాంచాలాభావంబుం బరికించుచున్నంత హవ్యవాహపురస్సరు
లగువిశ్వామిత్రాత్రి గౌతమ వసిష్ఠ జమదగ్ని భారద్వాజ సేకతపశ్చి గర్గ వాల
ఖిల్య భృ గ్వంగిరఃస్రముఖు లగుమహర్షు లాభూతేషునికట్టెడుటం బాడకట్టి
యిట్లనిరి. 100

—వహ్నియు గ్రోలునకుం, బాడకట్టి యుండును చాంపు నని చెప్పటం—

ఉ. నేడము లెల్ల నేర్పితివి విప్రుడఁ జైతివి సత్యధర్మనం
నేదివి నీ వధర్మముగ నేరము సూపుచుఁ బో రొనర్చుటల్
మీఁదికిఁ జేటు చెచ్చెడిని మించినదానికి నేమి యింకిటన్
మాదగునానతిఁ గొనుము మానుము కత్తిని ముట్టి పోగుటల్. 101

మత్త. భూసురోత్తమ క్రూరకర్మము పోల చెప్పడు గావునఁ
మానమతుమునందు నాయుధమార్గము న్నిడి శాశ్వతం
బై సుఖం బిడుమార్గముం గను మయ్యెఁ గాలము నీ కిఁకఁ
మోసపోకుము మోహపాశము ముట్టఁ బోకుము వెండియుఁ. 102

తే. బ్రాహ్మణుడ వయ్య బ్రహ్మాస్త్రపాటవమున, నస్త్రనేత్రలు గానట్టియలఁతిజనులఁ
గార్చి పాపకృతర మైనకర్మ మీపు, చేసి తిఁకఁ జేయకుండుట వాసి గాదె. 103

వ. అని యంతర్ధానంబు నొంది రంతలో నగ్గురుండు వారిఁజులకు లెంచుచు భీమసేనుని
వాక్యంబుం దలంచి తనదండ ధృష్టద్యుమ్నుండు గండుమిగిలి యుంటం గాంచి విమ
నస్కుండై తల పంకించి కొంఠాకవడి విచారించి ధర్మనందనుం డసత్యంబాడఁ డని
నిశ్చయించి వానిం దింకించి యశ్వత్థామ సచ్చెనో బ్రదికెనో చెప్ప మనుచున్నంత
సర్వలోకవిఘ్నంబు నేయునాచార్యుచిత్తంబునకు వ్యధితచిత్తుండై తత్తఁ జింతి గదా
గ్రజండు, పాండవాగ్రజం గాంచి యిట్లనియె. 104

చ. తెలియఁగ నాలకింపు జగతివర నే నిజ మాడుచుంటి నా.
సలికినయట్లు చేయు మీఁక బ్రాహ్మణు డిట్టులు మన్యుమూర్తియై

- వెలుగుచు నొక్కపూట యని వీరగళయుండిన నీదున్లెముఁ
కలు నశియించు నెట్లయినఁ గావఁ గదే మము నెల్లవారలఁ. 105
- క. ఇట్టఘటినాశం బగు, పట్టున నత్యంబుకంటెఁ బరికింప వరం
బెట్టిది యైన ననత్యము, పుట్టదు పాపంబు దానఁ బరుషవరోశ్వా. 106
- ఆ. అఖిల జీవితార్థమందుఁ గామినులందుఁ, బరిణయంబులందుఁ బ్రాహ్మణ్యులకు
గోవులకును రక్ష గావించుపనులందు, బాంకు పాపమునకుఁ బోవ దనఘ. 107
- వ. అంత, వృకోదరుం డన్న కిట్లనియె. 108
- సీ. ఏ మాలవుం డనునిద్రవర్మనరేంద్రుఁడొక్క నశ్వత్థామ యనెడుదానిఁ
జంపి యన్నెఁగమునఁ జచ్చె నశ్వత్థామ, యని గురునకుఁ జెప్పితిని నతండు
నామాట నమృత నీమీఁదినమ్మిక, నిట్లు నిన్నడిగె నోయిభవురీశ
నీవు గోవిందునినీతి నేంభావించి, చదువు మశ్వత్థామ నచ్చె ననుచు
తే. దానఁ బో రీగిపోవు నమ్మానధినుఁడు, నాపుడును ధర్మనందనుఁ డేవిధమున
నట్ట కాంగలయది కాన నెట్లకేని, వారు చెప్పినచోప్పనం బలుకఁ దలఁచె. 109
- ధర్మరాజు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ నచ్చె నని యేనుఁడు నెపంబునఁ జెప్పుట—
- క. అన్యత్రభయంబు జయేశయు, మనమునఁ జెనఁగొనఁగఁ దెగువమై యమఘోణం
దనుఁ డశ్వత్థామ మడిసె, నని యేర్పడఁ బలికి హస్తియని యల్ల ననెఁ. 110
- వ. అని పాండవాగ్రజుండు, పలికినంత. 111
- క. చతురంగులొన్నతంబై, ఓతిమీఁదం దేలియాడుఁగీతిసురుసరదం
బతనికి నపజయ మతికెడు, గతిఁ గ్రిందికి నంటసిల్లెఁ గనుఁగొనుచుండఁ. 112
- వ. అప్పు డక్కుంభసంభవుండు. 113
- ఉ. బాంకి యెఱుంగనట్టిగుణభూషణు డట్టులు చెప్ప వించు లో
నంకిలిపాటు వాటిలఁగ నాత్మజుఁ డీల్గుట నిశ్చయించి మే
నింకిట నుండ నొప్ప దని యెంచుచు మానులమాటఁజేసి తాఁ
గొంకక పాండుపుత్రకులకుఁ జెడుగుం బొనరించినట్టిఁడఁ. 114
- క. అని పరమోద్విగ్నమనం, బున నై కట్టెదుర ద్రుపదపుత్రుని గని తొం
టి నైతిఁ మార్కొన నోపమి, ననదవలెం బాచుచుండ నానమయమునఁ. 115
- శా. ఇష్టిం దుష్టి నెనంగునాద్రుపదువహ్నిజ్వాలకుండంబునఁ
బుష్టిం ద్రోణవివాశనార్థ ముదయంబుం గొన్నవాఁ డొట నా
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు శాతసాయకము సంధింపంగ విల్వించి ద
ట్టమండై కన నొప్పె నట్లు పరివేషోద్ధార్కబింబం బునఁ. 116

ఉ. సంధితమై జ్వలజ్వలనుచందమునం దగునమ్ము చూచి యు
య్యంధకవృష్టిమఖ్యులయు నక్కురుముఖ్యులయున్ బబుగముల్
సంధిలు నంతకాల మని స్వాంతమునం దలపోసె ద్రోణుడున్
బంధము వోపు దీన నని బమ్మరిలెన్ దననెమ్మనమ్మునన్. 117

క. తనపైఁ బాటగ వచ్చెడు, సునిశిత మగునస్త్ర మాంగఁ జూచియు ఘటసం
బదితుఁడు స్త్రీత్యస్త్రముతో, పనిదాన్ ఆన్చినడియె వ్యవగతబలుడై. 118

చ. అరిదగ నాల్గునా శ్శక్తిక్రియామయు నొక్కదినార్థ మర్థమున్
దుర మొనరించెయుం బగఱ దొప్పలుదోరలు గుప్పఁగుల్చియున్
శరఘలు వట్టిపోన నిజశస్త్రము లస్త్రములున్ స్ఫురింపఁమిన్
నరసుతశోక మెచ్చ మునివాక్యములుం దలపోసియు నృధిన్. 119

— గ్రాంథు చావనెంచియుం బాంచారుపైఁ గోపలున మోయుంబోగున్ —

౪. అనికొనొల్లనివాఁ డయ్య నతం డరిస్త భావంబున కోరుపం బాలక సహజతేజంబునం
జేసి పురికొని యాంగిరసంబగుచాపం బొందు గొని బ్రహ్మదండభంబు లగుశరం
బుల ధృష్టద్యుమ్నునిప్ర దరంబులం బ్రతిహతంబులు గావించి వానిసూతకేతుకార్యు
కంబుల గండరించిన నతం డొండొక్కచాపంబు పుచ్చుకొని చాపాచార్యునిసే
రురం బాడనేయుటయు నతండును. 120

శితభల్లమునను బార్షతునివి ల్లమ్ములు, విఱిచి ముక్కలు చేసి నెండియు నతఁ
డూనుచాపంబు లాయుధములు ఖండించి, వానిపైఁ దొమ్మిదివాఁడిములుకు
లడరించి బ్రహ్మస్త్ర మరినోసి నొగనొగ, నటుమంగఁ దనతేరు నరుగఁ జేసి
పాంచాలనుతుతేరు భగ్నంబు గావించి, గద యెత్తినం దాని గండరించె
ఖడ్గఘేటంబులం గొని గండుమెఱసి, ప్రాప్త కాలము గురుఁ జంప ననుచు నెంచి
పార్ష తుఁడు చాపగురుతేరిపైకి నేగి, యురము భేదింప నుంకించుతరుణమందు. 121

ఎర కడరుడేగఁతెఱగునఁ, బరిఁజరిగతుల న్నెలంగుపార్షతు నాఁగం
గురునకు నుమ్మర మయ్యెన్, బరమాద్భుత మగుచుఁ బెక్కుఁవర ప్లోవన్. 122

రథశక్తిం గొని విప్రుఁ డాతనివాయవ్రాతంబులం ద్రుంచి సా
రథి నొప్పించిన వాలునుం బలకయుం గ్రౌలింగ నాచార్యుని
గ్రుధ మెపొందఁగ వైనతేయుఁడు భుజంగుం బోలె బద్ధించుచున్
స్యథలం బెట్లఁగ నట్ట నచ్చి పడియెన్ హాహాయనన్ సైన్యముల్. 123

ఇట్లొత్తించి యాజ్ఞ సేవి శ్రోణాంతంబు చింతించుచు భ్రాత ముద్రాభ్రాత మావిధ
మాఘ్రతము స్రస్మతము సృతము పరిన్మత్తము నిన్మత్తము కౌశికము సాత్వతము

మున్నగునేకవిశేషఖిగ్ధమార్గంబులం బ్రచరించుచు నద్భుత ప్రకారంబునం జరించినం
జలింపక గురువరుండు వైతస్థికశరశతంబునఁ గరవాళరవాణంబులు సఱకి మఱి
యొక్క తీవ్రశరం బరిహాసి యంతేవాసి నేయుటయు దాని నానుమోధనకన్ఠాదులు
సూతుమండ శినిపుంగవుండు సునిగిత ప్రదరంబులం దెగ నేసి పడవాలు నెడరు
తప్పించి తనపై నడరినద్రోణకర్ణకృపుల మార్కొని వివిధాస్త్రరంపరిలుడేసి
చూపఱు ప్రసంగింప నానావిధ ప్రకారంబుల విక్రమ్కీడలం నేలుదుడుటయుం
గని శ్వేతవాహనుండు గరుడవాహనుదిక్కు మొగంబై యిట్లనియె.

124

మ. మనశైనేయునిఁ జూచితే గురుముఖాల్ మాతాడ్డ గొడ్డంబుగా
సునిశాతాస్త్రపరంహరాప్రహతులఁ శోధించి నేధించినం
దనబాహుల మామరస్తుతికిఁ జెందం జేయుదున్నాడు నా
కును నావారికిఁ గల్గు సంతసము వాకో నొప్పెడిం గేశవా.

125

ప. పదంపడి.

126

మ. కృపకల్తాదులతో భవత్సతు లొగిం కృష్ణానుజుల బాణి ప
ల్లుకొంగిని మహాస్త్రశస్త్రముల నెంతో వింత సాగించుడున
విశిత్తార్థ మెదం దలంచి స్వపుడున్ భీముండు మోదోయులున్
సపదాతుల్ సని తోడుసూపుటయు నాశైనేయుఁ డత్సుప్తలీన.

127

క. అవ్వారిగాఁగ వచ్చెను, నవ్వారలశరము లెల్ల సర్థధ్వములు
ద్రోణుండు జేసి పశుతతి, నవ్వెట్లుశరండు వోలె నెంతైన దోలెనె.

128

చ. తలలును గాళ్ళు నేతులు రథంబులు నుంబులు నాశపత్రిముల్
పలకలు వాలులు గరులు పత్తులు నుత్తమవాహనుంబులు
వివివిల దన్ను కొంచు బడుపీరులు బోరునఁ దున్నుతిన్నుతై
పాలికల నెల్ల నల్లఁ బడి పోవులతావుల కయ్యె నయ్యెడన్.

129

తే. అపుడు ధర్మజుఁ డఖిలయోధాగ్రసరులఁ బిలిచి యిట్లు దోషుని బిలుకుమార్ప
నేపు సూపెడు బార్హతం దర లెల్ల, వానికిం దోడుండు దిట్లు పడిగ నడిగ.

130

చ. అనవుడు వారలెల్లరు రయంబునఁ గుంభజుఁ జట్టముట్టి న
య్యసఘుండు వారి మాటుకొనె నట్లు చలించె ధరిత్రీ వాయుస్థల్
మునువడి వీచె నుల్కు లవి భోరన రాలె వెలింగె శస్త్రముల్
ఘనముగ మోసెఁ దేరులును గన్నుల నశులు రాలె గుట్టముల్.

131

మ. కృతహస్తు డగుకుంభసంభవుండు ముం దీక్షించి పాంచాలునిఁ
హతజేయిం దయి నట్లులై యదర వామాక్షిప్తినేర్పలులు

న్నతి వీక్ష సృతి బ్రహ్మవాదుల నుడిక సంధించి ప్రాణంబులక

నుతిపాత్రో బగునాహవంబున విడక యోజించె స్వర్గార్థమై.

132

తే. నలుగడం జట్టుముట్టిన బలము నతీమి, యిరువదినహస్తముల తుళోవరుల మఱియు
లక్ష కాలుమానిసులను లలిగఁ దనిమి, భూమరహితాగ్ని వలెనొప్పె భూమిఘరుఁడు.

వ. మఱియు సర్వక్షత్రియవినాశనార్థము బ్రహ్మత్తము సముద్దీపితంబు నేయుచున్న న
మయంబున భీమసేనుండు విరఘండును వీతాయుధండు సగుస్వద్వ్యద్యమ్ముం దనర
థంబునం దిడుకొని భార మంతయు నీతలం బడియున్నయది నీవు దక్క నాచార్యు
నుక్కడంచు వాఁ డొక్కఁడును లే డురవడింపు మనిన నతం డొక్కకార్యకంబు
గొని దివ్యాస్త్రంబు లడరించి బ్రహ్మత్తంబు వారిచి బ్రాహ్మణోత్తము నుత్తమ
శరంబులు గప్పి వాని సర్వాస్త్రంబులును వమ్ము గావించి శిబి వసాతి బాష్ణిక కార
వాదిబంబులు ద్రెల్ల నేయుచున్నంత ద్రోణుండు వానివీల్లు విజించి వర్మంబు వగి
లించి మర్మంబులు గాఁడ నేసిన నతండు సొమ్మసిల్లుటయు గని వృకోదరుం డాచా
ర్యుం డాయం జని మందస్వరంబున నిట్లనియె.

134

సీ. నిజధర్మనిరతులై నిలువక బ్రహ్మబం, ధులు పోరెరే తుత్ర మిల నశించు
నన్నిట సర్వభూతాహింస పరమస్, ర్మం బయి యెప్పు నీమహితలమున
మూల మట్టినుగర్మమునకు బ్రాహ్మణ లీవు, బ్రహ్మవిద్యుడవు బ్రాహ్మణుడవు
సట్టిసీవు శ్వపాకునట్లు నిర్దయుడవై, యీషణలైయమున నిచ్చఁ జేసి

తే. ప్రాణహింస పానర్సంగఁ బరఁగి యెంటి, కొడుకుఁ బ్రాన స్వకర్మమం దడరు చెక్కు
రను సకర్మమునం దగుజనుడ వీవు, నెండుగుంటిది సిగ్గు లేకుండ నకట.

135

తే. ఎవనిఁ గనుఁగొని బ్రదుకుదో యెవనికొఱకు, శస్త్రమును ముట్టితో వాడు నచ్చె నిట్లు
నీ వడుగ ధర్మతనయుండ నిజము నెప్పి, నేటికో నందియంపడ నిపుడు చెపుమ.

వ. అని భీమసేనుం డనిన నష్టరుపవరేణ్యుండు శరశరాసంబులు విడిచి యెలుం గెట్టి.

క. ఓకృష్ణ! యోదుర్యోధన!, యోకర్ణ! శరంబు విడుతు నుగ్రావహమం

దేశరణిఁ గడంగెదరో, వాకొంటికి మీకు మేలు వర్తిలుత మనిక.

138

వ. అని శస్త్రంబులు విసర్జించి కొడుకుచావునకుఁ గొంతవగచి రథంబుపయిం గూరు
చుండి సర్వభూతంబులకు సభయం బొసంగి యోగం బనుసంధించె నంతలో ధృష్ట
ద్యమ్ముం డుద్ధతుండై లేచి శరశరాసంబులు రథంబుపయిం బెట్టి కరవాలంబు
గొని లాఘవంబున లంఘించి గురునిపయిం గవిసిన నెల్లభూతంబులును హాహాకా
రంబు గావించి వాని నిండించె నాచార్యుండును బరమం బయినసాంఖ్యయోగధార
ణంబు గావించి కించిడున్న మితాననుండై యురమ్ము విలుంగ నిగిడి పరమాననోప

విష్టుండును నిమిలితనయగుండు నై యేకాక్షరం బగునోంకారం బుచ్చరించుచు
నక్షరంబును బరమంబు నగుపరబ్రహ్మంబు హృదయపద్మంబున నిలుపుకొని తదేక
ధ్యానంబు నేయుచు మేను విడిచి జ్యోతిర్భూతుండై యనన్యదురాక్రమం బగుదివం
బునకుఁ జనియె నాకర్ణింపుము. 139

—గృప్తద్యుమ్నుఁడు మృత్యుడైన ద్రోణానికఁగఁముఁ నునుముట—

సీ. కురురాజ యష్టాద్యపురుషునితేజంబు, హరిదత్తమంథల మంటినప్ప
శిద్ధిఁగి సూర్యులక బుద్ధి మా కుదయించె, నవల నేకాకృతి నధిగమించె
జ్యోతిర్మయం బయ్యె వ్యోమ మంతయు నంత, నింతలోఁ దేజ మదృశ్య మయ్యెఁ
గిలకిలాశబ్దంబు బలిసెఁ బ్రహ్మప్రాప్తు, లగునేలుపుల మూఁకలందుఁ బొంద
తే. నట్లు తను వీఁగి గురుఁ డగునవసరమున, మానవులయందు నేనును మాధవుండు
శ్వేతవాహనధర్మజుల గౌతముండు, నేపురము కంటి మొగులెవ్వ రెఱుంగ రిట్లు.
వ. నేను గృష్ణద్వైపాయనానుగ్రహంబున నది యంతయుం గనుంగొంటి నిష్టాచార్యుం
డాకర్ణలీతుండును నెనుబదియెండ్లవాఁడు నయ్యుం బదిచూడెండ్లవాని శత్రుంగున
సంగ్రామంబు గావించి పరమపదం బలంకరించినపదంఁడి గృప్తద్యుమ్నుఁడు నుప్పుండై
మృతుం డైనగురుం దఱియ వచ్చి. 141

చ. పలితము లైనకేశములఁ బట్టి యసిం దెగ నేసెఁ గంఠముక
వలవదు చంపఁగా వలదు వాలు మరల్పుము ప్రాణనాయపుల
గలుగఁగఁ బట్టి తె మృతుఁడఁ గవ్వడియుం బెరవారు చచ్చన
పులుకుల నాలకింపక కృపారహితుండీను స్మారచిత్తుండై. 142

ఆ. కుతుకఁ గోసి యట్లు పీఠి కట్టె బహు ద్రోచి, శిరము నీదుసుశీనిఁ రినరముగఁ
బడఁగ వినరి నెత్తువఱునఁ బడి బౌ, భానుఁ డట్లు దోచె బౌర్షణ్యుడు. 143

ఆ. గురునిశిరముఁ గాంచి కురుసైనికులు భీత, చిత్తు లగుచు మిగులఁ దల్లెఱిచి
యనురు లెడలిసట్లు లుత్సాహ మెద వీడ, వితిగి పఱచి రపుడు నెచ్చునూర్చి. 144

తే. పాండవబలంబు జయమును బడసి యట్లు, బహులశంఖాదరవములు పర్వఁ జేసి
భీమహర్షతు లానంద మాముకొనఁగ, గాఢఁరిరంధణంబులఁ గట్టుకొనిరి. 145

వ. అంత వృకోదరుం డాగృప్తద్యుమ్ను మోముపైఁ జూడ్చి నిలిసి యిట్లనియె. 146

చ. ఊరియుచు సూతపుత్రుండు సుయోధనుఁడుం దెగినట్లు పండి యి
క్కరఁగి జయంబు గొన్ననినుఁ గొఁగిటఁ జేర్చెద నంచు నెంతయే
మరవగుబాహుశబ్దమున నుర్వి పడంకగఁ జేసెఁ దనవ
స్ఫురణమునక భవజ్జనులు పోయినపోకన పోయి రెల్లరుక. 147

— వారాయణాశ్రమోత్పత్తిపర్వము —

వ. మఱియు నట్టియెడం గౌరవపైనికులు హతప్రవీరులై కన్నీరునించుచు లేటమొగంబులు నెట్టివైకిని వాటిమీ గుచ్చునగులపెచ్చుం గని తీచ్చుపడి వెచ్చనూర్చుచు నుత్సాహంబు దాకి నుచ్చునవారింబోలె గళలంబు నొందియుఁ గుందియుఁ జిందియు వెఱచుచియు వెగడుగుడిచియు డగ్గుతిక వెట్టియు నఱచియు నలుగడం. భటచియు హిరణ్యాక్షనధానంతర మసురుల ట్లసురుసురు మనియు నత్యంతక్షుత్తిపాసాతపంబులుం త్రొక్కియు నాయుధంబులపాటున కాటుపోటులం జిక్కియుఁ జెయ్యులం దక్కియు నుక్కు చడియు నక్కటంబడియు నక్కుంభసంభవతపంబు సముద్రంబు లింకుట మేగువు చలించుట యని సంప్రమించుచు నెట్లోర్వ వచ్చునని సంబంధిబంధవుల వితర్కించుచుఁ దుదియు మొదలుం గానక మాటుమొగంబు పెట్టిమరలి మరలి చూచుచు నిలు నిలు మేను వచ్చెద నని తమవారిం జీరుచు వెల వెలంబాటుచు దారివట్టి కనుకనిం బాటి రట్టిపరమసంమర్దంబున.

148

నీ. కా లూదఁగా లేక గాంధారవతి శ్రేస్తం, డై రథంబులతోడ సవలఁ జనియె బఱచునచూచిని బరికించి సూతపు, ప్రుండు భీతుడై పోగు విడిచి నడచె చతురంగవాహినీసహతుడైశిల్పుండు, వెగడు గుచ్చుచు మాటు మొగము నెట్టి హతైస్యములం గాంచి వాకట్ట మనుచు శా, రద్వతుం డూర్పుచు రణము విజృంభే. మిగులు కాంభోజంబుములం దగిలి వెంట, నంట నారట్టబ్రాహ్మకు లఱిముఱి గొని వెఱచి పెన్నిచ్చెగృతనర్మపఱవఁజొచ్చె, వడకుచునులూకుండుగురుండువడఁగఁజూచి.

చ. పడుచుతనంబునం దనసంవాడును వీడనిశోర్యసంపదం బడియెడువాడు సీకొడుకుప్రాణము లట్టిండు దుస్సనేనుడున్ వడకుచు నోల మాసపడి వాసి దొలంగఁ గలంగి యొనుఁగం దడములఁ జేరి పాతె రణధారణికి ని్వడి కాందిశీకుడై.

150

క. ఈరైదువేలు రథములు, వారణములు మూడువేలు వడి వెంబడి రాఁ బో రీంగి కర్ణపుత్రం, డారటపడి పాతె ద్రోణు డట్లు పడంగఁ.

151

క. కను బిశ్వంబులు గాల్పురు, నరదంబులు వేనవేల కయి చుట్టకొనం గురురాజు బ్రదికియుండినఁ, బరికింత మటంచు బఱచె భయమున నధిపా.

152

తే. శేషసంశ్చక్తగణంబు చెట్టెబట్టి, వెట్ట నూర్చుచు నాచూర్మవిధ మెఱింగి వెగడ్గుడిచి సుశేగృపె ల్లగడుగొఁ బ, లాయనము చేసెఁ బెరవార లం దలఁపక. న. మఱియుం గాటుపోటుమానుసు లెల్లరును నల్లంత దవ్వలనుండియ రుక్మరథుండు ఘడితుం డగుటం గని యొగడురులం బిలుచుకొనుచు నుండినచోట నుండక గజాశ్వ

సహోజ. వల దని నేయ నావలఁ బోవు టొప్పు, వడివడి భారతవాసుదేవాను

జాలు తమతమవారి సుగ మెంచుకొనుచు, జట్టువాతెడునగ్ని సుడులు డప్పంగఁ
గలవారలును మాకుఁ గాఁ గీలిఁ బడక, కనుకనిం దొలఁగుట కడులెన్నమాట

వలమురిదాలుపు వలయఁచందమున, వర్తించు నతని కేఁ బలుకంగఁ గలనె. . 243

లోకములకు నుపదేశము, చేకొని చేయంగఁ జాలు శ్రీకృష్ణునకుఁ

వాకొనఁగ నేల తనర, తొకార్యము తాన చూడఁ జాలుఁ దలంపఁ.

244

తమ్ములును నేను నియ్యనలమ్ము సాచ్చి, చచ్చెదము భీష్మకుంభజసాగరంబు

దాఁటితిమి ద్రాణిగోప్పదోదకము దాట, లేక పోతిమి ప్రీతుడౌఁ గాక దాయ. 245

ఆరితేజునిసుభద్రాత్మజుం బదుగుర, చేఁ జెప్పి చంపించెఁ జివ్వ నెవ్వఁ

డలనభం ద్రోవది యశిగినధర్మసం, దేహముం దీర్చక తెఱలె నెవ్వఁ

డాడితప్పిన నగ్ని కగునరు డనునప్పు, డినునకు మై మటు విచ్చె నెవ్వఁ

డని నాకుఁ దోడ్పడునానత్యజిన్ముఖ్యులను జంపె బ్రహ్మాస్త్రమునను నెవ్వఁ

డవపులకు మ మృనుచు నప్పు డట్లు తగదు, నాక యూరక యుండె నాలోకవిదితుఁ

డఁత్రుగురు డట్టివిమలసౌహార్దహృదయుఁ, జంపితిమి గాన మే మెల్లఁ జచ్చు టొప్పు.

— శ్రీకృష్ణుడు కస్తూరిస్త్రంబులు విడిచి పోరు మానుఁ డని నైనికుల కాజ్ఞ యిచ్చుట. —

. అనుచున్నంత మురాంతకుండు త్వరితుం డై మీఁదికిం జేతు లె

త్తి నెఱిం బెద్దయెలుంగునఁ మనుప నుద్దేశించి యోధాళి నో

జనులారా! విమఁ డస్త్రముల్ డిగుడు శశ్వద్వాహనాళి న్వడిక

మన మ ట్లుంజినఁ గాక చంపు నిది సామాన్యము గా దారయఁ.

247

కత్తి వట్టి పోరఁ గా నున్న వాని నియ్యస్త్రరాజ మెట్లు లెనఁ గాని

నెందుఁ జొచ్చె నేని యెంత లెంతల నైనఁ, ద్రెంచు నెదుర రాదు దీని కెవఁడు. 248

అని నారాయణుండు నారాయణాస్త్ర భ్రం బనతిచ్చిన విని పైకికు లెల్లరు

నాయుధంబులు పెట్టి గజతురంగస్యందనాదులు దిగ నున్న సమయంబున సమీరకు

మారుండు వారిం జీరి యి ట్లనియె.

249

పైనికులార మీ రిపుడు శస్త్రములఁ విడనాడి పోరుకో

మానకుఁ డే భయం బరుగ మార్కొని నానుగదాశని ప్రభు

మానిచి పుట్టు నియ్యడరు నాకెనవచ్చుబలాధ్యుఁ డెవ్వఁడు

గానఁగ రాదు నాభుజయుగంబును జూడుండు కూల్చుఁ గొండలన్.

250

నాగాయతనీతుండను, నేఁ గల నొక్కండ నాకు నింద్రుండు పురుడే

వీరగతుండు ద్రోణో నస్త్రము, నేగఱికిం దెత్తునో యొకింతన కనుడి.

251

- వ. అని పలికి గాండివంబు డిగ విడువ నున్న గాండివిం గాంచి. 252
- అ. విజయ ! విజయ ! విజకు విడకుము గాండివ,మది శశాంకునందు నంక మట్లు
నీకు నంక మగుచు నీకీర్తి మాయించు, ననుడు నన్న కనియె నర్జునుండు. 253
- అ. నాకీ వ్రతము గలదు నారాయణాస్త్రము,నందు భూమిసురునియందు గోవు
నండు భయము భక్తి యగుఁ గాన గాండివ,మెత్త కుండువాడ నెప్పుడేని. 254
- సీ. అని ప్రతికూలోక్తు లాడిన గాడుపుఁ,గొడు కడలి మహాగ్రకోపుఁ డగుచు
స్థిరయంబున ద్రోణి నఱిమి శరాసార,మడరించె నెంతయు నతిశయిల్ల
నవ్యుడు నాచార్యనందనుం డఱిముఱి,పక కస్త్ర మెంతయుఁ బ్రబలఁ జేయఁ
గ్రక్కుచు విస్ఫులిరగము లగ్గిముల్గులు,వెడలి న్రేల్మిడి వడముడినిఁ గప్పె
తే. నప్పు డనిలోద్ధతం బగునలమట్లు,మంట లెగయ నస్త్రము భీము నంటఁ గాంచి
పార్థసైనికు లస్త్రముల్ పట్టమాని, ధరకు లంఘించి రెల్లరుఁ దత్తఱిల్లి. 255
- క. జ్వాలామూలాకులుండై, జాలిం గొని గాలికొడుకు సంభ్రమముపడఁ
బోలం గని హాహాకృతు, లాలింపఁగఁ జేసి రెల్ల రందు నరేంద్రా. 256
- క. నారాయణాస్త్రబర్హిఁ, పూరమునం బడినవాయుపుత్తునిపైఁ దే
జోరత్కర్థము పార్థుఁడు, వారుణ మస్త్రంబు వైచె వడి యుడుంగఁగఁ. 257
- క. అది యించుకించు కుష్మత, నడలించుచు నుండ ద్రోణి యస్త్రము ప్రబలం
బాదవించెఁ బ్రలయవహ్నికి, బదులై యది భీముఁ బొదివె భయదం బగుచుక. 258
- శా. జ్వాలాభీలమహాస్త్రసంవృతనిజాశ్వస్యందనఁజీర్త యై
జాలిం బొందెడువాయునందనునిపైఁ జోల్వారిఁ జ్యోతిస్సులం
బోలింపం దగుచిచ్చుటంపఱలు పెంపుం జూపుచుక లై నయిం
వ్రాలం జొచ్చె రణోర్వి సర్వ మనలప్రాయంబయై తోఁపఁగఁ. 259
- క. ఉరుతరకల్పమునఁ జరా, చర జగముం గాల్చి వహ్ని శర్వునివదనాం
తరమందుఁ జొచ్చుకరణ్, ధరమై శరవహ్ని భీమునయిం జొచ్చె వడిక. 260
- తే. నమయముననగ్ని రవిజొచ్చుచందమునను,రవియునగ్ని లోఁజొరఁబొలుక్రమముననుమ
హాత్కరం బగుతేజ మత్యుగ మగుచు,నావరించె వ్యకోదగు సగణితముగ. 261
- నారాయణాస్త్ర ప్రసీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రంబు డిగఁ జేయుట. —
- న. ఇట్లు భీమ సేనుండు నారాయణాస్త్రంబునకుఁ జిక్కుకొని దిక్కుగాన కుంటయు
నక్కుంభనంభవనంభవునకు మాఱు మలయువారు లేకుంటయు యధిష్ఠిరాదులు
సమస్త సైన్యంబుతో విముఖు లగుటయుం గని వాసుదేవార్జునులు త్వరమాణులై

రథంబు డిగ్గి రయంబున భీమనేను రథంబు డాయం బఱచి గురుసంభవసంభవం బగు
తేజంబున మునింగియు సరవారణాస్త్రబలంబున వినాశంబు నొంద కప్పటి కొప్పు
చున్నవృకోదరుని గని నారాయణాస్త్రశాంతిం గోరి నాయుధుండవై రథంబు డిగు
మని చేయి పట్టుకొని లాగుచుండ నతండు రాక బిగువుం జూపుచు నార్జునున్నంత
నయ్యున్న మంత్రకంత కతిశయించుచుండ వాసుదేవుండు. 262

ఉ. ఏమిది యెంత చెప్పిన నోకించుక కొంచపు పోరు మాన వే
మేమెయినే జయింపఁ గలమే నిటు లూరక చూచుచుందుమే
భూమికి డిగ్గి పోవుదుమే పూరుచునింహమ ! మమ్ముఁ జూచి నీ
నేమియు నాక తే డ్దిగఁగ నిచ్చ యొనర్చుము నేర్పు శ్రేష్ఠునక. 263

క. అని పలికి వారు పన్నగ, మును బోలెకఁ రోజుభీముభుజములు గోని భూ
మిని ముట్ట నీడ్చి శస్త్రములు నవలఁ బడఁ ద్రోచి రింతలో నస్త్రంబున. 264

ఉ. శాంతి వహించె దిక్కులు ప్రశాంతము లయ్యెఁ బ్రసన్న వాతముల
సంతత మయ్యె యోధులును సంతస మందిరి వాహనంబులుక
గొంతటిలోనఁ దేఱుకొనఁ ద్రూరతరం బగునగ్నిమంటయుక
వంతగ నాటెఁ దేజరిలె భీముండు రేపటిభానుఁడో యనక. 265

వ. అట్లు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిఁ బొందిన నందలియోధు లాయోధనంబునకుం
గడంగిన నీపుత్రం డాచార్యపుత్రం గాంచి మఱియు నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు
మనిన నతండు దీనుడై నిట్టూర్పు నేగిడించుచు నతనికి ట్లనియె. 266

మ. ఒకవారంబ ప్రయోగయోగ్యమగు నియ్యుగ్రాస్త్ర మేయంగ ని
కొకమా తేసినవాని జంపెడిన యియుక్తిం బ్రతీఘాత మా
నకలేశుండు పొనర్చె శాస్త్రపులు నాశం బుడ రద్దాన నా
జికి గా కీగుట కన్నఁ జచ్చుటయ మే లేకూరఁగాఁ జేసెడిన్. 267

క. కావున వారు మృతోపము, లేవంవిధి జయము మనకు నేర్పడె ననుడుక
భూవిభుఁ డ ట్లగునేనిక, జేవమెయిం బోర నీక చెల్లుం జుమ్మి. 268

క. శర్వునకుఁ బోలె నీకుక, సర్వాస్త్రంబులును గలవు సంగ్రామమునక
గీర్వాణవతియు నెదుర వి, గుర్వింతువు శత్రుసమితిఁ గూల్చు గడుగునూ. 269

వ. అని ధైర్యుఁడ బిత్త వధాభిమన్వి తస్యాగతుఁ డగునశ్వతామ సింహలాంఘ్రుల కేతనంబు
గ్రాలఁ బొంచాలనందను నక్కజంబుగఁ బాఁకి యిరువధియువైదు కుప్పెకోలలం గు
ప్పటయు నతండును. 270

—అశ్వత్థామ పాండవపీఠులతో మహాయుద్ధము చేయుట—

చ. అటువది నాల్గు బాణముల నారథి సారథి నిర్వదములన్
మఱియును నాల్గుకూపులను నాల్గుతురంగములన్ నొగిల్చి పె
ల్లఱచిన నోర్వ కాద్విజాడు నాతని కేతనకార్యకంబులన్
బఱియేలు చేసి సూతరభవాజుల వ్రాబడి నేసి యూసునన్.

271

తే. వదితరణులు వెండియుఁ బార్వతునయుఁ బఱచి తత్వైశ్వర్యమును దీక్షింపిండ్రి గప్పె.
గప్పినది గుప్తగూర్మియు ముష్ప గనియు, వెఱచి వెన్నిచ్చియు బలంబు విఱిగి పఱచె.
వ. వృష్టస్యముండు పీడితుం డగుటయు మూఁకలు చీకకాకు పడుటయు గని తై నే
యుండు తఱిమి వచ్చి యశ్వత్థామం దాఁకి.

273

సీ. ఇరువదెన్నిదితూపు లెసఁగించి యతనిపై, నాల్గింట హయముల నాట నేసి
సూతు నొక్కట నొండ్రి కేతువుం ధనువును, ద్రూచి రథంబును దూఁగఁ జేసి
మఱియు ముష్పదివాడిమార్గణంబులు తొమ్ము, నను గ్రచ్చిన్ గురుశవయుఁ డాని
సాలియ్యుటయును నీకుసుతుండు శారద్యత, కర్ణాదలం గూడి కనలి వచ్చె

తే. ఇనివరుని నేసి రపుడు నీతనయుఁ డిర్వ, దిటఁ గృపుడు మూటఁగృతవర్మ శ్రేణి పదింటఁ
గర్జఁ జేఁబదింటను వడిఁ గర్ణసుతుండు, నేడిటను దుస్సనేనుండు నేచి నూట.

174

ఉ. అందఱ కన్నిరూపు లును యయ్యదవీరుండు నారసంబులన్
పాండవముల్ వగిల్చియును సారథులన్ వధియించి రథ్యముల్
వ్రాసఁగఁ జేసి నేల్మిడిని మ్రాన్పడఁ జేయుండు సంతఁ శేతన్
బొంది యూర్పుచున్ గురుపుత్రుండు శే రొకఁ డెక్కి యుక్కునన్.

275

తే. ఆఁగి సాత్మకీపై నిశితాశుగము, గములు నీగిడించుటయుఁ గాంచి కనలువొడవ
నినివరుండు పోడియున్ వాని శిశశరము, విరథుండున్ విముఖుండు నై వెలఁచి జేసె.
వ. ఇట్లవక్రవిక్రమంబు మొత్తయఁ జక్రధరానుజం డాక్రమించి నిజబంబులు శంఖనాద
సింహనాదంబులు పెల్లఁడరుచుండు బయి కొని.

277

సీ. వృష సేనుత్రిమహస్రపీఠుల జా నేసి, కృపునిగజాయుతం బపుడు కూల్చి
శకునిపంచాయుతాశ్వములను నమయించి, విక్రమాటోహంబు వెలయఁ జేసి
క్రమ్మఱ వేటొక్కకనకరథం బెక్కి, గురుపుత్రుం డఱిమినం గొసరి కొసరి
శరపరంపరలను బరఁగించి నొంచిన, గురుసూతి సాత్మకిం దఱిసి యనిమె

తే. యాదవా! నీకు గురుఘాతి మైనవాని, మీఁదిప్రేముడి పోలిసె నే మీఁదఁ గవియు
వానిఁ గావఁ జాలరు నీవు గాని నీగు, నన్నయును గాని భీభత్సుఁ డైన గాని.

278

ఉ. బాస యొనర్చి చెప్పెదను బాహుబలంబున సోమకాన్యం

దీనమరంబునందు నశియింపఁగఁ జేయక పొంద శాంతిని
 వీనర నోనిశౌర్యమునఁ గృష్ణులు బాంధవులు న్వశక్తికిం
 జేసి ప్రతిక్రియం గలుగఁ జేసికొనుం డిదె చూడ నుండెదఁ.

279

1. అని పలికి సూర్యరశ్మికి, నెనవచ్చెడుతీవ్రశరము నేడ్వెట నేనుం
 జని శరము కపచభేదం, బానరించి ధరిత్రి జొచ్చె నురగోచమమై.

280

తే. సాత్యకి విదీర్ఘకవచుడై సాలువాటు, నెత్తుటం జొత్తిలుచు సోలినెఱి సెడంగ
 రథముపైఁగూలఁబడియెసారథియురథము, తొలఁగఁదోల్కొనిచ నెఁబెద్దదూడముగను.

5. అంత నశ్వతామయు నతిరయంబునం బఱచి ధృష్టద్యుమ్ను సఱిమి వానిభ్రామధ్యం
 బున నసాధ్యం బగనొక్కదిన్యశరంబు నాఁటిన నతం డంతకు మున్న నొచ్చియున్న
 వాఁడు గావున నయ్యమ్ముతాఁకునం బెద్దయు నొచ్చి కేతుదండ మూఁత గొనియె
 నయ్యెడరు సూచి భీభత్సుండును భీముండును పౌరవుం డైనబృహత్ క్రతుండును
 మాలవుం డైనసుదర్శనుండును జేదియువరాజు ననునేపురు దొరలు ద్రోణాయనిం
 జుట్టుముట్టి యైదేసి శరంబుల నొవ్వ నేయుటయు నతఁ డన్ని తూపులన వాని నన్నిం
 టినిం దునిమి యేడువాఁడినారసంబులఁ పౌరవుని మూఁడువాఁడికిలల మాలవుని
 నొక్క మొక్కనోనిసాయకమ్మున నక్కిరీటిని నాటునారాచంబుల వృకోదరుని,
 నొంచులయు మించి శిశుపాలపౌత్రుండు వింశతివిశిఖంబులును విజయుం డెనిమిది శ్రేణ
 రంబులును దక్కునుం గలువారు మూఁడేసికాండంబులును నశ్వతామపై నశ్శురించిన
 నతండు గండుమీఱి గాంధీవిం బదికాండంబులను వాసుదేవుం బంచాంగసంబులను
 భీమసేను సే నమ్ములను యువరాజు నాలుగు నారసంబులను మౌలవపౌరవుల
 రెండేసి తూపులను నే పుణిపి పడముడిసారథి నాఱింట నొప్పించి రెంటు గార్ముకం
 బును సిడంబును ద్రుంచి క్రచ్చట వివ్వచ్చునిపై శరాసారంబు గుడ్డిసి సింహనాదంబు
 జేసి దరియ వచ్చిన సుదర్శనునిభంబులును శరంబును శరశ్రయంబునం ద్రుంగించి
 రథశక్తింజేసి పౌరవునరథంబుతిలమాత్రశకలంబులు గావించి వైవాచేతులుం దలయుం
 దఱిగి చేదియువరాజు రథరథ్యసహితం బుగ మిత్రికస్త్రశ్రేణంబు చేసినం గని భీమ
 సేనుండు క్రోధమూర్ఛితుండై.

282

చ. శరముల ద్రోణి గవ్వటయుఁ జయ్యన నాతఁడు వాని ననన్నిటిన్
 దెరలఁగఁ జేసి వాయుసుతు దీప్తశరంబుల నొవ్వఁ జేసినం
 గర మలుకన్ వృకోదరుఁడు కార్ముక మొక్కటఁ ద్రొక్కచి నొంచినన్
 మరల నొకండు విల్లు గొని మానధనుఁ డతఁ డాగ్రహుశాఖునన్.

283

తే. బాణవర్షిము గురిసిన బాండుతనయుఁ, డాత్మనామంకితము లగునాశుగముల

గముల నాతనిఁ గప్పెనఁ గలశభీవుని, సుతుఁడు నటు కప్పె నాతనిఁ బ్రతిశరముల. 284

మత్త. భీముఁ డంత దశాంబకంబుల బిట్టడంచుఁడు నాశర

స్తోమ మాతనిజత్తు దేశముఁ జొచ్చి వచ్చినదాని నా

భూమి దేవుఁడు కేతుదండముఁ బూని మూసి ననుంగిసన్

సోమ సోలి యొకింతలోనన సొక్కు- దేఱ రయంబునన్.

285

సి. ఆకర్ణపూర్ణము లాశీవిషోఽము, లగునూనాశరములు తిగిచి వైచె

నగ్గించి భీముఁ డయ్యనఘునిమైఁ బెక్కు; నిశితాశుగంబుల నిచిచె నంత

ద్రోణ భీమునివిల్లు ధటిగి యొక్క మూడింగి, బహులసాయకములు నెఱపుటయును

భీమసేనుఁ డొండు వి లైత్తి మొత్తె నా, తని సేనుకూపులఁ గనలువొడమ

తే. గురుసుతుఁడు విల్లు మ్రోగించి గుణమువంఁ, కొఱవిఁద్రొవ్వున చందానఁ గొమరుమిగుల

మండలీకృతచాపుఁడై మార్గణముల్, నెత్తన హస్తము లడలించె నంతతగతి.

286

మ. విలు మ్రోయించుచు నాయునందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్జ్యులుగా

నలీకం దైకొని యొక్కఁ డొక్కఁడును మూఁడై వ్రాల నవ్వారుఁ గో

లల నెల్లన్ నభమంద త్రుంచి నిలు మేలుఁ నోవ నందున్వశిన్

విలసీత్కండంబు రంజరం గురిసె విన్వీధిన్ సురల్ మేలునన్.

287

శా. ఆలో వాలికతూపులన్ విసరి ద్రోణాచార్యపుత్రుఁడు వై

వ్రాల నవ్వచ్చుచువాని. నెల్ల నడుమన్ న్రయ్యంగఁ గావించి య

గ్రాలిం బట్టినవానివిల్లు విఱుంగన్ గా నేరియుం బెక్కు లం

భీలాస్త్రంబులవానితేరు మునుగ్గన్ నేనె న్నన న్వేసరిన్.

288

మ. రథశక్తిం కొని భీముఁ డాతనిఁ యిన్ వ్రాలెచ్చి గడుగొల్పుచుగా

బృథివీదేవుఁడు దాని లాఘవమునం బిట్టెఁ ఖండించె

గుఢఁ గుంతీసుతుఁ డొండువిల్లు గొని కోకొ మ్మంచు నొక్కుమ్మడిన్

బృథులాస్త్రంబుల గుప్పి రోదసిని గప్పె గుప్ప లై యొప్పగన్.

289

తే. ద్రోణి యొకతూపునన్ భీము దక్షిణస్థు, చలీకమున నాఁటయు మూర్ఖ నందెనతఁడు

ఘోటకము లిచ్చఁ దేరీడుకొనుచుఁ దొంగి, పోయినన్ సైన్య ముతయుఁబోయివీక్షి.

వ. అశ్వతామయు నిజవిజయసూచకంబు గ్రా శంఖంబు పూరించి సింహనాదంబు గావించి

కాందిశీకు లైన వారి వెంట నంటి పొలుముటయుం గని గాండీవి మత్స్యపాంచా

లసైన్యంబులం గూర్చుకొని సింహలాగాల కేతనుం దాఁచుదెంచి యిట్లనియె.

291

ఉ. సీదగుశక్తి వీర్యమును సీదగుజ్ఞానము పొరుచంబునన్

బ్రోదిగ ధార్తరాష్ట్ర యొకఁ డాట్టిసప్రీతిని మోడయిం బగం

బాదుకొనం బెనంగు మదె పార్వతుఁ డొజ్జల మ్రింగినట్టిఁ డీ
నీదుమదం బడంచు నను నీవ యెఱుంగుదు సెప్ప నేటికిన్.

292

అనుఁడు ధృతరాష్ట్రఁ డిట్లున నట్లాకొప్ప, డగ్గురూద్యుల బల్కఁ డిట్లర్జునుఁడు
నేటికి ట్లంటుకు గతం బేటియదియు, యెఱుంగఁ జేయు మనన్ సూనుఁ డిట్లు లనియె.
ఆకర్ణింపు మట్లు బృహత్తత్తుండును జేదియువరాజును మాలవనుదర్శనుండునుం
గూలుటయు ధృష్టద్యుమ్న సాత్యకి భీమసేనులు పరాజితు లగుటయు యుధిష్ఠిరవా
క్యంబులు మర్మంబు భేదించుటయుఁ దవపడినపాట్లు తలంపునకు నచ్చుటయుఁ గా
రణంబులు గా నేనాఁడును రానికోంబు నాఁడు చూపట్టుటంజేసి యు వారిలో సంత
ర్భేదంబులు పుట్టుటంజేసి యు నర్జునుండు మాన్యుండునుం బ్రియుండు నై నగురుపు
త్రు న ట్లప్రియవచనంబు లాడె నట్లాడిన నలుక వొడమ నశ్వత్థామ రథంబునన
వార్చి శుచియై సురాసురులకు ననివార్యం బగు నాగ్నేయాస్త్రం బరిహాసి దృశ్యా
దృశ్యాదిగణంబుల నెల్లం దునుమ సభిమంత్రించి ప్రయోగించుటయును.

294

జ్వాలమాలాకులం బై లావుగొనిశర,జాల మంబరమున సంభవించె
నుల్కాసహస్రము లొగి నొక్కఁ జేకట్లు, గ్రమ్మె దిక్కులు గాన రాక యుండ
రక్షాపిశాచముల్ లక్షింప నై యార్చె, వివరీతవాయువుల్ విసరఁ జొచ్చె
దేజోవీహినుడై దినమణి చూపట్టె, గావు కావున నెందుఁ గాకు లఱచె
నెత్తి వర్షించె బశ్వాదు లాత్ర పడియె, భూతతతి భ్రాంత మయ్యె, ద్రిభువనములును
సంతపించె నవ్వెట్టలో సమసె శత్రు, సేనలు దవార్చిఁ బడి కాలు చెట్టులట్లు. 295
అయ్యాగ్నేయాస్త్రప్రతాపంబున సంతలో నేకాక్షౌహిణీబలంబు మీఁగించినం గాంచి
సీవారు హర్షోత్కర్షంబునం బొంది సింహనాదంబులును దూర్యోరవంబులును గావి
చినం గని వేగించుచు సవ్యసాచి యేచి.

296

సర్వాస్త్రప్రతిఘాతమున్ నలువఁ గాఁ జర్చించి ముక్ బ్రహ్మచే
నిర్విప్లంబుగ నై మహోన్నతగతిఁ వెల్గొందు బ్రహ్మాస్త్రముఁ
సర్వాంగీణము గాఁగఁ జేసి విసర్జె దత్తత్రభావంబునఁ
నిర్వీర్యం బయి వహ్ని చల్లఁబడియెన్ వెల్గొందె లోకంబులున్.

297

ఆబ్రహ్మాస్త్రప్రభావంబున నీనైన్యంబు నొక్కయక్షౌహిణిం జచ్చె సంత నశ్వత్థామ
కృష్ణార్జును లేకీడునుం బూరయమికి మిగుల వగలం బొగలుచు నిట్టూర్పు నిగిడించి
డిల్లపోయినయల్లంబుతో విల్లు వెట్టి యివి యన్నియుం గాల్పనే యని యస్త్రశ
స్త్రంబులు హఠాపైచి రథంబు డిగ్గ నుఱికి పోవం బోవ ముందఱు. 298
వాసవవాంఛితోన్నతినివాసునిఁ గాలవివీలసీరదా

భాసునిఁ గృష్ణసారకృతవాసుని భాసురభారతిశుభా

వాసుని సర్వలోకనుతభారతభాగవతాదిసంహితా

భాస్యుని వ్యాసునిఁ శ్రుతిరహస్యవిలాసునిఁ గాంచ ముందఱన్.

299

—అశ్వతామకు వ్యాసుడు దర్శ మిచ్చి కృష్ణుడునులమహిమ చెప్పుట—

వ. శాచి పాదాభివందనం బాచరించి తిన్నవియెలుంగున ని ట్లనియె.

300

శా. ఏమీ మాయ యెఱుంగ రాదు విత్త మయ్యె న్నాడునాగ్నేయ మో

స్వీమీ! నాయపచార మేమికలదో వహ్మటకుం గారణం

బేమో కృష్ణుడు సర్దునుండు దెగ రే రియ్యస్త్రరాజంబునన్

భూమి దైశ్మనివార లుండెదరు వేల్పు జ్ఞేరు నిక్కంబుగన్.

301

ఆ. సర్వభూతి గాఁగ సంధించి యేసితి, నట్లు నేయఁ జాల కందదు కలు

యది రిపుబలంబు నఁజూహిశీమాత్ర, నేర్చి శాంతిఁ బొందె నేమి చెపుమ.

302

వ. అనిక వేదవ్యాసుం డంతయుం జెప్పెన ననహితుండ నగు మని యు ట్లనియె.

303

తే. పుట్టె విష్ణుఁడు ధర్మనిపుత్రుఁ డగుచు, పొల్లి నారాయణుం డనఁ జెల్లి మూర్ధ్వ

బాహుఁడై వాయుభతుఁడై నరమహాముహిమశిఖరి సర్వదార్శ్యుఁ గౌండ్ల సలిప.

వ. ఊర్ధ్వబాహుండును బవనభతుండునై ఘోరతపంబు నేయుచు నిజతపస్తి జంబున

రోదోంతరంబు నిండించి బ్రహ్మభూతుండై యున్న సమయంబున నొక్కనాడు.

305

సీ. వజ్రదాపరశ్వధపినాకాదీద, వ్యాయుధధరుండు శూలాంచితండు

వాక్రుగజాజినపరిధానవరివృతుండు, ధురగయుజ్జోవవీతోచితండు

సూర్యచంద్రాగ్ని సంశోధిత నేత్రండు, రుండ్రమాలాసమార్కాఢమూర్తి

విమలభస్మోద్ధూళితమనోహరాంగుండు, సుతవాహినీతరంగితకపర్దు

తే. డబుపు కన్నను నణుపు మహాత్మకన్న, నతిమహాత్మగువాడు విశ్వాతిశాయి

విశ్వరూపుండు విశ్వేశుఁ డీశ్వరుండు, కరుణ దళుకొత్త నెదుట సాక్షాత్కరించె.

306

వ. అట్లు సాక్షాత్కరించినఁ సమేశ్వరుం గాంచి సాష్టాంగదండప్రమాణముం బాచరించి

నారాయణుండు.

307

సీ. అఖిలభూతములకు నాధారభూతుండ, వృష్యయుఁ డపు జగదాదిమూర్తి

నతుంగుండ వజుండ వాదిదేయుడపు, తిగ్మమన్యుడపు దివ్యమణివి

జ్యోతిర్మయుండపు భూతస్పృహిణి, లయకరుండపు దివ్యుతుండు

మహితాప్తమూర్తి సామర్థ్యసంకలితుండ, వాద్యుండ వాహ్యుండ వచ్యుతుండపు

తే. నీకృపం గాదె ధృతతపోనిపు లైస, సిద్ధమునులకు సమృతసంసిద్ధి యగుట

నిర్గుణుడపు ని న్నెన్న నేర నెవ్వరట్టిని న్నాశ్రయింతు నే నవ్యయుత్త.

308

శ్రీ కృష్ణ భారతము.

- భువనరక్షకు లగుభూతకృత్తులు సురా, సురనాగయక్షరక్షోగణములు
వివిధవిధంబులై వెలసినభూతసంఘములు సీదగుస్వప్తి నమరి యుండు
నైంద్రాదికర్మము లన్నియును నధీశుఁడగునీయొనర్చినయవియ తలఁపఁ
బంచభూతంబులు పంచతన్మాత్రలు, బ్రహ్మము కాలము బ్రాహ్మణులును
జంగమస్థావరాత్మకనకలలోక, నముదయము నీవలనఁ బుట్టి నలిలమునకు
బిందువులు భస్మములు గానిచందమునను, నుదిననుంబిందు ననియెన్నుటదియముక్తి.
• • స్వప్తిగోచకములును వాక్యాఖిములును, నగుసుషిష్టముల నాశయంబు గాంచీ
పురముధరియింపఁదగివదిపొదలుచుండ, మానసవిహంగములు రెండు మనలుచుండు.
• వానిని నెల్ల నృజించితి, వానికి వెల్లియెతి నీవ పరమాత్ముఁడవై
మానొందు చుంటి నిన్నున్, మానసమున నెఱుంగువాఁడు మను బ్రహ్మగతీన్.
• సినన్యాసము వడయఁగ, నాసించి భజించుచుంటి నవ్యయ నాకున్
భాసిల్లువరము లొనఁగుము, మోసము లేనట్టిచిత్తమునఁ గనుఁగొనుచున్. 312
• అని ప్రస్తుతించినం బ్ర సన్నుండై పరమేశ్వరుం డన్నారాయణున కిట్లనియె. 313
• మత్ప్రసాదంబున మనుజు లందును దేవ, గంధర్వముఖులందు ఘనుడ వగుచు
నప్రమేయబలుండ వగుచు పోయిగుడు, ని న్నేవ్వరుం గెల్వ నేర రన్య
లత్రశత్రుంబుల ననలానింబులు, నార్ద్రశుక్లములఁ జరాచరముల
నీకు నొవ్వితయుఁ గాకుండు మత్ప్రసా, దమున నన్ మించెదు సమర మైన.
శీ. నని ఐరము లిచ్చె శంకరుఁ డతని కాత్మ, డిట్లు నడయాడు జగముల నెసక మెసఁగ
నతనితపమున నుదయించె నన్నరుండు, వారు తుల్యపరాక్రము లైరి తొల్లి. 314
• ఆనరనారాయణు లిద్దఱును లోకాయాత్రావిధానార్థము తమతపోమహిమంబునం
జేసి ప్రతియుగంబునం బుట్టుచుండు రిప్ప డిట్లు కృష్ణార్జునులై పుట్టి గీచును నీతః
ప్రభావంబునం దేజోమన్యువులం దాల్చి రుద్రాంశసంభూతుండ వైతి వాకర్ణింపుము.
చ. భవమయ మీజగం బనుచుఁ బార్థివలింగము సంగ్రహించి, నీ
వవిరళభక్తితత్పరత నర్చన చేసితి తొంటిపుట్టునన్
భవుఁడును సంతసించి యిడఁ బ్రజ్వలరంబులు నీకుఁ దుద్రభా
నవశిత జన్మకర్మములు వచ్చెఁ బ్రశస్యములై గురూద్భవా. 316
క. సకలస్వరూపుఁ డభవుం, డకలకుం డనుచు వార లారీసి నిపున్
బ్రకటముగఁ గొలిచి లింగా, ర్పకులై రద్దాస నధికు లైరి మహాత్మా. 317

• స్వప్తి = నవవిహంగకార సంచనాత్మలేడు; పిష్టము = అశ్వత్థము అనఁగా నెఱుంగునకృత్ము; పురము = శీవము పురము శీవయములు; మానసవిహంగములు = చందా = శివేశ్వరులు;

ప్రతి నేచుచు నుండు సీమొన భారవాహకుడై రణ
ప్రీతిఁ ద్రశూలిన వాని మార్కొని చేప్చ లీగనిలాఁతు లే
ప్రీతిని గల్గరు కంటఁ జూచినఁ జెల్లు నెల్లఁజగంబులఁ.

327

ఏవార లయ్యుమాఁతి, భావించి భుజించి భక్తి భరితాత్మకులై
నేవీతు రమ్మహీజను, లీవల నావల సుఖంతు రౌతయుఁ బేర్చి.

328

మఱియు శాంతుండు దుద్రుండు శితికంటుండు కనిష్ఠుండు సువర్చస్సుండు కపర్దికరాశుం
డు హర్యక్షవరదుండు హరికేశుండు శంకరుండు హరినేత్రుండు స్థాణుండు పురుషుండు
భాస్కరుండు సుతీర్థుండు దేవప్రతుండు రంహుండు బహురూపుండు శర్వుండు
ప్రియుండు ప్రియవాసుండు మష్టిపాణుండు సువక్త్రుండు మోఘుండు గిరిశుండు
సుశాంతుండు చీరవాసుండు హిరణ్యబాహుండు మగ్నోడు శృవహస్టుండు దేవుండు
భార్గవుండు ముంజవాసుండు సహస్రశీర్షుండు సహస్రాక్షుండు సహస్రబాహుండు
సహస్రచరణుండు ప్రజాపతి భూతపతి వృషపతి మాతృపతి గణపతి గోపతి యజ్ఞ
పతి యవ్యతి దేవపతి వృక్షపతి షర్వవ్యపతి దిక్పతి వనస్పతి పతి నరపతి విశ్వఖరి
వృషావర్తుండు వృషభుండు వృషధ్వజుండు వృషభేక్షుండు ధనుర్ధరుండు ప్రియ
ధన్వుండు ధన్వ ధన్వంతరుండు ధన్వాచార్యుండు బహుధన్వ సుధన్వ శర్వుండు
సర్విలోకేశ్వరుండు సగునమృహేశ్వరు నాశ్రయించి సమస్కరింపు మమ్మహాదేవుని
దవ్యప్రభావంబు చెప్పెద వినుము.

329

—వ్యాసుఁ డెట్లునును నీశ్వరప్రభావము చెప్పును—

ఆదికాలమునందు నవనీతలమునందు, దీక్ష ప్రజాపతి దనరుచుండీ
తాము చేయఁ దోడంగి తత్ప్రభావంబునఁ, బెక్కఁ ప్రక గన్యలఁ ప్రీతిఁ బడసి
యందఱ నందఱ కం దందు నర్పించి, లీల సతీదేవి శరాలి కొనఁగి
కాలాంతరంబునఁ గడఁక నాశివునితో, దీక్షనివైరంబు నూఱక కొని.

తే. పదవ నొకతక్ష నందఱుఁ బిలువనంచి, శివునిఁ బిలువక మఖ మొందు చేయ నెంచి
మఘల కెల్ల హరిద్భాగముల నొనంగి, ముజ్జగంబుల కాష్టాదమును ఘటించె. 330

5. అట్టిసమయంబున ననాహూతుఁ డయ్యును శంభుం డమ్మహాధ్వరంబునకుఁ బోవ నెం
చియుఁ గించిజ్ఞుం డగునతం డేమి చేసి యేమి చేయునో యని ప్రయోజనంబు నంతే
యని సతీయును స్త్రీచాపలంబునందేసి ప్రచోదితమై శంకరోపరోధవాక్యంబులు చె
డఁచెవిని బెట్టి తండ్రి సేయునది గావునన్ జూచునిచ్చమై దదుత్తమయాగంబునకుం బయ
నంబై పిలువని పేరంటంబుగఁ బోయి యుండె నక్కాలంబునం దక్కడ. 331

6. దక్షుండు దీక్షమై క్రతువిధానము పూని యథావిధిన్ జగ

త్వత్ముగా నొనర్చి సుర్తవద్యుల కాహుతు లిచ్చివారు ప్ర
త్యక్షము గాఁ గ వచ్చి కొన నల్లరతోఁ దనకన్న వారితో
నత్యయకౌతుకంబున నహర్నిశముల్ నడిపించు నత్తఱిన్.

332

వ. సత్యధేవి తండ్రి నీ ట్లనియె.

333

ఉ. అల్లుర సందఱు బలిచి యంగఱు కెందును వంగసేయుఁ

నల్లుని నెల్లలోకములు కాకను నాకరుణాభి నీశుని

దెల్లము గాఁగఁ బిల్వ నీకు దివ్యసవంతు శ్రీయఁ బూని తి

వెల్లసువద్యులుం గనంగ నియ్యది మే లిడు నే యతైవమ.

334

వ. అని యనేకవిధంబులు బలికి పరి దేవసంబు నేయచుండు దక్షిణం దక్షిణమాతృదు
ర్నిరీక్ష్యంతై దాతాయశ్చింతితేంద్రి యు ట్లని మ.

335

క. నాకడుపు నెచ్చి బుట్టితి, నే కూతురు పేరిభూతమే యైతివి ని

న్నే కూల యేచ్చె రమ్మని, యీకరణం గాఱులుండే దేటికిఁ జెపుమా.

336

వ. నీమగరే డొక్క మహానుభావుఁ డనుచుంటి వాక్కింపుము.

337

ఆ. కట్ట బట్ట లేదు పొట్టకుఁ దినలేదు, తోలు దాల్పు వినపుదోష మొనగు

నుండ నిల్లు లేదు పండ్ల మంచము లేదు, కాటఁ దిశుగు నల్లకాటఁ బండు.

338

ఆ. బిచ్చ మెత్తువాడు వచ్చె నాకల్లుఁ డిట్లనుచుఁ జెప్పకొన్న నగును సిగ్గు

వాడు నేడు గూడ పీడకు రా నేల, పరుగురారు నప్పురబా టదే.

339

క. నాకడుపునఁ బుట్టినని, న్నా కొయ్యకుఁ గట్టిపెట్టు టరయఁగా మం

త్రాకలితప్రోడాశము, మాకొనుకుక్కకును పేయుమాదిరి యయ్యెన్.

340

వ. అని పరిపరివిధంబులం బరిభవించి దూఱుటయు నాక్రాలుగంటి చేయున దెద్దియును

లేక కంటికిఁ గడవెదనీర్భగా వెక్కి వెక్కసంబుగ నేడ్చుచుఁ గనులు మూసి

కొని యోగం బనుసంధించె నంత నామె సర్వాంగంబుల నాశుశుక్షణి యావిర్భవించి

తక్షణంబభివృద్ధిశాస్త్ర్యంబుగావించెనపు డాహవిధానంబునఁ బుట్టినహాహాకారంబుతో

దనీకుహరంబున నెడ లేక నిడుకొనియె నావృత్తాంతం బంతయు నంతకాంతకుం డం

తర్దృష్టి నెఱిగి కుటిలభ్రాకుటియై కటంబు లదరఁ బటపటంబుండ్లుగొఱుకుచు నత్యంత

భయానకంబుగా నొక్క కేక వైచి జటాజూటంబు వెఱికివైచె నప్పు డప్రరమపురుషుని

లలాటస్వేదోదకంబు నేలం బడితై దానినుండి వీరభద్రుం డతికొద్రాకారుండై పాడ

సూపి తండ్రిం గని నా కేమియానతి యనిన నతండు దక్షిణధ్వంసంబు గావిచిర మ్మి

దియ మన్ని యోగం బని యానతిచ్చుటయు నతం డాక్షణంబ ప్ర మథగణపరివృత్తుండై

దక్షిమఘవాటికకుం జని,

341

సీ. అగ్నులతోఁ గూడ నాయతనంబులు, నఱకాశ్శ మట్టి చల్లార్చి వేచి

యాగభాగము లంద నాగతు లగువేల్పు, మూఁకల నెల్లఁ జేకాఁకుపఱచి

హరునితో విద్వేష మమరఁ జేసినభగు, నుజిపెట్టి పట్టి గ్రుడ్లూడఁ జెఱికి

శివుని దక్షుడు శపించిననాడు నగినభా, న్నరుపండ్లు దుల్లి పోఁ గాలఁ దన్ని.

తే. దక్షువతుండువై దాచి తలను వెఱికి, దక్షిణాగ్నిఁ బడ నైచి తగులఁ జెట్టి.

ప్రళలకాలాన్నిరుద్రునిఁగిది నెలిఁగి, యజ్ఞవిధ్వంస మొనరించ నాతఁ డలిగి. 342

వ. ఇట్లు దక్షాధ్వరధ్వంసంబు వీధద్రునిచేఁ జేయించి దేవ ర్షిప్రార్థనరబునఁజేసి ప్హారుండు
మరల దక్షు నొకరితం బ్రదికించిమించి యజ్ఞభాగంబులం బొందఁ గలిగె మఱియును.

సీ. త్రిపురాసురులు మున్ను దీండ్రించుటల్ విని, యుంటివే వాగు మహాగ్రు లగుచు

నాయనరాజనహైమపురంబులు, మూఁ డాకసంబున నాడఁ జేసి

జగములపైఁ బడి నకలనత్వమ్ముల, సమయించుచుండి రాసమయమందుఁ

గనకపురంబునఁ గమలాక్షుండును దార, కాక్షుసురుండు రాఘవురమునను

తే. నాయనపురి విద్యున్మాలి యతిశయించి, రాముగుర కోప కింద్రాదు లడలుగుడిచి

బ్రదుకుతెలు వింతయును లేమి బమ్మఱిల్లి, యభవు శరణంబు వేడి యి ట్లనిరి జెగడి.

తే. బ్రహ్మదత్తవరంబునఁ బ్రబలు లగుచు, ద్రిపురవాసులు రాక్షసుల్ త్రిజగమునకు

నింత యంత యనఁ రానియెడఁకు దోషఁ, బీడ యొనరించుచుండి రోభిమమూర్తి.

ఉ. ఈ వొకరుండు దక్క మఱి మొవ్వరు నవ్వరదర్శితాసుర

గ్రావములం బగుల్పుటకుఁ గాని తెమల్పుట కేనిఁ గాని కా

రోవృషభాంక లోకముల కోగు ఘటిల్లఁగఁ జేయువారలఁ

జేవమెయి వధించుటకుఁ జిత్తము నేయవె తత్తరమ్మునన్.

446

వ. అనిన నుగ్రుం డట్ల యగుం గాత మని.

347

సీ. గంధమాదనవింధ్యగహ్వరీధ్రమ్ముల, వంశధ్వజములు గా వలనుపఱచి

సాభివనావనఁ వ్యందనంబుగఁ జేసి, శేషు నతుంబుగా నేకరించి

చంద్రార్కులను రథచక్రంబులుగ నల్పి, మలయాద్రి యూపమై వెలయ నిల్చి

పుష్పదంతుని నేణపుత్రు నాఁడు లొనర్చి, యవనాహముగఁ దక్షశాహి నుంచి

తే. నలిపి తత్వముల్ యోక్తాంగములుగ నెల్లు, వేదములు తురంగము లుపవేదములును

గల్గెములు గా గ్రహించి స్రగ్రహములుగను, నఱపిగ్రాయత్రి సావిత్రి మఱియు నతఁడు.

సీ. ఓంకారము స్రోతఁద మొనరించి పరమేష్ఠి, దక్షిణాక్షుని గాఁగఁ దగ నమర్చి

మందరాచలమును మహితగాండీవంబు, గాఁ గొని వాసుకి బ్యాగఁ జేసి

జామోదరుని శరోత్త మముగాఁ గైకొని, శల్బంబుగా నన్ని సంగ్రహించి

- వాయుదేవుని నల్పి వాఙ్మయులుగఁ బుంఖములుగ వైవస్వతుఁ బొందుపఱచి
తే. మెఱుము నిస్వాసముగ నల్పి మేరుగిరిని, భవజము గాఁ జేసి రథి యయి తాను దేవ
మయరథం బెక్కి త్రిపురసంహారమునకుఁ బ్రసక్తుండయ్యెహరుఁడెల్లఁ బ్రస్తుతింప. 349
- క. స్థానము మాహేశ్వరమై, జానొందఁ గఁ జేసి యతఁడు స్థానపు వలె నై
దానవుల్ దాకి వేయెం, డ్లానికఁ బో రాడ మింట నై వాం ప్రాణిమణ్. 350
- చ. పురములతోడ నయ్యసురపుంగవులుం గడిచేఱి పోరుచో
హడఁడు త్రిశూలశస్త్రమున నందడుకై చిడఁ జేసి నైత్యు లా
శరవరముఁ గనుంగొనఁగఁ జాలక దానిమహాగ్నికీలలఁ
గరఁగి దుమార మైఁ త్రీజగంబులకుఁ ముద మయ్యె నయ్యెడన్. 351
- చ. త్రిపురములఁ హరించె, దుదేవుఁ డటంచు న్ముఠాని ప్రేమ నౌ
గృహఁ గన వచ్చె నక్కడకుఁ గిక్కనఁ గానట మున్న బాలుల్
యపు డెదుటఁ దలిర్చువతి నారసినంతన పంచశీర్షుఁ డి
య్యవటుపు వేడు చెప్పఁ డని యందలి వేల్పులఁ జూచుసంతటఁ. 352
- ప. శతమన్యుండు మన్యువశంబునం జూపోక కప్పవనిపై వజ్రప్రయోగంబు చేయఁ
జే యెత్తినంత నంతకాంతకుం డయ్యెత్తినచే యెత్తినట్ల సంవృంభించు నట్లు సేయు
టయు నతండు సేయునది లేక దేవగణపరివృత్తుడై బ్రహ్మలోకంబునకుం జని తద్వృ
త్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన హిరణ్యగర్భుం హంతరంగంబునం జింతించి చింతించి
యింద్రాదిబృందారకబృందంబులం గాంచి యయ్యర్భకుండు భగవానుం డగు
భవుండు భవానీప్రీతినార్థం బట్లు తీలాహూతంబు సంగ్రహించెమీ రెఱుంగ రైతి రని
వారిం గూడి యట వచ్చి వామదేవుం గాంచి నమస్కరించి యుట్లని ప్రార్థించె. 353
- సీ. భవనంబులును నీవ భవనాధిపతి వీవ, భగవంతుండవు నీవ భవుడ వీవ
యజ్ఞకర్తవు నీవ యజ్ఞభోక్తవు నీవ, యజ్ఞేశుండవు నీవ యజ్ఞ మీవ
పరమపదము నీవ పరమాత్ముండవు నీవ, పరమేశుండవు నీవ పరమ మీవ
యింద్రుండు నీవ యుపేంద్రుండునును నీవ, చంద్రుండు నీవ దినేంద్రుండీవ
తే. వ్యాప్తి మయ్యె నిచ్చెల్ల నీవలన నీవ, సర్వమును నిన్ను భజించుటం నడమలాత్మ
క్రోధమునసంహరించి యింద్రునిఁ గటాక్ష, వీరణంబునఁ దీర్చవే విశ్వనాథ. 354
- చ. అని ప్రస్తుతించినం ప్రసాదభిముఖుడై యట్టహాసంబుఁ గావించె సంత దేవేం
ద్రాదులును బౌర్వతీపరమేశ్వరులఁ బ్రసన్నులం జేసికొని రింద్రునిభాహుస్తంభ
నంబు దొలంగి యప్పటియట్ల యొప్పమీతై నమ్మహాపురుషుడై పురుషోత్తముండు

రుద్రుండు మహాదేవుం డహారాత్రంబులు మాసర్తుపక్షంబులు లోనినానావిధమూర్తులంబుల యయ్యుష్టమూర్తి నానావిధనామధేయంబులఁ గీర్తిసియుం డగు నప్పరమేశ్వరునిఁ బ్రస్తుతింప వర్షశతం బైనఁ జాల దతండు ప్రీతుం డగునేని సర్వైశ్వర్యంబులును సమకూరు నని మఱియుం దదీయనామనిర్వచనంబు చేసి యనంతరుద్రం బైనశతరుద్రీయం బుపదేశించి నీ వమృహదేవు నారాధింపుము నీకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు నిత్యంబు నతండు ప్రసాదించు నని మఱియు.

355

మ. విను మోహార్థ పరాత్పరుం డతఁడె నీపెన్నన్ బ్రసాదించి శత్రునికాయంబును గూలఁ జేసిడిని సింధుత్యావిభం జంఁబూనినరేయిన్ హరి నీకు స్వప్నమునఁ గాన్పించెన్ మహాదేవుఁడయ్యనఁబుం డిచ్చినయత్రుశత్రుములఁ గాదా గెల్పునే కమ్మొడిఁ.

356

కవిరాజవిరాజితము.

ఇది శతరుద్రము నే నెఱిగించితి నిప్పుడు చొప్పుక నీవు శుభాస్పద మతి పుణ్యము పాపహరంబును బావనామము భవ్యము నీయది పఠించిన నర్థితకార్యము లన్నియుఁ దీరు నహర్నిశమున్ ముద మెద హెచ్చెడు ముచ్చట వచ్చెడు ముర్దు దలిచెడు మువ్వరునన్.

357

పంచచామరము:—మనంబునందు దీని నల్పిమాన కేవు కొల్వు మీ

యనిం జయంబు నొందఁ గాంచి యవ్వలఁ మహాన్నతం

బసంత మైనరుద్రలోక మందఁ గల్గు దీయనిఁ

జనార్దనుండు మంత్రి నీ కసాధ్య మొక్కఁ డుండునే.

358

క. అని బోధించి పరాశర,తనయుండు తనదారిఁ జనియె దాపత్ర్యండుఁ

మునివచనంబున నీశ్వరు, మనమునఁ గొనియాడె భక్తిమహితుం డగుచుఁ.

359

శా. ఈశ్వర్యంబు పఠించిరేని వినిరే నిష్ఠాధనసిద్ధి నై

పాపంబుల్ నశియించి పుణ్య మెనఁగున్ బ్రహ్మసముం గల్గెడిన్

భూపాలుం డగునే జయం బవనిదేవుం డేని యజ్ఞార్థముఁ

బైపాటం గలవారు కోరికల నొందం గాంతు రెల్లప్పుడుఁ.

360

క. అని సంజయుండు ధృరా,ప్ర నరేంద్రున కౌసతిచ్చె సర్వం బనుచుఁ

జనమేజయునకు మున్నా, మునిముఖ్యుండు ద్రోణశర్మమును వచియించెఁ.

361

న. అని చెప్పిన నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు నెప్పు మని సూతునడుగు

టయును.

362

ఆ శ్వాసాంతము.

మ. సభలన్ మెచ్చెడునట్లు వ్రాయంగ మదిన్ సంకల్పముం జేసి నే
బ్రభవం బెర్పడ కొంత వ్రాసి యవల్ వ్రాయంగ నున్నప్పుడ
య్యభిమన్యుం డనిఁ ద్రెల్లె సర్జనునకుం బ్రాసించినట్లార్చి నా
కు భరింపఁ బరు వైన దాన నిటు నీకున్ సేవ గావించితిఁ.

363

క. సత్యవతుఁ డగుద్రోణుఁ డ, సత్యపుసుతమరణ మరసి చాలించె నొడల్
సత్యపుసుతమరణ మారసి, నిత్యుడ నై యుభి నిట్లు నిఖిలాండవతి.
మాలిని. అకలుషలనదతోధ్యత్! సర్వాతిదతో!

364

సకలభవమదతో సక్త సువ్యక్తదీతో !

ప్రకటితఖిలశితో! భక్త లోకైకపతే!

సుకవిగతేక్షతాతో! సూర్యసోమూర్ణివీతో !

365

గ న్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమెత్త వేంకటయజ్ఞాగ్నిపుత్ర

సమారాధితపిఠుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ

ప్రణీతంబయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

ద్రోణపర్వంబున సర్వంబును

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

విన్నపము.

ఈసంపుటము సుమారు రెండుసంవత్సరములక్రిందటనే ముద్రించుటకు బ్రారంభించితిని. అనేకాంతరాయములవలన గ్రంథ మంతకాలమువఱకు జూర్తిగ ముద్రించుట తటస్థించినది కాదు. ఇప్పటికింతవఱకు ముద్రింపఁ బడిన దని తెలుపుటకు సంతసించుచున్నాను.

ఈముద్రణము దనేకలోపములున్నవి. ఇందు గొన్ని ఘోరములు రాజమహేంద్రవరమునందలిరాజస్మద్రాక్షరశాలయందున్న గొన్ని ఘోరములు సర్వస్వీతిముద్రాక్షరశాలయందును, కొన్ని ఘోరములు లలితాముద్రాక్షరశాలయందును, ముద్రితములైనవి. ఈఘోరములు ముద్రించునప్పుడు నేనుసర్వవిధములచేత స్తిమితత లేనివాడనై సర్వదా సరదేశసంచారము చేయుచున్నవాడ నగుటచేత గొన్నిచోటుల నావ్రాతప్రతిలో నున్నట్లు పాఠక హేచ్చతగ్గులు పడినవి. వాని కన్నిటకిని శుద్ధత్రము వ్రాసి ప్రకటింప నెంచితిని గాని తత్కార్యమునకుఁగూడ నాకష్టము వ్యవకాశము చిక్కినది కాదు. ఇది ప్రకటించుట కవసరము వచ్చినదికావున నిట్లు శుద్ధత్రము వ్రాయకయే ప్రకటించితిని. కొలఁదినములలోన శుద్ధత్రము, టీకాసంగ్రహమును జేర్చి ముద్రించి యిప్పుడు నాగ్రంథము స్వీకరించినవారి కందఱకును బంపుకొనుచున్నాను. ఈభాగము చాల వ్యగ్రతతో రచించితిని గావున నిందు నాలోపములును బెక్కు లుండవచ్చును. అట్టిలోపములున్నచో నా కెఱింగించి విద్వాంసులు నావందనములకు బాత్రు లగుదురు గాక యని విన్నవించుచున్నాను.

శ్రీ॥ కృ॥ శాస్త్రి॥

